

સાહિત્ય-ભંડારો ખોલો તો સાહિત્ય સેવાનું
મૂલ અંકાય

શેવ-વૈષ્ણવ સાહિત્ય સૂકાયુ હતું ત્યારે
ગુજરાતી સાહિત્યનો ઓછ જૈનોએ વહતો રાખ્યો.

જૈનોએ રાસાઓમાં ગાયેલા ઢાલ રાગણી
લોલણી વિન્ન દેશજ ઢાલોઃ પ્રેમાનન્દે એ દેશજ
ઢાલોમાં મહાકાવ્યો રચ્યા.

જૈનોના રાસાઓએ ઓગાતુરી વિન્ની કથાઓ
આપી સામગ્રીએ એવી કથાઓના મહાગ્રન્થો રચ્યા.

ગુજરાતના બે મહા કવિઓના એ જૈન ગ્રંથ,

સરસ્વતીના બધ છોડો. ભંડારો ખોલી દો.
બની શકે તો સકલ ભંડારોને એકત્ર કરી એક
મહા જ્ઞાન ભંડાર રચાવો.

સુરત

કવિ ન્દાનાલાલ દલપતરામ,
સં ૧૯૮૦ } જૈન સાહિત્ય પરિવહના પ્રમુખપદેથી

સાહિત્ય-ભંડારો ખોલો તો સાહિત્ય સેવાનું
મૂલ અંકાય

શૈવ-વૈષ્ણવ સાહિત્ય સૂકાયું હતું ત્યારે
ગુજરાતી સાહિત્યનો ઓઘ જૈનોએ વહતો રાખ્યો.

જૈનોએ રાસાઓમાં ગાયેલા ઢાલ રાગણી
લોલણી વિં દેશજ ઢાલોઃ પ્રેમાનન્દે એ દેશજ
ઢાલોમાં મહાકાવ્યો રચ્યાં.

જૈનોના રાસાઓએ સ્રીચાતુરી વિંની કથાઓ
આપી. સામળભટ્ટે એવી કથાઓના મહાશ્રવ્યો રચ્યા.

ગુજરાતના જે મહા કવિઓનાં એ જૈન ત્રણ.

સરસ્વતીના બધ છોડો. ભંડારો ખોલી દો.
બની શકે તો સકલ ભંડારોને એકત્ર કરી એક
મહા જ્ઞાન ભંડાર રચાવો.

સુરત.

સં ૧૯૮૦ } કવિ ન્હાનાલાલ હલપતરામ.
જૈન સાહિત્ય પરિષદના પ્રમુખપદેથી

મુખ્ય સ્થળ —
૧૧૪/૧૧૬ જવેરી બજાર,
મુળાઈ નગર ૨.

કાર્યકારો—

- શા. શ્રવણચંદ સાહેબચંદ
- ” ગુલાબચંદ દેવચંદ
- ” કુલચંદ કરતૂરચંદ
- ” અમરચંદ કલ્યાણચંદ
- ” નેમચંદ અબેચંદ
- ” મહુબાઈ શાહચંદ

૧

વિક્રીય શાખા —
બહેબા ચકલો,
ગોપીપુરા-મુરત.

BHARATIYA VIDYA BHAVAN.

જૈન પુસ્તકોના ભંડારોમાં હું અનેક
વખત ગયો છું એ ભંડારોનું સંમાલથી
જતન કરવામાં આવે છે. જૈન ભંડારોમાં
હજારો હસ્તલિખિત પ્રતો છે અને
હિન્દુઓ એથી ઉલટી રીતે એવી પ્રતોનો
નાશ થવા દઈએ છીએ. અથવા તો પ્રત-
કીય ઉલટ ન હોવાથી વેચી દઈએ છીએ.

બનારસ. } પ્રોફેસર બી સી ભટ્ટાચાર્યના
તા ૪-૪-૨૬. } આપણમાંથી.

ઉત્તમોત્તમ અંગ્રેજી ગ્રન્થો.

ધી જૈન ક્ષિલોસોક્ષી.....	૧-૦-૦
ધી યોગ ક્ષિલોસોક્ષી.....	૦-૧૪-૦
ધી ઈર્મ ક્ષિલોસોક્ષી.....	૦-૧૨-૦

‘ભારતર વિજયચક્ર મોહનલાલ શાહ.

શ્રીકેવચંદ, લાલભાઈ હર્મશાહ.

બહેણાં ચકલો—મુરત.

જૂના ગુજરાતી સાહિત્યનું ખરૂ
જ્ઞાન કરાવવા માટે સાહિત્યમા રસ લેતા
અધ્યાપીને જેટલું જૈનેતર વર્ગના આચાર
વિચાર અને ધર્મનું જ્ઞાન હોવું જોઈએ
તેટલું જ જૈનોના આચાર, વિચાર તથા
ધર્મનું હોવું જોઈએ

શ્રીયુત કૃષ્ણલાલ મોહિ અવેરી

ગુજરાતી સાહિત્યના અભ્યાસીઓને આતિ
ઉપયોગી શ્રી આનંદ દાબ્ય મહેશ્વરિના ઉત્તમોત્તમ
ભૌક્તિકો.

અંક:	ભૌક્તિક:	વિષય:	મૂલ્ય:
૩૦.	૪ મું.	શત્રુજયરાસ.	૦-૧૨-૦
૩૨.	૫ મું.	હીરસુરિસ.	૦-૧૦-૦
૪૩.	૬ મું.	રૂપચંદ્ર કુમાર અને નળ હમચંદી રાસ.	૦-૧૨-૦
૬૬.	૭ મું.	ટોલામાણી શકુન ચોપાઈ માધવાનળ વગેરે	૧-૧-૦

કાવ્યસાગરમાં વિહરી, કલ્પલોલોમાં પછડાઈ,
 સરનેહ અનેક મૌકિક એકત્ર કરી, માળા ગુંથી,
 સજ્જન કંઠ માટે તૈયાર કરી. પણ, માળાને પરિ-
 પૂર્ણ રીતે કંઠમાં સજી તે પ્રત્યે અન્યોને આકર્ષવા,
 એ કર્તાવ્ય રસપ્રસોનુંજ છે. જેમ કમલને-કાવ્યને
 વિકસિત-પ્રકાશમાં આણવાનું કાર્ય તો સૂર્યનું-
 સુજનોનું-પડિતોનુંજ છે. વારિ-કવિ કે સંગ્રાહક
 તો માત્ર કમલ-કવિતાનો પોષ-ઉત્પાદ કે સંચ-
 હજ કરી શકે છે.

જીવન.

ક્રમેાલેખ.

વિષય.

લેખક.

- ૧ સ્મરણ પત્રિકા .....
- ૨ પ્રવેશક .....
- ૩ ઠવિવરજીવનદામ .....
- ૪ અવતરણિકા .....

ખ ક. ઠાઠેર
મો. દ. દેશાઈ
પ્રકાશની.

મૂલ ગ્રન્થે :—

પત્રાંક

- ખંડ ૧ લો.....૧ થી ૨૫૦
- ખંડ ૨ જો.....૧ થી ૨૦૪
- શુદ્ધિપત્રક .....
- જાહેરાતો .....

૧ થી ૬
૧ થી ૧૪

यागानष्ठ श्रीमद् बुद्धसागरसूरीश्वरजी.

स.स. १९३० महावदी १४

(विजापुर)

स. १९५७ (पालनपुर)

आचार्यपद स. १९७०

देहोत्सर्ग स. १९८१ ३

(विजापुर)

સ્મરણપત્રિકા.

યોગનિષ્ઠ અધ્યાત્મવેત્તા પરમપૂજ્ય સ્વર્ગસ્થ
જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગર સૂરીશ્વર.

પૂર્વાચાર્યોની પ્રાચીન કૃતિઓને પ્રકાશમાં લા-
વવાની આપની તીવ્ર જિજ્ઞાસા અને અષાંઠ પ્રયાસો
હતા. અધ્યાત્મજ્ઞાન, યોગ, ઉપનિષદ્, ઇતિહાસ આદિ
ગૂઢ વિષયો પર આપશ્રીનો અનુરાગ હોઈ આપે ગદ્ય-
પદ્ય શતાધિક ગ્રન્થો સંસ્કૃત, પ્રાકૃત હિન્દી ગૂજરાતી
ભાષામાં શ્રીઅધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રકાશક મંડળદ્વારા પ્રકટ
કરાવી ભારત વર્ષને અમૂલ્ય વારસો અર્પ્યો છે.

પૂર્વાચાર્યોની કૃતિઓ પ્રકટ કરનાર અમારી આ
સંસ્થા પર આપ નિરંતર કૃપાદાષ્ટિ રાખી અમૂલ્ય
સહાય્યે હતા હતા.

નિષ્કલંક જ્ઞાનમય યોગી પણ સાહિત્યવિલાસી
આપના કવિશૃવન ઉપરાંત જૈનધર્મ અને જૈન
સાહિત્યોદ્ધારની જવલત ધગશ આદિ ગુણોથી પ્રેરાઈ
આ ગ્રન્થને આપશ્રીના પૂજ્ય નામ સાથે જોડી
અમે અલ્પાંશે કૃતાર્થ થઈએ છીએ.

મૌન એકાદશી, ૧૯૮૩ } હવણચંદ સાકરચંદ જવેરી
મુંબાઈ. } પ્રસિદ્ધકર્તા.

પ્રવેશક.

કર્તા:—રા. રા. બલવન્તરાય કલ્યાણરાય ઠાકોર.

પ્રવેશક

૧ આશુખ. શ્રી હેમચંદે (ધ. સ. ૧૦૮૯-૧૧૭૩) ને દૃષ્ટાન્તોને અપભ્રંશના દૃષ્ટાન્તો ગણીને નોધ્યાં છે અને શ્રી ગુણરત્ન-સુત્રિના ક્રિયારત્નસમુચ્ચય નામે ધાતુપાઠ (ધડર નગરે વિરચિત, વિ. સ. ૧૪૬૬ ઇ. સ. ૧૪૧૦)ના જે રૂપોને પ્રાકૃત રૂપો લેખે નોધ્યાં છે, તે અથવા તેમાના કેટલાક આપણી દૃષ્ટિને આજે જૂની ગૂજરાતીના કે જૂની ગૂજરાતીથી જરાક જ દૂર જેવાં લાગે છે. ૧ તો ઇસવી બારમા અને પદરમા સૈકા વચ્ચે આરંભાઈ કવિ ત્રિમાનદ અને સામ-જના યુગ લગી ચાલેલા ગૂજરાતી વાઙ્મય પ્રવાહને આપણે નર્મદ કવ્યપતથી શરુ થતા અર્વાચીન પ્રવાહને મુખ્યલે જૂનો પ્રવાહ કહી શકીએ આ બે વચ્ચેનો કવિ દયારામ લગીનો ત્રિમાનદ સામજ યુગ, તેને આપણા વાઙ્મયનો આપણે મધ્ય પ્રવાહ કહી શકીએ. ટૂંકામાં, આપણા વાઙ્મય પ્રવાહના યુગ ત્રણ નર્મદકવ્યપતથી મડાયો. તે ત્રીજો યુગ, ત્રિમાનદ સામજનો તે જીજ્ઞે અર્વાચીન, (અથવા શિષ્ટ-classical કલાસિકલ) યુગ, અને તેથી આગળનો તે પ્રથમ યુગ અથવા જૂનો પ્રવાહ

આ જૂનો પ્રવાહ મુખ્યત્વે બે ફાટે વહેલો: (૧) જૈન ફાટો, (૨) જૈનેતર અથવા બ્રાહ્મણ ફાટો. જૈન ફાટાનું વાઙ્મય મોટે ભાગે જૈન પ્રજા માટેનું અને જૈન પ્રજાને જ અનુરજીત હતું. ધર્મ ધર્મ વચ્ચે

---

૧ જુવો રા. રા. મેહનલાલ દવીચંદે દેસાઈ કૃત જૈન ગુર્જર લિપિઓ, પ્રથમ ભાગ, વિભાગ ૩જો, ૪થો, ૫મો, અને ૭મો વળી પંડિત બેચરકાસ ઇવરાજનો નિર્દેશ—“ગૂજરાતી બાષા” જ્ઞાનન્દ જાગ્ય મહોદધિ મૅગ્ઝિન ૫, પૃ. ૨૬-૩૦, અને ૫. ૫૦-૫૧. આ પ્રવેશક આ ગ્રંથ માલામાં પ્રકટ થાય છે, એટલે તેના મૅગ્ઝિનની સંજ્ઞા માટે અહીં ૧૧૦ અને મૅગ્ઝિનનો ક્રમાંક જ દર્શાવી મુદ્રિત

અને એ ધર્મના પથ પયો વચ્ચે પણ અણગમ, અરે દોષ એટલો
 તો ઉઝ દતો, કે વેળુવ આદ્ય ચોતાના દંત્રને 'શીવ' શબ્દ બોલીને
 આઠા કરવામા એ પાત્ર મેસે એમ માનતો એટલે ખુલ્લુ છે કે જૈન
 દ્વિતસ્રી જૈન નીનિવિરનાગ, જૈન શિષ્ય અને જૈન વાક્યમયો લાભ
 જૈન છાટો પણ ખમી ન શકનાર, જૈનેતર પ્રજાને નજેવોજ મળતો
 જૈનેતર પ્રજામાની થોડીક વ્યક્તિઓ આસ મેળવવાને મથે તો જ
 તેમને મળતો મોઢ વાણિયા જેની કેટલીક મોતી નાતો આ આખા
 યુગ દરમિયાન જને પ્રવાહોનો લાભ લેનારી હતી ખરી પરંતુ આખા
 સમાજની દૃષ્ટિએ આવા લઘુ સઘો અપદ્મ જેવા મથ્યાવ અને છે
 હસકી પક્તિની લક્ષ્યાવધિ પ્રજાની તો વાત જ શી કરી । કારીગરો
 દુકાનદારો, રાવત, ફેરિયા, મોગિયા વધુજારા અને તેથી પણ ઉનરતા
 મામમા લગભગ બધો વખત સમર્પીને જેમતેમ પેટ ભરતા અને
 દુ ખે આપણુ નીમમતા એ સમાજના 'શૂદ્રો' દ્વિતસ્રી શિષ્ય
 શિષ્ય સાદિત્ય આદિનો શોખ ઝોછા જ કરી શકે છે । બુદ્ધિના
 ઉચ્ચથી વા આકસ્મિક સન્નિગોમા આ કોટચવધિ ચોકડિયામાથી કાઢમા
 જૈન જૈનેતર કે બેચ સરકૃતિઓ ઊગી નીકળતી તોપણ એવ ઠામસા
 તો છેક જ વિરલ જનતા આ પ્રકારની પરિસ્થિતિ અને આ રૂપનો
 યુગ અત્યારે આપણને સમજવામા પણ ભાગે આવી શકે એવા બની
 ગયા છે, કેમકે ઇંગ્રેજ અને વિશ્વામતી સરકૃતિનાં પૂર હિંદમા બેઠેવા
 માડ્યા છે ત્યારથી એક મહાન પરિણામ એ સિદ્ધ થતો આવે છે, કે
 બાધાના અતર ધર્મના અને પથના અતર, રીતરીવાજના અતર
 અને સેકડો ગાઉના વિષ્ટ પથ રૂપ અતરાયોનાં અતર જુસાતા જુલાતા
 જાય છે, અને આખી દ્વિદી પ્રજા—જૂદીજૂદી દિશામા બેઠેની નદીઓ
 મદીને એક સાગરના જેવા ઐક્યમા વધતી જાય છે, તથા તેના પેટામા
 ગૂંજરાત બૃહદ ગૂંજરાતની ગૂંજરાતી ભાષા બોલતી આખી ગૂંજરાતી
 પ્રજા પણ ઐક્યમાં અને પોતાની અસ્મિતામા વધતી જાય છે એક

બાપા બોલનારી પ્રભામાં જે ભાષાનું ઐક્ય છે, તે એક અમર વીર્ય
 મયું સાત્ત્વિક લક્ષણ છે, એવી સમજ લેંડી ઉતરતી જાય છે, તેમ
 તેમ બાપારિમતાગદ્દ એ ઐક્યભાવના વધારે બળ પકડતી જાય છે.
 આપણા અર્નાચીન વાક્યમયમાં લેખક હવે પોતાના, પંથ કે પોતાના
 ધર્મબાધ્યોને માટે જ લખતો નથી, પોતાના ધર્મના વધના વિષય
 ઉપર લખતો હોય તથાપિ તે સૌ ગૂઝરતીઓને માટે લખે છે વચનાર
 પણ લખાણુ વિશે કર્તાના પથ કે ધર્મ ઉપરથી મત નથી આપતો.
 સર જેમણેમાઈ પ્રાર્થનાસમાજ છે, રા. રા. આનંદશંકર સનાતની
 છે, રા. રા. અનરદાર પારમી છે, રા. રા. જમંદારશંકર જેવશંકર એવઃ
 સાધક છે, રા. રા. ઠરીમ મંદમદ મુરલિમ છે, પડિત બેચરદાસ અને
 રા. રા. મોહનલાલ જૈન છે, સ્વ. તેવીચાળા અને રા. રા. અગ્નલાલ
 શાસ્ત્રી વગેરે છે, રા. રા. પરધૂભાઈ આર્યસમાજ છે, અને બાંધીજી,
 નંદાનાલાલ, ઇંદુલાલ યાત્રિક, બટુભાઈ ઉમરવાડિયા, અને કનૈયાલાલ
 મુનશી જેવા મહારી જેમ ધર્મપ યાદિમા અનિર્વચનીય જેવા છે, તેને કાર-
 ણથી હાલના ઝમાનાનો એક પણ વચનાર તેને કર્તા તફ નથી આપતાં,
 કિવા નથી તે કેમ કર્તાથી જરાયે વિમુખ થતો. વિષય અને વિષયની માડણી
 પ્રમાણે જ આપણે સૌ કૃતિને જોતા શીખતા જાણે છીએ. અને જૂના
 પ્રવાહના વાક્યમયની કૃતિઓ પોતપોતાને સમયે તેમ છેક ગઈ કાલ
 લગી મહે કર્તાના ધર્મબાધ્યો અને પથબાધ્યોમા જ દેશાવસી રહી,
 હવે તો આખી ગૂઝરાતી પ્રભા એ બેય ફાટાના વાક્યમયને એકસરખું
 અમિનદે અને વિચારે, એ જૂદાજૂદ વલોલા ફાટા એક જ નદીના
 ફાંટા છે, તથા છૂટાછૂટા વણા તોય પાસેપાસે અને એકબીજા ઉપર
 કે કે અસર ઉપજાવતા વણા છે તે તપાસી શકે, એમ લાગે છે. બંને
 ફાટાના વાક્યમયાની સંસ્કૃત પ્રાકૃત અને બીજી સમૃદ્ધિઓ અને તેમની
 અસરો, અથગ દરેક ફાંટાની તેનામા જ અવતરી ઊપજેલી ખામિયદો
 તપાસવાનું પણ હવે જૈન ગ્રાહણ પારસી એમ સર્વ ધર્મના અને

પયતા વિદ્યાભ્યાસગી અને ભાષાભક્ત સાહિત્યરત અભ્યાસીઓ માંડી
જેસશે, જેવી આશા બધાય છે તથા જ ને ફાંટામાની કૃતિઓ વધારે
સંખ્યામાં તેમ વધારે શાસ્ત્રીયતાથી સંશોધાધીને પ્રકાશમાં આવતી જાય
છે, એટલે આવા સર્વદેશી સમદર્શી ધુવનાત્મક ઐતિહાસિક અભ્યાસના
સાધનો પણ ગૂજરાતમાં વધતા જાય છે, એ વિદ્વાનોને આનંદગે
રિય છે.

૨. શ્રી કુમારપાલ રાજાનો રાસ, જૈન વાક્યમય વધાહમાંની
આ કુમારપાલ રાજાનો રાસ એક આવી આકર્ષક ગૂજરાતી પદ્યમલ્લ
કૃતિ છે એ વિશે કર્તા પોતે કહે છે —

પૂવેઈ ને મહાપંડિત હવો,	સરિ સોમસુંદર અભિનવો,
વંચાસનિ પાટિ તે કલો,	વપાગમ્બ સિરિ દીકા થયો ૫૪
તેહનો શિખ સુપુરુષ ઠહિવાય,	જિનમંડલુ નામિ ઉવચાય,
કુમારપાવ પ્રબંધ જ ક્યોઈ,	મુણ્ણતાં નરનારી ચિત ક્યોઈ ૫૫
સાસ્રક સંખ્યા અડનીસ,	મંથ ક્યોઈ સુરુ નામી રીસ,
સંવત ચોઠ બાણુઓ ભલો,	કુમારપાલ ગાયો શુણ્ણીલો ૫૬
કાબ્ધ સ્થોક ગલ જુના જેહ,	કેતાએક માહિં આણુયો તેહ,
કેતાએક ભાવ સુરુમખથી લલા,	તે મિં જોડી વિવરી કશા ૫૭
સોય મંથ હવડાં વંચાય,	મનમાં મ રાખો રાકાય,
તે પ્રબંધમાહિં જો જરમુ,	ઝપલ કહે મિં આણુ'તરમુ' ૫૮
કેતાએક મંલીરભાવ તિહા જેહ,	રાસમાહિં મિં જાણ્યા તેહ,
કેતાએક પરંપરાઈ વાત,	તે જોડી આણ્યા અવગાત ૫૯
જિન સાસ્ર જાનેરા બર્વા,	તિહાથી વચન સુણ્યા કેતવા,
રસ મંથે આણ્યા તેહ,	આણુ' નીતિસાસ વંતિ જેહ ૬૦
દેવ સુક્તિ દષ્ટાવહ જેહ	સાસ્ર અનુસારિ આણ્યા તેહ,
વચન વિરુદ્ધ કહું હોઈ જેહ,	મિઠાકકડ ભાણુ' તેહ ૬૧

કવિત કાવ્ય શ્લોક ને કહા, કવિ જિંઘ આગઈ હુઆ,
 સરસ સુકોમલ આણ્યા જેહ, રાસમાહિ લેઈ આણ્યા તેહ. ૧૨
 એણીપરિ બોલ ધણા મનિધરી, રાજકપીગુણમાલા કરી,*
 સિદ્ધ ... .. બ્રહ્મસુતાઈ સાર મુઝ કરી. ૧૩

આ પ્રકાશન વિ. સં. ૧૮૧૫ ની અને વિ. સ. ૧૬૬૨ ની એમ બે પ્રતિ ઉપરથી કર્યું છે; પહેલી પ્રમાણે આખો રાસ છાપ્યો છે, અને બીજીમાંથી પાઠાંતર નોંધ્યા છે. બંને કાર્ય સુદ્ધિ માટે કાળજી પૂર્વક થયાં જણાય છે; પણ ખુલ્લું છે કે વિ. સ. ૧૬૬૨ ની પ્રતિ જે સારી અને સંપૂર્ણ હતી અને તે વાપરી રાકાય એમ હતું તો તેને જ મુખ્ય ગણીને પુસ્તક તૈયાર કરવાથી જુની ભાષાના અભ્યાસીને ઘણો વધારે લાભ મળત; કવિ ઋષભદાસને પણ વાંચક વધારે ન્યાય આપી શકત.

૩. કવિ ઋષભદાસ આવક. આપણા જૂના વાઙ્મય પ્રવાહમાંના પૌરાણિક ક્ષાટામાં જેમ ધણાખરા કર્તા બ્રાહ્મણો છે, કાયરથ, સોની, વાણીયા, કણ્ઠી, “ભગત,” અને બીજા વિરલ છે, તેમ તેના જેન ક્ષાટામાં ધણાખરા કર્તાઓ સાધુ યજ્ઞ મહેલા માણસો છે, ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહીને કવિ તરીકે કીર્તિ જીતનારા વિરલ છે. મુરોપના મધ્યકાળમાં તેમ આપણા દેશના એ યુગમાં વિદ્યા વિદ્યાભ્યાસન અને સર્જન લેખન, ધર્મનાં કર્તવ્યોનો આશ્રમ એક વા બીજે રૂપે મહણ કરેલો હોય તેવા વર્ગોનાં માણસોને જ સાધ્ય હતા; એ કુંડળા બદાગના માણસોને દાસના જેવાં સાધ્ય હતાં નહીં, એ સ્પષ્ટ છે. અનેક પ્રકારનાં સાદિત્ય વંચાય ગવાય ભજવાય, અને ટોળેટોળાં તે સોમળાને રીઝે, એવી વ્યવસ્થાઓ આપણા દેશમાં અનેકવિધ અને એકંદરે મારી હતી. પરંતુ શ્રવણ અને ચિત્તરંજન ઉપગંત અભ્યાસ અને મનન અને સ્વયં-

મગ ૧ વિના મરસવતી જગતી નથી, અને એવી અનુકૂલતાએ એ મુગમાં આ અતિન્દાના વર્ગોને જ પૂરના પ્રમણમાં હતી તથા પિન્દરામનામ મૃદરયાશ્રમમાં રહીને પણ ક્ષિ બનનાર વિરલ બ્યક્તિઓ માના એક છે અને એવા જૈન કવિઓમાં એમનું સ્થાન ધણુ ઊંચું નીચડે એમ સબવે છે

સદામલસે આવી ઉચ્ચ પત્ની મેળવી તેના કારણ-મારા અર્ધીન મતે-મે દેખાય છે એક તો એ ગર્ભાત્રીમત હતા, એ માન્ય એમના પિતામહ વિમલનગરના વીરા પોતવાડ મહીરાજે સઘ કલાડીને સઘવી * પદ પ્રાપ્ત કર્યું હતું આ મહીદાસના પુત્ર સાંગણુ † (સબવે છે કે) વધારે મ્હોળા અને જન્દી દુઝતા જોપારન અથે વિસનગર છોડીને ખુબાત બદર આવી વસ્યા ત્યા એમને વેપાર સારી પેઠે કર્યો જણાય છે અને એમણે પણ સઘ કલાડયો દનો સપમદાસ આ રીતે પોતાના વતન બનેલા ખુબાત બદરને ઉમગે વખાણે છે, અને એમનું જો વર્ણન કવિસુત્રમ અતિશયોકિત વિનાનું તેમ અકમર અને જાહાગીરના સમયના ખુબાતના વણિકોનો સારો ચિતાર આપતું હેઠ ઉપરોગી જણાય છે એટલે કવિના હિતશિક્ષા રાસમાયી એ પકિતઓ ટાકુ છું.—

૧૨૬૨	કેશમાં નગર જ બાડુ	હાર ખબાત આમલે સદુ	૨
૧૨૬૩	લોહ વારુ ધનવત	પદેરે પટોળા નર ગુણવ	
૧૨૬૪	મનમથા કદોરા જુવા	તણ આણિય પદોલા મથા	૪
૧૨૬૫	હીરણ્ય કદોરો	તણે કનકતણાં માંદલિયાં મટે	
૧૨૬૬	બાંધી ખલખલતી દાઢે	ખરી સોવન સાહલી તણે ઉતરી	૫

સંઘપતિ—સઘચદ્—સઘવી મદપતિ—મદચદ ગ.વી
૧ રાજપતિ—રાજચદ—રાજવી છત્તાદિ

† સપમદાસ પોતાના માનનું નામ સરપા દે જણાવે છે
(ભરતમ દુબાનિ રામ).

વડા વ્યવહારી જિહા ઢાતાર, શાહુ પાધડી બારે સાર, ૬
 લાળી ગજ ભાખુ પાંત્રીશ, બાધતા હરખે નર શીરા
 ભેરવની એગતાર્થ નાંહિ, જણા અંગા પહેરે તે માહિ, ૭
 છટી રેશમી કેડે ભજ, નવ ગજ લાંબી સવા તે ગજ
 ઉપરે ફાસિયુ બાધે કાચ, ચાર રૂપેયાનું તે હોચ, ૮
 કોઈ પછડી કોઈ પામરી, ત્રીશ રૂપેયાની તે ખરી
 પહેરી રેશમી જેહ કલાચ, એક સત રૂપેયે તે યાચ, ૯
 હાથે બહેરખા બહુ મુદ્રિંગ, આવ્યા નર બાહુ સરગ ધકા
 પગે વાણુહિ અતિ સુકમાલ, રયામ વરણુ સમલી તે ભવ, ૧૦
 તેલ પુષ્પ સુગંધ સનાન, અંગે વિલેપન તિલક ને પાન
 એહવા પુરુષ વસે જેણે કાચ, સ્ત્રીની શોભા નહી નવ ભવ, ૧૧
 રૂપે રંભા બહુ શણુગાર, નિલ્લ હઠી વંદે અણુગાર
 ઇસ્કું નગર તે ત્ર બાવતી, સાચર વહેર જિહા આવતી, ૧૨
 વાહાણુ વખાણુ તણા નહીં પાર હાટિ લોક કરે વ્યાપાર
 નગર કોટ ને ત્રિપોવિયો, માણુક્યોક બહુ માણુસ મિત્રો, ૧૩
 વહેરે ફણી ડોડી રોર, આલે કોઠડા તેહના તેર
 ભોગી લોક ઇસ્કા ન્યા વસે, દાન વરે પાછા નવિ ખસે, ૧૪
 પંચાગી જિનના પ્રાસાદ. ઇંદપરીશ કરતા વાદ

મે ગાથા દિતસિદ્ધા રાસ બ્રહ્મસુતાએ* પૂરી આય,
શ્રી ગુરુ નામે* અતિ આનંદ, વદ વિજયસેન સ્ત્રીક* ૧૮

ભરતનાદુબળિ રાસમા કવિ જણાવે છે કે ખખાતના ખખનગર,
ત્ર ખાવતી, બોમવતી, લીલાવતી, કર્ણાવતી, એમ—

ઇસુ અનૂપમ ગામ, જોદના બહુ છે નામ
વહેલ વરધોડો વીંજણો મદિર જાસિ ખાત,
બોજન દાવને ચૂડયો એ સાતે ખખાત +

ઋષભદાસના હ્રીરવિજયસરિ રાસમાથી મળતી એક બીજી ચૈતિ
હાસિક વિગત અહીંજ આપુ છું. હુમાયુ પાતશાહની ગૂજરાતસોરઠની
ચડાઇને લગતી એ લકીકત હૃદયસ્પર્શક છે એ ચ્હડાઈ દરમિયાન
લામો બાન બાધીને ગુલામગિરીમા જ્યાં વેચી રાકાય ત્યાં વેચી

* સદ્ગત શા લીમસી આલેક પ્રકાશિત દિતસિદ્ધા રાસ
(૪ સ ૧૮૯૫) હાજ ઉપાત્મ આ (અને આ રાસમાના બીજા
અવતરણો આવશે તે મર્વની) ભાષા ઋષભદાસના સમયની ભાષા નથી
પ્રકાશકે કા તો અર્વાચીન પ્રત ઉપરથી રાસ છાપેતો અગર જૂની
ભાષાને અર્વાચીન (અને સામાન્ય વાચકોને માટે) સરસ બનાવીને તે
છાપ્યો આ અવતરણમાની જ કેટલીક પંક્તિઓ હ્રીરવિજયસરિ રાસમા
આવે છે, તે (આ. ૫-૫ ૩૧૬-૮) વિ સ ૧૭૨૪ની પ્રત પ્રમાણે
તેમા છાપેતી હોવાથી તેમાની બાના જૂના છે, એ કે એ પ્રતિને પણ
કવિના સમયથી આશરે અર્ધ સૈકાનું અંતર, અને વળી તે અર્ધ સૈકા
એ જ, કે જે દરમિયાન આપણી ભાષાએ પોતાનું હાતનું ૨૫ ઝડપથી
પ્રકાશ્યુ હતું મહા વજનનું આ છે કે પ્રેમાનંદ યુગથી ત્રીસ કે
વધારે વર્ષ જૂની કૃતિઓ છાપવાને માટે બનતા સુધી પ્રેમા-
નંદયુગ ખેલેલા લખાવણી પ્રતિઓ મળવવી જોઈએ.

+ આ. ૩, ૪, ૧૦૩-૧૦૫

નાખવાને માટે ઉત્તર દિશામાં તગડવા અને તેમાંથી ' નવ લખ ' એક જણને આપ્યા, - જાઓ આટલા " ખુરાસાન " માં વેચીને જે ઊપજે તે નાણુ લઈ આવો. હુમાયુના દરબારમાં આ " ભૈરવ શા ' નામે એક આવક હતો, હુદીગવિનયના અનેકાનેક ધનાઢ્ય શિષ્યોમાંનો એક, તે " પરધાન " જેવા મોટા અધિકાર ઉપર પણ દશે એમ જણાય છે, કદાચ (મુઘલ મસ્તનતના જાણીના નિધારણ પ્રમાણે) અવરનો તે વખતનો માડવિયો શેઠ જ એ ભૈરવશા હશે આ બાનોને કુદરતી રીતે જ એની તો બેકાળજીએ રાખવામાં આવતા કે નેનાથી રાજ સંખ્યામાંથી મળી પણ જતા. ૧ અવરમાં એક રહવારે હુમાયુએ કે નિશ્ચિતે ભૈરવશાને પોતાની મહારાજાપ સોંપી તુરત એ ઉદાર અને જાતીના આદા આવકે તેનો લાભ લઈને પાનશાહી ફરમાન બધી ઉપર મહારાજાપ વગેરે તમામ વથાથોગ્ય સંપૂર્ણતા ઊપજારીને તે ફરમાન પેલા " ખોજ મઝીમ " ના દાવમાં ધરી દીધું.

તે ફરમાન કેખાટયું ત્યાહિ કે, ખોજ મઝીમ બેઠો છે ત્યાહિ કે ૮

૧ કવિ કહે છે ' દસ વીસો ' દશ વીસ કે ચાલીશ પચાસ જ ને રાજ મરતા હતા તો ખુરાસાનમાં વેચવા માટે જૂહી પાડેલી અને ભૈરવશાએ ઊડવેલી મખ્યા " નવ લખ " નહીં એકે લાખ પણ નહિ, હજાર બે હજારથી વધી બાગે હોય " નવ લખ " એટલે કવિતામાં " નેના લાખે લેખા થાય " એટલા અર્થાત્ અસખ્ય માંજવા ગૂંજગત સોરઠમાંથી પકડેલા બાનોની મખ્યાને કવિતામાં " નવ લખ " એટલે અગણિત કહેવી એમાં ઝઝી અતિશયોક્તિ નથી આમ હજારો માન પકડાય એ તો મુસ્લિમ વિજયી સવારીઓનો સૈન્યઓયો બનતો રહેતો પરિચિત બતાવ હતો મુઘલ શહેનશાહતની અકમરશાહથી શરુ થતી જહોજલાલી તમે પહેવાના મુસ્લિમ સમયની અત્યંત કાળોગ કેટલીક પાતાય ઊડી રેખાઓ છે, તેમાં આ પણ એક બની ન શકાય એવી છે.

કરી વસલીમ ને જાઓ યાચ રે, અસ્તુ મુખી હાથે સાચ રે,
 ઠોઠો રહીને વાથે ત્યાહિ રે, નામ દુમાયુતું વિખિયું માદિ રે ૯
 મખીમ ! હસા દુમ મેરા કીજે રે, નવ લખ બાદ બૈરવડું હીન્ને રે,
 અજર મત કરે દુમ ઇસ ઠોરો રે, હીડી ઉપરિ અજમુખી મોહોરો રે ૧૦
 મખીમ મુકે બૈરવને આથે રે, તિડા વાણીઓ અવ અતાવે રે,
 કાઠયાં બાદ તિહા સૌ રાતિ રે, જાઓ, જાવો ન રહિરયો વાટિ રે ૧૧
 ઘાટિક પથરો ધરથી આવ્યા રે, આત્યા તેહને કરમી જાવ્યા રે,
 મુખી નારીઓ બંધન કાપી રે, વચ્ચે બાધી મોહોરતે આપી રે + ૧૩

x

x

x

x

ખસ હુમાયુ' સુધીના મુસ્લિમ સમયની એક સિદ્ધા રેખા જોઇ
 લીધી હવે હુમાયુ પછીના મુસ્લિમ સમયની ઉજ્જવલ બાજુ જોઇએ.
 અને તેમ કરવા માટે આપણે મૂળ વિષયને પાછા વાગિયે અરમ
 મુદરમ રહીને પણ કવિ થવા પામ્યા તેનું ખીજુ કારણ સમજવા પ્રયત્ન
 કરિયે હિંદના ઇતિહાસમા અને આખી દુનિયાના રાજાઓના વર્ગમાં
 અકબરનું સ્થાન કેટલું તો જીમ્મું છે તેની નિર્મલ ખુદીના ઇતિહાસ-
 કોએ પણ હજી વધારે વાતના કરી નથી સદમત વિન્નિ-રિમથ,
 મોરતાન્ડ આદિ આ જમાનાના ઇતિહાસકોની સોધકૃતિએ હવે અકબર-
 ના સમયની એટલી તો વિગતો નવેમર બેગી કરી જાડવીને નવા
 પ્રકાશમા આપી છે, કે આપણે હવે એ મહાનુભાવનો દુનિયાના મોટામા

મોટા રાજાને ટકર મારે એવો પ્રભાવ જોઈ શકિયે એમ છે. અહીં આ વિષય ઉપર લખાયું છેક અપ્રસ્તુત, અને પૂરતા લંબાણ વિના આવો વિષય ડીક મંડાય પશ્ય નહિં, એટલે એટલું જ કહીશ કે

શિવાજી ન હોત તો સુનત હોત સવકી

એ ઉક્તિ કવિપણની અતિશયોક્તિ માત્ર છે. અમકમર ન હોત તો સુનત હોત અમકી—એ જ હિંદના ઇતિહાસમા સુદૃઢતર સત્ય છે. સાગરણ્ય સંક્રાન્તા ત્રાસથી અને કેરથી છેક ખળભળી જોડેલા અને મરવા પડેલા ઉત્તર હિંદને અમકમરની ઉદાર રાજનીતિએ ધારણ આપી, નવું સોદી અને નવું વીચ જીવળવવા જોડેલો સમય આપ્યો, અને સમાજ પોતાની સંસ્કૃતિને પાછી ખીવવી શકે એમ ખીજ પશ્ય છૂટે હાથે એણે વાળ્યાં અમકમર જન્મ્યાં જ સાચી ધાર્મિક વૃત્તિ લઈને જન્મ્યાં હતો. ધર્મગિર્યામાં એના ચિત્તત્રની જોડામાં જોડી પ્યાસ હતી સન્નિ-ગોએ એને રાજા અને રાજાધિરાજ અને એ ક્રમાનાનો મોટામા મોટો સમ્રાટ બનાવ્યો, તો આ ધર્મપિપાસા છીપવવાને કાર્ષ એકેદ્રિય સાધુ કરે એવા પ્રયત્નો કાર્ષ મહારાજા પોતાની મધી મતા વગ અને લક્ષ્મી વાપરીને કરી શકે તે નહારે આ રાજપિએ પોતાની વચ અને મતાના મંજાહમા વર્ષો લગી કર્ષ સુસ્તિમ સધની ઘોર ગૂનને પશ્ય આ નીડર મહેલે લેખવી જ નહી. રાજા એટલે લોકપાવ, કાવ્યશરણ બની નવો, પ્રજાને સુખદ બલપ્રદ કાળ જીવળવવા મથે તે રાજા પડને સાર્થક બનાવનાર રાજા, એ દિંદુ સંસ્કૃતિની નમુનેદાર રાજા માટેની બાવનાને એણે સાચા જીમળકાથી વધાવી લીધી, અને દિંદુ સુસ્તિમના જોડા વિરોધોને કાળે કરીને સમાવી શકે એવી રાજનીતિ જ એણે ઉદાર અદ્વિતીય દક્ષતાથી સર્જી આ પ્રયાસો દુર્ગમિયાન એક વખત એના જોવામાં એક મોટો વરઘોડો આવ્યો, તેની વિલક્ષણતા ઉપરથી અમકમરે પૂઠપરછ કરી, અને એને કહેવામાં આવ્યું કે એ વરઘોડો આમાના જ ન સઘે અપા નામે શ્રાવિકાને માન આપવાને કદાગ્યે

મહાન અઘડગની શાજનીતિ અને અઘડગર હુદીરવિજયના સમાય-
મનુ એક મદામોદુ ફલ એ આગ્યુ કે ગૂજરાતી સરકૃતિના જૈન
કાટામા ખીજો બલવાન મોજો કિપન થયો અને આખા દેશમા ફેલાઈ
દેશના સીમાડાઓથી આગળ પણ રેલાયો ઋષભદાસ ગૃહસ્થ રહીને
પણ કવિ થયા કારણ કે તેઓ ગર્ભશ્રીમંત હતા પોતે જ કહે છે

સકલ પદારથ મુઝ ધરિ મિલણા, ધિર થઇ વછી રે નારય

પણ ઋષભદાસ કવિ થયા તેનું વધારે મોદુ અને સજીવન કારણ તો આ
કે એમને આ નવા મોળનો લાભ મળ્યો મોળે જોરમા હતો તે
સમયમા એ પાક્યા, વગી તેની સાથે એમનો અગત સંબંધ નિકટ
અને કુદુમ્બીનો હતો

મુઝ આગણિ મહધકાર જ ફનીડ, શ્રીગુરનામ પસાઈછ,
જે રધિ મુગીવરમા અગીમેટા વીજઈસેન સુરિરાપછ ૫૩

મુઝ અંગણિ સહિગર જ ફનીડ, શ્રીગુરચર્ણ પસાઈછ આચલી
જેણઈ અઘડગ નૃપ તણી રાણામાં, છલુ વાઢવીચારી છ,
સધવ રાન્યાસી પંકીત પોઠા સોય ગયાત્પાઠા હારીછ ૫૪ મૃચ૦
જાજઈકાર હુઠ જિનયાસન, સરી નામ સવાઈ છ,
રાહી અઘડગ મુખ્ય એ થાપ્યુ તો જગમાદિ વડાઈ છ ૫૫ મૃચ૦
તાસ પટિ લગ્યુ એક હીનકર, સીલવંતમાં સુરો છ,
વીજયોવ સુરી નામ દ્વાવઈ, ગુણ હમેસે પુરો છ ૫૬ મૃચ૦
તપાતજો જેણઈ ગઠ અગુઆણ, હપવઈઆં સોમાગી છ
જસ સિરિ સુરે એહેવા જઈવતો પ્રુથપરાસ તસ જગી છ ૫૭ મૃચ૦

* વ્રતવિચાર રાસ, વિ સ ૧૬૬૦ પ્રતિ ૧૬૭૯ની, કવિએ
મોને લખેલી (જૈન ગૂજર વિઓમા ગ. રા મોદનલાલે છાપેલા
પ્રમાણે જ ઉપર છાપ્યુ છે)

હીરવિજય-શિષ્ય વિજયસેન; (વિ. સં. ૧૬૦૪-૧૬૭૨) તેના શિષ્ય વિજયદેવ; (૧૬૩૪-૧૭૧૩) અને વિજયદેવની સાથે ૧૬૭૨-૧૬૭૪ એ ત્રણ વર્ષ તપાગચ્છના આચાર્ય વિજયતિલક. આ વિજયદેવ અને વિજયતિલક અનેના શિષ્ય ઋષભદાસ, †

ઋષભદાસને પોતાને સંસ્કૃત પ્રાકૃત આદિ સાહિત્યનું સારું જ્ઞાન હતું એમ એમની કૃતિઓ જ સાબીત કરે છે, રા. રા. મોહનલાલ દલીયદ દેસાઈ એમની સંખ્યાબંધ કૃતિઓ જણાવે છે, અને “જૈન યુગ” કવિઓ પ્રથમ ભાગ” એ ગ્રંથમાં એમણે ઋષભદાસની સત્તર કૃતિઓમાંથી ઉતારા પણ ટાંક્યા છે. આ આનંદકાવ્યમહોદધિ મૌકિતકોમાં પણ એમની આ પહેલાં હીરવિજયસૂરીશ્વર રાસ અને ખીશ કૃતિઓ પ્રકટ થઈ ચુકેલી છે. એમની લગભગ દરેક રચનામાં એમણે રચાસાસ આપી છે તે ઉપરથી જાણવામાં આવે છે કે એમની કૃતિઓ વિ. સં. ૧૬૧૫-૧૬૧૯થી ૧૬૬૦ લગીમાં થયેલી છે, હીરવિજય સુરિ વિ. સં. ૧૬૫૨ની આખરમાં સદગત થયા એટલે તેમની સાથે પણ ઋષભદાસ નો ખાસ વયમાં પ્રત્યક્ષ પરિચય સભવે છે; અને તેમના મુખ્ય શિષ્ય વિજયસેન સુરિ (વિ. સં. ૧૬૦૪), જેને આખરે હીર-સવાઈ એ નામે પ્રખ્યાત કર્યા, તથા એ વિજયસેનના મુખ્ય શિષ્ય તપસ્વી વિજયદેવ સુરિ (૧૬૩૪-૧૭૧૩), જેમને જહાંગીર મહાત્મા મહેતા, તેમનો તોં આપણા કવિને આપો જન્મારો માઠ પરિચય હતો. વળી સત્તરમી

† વધુ વિગત માટે જુવો રા. રા. મોહનલાલ દલીયદ દેસાઈનો આવક કવિ ઋષભદાસ એ નિબંધ (સરત પરિપદના અહેવાલ અને નિબંધ સંગ્રહમાં તેમ “જૈન યુગ” નામે જૈન શ્વેતાંશ્વર કાન્હરન્સના માસિકમાં).

આ નિબંધને સુધારી વધારીને કર્તાએ આ મૌકિતક માટે ફરી લખી આપેલો જુવો આ જ પુસ્તકમાં.

સદીના ઉત્તરાર્ધના જાણીતા જૈન કવિઓ—સુધવિજય (સિંહાસન ખત્રી
શીના કર્તા), ગુણવિજય (કર્મચંદ વગાવણ પ્રબંધના કર્તા), હેમ
વિજય ગણિ (કમલવિજય રાસના કર્તા), નયસુદર (નલદમયંતી ચરિતના
કર્તા), કનકસુદર (સગા-રશા રાસના કર્તા), સુમયસુદર (નવદલવંતી
રાસ અને વસ્તુપાલ તેજપાલ રાસના કર્તા), આદિભાષી કેટલાક ઋષ-
બદ્ધસની સાથે સારી પેઢે સબંધમાં આવેલા હશે અને ઋષબદ્ધસ
પોતાના આગળ થઈ ગયેલા જૈન કવિઓમાંથી લાવણ્ય સમય (વિમલ
પ્રબંધે આદિના કર્તા—જ ૧૫૨૬ છેલ્લી મળી આવેલી કૃતિ ૧૫૮૬ની
છે), લીંગો, ખીમો, તથા એ પહેલાના કેપાલ વગેરેને સંમાનપૂર્વક
સ્મરે છે કુટુબ મોદુ તથાપિ સરકારી અને ધર્મ તથા સાહિત્ય—રત
હતું અને વળી તે સમયના ઉત્તમ આધુઓ અને પુરુષોની સત્સંગતિમાં
રહેનારું, એટલે ગર્ભાધીર્મત ઋષબદ્ધસે બહેપાર અને કુટુબવ્યવસ્થાને
બાર સુપાત્ર માણસો અને લાયક કુટુમ્બીઓ ઉપર રાખીને પોતાનું
આધુધ્ય ધર્માચાર અને પઠન પાઠન લેખનમાં જ મોટા ભાગે ગળેપું
હશે એવો તર્ક એમના વિશે થોડા જણાય છે એમની કૃતિઓમાંની
એકથી વધારે એમના જ હસ્તાક્ષરમાં પણ મળી આવે છે

૪ આ રાસ વિશે એકલે મુદ્દા.—જૈન આદિત્યમાં રાસને
નામે મણાની કૃતિઓની સંખ્યા મોટી છે, અને તેમાંથી હજી થોડી જ
પ્રસિદ્ધિમાં આવેલી છે, એટલે આ જાતની રચનાના મામાન્ય લક્ષણો
બાધરાત્રું કામ અત્યારે થઈ શકે એમ નથી પરંતુ કવિની પોતાની
પ્રતિભા ઉપર રજી કવનમાં આવેલી છે તે પ્રમાણે જ એમણે આ અને
પોતાના બીજા રાસો રચેલા છે. કથામામ કે વસ્તુ ગ્રાણ્ય છે, નીતિના
મમારિ (અદિંસા), શીવ, દાન, તપ આદિ જે સિદ્ધાન્તો ઉપર જૈન
ભક્ત ખાસ બાર મૂકે છે, તેનો બોધ કરવો અને જિન મતનો મહિમા
દાવો, એ જ આ રાસનો પ્રધાન વિષય છે. પોતાનું કવન વિસ્તારવામાં
કવિઓ પોતપોતાની વિશેષ કુશળિ આદિ પ્રમાણે આગળા મધો,

સુભાષિતો, લોકસાહિત્ય વગેરેનો છૂટથી ઉપયોગ કરે છે. એક બે દાખલા* જોઈએ.

જાની નર સધલે પૂજાય, નરપતિ નિજ નગરે જ મનાય,
જાની ભલો નર જોઈ કુરપ, કોણ જુવે કોયલનું ૩૫—૪
કોયલ ૩૫ સ્વર મધુરો જોઈ, તપસ્વી ૩૫ દામા કહેઈ,
પતિવ્રતા* નારીનું ૩૫, કુરપને વિદ્યા જ સુરપ—૫
અધિકું ૩૫ તે વિદ્યા કહી, ગુપ્ત ધન તે વિદ્યા સહી,
યશ સુખની કેનારી જોઈ, વાટે બાધવ સરિખી જોઈ—૬
વિદ્યા રાજભવને પૂજાય, વિદ્યાહીન અજ પશુઆ ગાય,
લક્ષ્મી પણ જુગ x તો શોભતી, જો ઉપર ભરી સરસ્વતી—૭
નાણા ઉપર અક્ષર નહિં, તે બાણ નવિ ચાલે કહિં,
જિહ્વા અક્ષર તિહા મહત્ત્વ તે બહુ, ઉત્તમ અંગને પૂજે સહુ—૮ +

અહીં વિદ્યા વિશેના જાણીતા સુભાષિતો બેગા કરીને છેલ્લી કડીમાં કવિએ પોતાના બહેપાર અને શરાશીના અનુભવને, લીસા અને સુવાચ્ય છાંય વાળા સિદ્ધાંત વચ્ચેના બેદનો દાખલો આપી, સાથે વધુી લીધો છે. “ઉત્તમ અંગને” એટલે મિત્રા ઉપરના પાતશાહ કે રાજ્ય-કર્તાના ડોઝને એવો અર્થ પણ હોય. કુમાળપાળ રાસ ખંડ ૧ લામા ૫ રૂલ મે ખંભાતમા પોતાના સમયમા પ્રચલિત સિદ્ધાંતોની યાદી કવિએ આપેલી છે.

* પાતિવ્રત્ય x જગતમા.

+ દ્વિતસિક્ષા રાસ, દાલ ૧. બાપા માટે જુવો પૃ. ૧૦ તલેતુ ટિપ્પણ.

બકિત રૂપ ધનના ગુણ લોકપ્રિય રાહના પદમાં મળ્યા છે તે
જુવે —

(રાગ ધરપદ—“નાહલો નિરગુણ રે”)

જિન તુષ નામ નિધાન રે એ ધન ઠાઠ ન ખામ,
દેહડી જલતા સાચિ આવઈ વિણસી કિમઈ ન ભય—નિ० ૫૧
ચોર ન ચોરઈ અગનિ ન ભલઈ પૂરવ કોઈ ન પૂવારઈ
વાઠિય વહઈતો વિધન ન યાઈ પૂતઈ કહી ન હારઈ—નિ० ૫૨
એ ધન ખાતા કહીઈ ન ખૂટઈ વણજ કરિ નવિ ભઈ,
કુવસન પડતા એનવિ વિપુસઈ રસી ન લીઈ રાઈ—નિ० ૫૩
ચાગતા ઇહા કહીઈ ન આવઈ યોગી ધાત ન ધાલઈ,
સુરનર કિનર અસુર વિધાધર એ ધનસુ ન વિચાલઈ—નિ० ૫૪
જિ ધનસુ હેર નવિ યાઈ લૂટા સોય ન લૂટાઈ
સાચરજલ પ્રભવઈ નઈ એહેને અનર્થ કાઈ ન ઉઠઈ—નિ० ૫૫
એ ધનથી ચેતુ ધન આવઈ, રાજ જહિ સુખ ભોમ
કુમારપાત્ર નૃપ જોગીપરિ ચિતઈ, પુવચ સમ્મ સંયોગ—નિ०*૫૬

સિદ્ધરાજની ચિતા બળે છે ત્યાં કવિ વિકસે છે —

(રાગ રામગિરિ “રામ બલુધ હરિ ઉઠીઈ”—એ દેશી)

સોનાવરણી રે ચઢઈ બલઈ રૂપાવરણી તે પુઢ રે
કુમકુમવરણી રે દેહડી અગનિ પરભલીઅ તેહ રે—૨૬ મા०
માન મ કરરથો રે માનવી કિરથો કાયાનો તે ગર્વ રે,
સુરનર કિનર રાજિઆ અતિ મૃતિમા સર્વ રે—૩૦ મા०

જે સિરિ રચા રચા બાંધતા, સાચુ ... .. તે પાગ રે,
 તે નર પોરયા રે પાધરણ, ચાંચ દિધ સિરિ દાગ રે.—૩૧ મા૦
 જે નર ગંજ રે જોગતા, = x x x
 x + x x x x x x
 જેસંગ સરિખો રે રાજિઓ, આલી ક્યો તિહાં રાખ રે.—૩૨+મા૦

નરસિંહ મ્હેતાથી ચે ક્યાંય જૂના આ લોકરચિત પરંપરાપ્રાપ્ત
 રમશાનવિલાપમાં ઋષ્યમદાસની પોતાની એક માત્ર પશુ દશે ખરી ?

બીજે છેડેથી વિચારમાં પડી જાય એવા દાખલા જોવારું. બ્રા-
 હ્મણ પ્રતિનિધિ કેવળોધિ સમસ્યાઓ પુછે છે અને જૈન પ્રતિનિધિ
 હોમાચાર્ય કુમારપાલની રાજસભામાં નેના ઉત્તર આપે છે (પૃ. ૧૮૧-
 ૧૮૨: અદાર સમસ્યાઓ આપી છે). તે વાંચતા આપણને એમ લાગે
 છે કે આ શું આપણે સામળમદને તો નથી વાચના ? આમ બીજે
 પશુ અનેક સ્થળે લાગ્યા વગર ન રહે એટલી એ એની સમાનતા
 જણાય છે ઋષ્યમદાસના ઘણા દૂદા ચડેપદ અને ખાસ કરીને કવિતા
 સામળની લક્ષણને અને સામળની શબ્દ જ્ઞાનને એટલાં તો મળતાં
 આવે છે કે ઋષ્યમદે હીરવિજય શિખ્યને હીરસવાઇ કહ્યો હતો તેમ
 સામળને ઋષ્યમદસવાઇ કહેવળું આપણને મન થત જાય છે. માત્ર
 ઋષ્યમદની કૃતિઓમાં જે લોકપ્રિય કાવ્યોના મીઠાં અસરકારક પદો જોવામાં
 આવે છે તે એની કવિત્વ પદ્ધતિનો અંશ સામળમાં નથી.

પુસ્તકો વગરના અને વાંચતાં આવડે નહીં એવા શ્રોતાઓને
 માટે રચાયલાં સાહિત્યમાં હોમર એકાબારત કે જાતકમાલાથી માંડીને
 સામળ લગી કે આજે પશુ ગામડાના બાટમવાળા અને કથકો લગી
 કેટલાંક લક્ષણ સર્વસામાન્ય હોવાનાં જ. આગળ આગળથી એ
 લક્ષણો જે જરાતરા ફેરફાર સાથે ચાલ્યાં આવે, તે આગળ આગળ

જરાતરા ફેરફાર સાથે જીતર્યા જાય અને વર્ણનોમા ઉપમાઓ અને રૂપકેથી માડીને જ્ઞાનના સ્ત્રોત કહેવતો અને ઉપમા, રસના ટપા હાસ્યના હુચકા, આતુષ્યના નમૂના, સ્વચ્છેષ્ઠોમા સમાવેના સરવૈા લોકપ્રિય કથાનકો ચમત્કૃતિઓ અને તાત્કાલીનો, પટ અને ગુપ્તીમા ફેરફાર સાથે, પરસ્પર તત્વદૃષ્ટિએ જોતા એ ને એ મા અને એ ને એ બાપની સંતતિ, સૈકાઓ મુધી કૃસાદિત્યવાદીમા જોએ અને કરમાય અને પાછા જોએ. સૈકાઓ વગી જ્યાંમુધી પ્રજ્ઞાનું આપ્તુ થે માનસ ફરી ન જાય ત્યાંમુધી તથાપિ જ્યાં વિચારમાવા કે દૃષ્ટિ ઉપરાત ગાંધ રચના અને દૃષ્ટાતો લગભગ એક ને એક બે કવિઓમા એક આખા બંધમા અથવા તો બંધના એક આખા અંશમા જોવામા આવે, ત્યાં સંભવે છે કે પાછલા કવિએ આગનાં જ પોતનું કરી લીધેલું ઋષભદાસનું કેટલુંક જેમ આમના કવિઓની કૃતિઓમાથી અને આગવા મુખાપિતો પદો આદિના અનુવાદ જ છે, તેમ ઋષભ પછીના આપણા કવિઓમા કેટલુંક ઋષભનું જ એમણે લીધેલું છે અને ઋષભ તો આપણે જોયું તેમ પોતાની પ્રતિજ્ઞામા સ્પષ્ટ સ્વીકારે છે કે હા, મેં તેમ કર્યું છે, એ મહારુ એક કર્તવ્ય જ હતું સામળ પશુ એવો સ્વીકાર કરે છે x છાપખાના થના, પુસ્તકો સુલભ થતા, અને નિરક્ષર શ્રાતા વર્ગને રચાને વાચનાર વર્ગ આવતા, આપણા નવા યુ

x “કવિમિતા સદૃશ્યો પરતાપ” “સેવક સદૃશ્યો કવિવિદા તલ્લે”

—નંદ બત્રીસી.

“કવિ ક્રીધા લક્ષ્યોદિધા, મયા કરો માયું મતી”

—સવણ મદોદરી સંવાદ.

“હાસ સૌ કવિજન તલ્લે”

—વેતાલ પચીસી.

‘સ રૂપ માદિથી સોધિયુ પ્રાપ્ત કેડુ પુરાણ’ ‘સામળબદ્ધ કવિએ કરો, વેદ પુરાણો છાપ’ (અથવા—પ્રાપ્ત કીધું પૂર)

ગમાં રચનાઓના કર્તૃત્વ વિશેના આપણા ખયાલ વધારે સ્પષ્ટ અને સ્પષ્ટરૂપે થતા ગયા છે, અને હવે આપણે કોઈ પણ કર્તા કને ઋણ અને સામળના જેવા એક સામાન્ય ગોળગોળ સ્વીકાર ઉપરાંત ખડે ખડમાં, કડીએ કડીમાં, જેવું જેટલું લીધું હોય તેના ચોક્કસ ઋણ-સ્વીકાર માગીએ છીએ. કર્તૃત્વ અને ઋણસ્વીકાર વિશેના આ આપણાં નવાં ધોરણ હલપતરામ જેવા કવિને લાગુ પાડી શકાય ખરાં? કે એમને મોટે ભાગે તો આ ખાગતમાં હપારામ લગીતા યુગની જ એક વ્યક્તિ ગણવા ધટે? આ મદને તો લાગે કે, એવો સવાલ છે કે જે વિશે થોડો ધણો મતભેદ રચાને છે. નીચેની પંક્તિઓ વિચારો.

પદ્મહ સુખ જે ભતિ નર્મ, બીજુ સુખ જે ધરિ દીકરા;
ત્રીજુ સુખ જે રણવણ * વરા, ચક્રુ સુખ જે ચોતર ધર.
પાંચમુ સુખ જે ભગતિ નારિ, છકુ સુખ જે ઝોક બારિ;
સાતમુ સુખ જે અંગણિ જૂત, પુનર્થ એ લહઈ ધર સત્ર.
પદ્મહ સુખ જે ન જાઈગામી, બીજુ સુખ જે વસઈ ઠામિ;
ત્રીજુ સુખ જે માનઈ ભૂપ, ચક્રુ સુખ જે રૂપ સરૂપ.
પાંચમુ સુખ ઈચ્છાઈ રમઈ, છકુ સુખ * વેદાઈ જમઈ;
ઠવિ છઠઈ સાતમુ સુખ એ જમઈ, સકલ લોક વર આવી નમઈ.

આમાની પહેલી ચાર હલપત રાખ કે જૂની વાચનમાળામાંથી

(ટિપ્પણ આગસે પાનેથી ચાલુ)

“શાસ્ત્ર સકલની શાખ.”

“બ્રાહ્મણ ભાટ કે ચારણાં (કે) અન્ન કવચિત્ત હોય,
સેવક હું સહકોતલો, ખોડ મ દેસ્યો હોય.
જેહની ભુલ્લ દીધી શારદા, જેહની સાંભળી કાત,
તેહકું સંસ્કૃત શોધિયું, તેહની વખાણી વાવ.” વગેરે, વગેરે.

—સિંહાસન બત્રીશી.

* ઋણ. વિના.

હાતારી નથી, આ રાસમાની જ એ આડે પડત છે જુવો ખડ ર જો,
૫ ૧૩૧

આ રાસનો આરંભથી માંડીને સિદ્ધરાજનું મૃત્યુ સતા કુમાર
પાળ આવીને માદીએ બેસે છે ત્યા લગીનો આગ સુશ્લિષ્ટ છે કુમાર
પાળના પ્રવાસવર્ણન અને ઠેકાણે ઠેકાણેના એના અનુભવોના વધુ નથી
કૃતિમા એટલે સુધી પૂરતા વૈવિધ્ય વાળી એકતા આવે છે એમા પશુ
જૈન શ્રોતાઓને એ એવો બોધ જ પ્રધાન છે, પરંતુ પછીના આગમા
તો એ બોધ જૈનેતર વાચનાગ્ને જગ કટાણો આવે એવો યથ જાત છે
વર્ગી અસંભવિત અમત્કારો (miracles) ઠેકાણે ઠેકાણે આવે છે તે
અર્વાચીન વાચનારે કર્તાના સમયના અમલ્ય લોકના જ નહોં અમલ્ય
વિદ્વાન તમામ પ્રજાના માનસચિત્ર સેમે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ ઉપયોગી
મણવાના છે. આજે આપણા સુશિક્ષિત વર્ગમા એ અમત્કારો વિશે
આપણુ માનસ એક જ ધોરણે વર્તતુ છે નહોં કૃષ્ણચરિત્રમાના
અમત્કારો આપણે કરારે ગણિયે છિયે. દશમસ્કંધ કે મુદ્રામાચરિત્ર જેવા
કાવ્યોમા આપણને એવા અમત્કારોના વર્ણનમા અમલવદોષ અને તેથી
કાવ્યત્વદાનિ નથી લાગતા, ત્યારે જૈન પ્રમથ કે રાસમા સોમનાથનું
નિમ કારે, તેમાથી નીકળી શકર પોતે કહે કે “સાચો ધર્મ શી
હિમાચાર્ય જે કહે તે” અને કુમારપાલ રાજાનો સસય આ પ્રમાણે
કહે છે, એનું વર્ણન આપણે સહી શકતા નથી આ વિશે જો એવો
પક્ષવાદ કરવામા આવે કે જૈનેતર કાવ્યોમા આવા વર્ણન અસંભવિત
પશુ એક વાર તો સંભવિત લાગી જાય એવી ખુશીથી થયા હોય છે,
તો એ જમાત પશુ લૂતો છે કેમકે દશમસ્કંધ જેવા ઉત્તમ કાવ્યમા
પશુ એકથી વધુ સ્થળે જરૂર ખુશી હોતી નથી, અસંભવ નર્પ અને
નાગા અસંભવ રૂપે જ કથાયેલો હોય છે, એ નિર્ણય છે કતાશા
અમા આ જ ખરુ છે, કે કૃષ્ણ પશુ પરિચયથી મન્ય બને છે, અને
ગમે તેવા પદ્ધતિને પશુ સુપરિચિત યથ ગયેલુ કૃષ્ણ—મહા બાલ

કની જેમ ખૂંચતું નથી અને આ ને આ નાત જૂદે રૂપે કહેવામાં આવે કે શ્રીકૃષ્ણ ઉપરની ભક્તિના પૂરમાં એ ગંધુ તણાઈ જાય છે તે જણાતું પણ નથી, તો એ જ જવાવનો લાભ જૈન સાહિત્યને પણ મળવો ધટે છે.

જાગનીના સુલતાને રહડી આવી ઘેરા ઘાલ્યો અને કુમાર પાલને લાગ્યું કે 'મુવા તો!'—તારે જૈન ધર્મરક્ષક ભોકાતર શક્તિ સુલતાન કીધતો હોય છે ને એનો ટાલિયો જાપાદીને આણે છે કુમારપાલના શયનમંચનમાં અને મળસ્કે જગતા જ સુલતાનને ઉલટું એમ થાય છે કે 'માર્પા તો!' તથા તે ખીચારો જેમ નેમ ધડ ઉપર ડોક રાખીને આવા ચમત્કારિક વિષમમાર્થી છૂટવા માટે નમી પડે છે, પોતાના સુલક અને પોતાની પ્રજામાં અમારિ પ્રવર્તાવવાનું વચન આપે છે, અને કુમારપાલનો માડલિક મનીને વધાય થાય છે આત્મ વર્ણુન અસંભવ દોષના જૂદા પ્રકારના દાખવા છે. અગસ્ત્ય મહર્ષિના વચન માત્રથી પાનેતરમાં ધૂમટો કઢાડીને એડેસો છોકરો, મહર્ષિ "આ કન્યાદાન હું સ્વીકારું છું" એમ બોલતા જ, છોકરો મટી કન્યા બની જાય છે, એવી પ્રજાની કામ્યસૃષ્ટિમાં ઝનૂની મુસ્લિમ પણ દયાધન જૈન અને, એમાં મ્હારા જેવા અપક્ષ તોળાઈને તો જરાયે વિચિત્ર નથી લાગતું. બ્રાહ્મણ અને જૈન એક ભોહીની પ્રજા છે એક વાતાવરણના બાલક છે, શકિનઓ તેમ અશકિતઓમાં, રુચિઓ તેમ અરુચિઓમાં, સમાન છે, અને બ્રાહ્મણ સાહિત્યમાં વસિષ્ઠ વિશ્વામિત્ર અગસ્ત્યાદિને દેવો, દેવાધિદેવ, કુદરતના નિયત ધર્મ, અને કર્મચક્ર પણ પ્રસંગ પ્રમાણે નમે, તો જૈન વિચારમિનારમાં જેઓ ઋષિમહર્ષિના સમાનશીલ છે, તેઓને કુદરતની અને તેથી પણ મહત્તર હોય એવી બધી જ શકિતઓ જૈન સાહિત્યમાં શા માટે ન નમે !

૫. જૂનું વાડમય. જૈન સાહિત્યમાં દોષો નથી એમ મ્હારો દાવો નથી. બ્રાહ્મણ સાહિત્યમાં નથી એવા દોષો જૈન સાહિત્યમાં છે

એવા પક્ષવાદ સામે જ મ્હારી દલીલ છે વળી દોષદર્શિની પ્રવૃત્તિનો સાચો આશય એક જ ધટે સાહિત્યના નવા સર્જનને એવા દોષોથી બનતા સુધી સુખ રાખવો. દોષને વિશે દોષત્વપ્રતીતિ ના યાવ, દોષને વિશે પશુ સુષુત્વપ્રતીતિ યાવ, તો એના અસમજસ વાવરણમાં ઉદ્ભવતી નથી સાહિત્યસૃષ્ટિ પણ એવા દોષોથી મનકિન જ બન્યા કરે નવા થવાના જૈન સાહિત્યને, નવા થવાના જૈનેતર સાહિત્યના જેટલું જ, દોષક્ષ કોથી જોમ અને તેમ વિમુક્ત અનુધ ધટે, એ વાત તો સૌ સ્વીકારે પરંતુ નવું સાહિત્ય—જૈન કે જૈનેતર—આ નિબંધી વિચારણામાં પ્રસ્તુત વિષય છે જ નહીં. આપણા વિચારણા જૂના અને મોટે ભાગે કાંતો અપ્રકટ કાંતો પ્રકટ તથાપિ અઘાત જેવા સાહિત્યને માટે જ છે આવા સાહિત્યને અઘાતમાયા જાણીતું અને હરત વિખિત પ્રતિઓ રૂપ જ છે તેને મુદ્રાન્તિ બનાવવું એજ આપણો વિષય છે અને આમાં જૈન જૈનેતરનો ભેદ એક અરથાને છે જૂના જૈનેતર સાહિત્યના રક્ષણ સંરક્ષણ પ્રકાશન અને સુચુનુરાગ સુજરાતી ભાષાપડિતોને જેટલા પ્રિય છે, તેટલા જ પ્રિય તે ભાષાપડિતોને જૂના જૈન સાહિત્યના રક્ષણ સંરક્ષણ પ્રકાશન અને સુચુનુરાગ પણ થવા જોઈએ જૈન વાક્યમયની સાહિત્ય દૃષ્ટિએ ઉત્તમ કૃતિઓ બને જોઈ હોય જે ઉત્તમ કૃતિઓ હોય તે સુચુવરતામાં આહાણુ વાક્યમયની ઉત્તમ કૃતિઓથી બને ઊતરતી હોય સુજરાતી ભાષા અને સાહિત્યનો ક્રમિક ઐતિહાસિક વિકાસ સમજાતામાં જોયી ઊતરતી જેટલી હોય તેટલી સર્વે જૂની કૃતિઓ કોમતી છે જે છે તે એ માણસ નવા માળાપ પેદા કરી શકતો નથી, નેમ પાઠણ સમયનુ વાક્યમય નહ થયું કે તેની જગ્યા ખીજા કથાથી પૂરી જ શકતો નથી જે છે તે એ અને અત્યાર લગી આવી રહ્યું છે તેવું દુર્વિદ્ય હજી જુ ખીજા ખેત્રણ દાનક ચત્યા કરશે, તો ધ મ ૧૮૫૦-૬૦ લગી જેટલું હતું તેટલું ૧૮૬૦-૧૯૦૦ લગી રહ્યું નહીં, અને ૧૯૦૦ થી ૧૯૨૫ ની

વચમા પણ આપણા ચાલુ દુર્લક્ષને લીધે કેટલુંક વધારે નહતું થયું, અથવા તો ૧૯૦૦ લગી હવે પણ હવે નથી એ દેશને પામ્યું. તે પ્રમાણે જ ખીજા ત્રીસ ચાલીસ વર્ષમાં પણ થવાનું. તો આ દૂંકા પ્રવેશક * ની ગુજરાતી ભાષાપડિતોને “ જુગલ કર જોડ ” આજીજી આટલી જ કે—હાલ-અજમરે એ ય પગ તો મળ્યા છે એવી હાલ-એહાલ આ ખીચારી સરસ્વતીના રક્ષણ માટે તેમણે નસાખ્યાનમાંનું પારમિત્ય કરવાને બનતા વેગે ધાવું.

પૂણા, તા. ૩ માર્ચ ૧૯૦૭.

બલવંતરાય કલ્યાણરાય ઠાકોર

---

* આ પ્રવેશક નિમિત્તે જેન સાહિત્યની એક લઘુ સેવા કરવાનો પ્રસંગ આપના માટે રા. રા. જીવનચંદ સ્વીકર્યદ જાહેરીતો આભારી છું.

કવિવર ઝડપભાગ્ય.

કર્તા:—રા. રા. મોહનલાલ દલીયંદ દેશાઈ.

કવિવર મકપભદ્રાસ

[આવક કવિ મકપભદ્રાસ એ મયાળાનો એક નિબંધ તા. ૧૦-૫-૧૫નો સુરતની પંચમ ગૂજરાતી સાહિત્ય પરિષદમાં મોકલ્યો હતો કે જે તે પરિષદના અહેવાલમાં અને જૈન શ્રેવે. કૉન્ફરન્સ હેરલ્ડના સને ૧૯૨૫ના ખાસ ઐનિકાસિક અંક (૭-૯ અંક) માં પૃ. ૩૭૪થી ૪૦૧ સુધીમાં પ્રગટ થયો છે. તે લખાણે આઠ વર્ષ થયાં તે દરમ્યાન કેટલીક ભૂતીકતો ઉપલબ્ધ થઈ છે તે ઉમેરી આખો નિબંધ ઠીકાઠીકરી અને મૂકવામાં આવે છે:]

૧—કવિસમય.

૧—કવિથી પ્રેમાનંદની પૂર્વે—છ. સ. સગરમા સૈકાના પ્રારંભમાંજ થયેલા એક સમર્થ જૈન આવક કવિ મકપભદ્રાસનો પરિચય કરાવવા માટે ઉદ્ધુકત થયો છું. તેઓ ખંભાતનિવાસી હતા અને તેમણે ખંભાતમાંજ રહી અનેક ગૂજરાતી કાવ્ય-કૃતિઓ-રાસાઓ રચી ગૂજરાતી સાહિત્યમાં સમૃદ્ધ ફાળો આપી વિશિષ્ટ સ્થાન મેળવ્યું છે.

૨—પ્રથમ તેમનો સમય વિચારતાં જન્મ સંવત્ કવિએ પોતાના કાષ્ઠપથ્ય ગ્રંથમાં આપેલ ન હોવાથી અને મરણ સંવત્ ખ્રીજ સાધનથી મળી શકે તેમ ન હોવાથી અનુમાનપ્રમાણથી કામ લાઇશું. તેમની પહેલી મોટી કૃતિ પ્રતવિચારરાસ સં. ૧૬૬૬ માં રચાયેલી છે. તેમાં સરસ્વતીની સ્તુતિ પ્રારંભે કરતા પોતે જણાવે છે કે જેવું જોઇએ તેવું પિંગલ અને વ્યાકરણજ્ઞ જ્ઞાન પોતાને નથી:—

પીંગલ ભેદ ન જોલણું. વિગતિં નહી વ્યાકર્ણું,
મુર્ધખમંડણું માંનવી, હું સેવું છુઝ અર્ણું.

૩—આમ કહી પોતાની નિરભિમાની જ્ઞાતિ અને દીનતા આ

ધર્મની ક્રિયાઓ પાળીને પણ પારકા ધર્મવાળા તરફ માનની તાગણીથી જોઈ શકે છે.

૧૦ “ અકબરનો અમલ ધણેજ સુતેહબરેતો હતો, તેનું મુખ્ય કારણ એ હતું કે તેણે બળ અને કળથી પોતાની હિંદુ પ્રજાના મન મેળવી લીધા હતા. દેશી સરથાનો માથે લગ્નનો સજવ વધારી તેમની વિદ્યા અને તેમના ધર્મ પ્રત્યે પ્રેમભાવના બનાવી, તેમના પર પૂર્ણ ભરસો રાખી તેમને મોટા મોટા જોડાઓ આપી તેમનો અનિ ઉપયોગી પ્રેમ સપાદન કરી, તેમને રાજ્યમાં મદદગાર કરી લીધા હતા. જહાંગીરે રાજ્યાભિષેક થયા પછી પોતાના પિતાના પમતેજ ચાલવાનો નિશ્ચય કર્યો હતો. મરણપર્યંત તે નિશ્ચય તેણે પાળ્યો પણ ખરો.

૧૧ “ જહાંગીરને નાનપણથી વિદ્યા તરફ ધણે પ્રેમ હતો. જહાંગીરના સમયમાં જાદરૂપ (ચિત્રવદેવસૂત્રી) નામે એક વિદ્વાન જતી કિજ્જન પાસે આવેલી એક ઉજ્જવ પદાડની ગુફામાં રહેતો હતો. અહિં આ ત્રણ મહત્વ સુધી સ્વારી જઈ શકે તેવું સ્થાન નહોતું. છતાં પણ જહાંગીર વારંવાર પગે ચાલી તેની પાસે જતો અને તેની સાથે વદરિવાદ કરવામાં પોતાનો અમૂલ્ય વખત ગુમારતો. તે જ્યારે જાદરૂપનું વર્ણન કરે છે ત્યારે તેના શબ્દો બતાવી આપે છે કે તે જાદરૂપ પ્રત્યે શુદ્ધ અતકરબનો ભાવ રાખતો. છ જી કલાક સુધી તેની સોમનમાં જહાંગીર રહ્યો છે.

હતી. આવા વખતમાં કાવ્યધારા ઉછળે એ સ્વાભાવિક છે એમ ધણીને મત છે. ૧ તો અત્ર જાણાવતું યોગ્ય થઈ પડશે કે કવિ ઋષભદાસ ખંભાતમાં રહીને આટલી બધી સંખ્યામાં કાવ્યકૃતિઓ કરી શક્યા એ શાંતિનું ચિન્હ સૂચવે છે. આના સમયમાં અનેક જૈન કવિઓ નાગે નયસુંદર, સમયસુંદર આદિ, મહાકવિઓ તેમજ બીજા નાના કવિઓ અનેક થઈ ગયા છે અને આખો સત્તરમો સૈદ્ધાંત સમયો તો પુષ્કળ મળી આવે તેમ છે. ૨

૩. મૂળ ગામ-ખજાત.

૧૩. કવિ ઋષભદાસ પોતાના નિવાસસ્થાન-વતન તરીકે ખજાત જાણીને જ અટકતા નથી, પરંતુ પોતાની લગભગ બધી કૃતિઓમાં તેનું સુંદર વર્ણન આપે છે શ્રેષ્ઠિક રામ, તેમજ દિતશિખા રાસ, ભરતેશ્વર રાસ, બાહુબલિ રાસ, હીરવિજય સરિ રાસ અને મલ્લિકનાથ રાસ એ સર્વમાં તેનું વર્ણન ન્યૂનાધિકતા સહિત લગભગ એક સરખું આવે છે, અને તે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ ઉપયોગી હોવાથી અત્રે તેનો ઉલ્લેખ કરવો યોગ્ય થશે

(૧) તપન તરપોલીકે કોટ બરજિ બજ્યો,

માયર લહહરિં બહુ વહાણુ આવધ,

૧—જો કે જર્મન ફિલસૂફ 'નીશે' નો મત જુદો છે કે યુદ્ધના—મહાન્ કલહના પ્રસંગોમાં પ્રતિભાશાળી રચનાઓ બને છે અને ખરા કવિઓ પ્રકટે છે.

૨—શુઓ (૧) જૈન રાસમાળા પ્ર૦ મનઃસુખલાલ કિ. મહેતા (૨) મારી તે પર પૂરવણી (૩) મારો 'જૈનગૂજર' કવિઓ ભાગ ૧ લો—એ ત્રણેના પ્રકશક જૈનશ્રવેતાશ્વર કાન્દરવસ—પાપધુની. મુંબઈ.

વસત નિવહારીઆ કનકકોડે બધાં,
 ઉડિ પગભતિ જિનમંદિરે જાવછ
 શ્રીઆ દેવગુરતણા ગુણુહી માવછ—
 પ્રવર પ્રાસાદ પચારીઆ પ્રભુમીધ
 પોશાન બદધતાવીસ દીસછ,
 ગામરી સમમ તે સાધનિ અલીકથિ,
 અદીઆ રહતા મુની મનહી હીસછ
 તેહ જાણે તુમ્હે વિમાજ વીસછ—
 પૌરખ પ્રાસાદ વ્યાપાર પાસછ સદી
 શા પાસછ લીધ સ્વાદ રસીઆ
 જુગમ કદધ નેદ જગમાહ ધના મદી,
 જોઆ જાણતી માહિ વસીઆ
 શાજી સુણવા નર જોઆ રસીઆ—
 —શ્રેણિકગસ સ ૧૬૮૨

૧૪ હીરવિજયસુરિ-લિલિતશિક્ષા-મલિનાથ રાસમા લાખુ વર્ણન
 નીચે પ્રમાણે છે —

(૨) શુક નામિ મુઠ પોહોતી આસ, જાણવતીમા કીવો રાસ
 સકલ નગર નમરીમાહિ જોય જાણતી તે અધિષ્ઠા હેમ
 સકલ દેશ તણે શિષ્યગાર ગુજ્જર દેસ નર પડિત સાર
 ગુજ્જર દેશના ધ પડિત બદ, ખાણવતિ અગલિ હારમ સદ
 જિહા વિવેક વિચાર અપાર વમદ લોક જિહા વણુ અદાર
 ઓલસાઇ જિહા વરણુવરણુ સાધુ ગુરુધના પૂજા અરણુ

૪-૮ આને બદને મુલિલિતશિક્ષાના રાસમા જોડણી સુધારી જે રાખો
 આખા છે તે જવા હમણે તો પાઠાતર આ પ્રમાણે આપ્યા છે — ૪ નગરજ

વસઇ લોક વાર ધનવંત, પહિરઈ પટોલા નારિ યુષુવંત,
કનક તણા કદોરા જડયા, ત્રિણ્ય આગ્યે તે પુહુલા ધડયા.

દીર તણા કદોરા તવઇ, કનક તણા માદલીઆ મલઇ,
૫ રૂપક સકલિજિં બી ખરી, સોવન સાદલી ગલિ જીનરી.

વડા ૬ વાણીઆ જિહાં દાનાર, સાત્ર પારડી બાધી માર
લાંમી ગજ બાખુ પાત્રીસ, વાધંતા દરપઇ કર સીમ.

બધરવની એગતાઈ જ્યાહિ, ઝીણા ઝમા પહિયાં તે માહિં,
છટી રેસમી ૭ કહિદિ બજી, નવ ગજ લમ સવા તે ગજી,

જીપરિ ફાલીહિ બાધઇ કોઇ, ચ્યાર રૂપઇઆનુ તે જોઇ,
કોઇ પછેવડી કોઇ પામરી, ૮ સાદિ રૂપઇઆની તે ખરી.

પહિરિ રેશમી જોડ કબાય, એક રાત રૂપ આ તે થાઇ,
હાથે બહિરપા બહુ મુદ્રિકા, આવ્યા નર જાણુ સ્વર્ગ થકા. ૪૯

પગે બાણુદી અતિ સુકુમાવ, રયામ વર્થુ સનવી તે જાણ,
તેલ ફૂલ મુગંધ સનાન, અગિ વિલેપન તિલક નિ પાન. ૫૦

એહવા પુરૂષ વસિ જોણિ હાલિ જોની મોખા કહી ન ગનય,
રૂપિં રંભા બહુ શિણુગાર, ફરી કિતર નાપઇ બરતાર ૫૧

અસ્યું નગર તે ત્રંગાવની, સાયગ લહિરિ જિહા આવતી,
વાહાંજી વધારિ તણો નહિ પાર, હાટે લોક કરિ વ્યાપાર. ૫૨

નગરકોટ નિ ત્રપોલીઈ, માણિક્યોક બહુ માણસ મધ્યું,
વોહોરઇ કુંલી કોડી સેર, આવઇ દોકડા તેદના તેર. ૫૩

૫ બાધી ખવજવતી હાથે ખરી, ૬ વ્યવહારી ૭ ત્રીસ, ૮ નિત્ય
ઉડી વંદે અણુગાર.

ભોગી કો- અરયા જિહા વસા, દાન વરષ પાઠા નવિ પમઈ,
 ભોગી પુરુષ નિ કરણાવંત, વાણિગ છાડિ હુ ૫૪ x
 પદ્મ પુરુષની પીઠા દહરિ, આગ નરનિ આગ મરિ
 અગ્ન મહીનની કરિ સનાન, આવક છવયા પ્રતિપાન ૫૫ x
 પચાસી જિનના પ્રામાદ, રવજ તોરણ તિહા ઘટાનાદ
 ઉપરતાવીસ જિહા પેપનગાય, મરુ વધાણ મુની વાચાય ૫૬
 પડિમથુ પોપન પૂજનય, યુદ્ધ કરતા ઘટા જાય,
 પ્રમાનના વાઘ્યાનિ જ્યાદિ, શાદામી વચ્ચન્ય હોઈ પ્રાદિ ૫૭
 ગપાશરો દેહર નિ હાટ, અત્યત દુરિ નદિ તે વાટ,
 ઠડિન ગોચરી મોહિયા આનિ, મુની અદિ રકિસ હોડિ પ્રાદે ૫૮
 અસ્થુ નગર ત્ર માનની વામ, હ્રીરતણો તિહા જોડયો રાસ
 પતશા ધુમ્મ નમગનો ધણી, ન્યાય ન તિ તેહનિ આનિ ધણી. ૫૯
 તાસ અમનિ કીધો મિ રાસ, આગણુ મુત કવી કામદાસ
 સવત સોલ પચાસીહો નસિ, આસો માસ દનમી દિન તસિ ૬૦

- સોભાવતી પિણુ દોડા, નગર સ્ત્રીનામની જોય,
 કુર્ચાવતી પિણુ જનકુ, ગદ મદ મંદિર વખાણુ ૭
 નગર ચોરાસી ચકુગ શોનંત દાટ તે મોટા,
 ઝવેરી પારખ માગ, બેસે દોસી દતારા, ૮
 વિવિધ વ્યાપારિયા નિરખો, જોઇ ત્રપેળિયો દરખો,
 મોટી માઝી પુરખો, દાણચેરી તિહા વર્જો ૯
 નગરી (ના) સોડ વિવેકી, પાપ તણી મનિ છોકી,
 પૂજે જિનવર પાય, સાધુ તણા ગુણુ ગાય ૧૦
 નદી કેઇને રિપવાદ, પંચાસી જિન પ્રાસાદ,
 મોટી ચોપધસાગ, મખ્યા તેદની જેનાળ, ૧૧
 બહુ દરી મંદિર જોય, અદો પદ દર્શન હોય
 નહી ઠાઇને રાગદ્વેષ, વસતા લોક અનેક ૧૨

નામ કેમ પડ્યું તેને માટે ગૂંચરાતી સહિત્યના માસિંગ્રેમા જૂના જૂદા
 વિદ્વાનો તરફથી ચર્ચા ચાલી હતી પણ ખુબીની નવનુ નતારમા
 સૈતમા રચના કેવી હતી ત્યા જનરિચિતિ રાજસ્થિતિ લોકોનો પહેર
 વેશ તે વખતે કેના રકારના હતા તે અત્યુક્ત વિશેષ ઉપોગી ઘરો
 ઉપરના વણનો તાદ્દશ અને કવિહૃદયના જન્ય અતિશયોક્તિથી રહિત
 છે જનગિયતિ જાણ્યારતા આપણા કવિ લેખ કેવી જાતના ધરેણ્યા
 (ત્રણ આમળ પહેળા એવા મ્હોરા સોનાના મળીઆ સોના રૂપાની
 સાકળી હાથમા વીંચી ને બેગમા વગેરે) પહેરતા હતા લૂગડા (પટોળા
 ઝીણા જ ગા-જ ધા કેડે રેશમી દોરો છડી ને ઉપર પછેડી અમર
 ફળીયુ અમર પામરી ઝોદનાની શાત, માથ માધવાની પાત્રીશ ગજ
 લાખી પાવડી વગેરે) પહેરતા પગે કાગા ચામડાના મુવળા જોડા
 પહેરતા-એ સધળું યથાસ્થિત દર્શાવે છે ધરે જાગીવળા હતા ખુબીત
 પાસે દરિયો હતો અને જોતી પરવાળા ઉપરાત અનેક જાતનો માલ
 વહાણો મારફત આવતો અને જતો આથી વેપારીને પુષ્કળ હોષ
 ધણી દુકાનો અને વખર રાખતા વેપારીઓમા ઝવેરી પારખ દોશી
 વગેરે હત ગિરકામા રૂપિયા અને દેકડ વાપરતા નમરને ત્રણ પોળ
 -દરવાજાનાગો કેટ હતો તેમા ચોરાશી ચોટા હત અને વચમા મોટા
 ચોક હતો કે જે માળખચોક' તરીકે ઓળખાતો ખાનતુ દાણુ લેવા
 માટે મોટી માડા હતી અને નદર હવથી મજબૂત દુરમે બાધેવ
 હતો જીનોની વસ્તી ધણી હતી એ તેમા ૮૫ દેરાસરો અને ૪૨ કે
 ૪૫ પૌંધશાગા-કુપાઝવ હતા એ જાત પરથીજ જણાય તેમ છે
 આ સિવાય અન્ય ધર્મોના-હરિમંદિરો ધણા હતા અને જૂદા જૂદા
 દર્શનના પડિનો પણ હતા-જુદેપરસ રાગદ્વેષ નહિ હતો-ત્રેમ
 હતો, જીનોમા ધનાદનો ધણા હતા અને તેથી નવ ધણા 'સ્વામીવા-
 તસવ્ય (જમખવાર) થતા તેમજ વરા-વિનાદ કાર આદિ પ્રસંગો
 પર અને ઘન કરવામા અતિ ધન ખચતા તે આવડો ધાર્મિક ક્રિયા

ધણી કરતા અને મુનિઓના રાગી હોય તેમના બ્યાખ્યાન—ઉપ
દેશ પ્રેમથી શ્રવણ કરતા ન્યાયી નોકપ્રિય જાગીર બાદશાહ (સને
૧૬૦૫ થી સને ૧૬૨૭) નો શાત અમલ હતો તેથી રૈયત ધણી
મૂખી હતી, વરગુડી સોધારત સારી હતી અને વેપાર ધીકતો હોય
ખખાત 'દિન દિન ચડતો વાસ'—આગાહ થતુ જતુ હતુ

૧૭ ખખાતની જે સાત ઝીજ વખણાતી તે જણાવી છે કે—
વહેલ વરધોડો વીજણો, મદીર જલિ ખાત
બોજન ફલ ને ચૂકતો એ સાતે ખખાત

૧૮ આ નગરના ખખનમર, ત્રમાવતી લોશાનતી હીના
રતી, કર્ણાવતી—એ જૂદા જૂદા નામ છે તે વાત પશુ ઐતિહાસિક
મિત્ર મા વધારો કરે છે આપણે ત્રખાનતી નગરી અને તેમાના માણેક
એક વિશે ની લોકનાર્તાઓ ધણી સામગ્રી છે તે તે જનકથાતુ વધુન
ક્રાંત્ય આ ખખાત નગરની અપેક્ષાએ હોય સત્ સત્ સત્ સત્
ખખાનનો ખ્યાલ કવિવર્ણનથી મરી રીને પ્રાપ્ત થયો

૪ કવિના સમર્થનમાં ખખાતનાં અન્ય વર્ણન

૧૯ આ વર્ણનના સમર્થનમાં બીજા ઇતિહાસમાંથી ખખતની
આ સમયની રિયતિ પરત્વે જે જણાવેલ છે તે અત્ર નોંધવું અરથાને
નહિ થાય

૨૦ મુકરખાન નામનો હકીમ મુકમર બાદશાહની દવા કરતો
'તેને જાગીરે અગીર ખનાઓ હતો આ ઇસમ ઇ સ ૧૬૦૮
(સવત્ર ૧૬૧૪) થી મુગલ અથવા ખખાતની હાકેમી કરતો હતો
ઇ સ ૧૬૧૬ (સવત્ર ૧૬૩૦) મા બાદશાહે તેને ગુજરાતનો મુમેદાર
મો અને અન્નમ તરીકે તેનો દિવાન નિમ્નો બીજો વર્ષ (૧૬૧૭)
બાદશાહ દોડદના જગતમા હાથીનો સિકાર કરવા ગુજરાત

આવ્યો ઝાડી ધીસે હોનાથી માત્ર બાગ દાથી પટકાવા, પછી નાથી બાદશાહ ખામાત આવ્યો બાદશાહ પોતાની ગોરમા લખે છે કે ખામા તના બદરમા માત્ર નાના વદાણુ આવી થકે છે ખામાત મુકામે બાદશાહે સોનાની મહેર કરતા વીસગણા વજનના સોના અને રૂપાના ટાક પાડવાનો હુકમ કર્યો

—ગુજરાતનો અર્વાચીન ઇતિહાસ પૃ ૯૫

૨૧ ખામાત વિશે સપ્તમા સૈનના યુરોપિન મુબારકે નીચે પ્રમાણે લખી ગયા છે ખામાત (સને ૧૫૯૮) મા વેપાર એટલે બધો છે કે જો મેં તે જાને જોયો ન હોત તો એટલો વેપાર ત્યા હોય એમ હું માનત નહિ (સીઝરફિ) (સને ૧૬૧૩ મા) એ શહેર ધણીજ વરતીનળું અને ધણા મોટા પરાવાળુ છે અને ત્યા વદાણુ ધણા એકમ થાય છે—[દીલાવેની] [સન ૧૬૩૮ મા] સુરત સાથે સરખામણી થાય નહિ એટલું બધું સુરતથી મેડું ખામાત છે—(એ કે સરતો), (સને ૧૬૭૧ મા) સુરતથી બમણું મોડું ખામાત હવું. (એન્ડીયસ)

—ગુજરાતનો અર્વાચીન ઇતિહાસ પૃ ૧૫૩

૨૨. ગુજરાત સર્વસમ્રાટમા ૨૫૪-૨૫૫ પૃષ્ઠ પર જણાવેલું છે કે —

ઇ સ સોજમી સદીમા ખામાતના અખાતના મથાળા આગળનો ભાગ પુરાષ જવાથી ક્રમ્ત નાના વદાણોજ અને તે પછુ મેટા જીવાળ વમને ખામાત આગળ આવી શકતા આથી કરીને ખામાતથી જે ઠાક માય બહાર દેશ ચડતો અથવા બહાર દેશથી આવતો તે બધો દીન, ઘોવા, અને ગૌધાર બહારે અગ્રતો અને ત્યાથી નાની હોડીમા બરી તેને ખામાત લઇ જવામા આવતો આટલું છતાં પછુ એ સદીમા ખામાતનો વેપાર જોવો પાછવી સદીમા હતો નેરોજ રહ્યો પુષ્કળ માલ આપાત અને ખામાત થતો. આ ૧૬મા સુતરાઈ કાપડ ખામા-

તથી એટલું બધું તો ચઢતું હતું કે તે વખતે ખજાતને આખી દુનીઆનું વચ્ચે કહેતા હતા આ વખતે ખજાતના વેપારીઓના કુટલાએક હિંદુ ન કુટલાએક મુસનમાન હતા હિંદુ વેપારીઓની આડત ધણું મુનખમા હતી કુટલાએક શીંગી વેપારી પણ આવતા યુરોપીઅન વેપારીને માન વેચવો વા ખરીવો હોય તો તેમને દસાન શોધવો પડતે ન તો વાણિયા હતા અને તેઓની સાખ સારી હતી આ સદીમા ખજાત મિલાય કાઠીયાવડનું માગરેણ અને અમદાવાદ એ મોટા વેપારના મથક હતા

૨૩ આ સ્થિતિ સાથ વર્તમાન સ્થિતિ સરખાવીએ તો મહ દત્તર દેખાત છે એક વખતનું આગાદ ખજાત બહુ પતન પામી હાલ કગાલ શહેર જણાય છે

૨૪ આનું કારણ એક જમન પ્રવામી દિસેમ્બર સને ૧૭૧૧ માં તેની સ્થિતિ જોઈ નીચે રખાણે આપે છે —

Tieffenthaler reached Kambay 29th 7 on 14th January 1751 and found the once flourishing city much decayed, and he gives the reason for it. Everyone knows — so he tells us — that seven years ago the highwater used to rush a rider fleeing away at full speed But now it advances quite smoothly and beats very gently against the ships except at spring tide or in the monsoon This wonderful change is due to the disappearance of a sandbank at the entrance, which used to pick up for a time the flood from the south, until the waves, thus

increased in force and volume, wheeled round the bank into the harbour. Since then the harbour has become sandlocked and the ships, which formerly, came right up to the city walls, must now moor half a coss outside the town. Kambay was thus doomed as a seaport and its population was dwindling away.—East and West Vol V No 53 p 270

૨૫ ગૂજરાત સર્વસમ્રાટ ૫ ૨૫૬ પર જણાવેલું છે કે—
 ' હ સ મત્તરમી સદીમાં અબાતના અખાતના મથાળા આગળનો ભાગ પૂરાઈ જવાથી, ઉત્તર ગૂજરાતમાં ધણી અવ્યવસ્થા હોવાથી, અને ૧૬૦ માં મસ્કતના આરબોએ દીવન પર પાયમાલ કરવાથી, યુરોપના વેપારીઓની કંપની આવવ થી અને મકકે જાઆવ કરવાનું મથક સુરત હોવાથી સુરત આખા ગૂજરાતમાં મોટું વેગરનું મથક થઈ પડ્યું (આ રીતે અબાત ધીમે ધીમે ધસાતું ગયું)

૫ વશપરપના-પિતામહ મહિરાજ સ્વધવી.

૨૬ કવિ મહાપ્રભાસ પોતે વીમા પ્રાગ્વંશીય (પોરવાડ) વણિક હતા તેમના પિતામહનું નામ અદિગજ હતું તેના સંબંધી પોતે જણાવે છે કે:—

(૧) દીવ જાળુઆ માદિ જેન ભરચિ જાલુ.

દેગ શુજરાતિમ્હા સોય ગાયસ્યુ,

રાય વિમલ વડો ચતુર જે આવડો,

નમર વિસત તેણઈ વેગે વાસ્યુ

—નવસિયાર રામ અને કુમારપાલ રાસ

- (૨) જાણુદ્રીપ અનોખા મહીર્ષ, સ્વરતનેત્ર લાદા જાણરે,
દેસ યુગર ત્યાદિ અતિ આર નગર વીસન વખાણરે
સોય નગરમદિ વીવહારી, નામ જન મહીગજરે,
પ્રાગવસ વડો તે વીસો કરતા ઉત્તમ કાજરે

—સ્થૂનભદ્ર રાસ

- (૩) શ્રી સવરી મહધરાજ વખણુ વીસન નગરના વાસીછ,
વડા વિચારી મમકીતધારી મિથ્યામતિ મધ નહાસીછ

—સમકીતમાર રાસ

૨૭ મહિરાજ વિસવનગર-વીસનગરના વતની હતા મૂળગત મર્સિમહ ૫ ૫૧૪ મા જણાવ્યું છે કે ‘આ વીમનગર કેટલક કો છે કે વિસનદેવ પધેલાએ (૪ સ) ૧૨૪૩-૧૨૬૧ ની વચ્ચા વચ્ચા અને કેટલાક એમ કહે છે કે વિસનદેવ ચોદાણે ૧૦૬૪ મા વસા પુ ૧ આનંદા કવિ તો એમજ કહે છે કે વિમનદેવ ચાવડાએ વસા પુ અને તે નરાયણ લાગે છે

૨૮ પિતામહ મહિરાજના સબધે કવિ વિગેવમા એ જણાવે છે કે —

- (૪) મવળી શ્રી મહિરાજ વખણુ પ્રાગવસ વડ વીસોછ,
મમકીત મીત સદાશ(૫) કહીછ પુણ્ય કૃતે નિનદીમેછ,
પડીકમલ પૂજા પરભાવના પોપધ પરકપગરીછ,
વીવગર શુદ્ધ ચૂકે નહિ ચતુરા, સત્ત સુઅર્થ વિચારીછ.

—શ્રવવિચાર રાસ સ. ૧૧૭૧

- (૫) આનં તેદનો પ્રાગવસિ વડો નામ મહિરાજ મધવીજ મહીર્ષ,
કાન નઈશીલ તપ ભારના ભાવના સમગિત શીલવતધાર લહીષ

—૧ તત્ત્વરામ ૨. ૧૧૭૧

(૬) પ્રાગવંસિ વડો સાહુ મહીનાજ ને, સંધવી તિલક મિરિ સોય પરતો,
શ્રી શૈત્રુંજય ગિરનારે મિરિ આખૂએ, પુણ્ય જાણી બહુ યાત્રા કરતો.

—ક્ષેત્રસમાસ રાસ સં. ૧૬૭૮.

(૭) પ્રાગવંશે સંધવી મહિરાજે, તેહ કરતો જિનશાસન કાળે,
'સંધપતિ' તિલક ધરાવે સારો, શૈત્રુંજય પૂજી કરે સફલ અવતારો.
સમક્ષિત શુદ્ધ વ્રત બારનો ધારી, જિનવર પૂજા કરે નિત્ય સારી,
દાન દયા ધર્મ ઉપર રાગ, તેહ સાધે નર મુક્તિનો ભાગ.

(૮) પ્રાગવંસિ વીસો વિખ્યાત, મિહિરાજ સંધવી મુખ્ય કમહદ વાત.

—મહીનાથ રાસ સં. ૧૬૮૫.

૨૯. આ પરથી જણાય છે કે મહિરાજ પોતે સધ કાઢી સંધવી-સંધપતિ થયા હતા અને પોતે શૈત્રુંજય (પાલીતાણા), ગિરિનાર (જૂનાગઢ) અને આખૂની જાત્રાઓ કરી હતી વિશેષમાં તેઓ હંમેશાં જિન પૂજા કરનાર, આવકના બેર વ્રત ધારી, આવસ્થક ધાર્મિક ક્રિયા-પ્રતિક્રિયા પાલન કરનાર, દાન દયા અને ધર્મના ગામી જિનશાસનનાં કાર્ગો કરનાર સુસ્ત આવક હતા.

૬. પિતા સાંગણુ સંધવી અને માતા સફપાદે.

૩૦. કવિના પિતા સાંગણુ વિસલનગરમાં રહેતા હતા અને પછી ત્યાંથી ત્રંજાવતી જોટલે ખંભાતમાં જઈ વસ્યા.

(૧) સોય નયરિ તસિ પ્રાગવંસિં વડો, મહિરાજનો સુત તે સિંહ સરિજો,
તેહ ત્રંજાવતી નગર વામે રજ્યા, નામ તસ સંધવી સાંગણુ પેજો.

—ત્રતવિચાર રાસ અને કુમારપાળ રાસ.

(૨) તેહના સુત છિ સીદમરિખા, સાંગણુ સંધવી નામરે,
પૂત તણી સ્વરણી તે કરના, ધરતા જિનવર ધ્યનરે,

અનુકરમિ સઘવી જે સાંગણુ, ત્રંગાવતીમ્હા વાસરે,
તેહનો સુત એ રાસ નીપાછ, કવીના ઝૂપમદસરે.

—સ્થૂપિમદ્ર રાસ સં. ૧૬૬૮

(૩) મહેરાજનો સુત સઘવી સાંગણુ. વીમલનગરનો વાસીજી,
જૈન ધર્મ માહિ તે ધોરી, ન કરે વિકથા દામીજી,
ત્રત ધાર ભણાવે હમનરે, જીન પૂજે ત્રણિ મય જી,
પરમભણી પરધનથી અલગા, ન દીએ પરને આલ જી,
તપ જપ કીરિયા કહીને ન ચૂકે, મૂપા ન બોલે પાદિ જી,
કર્મયોગે આબ્યા હોનેહોરા, નગર ત્રંગાવતી માહિ જી.

—જીવધિયાર રાસ મં ૧૬૭૬.

(૪) તેહનો પુત્ર ભલ સઘવી સાંગણુ. દાદસ ત્રત સમકિત સાથિ,
પોપધ પૂંધ ડિપવાસજહુ આદરછે અરિહત પૂજમ નિત આપ હાથઈ

—નવનરવ રાસ સં. ૧૬૭૬.

(૫) પુત્ર ભલ તેહનો સઘવી સાંગણુ મમકીતધારી અ વિરત ધોરી,
દાન તે શીલ તપ બાનના બાવતા, જેહની મતિ કે સદાય ગોરી.

—ક્ષેત્રસમાસ રાત સં ૧૬૭૮.

(૬) તામ પુત્ર છઈ નયન બયેરા, આગણુ સઘ ગઠ ધોરી જી,
સઘવતિ લીલક ધરાયા તેણઈ, વાધી પૂંધની દોરી જી,
ધાર વરતના જે અધિકારી, દાન શીલ તપ ધારી જી,
મારિં મગતિ કરછ જિન કેરી, નવિ નરખમ પરનારી જી,
અનુકરમિ સઘવી જે સાંગણુ, ત્રંગાવતી માદ આવે જી,
પોપધ પૂંધ પડીમણુ કરતા, દાદસ બાવના બાવમ જી.

—સમર્પાનમદ રાત સં ૧૬૭૮

(૭) મહિરાજને સુત સઘવી સાંગણુ, પ્રાગ્વંશીય પ્રસિધ્ધોરે—
 દાન શીલ તપ ભાવના બાવે, શ્રી જિનના ગુણુ ગાવે,
 સાધુ પુરધને શીપ નમાવે, જિન વચને ચિત્ત લાવેરે—
 દાદરા વ્રત તણા તે ધારી, જિન પૂજે તણુ કાલ,
 પોપધ પડિકમણા પૂન્ય કરતા, જીવદયાપ્રતિપાદરે—
 સઘવી સાંગણનો સુત કવિ છે, નામ તસ ઋષભજદાસ,
 જનની સરપાદેને સિર નામી, જોડયો સરતનો રાસરે—
 —સરત બાહુબલિ રાસ સ ૧૬૭૮.

(૮) મહિરાજ તણો સુત અમિરામ, સઘવી સાંગણુ તેહતુ નામ,
 સમકિત સાર ને વ્રત જસ બાર, પાસ પૂજી કરે સદૃશ અવતાર
 —હિત શિક્ષા રાસ અને હીરવિજયસરિ રાસ.

(૯) પ્રાગવંશમા સઘવિ સાંગણુ, બાર વરતનો ધર્મીજી
 દાન પુણ્ય પડિકમણા કરતા, પૂજા કરધ નીત્ય સર્માજી.
 —પૂજાવિધિ રાસ ૧૬૮૨

(૧૦) સંઘવી સાંગણુ સુત તસ હોમ, દાદરા વરતનો ધોરી સોમ
 તાસ પૂજ પૂરધ મન આસ, કવીતા આવક ઋષભદાસ
 —મલ્લિનાથ રાસ સ ૧૬૮૫

૩૧. કવિના પિતાશ્રી સાંગણે પણ 'સઘવી' તરીકે ખ્યાતિ મેળવી હતી એટલે તેમણે પણ સઘ કહેયો હતો અને આવક તરીકેની ધાર્મિક ક્રિયા કરનાર પોતાના પિતા મહિરાજ જેવાજ ગુણુ ધરાવનાર તેઓ એક સુરત અર્હંતમકત હતા. કવિએ પોતાની માતૃભીનુ નામ સરપાદે હવું એ પણ ઉપરના એક રચને જણાવી દીધું છે, પણ તેમના સંબંધમા વિશેષ કંઈપણ કશું નથી.

● કવિ પોતે

૩૨. કવિ પોતે ને જણાવે છે તે પરથી પોતે પરમ આવક

હતા એમ સ્પષ્ટ થાય છે. અવકાશ જે આચર જૈન શાસ્ત્રમાં જણાવેલા છે તે ઘણી દૃઢતાથી ગણના મુનિઓની શુશ્રૂષા કરી તેમની પાસથી બોધ લેતા અને ગર્ભિણી જન્મ જિનની પૂજા હમેશા કરતા આ સર્વ જણાવવામાં આત્મગતિનો દોષ ન વહેરતા લઘુતા દર્શાવે છે અને તેમાં એ હેતુ જણાવે છે કે 'આવા મારા આચાર અને મનના પરિણામ જાણી ઝાઝા આચરશે-આત્મકર્મ સારશે તો મને પુણ્ય થશે-પરોપકારનો ફલ ભાગી થઈશ અને તે પરોપકારથી આ અવસ્થામાં (આત્મ પ્રથમનો દોષ હોય તો તે વહેરી લઈને) જણાવુ છું'

(૧) ઋષભદાસ સંધ્યા સુત તેમનો જૈન ધર્મનો રાગીજી જાણુ છું આ મુનિવર મહિમારે, કરે કવિન જુદી જાગીજી સકન મુનીધરને શિર નાખી, પ્રણામી કવિતા માયજી અરિહતદેવ બણે આ ધી, સમરી બ્રહ્મચત્રાચજી

—જીવ વિચાર રામ સં ૧૬૭૬

(૨) સંધ્યા સામણનો સુત વાર ધમ આરાધનો સકિનજી સાર, ઋષભ 'કવિ તસ નામ કદાવે' નહ ઉડી શુષ્ક વીરના ગાથે સમજાવે શાસ્ત્રતથાજી વિચારે સનકિનજી વ્રત પાવતો બારે, પ્રહ ઉડી પડિકકમણુ મરતે મેઆસણુ વ્રત તે અંગે ધરતો ગડદે નિવમ સુબારી સક્ષેપુ, વીરવચન રસે અમ મુજ લેપુ. નિલ દય દેરા જિનતથા જુદાર, અક્ષત મૂકી નિત આતમ તાર આહમ પાખી પોષધમાદિ, દિવસ અનિ મઝાવ મર ત્યાદિ વીરવચન સુણી મનમાં બેઠું, પ્રારે નરપતિ નવિ જુદું મૂષા અક્ષત પ્રાપ નહિ પાપ શીલ પાછું મન વચકાવ આપ, પાપ પરિમહે ન મિત્ર માદિ દિશિતજી માન ધર મનમાદિ ૨૧ અમદ્ય જાવીશ ને કર્માદાન પ્રાપે ન જાયે ત્યા મુજ ખન ૨૨

અનરચક ટાવુ દુ આપ, શાસ્ત્ર દિનના નહિ મુજ પાપ ૨૩

સામાયિક દિશિમાન પણુ હરિયે, પાવન અતિધિઅવિમાન વ્રત ધારિયે ૨૪

સાત લેત્ર પેધી પુણ્ય લેલ, જીવકાળે ધન થોડુક રેલ ૨૫
 ઈમ પાલુ શ્રાવક આચારો, કહેતા લઘુતા હોયે અપારો ૨૬
 પશુ મુજ મન તણો એહ પરિણામ કેમક સુધિ કરે આતમરામ ૨૭
 પુણ્યવિભાગ હોયે તિહા મહારે, ઇસ્યુ આ ઋષભ કવિ આપ વિચારે ૨૮
 પર ઉપકાર કાજ કહિ વાત, ધર્મ કરે તે હોયે સનાથ ૨૯
 ઋષભદાસે એ જોડિયો રાસો, સંઘ સકલ તણી પહોતી આજો ૩૦

—હિતશિક્ષાનો રાસ

૩૩ ઉપરની ૨૨ થી ૨૯ કડીને બદલે હીરવિજયસુરિના રાસમા તોચેની કડીઓ આપેલી છે —

નિત્ય નામુ હુ સાધનિ સાસો યાનિક આરાધ્યા ને વલી વાસો ૮૮
 દોય આનોયજી ગુર કન્હક લીધી, આઠિમ હરિ સુધિ આતમિ કીધી ૮૯
 શૈત્રુજ ગિરિનારિ સુપેસર માત્રો, મુનશાયા બચાવ્યા બહુ છાત્રો ૯૦
 સુખ યાતા મનીમ ગણુ દોષ, એક પગિ જિન આગસિ સોય ૯૧
 નીતિ મજુ વીસ નોકરવાલી, ઉભા રહી અરિહંત નિહાલી ૯૨

—હીરવિજય સુરિરાસ

૩૪ આ ઉપરાંત પોતાના મનોરથ જણાવે છે —

કેટલાએક જોમની છત્તા કીજીય ક્રમ્ય કુષ્ઠ તો દાન બહુ દીજીય ૯૫
 થી જિન મહિર બિબ બરાવુ, બિબ પ્રતિષ્ઠા પોઢી કરાવુ ૯૬
 સધપતિ તિલક બહુજ ધરાવુ, દેસ પરદેસ અમારિ કરાવુ ૯૭
 પ્રથમ મુણ્યાણી કર જઈતો, કર પુણ્યસંહિત નર જોઈ છિ હીનો ૯૮
 એમ પાતો હોઈ જૈન આચારો કહિતા મુન તો હોઈ અપારો ૯૯
 પશુ મુજ મનતણો એહ પ્રણામો કેમક સુધિ કરિ આતમકામો ૧૦૦
 પુણ્ય વિનામ કુષ્ઠ તપ આરમ્ભ, અરથો નકાળ કવિ આપ વિચારમ્ ૧૦૧
 પર ઉપગાર કાજ કહી વાત, મન તણો સદેહ પશુ જાત ૧૦૨

—હીરવિજય સુરિરાસ

૩૫ આ પરથી જણાશે કે તે પરમ અહંદ્રમકત ક્રિયાશીલ આવક હતા તેણે સૌજન્ય, ગિરિનાર અને શંખેશ્વર પાંચ નાથની યાત્રા કરી હતી, અને ધણા વિદ્યાર્થીઓને તેણે ભણાવ્યા હતા તે કદિ આપે છે કે બહુશ્રુત, શાસ્ત્રાભ્યાસી અને સરકારી હતા.

૮ કવિ સભ્યે કેટલીક સાંસારિક વિગતો.

૩૬. ઝાપબદામના ગૃહસુખ કેવા હતા તે તેમના નીચેના કથન પરથી જણાય છે

હાલ મનમોહના રાગ ગોડી

કુમારપાલના નામથી મનમોહના મુજ ધરિ મંગલ આર' હાલ, મનમે	
મનદ મનોરથ મુજ કલ્પે, મં, નામિ' જય જયકર	લા મ ૬૮
સુદર ધરણી શોભતી, મં, બદ્ધિન બાપવ જોડિ	લા મ
બાલ રમિ બહુ બારણિ મં, કુડુંજ તણી કલ્પ જોડી,	લા. મ ૭૦
ગાય મહિષી દુઝતા મં, સુરતર કલ્પિયા બરિ,	લા મ
સકલ પદારથ નામથી મં, ચિત્ર ચલ્લ લછી નાગિ	લા મ ૧૦૧

એ દિત શિક્ષાનો રાસ, સુણતાં સગલ કુશ્વાસ

કર્ષે ખંભાપતમાં રાસ, જિહ્વાં બહુ માનવ વાસ,

૪

—હિતશિક્ષા રાસ. સં. ૧૬૮૨ પૃ. ૨૧૫

૩૯. આમાં સ્પષ્ટ જણાવે છે, કે બેદિન બંધવ જોડિ, નેને હતી, આનો અર્થ બે બેદિન અને બે બંધવ અને બંનેની જોડી. અગર એક બહેન અને એક બંધવ મળીને એક જોડી—એમ બે પ્રકારે થઈ શકે, છતાં તેમને આછામાં આછું એક બહેન અને એક બંધવ હતા એટલું તો નિશ્ચિતપણે લઈ શકાય. જાણ બહેનના નામ આખ્યાં નથી;

૪૦. ઋષભદાસ પોતાને ‘સંધવી’ એ તરીકે કવચિત્ કવચિત્ ઓળખાવે છે—ઉદાહરણ તરીકે.

સંધવી ઋષભદાસ એમ જાણે, લરતનું નામ પવિત્ર રે.

—લરતખાટુંખલિરાસ પૃ. ૧૦૫

તે પોતાના પિતામહ અને પિતા સહ કાઢવાથી સંધવી કહેવાયા તેથી તેના પુત્ર તરીકે પોતે સંધવી એ આડનામ રાખ્યું હોય અગર નો પોતે પણ સંધ કાઢ્યો હોય તે કારણે પોતાના નામની આગળ ‘સંધવી’ મૂક્યું હોય એમ બે પ્રકારે અનુમાન થાય છે, છતાં પહેલું અનુમાન વિશેષ સંભવિત છે. કારણ કે પોતાના મનોરથો-માનો એક મનોરથ જણાવ્યો છે કે મારી પાસે દ્રવ્ય હોય તો ‘સંધ-પતિ તિલક બહુજ કરાવું’ તેથી પોતે સંધ કાઢ્યો નહિ હોય.

૯ નેમિહતના કર્તા વિક્રમ તે કવિના ભાઈ કે ?

૪૧. સંસ્કૃતમાં ‘નેમિહત અથવા નેમિચરિત્ર’ એ નામનું ૧૨૫ શ્લોક વાળું કાવ્ય છે કે જેમાં કવિફલબૂલણુ શ્રી કલિદાસના ‘મેઘદૂત’ નામના પ્રતિભાશાલી કાવ્યના દરેક શ્લોકનું ‘ચોથું ચરણુ લઈ ઘટાવ્યું’ છે. આ વાત આ કાવ્યના ૧૨૬ શ્લોકમાં ઠી પોતાની ઓળખાણુ

દુઃખા એજ આપે છે કે સાગથ્ય સુત વિક્રમ શ્લોક આ પ્રમાણે છે

તદ્દુઃખાર્દ્ર પ્રથરકવિત્તુ કાલિદાસસ્ય કાઠ્યા

દન્ત્ય પાદ સુપદરચિતાન્મેઘદૂતાદ્ ગૃહીત્વા ।

શ્રીમન્નેમેશ્ચરિતવિગદ્ સાંગણસ્યાગજન્મા

ચન્ને ઈન્દ્ર યુધજનમન પ્રીતયે ચિન્નમાઠ્ય ॥

—કવિવર કાલિદાસના નિર્માણ કરેલા અને સુદર પદોથી
એના મેઘદૂત કાવ્યના ચોથા ચોથા ચરણોને લઈને સાગથ્યના પુત્ર
વિક્રમ કવિએ જીલ્લિમાનોના ચિત્ર પ્રસન્ન કરવા અર્થે આ શ્રી નેમિ
નથનું નિર્મલ ચરિત રચ્યું કે જે રાજમતિના દુઃખથી અર્દ્ર છે

—નેમિચરિત+ ૫ ૫૮-૫૯

૪૨ આમા સવનું વર્ણનથી આપેલ તેથી ચોક્કસ કહી
લાવું નથી છતાં સાંગથ્ય સુત વિક્રમ એવી જોડાણથી પરથી તે
નારક હોવાનું માન્ય પડે છે, તદુપરાત સ્વસ્થાસ કરિ પેતે સસ્કૃત
ન પાના નિપુણ જાણુમર દત્તા એ એમણે પોતાની ગુજરાતી કૃતિઓ
નાટે વસ્તુઓ સસ્કૃત કાવ્યો પરથી તેમજ સસ્કૃત ગદ્ય પરથી લીધેલ
જે તેથી પ્રતિત થાય તેમજ તેને બધવ દનો એ પણ ઉપર
એનાઇ ગયું તેમજ બનેના પિતાનું નામ સાગથ્ય છે તેથી તેમજ
સપ્તમગે પણ નેમિનાથ સબધે ગુજરાતીમા નવરમો બનાવેલ છે
જે પરથી સબલ અનુમાન કોઇ કરે કે સ્વસ્થાસ અને વિક્રમ બંને
મગનાઇઓ દત્તા વિક્રમ એ નામપર બે કૃતિઓ નામે નેમિનાથ
ચરિત તથા નેમિનૃત જૈન અચારણના ૫ ૨૪૩ અને ૩૩૧
૫૫૬ ૫૭ માન્ય પડે છે તે બંને કૃતિઓ એક હોઇ શકે,
જે ૩ ઉપરોક્ત પુસ્તક નેમિદૂતને બંને નેમિચરિત એ નામથી પગલ
ગયું છે વળી (મત્રી) વિક્રમદૂત 'મેઘદૂત' નામની કૃતિ પણ તેજ

+૪૫૪૧-શ્રી જૈન મંથ રત્નાશર કાવ્યોલ્લસ-હીરાનામ ગુપ્ત મૂલ્ય ૪૫ આના.

અંચાલિના પૃ. ૩૩૨ પર માત્રુમ પડે છે તો તે (મંત્રી) વિક્રમ જૂદા હોવાનો અંબવ છે.

૪૩. પરંતુ આ નેમિદ્ધતની સં. ૧૬૦૨માં લખાયેલ પ્રત વાલુચરના ગદ્દ બાપુને ત્યાં જીર્ણ છે. (નોટીસીઝ ઑફ ધી સંસ્કૃત મૅનરિક્ષ્સ વૉ. ૧૦ પૃ. ૨૭); તેથી આ વિક્રમ ઋષ્યમદાસના બાઇ હેઇ ન શકે એમ હવે નિશ્ચિત થાય છે.

૧૦ કવિના ગુરુ.

૪૪. કવિ જૈન શ્વેતાંબર સંપ્રદાયમાં તથા ગચ્છના હતા, અને તેના સમયમાં પ્રથમ તે ગચ્છની ૫૮ મી ગાદી પર ૧૩ હીરવિજય સુરિ હતા કે જ્યેનો સ્વર્ગવાસ સં. ૧૬૫૨ ના બાદપદ શુદ્ધિ ૧૧ ને દિને હિના (ગંગર ઉન્નત) —હાલના ઉના ગામમાં થયો હતો. ત્યાર પછી તેમના પદ્ધર ૧૪વિજયસેન સુરિ થયા. તેઓના

૧૩ હીરવિજય સુરિ—અકબર બાદશાહે જૈન ધર્મનો બોધ આપનાર. જન્મ સં. ૧૫૮૩ માર્ગશીર્ષ શુદ્ધિ ૯ પ્રદ્ધાદનપુર (પાદ્ધ-ણપુર), દીક્ષા પાઠણમાં સ ૧૫૯૬ કાર્તિક વદિ ૨, વાયક—ઉપાધ્યાયપદ નારદપુરિમાં સં. ૧૬૦૮ના માધ શુદ્ધિ ૫, સુરિપદ શિરોહીમાં સં. ૧૬૧૦, સ્વર્ગવાસ હિનામાં સં. ૧૬૫૨ બાદપદ શુદ્ધિ ૧૧. આનું સંસ્કૃત ચરિત્ર મુદ્રિત-હીરસૌભાગ્ય કાવ્યમાં છે. જુઓ આ કવિકૃત હીરવિજયસુરિ શાસ; વિસ્તૃત ગૂજરાતીમાં ચરિત્ર માટે જુઓ 'સૂરીશ્વર અને સમ્રાટ' એ નામનું મુનિશ્રી વિદ્યાવિજયજી લિખિત પુસ્તક.

૧૪. વિજયસેન સુરિ—તપામગ્છની ૫૯ મી પાટે પિતા કે મંદિરા, માતા કોડમદે. જન્મ સં. ૧૬૦૪ નારદપુરીમાં, દીક્ષા ૧૬૧૩. બાદશાહ અકબરે તેમને 'કાલિ સરસ્વતિ' એ ગિરદ આપ્યું. સ્વર્ગગમન સં. ૧૬૬૧ જ્યેષ્ઠ વદિ ૧૧ સ્તંભતીર્થે (ઋષ્યમદાસનાજ વતનગાં) થયું. અકબર બાદશાહે સર્વ દર્શનની પરીક્ષા માટે તે તે દર્શનિદને બોલાવ્યા તેમાં વિજયસેને જ્ય મેળવ્યો એટલે પાદશાહે કહ્યું કે 'હીરવિજય તે ગુરુ, અને આ સવાઈ ગુરુ'—એટલે ગુરૂથી શિષ્ય અધિક છે.

સમયમા કવિએ આર્તિનાથ વિવાહયો અને નેમનાથ રાજીભતિ સ્તવન
(સ ૧૬૬૭ નુ) રચેલ છે તેમા તેમનું નામ આપ્યું છે ૧૫ તેઓએ
નપમદાસને શિષ્ય તરીકે પણ શાસ્ત્રાધ્યયન કરાવી તેના પર પરમ
ઉપકાર કર્યો જણાય છે, અંદુજ નદિ પણ તેની કૃતિ પણ બેઠ
તપાસી શોધી આપેલ છે કુમારપાન રાસને અતે કવિ પોતે જણાવે
છે કે —

સોલ સવઠરિ જાણિ વર્ષ સિતરિ બાદવા શુદિ શુભ બીજ સારી,
વાર ગુર ગુણુ બરો રાસ નપમિ કર્યો થી ગુર સોધિ બહુ મુદ્દિ વિચારી

૨૨ પુ

૪૫ નપમદાસે પણ તેમનેજ પોતાના ગુર તરીકે સ્વીકાર્યા છે
તે ગુરનું વર્ણન આપી પોતે કહે છે કે 'તે જ્યસિહ ગુર માદરો
રે આમા જ્યસિહ તે વિજયસેન સુરિનું અપરનામ યા મૂલન મ છે
[તુઓ વિજય તથાસ્તિ હીરસોભાગ્ય વગેરે] તેમનું વર્ણન આ પ્રમાણે
કવિ હારનેશ્વરબાહુબલિ રાસને અતે આપે છે કે —

હીરતણો પાટે હવો જ્યસિહ જી ગુણુવત
જિજો અકમરશાહ બૂઝગ્યો દિલીપતિ બનવત
જિજો દિલીપતિ દેખતારે, છત્રો વાહ વિવેક
શાહ અકબર રજાઓરે, હાર્યા વાદી અનેક
શાહ અકબર એમ કહેરે હીર તણો શિષ્ય સાચ
રોહણાચગનો ઉપનોરે, તે નામ વળી મય.
જગગુરનો શિષ્ય એ ખરોરે, દીસે બહુ ગુણુમામ,
ત્યા દિ લીપતિ થાપતોરે સુરિ 'સવાઈ'રે નામ

૧૫ વડ નપા મઝા પાઠિ પણ પ્રમગીઓ, શ્રી વિજયસેન સુરિ પૂરિ આસે!
નપનના નામથી મકલ સુખ પામીએ, કદત કવિતા નર નપમદાસો.

ઋષભ કહે નર તે બહારે, રાખે પિતાનું નામ,
 થી આદીશ્વર કુલ જીઓરે, ભારત વધારે મામ.
 વમુદેવ કુલે કૃષ્ણજીરે, દશરથકુલે શ્રી રામ.
 નૃપ પાંડુકુલે પાંડુવારે, જિજ્ઞે ક્યાં ઉત્તમ કામ.
 ધૃત્ય દૃષ્ટાંતે જાણુજોરે, તે એલો જગસાર.
 નિજ ગુરુ મામ વધારતોરે, સંભારે ને વારંવાર.
 વીરવચન આજીઆલતો રે, જૈતમ પ્રાહણ જાન,
 તો તેહના ગુણ વિસ્તારે, નામ જપેરે પ્રભાત
 હીર વચન દીપાવનોરે, જયસિંહ પુરુષ ગંભીર,
 જિજ્ઞે ગચ્છ સદા વધારિયો, ગયો ન જાણેરે હીર.
 બિંબપ્રતિષ્ઠા બહુ ઘણેરે. બહુજી બરાયારે બિંબ,
 થી જિનજીવન મોટા થયારે, ગચ્છ વાધ્યો બહુ લંબ.

૪૬. વિજયસેન સુરિએ અનેક જિનમંદિરો બધાવી તેમાં
 અનેક જિનપિઓની પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે તે હાલના મોજૂદ સિલા
 લેખો પરથી માલૂમ પડે છે. આની પછી કવિ કહે છે કે વિજયતિલક
 સુરિ પાટે આજ્યા (તે જયસિંહ ગુરુ માહરોરે, વિજયતિલક તસ પાટ),
 જ્યારે તપગચ્છની પદ્મવતીમા વિજયદેવ સુરિ આજ્યા એમ જણાવ્યું છે.
 તો તે બંને ખરું છે, એટલે વિજયસેન સુરિની પાટ બે આચાર્યો થયા
 (૧) વિજયદેવ સુરિ^{૧૧} (૨) વિજયતિલકસુરિ, અને તે આ પ્રમાણે:—

૪૭. “ વાચકશિરોમણિ શ્રીમાન્ સ્વર્ગસાગરજી ઉપાધ્યાયે

૧૬. વિજયદેવસુરિ—જન્મ ઇડરમાં સં. ૧૬૩૪, દીક્ષા વિજયસેન
 સુરિ પાસે સં. ૧૬૪૩, પંન્યાસ ૫૬ સ. ૧૬૫૫ સુરિપદ સં. ૧૬૫૬.
 તેમજી ઇડરના રાજા કલ્યાણમલ્લને પ્રતિબોધ્યો હતો. અને જહાંગીર બહા-
 દશાહે તેને ‘મહાતપા’ એ નિર્દેશ આપ્યું હતું, સ્વર્ગવાસ કુઆ નગરમાં
 સં. ૧૭૧૩ ના આવાદ શુદ્ધિ ૧૧ ને દીને.

‘કુમતિકુદાય’ નામનો ગ્રંથ બીજા ગરુડોની વિરુદ્ધ ઘણી સખ્ત બાધામાં રચ્યો છેવાથી તેને અપમાણ ગણી વિજયસેન સૂરિએ ધર્મસાગરજીને ત્રણ પેઢી સુધી ગરુડ મદાર કર્યો હતો. વિજયદેવ સૂરિ ગૃહસ્થાવસ્થામાં ધર્મસાગરજીના બાણેજ થતા હતા અને અત્સપર પનેને પ્રેમ હતો તેથી ગરુડ બદારતી દક્ષીકતનો પણ ધર્મસાગરે વિજયદેવ સૂરિને લખ્યો કે જેના કિતરમાં વિજયદેવ સૂરિએ પત્રની અદર જણાવ્યું કે ‘કચી ચિતા ન કરશે ગુરુનું નિર્વાણ થયે તમને ગરુડમાં લેઈ લઈશું’ આ પત્ર માણસ સાથે મોકલ્યો તેણે બૂલથી તે વિજયસેનના હાથમાં આપ્યો વાચતા હૃદયમાં પોતાના શિષ્યને માટે આઘાત થયો અને બીજા કોઈને ગરુડપતિ નીમવા વિચાર રાખ્યો વિદાર કરતા ખંભાત આવ્યા, સ. ૧૧૭૧, ત્યાં સ્વર્ગે જવા પહેલા આઠ વાચક (ઉપાધ્યાય,) અને ચારસો મુનિના પરિવારને બોલાવી જણાવ્યું કે ‘એક વખત તમે વિજયદેવસૂરિ પાસે જઈ માટે વચન માન્ય રાખવા કહેજો જો માન્ય કરે તો પૃથ્વર તેનેજ સ્થાપજો, નહિ તો બીજા કોઈ યોગ્ય મુનિને સ્થાપજો’ એમ કહી સઘ સમક્ષ તે આઠે ઉપાધ્યાયોને સૂરિમંત્ર આપ્યો.

૪૮ અઠે શયકોએ વિજયદેવ સૂરિ પાસે અમદાવાદ આવી સ્વર્ગસ્થ આત્માર્મનો અતિમ સદેશ કહ્યો, પણ તેમણે તેનો અસ્વિકાર કર્યો એટલે વિજયસેનની ગાદી પર વિજયતિલક સૂરિને સ્થાપિત કર્યા તે ત્રણ વર્ષ પછી સ્વર્ગસ્થ થયા સ. ૧૧૭૪ એમને કવિએ આ આર્ષ તરીકે માન્ય રાખ્યા ૧૭”

તે જયસિંહ ગુરુ માહરોરે, વિજયતિલક તસ પાટ,
સમના શીન વિષા ઘણીરે, દેખાડે શુભ ગતિ વાટ.

૧ ૧૭ દીપવિજય કૃત સોલમકુલ પદાવલી રાસપરથી વિરોધ માટે જુઓ વિજયતિલક સૂરિ રાસ. ઐતિહાસિક રાસમાળા ભાગ ૪ થો

૪૯. તેમની પછી ૧૮ વિજયાશુદ સરિ યવા, અને તેમનો કવિએ ગુરૂ તરીકે અંગીકાર કર્યો

તેલને પાટું વળી પ્રગટીઓરે, કદપતરનો કદ,
વિજયાનદ સુશીશ્વરે, દીઠે અતિરે આનંદ
જેલની મધુરી દેશનારે, સરિ ગુણ રે જીવીશ,
ગુણ સત્તાવીશ સાધુનારે, સત્તર જોડ સંયમ કરીશ
હીર હાથે દીક્ષા વરે રે, હુઓ તપગચ્છનો રે નાય,
ઋષભ તણે ગુરૂ તે સહીરે, તેલનો મસ્તકે હાથ

—સરતેશ્વર રાસ સં. ૧૬૭૮.

૧૮ વિજયાશુદ સરિ—મહા દેશના રોહ ગામમા પ્રાગવંશી પિતા શ્રીવત, અને માતા લાલબાઈ—શૃંગારદેથી સ. ૧૬૪૪ મા જન્મ, મુનનામ કસો, હીરવિજયસરિ પાસે દી. ૧ સં. ૧૬૫૧, દીક્ષાનામ કમવવિજય, વિજયતિવક સરિએ શિવોદીમા સરિ ૫૬ આખુ રંગવાસ સં. ૧૭૧૧ આપાદ શુદ્ધિ પૂર્ણિમા ખભાતમા. વિજયાશુદ સરિ હીરવિજયના શિષ્ય હોવાથી વિજયદેવના કાકા ગુરૂ થતા હતા પોને જ્યારે અમદાવાદમા હતા ત્યારે વિજયદેવસરિ મળ્યા માટે અમદાવાદ આવ્યા. અરરપર પ્રીતિથી બંનેની સમતિ પૂર્વક અચ્છાધિપત્ય તથા વર્ષ આશુ. બાવી પેળે ચોથા વર્ષથી વિજયદેવ સરિએ પોતાના નામનો પદો મુનિઓ માટે લખ્યો, આ સાતગણી આશુદ સરિએ પણ પોતાના નામનો પદો લખ્યો. આ દારણથી એકજ કુળમાં બે આચાર્યોના નામથી બે ગચ્છ યવા એકતું નામ દેવસરિગચ્છ અને બીજાનું નામ આશુદમરિગચ્છ. સાગર-ગચ્છની ઉત્પત્તિ પણ આ સમયમા થઇ (આ માટે જુઓ મારો ગ્રંથ નામે જૈન ઐતિહાસિક રામભાણા પુસ્તક ૧ પુ. ૫૦ અંશતમ્યાનપ્રસારક મંડળ.)

૫૦. શ્રી હીરવિજય સરિના રાસમાં 'પણ કવિ કહે છે કે:—

વંદિત વિજયાચંદ સરિરાષ, નામ જપતાં સુખ સખલું થામ.
તપ ગચ્છ નાયક ગુણ નહિ પારે, પ્રાગવંશે હૃદ્યો પુરુષ તે સારે.
સાદ શ્રીવંત કુલે હંસ ગચ્છે, ઉદ્યોતકારી જિન દિનકર ચંદો,
લાલગામ મુત સીંદ સરીખો, જવિક લોક મુખ ગુરતણે નિરખો,
ગુર નામે મુજ પોહતી આસો, હીરવિજયસરિના કર્યો રાસો.

—સં. ૧૧૮૫.

૫૧. દરેક જૈન રાસકાર પોતાની કૃતિમાં થોડો બધો પણ પરિ-
ચય આપના ઉપરાંત પોતાની રચનાની મિનિ આપે છે, તેજ પ્રમાણે
જ્ઞાનમદાસે પોતાની કૃતિઓમાં પોતાના સંબંધે પરિચય કટકે કટકે
પણ અન્યની અંપેક્ષાએ વિશેષ આપ્યો છે અને તે પરથી આ જોખ
ઘડી શકાયો છે. હજી તેમની સર્વ કૃતિઓ પ્રાપ્ત થઈ શકતી નથી,
નહિ તો આ કરતાં બધું વિશેષ હકીકત મળવા સંભવ છે.

૫૨. ઉપરની હકીકત સંબંધે સમસ્યાનો આધાર લાઈ હીરવિજય
સરિના રાસમાં જણાવે છે કે:—

કવણ દેસિં થયો કવણ ગામિં દલો, કવણ રાજ્યઈ લલો એહ રાસો,
કવણ પૂતઈ કર્યો કવણ કવિતા બયો, કવણ સંવહર કવણ માસો.
કવણ દિન નીપનો કવણ વારિ ગુરિં, કરીઅ શમસ્યા સદુ મોલ આણુષ,
મૂદ એણિં અક્ષરા સોપ રચું સમજસ્યાષ, નિપુણ પંડિત નર તેહ જાણુષ.

૫૩. કયા દેસમાં 'કયા ગામમાં' કેના રાજ્યમાં, કેના પુત્રે, કાણે,
વર્ણે, કયે માસે, કયે દિને—વારે, -રાસકારે રાસ રચ્યો છે અને
તેના ગુર કાણુ એ વાતો શમસ્યામાં કહી છે કે જે મૂદ-અર્થાત
જાણુ પણ નિપુણ પંડિત નર જાણી શકશે. દેશ આદિ સંબંધે
ની સમસ્યા આપે છે.

દેશ

ખાટણુ માદિ હુઝો નર જોહ, નાતિ ચોરાસી પોષધ તેહ,
મોટા પુરુષ જગે તેહ કહેસ, તેહન નાતિનિ નામિં દેશ

—ગૂર્જર દેશ. ૧૯

ગામ

અપ્પર અપ્પર વિન 'ખીલ્લ' જોય, અપ્પર વિના 'સહુ કાનિ' હોય,
અપ્પર અક્ષર વિન જીવન મઝારી, દેખી નગર નામ વિચાર

—અંભાતિ.

રાજા

'અડગ' તણો ધુરિ અપ્પર લેહ, અપ્પર 'ધરમ'નો બીજો જોહ,
ત્રીજો 'કુસુમ' તણો તે ઝહી, નમરીનામક રીજમ સહી.

—અરમ પાતશા. (જહાંગીર)

પિતા

'નિસાંણુ' તણો ગુર અપ્પર લેહ, લધુ દાય 'ગણુપનિ'ના જોહ,
બેલી નામ બહુ જે થાય, તે કવી કેરો કહુ પિતાય

—સાંગણુ.

કવિ

અંદ અપ્પર 'ઝગિ' ધરથી લેહ, 'મેપવા' તણો નવણુમો જોહ,
અપ્પર ભવનમો 'શાલિબદ્ર' તણો, 'કુસુમદામ'નો વેદમો બણો,

૧૯ એક સ્થલે કુકર્મા ગૂર્જર દેશમા કૃત્તો વરસાદ આવે છે
તે સંબંધે લિપમા બીજાને આપતાં કવિ જણાવે છે કે —

ગુજર દેશ પૃથિવી પરે મેહ, માસ પાક નેદનો મહ જેહ,
પિંજુ જલુ કાન ન લોતો રહો, આવક પચમ એકવો હો

—ભરતેશ્વર રાસ. પ. ૬૫

‘વિમલવસંતી’ અમર જાણ્યો, જોડી નામ કમે કા જમો,
ઠાવક સેત્ર રાસ નીપાત, પ્રાગનશ વીસો વિખ્યાત

—ઋષભદાસ

(આમા વશ પણ વીસા પોરવાડ’ છે એમ આવી ગયું)
વર્ષ

દિગ આગવિ વેઇ ઇદ્રિઢ ધરો, કાલ મોવ તે પાછયે કરો,
કવણ સંવહર થાયે વવો, ત્યારે રાસ કર્યો મન રમી

—સં ૧૬૮૫.

માસ-તિથિ

ટક્ક માદિ વડો કહેવાય જોણી છાયે નર દુહ પલાય,
તે તરુઅરનિ નમે માસ, કીધો પુણ્ય તણો અબ્યાસ.

—આર્યો

આદિ અધ્યર વિન કા મમ કરો મધ્ય વિના સદુધ આદરો
અતે વિના મિરિ રાવણુ જોય અબુઆવી તિથિ તે પશ્ચિ હોઈ

—શાહ ૧૦

૧૨. જનશ્રુતિ. મરસ્વતિની પ્રસન્નતા

૫૪ એવું કહેવાય છે કે કવિએ વિજયમેન સરિ પાસે શાસ્ત્રાભ્યાસ કરવા સર રાખ્યું હતું એ રાત્રે ગુરુએ પોતાના શિષ્ય સાર મરસ્વતિ દેવીને પ્રમત્ત કરીને પ્રમાણ મેળવ્યો હતો કે જે પ્રસાદ રાત્રિએ ઉપાશ્રયમાત્ર સમ્પન્ન રહેલા ઋણમદાસના જાણવામા આવતા તેણે પોતેજ આરોગી લીધો અને તે રૂઢાનું વિદ્યાનું થયો આના પરિણામે ઉપર જણાવેલો મહાપાપ ધૂનિઓ તે રચી શક્યો આવી હતકથા છે (આનંદ કાવ્ય મહાદ્દશિ મૌકિકંક ૩ પ્રસ્તાવના ૫ ૨૬ પછીનું પહેલું-પીછું પૃષ્ઠ)

૫૫ આ હતકથામા કેટલું સત્ય છે તે કહી શકાતું નથી, છતાં આટલું તો સત્ય છે કે દરેક કૃતિમા કવિ મરસ્વતિ દેવીની સ્તુતિ કરવા ઉપરાંત તેનો પાક પ્રભાવ સ્વીકારે છે મરસ્વતી દેવીનું મગનચરણ દરેકમા કરી તેની સદ્વત્તા માગે છે એક રચણે નત્રતાથી જણાવ્યું છે કે —

સમરૂ મરસતી મગનની સમર્પા કરજે સાર,
હું મૂરિખ મતિ કેસવું, તે તાહરો આધાર
પિંગત બેદ ન ઓનખું બ્યકિન નહીં બ્યાકર્થું,
મૂરિખ મરણ્ય માનવી હું સેવું તુજ ચગથ

—પ્રતવિચાર રામ અને કુમારપાસ રાસ

સાર વચન ધા મરસ્વતી તું છે પ્રહસિતાય,
તું મુજ મુખ આવી રમે, જગમતિ નિર્મન ચાપ
તું મગવતી તું બારતી તાહરા નામ રૂ તેક
દમગ મિત્રી સાગદા, તુજમા રજો વિરેઃ
બહાણી પ્રદ્યારિણી, દેવકુમારી નામ,
૫૬ દર્શનમા તું સહી મદ્દ જોને ગુપ્તમામ

આનંદ' એમ જણાવી કવિના નામથી પોતે 'કવિ' તરીકે જાણખાઇ આનંદ વેવામાં આવતો આમાં કુમારપાળ ગમ્મના પ્રતિબોધક^{૨૧} હેમચંદ્રાચાર્ય અને વિક્રમ ગમ્મના પ્રતિબોધક ઋષિદસેન દિવાકર નામના સરકૃતમાં જૈન મહાકવિઓ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયેલાને પોતે વખાણ્યા છે, એટલું જ નહિ પરંતુ પોતાના પૂર્વકાલીન જૈન ગૂજરાતી કવિઓ પૈકી કેટલાકના નામ આપી તેમની પામે પોતાની લઘુતા દર્શાવી છે

આગિ' જે કવિરાય, નાસ ચરણગજ ઋષભચ,

લાવણ્ય લીખો ખીખો ખરો સકન કવિની કીરતિ કરો ૫૩

હ સરાજ વાછો કેપાન, માવ હેમની જુદિ વિશાલ,

મુસાધુહસ સમરો(યોગ) મુરચંદ શીતલ વચન ગિમ શારદ્યદ. ૪૪

૨૧ હેમચંદ્રાચાર્ય— અષ્ટમશ કિવા પ્રાચીન ગૂજરાતીના બ્યાકરણ આદિ પ્રવર્તક અને પ્રાકૃત બોલીઓના પાણિનિ એ સમયે ગૂર્જર મથકારનો સમય ઇ સ ૧૦૮૮-૧૧૭૨ છે" તેઓ ગૂજરાતના રાજા સિદ્ધરાજના સમયમાં હતા, પછીના રાજા કુમારપાળના શરૂ હતા (સંત્રિપ્ત આરિત્ર માટે જુઓ યોગશાસ્ત્ર-મુ મધ માંગરાળ જૈન સમા તરફથી પ્રકાશિત થયેલ મથના પ્રારભમાં મૂકેલું) માટે લખેલુ ચરિત્ર, તથા ગૂજરાત સાહિત્ય ખડ ૫ વિભાગ ૨-૩-૪માનો નિબંધ નામે જોનો અને તેમનું સાહિત્ય' ૫, ૧૫ થી ૧૫૮ પૈકી ૬૨ થી ૧૦૦ વિગેષમાં કુમારપાળ રાસ-પ્રમથ, પ્રમથચિતામણી, ચતુર્વિંશતિ પ્રખ્યાત વગેરે.

ઋષિદસેન દિવાકર ઉચ્છવિનીના રાજા વિક્રમાદિત્યના પ્રતિબોધક આચાર્ય. તેમણે જૈન ન્યાયને પ્રથમ પદ્ધતિપુર સર મુદ્ધુ, કાંઈના માનવા પ્રમાણે વિક્રમના નરસભાના કાલપક ને એ હતા તેમણે ન્યાયાવતાર, સમતિતર્ક આદિ ન્યાયના મથો અને કલ્યાણમંદિર સ્તોત્ર રચેલ છે

એ કવિ મોટા બુદ્ધિ વિશાલ, તે આગલિ હું સુરખ ખાસ,
 સાયર આગલિ સરોવર નીર, કરી તોડિ આવણુ નિ ખીર. ૫૫
 પીર પાંડ ધૂત સરિષા જોડ, હું સેવક મુઝ ઠાકુર તેડ,
 તેદનાં નામ તણઈજ પસાય, સ્તવીઓ કુમારપાલ નરદાય. ૫૬

—કુમારપાલ રાસ.

૫૯. આમાં પૂર્વ સમયનાં જૈન ગૂજરાતી કવિઓનાં નામ
 મળી આવે છે:—૨૧લાવણ્યસમય, ૨૨લીઓ, ૨૩ખીઓ, ૨૪સક-

૨૧. લાવણ્યસમય—તેમનો વિમલપ્રબંધ સ્વ. સાક્ષર શ્રી મણિસાલ
 બકોરખાઇ બ્યાસે મુદ્રિત કરાવી પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. જન્મ સં.
 ૧૫૨૧, દીક્ષા ૧૫૨૯, પંડિતપદ સં. ૧૫૫૫; તેમણે સં. ૧૫૮૭ માં
 શત્રુંજયના સપ્તમોદારની પ્રશસ્તિ લખી છે. તેમની કૃતિઓ વચ્છરાજ-
 દેવરાજ રાસ (આનંદ કાવ્ય મહોદધિ મૌકિતિક ૩ જામાં મુદ્રિત) વગેરે
 અનેક છે. વિસ્તાર માટે જુઓ વિમલ પ્રબંધ, તથા આનંદ મૌ.
 ૩ જાની પ્રસ્તાવના. મારો પ્રથમ—જૈન ગૂર્જર કવિઓ ભાગ ૧ લો
 પૃ. ૬૮-૮૮.

૨૨. લીઓ—આવક. સમય કૃતિ માટે જુઓ જોગન
 પૃ. ૧૬૨-૧૬૩

૨૩. ખીઓ—એ શાવક કવિ છે. સમય તથા કૃતિ જુઓ
 જોગન પૃ. ૧૬૧-૧૬૨.

૨૪. સકલસંદ—(ઉપાધ્યાય મુનિ) કે નરમણે લખી સમ્રાટો,
 સ્તવનાદિ, તેમજ આખ્યાન રચ્યાં છે. તે માટે જુઓ જોગન પૃ.
 ૨૭૫ થી ૨૮૪.

સચ્ચંદ્ર, ૨૫ હું સરાજ, ૨૬ વાછો (વચ્છ), ૨૭ કેપાલ ૨૮ માલ (મુનિ ?)
હૈમ (?), સુસાધુહસ ૨૯ સમયોઽઽ (સમયસુદર ૩૧ ૧)

૨૫ હું સરાજ—જેમણે મહાવીર સ્તવન રચ્યું છે તે

૨૬ વાછો—આવક તેની કૃતિઓ માટે જુઓ જોજન ૫
૬૩ થી ૬૬ આમા વચ્છ અને વચ્છ બહારીનો સમાવેશ થાય છે

૨૭ કેપાલ—આવક તેનો સમય તેમજ કૃતિઓ માટે જુઓ
જોજન ૫ ૩૭ થી ૪૧.

૨૮ માલ—માલમુનિ—માલદેવ લાગે છે સમય તથા કૃતિઓ
માટે જુઓ જોજન ૫ ૩૦૫ થી ૩૧૦

૨૯ સુસાધુહસ—સાધુહસ મુનિ સમય અને કૃતિ માટે
જુઓ જોજન ૫ ૨૨

૩૦ સમયોઽઽ—આ નામના કવિની કાંઈ મોટી કૃતિ પ્રાપ્ત થઈ
નથી તેથી તેનો ઉલ્લેખ મારા ગ્રંથ જૈન ગુર્જર કવિઓ ભાગ ૧ માં
થયો નથી કારણકે તે નામના કવિની રવાધ્યાય આદિ નાની કૃતિ મે
જોઈ છે એવું સ્મરણમાં છે

૩૧ સમયસુદર—પરતર જિનચંદ્ર સરિના શિષ્ય થી સકલચંદ્ર
મુનિના શિષ્ય તેઓ સપ્તમતસના મમકાલીન હતા તેઓ પશ્ચ જોઈ
સમય કવિ હતા જૈન ગુર્જર સાહિત્યમાં વિક્રમ સપ્તમી સદીના ઉ-
ત્તરાધર્મ 'સમય-સપ્તમયુગ' કહીએ તો ચાહે તેમ છે સમયસુદરના
બધી વિસ્તૃત નિબંધ મે લખ્યો છે તે આ નિબંધના નારમમાં
વાંઘ ગયું છે તેમણે ઘણી કૃતિઓ રચી છે જુઓ જૈન ગુર્જર
કવિઓ ભાગ ૧ ૫ ૩૩૧ થી ૩૮૧

સુરચંદ્ર વગેરે—આ સર્વની બુદ્ધિ વિશાળ જણાવી તેમની પાસે પોતે મૂખ બાલક છે એવું કહી આપણે કવિ નિનય સાચવે છે એટલું જ નહિ, પરંતુ સરસ્વતીને સ્તુતિ કે જે પોતાના દરેક અયમા કરે છે તે કરતા તેમની સહાયતા માગના પેતાની અનિશ્ચય દીનતા, લઘુતા, અને અદાનતા દર્શાવે છે —

સમર્પ સરસતિ ભગવતી, સમર્પા કરજે સાર,
હુ મૂરખ મતિ કેલવુ, તે તાહરો આધાર
પિંગન ભેદ ન ઓળખુ, વ્યક્તિ નહીં વ્યાકર્ણ,
મૂરખમહણ માનવી, હુ સેવું છું અર્થ.

—કુમારપાલ રાસ ૫ ૧

૬૦ કવિતા સબધી એક સ્થળે કહ્યું છે કે અણચિંત્યું જે કહે તે કવિતા—‘નિમ કવિતા અણચિત્યું’ કહધ—યા પાઠાતર જીમ કવિતા મનિ ચિતંયુ કેવે’—કુમારપાલરાસ ૫ ૨૩ કડી ૧૧૯

૧૩ કવિની કૃતિઓ

૬૧. બીજે સ્થળે કહ્યું છે કે

કવિતા પડિત જાગે ધણા, બુઝવે નારિખાલ
પ્રાદિ પડિત તે નહિ સમઝવઈ ભૂપાલ

—કુ રા. ૫ ૧૧૧-૭૪, લી રા ૧૭૯-૧૧.

મળ્યો ગણોવિચક્ષણ પૂજો, માગિઈ મહુત મો કવિ તણો

—કુ રા ૧૪૧-૬૫.

૭૨ સુરચંદ્ર—આ નામના કવિની કોઈ કૃતિ પ્રાપ્ત થઈ નથી. સુરદાસ નામનો કવિ છે જુઓ એમન ૫ ૧૩૨ સુરચંદ્ર એટલે દેવચંદ્ર એમ હોય તો દેવચંદ્ર સ્વપ્નાસના સમગ્રલીન હતા. જુઓ એમન ૫. ૫૭૯-૫૮૧

૬૨ આપણા કવિની કૃતિઓ ઘણી હોવી જોઈએ એવું તેની ઉપવધ્ય કૃતિઓ તથા જૂદા જૂદા બહારોની દીપો પરથી માલુમ પડતું હતું, પરંતુ કેટલાંએક પ્રસિદ્ધ બહારોની જાનીય તપાસ કરી મળેલી હકીકતો મેં મદારા જૈન ગૂર્જર કવિઓ ભાગ ૧ લામાં નોંધી છે (૫ ૪૦૮ થી ૪૫૮) તે છપાયા પછી મળેલી બીજી હકીકત તે અથના ત્રીજા ભાગમાં આવશે તે છતાં તેની સંખ્યા કેટલી છે તે હીરવિજયસરિ રાસ પરથી સુભાગ્યે મળી આવે છે —

તવન અકાવન યોત્રીસ રસો, પુણ્ય પસરો દીપ બહુ મુખ્ય સો
ગીત યુષ્ઠ નમસ્કાર બહુ કીધા પુણ્ય માટિ લખી સધુનિ દીધા

૬૩ આ પરથી જણાય છે કે તેમણે ૫૮ સ્તવન ૩૪ રાસાઓ રચ્યા હતા અને તે ઉપરાંત ગીત સ્તુતિ, નમસ્કાર વગેરે અનેક મના વ્યા હતા આ સર્વ પુણ્યાર્થે લખી સાધુઓને આપી દીધા હતા સાધુઓએ અનેક પ્રતો કરી કરાવી તે સર્વ સાચવી રાખ્યા

૬૪ આ પર વિશેષ શોધ કરતાં ૨૫ ના અશ્વિલાન અકારમધ વ્યાસ પાસેથી હીરવિજયસરિના બારમોલના રામની તેમણે ઉતારેલી પ્રત મળી કે જેની અંતે તેની કૃતિની ગામાવાર દીપ નીચે પ્રમાણે આપેલ છે — (આમાં સાલસવન મૂલ જોઈને તથા ખીજા આધારથી પૂર્ણ છે)

૭૭ સઘવી રીપબકૃત રાસની દીપ લખી છઠ —

૭૭ શ્રેણિક રાસની એક પ્રતમાં પશ્ચ દીપ આપી ■ તેમાં જે રામના નામનો ઉલ્લેખ નથી અને જે આ દીપમાં ■ તેના નામ મરિનાથ રાસ હીરવિજયસરિનો રાસ પુણ્યપ્રસન્ન રાસ ગીત હરિયાલી અને શ્રેણિક રાસની રીપમાં છે અને આ દીપમાં નથી તે શિદિણીઆનો રામ ગયા ૨૫૦૦, તીર્થંકર ૨૪ ના કવિત છે

રાસનાં નામ		રમ્યા સંવત્ર
*૧ શ્રીરીપબદેવનો રાસ	ગાથા ૧૨૭૧	૧૬૭૮ પોરા શુદ્ધ ૧૦
૨ શ્રીબરતેશ્વરનો રાસ	ગાથા ૧૧૬૬	(મુદ્રિત, આનંદ કાવ્ય મહોદધિ મી. ૩)
૩ „ જીવવિચારનો રાસ	„ ૫૦૦	સં. ૧૬૭૬ આશો શુદ્ધ ૧૫
૪ „ ક્ષેત્રપ્રકાશ	„ ૫૮૪	સં. ૧૬૭૮ મહા શુદ્ધ ૨ ને ગુરુવાર
૫ અન્નપુત્ર રાસ	ગાથા ૫૫૯	સં. ૧૬૭૭ વિજય-સેનસરિનાવારામા
૬ શત્રુજય રાસ	ગાથા ૩૦૧	
૭ સમકીર્ત રાસ	„ ૮૭૯	સં. ૧૬૭૮ જોઠ મુદ્દિ ૨ ગુરુવાર
૮ સમઘસરૂપ(સમયસરૂપ)રાસ	ગાથા ૭૯૧	
૯ દેવમરૂપ રાસ	ગાથા ૭૮૫	
૧૦ નવનત્વ રાસ	ગાથા ૮૧૧	સં. ૧૬૭૬ કાર્તિક વદ ૦)) રવિવાર
૧૧ યૂક્તીમદ્ર રાસ	ગાથા ૭૨૮	સં. ૧૬૬૮ કાર્તિક વદ ૦)) દીવાળી શુદ્ધ
૧૨ વ્રતવિચાર રાસ	ગાથા ૮૬૨	સં. ૧૬૬૬ કાર્તિક વદિ ૦)) દીવાળી.
૧૩ સુમિત્રરાગ રાસ	ગાથા ૪૨૬	સં. ૧૬૬૮ પોસ શુદ્ધ ૨ ગુરુવાર
૧૪ કુમારપાલ રાસ	ગાથા ૪૫૦૧	સં. ૧૬૭૦ જાદ્રપદ શુદ્ધ ૨ ગુરુવાર
૧૫ કુમારપાલનો નાનો રાસ	ગાથા ૨૧૯૨	
૧૬ જીવત સ્વામીનો રાસ	ગાથા ૨૨૩	
૧૭ ઉપદેશમાલા	ગાથા ૭૧૨	સં. ૧૬૮૦

* ૧-૭ અલ્પિક રાસમા કવિની કૃતિઓની દીપ આપી છે તેમા ગાથાની સંખ્યા સબધે ને ફેર છે તે આ પ્રમાણે—૧, ૨૨૩;

રસની નામ	ગાથા	રચ્યા સવત
૧૮ શ્રાદ્ધવિધિ રાસ	ગાથા ૧૬૧૬	સ ૧૬૮૨ મહા ૥
૧૯ દિતાશક્ષા રાસ	ગાથા ૧૮૪૫	૫ ગુરુ (મુદિત શા બી મરી માણેક ખડા મુખ)
૨૦ પૂજાવિધિ રાસ	ગાથા ૫૭૨	સ ૧૬૮૨ વે શુ ૫ ગુરુ
૨૧ આનંદકુમાર રાસ	ગાથા ૬૭૨	સ ૧૬૮૨ આશો
૨૨ શ્રેણિક રાસ	ગાથા ૧૮૩૬	શુદ્ધ ૫ ગુરુ

સ્તવન ૩૩, નમસ્કાર ૩ ૨, યોગો (સ્તુતિઓ) ૪૨, સુભા
રિત ૫૪૦૦, ગીત ૪૧, હરિયાલી ૫

૨૩ હીરવિજયસરિ રાસ	ગાથા	સ ૧૬૮૫ આસો શુદ્ધ ૧૦ ગુરુ
૨૪ મલિનાથ રાસ	ગાથા ૨૬૫	સ ૧૬૮૫ પોપ શુદ્ધ ૧૩ રવિ.
૨૫ પુષ્પવ્રશશા રાસ	ગાથા ૩૨૮	
૨૬ કમલનાભ રાસ	ગાથા ૨૮૪૧	સ ૧૬૮૩
૨૭ વીરસેનનો રાસ	ગાથા ૪૪૫૭	

[આ ઉપરાંત બે રાસ હમેશી રાકાય એક તો નેમા આ દીપ
ઉ તે નામે —

૨૮ હીરવિજયસરિના આગમોન રાસ સવત ૧૬૮૪
આવજી વર ૨ ગુરુવારે

અને બીજા એક રાસનું નામ શ્રેણિક રાસની એક પ્રત કે જે
સવત ૧૬૮૭ માં વર્ષ ૮ રવિવારે સા પદ્મ વીરાના પાના આણીની

૨, ૧૬૭, ૩, ૧૨, ૪ ૭, ૫, ૩૭૯, ૬, ૫૨૭ ૭, ૫૨૭

ઉત્તારો છે, લખીત ગાંધી માધવસુત વર્ધમાન પકનાથ સમજી એ શબ્દોથી સમાપ્ત થયેલી છે તેમાં આપેલી ટીપ પરથી માલુમ પડતું નીચેનું છે:—

૨૯ રોહિણીઆનોરાસ ગાથા ૨૫૦૦ (સં. ૧૬૮૮ પોશ સુદ ૭)

અને તીર્થંકર ૨૪નાં કવિત છે,

અને તે ઉપરાંત બંડારોની ટીપ વગેરે પરથી.

૩૦ અબંધકુમારરાસ. સં. ૧૬૮૭ કાર્તિક સુદ ■ ગુરવાર

૩૧ વીરાસ્થાનક તપ રાસ સં. ૧૬૮૫

૩૨ મિદ્ધસિક્ષા (૧) રાસ પાટણ ત્રીજા બંડારમાં છે.

સ્તવનમાં સં ૧૬૬૭ પોષ સુદ ૨ ગુરવારે પૂર્ણ કરેલા નેમનાથ રાજમતિ સ્તવન (નેમિનાથનવરસો). બિજવસેનસુરિ વગેરેના વખતમાં કરેલ 'આદિનાથ વિવાહસો' વિગેરે.

૬૫. કાવ્યની પરીક્ષા તેમાં રહેલાં વસ્તુ, પાત્ર અને રસ એ ત્રણથી સામાન્ય અંશે થાય છે. રસ સજ્જે જણાવીએ તો આ કવિનાં ઉપરોક્ત લગભગ સર્વ કાવ્યો ઉપલબ્ધ થાય તેમ છે પણ તે સર્વ સજ્જે જાણના અવસોકન વગર કંઈપણ કહી ન શકાય. છતાં મને જે જણાય છે કે કવિએ રસની જમાવટ કરવામાં જે ચાતુર્ય, માધુર્ય, ઉપલબ્ધ થયાં છે તે પરથી કલ્પના, શબ્દપ્રયોગ, અને વર્ણનશૈલી વાપરેલ છે તે જોતાં તેમણે સફલતા મેળવી છે, અને સત્તારમાં સૈકામાંના એક પ્રતિષ્ઠિત અને સમર્થ કવિ તરીકે ગણનામાં મૂકવા લાયકતું સામર્થ્ય બતાવ્યું છે. તેની કેટલીક કૃતિઓ અસ્કૃત પરથી અનુવાદ છે, છતાં તે એટલી બધી ઉત્તમ છે કે વાંચનાં જણાય તેમ નથી કે તે અનુવાદ છે.

૬૬. ઉપરની કૃતિઓ પરથી કેાઈ એમ કહેશે કે ઋષભદાસે પોતાની જે જે કૃતિઓ રચી છે તે પોતાના સંપ્રદાયને લગતી છે,

તેમની ઐતિહાસિક કૃતિઓ પણ—જેવી કે કુમારપાવ અને હીરવિજયસરિ
પરના રાસો છે—તે જૈન સંપ્રદાયની ઐતિહાસિક વ્યક્તિઓ સંબંધી
છે અને એજ રીતે સર્વ જૈન કવિઓએ પ્રાય કર્યું છે

૬૭. આના ઉત્તરમાં કહેવાનું કે કિપરોક્ત વાત મુખ્યત્વે કરી સત્ય
છે અને એજ વાન જૈનેતર પ્રાચીન કવિઓને પણ લાગુ પડે છે. દલપત
અને નર્મદ અર્વાચીન યુગમાં થયા પણ તે પહેલાં જોઈશું તો જૈનેતર
કવિઓએ પણ પોતાના સંપ્રદાયને લગતું જ કાવ્યસાહિત્ય રચ્યું છે
દુકામાં અર્વાચીન યુગ પહેલાંનું કાવ્યસાહિત્ય—જૈનેતર કે જૈન—
સાંપ્રદાયિક જ હતું ૭૪ તેથી તે સાહિત્ય સમજવાને—અભ્યાસવા માટે
જૈનેતર અને જૈનના ધાર્મિક સાહિત્ય—કથા વગેરેનો અભ્યાસ કર્તાવ્ય છે.

૧૪ કેટલાક કાવ્યોનું વસ્તુ

૬૮. (૧) કુમારપાવ રાસ તે જિનનડનગણિના કુમારપાળ

૭૪ સરખાવો—પ્રસ્થાન આસિકના તાગ પ્રગટ થયેલા વૈશાખ સ
૧૯૮૩ના અકામાં 'કરિશી ન્હાનાવાનનો આધુનિક કાવ્ય સહિત્યમાં
શ્રોતો' એ નામના રા અભિજિતે લખેલા લેખની પહેલી પંક્તિએ —

“આપણા સાહિત્યનો અર્વાચીન યુગ દલપત નર્મદથી શરૂ થતો
સાધારણ રીતે માનવામાં આવે છે આ માન્યતા અનેક દૃષ્ટિબિન્દુએ
છે કે નર્મદ દલપત પૂર્વે જે કાવ્યો લખાતા તે જુધામાં મુખ્યત્વે
કરીને સાંપ્રદાયિક તત્વ વિશેષ હતું, અને આથી તે કાવ્યો સમજવાને
માટે તે તે સંપ્રદાયોના યોગ્ય ધણા જ્ઞાનની જૂમિકાની આવશ્યકતા
ગ્રહેતી આ વસ્તુરિચનિમાં દલપત નર્મદના આગમનથી ફેર પડ્યો,
કાવ્ય સાંપ્રદાયિક ત્રીલાખથી નીકળી જઈ વધારે વિશાળ સૃષ્ટિમાં
વિદરના માડયુ અને પરિણામે જીવનની પ્રવૃત્તિઓ જેમ અનેકવિધ
ે, તેમ કાવ્યની ગતિ પણ અનેક દોરોમાં થવા લાગી”

પ્રબંધ* પરથી (૨) હીરવિજયસુરિનો તે કેવલિમલ અણ્ણિકૃત હીર
સૌભાગ્ય નામના સરકૃત મહાકાવ્ય પરથી આ કાવ્યમાં તરસર્ગ છે
એમાં કાવ્ય ૨૭૮૯ છે, ઉપગત પ્રસરિત ૨૨ કાવ્યાત્મક છે બધા
મળી કાવ્ય ૨૮૧૧. કદાચ શ્લોકમાન ત્રણ હજારને પાંચ કવિ કહે છે
તેમ યત્ન દશે (૨) અને (૩) સ્મૃતેષ્વઃ માહુલી રાસ તે શ્રી હિમચ-
પ્રાચ્યાય કૃત ત્રિપણ્ડિ શલાકા પુરુષ ચગ્નિમાના ઋષભદેવ ચરિતપરથી
સ્ત્રોત છે, છતાં દરેકમાં પોતાની કલ્પના, વચ્ચુનસુહરતા, પ્રતીપમાન છે.

પૂર્વધ જે મહાપડિત હવે, સુરિ સૌમ પડિત અમિનવો,
પયાસમિ પાટિ તે કલો, તવચઃ સિરિ ગીદા થયો
તેહનો શિખ્ય સુપુરુષ મદિચાર જિનમહાજ્ઞ નામિ ઉરઝાય
કુમારપાસ પ્રબંધજ કયો, સુશુતા નરનારી ચિત કયો
શાસ્ત્રધ સખ્યા અડનીય, મેય કયો ચર નામાં સીસ
સવત ચરહિ આજુઓ બનો, કુમારપાસ ગાયો ગુણનીલો
કાવ્ય શ્લોક ગવ જૂના જેહ, કેતાએક માહિ આપ્યા તેહ,
કેતાએક આવ ગુરમુખથી લલા, તે મિ જોડી વાવરી કલા
ગોપ મેય હમણા વચાય, મનમાં મન રખો શશય.

તે પ્રબંધ માહિ છે જસ્યુ, ઋષભ કહે મે આપ્યુ તસ્યુ.

કેતાએક ગબીર જોન તિહા જેહ, મઈ રાસમાહે બાપ્યા તેહ,

કેતાએક પરપરાઈ વાત, તે જોડી આપ્યા અવદાત ૧૩

જિનશાસ્ત્ર અનેરાં બધા, તિહાથી વચન સુણ્યા કેતતા,

રાસ મધ્યે આપ્યા તેહ, આપ્યું નિનિયાસ વની તેહ. ૧૪

હેત યુક્તિ દષ્ટાતહ જેહ, શાસ્ત્ર અનુમારિ આપ્યા તેહ,

વચન વિરહ કણું હોઈ જેહ, મિચ્છા દુકકડ આપ્યુ તેહ ૧૫

* આપું ગુજરાતી બાપાનર વડેઈમ માવકતાઃ મરદાર તરથી,
૨૧૦ રા. મગનતાત યુનિયાત વેચે કરેનુ મિદ્ધ મધ મધુ છે.

કવિત કાવ્ય શ્લોક નિ દૂદા, ક્યાં કરિ જે આમછે હુઆ,
સરસ સુકોમલ આપ્યા જેહ, રામગાદિ લેહ આપ્યા તેહ. ૬૬
એણિપરિ ખોલ ઘણા મનિ ધરી, રાગજગિ અલખાવા કરી,
સિદ્ધ કામકાજ માલીઈ વરી, બહસુતાઇ સાર સુઝ કરી ૬૭

—કુમારપાલ રાસ

(૨) પુરવિં દેવવિર્મલ પન્થાસ, સોવ સરગ તેણિ કીધા ખાસ,
ત્રિપ્ત સહસ નિ પંચ કાવ્ય, કરજોડી કીધા તેણિં ભાવ્ય.
પાય હજાર નિ સઈ પાય, એકાવન ગાયવતપડનો (દીકનો) સચ,
નવદહાર સાતસઈ પીસ્તાલ, કરિ અથ નર બુદ્ધિ વિશાલ
વિકટ ભાવ છિ તેહના સકી, માહીરી બુદ્ધિ કાંઈ તેહવી નહિ,
મર્જ કીધો તે જોઇ રાસ, બીજા સાઝનો કરી અભ્યાસ
ખોટા વચન સુણી જે વાત, તે જોડી આપ્યા અવદાત,

—હીરવિજયસુરિ રાસ

(૩) હેમ ચરિત કરે નયનનુ, એ આણી મન ઉઘાસ,
સોઝ સુણી વળી મેં રચ્યો એ, બરતેશ્વર નૃપ રાસ

—બરતેશ્વર રાસ

૬૮ આ ત્રણે રાસ પૈકી બરતેશ્વર રાસમાં જૈન પ્રથમ
તીર્થંકર શ્રી નમ્બદેવના પુત્રો બરત અને બાહુબલિનુ ચરિત ધર્મ-
કથાનક રૂપે છે, બમારે મૂળરાતના રાગ કુમારપાલ, અને અકમર બાદ
શાહના પ્રતિબેધક હીરવિજયસુરિ—એ બંને ઐતિહાસિક પુરોના
ચરિત્રો તેમના નામાનિધાનના બે રાસમાં આપવામાં આવ્યા છે.

૭૦ દિતસિદ્ધાના રાસમાં જૈન આવકની ધર્મકેરણી આપી છે,
અને હીરવિજયસુરિના ૧૦ બોલના રાસમાં હીરવિજયસુરિએ પોતાના
મમયમાના વિદ્વાન મધુ અને આત્મર્થની સમનિધી ધર્મસાગર ઉપાધ્યાય
નામના વિદ્વાન ઉપદેશભાવી સદુએ રચેલા બીજા જૈન પદોના ૫૩-

નામક અંથ નામે 'કુમતિ કુંદાલ' થી ધણો ખળખળાટ થયો હતો તેથી તેને જલશરણ કરવામાં આવ્યો હતો, અને તે ખળખળાટ અટકાવવા માટે પ્યાર બોલ લખી તેને જૂના જૂનાં રથભાગે પગાવવા માટે મોકલાવી આપ્યા હતા તેનું વર્ણન છે.

૭૧ ઋષભદેવ અને મહિનાય એ જૈનના વર્તમાન ૨૪ તીર્થે કરે પૈદી પહેલા અને ઓગણીશમાં તીર્થે કર છે તેનાં ચરિત્રો છે મહિનાય રાસમાં જ્ઞાતા ધર્મકયાગમાંથી તેનો સંબંધ લીધો છે. શ્રેષ્ઠિક એ મહાવીરના સમયમાં મગધનો રાજા હતો કે જેનું 'ભિશ્વિસાર' એ નામ ધોદ્ધ અંથમાં જોવાય છે ઋષભકુમાર એ તેનો કુમાર અને મંત્રી હતો; તેમના ચરિત્રો તે તે રાસમાં આપ્યા છે, સ્થૂલિભદ્ર એ નવમા નંદના શકડાલ મંત્રીનો પુત્ર હતો. અગ્નિપુત્ર, કલ્પવૃક્ષ, વીરસેન, સુમિત્ર રાજા જૈન કથાસાહિત્યમાં દાર્ણાતિક પુરુષો છે આર્દ્રકુમાર એ ઉક્ત ઋષભકુમારથી પ્રતિબોધિત અનાર્થ રાજાનો પુત્ર હતો. આમ ચરિત્રો કાવ્યમાં નિરૂપણ કરી 'વાર્તાના ચમત્કરના બોગી શ્રોતાએ ની રચિને પોપત્તું સાહિત્ય' કવિએ પૂરું પાડ્યું છે

૭૨. તે મિવાય વિધિ, ઉપદેશ, બોધ સંબંધે સંસ્કૃત અને માગધી અંથો નામે શ્રાદ્ધવિધિ (રાતરીખર સરિ કૃત, વિરચિત સં. ૧૫૦૧), અને ઉપદેશમાલા કે જેના રચનાર તરીકે મહાવીર દસ્ત દીક્ષિત શિષ્ય ધર્મદાસ મણિ કહેવાય છે, તે પરથી સ્વતંત્ર અનુવાદ રૂપે શ્રાદ્ધવિધિ અને ઉપદેશમાલા રામ કવિએ રચ્યા હાજે છે. શ્રાદ્ધવિધિમાં શ્રાદ્ધ—શ્રાવકોનાં સંપૂર્ણ આચાર આજીવેલા અને ઉપદેશમાલામાં સાધુના આચાર—ચરિત્રપાઠો મુકેલા છે. તે મિવાય સમ્યક્દષ્ટિ (બોધિ—પ્રજ્ઞા) શું છે, એ સમજાવવા સગકિનસાર રાસ રચ્યો છે અને જગતમાં જીવ અને અજીવ એ બે તત્ત્વો પરથી પાપ, પુણ્ય આસ્ત્રવ [કર્મકાર], સંવર, [કર્મનિરોધ], નિર્ગરા [કર્મનો અંશતઃ ક્ષય]

અને મોક્ષ [ર્મનો આત્મનિક ક્ષય] એમ સાત તત્વો થાય છે તે મળી નવ તત્વેનું સ્વરૂપ સમજાવનાર નવ તત્વ એ નામનો પ્રકરણઅંશ કવિએ નવતરવરાસરૂપે અનુવાદ કર્યો હાગે છે, અને બર વ્રત [પચમહાવ્રત અને સતચુલવ્રત મળી બાર વ્રત—નામે અદિ સા, અરતેય, નામ બ્રહ્મચર્ય અપરિમિત, દિગ્પરિમિત દેશાવગાસિક, ભોગોપભોગ પરિમાણ અર્નય હડ, સામાયિક, ધૌષધ અતિથિ ■ વિભાગ] નું સ્વરૂપ, દેવ અને સમય એને રાત્રનું સ્વરૂપ, સમજાવવા અને જૈન તીર્થોના મહાન તીર્થ નામે પાલીતાણાના શત્રુઘ્ન પર્વતના તીર્થનું માહાત્મ્ય અને પુણ્યની પ્રશંસા કરવા રૂપે અતુલ્ય વ્રતવિચાર, દેવસ્વરૂપ, સમય સ્વરૂપ, શત્રુઘ્ન ચાલ, અને પુણ્ય પ્રશંસાસ કવિએ રચ્યા છે આ શિષ્યા અનેક સ્તવનો સ્તુતિઓ અને નામસ્કારો રચ્યા છે કે જે હાલ પણ ઘણા બાવથી શ્રાવકો પ્રચુરસ્તુતિ કરતા બોલે છે

૭૩ નેમજ વિગેષમા એ નોખવા જોવું છે કે શ્રી નામમહાસ કૃત કુમારપાળ રાસપરથી સવન ૧૦૮ આમે શુદ્ધિ ૧૦ (વિજયા દશમી) ને દિને જિનહર્ષ ગણિ નામના (અરતર ગચ્છીય) સધુએ કુમારપાળ પર સક્ષિપ્તમા રામ રચેલો છે

તે શ્રી જિનહર્ષ જણાવે છે કે —

‘શિષ્ય કીયો મે રામ નિહાળી, વિસ્તર માહિયી ટાળી હો,
રામ રચ્યો નિજ મતિ સબાળી, રસના પવિત્ર પખાળી હો.

—સોભાગી બવિષયુ ! ધર્મરચુ હો ચિત્ત લાઇને ૧૨

૭૪ આ પરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે જૈન સધુ અને શ્રાવકોમા નામમહાસે પોતાના આચાર અને વિચારથી અતિ હૃતમ છાપ પાડી પ્રતિજ્ઞા મેળવી છે

૭૫ નામમહામની સર્વ કૃતિઓ તપસી નિરીક્ષતા પોતે છે,

નેમાથી તેમના સમયની ગૂજરાતની સ્થિતિની અનેક સામગ્રી મળી
આવે તેમ છે તેના સુખાધિનો જુદા હાથ લાગ્યા નથી પરંતુ બર્વા
મોગી કૃતિઓમા પુષ્કળ માપડે છે અને એક બીજામા પુનરુક્ત થાત છે
તો તે દરેક કૃતિમાથી સમઢીત કરી શેક દેવચંદ લાનમાધ પુરતગોદાર
ફંદ કે અન્ય સરચાએ મુક્તિ કરાવી પ્રમિદ્ધ કરવા યોગ્ય છે. તેની
કૃતિઓનો સચ્છ એકજ પુરતકાકરે હાંપ્ય તો તે વિશેષ અનુભવનીય
છે આમ યશે ત્યારે આ કવિ, પ્રેમાનંદ અને તેના જેવા કવિઓની
સાથે પેતાનું સુખોગ્ય સ્થાન લેજો જો નિર્વિવાદ હું ગણુ છું.

૧૫ ઇ. સ. ૧૮ મા શતકનું જૈન ગૂર્જર સાહિત્ય

૭૫ જૈન ગૂર્જર સાહિત્યનો ક્યારે આરંભ થયો તેના સખ
ધમા સ્વ સાક્ષગ્રથી જોવધનનમ આધવરામ ત્રિપાઠી નીચે પ્રમાણે
જણાવે છે —

‘ ૫૧ હરાદ્યુ શતક. જૈન કવિતાનો પ્રથમ ઉત્પ

(અ) જૈન કવિ ઉદયરત્ન

જૈન કવિતાનો ગુજરાતીમા પ્રથમ ઉદય—અન્ન કવિયોધી જુદો
પડતો અને ઉડા પ્રકારની જૈન શૈલીના અને જૈન વિરક્તિના શુણ્ણથી
ખરેલો—૫૫ લાનમા જેવાજ.”૭૫

૭૭ આ ક્યન જૈન ગૂજરાતી સાહિત્યના અનતશાખિત્વ વિસ્તા-
રની અનભિગ્નતાને લાઘવે થયું છે એમ જણાવ્યા વગર રહી શકુ
નથી, અને તેથી ઉડા સ્વર્ગચ સાક્ષગ્રથીને હાકો કે દોષ આપીએ
તો અન્યાય ગણાશે વસ્તવિક રીતે જે સમયમા આદિ ગૂજર માહિ
ત્યના બીજા ગુજરાતના અમુક રચને રોપાઈ પ્રગટ થયા છે એવું

૭૫ જુઓ પ્રથમ સાહિત્ય પરિપદ્ધનો નિર્ધાર ૫ ૧૬.

હવેના સાક્ષર જણાવે છે એટલે ઇ સ ૧૪૦૦-૧૫૦૦ સુધારે તેથી અગાઉનું જૈન ગૂર્જર તી સાદિત્ય હસ્તનેખોમા મળી આવેલું જોવામાં આવ્યું છે મુત્તમમાં સૈમમાં-ખીજનનું બરણું એક જાણુ રાખી કહીએ તો-શ્રી પ્રેમાનંદ શર કરે તે પહેલાના ત્રયમદાસ નામના શ્રાવક કવિ એકનાએ જગમગ દશદળર ગાથા ઉપરાંત કાવ્યસાહિત્ય રચ્યું છે, અને અદારમાં સકામાં તેને વિસ્તર વિશેષ છે તો પછી તેને તનુખા કહી શકાશે નહિ એમણીશમાં ચતકમાં પણ જૈન કવિઓ એકા નથી થયા તે માટે હવે સ્વર્ગસ્થ શ્રીકૃત એવર્ધનરામ જણાવે છે કે એથી ભાંગ-જૈન કવિઓ જે ચારેક દરાડમાં ચતક પેરે-એ કથન ફરવ્યા વગર છૂટકો નથી માફ આ વગતમ્ય જોતોના ગૂર્જર સાદિ ત્ય અથોનો ઇતિદામ લખાએ ત્યારે અને જેમ જેમ વધુ જૈન સાદિત્ય પ્રગટ થતું જશે તેમ તેમ ચોખ્ખું છે કે નહિ તે પ્રતીત થાય તેમ છે ૩૧

૩૮ અત્યાગ સુધી જૈન ગૂર્જર સાદિત્ય પ્રસિદ્ધિમાં નથી આવ્યું તેનું કારણ એ છે કે (૧) મોટે ભાગે અો પ્રય તેના સદ્દે એ જૈન મુનિઓ દતા તેઓ પોતાની કૃતિઓ તથા પોતાના પૂર્વકાલીનની કૃતિઓ ધર્મસ્થાનમાં-ઉપાશ્રયમાં-હી વાચતા અને સમજાવતા જ્યારે બ્રહ્મણ કવિઓ મામના ચોરામાં એ ત્રણ મેરીઓ ભેગી થતી હોય તેવા ચોગનમાં વાચતા થા માખૂગાણાવળા બની લોકને સમજા વતા સરખાવે વિપ્ર વ્યામ આવ ગુણ નામ-કુમારપાલ ગણ ૫. ૧૩

૩૬ આ અને ૧૯૧૫માં લખાયું છે અને ત્યાર પછી તે અત્યાર સુધીમાં વધુ જૈન સાદિત્ય આનંદકાવ્ય મહોદધિના મે સિંતકેશ્વરા નેમજ ને રચે પ્રગટ થયું છે મવ ૧ ૧૩માં સદીથી મતરમી સદીના ગૂર્જર કવિઓનું વિસ્તૃત સમિપત જૈન ગૂર્જર કવિઓ મામ ૧ મારા મમ અથમાં જદાર ૫૩મું છે તેમાં ૩૮૭ કવિઓની ૫૪૧ કૃતિઓ નિહાય છે

-૫ કિંતુ ૧ (૨) જૈન અને જૈનેતર બને કવિઓ જૂદી જૂદી જાતની કથાઓ રચી લખતા, પરંતુ તે લખેના અથો ખીજાને આપતા યા મમે ત્યા મૂકતા રખેને તેને આશાતના' થાય તે માટે બહુ કાળજી રાખતા, બ્યારે જૈનેતરોનો તેવો અભિપ્રાય રહેતો નહિ વળી આ ઉપરાંત હાલના જૈનો મુળે એના અભિપ્રાયના હતા કે પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ કરવાથી લાભને બદલે ગેરલાભ વધુ થાય છે, જ્ઞાનની આશાતના થવાનો સંભવ છે, પાનને બદલે અપત્રને હરને જવાથી જ્ઞાનનો દુરૂપયોગ થાય તેમ છે, તે ધીમે ધીમે હપડવની વલણનાળા ચતા જૈનશાસ્ત્રના પ્રકરણ અથો અને સરકૃત ભાષાના અથો મુદ્રિત કરાવવા લાગ્યા, અને પ્રાચીન ગૂર્જર સાહિત્ય પણ કેટલોક માળખોષલિપિમાં (૩) શ્રાવક લીમશી માણે અખડ પણે રંગ કર્યું, પરંતુ હાલની સૈની પ્રમાણે પ્રગટ કરવા નરે બહુ લક્ષ ન રહ્યું તેમ કેમવણીને બહુ ઓછો રચ્યાર, તેથી સાહિત્યની ખિમત સમજાઈ નહિ અને તેથી ને કદ ને નરે થયું તે પ્રમાણમાં ઘણું ઓછું હોવા ઉપરાંત અધૂરામાં પૂરું કેટલાક તરફથી ચિંથરીઆ કાગળમાં પ્રગળ થયું હવે સુચિન્હ જણાવા લાગ્યા છે કે કદ કદ પ્રપાલ સારી નિશામાં થવા લાગ્યા છે

૧૬ કવિના હાલ્યોમાંથી કેટલીક વાનગી.

૭૮ ઝડભદ્રસ કવિની કારકીર્દિ સ. ૧૧૧૧થી એટલે ઇસવી સનના અદ્યારમાં સૈંમના પ્રાત્રમથી શરૂ થાય છે એટલે ગૂર્જર પ્રાચીન કવિ શિરોમણિ તરીકે પ્રસિદ્ધ થશે પ્રેમાનંદ શામળ અને અખાની પૂર્વના હોવાનું તેનું માન છે એટલું જ નહિ પરંતુ તેની વર્ણનરીતી, શબ્દચમત્કૃતિ બાનાગૌરવ તે કવિઓની સરખામણીમાં ઉતરતા હોય શકે તેમ નથી

૮૦. હવે તેમના ભરતેશ્વર બાહુગની રાસમાથી યોડા નમુના લઈએ-

રાગ રાગથી.

રહન કરેરે અતેહરી, ત્રેડે કઠના હારે,

નાખે ખીડીરે પાનની, કુણ કરસી અમ સારે,

રહો રહો ભરત નરેશ્વર ! ૧

રહો રહો ભરત નરેશ્વર, ઘુમ વિશ્વ શૂન્ય તે રાજરે,

ઈશ્વ સરીખો દેવતા, માને જોહની લાજ રે. રહો ૨

મસ્તક વેણીને વિહારતી, ફાડે કચુકિ ચીર રે,

મોતીહાર ઝુટયા પરે, નયણે ગજે વળી નીર રે. રહો ૩

નાટિક ગાન તે પરિહરે, મૂકે સક્લ શબ્દગા રે,

ભૂમિ પડી એક વળવતે, કિસુ કચુ કરતાર, રે રહો. ૪

પાછા રાજિયેરે પુરધણી, મૂકી ન જઈયે અનાથ રે

સાર સભાય ન મૂકીયે, જોહનો આશ્યો હાથ રે રહો. ૫

નારી વનનીરે વેલડી, જળ વિશ્વ તેહ સુકાય રે,

ઘુમો જળ સરીખા રે નાથજી, જતા વેલડી કરમાય રે રહો ૬

જળ વિશ્વ ન રહે માછની, સૂકે પોયણ પાન રે,

ઘુમ વિશ્વ વિશ્વસેરે ચૈનવું, કંઠ રિના નિમ ગાન રે. રહો ૭

નારી નિરખી પાઝ વણો, રાખો અમારી તે મામ રે,

ઘુમ વિશ્વ શૂના રે માળિયા, શૂનો શ્યાનો હામ રે રહો ૮

ધમ વલવલતી રે પ્રેમ !, આસુડા હુલે તે હાથ રે,

ઘુમ વિશ્વ વાસર કિમ જશે, ઘુમ વિશ્વ દોહોલી રાત રે રહો. ૯

ભરતેશ્વર રાસ ૫ ૮૬.

આ રાજ ભરત ચક્રવર્તીને વૈરાગ્ય મતા તેના રાજત્માગ વખતે તેની ગણીનો વિવાપ તે સાથે, નલરાજાએ તજ દીધેલી વેદર્થી પાસે

પનમાં એકલી છે તે વખતે ને વિશાખ પ્રેમાનંદે કરાવ્યો છે-વૈદર્ભી
પનમાં વસવતે-એ સરખાવો.

૮૧. આજ રાસમાં 'આ સુરતે'વર આવિયો' દાલ ૩૪ માં છે,
સરખાવો પ્રેમાનંદનું 'ઓ નલરાય આખ્યોરે.'

૮૨. હવે અન્ય વિષય જોઈએ લગ્ન પ્રસંગે થતી વધિમાં વપરાતી
સામગ્રી વૈરાગ્યવાસિતને મન થું સૂચવે છે તેનું વર્ણન કરતાં કવિ તેજ
રાસમાં (૫. ૯૦) કહે છે કે:—

માત તાત મોહે પરણાવે, ચિત્ત કુંવરતણે નવ બાવે, અગે પીડી જવ યોગાએ, બાવે આતમા કરમે લેખાએ.	૧
ન્હાતાં શિરે બાવે સોય, સંસારનાં ફળ કહું હોય; ખૂંપ ભરંતા આતમ બાવે, સંસારે જીવ તણાવે.	૨
વળી ચિંતે જૂથણુ બાર, ગળે સંકળ ચિંતે હાર હાથે શ્રીફળ લેતાં બાવે, જીવ નારી કિંકર થાવે.	૩
વરઘોડો ચઢીઓ જામ, ચિંતે દુર્ગતિ વાહન તામ, બહુ વાજિંત્ર બજાવે, મન ચિંતે મુજ ચેતાવે.	૪
વરઘોડયાં ઊતારે, મન હેડી ગતિ સંભારે; પુખે ધુસકું વેગે આણી, સંસાર ધુસરતી એષાણી.	૫
ત્રાક દેખી કરે વિચાર, જીવ વિધારો નિરધાર, દેખી મૂઝળ મનમાં આવે, જીવ સંસાર માંહે ખંડાવે.	૬
અર્ધ દેતાં યાને જીવ, સહી પૂર્વ પુન્ય મુજ ધોય; આવસંપ જીવ ચંપાવે, વિવેક-કોડીયાં મુજ જાંબાવે.	૭
નાક સાહીને વેગે તણે, સંસારે તણાવું નણે; કન્યા છોટે નવતંગોળ, કહે જીવ હશે એમ રોળ.	૮
કંઠે ન ધરી એ વરખાળ, ગળે દોર ધરે જાળ; પૂજી મહે તે કન્યા દાય, તે તો દુર્ગતિ સાદું ચાલ.	૯

લોક તિલક કરે તે માટે, જાતુ દુર્ગતિ કરી વાટે,
 ગાંઠ પડતા સહી બધાણે, દોહિતુ છુટવું છે અહીંજણે ૧૦
 અગ્નિ મુજ આણે વશ જ્યારે, નર-ચિતા રે સભારી ત્યારે,
 ફેરા દેતો જોણી વાર, ચિતે ફરતું સહી ગતિ ચાર ૧૧
 ચોરી ચારે મમ જાણ્યું એ દેખાડે ચક્ર ખણ્યું,
 એમ આતમભાવના ભાવે, શુભ ધ્યાને દેવળી થાવે ૧૨

—ભરતેશ્વર રાસ પૃ ૭૦-૭૧

[આમા હમણાની લગનવિધિ સાથેનું સામ્ય ધણું પરખાય છે]

૮૩ ભરતની સ્ત્રીનું વર્ણન કરિ આ નમણે કરે છે —

હત જિઆ દાહમકળી અધર પ્રવળી રગ,
 જોર ધણી કી પાતળી સગળ સુકોમળ અગ
 કનકકુમ દેવે ધડયા, તાસ પગોધર હોય,
 કમળ-નાળ સરખી કહી નરી જાહુડી હોય
 પમ પંકજનું જોડનું, જ પા કહલીરતબ,
 હ સગતિ આતે સહી, રૂપે જાણુ ગબ
 દેવકુમાર પદ્મની, અગ વિભૂષણ સોળ,
 પહેરણ ચપા-ચૂહડી, કાયા કુકુમ લોળ
 ચરણે નેવર વાજતા કીમેખળ ખલકત
 રમણ ઝાલ કાને સહી વાળી મધુર અત્યત
 સાર વસ્ત્ર જગમા ધણી, લીધું નેનું સાર,
 નારીરતન નિપાછણું, તિમે ભરત ભરતાર

—એજન પૃ ૩૯-૪૦

૮૪ કુમારનાત રામ લઈએ આળા પર કહેતા કવિ કહે છે —

અજ તણા ગુણ કેતા કહુ, ફરસ કરતાં જહુ સુખ લહુ,
 સકલ વસ્ત્રમા અગો સાર દેખીતો સુદર આકાર

ત્રેમલ જોડને પુઢુવિ ન માય, તેણુઈ ગંધઈ સુખ સાતા થાય,
 પુર તણો કાપજ મનિ ધરઈ, ખાતી બપઠી ટહુકા કરઈ.
 પત્ર સુકામન સહી કહેવાય, ધરિ ધરિ તોરણિ તે બધાય,
 છાયા શીતમ સોય નિદારિ, ફલઈ અંત તે ઉબ્ધાકાલિ.
 પવન લૂ અને તડકો તાપ, તેણુઈ દિવસ નુખ કાઢય આપ,
 નદી નવાણુ સૂકે જિણિવાર. અમૃત રસ તવ દિયે સદકાર
 અંબ તણા મુણુ દીસે જસા, નગ ઉતમ અંગિ આણે તિસ્મા,
 તેહની કીરતિ જગિ વિસ્તરે, સોય પુરુષ સધલામા સરે.

—કુમારપાઞ રાસ પૃ ૧૩૩ કડી ૮૬-૯૧

૮૫. સિદ્ધરાજ જયસિંહનું સ્વર્ગગમન થતા તેના શ્રમને
 હાલભૂમિ પર લઈ જવામાં આવે છે ત્યારે કવિ કહે છે કે—

સોનાવરણી રે એદ જસે, રૂપાવરણી તે ધુલરે,
 કુંકુમવરણી રે દેહડી, અગનિ પરબાલીઅ તેહરે.
 માન મ કરસ્યો રે માનવી, કિરચો કાયાનો તે ગર્વરે,
 સુર નગ કિંનર રાણઆ, અંતે મૃતિકા સર્વરે—

માન મ કરસ્યો રે માનવી.

જે સિરે રૂચી રૂચી બાધતા, સાલુ સખરા ને પાગ રે,
 તે નર પોટયા રે પાધરે, આંચ દિયે શિરિ કાગ રે—માન.
 જે નર ગંજ રે બોલતા, વાવરતા મુખમા મન રે,
 તે નર અગનિ રે પેઢીઆ, કાયા કાજલ વાન રે—માન.
 ચીર પીતાંજર પહેરણે, કંઠે કનકના તે હાર રે,
 તે નર અંતે માટી ચયા, જોતાં કાઈ નવિ સાર રે—માન.
 જે સિરિ છત્ર ધરાવતા, ચઢતા ગજવર અંધિ રે,
 તે નર અંતે રે લેછ ગયા, દેહે દોરડા બાધિ રે—માન.

ચોસઠિ સહસ અતેહરી, પાયક છતુ તે કાડિ રે,
 તે નર અતે રૂરે એકના સતા ચીવર ઓઠિ રે—માન
 ને જિહા તે તિહા રહ્યુ પાતિગ પુણ્ય બે સાધિ રે,
 એહ સરપજ દેહતુ પુણ્ય કરો 'નિજ હાથિ રે—માન
 જેહસ્યુ હમી હસી બોલતા, કરતા બોજન સાર રે
 તે નર કાલિ માગી થય ધડતા પાત્ર કુમાર રે—માન
 ચપકવરણી રે દેહડી કદલી પ્રમલ જાલ રે,
 તે નર સતા રે કાષ્ઠમા પડે બડોબડી ડાગ રે—માન
 દેહવિડબથુ નર સુણી મ કગિસ તૃષ્ણા તુ લાખ રે,
 જેસગ સરિખો રે રાજો જાવી કર્યો તિહા રાખ રે—માન.

—એજન પૃ ૧૪૭-૧૪૮ કડી ૨૮-૩૫

૮૬ એક પુરુષ પોતાની સ્ત્રીને તે ગામનો ધણી લઈ ગયો તે
 માટે કુમારપાન રાજા પાસે નીચે પ્રમાણે કાર્ય કરે કે —

નિત જૂરે દુખીઓ ફરે, જોઈ તે ગામોમાભિ,
 સીતા વિછોલો રાધવ કેમ રોગે રનિ રનિ
 રામ રડતે વનિ રડુ, રડયા તેહ મૃગનાથ,
 રાધા તે વનના પખિયા રાતા રમજિ વિયાથ
 રામ રડે લખમથુ છુઝવે, ઘેલા રામ મ ગાય,
 ગઈ સીતા અમે લાલમુ, લે લોગ મુખ ઘેલ
 રાધવ ! રદન તમે મમ કરો વનિ ઘેલા ઘારયો રામ,
 એ જેહવી લખિ આશુસ્યુ તેહતુ સીતા ધરસ્યુ નામ
 જલ જલ કમલ ન સપજે, વનિ વનિ અગર ન દોષ,
 પરિ ધરિ સીત ન સપજે, વીર વિચારી જોય
 આગા મડણ વીજલી, પર્વત-મડણ મેર,
 ધર-મડણ સુખારજ, મુખ-મડણ તબોવ

જસ ધરિ થોડી હાંસલી, આંખડીઆલી નારી,
 તે ધરિ સદા અજૂઆલકું, મુરખિ તેહ જ નિવારી.
 એક નર સુખીઓ ને દુખી, જોહને નહિ ધરિ નારી,
 ફરે દીવો કલસજ કરી. કુણુ ઉભો રહે બારી.
 તેણે કારણિં દે નિત રકું, અંન પાન કીઆ ત્યાજ,
 આગે કિમ ઢોલો રડયો, નારી મારે કાજિ.
 હિમયા બહાલી ધરને, સીતા બહાલી રામ,
 ઢોલા વલ્લહી મારણી, રાધવ બહાલી રામ.
 તિમ મુજ વાહલી પદમની, ચંદી પીહારણ હાથિ,
 દિવસ દૂખાઈ કરી નીગમું, પણિ નવિ જમ રાતિ.
 કનક તણી ક્યોલડી, માંગી પત્થર કગ,
 સચુચુ નિરશુચુ મરે, અમી વટાસુ કગ.
 એણે દુઃખે યોગી થયો, જીવું તેણે આધાર,
 કુમર નરિંદ આગલિ થસે, તે મર્ધ વાલઈ નાર.

—કુ. રા. પૂ. ૧૩૫-૧૩૬ કડી ૧૬થી ૨૮.

૮૭. સાગર સંબંધી એક રથજે જણાવે છે:—

વાહણે ચઢયો એકવાગ, ગાજે ગમન અપાર,
 જીજગે સાગર નીર, ગાજે સગલ ગંભીર.
 મચ્છ પ્રગટ બહુ યાય, બવકર સખલજ દેખાય,
 વાહણુ પાતાલમ્હા જાય, ગમન લગી હંચું યાય.

—હી. રા. પૂ. ૨૧૪.

૮૮. હીરવિજયસુરિનાં સંભારણાં માટે ઉપમાઓ આપી લખે છે કે:—

જિમ કોકિલ સમરે સહકાર, જિમ ચાતક સમરે ધન સાર,
 ચંદા તણે સમરણુ ચકોર, સમરે જલધર પ્રત્યે મોર.

મધુકર જિમ સમરે માત્રતી, ઉત્તમ સી સમરે નિમ પતિ,
વછ નાન્હો સમરે જિગ ગાય, જાતક જિમ સમરે નિમ માય.
સકલ સાધ અમો સમરં હીંગ, ગૌતમ જિમ સમરે મદાવીર,
તેણિપરિ સમરં ચર ગણધાર, દુલ્લે જાતાં અલ્લ કુખ આધાર.

—હી. રા. ૫. ૨૨૫.

૮૯. વાણિયા સંજાંધી એમ કહે છે કે:—

વણીગ કટક ચઢ્યાં ફેરવે, વણિગ ધનનો મદ દરવે,
વણિગ બંધ થકી છોડવે, વણિગ દરિદ્રપણું નિગમે.
વણિગ કરે સકલની સાર, વણિગ કર ઉગ્રવશ્ય દાર,
વણિગ દયાવંત જાણીઆ, દુર્ભિક્ષ-હિતારે વાણીઆ.
અજા મહિપ ગવરી સંઢીઆ, મારતાં છોડે વાણીઆ,
ટાસે અકર અને અન્યાય, સોય કરે જે ન કરે રાય.
તેણિ સહી વણિગનું કુલ સાર, જેણે કુલે દુઝ્યા દાતાર.

—કુ. રા. ખંડ ૨ ૫ ૧૮૨.

૯૦. આજ પ્રમાણે ચોપાધમાંજ તે અન્યત્ર કહે છે કે:—

વડી યાતિ વાણિગની કહીએ, આ કલિયુગમાંહિ લહીએ,
જે નીતિ સકલના જાણુ, જેને અબક્ષ તણા પમ્યખાણુ.
નહી પર પ્રાણીનો ધાત, વાંકી વાટે જે નવિ જાત,
શરવનો મદ ધન કરે, તેણે કુલ વાણિગનો વડેરા.
ધન્ય વણિગનો આવતાર, કરે સકલ પ્રાણીની સાર,
વાણિગ બંધ થકી છોડાવે, નર સહુને કર જોડાવે.
વાણિગ દેતા દર્બજી લક્ષ, વળી જીતારે દુર્ભિક્ષ,
વાણિગને નમે રાણા રાય, ટાળે અકર અને અન્યાય.
ચઢ્યા કટક તેલને ફેરવતા, નર દરિદ્રપણું નિર્ગમના,
તેણે વાણિગનું કુલ સાર, જિણુ કુળે દુઝ્યા બહુ દાતાર.

—હી. રા. ૫ ૧૮૨.

૯૧. વણિકની બીજી જાગૃતિ પણ કહે છે:—

ગમે પાશ દેવે આણિયો, છેતર્યો નવિ જામે વાણિયો.
 લેનો ડસે દેનો ડમે, ઉપર ચઢાવે પાક
 વધી વિપધારને સેવીયે, પણ નવિ સેવિયે કરાક,
 આગે છુટેરા છેતરા, ખુંદી હુંબડો દોય,
 લેધ હથીયાર તરકર હણ્યા, વણિગ સમે નહિ કાપ.
 વણિક ધર તરકર ગયો, છાટયો કાગલ તામ,
 નાહક ધોયો બાપડો, લેધ ન શક્યો દામ
 મળત જુપ જુબ્યગમા, એ મુખ દોહલા હુંત,
 વેરી વીંછી વાણિયો, પૂઠે દાહ દેખત.
 આગલ મૂકી માગલ વસે, માગલ મૂકી મૂલ પ્રકાશે,
 જો જાણે તો પાડે હાંમે, વણિગ કસાથી રૂંચે ન ગે

—દિતશિક્ષા શાસ. પૃ. ૧૫૨-૧૫૩.

૯૨. ખરો વાણિયો કેવો હોવો જોઇએ ? તે જ્ઞી તેને કવિ
 શિખામણુ આપે છે:—

વણજ બાપાદે ડહોરે જોઇયે, જોઇયે સહુ કારિયાણાં,
 સપક્ષી જાગ્યા જોઈ જાણે, પરમે સધલાં નાણાં
 હરતસંઘા સમજે રે સધલી કરખલવી પણ જાણે,
 નેત્રપક્ષીની જે નર સમજે, વણજ કરી ધન તાણે.
 વિષુ દીડે સતકાર ન દીજે, દીજે બહુ દેખતા,
 મિત્ર સંઘાતે વણજ ન કીજે, શાસ્ત્રે વરજ્યા જીતા.
 નટ વિટ વેશ્યા ને જૂવણિયા, મ કરિશ ત્યા ઉધારો,
 ધર્મ પોતાનો નવિ હેલાયે, તેહ વણજ કર સારો.
 ફૂડાં કાટલાં તું પરિહરજો, દેખીનો એ લાભો,
 એક વારે એ શિરનો જાણે, પાપડી સાથે માણે.

ફૂડો કરહો મમ કાદિય ભોવા, સમ મમ ખાધશ ઝાઝા,
 પરધૂતીને પિંડ ને બરતા, નદિ પરમારથે તાળ
 બદલી વસ્ત્ર મ આપીશ કેને, છેતરતાં છેતરાઈશ,
 દૂધ ખીલાડીને દૃષ્ટાતે, મસ્તક ખૂંટું ખાધય.
 દેવ ગુરુ ધર્મ તણા સમ ચૂકે, સત્યનો ચીલો રાખે,
 ભેલ સંભેલ મ કરજે વસ્તે, કાંઈક સાચુ ખાખે.
 ખોતે માયુ મૂંઝું નેણે, તેહશુ મ કરીશ ફૂડું,
 ધર્મિ પુરુષને ને તું વાંચિય, તેણે લાભે તું ખૂડો.
 દેવ ગુરુ કાકુર મમ વચો, ચોથો પુરુષ સુંહાતો,
 ને કાઠ મરણુ વિમસે હાઈયે, નો મમ વચે ખાસો.
 કોનો પદુ મમ યાદયિ બાઈ, નવિ પૂરેવિ સાખો,
 સમ મમ ખાજે ધીજ તજે જો, એ શીખામણુ રાખો.
 વધુન વ્યવહાર કલો મેં માડી, રહે દુર્મતિ છાંડી,
 મહુપત્ર કહે કિતસિક્ષા સુણે જો, તમ સિર દેવની ડાડી.

—કિતસિક્ષા રાસ. ૫, ૭૭-૭૮.

દેવસેક ને મોક્ષનાં સુખ, કિમ પામે પર કરી દુઃખ,
પરવંચના મ કરો કામ, સત્ય ચાલતાં જીવન હોય.

૯૪. કવિ પોતે શુદ્ધવ્યવહારી વશિષ્ઠ હોતો. અને તેથી વશિષ્ઠ
સખી જે જે કહ્યું છે તે યથાર્થ છે.

૯૫. કવિના ચોડાં સુભાષિનો હુમારખાલ શાસમાથી સમયો: તે
ચોપાઈ, દૂહા, છાંપા વગેરેમાં છે.

અ. ચોપાઈમાં સુભાષિતો.

(૧) જનની સમ નહિ તીરથ કોઇ, સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાલે જોઇ,
જેણે માની પોતાની માય, સકલ તીર્થે ધરિ જોઈં ધાય
જેણી માતાએ હૃદયે ધર્યો, મલ મન ધોઇ ચોખો કર્યો,
તે માતાના પૂજે પાપ, શુભ હસકલ કિમે ન થાય
સોવન ભરાખરિ તોલે જોય, અધિ ધરી કરે તીરથ મોય,
ઇંદ્રમાલ પહેરાવે માય, શુભ હસકલ કિમે ન થાય.
પમ ધોઇને પાણી પીએ, અમૃત-હવલ માતા-મુખિ દિયે,
દેવ-ચીવર પહેરાવે જોય, શુભ હસકલ કિમે ન હોય.

ખંડ ૨ પૃ ૫૫.

(૨) વિષ્ણુ શબ્દે વિષ્ણુસે જિમ ખીર, વિષ્ણુ પહેરે નારિ વિષ્ણુસે ચીર,
વિષ્ણુ ખેડ્યુ વિષ્ણુસે જિમ જૂત, વિષ્ણુ હાથે વિષ્ણુસે ધરસૂત.
વિષ્ણુસે વિષ્ણુ ચા નારિ તુરી, અતિ સારે વિષ્ણુસે દીકરી,
વિષ્ણુસે ખય રોજે જિમ ગાત્ર, વિષ્ણુસે શુઝા સાથે યાત્ર.
વિષ્ણુસે જાતા વિદુષા પાત્ર, વિષ્ણુસે પંડિત વિદુષાં શાસ્ત્ર,
મન મેદે વિષ્ણુસે પરસોક, પુણ્ય કરિયુ તે યાય ફોક.
વિષ્ણુસે વિદ્યા અતિ અભિમાન, વિષ્ણુસે કંઠ વિદુષાં ગાન,
વિષ્ણુસે પુરુષ કુદેશે મયો, વિષ્ણુસે અધિ ચિરવમો રમે.

ખંડ ૧ પૃ ૫૧.

- (૩) પ્રાદિ નર ઉત્તમ જગિ જેઠ, અલ્પ આકુષે જાને તેઠ
પટ મહિના જીવે કેસરી, કાલા કાગ ન જાણે મરી
ખડ ૨ પૃ ૧૩૫
- (૩) અધે પુરુષ ને આગણે કુધ, નાહનો બાલ ને મા તસ મુધ
પડપા દાન સોપારી છુટે, આસણુ ગુમકુ ચઢવુ ઉટે
ધર નાશાવચિ ખીતો જડો, નિર્ધન આટે મહુજવિ પડો,
લૂપુ ભોજન ટાઢુ થાય, સાતે દુખ મોટા કહવાય
ખડ ૧ પૃ ૧૨૫.
- (૫) ઉંધ ન માગે સૈયા સાર અરથિ ન ગણે દોષ વિચાર
જૂપો નવિ માગે સાસણું, કામી ન પૂછે કુલ અતિથુ ૧-૨૨
- (૧) જો ધનવત અધિકેર જમે સકત ભોકને તે પશુ મમે,
જો નિરધન અધિકેર ખાય તો દારિદ્રી નર હેસાય.
ધનવત જોયે આસપપામ સોક બણે તસ વાચાલ,
જો નવિ જોને રક સરીર તો સહુ બાળે બલા મબીર
જો હથે સુખતોજ વખાણુ તો એ લીનો પડિત જાણુ
પયે ધનવત પાસો જાય તો તે માન રહિત કહેવાય ૧-૫૭
- (૭) ધિગં મુખ જીહા નહિ તરચ્યાન ધિગૂ કર જે નવિ દેતો નાન,
ધિગૂ કુલજિહાનદીપુત સુસાર, ધિગૂ નર જીહા નદી પરઉપકાર

ઇંદ્ર અદૃશ્યાએ સુરાચિરો, શ્રદ્ધા ધ્યાને ચૂકિયો,
 ઋષભ કહે રાય રક મે ડા નવિ મૂકિયો ૧-૮૦

(૫) દાન વિતએ ગળે, ગળે સુખ કાળ પ્રમાદે,
 ભાતિ રિના પડિત મળે મળે મુખ લજ્જા વિવાદે
 લોભે ગુણુદ ગળે ગળે પુણ્ય અસતિએ દાતા,
 પડિત મરખમા ગળે મળે તપ આયા ચિત્તે
 સ્ત્રીમળે શિયનજ ગળે દ્વિગિ ગના નેદજ ગળે,
 કનિ ઋનન મહે કે ગુણીઅણો, પુત્ર રિના તિમ કુન ગળે ૧-૮૧

(૬) કાયર વગી અબધી આ વણિક કવિ કહે છે કે —

કાયર મલિયા કેડિ કેડિ ક્ષણુ આણે,
 ખાદને ખાધ નધારત, વદ્યાની વાત ન જાણે
 દગણુ ધરે દયિયાર વાટમા વાગ આતે
 રદામા મને કેા સર વદન તે વાડિમા ધાતે
 લોહી દોડે ચડે ચીતલી, મસ્તગી પુખ્તો દાવો ધરે
 બડના બડે બગણુ માર્યા પહેના તે મરે. ૨-૭

દેશીઓનો મોટો ભાગ પોતાના પૂર્વગામી કવિઓની કવિતાઓનો છે, તેમજ સામાન્ય લોક સમાજમાં પ્રચલિત જૈનેતર કવિઓની તેમજ સ્ત્રીગીતોની તેમજ અન્ય પદ્ય દેશીઓ જોવામાં આવે છે. [ગિરિજા દેવીને વીનવું કુ રા પૃ. ૧૬૯, ઓલે કાઠે ગંગા ને પેલે કઠિ યમુના—સ્ત્રી ગીત ભરત૦ રાસ પૃ ૬૦, કાન બજાવે વાસળી એજન પૃ ૩૧, અને પૃ ૧૫ લોકપ્રચલિત દેશીઓ નામે મન બમરાની, સાહેલડીની, બટા હની, ઉલાળાની, ત્રિપદીની વગેરે]

૯૮. દેશીઓ રથી પદ્ય કેટલીક હકિકત મળી આવે છે. તે પરથી જણાય છે કે નવસુદરનો સુરસુદરી રાસ (જાનો રે હપીને કતા કયા રઘો રે—એ દેશી જુઓ ઉકન રાસ પૃ ૨૭૩ મૌકિતિક ૪, સુરસુદરી કહે શિરનામી એ દેશી જુઓ ઉકન રાસ પૃ ૨૭૧), સકલચંદ્ર કૃત કૃતિઓ (દેશી—સરસતી ભગવતી ઘો મતિ ચંગ—વાસુપૂજ્ય જિન પુન્ય પ્રકાશ) ગીતમરાસ (દેશી—જિમસદકારે કોપલ ટહુકે), રત્ન સાગરનો પ્રથમ પવાડો (તેની દેશી,) સમયસુદરના મૃગાવતી રાસ, પ્રયેક છુદ્ધ રાસ આદિ (તેની દેશી) હી રા પૃ ૧૫૬ અને ૧૬૭, હવે રાણી પદમાવતી), કમવાવતી (તેની દેશી હી રા. ૨૪૨), રત્નસાર કુમાર (કુ. રા ખ. ૩ ૨ પૃ ૩૦), મતિસાર કૃત ચામિભદ્ર રાસ રમ્યા સં ૧૬૭૮ (એ કર જોડી તામ રે ભદ્રા વીનવે દેશી હિત૦ પૃ ૫) વગેરે અનેક કવિઓનું બાષાલાહિત્ય આ કવિએ વાચ્યુ હોવું જોઈએ, તેમજ પોતે ઉલ્લેખેલા પોતાના પૂર્વગામી કવિઓની કૃતિઓ જરૂર અભ્યાસી હતી તે કવિઓ સળધી જુઓ પારા. ૫૮-૫૯

૯૯. જેન તેમજ જૈનેતર કથા સાહિત્યનો તેમને સારો પરિચય હતો એ તેમણે આપેલા દૃષ્ટાંતો પરથી જણાય તેમ છે. વળી લોક-કથાઓ ને કથ પોતાના સમયમાં પ્રચલિત હતી તેમાં ભરથરી, વિક્રમ મુંજ, ભોજ, ઢોલામારણી વગેરેની વાતોનો પોતે ઉલ્લેખ કર્યો છે.

એક દિન રંગિ રમણ ભારયરી, એ દિન ચાલ્યો સદુ પરિહરી
કુ ૩ ૧-૮૫-૨૪

વિક્રમરાજ સાદામુ ભેય, જીમણ બહુ દુખ પામ્યો સોય,
જનીયર સાથિ સાદનઈ લાગ્યો, યઈ ચક્રિમ દુખ ૩ ભોગ્યો
કુ ૨ ૧-૧૬૪-૫૧

મુજ પડ્યો મુરખ મહુજી વારધ પોતઈ રોખ ૧-૧૬૬-૭૭
મુજ મગ્યો બીખ, લોજ ભોગવે ભોમ ૧-૮૦-૮૪
દોભા વસ્યહી આરૂધી, રાધવ વહાલો સ્થામ ૧-૧૭૬-૨૫

૧૦૦ આમ અને જનના વર્ષેન અને સુભાષિતો વગેરે મૂળી
શક્તી કાવ્ય વિસ્તારના બમથા સાધન મમયના અભાવે જૈનેતર કવિ
જોના કાવ્ય સાથ સપ્રભદામના ન રોની સરખામણી મુસતવી રાખવી
ચોખ્ખ છે, અત્ર કવિ સળ ખી ઉપયુક્ત આહુતીઓન મુખ્ય-
ત્વે કરી એકઠી કરી મૂકવામાં આવી છે

સ્પર્શિજ્ઞાના પુસ્તકસંગ્રહમાં છે. પુણ્યપ્રશંસા રાસની પ્રતિ મુનિશ્રી મિદ્ધિ મુનિ પાસે છે. તે પરથી કેવી રીતે જોડણી લખાતી—એક વધુક કવિ કેવી રીતે લખતો તેનો સારો ખ્યાલ આવે તેમ છે. અત્યારે જે રીતે 'લુ' લખાય છે તેજ રીતે કવિએ બાળબોધ સિપિ લખતાં લખેલો છે. તેમાં ગુજરાતી અક્ષરો આવે છે.

૧૦૦. રા. બ દરગોરિ-દ્વદસ કાટાવાળાએ સન ૧૯૨૦ની છડી ગૂં સાહિત્ય પરિપક્વતા પ્રમુખ તરીકે આપેલ ભાવલુખા પૃ. ૩૪ પર જણાવ્યું હતું કે:—

૧૦૩ "સંવત્ ૧૯૬૦ના અરસામાં (ખરે જોતાં સં. ૧૯૭૦ અને ૧૯૮૦ની વચમાં) સંધવી ઋષભદાસે પુણ્યપ્રશંસા રાસ રચેલો પરમ પૂજ્ય મુનિશ્રી સિદ્ધિ મુનિએ કૃપા કરી મને જેવા આબોધો, તે ઋષભદાસના સ્વહસ્તે લખેલો છે, એટલે તેમાં નકલ કરનારના પ્રમાદને અવકાશ નથી તે બાળબોધ સિપિમાં માયા બાધીને લખેલ છે, છતાં તેમાં ગુજરાતી (કુટનોટ-સત્તરમી સદીમાં ગુજરાતી સિપિ ચાલતી હતી તેનો આ એક પુરાવો છે. અકબરના વખતના દસ્તાવેજમાં પણ એ સિપિ વપરાય છે.) અક્ષર ઘણા આવે છે. ત્રણ પાંખડાંવાળો અ. વચમાં પાંખું નહિ, પણ અ ની પેઠે કરીને નીચે ગાંઠ જેવું. જરાક વાળીને તેને કાનો કરેલો એવો સ (એ બને પૂર્વે પ્રચારમાં હતા) તેનાં બીજા ન મળવાથી દાસના જેવા અને ગુજરાતી અક્ષરોને માયા દોષો વગર લખીને બાકી સર્વ અસલ પ્રમાણે આપું છું:—

આસો રે મુદ્ધ આજ ફલી મન આસા । સરસતિ ।
ઋષભદ (પરી માત્રા) ષ નમિ કીધો । પુણ્ય પ્રસંસા
રાસોરે । આંચલી ॥ મેર મહી । સાયર સસી જ્યાંદિ ।
જયલગ સુર પ્રકાસો । જય લગ સીધ ચલ્યા સુરનાં ઘર ।
તવ લગ ગૃહજ્યો રાસોરે ॥ મુ ॥ સુધી સાંમલી જે નર

ચેત્યા ધુટા મળનો પાસો ા રીયમ કહા ય રાસ સુળતા ા
અજત સુપમ્દા ઘાસો ા ર (રે) મુજ પોહોતી મમની આસો ા

ઈતિ શ્રી પૂણ્ય પ્રસંસા રાસ પુરણ ા ગાથા ૩૨૮ ા
લખીત ા સંઘથી ા શ્રવ્યમદાસ સાગણ (પિતાદે 'નામ')."

૧૮—કૃપસ હાર.

૧૦૪ સને ૧૮૨૫ ા પચમ ગૂજ સાહિત્ય પરિષદમાં આવક કવિ
શ્રવ્યમદાસ નામનો જે નિબંધ મોકલ્યો હતો તેને જરા વિસ્તૃત અને
વિશેષ હકીકતથી સુઠત કરી અત્રે મૂક્યો છે. હકીકત પરિષદના નિબંધમાં
હેવટે એ 'પાગઆદ' મૂક્યો હતો કે —

હેલ્યે જૈન સાહિત્ય દબ્બુ અમકટ છે તે બહાર લાવવા વિશેષ
પ્રયત્ન થશે તો સમાજસ્થિતિ સંભવના પ્રતિહાસ, દર્શનની તર્કભળ
ધર્મની ભાવના અને તત્ત્વજ્ઞાનજન્ય આનંદના ચિત્રો પ્રાપ્ત થઈ શકશે
એવું જાણવાની નીચે 'અમેજી કડીઓમાં કે જેમાં જૈન અને જૈનેતર
એ શબ્દો પૂર્વ અને પશ્ચિમને બદલે મૂકેલા છે તે કહી વિરમ્મ છ —

"Time has drawn near

When Jains and Non-Jains without a breath
Will mix then dim lights like life and death
To broaden into boundless day!"

૧૦૫ ત્યારપછી નો કાનનવાહે કેટલુંયે કાર્ય થયું છે તેજ
પચમ પરિષદના નમુખ સક્ષર શ્રી નરસિંહરાવે જૈન સાહિત્ય સંબંધી
અત્યંત જીતાય નીચેના કિચિત્ ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે —

૧ "આપણા જૈન જનુઓએ કેટલાક વર્ષથી પ્રાચીન જૈન સાહિત્ય
પ્રગટ કરવાનો સ્વતંત્ર પ્રયાસ આરંભ્યો છે એ પ્રયાસથી મુજબ

સાહિત્યમાં ભાષાના ઇતિહાસ તેમજ સાહિત્યના ઇતિહાસ બંનેમાં નવો પ્રકાશ મળ્યો છે તેથી એ બન્નુઓના આપણે ખરેખર આભારી છીએ. હેમજે પ્રગટ કરેલા ગ્રન્થો પ્રાચીન સાહિત્યના છતાં, હેમની પ્રવૃત્તિ આ યુગમાં સારૂ થઈ છે તેથી આ યુગમાં આટલું એ પ્રવૃત્તિનું દર્શન કર્યું છે.'

૧૦૬ ઉક્ત પરિપક્વ જૈન સાક્ષર શ્રી (હાલ સર્ગાર્થ) ચીમન-લાલ ડાહ્યાભાઈ દસાવ એમ એ એ 'સાહિત્યના બહારો અને ખાસ કરીને તેમાં રહેલું અપભ્રંશ તથા પ્રાચીન ગુજરાતી સાહિત્ય' એ નામનો અતિ ઉપયોગી માહિતીવાળો વિદ્વાતાયુક્ત નિબંધ મોકલી જૈનો પાસે શુ બહુ છે—શુ ખબરો છે તેવું જ્ઞાન ગુજરાતી સાહિત્ય-જગતને કરાખ્યું હતું.

૧૦૭. સાહિત્યસંલિધિવાયક શ્રીમાન (હાલ ૨૧) રજુનિતરામ વાવાભાઈ મહેતાએ સને ૧૯૧૭માં પોતાના એક લેખમાં લખ્યું હતું.—

'ગુજરાતના ઇતિહાસ ઉપર અને વર્તમાન યુવન ઉપર જૈન સંસ્કૃતિનો સખળ પ્રભાવ છે ખીજા પ્રાંતોમાં વિદ્યાલુરાગી બ્રાહ્મણોનો જે પ્રભાવ છે તેવો પ્રભાવ ગુજરાતમાં ગુજરાતી બ્રાહ્મણોનો નથી. ખીજા પ્રાંતોમાં બ્રાહ્મણો અને બ્રાહ્મણેતરો (શુદ્રો) શિવાય ખીજા વર્ણો નથી હોતા પરંતુ ગુજરાતમાં બ્રાહ્મણો, વૈશ્યો અને રાત્રા એ ત્રણ વર્ણો છે. બ્રાહ્મણો અને શુદ્રો વચ્ચે જે મોટું અંતર ખીજા પ્રાંતોમાં છે તે આપણા પ્રાંતમાં નથી બ્રાહ્મણો અને બ્રાહ્મણેતરો વચ્ચે તીખાશ મહા રાષ્ટ્ર કે મદ્રાસ પ્રસાકમાં છે તેવી આપણે ત્યાં નથી ગુજરાતમાં સમાજના ચર અન્થોન્થ સાથે ગાઢ સંબંધવશા છે તેમની વચ્ચે વિરાગ અવકાશ નથી એક ધરમાંથી જવાની અમુક રીતે સમમતા છે બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રીય, શૂદ્ર અનુક્રમનાએ વૈશ્ય થઈ શકે છે અને વૈશ્ય બ્રાહ્મણ થઈ શકે છે ધર ધર વચ્ચે અથ્થરાગ, વિરોન કે

શત્રુના નથી. આ સર્વ શુભચિતિનું કારણ કેટલેક અંશે જૈન વેપારી કામ (વૈષ્ણવ વેપારી કામોમાંની પણ ઘણી પૂર્વે જૈન હોવાનો સંભવ લાગે છે એટલે તેમની અશ્વાદિદી મળતી નથી કરી)નું અસ્તિત્વ છે." (જૈન મંવે. કો. હેરફડ. આગસ્ટ ૧૯૧૭ પૃ. ૨૫૦)

૧૦૮. સને ૧૯૨૦ની છઠ્ઠી ચૂં સાહિત્ય પરિષદના પ્રમુખ શ. જ. રાજરત્ન હરગોવિન્દલાલ કાંટાવાળાએ પોતાના બાપજીમાં જૈન સાહિત્ય સંબંધી ઉચ્ચારેલા વિચારો માટે જીઓ તેનો રીપોર્ટ. પૃ. ૪૬ થી ૪૮.

૧૦૯. અને ૧૯૨૪ની પરિષદના પ્રમુખ શ. જ. કમલાસંકરને કહેવું પડ્યું હતું કે:—નરસિંહ મહેતા પહેલાના—પ્રાચીન કાલથી જૈનોએ ગુજરાતી સાહિત્યની સારી એવા બગાડી છે, અને નરસિંહ તે ગુજરાતી ભાષાના ક્ષાણીક કવિઓમાં આવે કવિ છે.

૧૧૦. સાક્ષર શ્રી કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ ઝવેરીએ સન ૧૯૨૫માં જૈનો અને જૈનેતરો વચ્ચે અસ્પર્શ વિચારની આપણે થયેલી અને બંને કામોના આચાર વિચાર અને ધર્મનું યાત્ર સાહિત્યમાં રસ લેતા અભ્યાસીને મેળવ્યા વગર ચાલે નથી એમ જે કહ્યું છે તે જરા વિસ્તારથી આ મન્યમાર્ગોના મોકિતક ૭ માં આપેલા ઉપોદ્ધાતમાંથી સાંપડશે.

૧૧૧. ઉક્ત સાક્ષરશ્રીએ ૧૯૨૬ની સાહિત્ય પરિષદની સ્વાગત સમિતિના પ્રમુખ તરીકે જે ઉદ્ધારો કાઢ્યા છે તે અત્ર અવતારવામાં આવે છે:—

"જૈન બંધુઓની જાગૃતિ—જૈન બંધુઓ પણ જાગૃત થયા છે, અને પોતાના અખૂટ પુસ્તકબાગોની કીમત સમજતા થયા છે. જૈન કામના નેતાઓને બેવડી મુશ્કેલી વચ્ચે કામ લેવું પડે છે. એક તો એ કામના મ્હોટા ભાગે કેળવણીનાં ફળ આપ્યાં નથી, એટલે તેને સાહિ-

તપો રસ લાગ્યો નથી. બીજું એ કે એ કામનો સાક્ષરતા પામેલો વર્ગ, સાધુ, યતિ, મુનિજી વગેરેનો, તે પણ અમુક અપવાદો સિવાય, બંડારોના બરાબ રહેવી સામગ્રીને બહાર લાવવાની વિરૂદ્ધ છે. આવી મુશ્કેલીઓ છતાં, અને એ મુશ્કેલીઓ કેટલી બારે છે તે તો તે દૂર કરનારાજ જાણે છે. ધન્ય છે તેમને કે જેમણે એ બંડારોના અંધકાર સેવતા લાખો મંથોમાથી થોડા પણ પ્રસિદ્ધિ આપી આપણા જૂના સાહિત્ય પર, આપણી જૂની બાપારચના પર, આપણા જૂના કાળે ના વસ્તુ પર પ્રકાશ નાખ્યો છે. સ્વર્ગસ્થ બાપ યીમનલાલ દલાલ કે દાલ એવાજ કાર્યમાં દૂભી રહેના બાપ મોહનલાલ દેસાઈ કે જૈન ગુર્જર સાહિત્યોદ્ધાર વાળા સરથા તરફથી આનંદ કાવ્યમહોદયિની મેળિમાળ પરોવનાર ઝવેરીઓનો જેટલો આભાર માનીએ તેટલો થોડો અવા એવા સાહિત્ય-વિદ્યાસીઓના પ્રવાસથી આપણે ભેદ શક્યા છીએ કે શુ નરસિંહ મહેતાના સમયમાં કે શુ તેની પૂર્વે પણ જૈન તથા જૈનેશ્વર ભેખડો અને કવિઓની ભાષામાં કે કૃતિમાં માત્ર સાપ્રદાયિક બેઠ બાદ કરતા બીજી કોઈ રીતની ત્રિજતા જોવામાં આવતી નથી "

૧૧૨ આ ભેખડે જૈન કવિઓ અને તેમની કૃતિઓનો સતક વાર (૧૩માથી ૨૦મા સુધી) વિસ્તૃત સૂચિરૂપે સમઢ કર્યો છે તેનો પ્રથમ ભાગ 'જૈન ગૂર્જર કવિઓ' એ નામથી જૈન શ્વે કાન્દરન્સ તરફથી બહાર પડ્યો છે તેમાં સત્તરમા સૈકા સુધીનાનો સમઢ આવ્યો છે. વળી તેમાં પ્રસ્તાવનામાં "જૂની ગૂજરાતી ભાષાનો વિક્ષિપ્ત ઇતિહાસ" એ નામનો ત્રણસોથી વધુ પૃષ્ઠોવાળો આ ભેખડે લખેલો નિમ્ન પ્રકટ થયો છે: તે સર્વ પરથી જણાશે કે જૈનોએ ગૂજરાતી ભાષાના ઉત્કર્ષની ઉત્કટ અભિલાષા યથાશક્તિ પણ પુષ્કળ પ્રમાણમાં પરિપૂર્ણ કરી છે.

૧૧૩. હવે ગૂજરાતી સાહિત્યના સર્વ મહારભા-ક્ષેત્રમાં જૈનો દમેશા સામિત રહી પોતાના અખૂટ સાહિત્યની પ્રસાદી આખ્યાન કરી 'જૂના સાહિત્ય પર, જૂની ભાષા રચના પર, જૂના કાળોના વસ્તુ પર

પ્રદાસ નાખ્યાજ કરશે અને પોતાના પૂર્વજોની તેમજ પોતાની ભાષા પ્રત્યેની અપૂર્વ સેવા અને અગાધ પ્રીતિ વ્યક્ત કરશે, તેમજ જોતેતર ગૂજરાતી આલમ તે પ્રત્યે સમભાવ, ન્યાયશીલતા, અનભિનિવેશ, અને મધુરતા-થી ભરેલી દૃષ્ટિ કરી તેની યોગ્ય કદર કરમે એજ યાચના

મુબમ, તા ૧૯-૧-૨૭

મોહનલાલ દશીયક દેશાઈ.

અનુલેખ

૧૧૪. મત કીસેબરની ૨૭ મી તારીખે પાશ્વરુપુરમા તપ્તિ ડાયરાનો જડાર જોવાની તડ મુનિ ધીરવિજયની કૃપાથી મળી હતી, તેમા આ અધ્યક્ષાસ કવિ કૃત 'જીવંતસ્વામી ના રાસ' ની પ્રત જોઈ તેની પ્રશસ્તિ પરથી જાણાયું કે તે રાસ સ ૧૬૮૨ ના વૈશાખ વદ ૧૧ શુક્રવારે અંભાતમા કવિએ રચ્યો હતો.

શાંતિદાતા નમો નમઃ

અવતરણિકા:—

આવા સાહિત્યને અંગે તો ધણુએ લખવાનું હોય, લખવાની ઇચ્છા પણ હોય, સામગ્રી પણ મલાશક્તિ એકત્ર થઇ હોય, ગાંડીવ પ્રેસના, ગાંડીવની પણ્છમાંથી; શત્રુને સારવાન કરનાર થડકારાના પ્વનિ તુલ્ય-ટંકારૂપ ઇપ્કાએ સામળ્યા હોય, છતાં આખરે “કાઇ પણ્છ લખ્યા વિનાજ પ્રજા પાસે મૂકવું” એવીજ ભણે કુદરતની પ્રેરણા ન હોય ! તેમ ધણે સમય વ્યતીત થવા છતાંએ, ફળ સમપ્ત્યા વિનાજ પ્રસિદ્ધિમાં આજુવું પડ્યું છે, જે માટે વાંચકવર્ગની ક્ષમા વિના બીજું શું વાચવાનું હોય ?

સાહિત્યના કાર્યને અંગે તો સંધવી ગુપ્તભાષા કવિએ શ્રી-હીરવિજયસુરિ રાસમા કહ્યું છે તેમ,

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
“કાળસ કામળ કામળાઈ મળી, કોડો કાની કાતર વળી;

૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧
“કોટિ કહેડિ કર કણનું કામ, કોડ ધરી કળુ ચરનું નામ.

૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭
“કરણ કરાનું કામવથ કરી, કવિતા કાવ્ય કાવત મનધરી;

“એણીપરે શાન્ત તે કળે” શાત, વાઝિ ન લહે વીધાની વાત”

[આનંદ કા. મ. ગો. ૫ મુ પૃષ્ઠ ૩૧૨.

જ્યારે સત્તર કડકા એકત્ર થાય, અને તે વડે એક તાન એક ધ્યાન લાગી રહે તોજ સાહિત્ય કાર્ય કરી શકાય છે. તેમાયે વળી ગૃહસ્થીયોને શારીરિક સાંસારિક અનેક ઉપાધિયો લાગેલી હોયજ કે જેમાંથી વખત ચોરી કાઢ કરવા બેસવું એ મહાન ઉદ્ય હોય તોજ બની શકે.

કામ્યની પ્રતે મેળવી હતી અને તેઓઓએ આ 'આકિતકનું' સંશોધન કર્યું હતું જે બદલ તેઓઓનો પણ અંત કરણથી ઉપકાર મળીને છે.

અમારા તરફથી આપણ સૂધીમાં સંસ્કૃત, માગંધી, અ ગ્રેજ અને આવા કાવ્યોના ગૂઢશતી અન્યે પ્રસિદ્ધ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, કે જે પ્રયાસવડે આ અન્યને અમે તરફથી બહાર પડતા અન્યોમાં “અ-શાંક ૭૦” (જેન ગૂર્જર-માહિત્યોદ્ધારે અન્યાક ૮ મા) તરીકે પ્રસિદ્ધ કરવા બાબતમાં યથા છીએ. ટાઇટલો ઉપર બૂલથી ૬૯ ઉપાયો છે.

ગુજરાતી, ઇંગ્રેજ વગેરે ભાષામાં લખાએલાં વંચાએલા પ્રાચીન પુસ્તકો, કાગ્યો, નિમંધો, લેખો વગેરેની જળવણી, ખીલવણી, અને અભિ-રૂઢિ કરવાનો છે.”

આગમોદ્ધારક, આગમવાચનાસત્ય, સાક્ષરશિરોમણિ આચાર્ય મહારાજ શ્રીઆનંદસાગર-સૂરીશ્વરના ઉપદેશથી આ ફંડની રચા-પના થયેલી હોવાથી તેમનું નામ ચિરંજીવ રહે એવા ધરાદાસદ આવા કાગ્યોના સંમહનું નામ “શ્રી આનંદ કાવ્ય મહોદધિ” રાખવામાં આવ્યું છે.

આ પુસ્તક જોડે શ્રીમદ્સૂરીશ્રી બુદ્ધિસાગરસૂરિનું નામ જોડવામાં આવ્યું છે તેઓનો ખ્લોક આપવા બદલ શેઠ મોહનલાલ દ્વિમથંદ પાઠરાઠેર સેક્રેટરી શ્રી અધ્યાત્મ જ્ઞાન પ્રસારક મંડળના આભારી છીએ.

મહંમ શેઠ નગીનલાલના સં. ૧૯૭૮ ના કારતક વદ પ ને રવિવાર તારીખ ૨૦ નવેબર સને ૧૯૨૧ ના દિનના ઉ. વર્ષ ૪૫ ના થયેલા અકાળ મૃત્યુથી આ ફંડના સર્વ કાર્યોના બાર અમારા શિરે પડવાથી જોઇએ એટલા પ્રમાણમાં કાર્ય થઇ શકતું નથી. શેઠ નગીન-ભાઈ ફંડની ૧૮/૧૧ વર્ષની કારકીર્દીમાં ૫૬ અંકો બહાર પાડવાને બાગ્યાશાળી નિવડ્યા હતા. બ્યારે અમે તે પછીના છેલ્લા પાંચ છ વર્ષમાં માત્ર ૧૩ અંકોજ બહાર પાડી શક્યા છીએ. શેઠ નગીનભાઈના આત્માને પરમાત્મા પરમ શાંતિ બક્ષે એવું હમ્મીએ છીએ.

શેઠ કેશરીચંદ રૂપચંદ જેઓ મને ૧૯૨૬ માં ટ્રસ્ટીપણાથી મુક્ત થયા હતા તેથી અને શેઠ નગીનલાલ બેલાલાલના અવ-માનથી ખાલી પડેલી એ જગ્યાઓએ શેઠ અમરચંદ કલ્યાણચંદ ઝવેરી અને શેઠ નેમચંદ અલ્લેચંદ જવેરીની નોમણુંક કરવામાં આવી છે.

અંતમાં એટલું છવ્વી અવતરણિકાથી વિરમીશું કે આ અમારો પ્રયાસ સર્વ સાહિત્યપ્રેમી જનોને પ્રિયકૃત થઈ સુન્દર સુરસ ફળ આપનારો થઈ પડે. આવા પ્રયાસને જો પ્રજા તરફથી મારું મન્માન મળશે તો આશા છે કે ભવિષ્યમાં ઘણાં મીઠાં પ્રજા પાસે મુકવા અમે અમારાથી બનવું શકીશું.

હંસરાજ પ્રાગજી નિહાંગ
ગીરગાવ, મુંબઈ.
મહાસિવરાત્રી, સ. ૧૯૮૩

હવણચંદ સાહરચંદ જવેરી,
હું અને બીજા દ્રુતીઓ.

સદહુ અન્ધ બદાગ પડે તે પૂર્વે આ મર્યાના એક ઉસદી સુઆવકના અકામ અવમાનની અતિશય દિગીરી બરેલી નોખ લેવાતું કાર્પ અમેને અમારા કમબાગ્યે પ્રાપ્ત થાય છે. આ ફંડને મૂર્તિ શેક દેવચંદ લાલભાઈ જવેરીના સ્મારણાર્થે સ્થાપનાર અને સંરચના દ્રુતી બાઈ શુલાબચંદ દેવચંદ જવેરી ફક્ત આઠ દિવસની ડબલ ન્યુ-મેનિઆની માદગી બોમ્બેને આગળે માત્ર ૩૮ વર્ષની બરબુવાવરથામાં સંવત્ ૧૯૮૩ ના ફાગણ સુદ ૫ ને મંગળવાર તા. ૮ મી માર્ચ સને ૧૯૨૭ ના રોજ પોતાની પાછળ પોતાની પત્ની બાઈ જશકોર, આર પુત્રો તથા એક પુત્રીને મુકીને દેદમુકત થયા છે. વિશેષ દિગીરીની વાત એ છે કે તેઓનાં પત્ની બાઈ જશકોર પણ માત્ર ઓગણીત્રીસ હાલકના વેધવ્યયોગને બોમ્બે બીજે દિવસે પોતાના પતિને પધે પડ્યા છે. પરમાત્મા આ દમ્પતીના અત્માઓને ગિરઃસ્થાપી પરમશાંતિ તે એજ પ્રાર્થના છે.

જવેરી બાઈ મુંબઈ
તા ૧ એપ્રિલ ૧૯૨૭

હવણચંદ સાહરચંદ જવેરી

શેઠ દેવચંદ લાલભાઈ ઝવેરીના સ્મરણાર્થે તેમનાં નામથી
આલતી સંસ્થાના સંસ્થાપક.

શ્રી આનંદકાવ્ય-મહોદધિ.

ભૌતિક ૮ મું.

The Late Sheth Devchand Lalbhai Javeri.

BORN 1853 A. D., SURAT.

DIED 6th JANUARY 1906 A. D., BOMBAY.

श्रेष्ठी देवचन्द लालभाई जव्हेरी.

जन्म १९०९ वैक्रमाब्दे
कार्तिकशुक्लादश्या, सुयंपुरे.

निर्याणम् १९६२ वैक्रमाब्दे
पौषकृष्णतृतीयायाम्, सुम्बय्याम्,

श्री वीतारागाय नमः

शेठ देवयद लालबाबू जैन पुस्तकालय,

संघवी ऋषभदास कविकृत,

श्री कुमारपाल राजनो रास.

अं० १ लो.

इ.इ.

मन्त्र सिद्ध अरुणे नमः, नमः ते श्री भगवन्त,	
नमः ते गणेश्वर देवी, नमः ते मुनिवर सत.	
नमः ते श्रीजिन भिषगु, नमः ते सत्र सिद्धांत;	
नमः ते अशुविष सधनर्ध, नमः ते नर भादत.	२
नमः ते किरिया धाननर्ध, नमः ते तपिया धाय,	
नमः ते नर सीसवतनर्ध, नमः सुभ साता धाय.	३
नमः ते शुभ गगनधनो धण्डी, निरमल नरस आचार,	
मधुर धनन दिष्ट देसना, वाणी सुधारस सार.	४
वाणीर्ध नन रणवर्ध, मदिभां सरसति देवी,	
तिष्ठि करिषि धननध नमः, सारः सार सेव.	५
समर सरसति भगवति, समर्था ऋकरो सार,	
ह मुरध अति केसवुं, ते तादये आचार.	६
पिगल वेद न धनधु, व्यक्ति नहीं व्याकृत,	
मुरध मज्जु भानवी, ६ सेवुं धन अर्थ.	७

ચઉપદ્ય.

ચરણ પખાલ કરે સરસ્વતી, પુષ્પ લેઈ પૂજી ભારતી,
 શુભ ગાઉ માતા સારદા, ત્રિપુરા છું મ વિસાર ૮
 હ સગામિની હ સહ ચડી, વિદુષામાતા જગમા વડી,
 દેવી સમર વાગેસરી, શુદ્ધિ આપક ચિત્તચોખ્ખુ કરી. ૯
 બ્રહ્મ સુતા બ્રહ્મણી સાર, ચરણે ને ઉર * કંઈ હાર,
 વાણી ભાષા બ્રહ્મચારિણી, દેવી કુમારી કીર્તિ ધણી ૧૦
 બ્રહ્મવાદિની સરસવતિ દેવી, તૂટી વચન દિધ તતખેવી,
 હ સવાદિની માતા માગ

રામ કૃષ્ણ ઐશ્વિત મહારામ, ૪૫ કોણીની કીરતી ધાય;
 પશ્ચિ એ નહી દો તેહની જોડિ, કુમારપાલ ગુણ દીસઈ કોડિ. ૧૯
 આગઈ ભરત બાહુબલિ હુઆ, શુભન્તપશ્ચિ તિહારમ મૂઆ;
 કુમારપાલ ૪૫ મોટઈ સાર, અદાર દેશ નિત પાલઈ અમાર. ૨૦
 કુમારપાલ તે કહું કિહાં હવો, કવણુ જાતિ પિતા કોણુ સ્તબો;
 કવણુ માન કુંણુ તેહનો ગાંમ, કવણુ દેશ કુંણુ તેહનો ગાંમ. ૨૧
 જમ્બૂદ્વીપ અનોખમ કહું, ભરતક્ષેત્ર તે માંહિ લલું;
 ગુજરાદેસ વસઈ અભિરામ, તિહાં દેઈયલી સુદર ગાંમ. ૨૨
 ગામ તણો દીસઈ બહુવાસ, ગઢ મઢ મદિર ઉંચા આવાસ;
 વસઈ વિવહારી વણું અદાર, ઝઢિ તણો નવિ લાયઈ પાર. ૨૩
 શ્રીજનના પોદા માસાહ, ઈંદુરીસ્યું કરતાં વાહ;
 પોષધ સાલા પુણ્યના કામ, વસઈ દઈયલી સુદર ગાંમ. ૨૪
 તેહનો રાજ ત્રિભુવન પાલ, ખાર ગામની કરઈ સંભાલ;
 હાસમેરી દેવી સુકુમાલ, તસ ઉદરઈ ઉપનાં પચ બાલ. ૨૫
 કુમારપાલ ખીજો મહીપાલ, કૃત્યપાલ ત્રીજો સુકુમાલ;
 પ્રેમલદેવી હઈ અભિરામ, ખીજ કવલદેવી નાંમ. ૨૬
 તિહુયણ પાલનો એ પરિવાર, કુમારપાલ નર કુંજેહસાર;
 જાતિ ખીત્રી કુલ ચચુહાણુ, છત્રીસઈ રાજકુલી વહધ આણુ. ૨૭
 રાજકુલી છત્રીમઈ સોહઈ, નામ કહું સણુજો સહુ કોઈ
 ગાત્ર ગોલ અનઈ ગોહોલા, કાઠી કિસારા નઈ કુંબોલા. ૨૮
 ખરખરતા ખાખરીઆ જોહ, માર મકુઆણુ બલ તેહ;
 જાતિ દાહિમાનઈ કોઠાઆ, સુભટ બઝા નર વર ધોડીઆ. ૨૯

†, દેહયલી-દેયલી ‡ કાનિપાલ પા. ૬ મોટા. x ચહુઆણુ.
 †, જાવણ હીમા.

બાલા વીંછાઈ નઈ વાણેલા, વડી જાનિ મ્હીઈ વાટેલ
 ચાલવ જેહુઆ સોઈ સુખ, જાણિયા નઈ પાસઘ જટ ૩૦
 ફુસોહલ દી સાચા પરમાર, ક્ષત્રી †કળાવહઈ રણીધાર
 જાતિ ચાવડા ચુકાસમા, ખાપ ગરાસ ન કરઈ તમા ૩૧
 ખાંટ ખયર અનઈ †રાવવી, પતાઈ મરીખા ચહા બૂનની,
 ખસાણીઆ મોટા રજપૂત, પલાંણીઆ રાખઈ ધરસત્ર ૩૨
 હાલા હાલા મણિનવિખસઈ, ધારહઆ તે ધારહ વસઈ,
 નખા-હુહઆ બાધઈ મહદવાસ ખડગ તણઈ બસિ ખાપ ગરાસ ૩૩
 સરવળિઆ ક્ષત્રી તે સાર પોઠી જાતિ ક્હીઈ પરિઆર
 છત્રીસ રાજકુલીઆ વખાણી, સધનામા મોટા ચૂહાણ ૩૪
 છમ તારામા મોટા ચદ, છમ સુર માહિ મોટા ઈંદ્ર,
 છમ પરવનમા મેર વખાણિ તિમ ક્ષત્રીમા જાતિ ચૂહાણ ૩૫
 જેણઈ કુલી હુઆ કુમરનિદ જાણે પ્રગયો ગગનિ દિણદ
 માન સરોાર જેહવો હસ, જેણઈ દીપાગો ચડિયુક વસ ૩૬
 ધક્કવાક વસ તે જગમા સાર, સૂર્ય મોમ ચાલવ પરિવાર,
 ચાહમાન ચડિયક છદક મીનાર વસે રાજતિલક ૩૭
 ચાપોઠ સિધેવ પ્રતિદાર, ચડુકરા કંકર જાગિ સાર,
 સંકરકંકર નઈ સુરપાન ચડિયુક વસે બહુ બૂપાન ૩૮
 ચદેલ વસ નઈ ઓહિનપુત્ર ચડિયુક વસના રાખઈ સત્ર
 મજરીક મકુઆણા અજગ ધાન પાનક નર રાખઈ રગ ૩૯
 રાજપાનક દધિનખ્યણુ જેહ તર દવીક નટ વસહ તેક,
 નિકુબહુણુ બતહરિ અડવસ માખ પોખર સોઈ સુવસ, ૪૦

† વીંગ ફુ સોનકી † ખ્યત્રી કાવા * મેધાસ † છખાગ

સકલવંસ તેમાંહિ સાર, ચક્રવર્ત વંસ તે અતિહિ ઉદાર;
 જ્યેષ્ઠવંસર્ધ દુઓ કુમરનરિંદ, તેહનો ગુર મુનિ હેમ સરિંદ. ૪૧
 હેમાચાર્ય કુમર નરિંદ, એક દિનકર નર્મ જીએ ચંદ;
 બિહુમાં ગ્રેમ કેણિ પરિ ચયો, કિમ પ્રતિબોધ રાગઈ લલો. ૪૨
 કેણુઈ દિવસર્ધ નૃપ બધો રાજિ, કિમ વયરીનર્ધ આપ્યા વાનિ;
 કિમ મંત્રી કીધું સતોય, કિમ સજ્જનો કીયો પોય. ૪૩
 શ્રીછન ભુવન કર્યા કેટલા, કહહસુંબિંબ ભર્યા તેટલાં;
 બિંબ પ્રતિષ્ઠા કેહીપરિ કરી, કિમ સંધવી યયો તિલક ધરી. ૪૪
 જૈન ધર્મ કિંમ પાઓ રાજ, અદાર દેસ અમારિ કિમ માય;
 સંધ ભગતિ ભૂપતિ કિમ કરઈ. કેહીપરિઈ રાજરૂપી બિરદ ધરઈ. ૪૫
 કિમ ભૂપતિ પૃથ્વીઈ બઝો, હસમ કાલ નૃપ કિમ નિગઝો;
 કેહી પરિ વયરીયી ઉગર્યો, દેનો કાલ નૃપ રાજી કર્યો. ૪૬
 કુમારપાલ કિમ પાઓ રાજ, તિહુ ભુવનઈ કિમ વાંધી લાજ;
 કેમ કીધાં છન શાસન કાજ, સકલચરિત્ર મુખિ કહહસું આજ. ૪૭

હાલ

સાસો કીધો સાંભલીઆ એ દેશી.

અથવા હમચીની (રાજ ગોડી)

ચક્રવર્ત વંશે રાજ ભૂચક, છત્રીસ લાખ જસ ગામ;
 કનિ-કુખજતે દેશનો રાજ, કલ્યાણ કટક પુર ઠાંમ. ૪૮
 ગૂજર દેશ આવી તેણુઈલીધી, માર્યો પૃથ્વી રાય,
 નિજ સેવક નઈ દેસ બલાલી, નૃપ નિજનગરઈ જાય. ૪૯
 ભૂચક રાય નર્મ પાટિ પનરમઈ, ઉપ-યો કુમર નરિંદ;
 સકલ ચરિત્ર કહહસું તે માડી, સુણયો ધરિ આણુંદ. ૫૦

ભૂઆડ રાયન	કુમરી,	સુંદર	મીણસદેવી	નામ	
તસ કચુક નર્મ ચાનક આપો,	ગૂજર	દેસ	અભિરામ	૫૧	
એણુમ અનમરિ હવઈ ગૂજરદેસમા,	દેસ	બતો	વડિયાર		
પંચાસરા તિહા ગામ વખાણુ,	વસઈ	તે	લોક સુસાર	૫૨	
સીનાગસરિ ત્યાહા આવી	બહુ	આડ બર	ત્યાહ		
એક દિવમ શુભ સુકનહ જેવા	પુહુતા	મદાવન	માહિ	૫૩	
ઝોની એક દીવી તિહા ઝાડિ,	માહિતે	બાન	એક,		
રૂપિ ધન સરીખો દોડો,	લખ્યણુ	અગિ	અનેક	૫૪	
જેણુઈ વહે તે બાનિક પુડિઓ,	ન નમઈ	છાયા	ત્યાહ		
ઉત્તમ નર હોસરે એ જગમા	ગુર	ચિતિ	મનમાહિ	૫૫	
પામઈ માતા દીવી તેહની,	રૂપસુદરિ	તસ	નામ		
પ્રેમ કરી ગુર પુઈ તેહનઈ,	પૂર્વ	વાત	અભિરામ	૫૬	
રૂપ સુદરિ બોને દૂબ દરતી	સાભની	ગુર	ગુણવત		
ગૂજર દેસ ધણી મુગ રવાબી	વચરી	હણીઓ	કત	૫૭	
આ બાનક હુ ઉરિ સેઈ નઈ,	નાહી	વનહ	મઝારિ,		
પૂત જન્મહુઓ એણુઈ ચાનકિ,	રહુ	એકવડી	નારી	૫૮	
સીનાગસરિ તિદાગાન વિચારી	નામ	હંચુ	વનરાગ,		
ગૂજર દેસ ધણી એ ચાસરે,	એ કરમઈ	શુભ	કાન	૫૯	
ગુર જાની વનીઆ તન વેગઈ	આવ્યા	નિગપુર	હામિ		
વિવહારી તેડા તવ પાસઈ	કુમર	કયાનઈ	મમિ	૬૦	
ગુર જાની કંકઈ સુણે આવક	આ	વનમા	એક બાન		
સોઈ કુમર જઈ લાવો ઈહા,	તે	ચાસઈ	બૂપાન	૬૧	

દૂહા.

રાગ કરસણ સુતાં પુરી, મહિષિ ચદ મુકાર,
 બાનપણથી સેવીઈ, સુખ લહીઈ સરીર ૧૩
 તેણુઈ કારણિ એ બાલનઈ, જઈ લાવો તુમે આદિ,
 સરીર સુશુભા નિતિ કરો, રાખો નિજ ધરમાદિ ૧૩

ઐપાઈ

વિવહારી તવ વનમા જઈ, માતા પુત્ર નછે લાવ્યા સહી,
 રાખ્યા નિજ ધરિ છઠા આવાસ, બોજન ભક્તિ કરઈ નિત્ય ખાસ ૧૪
 અનુક્રમિ વાધઈ તે બાલ, કીડા સખન કરઈ જૂયાન,
 વિવહારીના બાનિક તણુઈ, મારઈ ફૂટઈ ફુમલુ અનુજો ૧૫
 આવક કહઈ એ મોટુ પાત્ર, ધર સરીખા નવિદીસઈ માત્ર,
 સિદ્ધ તણુ બાનિક અતિભતુ, પણિ સોમઈ વનમા એકલું. ૧૬
 વિવહારી મિલીયા તેણીવાર, માતા નઈ જઈ કરો જૂહાર,
 ફળહઈની તુમ્હ સુત મોટો થયો, વિષુત્પાઈછિ વણિગમા રથો. ૧૭
 તુલો કરો કે નૃપની સેન, ફુટી વચન દીધ તતખેવ,
 માતા પુત્ર બેહુ ઉનાસ, સોઈ ગયા માકિનાનઈ પાસ ૧૮
 સુરપાન માકિમે જોહ, ગામ નગર પુર લૂંટઈ તેહ,
 તેહનઈ પાસઈ વનરાજ ગયો, ચોર શિશેમણી તે પણિ થયો. ૧૯
 લૂટી દેશનઈ વાસઈ વન અન્ય દિવસ નિપાયા અત્ર,
 પૂત વિના તે જામસી રહ્યા, ઘણા દોષ લૂખાના કયા ૭૦
 ભૂખુ જામતા ગતિ મતિ જાઈ, લૂખું જામતાં ધૂનઈ *કાય,
 લૂખુ જામતા બન બુદ્ધિ ગનઈ, મૂઠિ સો બાર્યો નવિ બનઈ ૭૧

‡ ગજ ફુ નઈ ‡ હવે ‡ સે મે ફલ આપઈ તતખેવ * પાપ.

- તેણુ ધરણિ ધૂન બોજન સાર, જીમ અસ્ત્રી મડણુ સિણુગાર,
નરનુ મડણુ જીમ પાધડી, તિમ બોજન મડણુ ધૂન ધડી ૭૨
- જીમ ગજનુ મડણુ સિદ્ધર, જીમ રણુનું મડણુ નર સર,
નદી તણુ મડણુ જલપૂર, તિમ બોજન મડણુ ધૂત બૂર. ૭૩
- કીધા ઉડદ તણુ ઢોનકા, બાજી સોઈ કર્યા મોપ્લા,
ધૂન તપેના માડિ ધર્યા, જીમતા તપીઆ કોચન ઠર્યા. ૭૪
- તેણુ તપીઆ ધૂત લાગઈ પાય, જોહયી રત્ન કુંડા પણિ ધાય,
સાધ્યા કુગરી માહિ ઝોન, ધૂત નિશ્ચુ તો યથો કલ્પેન ૭૫
- ધૂત ન કહું અમૃત કિહધવાય જોહયી વાધિ નરનુ આય,
વૃદ્ધ, બામ, પસુનધ ગમઈ, તો વનરાજ કિમ લૂપું જમઈ. ૭૬
- તેણુ ધરણિ નર તેડયા સહિ, આણો ધૂત ટુહો કહધનુ મહી
ત્રિણિ પુરુષ તિહા આન્યા વહી, ધૂતની ખગરી કિહા નવિનહી. ૭૭
- ત્રિણિ મિનધ તિહા ત્રુટધ કામ, ત્રિણિ મિનધ તિહા ન રહધ મામ,
ત્રિણિ મિનધ તિહા વિણુસઈ ધમ, ત્રિણિ મિનધ તિહા ન વસઈ ગામ ૭૮
- અતિસાર શીતન હેડકી, ત્રિણિ મિનધ તિહા પ્રાણી ફૂખી,
ધણુધ દ્રષ્ટાતધ ત્રિણિ જણુ જહા, નિશ્ચઈ કામ ન ચાઈ તિહા ૭૯
- ત્રિણિ પુરુષ ધૂત ધરણિ ગયા, તે પણિ પચઈ બધસી રલા,
ચિદ્ધ પામે નર જૂઈ જસઈ, એક વંછીઆપત દીડો તસઈ ૮૦
- પથી એક આવતો જાણીઓ, સિરિ કુંડલી જાતિ વાણીઓ,
ત્રિણિ પુરુષ ગયા તિહા બકી, મુકિ કુંડલી મસ્તકિ ચકી ૮૧
- તવ ,ડલીડ, સુરો વીર, મિધ બાજ્યા ત્રિણિ રાખ્યા તીર
સેઈ કામઈ સાધધ બાણુ નાહા નર તે લેઈ પ્રાણુ ૮૨

કાપરનર કાવઈ હથીઆર, રણિ સગામઈ કરઈ વિચાર;
 નાસ નામું માતુ દિહાં, સકો હુઈ નિજ ધોતિ માહિ. ૮૩
 અસા પુરપ તે કદા ગમાર, કૈક રજેત કરઈ હથીઆર
 એ હઈ સુર-પુરપતુ કામ, સીમ કસીજો નહીં તિહા માંમ. ૮૪
 જો કાપર તો સ્યા હથીઆર, જીમ ધન, બુદ્ધિ વિના વ્યાપાર,
 સોષ પુરપ દુખ પામઈ હાય, ખડગ બહું સુરાનઈ હાયિ ૮૫
 સુર પુરપ જાતિ વાણીઓ, ધીરજ ગુણ અગિઈ આણીઓ;
 લેઈ ધનુષ નઈ મરકાઈ તીર, નાહા ત્રિણિ રાજના વીર. ૮૬
 આવિ વેગ કહિહં વનરામ, ધૃત સેધ ફૂડલીઉ જામ;
 પણ બનીઓ નવિ જાઈ યથો, યો આવઈ નર સાહસો વલો, ૮૭
 વનરાજિ ખોલાઓ હેન, નિનય કરી નર તેડયો ખેવ,
 જાનઅક નામઈ જાણીઓ, ધૃત આપી ખેલ્યો વાણીઓ ૮૮
 સ્વામી તુ પૃથ્વી નઈ યોગ, તાહરઈ કર્મિ ધણો હઈ જોગ,
 કુણુ કારણિ તુ વગડે જામઈ, રાજહસ છીયર કિમ * જમઈ ૮૯
 તવ વેગઈ યોયો વનરામ, † બલઈ પ્રધાન નહીકો આજ,
 જો તું માહરઈ પાસઈ રહઈ, તો હુ સોઈ કરે જીમ કહઈ ૯૦
 પાસઈ સોષ રવો વાણીઓ, એક અવસર તેણુઈ જાણીઓ,
 ભૂઅડરાય તણા નર જોહ, ધન ઉધરાવા આવ્યા તેહ. ૯૧
 ચઉડીસ લાખ સોનઈઆ જરી, આરસહઈ વાણ કરિ ધરિ,
 આપ્યા તે ધન લેધ જસઈ સો લૂટી નર લીધો તસઈ. ૯૨
 સમય ખજનો આવ્યો હાયિ, શુભટ જહું ચેલ્યા સમાતિ,
 ચાણુઈમાજઈ વડઈ વાણીઓ, રાવઈ બુદ્ધિ સાગર જાણીઓ. ૯૩

* ત્યાહા નહિ * રમઈ† ભવ કો પ્રધાન નહિ મુજ આજ.

ધણે દેસ કીધો તેણુઈ હાથિ પોતાની વાળી ગુજરાતિ,
 ભૂઅઃ ભૂપઈ જાણુ" જસઈ, દિરી ગુજરાતિ ન આગ્યો તસઈ ૮૪
 હરખી વનરાજ બોલ્યો, તામ, ભૂમી બલી દીસઈ કુણુ કામ;
 નગર અનોખમ વાસુ ગામ, જામ રહઈ મુજ પૃથ્વીમા નામ ૮૫
 એણુઈ અનસરિ દીડો ગોવાલ, ભૂપઈ બોલાબો તતકાવ,
 અરે ! સુપુરપ તુલો ચારો ગાય, હઈકો પૃથ્વી જહા બનકાવ. ૮૬
 બોલ્યો અણુહનીઓ ગોવાળ ભૂમી બની આપુ ભૂપાળ,
 નૃપ હરખી ઉઠિઓ તન તિહા, મિહુ આલ્યા મુદર વનમાહિ ૮૭
 કૌતગ કારણિ આણ્યો સ્વાન, સસા ઉપરિ નવિ માડઈ કાન,
 નાડો છુડી ધાયો સસો કૌતગ દેખી રાજ હરખો ૮૮
 દિરીઓ જહા સસનો કુતરો જેણુઈ યાનકિં છુડી ફર્યો (કર)
 તે પાછેરો મુકી કામ બની બુમિ તિહા વાસુ ગામ ૮૯
 ખાર ગાહ દિરતો વિસ્તાર, ગઢ, મઢ મદિર, પોલ, પાગાર
 ચઉરાસી ચોકુટા ચકિસાન સોના રૂપાની ટકશાળ. ૧૦૦
 દતારા દોસીના હાટ, વેચઈ સાર પટોલા પાટ,
 વેચઈ શામુ સખરા ચીર. જેણુઈ લખ્યા હઈ ખાવન વીર ૧૦૧
 માણિક્યઉકિ મોતી તોનાય, નાણાવટિ નાણા પરખાય,
 ગાંધીને હાટે ગંધીઆણા, વધઈ જહા બહુ બઈસઈ જાણુ ૧૦૨
 માલી, તબોલી, મણિયાર, વેચઈ તેલ સુગંધી સાર,
 † વસઈ ફેફલીઆ સોનાર, ધીઆ તણો નવિ લાવઈ પાર. ૧૦૩
 વિવહારિ બહુ વાસઈ વસઈ, ફાદિ મોટિ લઈ બપટા હસઈ
 વાહાણુ તણી ‡ વની કરતા વાત, પણિ કો ન(વિ) કરઈ પરની તાતિ. ૧૦૪

ફડીઆ, સાથરીઆ ખસ્તાગ, રસીઆ બહુ આલાપાર્થ રાગ;
 મોહુંદંધ ભણુતા ચારણુ ભાટ, + ત્રિકોલીર્થ નાયર્થ નટનાટ. ૧૦૫
 વર્ણુ અદ્યર તથો તિહાં વાસ, કો કહર્થની તિહાં ન કરર્થઆસ;
 વિવહારી શુદ્ધિ સહુ પાલધ ખરી, ન લીર્થ કો કેહમનું ધન હરી. ૧૦૬
 રાજભવન નિંધાયાં તિહાં, બહુ રચના કીધી છધ જહાં;
 હયવર ગજની શાલા કરધ, જોતાં નરનારી ચિત્ત ઠરધ. ૧૦૭
 આપુધ સાક્ષા રચના દાંમ, લેખ સાલા તિહાં અભિરાંમ,
 કરધ માંડવી રાય મુખાણુ, વિવિધ વસ્ત તિહાં લાગધ દાંણુ. ૧૦૮

હાલ આખ્યાની.

વાસુ પૂજ્ય જન પુણ્ય પ્રકાશ્યો-એ દેશી.

રાગ. આસાહરી સિંધુઓ.

સપ સકલાત નઈ બયરવ મસરં, શાલુ અતલસનો નહિં પાર;
 ચીર, ચુંનડી, મોલિ પીતાબર, હીર ચીનીહી સાર. ૧
 હીંગ મરી નઈ તરવું સીસું, સાકર નઈ સોપારી;
 મોટી માંડવી પાટણુ કેરી, આવર્થ કુલ વ્યાપારી. ૨
 ત્રાંકુ પિતલ રૂપુ સોનું, મુગતાફલની જોડ;
 સખત માંડવી પાટણુ કેરી, આવે દોકોની કોડિ. ૩
 હવિંગ એકગી કપુર બરાસ, જયફલ જાવંત્રી;
 દાંણુ માંડવી મહાજન આપર્થ, બહુ મહર્થતા મંત્રી. ૪
 ખાંડ ટાપરા અમરખ પાર, સિંગોડા નઈ દાખ;
 પાટણુ માંડવીઈ બહુ આવર્થ, દાણુ દંડના લાખ. ૫

- રાઈ વેગઈ વળગ્યો પડો, રાંણા કાંણા આવી ચડો;
સક્ય એકઠા થાઓ આજ, નૃપનઈ કાઈ પૂઝ્યાનું કાંજ. ૨૬
- રાણા કાણા ડાબી આખી, નવસઈ નવાણું ભાખી,
મિલ્યા એકઠા નૃપ દરબારિ, ભૂપઈ તેડાવી સા નારિ. ૨૭
- સોધી લીધ તુ તાહરો ઘણી, તુઝ કારણિ ખપ કીધી ઘણી,
નૃપ વચને તે સોધઈ નાગિ, પુરુષ ન દીસઈ તેણુઈ દારિ. ૨૮
- સામી એકમા નહી મુઝ કત, રાય વિનોદ તિહા યયો અત્યંત;
ફિરી પડો વળગ્યો જસઈ, રાણો કાણો આગ્યો તસઈ. ૨૯
- નારિ આસખી સિઈ ભરતાર, પડિત કનિયણુ કરઈ વિચાર-
નરસમુદ્ર એ પાટણુ સહી, નરનારી સખ્યા નવિ લહી. ૩૦
- નર સમુદ્ર પાટણુ એ સહી, કવિ કથાએ વિનરિ કહી,
જેણુઈ નગરઈ *૭૭ નાટિક વૃત્ત, પંડિતજન પામઈ બહુ વૃત્તિ. ૩૧
- રાસ રમઈ તિહાં બહુ બાલિકા, સુર મોહિ રહઈ સ્વર્ગે થકા,
પાંન ફુલ તણા બોગીઆ, જેણુઈ નગરિં કો નહીં રાગીઆ. ૩૨
- કામિની કલતમા સમયો પ્રેમ, સુરધરિ (ધંદ) ઇંદણી જેમ,
ભમર બોગ પુરદર ખણા, વાસ બહુ લણુમાલિણુ નણા. ૩૩
- મૃગ નવણી નારી પદમણી, વસઈ હસ્તની નઈ ચિત્રણી,
જ્યાગી છઠા ગડઈ મનિરાણુ, ફુવસઈ શ્લોક પરવેદન જાંણુ. ૩૪
- મયગય માતા નઈ મદ બર્થા, ઘુધર ઘટ સિણુગાર્યા કર્યા,
અસી નગરની ઉપમ કહું, હદપુરીથી અધિકી લહું. ૩૫
- હનો સ્વામી નૃપ વનસજ, ત્રિણિબુવન જસ માનઈ સાજ,
હનઈ ગજરથ ઘોડા બહુ, જેહનઈ સીમ નમાવઈ સહુ. ૩૬

જેહનધઝાત્રી અંતે હરી, જેહનધ ધરિ બહુ લક્ષ્મી બરી;
 નગર અનોપમ વાસું ગાંમ, ગોવાલીઆણું રાખ્યું નાંમ. ૩૭
 અણુહસવાડું પાટણુ ગામ, વસઈ લોક વાર અબિરાંમ,
 નગરધણી ચિંતધડું વનરાજ, શ્રી મુરંધ સંભારે આજ. ૩૮
 સીલંગ સરિ નધં તેડી કરી, રાજ થાવના તિહાં પણિ કરી;
 પચાંસરધ કીધું પ્રાસાદ, સોવન ઘંટા વાજઈ નાદ. ૩૯
 પંચાસરો જિન પાર્શ્વનાથ, થાપિ મૂરતિ જગિ વિખ્યાત;
 સંવત આઠ નધ મિસોતરે, થાપી પાટણુ નધ રચના કરઈ, ૪૦
 વરમ પંચાસધ પાંખો રાજ, વરસ સાકિ તખો મહારાજ;
 જૈન ધર્મ આરાધી કરી, વનરાજી † તવ શુભ ગતિ વરિ. ૪૧
 જસ પાટીં હુઓ જોગરાજ, પાંત્રીસ વરસ તખો મહારાજ;
 ખીમરાજ હુઓ તસ બાસ, પચવીસ વર્ષ તખો ભૂપાસ. ૪૨
 તેહનો ભૂઅડ સખસ જગીસ, તખો વર્ષ તે ઓગણત્રીસ;
 વયરમીદ હુઓ શુણુ ખાણી, પચવીસ વર્ષ રહી તસુઆણુ. ૪૩
 રત્નાદિત પાટિં પાંચમઈ, પનર વરસતે રંગિઈ રમધ;
 સામંતસિંહ હુઓ નર જેહ, સાત વર્ષ નર તપીઓ તેહ. ૪૪
 સાત પાટિ (એ) એણિપરિ થાય, વરસ એકસો છતું જાઈ;
 તેમુઈ કુસિ દો ન હુઓ પુત્ર, બાણેજઈ લીધું ધર સત્ર. ૪૫
 તે *અધિકાર કહું તે સુણો, કણુગમ સુત ભૂઅડ નણો;
 તામ પાટિ ચક્રદિત હવો, *સોમદિત રૂપતે અબિનવો;
 તાસ પાટિ ભવનાદિત સોઈ, ત્રિણિ પુત્ર તેહનધં પણિહોઈ. ૪૬
 રાજકુંઆર દડક અબિરાંમ, એત્રિણિ કુંઆરનાં નાંમ;
 રાજપુત જ્યોદો જે બસો, દેસ વિદેસ બમઈ એડસો. ૪૭

પાટણિ દેખઈ તે પણિ ગયો, મોમેશ્વર આગનિ તે રહ્યો,
 ધસિ દેવ પૂજ્યો ઉવાસિ, વાણી તામ દુર્ધ આક્રસિ. ૪૮
 અણુહયવાડુ પાટણુ શુદ્ધ, રાજકુમર ચાની ગયો તિહા,
 સામતસીંદની ભગની જોહ, ગ્રેમ ધરી તુઝ વરમઈ તેહ, ૪૯
 ધસિશબ્દ સાચો મતિ ઝડી, રાજકુમર ચાની ગયો વહી,
 આળ્યો પાટણુ નગર નિવેસ, ચિત્ત વિભામઈ કવણુ કરેમ ૫૦
 એણુ અવસરી પાણુનો રાય, † ચઢી અશ્વપર વાડી જાઈ,
 હસે ગતિ ચાનઈ રેવત, એણુઈ અવસગિ આમક મારત ૫૧
 હાય હાય કુમર ઇમ મહઈ, વચન સુણી નૃપ ઉમો રહઈ,
 સામતસીંહ ઇમ ઉત્તર કરઈ, હાય હાય મુખિ મ ઉચરઈ ૫૨

ફહા

રાજકુમર મુખિ ઇમ † કહઈ, માભનિ નૃપ મુજ વાત,
 શહારઈ જોહવા કરિ ચઢઈ, તિહારઈ તેહવા સાત ૫૩
 શાહ, શાહ, વાણી, તુરી, નર, નારી, વેણાય,
 શહારઈ જોહવાને જિનઈ, તિહારઈ તેહવા થાય ૫૪
 તું સુપુરૂપ અશ્વઈ ચડ્યો, હય ચાનઈ શુભ ચાલિ,
 એણુઈ અવમરિ નૃપ રાજઆ, આમક તુરિ મ ધાલિ ૫૫
 એણુઈ વચને નૃપ હરખાઓ પરખ્યો હઈડા માહિ,
 કુમારક્યા જાણી કરી ભગનિ દીધી તાહિ ૫૬

હાલ ત્રિપદીના

(રાગ કેહારો)

ભગનિ નિનાદેવી સારી જસ રૂપિ ગઈ રજા દારી,
 પરખ્યો રાજ વિચારી હો

૫૭

સુખ વિદ્યસર્ધં સુખિં જૂષાલ, જાતો સોધ ન જાણુઈ કાલ;
રાણી ઉદરિય સુખો બાલ.....હો.

૫૮

કમિં મરણ લલમ તસનારી, ઉદરિ બાલ રલો સુવિચારી;
કાલ્યો પેટ વિદારી.....હો.

૫૯

કમં ઉદય આવઈ નર જીહારઈ, શુકસસા બમ ચાઈ તિહારઈ;
જરા કૃષ્ણ નઈ મારઈ.....હો.

૬૦

કમિં નમ નઈ વીતું જોઈ, દયારય રામ વિયોગી હોઈ;
રામ હરિ દૂખ જોઈ.....હો.

૬૧

હરિચંદ કુંજ ધર વહઈનીર, કાલ્યા કુપદી કેરાં ચીર;
દૂખ લલમ વિક્રમવીર.....હો.

૬૨

કમિં પાંડવ પૃથવી હારઈ, કોણી પુત્ર શ્રેષ્ઠિક નઈ મારઈ;
વાપણી પુત્ર વિહારઈ.....હો.

૬૩

કુબેરદત નઈ સુખો કુયોગ, બહઈની વરી માતાસું જોગ;
રાનતકુમાર સહઈ રોગ.....હો.

૬૪

કમં તણી ગતિ વિષમ લહેવી, કમિં ચઈ લીલાદેવી;
દયનઈ દૂખ દોષી.....હો.

૬૫

સહા

કુબેસ ધરિ બાણ દહઈ, ગરદપણિ દહઈ અનાથિ;
દહઈ બાપદગી બુંદડી, ગઈ પીહારઈ કાથિ. ૧૧

ત્રિભુ-ધ દુષ્ણ ન વિસરધ, જીમ ધન આબુ ભય,
દિવાગત દેવી હવી, ચિતાવુર હુઓ રાય ૬૭

હાલ

ત્રિપદિનો

ચિંતાવુર પૃથવીપતિ ચાઈ, બાવિક દેખી દુષ્ણ પનાય,
જન્મ મટોત્સન ૧કરધ રાઈ હો ૬૮
મહારાજ દીધુ તસ નામ, નાધઈ કુમર કલા અભિરામ,
ચોવતવય હુઓ તામ હો ૬૯
મામઈ રાજ દીઈ તસ માર, વધી પાધુ લીધુ તેણીનાર,
ખીજયો સોય કુમાર .રો, ૭૦
લાગ લલ્લો બાણેજઈ જહારઈ, મામાનઈ લેઈ માર્ચો તિહારઈ,
જન નિજ મસ્તકિ ધારઈ હો ૭૧

દહા.

જન લેઈનઈ સિરિ ધરઈ, લીધુ મામા રાજ,
ગુણ કેઈ દોનજ હુઓ, મરણ ગરો મહારાજ, ૭૨

અઉપધ

ભમાના, વીછી નઈ વાધ, મહિરા પાની, મરખ અભાગ,
ભગની સુત, પૃથવીનો નાય, કીયુ ગુણ નવિ ભલુઈસાન ૭૩
ગુણ કેઈ અનગુણ એ હવો, બાણેજયી મામો મઓ,
ચગ્ગરધણી હુઓ મવરાજ, બાણેજ નઈ લાગી લાજ. ૭૪
સવત નવ અઢાણુ જસડ મહારાજ રાજ મરો તસઈ
તેહનઈ પુત્ર હુઓ આમુડ તેર વગસ નૃપ મોઈઅખડ ૭૫

વસબા પુત્ર હુઓ તસ ખાસ, રાજ કરધ રનર સોઈ છ માસ;
 દુર્લભરાજ કરઈ તિહાં સાર, ખટ મહિનાને વરસ અચ્ચાર. ૧૬
 તેહનઈ પુત્ર હુઓ એક સીમ, તેણુઈ ઉતમ કુલિ રાખી સીમ;
 વરસ બઈતાલીસ પાલ્યુ રાજ, દિવંગત હુઓ મહારાજ, ૧૭
 બીમરાય નમ્ર સ્ત્રી બિધ સતી, વિક્ષા દેવી નઈ ઉદયમતી;
 વિક્ષદેવી સુત તે ખીમરાજ, ઉદયમતી સુત સખલી લાજ. ૧૮.
 નામિં કર્યુનૃપ સખયો જેહ, ખીમરાજથી રલકુડો તેહ,
 બીમઈ રાખી સ્ત્રીની લાજ, દીધું કર્યુતણુઈ તવરાજ. ૧૯
 રસોય કર્યુ જગિ મોહો હવો, જાણે સર હગ્યો અભિનવો;
 અધિક પ્રતાપી નહો અન્યાય, સાત ડગ દૂરિં કીઆ રાય. ૨૦
 રૂડ, રૂડ નઈ કુખી જેહ, રૂડણિ, રૂડણિઓ કાકયા તેહ;
 રૂડ છતો દૂરિ કીઉ રૂબ, કાકી રાખ્યો કીર્તિ થંબ. ૨૧
 વરસ ઓગણત્રીસ ભૂપતિ બયો, કર્યુરાય દેવંગત થયો;
 રાયતણી પટરાણી અંગ, મીશુવસુત હુઓ જેસંગ. ૨૨
 તે જેસંગતો સુણો અદાવત, કર્યુદીક છધ દેસ વિખ્યાત;
 રાજ કરધ જય=કેસરી તિહાં, મીશુલ તેહની પુત્રી સહી. ૨૩
 યોવનવંતી દીકી જસઈ, વિવાહ કર્યુસું મેથ્યો તસઈ;
 ભૂપ ન પરણુઈ મીશુલ તણુઈ, રૂપ વિના રાજ અવશુણુઈ. ૨૪
 મીશુલ મનિ રતવ કરઈ વિચાર, કાઠમણુ કરસું નિરધાર;
 અલ કુંભરી જે પુકિઈ હતી, બલવા સજ્જ થઈ તે સતી. ૨૫
 હવી વાત જવ જગિ વિખ્યાત. માઈ વીનવીઓ તવ નરનાય;
 પુત્ર વચન મુજ માનો આજ, એણી વાતઈ હુધ કાતીલાજ. ૨૬

જેહ વસ્ત આપણે આદરી, તે કિમ મુંડી જમ પરિહરી;
 પરણો પુત્રી રાખો તુંહો પરીતિ, બનિમાંનિ પછઈ કર્યો પ્રીતિ. ૮૭
 વારવાર જનની કહઈ જામ, કહ્યુંરાય તે પરણ્યો તામ;
 મીણસ રીઝવળી સુકુલીણ, કલા ભણી પણિ રૂપિં દીણ. ૮૮
 તેણઈ કારણિ નવિ માંનઈ રાય, મીણસ મનિ ચિંતા રૂઢમ યાય;
 ભોજન ભક્ષ સોલસ શૃંગાર, પુરપ વિના ર્યો ઇમુજ આવનાર. ૮૯
 માત, પિતા, અધવ મુજ બહુ, પુરપ વિના તે જવથા સહુ;
 કંતઈ માંની જા ધરિ નારી, કોડી સગાં તેહનઈ સંસાર. ૯૦
 એકસર અબૂઆલખ જમ, તારા કોડિ કરઈ નહી તમ;
 એક જવ કાયામાં વસઈ, પાંચ ઇદ્રી હરખઈ હસઈ. ૯૧
 જવ સરખો નિજ ભરતાર, ઇદ્રી સરખો નિજ પરિવાર;
 હંસ વિના કાયા મું કરઈ, પુરપ વિના સ્ત્રીને કિમ પગમેઈ. ૯૨
 બૂપઈ તો મુજ હંડી ખરી, જમ પવને અજના પરિહરી;
 અમર કુમારઈ સુરસુંદરી, જનસ ચર્યો લઈકું દહ કરી. ૯૩
 તિમ મુઝનઈ બૂપઈ પરિહરી, રાતિ દિવસ રહુ કપાઈ ખરી;
 મંત્રી આગણિ કહઈ કયાય, પુણ્યઈ રૂકું ચાસઈ નાય. ૯૪

હાલ આખ્યાની.

લોકમાં આવ્યા શ્રીરામરે-એ દેશી રાગ મારખી.

એણે અવસરિ એક માનંગીરે, તન ચિત્ર લિખી રંગરંગીરે;
 આવી રાય તણઈ તે સંગીરે; કરિ વેણિ વળવલ અંગીરે.
 મુખિ પંચમ રાગ આવાયઈરે, તેણઈ કામીઅગ્રકામ આપઈરે;
 કિરપી તિહાં લખન બહુ અપાઈરે,

૯૫

૧ લાગ ૨ અતિ ૩ મુજરયો ૪ જથાકે ૫ સરે
 ૬ પર ૭ નત્ર ચર્યોહકઈ ૮ પર ૯ બહુધન.

તેણુઈ રાગઈ રજ્યો રાયરે, મનિ વ્યાઢૂલ ચ્યાયરે,
 મંત્રી તેડયો તેણુઈ દાયરે, તેહનઈ ભાખી કામ કચ્યાયરે. ૯૬
 સુણી મત્રી માહરા રલાઈરે, એહનેં આણિ મદિરમા વાહીરે;
 હુ એહનઈ મદિરા પાધરે, ગણું સહો કંઠ વિવાઈરે. ૯૭
 મત્રી મનિ કરધ વિચારરે, પાપી કામ તણુઈ ધિકકારરે,
 સુર નર કીધા ખોખૂઆરરે, મુનિ મુકાવ્યા નત સારરે. ૯૮
 કમંઈ ધરિતણુઈ ચુકાવોરે, ધન્યર નઈ નાચ નચાવ્યોરે;
 બ્રહ્માનઈ ધ્યાન છગાવ્યોરે(વ્યુ)રે, રાય મુંજ નમ ભીખ મંગાવ્યોરે ૯૯
 કમિ ચંદ્ર કમકી કીધોરે, મણિરથનઈ અપયસ દીધોરે,
 કુવવાવૂઓ ઝડપી લીધોરે, રહનેમિ મુણિ પ્રસિંધોરે. ૧૦૦
 કમિં લખશ્યા કીધી મળીરે, ઠગોતમની નારી ન મેહલીરે,
 ચૂવણી દીર્ઘસુ એલીરે, કેચકનઈ દીધા ઠેલીરે. ૧૦૧
 અવતીનો કોટ પડાવોરે, ઋક્ષહતનઈ નરગ ચવાવ્યોરે,
 આર્દ્રકૂમારનઈ વણુગ ચવાવ્યોરે, નદિમેણુનઈ મીન પમગોવ્યોરે. ૧૦૨
 કુંડરિં નઈ ઉડો ધાવોરે, આપાટો કુમાર-ગિ ચાવોરે,
 અરણુકઝાપિ પરચરિ મહાવોરે, પાપી કામ ન જાય અધોરે ૧૦૩
 જે ઉત્તમ કુવના રાયરે, તે નીચ નાગીસું ખાય(ઇ)રે,
 વંસ વિપુલ દે માયરે, તે નીચા નરચરિ જાયરે. ૧૦૪
 ધિગૂ ધિગૂ કદર્પએ પાપીરે, સુર, નર, પમુમા રહોવ્યાપીરે;
 એકેદ્રીનઈ એ મતિ આપીરે, ત્યાઈ ઈશ્વરઈ મુકયો સરાપીરે ૧૦૫

ફહા

ધસિઈ અંતજ આણીઓ, તુહધ કરધ ઉનમાદ,
 નાટિકણી સી દેખી કરી, ચિત્તચલુઓ(તે) રાય(નાય). ૧૦૬
 કણુંગય પરવસિ થયો, મત્રી કર્ગ વિચાર,
 નાટિકણી સું ખેવતા, ઉત્તમ નહી આચાર ૧૦૭

ચઉપધ.

મત્રી ખેસીં ફકરઈ વિચાર, પહરાઈઓ મીણુય સિણુગાર,
 ખોય મિખની નઈ મોકવી, તૃપ પાસઈ આવી એકલી. ૧૦૮
 ઉધ ન માગઈ સિ(સે)મા સાગ, અરથિ ન ગણુઈ દોપ વિચાર,
 બૂખ્યો નવિ માગઈ રસાલજી, કામી ન પૂછઈ કુચ સી તણુ ૧૦૯
 રાઈ ન પુછી તેહની જાતિ, તેહસ. ચૂકા તેણી રાતિ,
 મીણુય મનઈ વિચાર કરી, માગે લીધી કર મુદ્દી. ૧૧૦
 નિશા ગઈ હુધ પ્રભાન, મીણુય તવ મહિર જાત,
 ચિતાંતૂર તૃપ હુઓ આપ, સહી મુઝ લાખા પોદા પાપ ૧૧૧
 એ વેસ્યા હું કાત્રી વસ, કાકસુંઅ રિતુધો હસ,
 કુંડણિ સાથિ મૃગપાત રમ્યો, મધઈડો પગિ બાજાયુ નમ્યો. ૧૧૨
 ગર્દભ સરિખી વેસ્યા નારી, આઠાણુ સરિખો રાય વિચાર,
 બૂપિં કામ કરિઉ જો ઇસ્યુ. તે કાત્રીનઈ જીવિત કિસ્યુ. ૧૧૩
 વિયખાકે અંખાતુ ફઈ, મોહુ પાપ સહી જાઠ મધ,
 અસું વચનમુખિ ખોવાઈરાય, ન પીછ પાણી અન ન ખાય ૧૧૪
 તેડયો મંત્રી ખીજ્યો તામ, પાપી હુણુ કરિઉંજ દરામ,
 હું મતિ મદ થયો ચમન, તુજા મંત્રી કા નહી સાન. ૧૧૫
 તવ પ્રધાન વદઈ ઉવસી, સ્વામી રીમ મ કરસ્યો મિત્રી,
 જે ઇંડી તુજા મીણુય નારી, તે આવી તુજા મકુપ મજાગિ. ૧૧૬

ઝોણેઈ વચને તૃપ હરખિયોંબહુ, ભૂપણ વસ્ત્ર પૃથ્વીપાળ્યા સહુ;
 બહુ પ્રસંગી દિલ નિધાન, ધન્યધન્ય મંત્રી (સર) પ્રધાન. ૧૧૭
 મંત્રી વિણુ તે સત્તુ રાજ, મંત્રી વિણુ ન કરઈશુભ કાજ;
 મંત્રી વિણુ તૃપ ન રહઈ લાજ, મંત્રી કાજ કરું મુઝ આજ. ૧૧૮
 મંત્રી કરક ચઢ્યા ફેરવઈ, છત્ર કવિતા રચણુચિંત્સું કવઈ,
 તિમ મંત્રીથી રહઈ ધરસૂત્ર, મંત્રી વિણુ રચા બધવ પુત્ર. ૧૧૯
 ઇમ પ્રધાન પ્રસસો ધણું, રાય નિશાન માગઈ આપણું;
 આણી મુદ્રિકા દીધી દુહાચિ, ભૂપ પુસી દુઝો બહુ ભાતિ ૧૨૦
 પુર્વ નીમત નિમતીઈ કહિહ, સોય વચન રસાયું પણિ ધયુ;
 રાણી કુંખ રહિહ ૪આધાન, દિનદિન વાધઈ મીણુસમાંન ૧૨૧
 ભાણી વાત તે સોકિઈ જસે, કામણુ કોટલ કીધાં તસે;
 ખણિ ભોમિ નઈધાત્યા હેકિ, જસંગ થંકયો માંઈ પેદિ. ૧૨૨

હાલ

કામણની—રાગ ધન્યાસી.

કામણુ કું કીધું રાણી મીણુસ કાજ, સોકડીઈધાલી ધાતભોરા ૧લાસરે;
 રાય જસંગદે પ્રસવ ન થાય, દેસકથ તે વાગિ વાત. મો. કાંઝે-આંચલી ૧૨૩
 સેત્ર ચણેકીનઈ માંકડીઆનું હાડરે કુંઆરીનું કાતુનું સુંત મો,
 સોય સિદ્ધરકઈ હાથા જાડિ, કામણુ ખીરયો પુત. મો. ૧૨૪
 ભમરાની પાંખનઈ બાહલીઆના કાટા, કણુપરાં કેરાં ફૂલ મો;
 રાખ મસાંશુનઈ વેસનું બલીઆ, તિવટા કેરી ધૂલ ૭. મો; ૧૨૫
 વાર વરસ રાણી ઝેણી પરિ નાખઈ, ઉંદરઈ વાધઈઆત. મો;
 મીણુસતણુ બહુ વેદન વાધી, રોમિ રોમિ ઉડી આત મો. ૧૨૬

૧ આપ્યા ૨ મનિ ચિતવ્યું કવે. ૩ પણીઆયું ૪ ઉધાન
 ૫ વાંન ૬ માહારાજ ૭ ધૃત્તિ.

તેણે દ્રુમિ રાખી દારિકા ચાલી, કાદમદાણુનઈ કાનિ. મો
 જલદર દવાદન ખાવા લાગી, યાણુ કરેવા તાનિ. મો ૧૨૭
 ગણિઆ નઈ ગારડી બનેરા, સાખ્ય મન્યાસી જેહ મો,
 યંત્ર મત્ર નર તતના જાણી, બેઠ ન લલઈ કો તેહ મો ૧૨૮
 રાયવચને રાણી દારિકા ચાલી, ગ્યાની કરેલી ગામિ મો,
 યોગિ એક મન્યો બુધિ સુંદર, પકામન વિખો તેણુદ રહાણી. ૧૨૯
 કણંતણુઈ જઈ એણીપરી કદરો, મીણુન જન્યો પુત્ર,
 કામનીકે જઈ પાણુ યોગારો, રાય રહિકે ધર સત્ર મો. ૧૩૦
 સોય કામય વાચી નપ હરખ્યો, તોરણુ બાધ્યા ઝબાર મો
 વાતસુણી સોકડીઈ સુખણિ, કામણુ જૂઈ જઈ ગારિ મો ૧૩૧
 કામણુ ખણી જવ પકાયા શોકિ, પ્રસવ થયો તેણિનાર મો
 સુધ્ધ વધામણીકે પછઈ આનઈ, નપ દુઝો જ્યજ્યકાર મો ૧૩૨
 સ્વામ થયા મુખ શોકરો કેરા, જળ જનન્યો જેસમ મો
 કણં તણો તે સુતઅતિ બનિઓ, દુર્જન કર્યો મુખ ભગ મો ૧૩૩

હાલ. ચઉપદ

જેણુઈ બહુ પૃથવી પોતઈ કરી, ત્રિહુ ભુવને કીરતિ વિસ્તરી,
 ગૂંજરદેશ ધણી અબિરામ, સિંધરાય ધરાબુ નામ ૧૩૪
 એણુઈ અવસરિ પાટણુના વિપ્ર, તીર્થ ફરસી થયા પવિત્ર,
 ચઢીઆ જઈ હેમાચન જહા, તીર્થ બૂમિ ફરમેવા તિહા ૧૩૫
 એક અસભવ ક્રિતમનાત, દીશે યોગી અચનાનાથ
 સિધ્ધ બુધિ સાધિઈ યોગની, બાવિ ભગતી કરઈ એકમતી ૧૩૬

૧ રાગર ૨ દામિ ૩ બારિ ૪ તેણે ૫ કાદી મુકયા
 ૬ સુતતે બહુ બનિઓ

તેણુમ બોલાવ્યા ભટ બાવીઆ, કુણુ નગરીથી તુલે આવીઆ;
 ૧વિધ કલમં સુણિ દેવી માય, પાટણિ સિધજેસગદે રાય. ૧૩૭
 સિધ નામ સુણ્યું જેતલમં, સિધ બુધિ ખીજી તેતલમં;
 એવડું બીરદ ધરાવાઈ જેહ, જઈ જેઈ નર કુંણુ જઈ તેહ. ૧૩૮
 કલ્લી પત્રઈ બધસી કરી, આવી તે પાટણિ ૫રવરી;
 બધદોજીહાં સિદ્ધ જેસગદે(દે)રાય, સિધબુધિ, આવઈ તેણુમ રાસરિ. ૧૩૯
 બોલાવ્યો પાટણનો ધણી, રાજ વાત કરઈ જઈ ધણી;
 સિધ નામ તપ તાહરે કલમ, અસું બિરદ કુણિ કારણુવલમં ૧૪૦
 જે આશય બમમ દિનરાતિ, વિધવર નમ ખેલાવઈ હાથિ;
 આટ મહા સિધ જાણુઈ જેહ, સિધ નામ ધરાવઈ તેહ. ૧૪૧
 ચિંતાતૂર હુઓ મહારાજ, ફેલી પરિ ઉત્તર આપુ આજ;
 સુમટ બહુ ધન ખાઈ જાઈ, ઉત્તર દેવો મમ પણિ યાઈ. ૧૪૨
 ચહિદ રાત કાઢ્યા ધધિરઈ, સુર વલમંગી લેમ ગયા ધરિ;
 તાવપુટ વિધ હેહઈ જડ્યુ, તે ધધિર નઈ ખાવું પડ્યું. ૧૪૩
 ૪મંત્રી તિમ ધન માહરે બહુ, વિવિધ પ્રકારઈ ખાઈ સહુ;
 કામિઈ કો કોનો નાવ યાઈ, મધુર વચન મુખિ બોલ્યો રાય, ૧૪૪
 આરે । ૫યોગની કહુ છુ અહો, ધણી બોમીથી આવ્યા તુલો;
 હવડા રહો, આણુઈ ૧આવાસ, વાહણુઈ ઉત્તર ઉદિઈ ઉલાસ. ૧૪૫
 ચિતાતૂર હુઓ તવ રાય, રાતિ દિવસ ખિણુ દોહેલાં જાય.
 સુર સુમટ વિમાસણુ કરઈ, તપ ચિંતાથી વ્રજ બહુ પરઈ. ૧૪૬
 તેણુમ અવસરે એક નર હરપાસ, તેહનો પુત્ર સજ્જન સુકુમાય;
 તેણુમ પુછી પિતા નમ વાન, ચિતા કિમ ટલસ્યે નર નાય. ૧૪૭

ખીર, ખાડ, ધૂત શરવર્ધ, મહત્વી કુણ માહિ,
 તીક્ષણ ખડગ જોણુધ વાનર્ધ, મુઠિ કુણ લેખા માહિ ૧૮૭
 મુઠિ દીઓ સિધગુવિ નર્ધ, ખડગ તણી પરિખાય,
 સંકવ સભા સહુ દેખતા, કીતગ જૂર્લ રાય ૧૮૮
 જૂપ કહધ હરપાય સુણિ, મધ બોટિ મુખિ મુઠિ,
 તે કિમ આપુ એહનર્ધ, વચન વર્ધ કા જૂઠિ. ૧૮૯
 હરપાય દહધ સુણિ જૂપ ગુ, ધાતિ સીસ હયાય,
 દુહનધ પખાલી હુ દિધ, મુઠિ યોગિની ખાપ ૧૯૦
 નિમંસ નીરધ ધોઈ કરી, મુઠિ દિધ તસ હાય,
 ખાઓ ૧નધ માનજ તજો, લાગો જોસગ ખાપ. ૧૯૧
 યોગિની મુખ ઝખા થયા, એહ નદી માહર કામ,
 સિધરાય જોસગ વડો, રસાઓ સહી દુઝ નામ ૧૯૨
 અમો મૂગખી બિધ જ્યહધનિડી, ઝફક કરી ધર્પાય,
 તાહરી કલા દીગી અમો, ગુ સાઓ સિધરાય ૧૯૩
 રાય પ્રસંસી પસો ગર્લ, હરખ હુઓ જૂપાલ,
 નગર શેઠ તિહા થાપીઓ, સાકરીઓ હરપાલ ૧૯૪
 પુરજન લોક સહુ હરખીઓ, હરખો જોસગ તામ,
 જોણુધ અરસરિ હુધ થાપના, રદ બારમો નામ. ૧૯૫
 રદ નામ ધરાવનો, ધારા નગરમા નામ,
 માનવપતિ જોણુધ બાધીઓ, નામિ નરવરરાય ૧૯૬
 મોહન પાણુ ધણી, મદનચહા નૃપ, નામ,
 તે શપી મોનન અલિહ, એડિ જુ નિહા ૧ગામ ૧૯૭
 ૧ કે, ૨ સહી સાઓ ૩ બેનડિ ૪ ફેકટ ૫ તે
 ૬ દ્રામ.

જોણુ ઘડુ વયરી વસિ કીઆ, મેણુ ઘડુજ નિધાન;
 પુનણુ યોગે આવી મિલ્યો, સાજનદે પ્રધાન. ૧૯૮
 ઉંઘ્યાં ગાંમ તણુઈ વિધય, રહઈ સાજણુદે શેઠ;
 કમિં તે નિર્ધન થયો. દુખિં ભરઈ પેટ. ૧૯૯
 કુલદેવી તસ ધંમ કહઈ, તુઝનધ સુખ ખંભાતિ;
 ઝાધિ, સિધિ, સુખ સંપદા, વાધઈ તાહરી ખાતિ. ૨૦૦
 દેવી વચને વાંણીઓ, ચાલ્યો તેણી વાર;
 શકરપુરમાં જઈ રહ્યો, રતિહા રગઈ ભાવસાર. ૨૦૧

ચઉપધ.

તેણુઈ ધરિં સા ભાઈ રહ્યો, કાલ કેતયો વચિમાં ગયો;
 પૂરવ કર્મ જવ પ્રગટ થયુ, ભોમિયકી ધન તાહરે લહિઉં. ૧
 સાજણુદે સાહનું મન કામિ, એ ધન નાવઈ માહરઈ કામિ;
 કનક કદા તિહાં લેઈ કરી, જઈ રંગી મુખિ આગસિ ધરી. ૨
 રંગી કહઈ મુણિ માહરા શેઠ, રતુલ ધન દેવઈ કીધું બેટ;
 માહરૂં ભાગ નહીં જગિ સાર, પિતા ભોમિખણીએકવીમવાર. ૩
 કવિઅણુ દોઈ પ્રશસી સહી, ધીરય મન રાખ્યું ધન લહી;
 નિરધન નર પર દ્રવ્ય પરિહાર, જાણે શુભ ગતિનો ભજનાર. ૪
 યોવનવધ ઇંદ્રીનઈ દમઈ, કારણુ પડઈ જૂઠું નવિ ગમેં;
 ધન પામઈ જસ નહી અભિમાન, કીર્તિ ન વચઈ દેતો દાન. ૫
 શકિત ધણી પણિ ન કરઈ કોપ, પરના ગૂઝા કરે જે ગોપ;
 નિરધન પર દ્રવ્યે નવિ ચયઈ, એ સાતે નર સોધ્યા(ન)મિલઈ. ૬
 તેહની પાંતિનો સાજણુસાદ, ધન દેખી મન રાખ્યું દાહ;
 અનુકમિં સાજણુદે વધી, થયો છતો જેસંગનઈ મવી. ૭

કનક કદા તિહા આપી સહી, પુર (વ) કયા રસક માડી મ્હી,
 હું છુ વિનહાગ સુધિનો ધણી, નવિ મ પે ચન તે બણી ૮
 ગુણ સાગર નર જાગે જસે, મત્રી માગણુ થાયો તમે
 અનુક્રમે કર્યો સોરસો ધણી આગો ધન ઉગના બણી ૯
 બાર વરસ સોરક બોમની, ધન પ્રાપ્તિ તિહા સગની હવી
 સાહિયાર કોડિ સોવન, હાથિ રકરિતુ જેસગનુ ધન ૯
 જે આવક પુણ્ય અરથી આપ, ધન પામી તે ન કરઇ પાપ
 સાજણુ શુભ ગતિનો ભજનાર, સાત ક્ષેત્રની કરતો સાર ૧૦
 જીણુ છીધા જીનશાસન કામ ગિરિ ઉપરિ ખરચો બહુ દામ,
 તે અધિકાર કહુ તે મુજો, સબધ ઉસાજન મત્રી તણો ૧૧

હાલ

બાદવે બીસમયાણી-એ દેશી, રાગ સામેરી

જેસગ તણો પરધાનરે, તેણુખ ખરચ્યુ બહુ નિધાન (રિ)
 સાજણુદે મહતો નામરે, તે ભોગમઈ રાખના ગામ (રિ) ૧૨
 શ્રી સોરક દેસ રતનરે, કરતો બહુ જતન (રિ)
 તેણે બહુ ધન ઉપાય રે મગયો ગિરિ ઉપરિ ઉંઘાહી (રિ) ૧૩
 તિહા જૂહાર્યા નેમજીણુ રે, ઉપતો મનિ અતિ આણુદ (રિ)
 વિવવાહ હુઓ મનમાહિ રે, દેખિયેલ પચણા બહુ ત્યાહિ (રિ) ૧૪
 ધિગુધિગુમુઝર્યો અવનાર(રિ), જો તિથ ન કરે ઉધાર (રિ)
 લાભ આક ગણો છહા આજરે, ધમ ભામે શ્રી જીનરાજ (રિ) ૧૫
 એનો દબ્ય તણુ જઇ કામરે, ગાઠિ નદિ વ્યહુ દામરે (રિ),
 ધન રાય તણુ મુઝ હાથિરે, ખચ્યુ તે જહા બહુ ખાતિ(રિ) ૧૬

૧ સવિ ૨ ક્યું ૩ સાજણુદે ૪ ગિરિ ઉપરિ ચ.રો
 ૫ પડતા ૬ બોહીના ૭ અહિ

પછે થાનારે તે ચાસેરે, પુણ્ય કરતાં વિધન પદાસે(રે)
 પાપાણુ મધં ભુવન કરાવરે, દંડ કલશ તોરણુ બંધાવરે(રે). ૧૭
 તેણં તરણિ નર્ધ હરાવરે, ધંદ્ર ભુવન ગિરદ ધરાવરે(રે);
 ઉચો છમ સોવન મેરે રે, યાવધુનર ચિહ્ન ગતિ કેર(રે). ૧૮

ફહા.

ચિહ્ન ગતિ કેરા યાવતો, અસ્યો ભુમન ઉતંગ;
 બહુ લક્ષ સોવન ખરચીકં, સાજણુ રાખ્યો રંગ. ૧૯

હાલ.

તો ચઢીઉધણુ માન ગાજે—એ દેશી.

રંગ રાખ્યો મંત્રી તિહાં એ, પછર્ધ વિચારધ આપ તો;
 નૃપ મુજ લેખુ પૂજસધં એ, દેસું કસો જવાખ તો નૃ. ૨૦
 અમું વિચારી ઉતર્યો એ, આખ્યો વણુધની ગાંભ તો;
 તિહાં વડ વિવહારીઆ એ, મેલ્યા પુણ્યને કાંમ તો. ૨૧

(રાજ મુજ લેખુ માગરયેએ;)

અઉપધ

ગાંગાં, ગણપતિ નર્ધ ગોપાલ, સોમો સારણુ નર્ધ શ્રીપાલ;
 તેતો તેયો નર્ધ તેજમાલ, પાચો પેયો મુખિ વાચાલ. ૨૨
 રતનો રતો નર્ધ દુરણુમલ, રલીખો લલુઓ માયુસ બલ;
 ધનો, ધર્મસીને ધનસાર, મિલ્યા મુરૂપ ન દલાધર્ધપાર. ૨૩
 સડો, સધો, સવજીરોડ, મેયો મહાવો મોટું પેટ;
 નાના, નારદ નર્ધ નરસિંધ, વીરો, વાયો નર્ધ વરસંધ. ૨૪

૧૦૫૫૬, જીવો નઈ જીવદાસ, અમરોઅમીઓ માણસ ખાસ,
 કાઓ, ઉકો નહ કર્મસી, રૂપભ ગમ મિષ્ટ બધા દસી ૨૫
 દેવચંદ, દેવો દેવરાજ, રસધો, સવો સમારે મજ,
 ભાદો, ભૂખતિ નહ ભીમસી ખોખો શેર ખરો ખીમસી ૨૬
 વધૂઓ, વિમલ અને વસરામ, કાચો કરધ જનરામન કામ,
 સામસધ, સુખો સધરાજ, ગમ, બખો મિર્ઝ મમલી જનાજ ૨૭
 બમુઓ, બાકો શેર બગાન, હીરા, હરખા મુખિ નહીંગાની
 પનો, પદમગી નહ પચાણ, કીમ, કુરો બે મુચીની ખાણ ૨૮
 સીરંગ, સાગો નહ મીરાજ, તેડો માણ, માધવ આજ,
 લડુઓ, લાડણ નહ લખમસી, મુઝિય ભુજ ધાતક ઉનગી ૨૯
 વીમો, વાસો નહ વરમગ, લોનણ લખીઆ લાખી ટાગ,
 ચાચો, ચંચુઆડ નહ ચાપસી, પાપચકી પાઠા ૧૨૬૪ ખસી ૩૦

ફહા

પાપ કર્મ તે નવિ કરધ, કરધ, સો પુણ્યક કામ
 અસ્યા પુરૂષ નર બહુ મસ્થા, મત્રી બોસ્થો તામ ૩૧

ઢાલ-પાઠિતી

મુઝ સ્વામી સુણો શ્રાવકો એ મર્ધ કીધુ શુભ કાજતો
 રાય તણો દ્રવ્ય ખરચી (ઓ) એ, તે મુઝ ચિતા આજ નો (૨૮) ૩૨
 એણે વચને વિવહારીઆએ, બોસ્થા વચન વિવેક તો,
 ધન બહુ ઘણ પુણ્યથીએ, મ કરો ચિતા રેખ તો ૩૩

૧ (૧) ન કોઓ મગોને (૨) સધજ (૩) ગવ (૪) કાજ (૫) ચક્ર
 (૬) રહધ પાઠા

બધી વડા વિવહારીઆએ, આપ્યા કામલ સાર તો,
 નાંમ સકલ તિહાં માંડીઆએ, કરઈ હવઈ વડે વિચારતો. ૩૪
 કોટિધન નર બહુ હતા એ, પશ્ચિ નવિ ચાલઈ જીવતો;
 દાતા તુલ કૃપી ધણાએ, એ દીસઈ મદૈવ તો. ૩૫
 દાતા, સર, સાચા, નરાએ, પડિત શીલ નિરીહ તો;
 એ સાતેં વિરલા મિલઈ એ, જીમ પસુઆમાં સીંહ તો. ૩૬
 નિરધન મરખિ રેણુકા એ, ખોટાં ખારાં વારિ તો;
 કુબોજની નર કૃપણ એ, એ સખલા સંસાર તો. ૩૭
 એક કહઈ નર કેટલા એ, ફેક એસીયાલા ચાઈ તો;
 જો પછેડી કુંકડી એ, સીંહ પસારઈ પાય તો. ૩૮
 જો બહુબહુ ખોવા કૃપણાએ, કુબુધિ ધર્મીવંત તો;
 જો મતિ હીણા વાકિલાએ, કડ્યાં વચન કહંત તો. ૩૯
 જો ગભીરહ શુશુ બર્મા એ, જો સરિ સખલા ભાર તો;
 તેણઈ વાર્યો સવિ પુરપ નઈએ, ન કહઈ વચન અસાર તો. ૪૦
 સુર સરીખો નર એ, સાહ સાજણુ શુશુવંત તો;
 સોઈ નર ઈલા આવીઓ એ, જો જાણ્યા પુણ્યવંત તો. ૪૧
 જો ધોરીનર ધુરિ લગાએ, તે કિમ ગલીઓ યાય તો;
 જો પાખર છઈ ગજ તણીએ, તે નવિ અજા હયાય તો. ૪૨

દ્વિતી.

એણે વચને સહુ હરખીવે, ખુસી હુઆ મન માંહિ;
 એક સાચરીઓ શુંભમતી, આજ્યો વેગઈ ત્યાંહિ. ૪૩

ચરિયાઇ

વણિગ કહઈ નર કહુ છું અહો, કવણ કાજ સાહુ બધાં તુહો;
 પુણ્ય કાજ જોઈઈ, કોઈ દાંમ, તે દેવો મુજ સરીખું માંમ. ૪૪

તો વિવહારી મેતા હસ્ય, 'સનુ' મમ હવર્ધતે યસ્ય
 આલ્યો અહિક ક્રોગિનો ધણી, સી ચિતા આપણા ધન તણી ૪૫
 ને ગભીર અનમ્ મતિ સાગ, તેણમ્ કીધો ધણો આવકાર,
 સ્વામી ધન જન મદિર મમ, દ્રવ્ય મહાનાર્ધનિજ નિજ નામિ ૪૬
 ભેદકામ્ય નમ્ કયો વિચાર, મુઝ મત્તગિ આલ્યો સહુ ભાર,
 ભે હું હવ્યુ તો આનાર, ના આપુ તો મુઝરયો અવતાર ૪૭
 અચન લેઈ ખોનહ પાયરમ્, વિધિ વિનતિ બહુ પરિ કરમ્,
 સ્વામી તુહો વગ્ન મુઝનાય, તુહા સેવમ્ નમ્ શ્રે સનાય ૪૮
 જણમ્ કારણે તુહો મેલ્યો દામ, તે મુઝ સોપો સધણુ કામ,
 તુહો અનેક કર્યા બહુ કાજ, મુઝનઈ મોટો કીજઈ આજ. ૪૯

દૂહા.

મુઝનમ્ મોહ કીજઈ, વચન વદન શુભધ્યાત,
 પ્રાદિ, મુઝનઈ બોલતા, વિધિ રાજલવી સાત ૫૦
 મધુરવચન કાપણપણુ, થોડઈ કામિ બેલ
 માન રહિત ત્યજ તુજ વચન, અનર્થ વધણુ મ્ ઉખોન ૫૧
 તેણમ્ કારણુ તે વાણીઓ, વચન વચ્ચ વની સાર,
 સ્વામિ મુઝ મોટો કરો, કરતો વિનય અપાર ૫૨

અઉમધ

વિનય કરતો દીગે જામ, તવ વિવહારી બોલ્યા તામ,
 સ્વામી લક્ષ્મી લાહો લીજઈ, પુણ્યકામ વેગમ્ કીજઈ ૫૩
 જવ આદેશ એણી પરિ વહો સાજણુદે મહછતો કરિ અહો
 આણુ બર્ધમારો નિજ ધરિ, બોજન બધિ કરી બહુ પરિ ૫૪

૧ હવર્ધ કામ સધણુ ચાય રખે ૨ સાચીધ ૩ બોલિ,

ચૂઆ, ચન્ન, ફેફલ, પાન, વિનય કરિ બહુ દેતો માન,
 સ્વામી સુ નાણુ દીજઈ, કહો તે આણી ઢગલી કીમઈ ૫૫
 કહોતો દિઉં સોનધઆ સાર, કહોતો સુપુ હુંન બંગાર,
 કહોતો અભિરામીજ અમખ્ય, કહોતો આપું લ્યાહારી લક્ષ. ૫૬
 આ સેરી તરટંગી જેહ, ઘોડા મુઠી કહીઈ જેજેહ;
 કહોતો આપુ રૂપારાવ, કર્ રૂપીઆ નિઆ ડંગાવ. ૫૭
 કહલીઓ વિવિધ રત્નની જાતિ, મણિ માણિક દિઉં બહુ ભાતિ,
 અસ્યા વચન બોવઈ મુખિસાર, આણી કીધો રત્ન રૂઆંબાર. ૫૮
 હરખ્યો સાજણુદે ઇમ બાણુઈ, આ ધન ઢગ્યો કરણુ કિણુઈ,
 જીહારઈ ધન કાઈ માગઈ રાય, ઉનિહારઈહુ આવેસ આણુઈઠાય. ૫૯
 મઈ જોડે તાહર પારિખુ સન્ન કામ થાસ્યઈ વ્રઝ ચકું,
 પહંધિા મુઝ કુંતી અધીર, મર દેશઈ લઘુ મગા નીર. ૬૦
 જાણ્યા વિન નર અરય વિચાર ખીજ બોવઈ સો ગમાર,
 સાથરીઆનઈ સુ ધનમમ, ૭ હુઓ જીનશાસન થંભ. ૬૧
 મત્રી હરખી બો સો તામ, વ્રઝ દનનુ પદવડા નહી કામ,
 જીહારઈ ગરજ પડેસઈ મુઝ, તિહારઈ (હ) બોનવિસ વ્રઝ. ૬૨

ફહા

અસ્યા વચન મત્રી કહઈ, હમઝઈ હખં વિશેષ,
 એણુઈ અવસરિહવરે રાજમા, ઉડયા સુગન અનેક. ૬૩
 અવસર ખીજ સદા લગઈ, કો મમ જાણો આજ,
 જીહા પાણી તિહા કાદવો, નતુ લહુ કુણુ આજ. ૬૪

૧ એહ ૨ બંગાર ૩ તવ ધન લેના આપિસવહ ૪ તે.
 ૫ નહીં હમણા

હાલ.

અઢીઆનો-રાગ-મહારા

નહું મ જાણો આજ, નિર્મુણુ ન રાખઈ લાજ,
 સુગવ આડી કરઈ એ, જૂપ શ્રવણુ ભરઈ એ. ૧૫
 દુષ્પ્રય કેના રાય, જીમ રાગિની હાય,
 કૃપી મન જતયો એ, ઈમિ સ્વરૂપ તરયો એ. ૧૬
 ખપ કરી પૂજઈ રાય, સુગવ તે ઉભા થાય,
 જહઈ રાગી સુણો એ, દ્રવ્ય લિહિ તુલ તરો એ. ૧૭
 એણુઈ માડયો ઉદમાત, કીધુ જીન પ્રાસાદ,
 તુમ ધન વાવયું એ, નામ પોતઈ ધરિહ એ. ૧૮
 ખીજયો જોસગરાય, આણો એણુઈ હાય,
 મત્રી નઈ મહી એ, સુમટ આત્મા વહીએ ૧૯
 આત્મા સાગણુ પાસ, જોડ્યા મનિ ઉશામ,
 વૃષઈ તુઝ તેડીઓએ, દુરિજન ઉડીઓ એ. ૨૦

દહા

વૃષ દહવાણો અતિ ધણો, તુઝને તેડે તિહાં,
 સોરઠ દેસ ધન તુલ કંદર્ભ, તે લેસઈ ખિણુ માહિ. ૭૧
 મત્રી સાગણુદે જણુઈ, મધ આત્મુ નવિ જાઈ,
 રાય તણુ ધન દહદમઈ, મુઝ વિણુ વિણુસી જાઈ ૭૨
 જો તુલારઈ ધન આવીઈ, તો મોક્ષતિ આણુઈ હામિ,
 દ્રવ્ય સપત્રો જોતઈ ધત્ર, કાપ કરઈ કંણુ હામિ. ૭૩
 અસુ સુંછી નર મો વત્થા, આપો જમંગ જત્યાદા
 સ્વામી ધન લેના જણી, તુલનઈ તેઃઈ નિદાં. ૭૪

એણે વચને નૃપ ખીજ્યો, અશ્વ ચડ્યો તેણીવાર;
સેન સુખટ નહીં લેઈ કરિ, પોહોનો ગઢ ગિરિનારિ. ૭૫

ચરિત્ર.

ગઢ ગિરિનારિ આગ્યો રાય, સાજણુદે તવ માહમાં જાય;
બહુ ધન મુંઝી લાગો પાય, પણિ રાજમનિ સખવ કપાય. ૭૬
ખીજ્યો જેસગ બોલ્યો તિહા, કહ્યું સોરઠ ધન માહરં દિહાં,
દિઈ લેખું તું મુઝનેં સહી, આપી ધન ધલા ઉભો રહી. ૭૭
તવ સાજણુદે કહ્યું કથન, કહ્યો જેતતુ આપું ધન;
પણિ એક પુણ્ય લાહો લીજઈ, ગિરિ ઉપરિ યાત્રા કીજઈ. ૭૮
એણે વચને ટાટો થયો રાય, તીર્થ બોમિ ફરસેવા જાય;
ગિરિ ઉપરિ નૃપ ચડીઓ જસે, જીન પ્રસાદ નૃપ દેખઈ તસે. ૭૯
દિઈ લુવન દીડો આઝગ, પુકુંવખણી મળ્યો વિસ્તાર,
ઉચ પણુઈગગને જઈ અડ્યો, બીમા ભરીન નહીં એ ધડ્યો. ૮૦
ચિત્ર વિખિન અનઈ ગ્રેણી, ઘણી પુતલી ચિત્ત ચોરણી,
ગોખ આસીઆ નમ્ર રજોરડી, શક લુવન સ્યુ કરતો દુહડી. ૮૧
દીકું નેમિનાય સ્વરૂપ, જાણે પરમેશ્વરનું રૂપ;
મૂરતિ દેખિ હરખ્યો ધણું, નૃપ ઓણું ભવમ આપણું. ૮૨
જન્મ સફલ સહી તેનરનારી, જેણુમ પ્રામાદ કર્યો એણુમ હારિ,
તે ભવ તરિઓ કહ્યું મુખિરાય, ધન્ય પિતા ધન તેહની માય. ૮૩
અસ્પાંવચન નૃપ જાખજ જસઈ, મત્રી માજણુ બોલ્યો તમઈ,
સ્વાંભી એ દેહરં તુલ રાય, ધન પિતા ધન તાકરી માય. ૮૪

સોરઠ દેસનું સવતુ ધન, તે છલા ખરચ્યુ થઇ પ્રસન
 જે છલા સ્વામી માન મન, નહીતર દીજઇ છલા નઇ ધન ૮૫

તવ હરખી બોલો મહારાજ, તર્ક કાંધુ એ પુણ્યનુ માજ,
 તો મુઝ ધન સાથિ સ્યુ કામ, તે રાખુ મુઝ જગમા નામ. ૮૬

હ ખીજો યુગનનઈ બોલ, ઉચુ નીચુ કહિઉ નિટાન
 પાપી દૂરિગન જગમા ધણા, આડ જે કહઈ આપણા ૮૭

અસ્યા કામ તણા કરણહાર, પાપી તિહા બહુ ધરઈ ખાર
 ખીજો રામ તોડમા આડ, આવડઈ ભેઈ ૧નધાડ. ૮૮

છેદી નાક નઇ કાપ્યા કાન, સિર ધોનુ મુખ કાલુ વાન
 પ્રહક્ષિણા હુઇ નગર મઝારિ, રહેખી તે હરખ્યા નરનારિ ૮૯

અસ્યો કક દેઇ તિહા રાન, રાખ્યા નર નહીં નગરિ માહિ,
 કાઠ્યા બાહિર તે આન્યા વહી, આડ વિબળુ સમલી થઈ ૯૦

હાલ

હીચરે હીચર હુધઆં હીરાલે—એ રેશી

રામ-ધન્યાથી

આડ મનિ ચિતવઇ, રાવ મનિ રિઝસ્યઇ,
 આપસ્યઇ અસ્વ તે અત્યત મોટા
 રાવ રેશી ચઢીઓ, યુગન મુખ દેખતા
 નાનનઈ કાન છેલાજ હોડ—આકણી— ૧

ખુમ કરણા થયા, નાક, છાડી ગયા
 અખર અલમા રણા દાત દીસઈ,
 પાપ પ્રગ જરો, યુગન જે આડનો
 દેખતા લોક તે દાત પીસઈ— ૨

યુગલ ગાધધં ચક્રયા, પગામ આખધ કિર્ચો
 મધસ મુખ ચોપડી સીસ પાટા;
 બલુજ બહુ બાજ તમ, શબ્દ જે સાંભલ્યા
 નગરના આડીયા રસર્વ નાહી—
 ધમ દ્રુમ તે ભગર્ધ, નાતિ તેહનધં તજમ
 આડી કર્યા વિના કલ્પીધં ન આસધં
 સ્વાનની પૂંછડી, સદાધ વાંકી રહધં
 જોહ ખટમાસ નથીધજ ધાસધ—

૩

૪

હાલ.

ફાગનો.

આહ શિખામણુ દેધ કરી, વક્ષીઓ જેસંગરાય;
 એણુધ અવસરિ બીંમ તાણીઓ, આળ્યો તેણુધ કારિ. ૫
 બેહુ કરજોડી વિનવધ, સાજણુને તેણુધ કામિ;
 સ્વામિ મુઝ દ્રવ્ય લીજમ, શ્રી જન મંદીર કામિ ૬
 સાજણુ કહે સુણિ શેહીઆ, નહી મુઝ ધનતું રે કાજ;
 તુઝને પુણ્ય હવુ સહી, તધ રાખી મુઝ લાજ. ૭
 બીમ ઝભણુધ મત્રીધર, દ્રવ્ય ખરચો બહુ કામિ;
 જે ધન પુણ્ય ધાનકિં મયુ, તે નાવધ મુઝ કામિ. ૮
 તવ તે બીમસા વાંછીઓ. આપધ રત્ન સો સાર;
 સાહ સાજણુ તે લેધ કરી, કીધુ નેમ ગસધ હાર ૯

દૂહા.

પાપ બીર લીમજ સહી, આપ્યાં રત્ન સુતંતં;
 દેવ તણું ધન રાખતાં, પાતિમ દુધ અલંતં. ૧૦
 દેવ તણું ધન વાવરધ, કરતો ચરની ધાત;
 કુઝ કસકે ચગવતા, ભવિભવિદુધ ગમનાય. ૧૧

પૂર્વ પુરુષ ધર્મ કહીઉ, ધર્મ વિદુણાં સાત;
નર નારી પંખી પરુ, સુણુયો સહુ આવદાત. ૧૨

ચઉપધ,

સંયમ મુંકી લહઈ ધરવાસ, રહી પોસાલઈ કર્તો આસ;
પૂજા રચણઆનો પુત્ર, ચેલો ગુરનાઈ આપઈ ઉત્ર. ૧૩
શ્રી દેવ ગુરના અવગુણુ ગાય, માત પિતા સરિ મુંકંઈ ધાય;
રૂપમ કહઈ એ સાતઈ જોઈ, પ્રાંહિ ધર્મ વિદુણા હોય. ૧૪

દ્વિતી.

ધર્મ વિદુણા એ સહી, કરઈ સો નરતાં કાંમ;
પાપ બીર ભાંગિ સહી, લીનઈ તેહનું નાંમ. ૧૫
તર્યો તે સાજણુદે સહી, તર્યો તે જોસંગ રાય;
તર્યો રસો ભીમજ વાંછીઓ, પુષ્ય તણુમજ પસાય. ૧૬
પુષ્ય કાજ સાજણુ કરી, આગ્યો પાટણુ માંહિં;
રાય તણે ચરણે નમ્યો, ભૂપ પ્રસંસઈ ત્યાંહિં. ૧૭
નૃપ મંત્રી બિહંઈ એકમના, બિહુમાં વાંચ્યો નેહ;
હવમ હેમ નૃપ કિમ મદ્યા, સુણો આવદાતજ એહ ૧૮

હાલ.

ધન્ય ધન્ય સેનુંજ ગિરિવર એ-એ દસી-રાગ ધન્યાસી.

કાટિંગ ગણુ અતિ ગુણુનિશે, વયરી ગાખા સાર રે;
ચંદ્ર ગહિં દત્તસરિ હવાં, ધન્ય તેહના અવતાર રે.
કાટિક ગણુ અતિ ગુણુ નીશે એ આકર્ષી. ૧૯

૧ ધર્મ વિદુણા કરતા સોય. ૨ તે.

યશોભદ્ર સૂરિ રચ્યા,	પ્રગળ્યા તેહનઈ પાટિરે,	
પ્રધૂમ્ન સૂરિ તસ પાટિ હવો,	જેણુધ લહી શુભ ગતિ વાટરે	૨૦
શ્રી ગુણુસેન મોહામણા,	દેનયદ્ર સૂરિ સારરે,	
નગર ધધુકઈ આનીઆ,	સાથિ બહુ પરિવારે કો	૨૧
તિહા એક સાહ આયો વમડિ,	મોહ વસ અભિરામરે	
નારી આહની તેહને,	શુપન લહઈ શુભ તામરે કો	૨૨
આવી રહઈ તવ ગુર તણુઈ,	સુપન લહિઉ સી જેહરે,	
રચણ ચિતામણી પેખીઉ,	ગુરનઈ આપ્યુ તેહરે કો	૨૩
ગુર હહમ સાબનિ આનિમ્ર	સુત હોત્યમ ગુણુવતરે,	
સયમ લેસમ શુભપરિ,	મહિમા વત અત્યતરે કો	૨૪
અસ્તુ કહી ગુર આનીઆ,	ઉદરમ વાવઈ બાહરે,	
પુણ્યનતો નર પ્રગીઓ,	માત પિતા પ્રતિપાનરે કો.	૨૫
સવત અગ્યાર પસ્તાનઈ,	લગન અનોપમ સારરે,	
કાતી સુદિ પુનિમ દિનમ	જનમ્યો દેવકુમારરે કો	૨૬
આગર વાણી તવ હવી	સુત હોત્યે બ્રહ્મચારરે,	
જન ધર્મ દીપાવર્યે,	લેરે મયમ રસારરે કો	૨૭
અતિ હિંસવ કરી ચાપીઓ,	અગદેવ તરસ નામરે,	
પથ વરસંતો સુત થયો,	બહુ વાખ્યા ગુણુ આમરે કો.	૨૮
એણુઈઅવસરિતિહા આવીઆ,	દવત્યદ્ર સૂરિ રશયરે,	
સાહમીઉ આવક કરઈ,	આવઈ ગુર ગણુધારરે કો	૨૯
અગદેવ તિહા માયસુ,	ગુરનઈ વદનિ જાયરે,	
જાઈ બહોડો મુનિ બહમાજુઈ	હહમઈ દર્મ ન માયરે કો.	૩૦

ગુર કહ્ય સાબનિ આનિકા,	૧પૂર્ન જોન સંભારીરે,	
એ સુત આપો અઘનણુઈ,	એ નદી રહ્ય મંસારરે કા.	૩૧
વધી વિભાસે આનિકા,	સુત દીધો ક્રિમ જાયરે,	
મુઝ ભરતાર મટેસરી,	ત્રાપિ સોષ જરાયરે. કા.	૩૨
સઘ અતુવિંધ વિનવે,	સાબલિ ચાહની વાતરે,	
એ સુત આપો ગુર તણુઈ,	હુઈ જીનશાસન નાયોરે. કા.	૩૩
ધનવત તે આવિકા,	દીધુ પુત્રનું દાનરે,	
કુંમર લેઈ ગુર આવીઆ,	જીમ નિરંધન નિધાનરે. કા.	૩૪
કથું પુરિ ગુર આનીઆ,	ઉદયન મત્રી જીહાઈરે,	
કુમર બનાવ્યો તેહને,	સુમરિ વાનઘ ત્યાહિરે. કા.	૩૫
એણુઈ અવસરિ ધરિઆનીઓ,	અગદેવનો બાપરે,	
સુત નવિ દેખઈ આગણુઈ,	ચિતાતૂર હુઓ આપરે. કા.	૩૬
જઈ પુછઈ ધરિ નારીનઈ,	પુત્ર ન દીસઈ કાપરે,	
સ્ત્રી કહઈ સુત ગુરનઈ દીઓ,	ચાઓ કાપ્યો ત્યાહિરે કા.	૩૭
અનપાન તેણુઈ પરિહરી,	આ-યો ગુર નઈ પાસીરે,	
દેવચંદ દિધ દેસના,	સુણુતા સહુ ઉવાસીરે. કા.	૩૮

દ્રહા.

ઉવાસઈ ચાંચો સુંણુઈ,	ગુર કહ્ય તત્વ વિચારે,	
આક પુરંજ જગિ દોહવા,	જો સોષઈ સસાર	૩૯
દાતા, તપીઆ, સમતા નરા,	મુણુચડી શીલ સુગણુ,	
વિરદા પર ચિતા લદઈ,	વિરવા નદી રમનિ માન	૪૦

સાતઠ નર સોધ્યા મિલક, પશ્ચિ વિરયો દાનાય,
 ઘતામા દાનિ વડો, જે દિર્ઘ સુત બિદ્યામ. ૪૧
 વું ઘતા જગમા વડો, તરં દીધું સુત દાન,
 તાહરી કીરતિ જગિ રહી, જહા થિર અમર વિમાન ૪૨
 મહાભારથ માહિ કહિઉ, જોણુ કુલિ યતિ ન યાય,
 તમ પૂર્વજ અવગતિ બમધ, મુગતિ કિલ્લ ન જાઈ ૪૩
 ચાચો તિહા સસઈ પડિઓ, બાજી નવિ બોવાય,
 ઉકયો શુરવંદન કરધ, ઉદયનધ મત્રી જાઈ ૪૪

વરવૃ.

ધરિ આબો ધરિ આબો સેઠ ચાચો,
 મત્રી મુખિથી ધમ કહે સુપુરુષનર તુસીહ સાચો,
 પુત્રદાન જગિને દિઉ, તે મે નવિ દેવાય,
 ત્રણ્ય લખ્ય સોનન લીજીધ, સ્વામિ બગતિ ઉમ્હાય ૪૫
 તેમ સેઠે તેમ સેઠે માન કીધો,
 ત્રણ્ય લાખ ધનનવિ લીઓ, પુણ્ય કાજ મે પુત્ર દીધો,
 રાજ હસ કુલમા રહે, પુત્ર એ હોસયે પ્રસિધો,
 તેણે કારણિ મે સુત દીઓ, રાખુ શુરની લાજ,
 લાજે ધર્મ પ્રતા મને, પ્રે સો દુકર મજ ૪૬

અઉપધ.

દુકર કાજ નર લાજી કરધ, બાર દેવ સયમ આદરધ,
 લાજ મરિઅચી ન ગિડધરિ. તાપસ વેદ રહો ને પદધરી ૪૭

ઋષભદેવ સાથિં ઋષિ જોડ, લાજ ધરિ ન આપ્યા તેડ;
 લાજ કુંડરીક દીક્ષા વડધ, લાજ તજ તવ દુર્ગતિ જાપ. ૪૮
 લાજ કુંઝરિ રણુદ મઝારિ, લાજ ધીજ પાસર્ષ નરનારી;
 લાજ યાંચો આપર્ષ પુત્ર, ન દીર્ઘ ગુર નર્ત પાછો ઉત્ર. ૪૯
 લાજ ધર્મ ધણા નર કરધં, લાજ પુણ્ય કુમારગિં ટલેં;
 લાજ પે ધન દિન કેતણાં, લાજ ધં જુડા યાજ ભલા. ૫૦
 યાંચો ગુરનધં વાંદી વશ્યો, સકલ સંધ મનોરથ ફલ્યો;
 નવ વરસહનો સુત જવથયો, સંવમ લેધ ગુર પાસધ રહ્યો. ૫૧
 સોમદેવ દીધું તસ નાંમ, દિન દિન વાધર્ષ બહુ ગુણુ ગ્રામ;
 એકદિવસ મુનિ ગુરનધં પાસિ, નાગપુરધ આપ્યા રૂપ્રભાતિ ૫૨
 વસધ વિવહારી નિહાં ધનદ, પુણ્ય પસાધ કરધ આનંદ;
 કોયક પૂરવ પાપ પસાય, રતે વિવહારી નિર્ધન યાપ. ૫૩
 સાહ ધનદ તવ ચિંતધ હીધ, ધનનાદું તો કહધ નધં કહીધ;
 જહારધં ધરિ ધન હુધ બહુ, પ્રાહેં કિરપી યાધ સહુ. ૫૪
 ભોમિરહિલધન વિણુમીઝધ, પરધરિ મુકયા પરના યાધ;
 હરધ ચોર નધ રાગ લીધ, વિશ્વાનર પરમસધ દીધ ૫૫
 ધન હારધં નર બહુ જૂવટધ, પુણ્ય વિના વ્યાપારધ ધટધે
 જલ જુડધ કુવસનધ બધે, પુણ્ય કાજ વિમાંસણુ યાધ. ૫૬
 ને મધે પુણ્ય ન કીધું બહુ. તો ધરથી ધન નાદું સહુ;
 પ્રાકાર હુઓ મનમાંદિં, જુમિ ખલેવા બહો તિહાં. ૫૭
 ડી ભોમિ ખણિ જેતલધ, લક્ષ્મી લક્ષ્મી યધ તેતલધ;
 રી ટાપલાં નાંખધ હારિ. એણુધં અવસરિ મુનિઆપ્યા દારિ; ૫૮

ધર્મલાભ દેઈ ઋષિ રહઈ, નરનારી હમડઈ હ્રમ વહઈ,
 મહા ૧ મૂનિ એ આઘ્યા આજ, રાખ દેખતાં ન રહે લાજ. ૫૯
 કૃપણ નહીં આપણુ ધરિ કદા, ધૃત, ખાડ, ગોવ દેતાં સદા;
 આજ કેહીપરિ આપું ધસિઈ, સો હ્રમ આણી ઉરમપદસઈ. ૬૦
 ગદગદ સ્વરી તવ બોવે નારી, ધર્મસિ નિંપની ધરહ મજારિ;
 વહમરો સ્વામી રાખો મન, તુલો મુનિવર છો પુરુષ રતન. ૬૧
 રાખ લેઈ વહરાવઈ જસઈ, ચેલઈ સમસ્યા કીધી તસઈ;
 અંગણિ દીમઈ બહુ નિધાન, રાખ તણુ કા દેતા દન. ૬૨
 શેઠ તિહાં સમસ્યા લાડી, ચેલાનઈ ઉપાડયો સહી,
 સિદ્ધાક્ષા ઉપરિ મુંડયો જસઈ, રહેમટકા બહુ થયા તસઈ. ૬૩
 દેખી શેઠ હુઓ હખં અપાર, ગુર તઈ કીધી માહરી સાર;
 ગણું નિધાન વધુ તુજ પુણ્ય, કેહીપરી લાજ રહત વિણુ ધન. ૬૪
 ધન વિણુ કોઈ ન માનઈ ગુણુ, ધન વિણુ નર સહુ અવગુણુ,
 ધન વિણુ કોઈ ન આવે કામ, ધન વિણુ મુ કીજઈ શુભ નામ. ૬૫
 ધન વિણુ રૂપ રસમ સંમાર, ધન વિણુ નેહ છડઈ નરનાર,
 ધન વિણુ સુદ્ધિ તે બાંકી રહમ, ધન વિણુ પુરુષ મુદ્ધત નવિસહમ. ૬૬
 લૂલો દૂરો નમ પાંગસો, બહમરો, બોખડ નમ આપસો;
 અલિં પૂજા કોઢિ લહઈ, કદખં કોઢિ તે બહમો રહઈ. ૬૭
 જો ધનવંત અધિ કેરૂં જમઈ, સકલ લોખનઈ તે પણિ ગમઈ,
 જો નિરધન અધિ કેરૂં ખાલ, તો દાગિરી નર દેલાલ. ૬૮
 ધનવંત બોલમ આપ પંપાલ, લોક બણુઈ વેતસ વાચાલ;
 જો નવિ બોલઈ રંક સરીર, તો સહુ બાળઈ બલા મંલીર. ૬૯

ઋષિભ્યો ઉતારઈ ઉતારિ, નવરસ કરઈરે વખાંધુરે;
 સહુ રસ બેદ બધા લલધરે, જે હૃદયે જાણુ સુખધુરે. હે ૯૧
 શંગાર, હાસ્ય, રૂઢ, કૃષ્ણામલીએ, વીર, બધાનક સારરે;
 ખીભત્સ અદ્ભુત, શાંતિ રસારે, આપ્યો ઉતારી પારરે. હે. ૯૨
 આઠરસ જેણુઈ જાણીઆરે, ન લલો તેહમનિ બેદરે;
 પડિત સોય અધુરડોરે, વિપ્ર જીસો વિષુ વેદરે. હે. ૯૩
 અષ્ટરસ આઠઈ અગમારે, નવમો સિરિનઈ હામિરે;
 સિર વિષુ સરીર ન શોખીધરે, કર, પાપ ન આવઈ કામિરે. હે. ૯૪
 શાંતિરસ રૂપણી રસવતીરે, નિપાળ્યા મુનિ સારરે;
 આઠરસ રૂપિઆ તિહાં વલી એ, ધગાવઈ અંગારરે. હે. ૯૫
 સોઈ રસવતી જે જમધરે, નાસઈ તાપ કપાધરે;
 તપ, જપ, કષ્ટ કયાં વિનારે, તે નર મુગતિ જામરે. હે. ૯૬
 કૃષ્ણ હૃદયો કેવલીરે, ચદ્ર રૂપનો સિંધુ તેહરે,
 તપ, જપ, ધ્યાન કયાં વિનારે, સમતાઈ સિંધુ તેહરે. હે. ૯૭
 એ રસ શાંતિ સોહામણોરે, પોખઈ દેવ ઇન્દ્ર સારરે,
 એણીપરિ દેતા દેસનારે, હવુ અક્રમાસ પૂરરે. હે. ૯૮
 ગુરુ કલ્પ કુંજો અધિકારીઆરે, અક્રમાસ કરિવઈ ધ્વજા સારરે;
 હવઈ હાથી અહો વાવસ્યુરે, રહમતા નહી આવધરરે. હે. ૯૯
 સ્ત્રી પીઠરિ નર સાસરેરે, મુનિવર એકઈ ગામિરઈ,
 એ તપ્યે વધુસે સહીરરે, જો રહે એક હામિરે હે. ૧૦૦

અભિપ્રાય.

૧. ઋષિભ્યો ઉતારઈ ઉતારિ, વિષુ પદરમ નારિ વિષુસઈઆરે,
 ૨. વિષુસઈ જાણુ સુખધુરે, વિષુ હાથિં વિષુસઈ ધરમર. ૧

૧ કૃષ્ણ રૂપ રસ્યેરે. ૨ જેહરે,

વિણુસઘં વિણુચઢનારિ તુરી, અતિ લાગઘં વિણુસઘં દીકરી;
 વિણુસઘં ખમરોગઘં જીમ ગાત્ર, વિણુસઘં ભુંડસાથિં યાત્ર. ૨
 વિણુસઘં દાતા વલુણું યાત્ર, વિણુસઘં પંડિત વિદુણું ચાત્ર;
 મનમયમઘં વિણુસઘં પરચોક, પુણ્ય કરિઈ તે ચાપ ફોક. ૩
 વિણુસઘં વિદ્યા અતિ અભિમાન, વિણુસઘં કંઠ વિદુણું ગાન;
 વિણુસઘં અતિઆસસ, નિજ કાંમ, વિણુસઘં અમરમીનથી ગાંમ. ૪
 વઢો તે વેગઘં વાંછીઓ, સઙ્ગવસઘં તે જાંછીઓ;
 વિણુસઘં પુરુષ કુદેસઘં ગયો, વિણુસઘં તપિ થિર વાસો રહો. ૫

હાલ-પાછલી.

રામ-સામંતરિ.

તેણુધ કારણું અહો ચાલસુરે, પૂરવ રાખેલા પંથરે;
 ધમ લાભ હવો તુલ ધણોરે, કરચો પુણ્ય પુણ્યવંતરે. ૬
 સુવિહિત સાધુ થિર નવિ રહધરે, રહતાં વિણુસઘેં વાતરે;
 પ્રિયમ બહુ નરનારિસુરે, તેણુધ સયમ વ્યાધાતરે. ૭
 તવ અધિકારી ધમ કહધરે, અધિ કહો કાંઈ મુઠ કાંમરે;
 શુણુવસંકલ જીમ ચાંધરે, તુલો કલો ધમ અભિરાંમરે. ૮
 રેવધંદ સરિ તવ બોલીઆરે, એક અપૂરવ કાજરે;
 રસના ઉંચી ન ઉંપડધરે, કહધતા આવઘં લાજરે. સુ. ૯
 તુલ ધરિ નારિ પદમનીરે, નગનાખણુધ રહધં તેહરે;
 વસ તજી કરે સાધનારે, મંત્ર ફલધં મુઠ જોધરે. સુ. ૧૦
 અહો કવં રમંત્ર સાધનારે, તું લેધં રહધં તરુઆરિરે;
 મન, વચન ચિત્ત યૂકીધરે, તો હણુજો તેણુધ ઠારિરે. સુ. ૧૧

શુભે રંજીત અધિકોરીઓરે, શુરનાઈ કદમ મુખિ હાયરે;
 ત્રિણિ આચાર્ય નારિસુરે, ગદ ગિરિનારે બપરે. સુ. ૧૨
 શ્રી છન પ્રતિભા આગેશિરે, નાગી પદમની નારીરે;
 આચાર્ય કરઈ સાધનારે, નર હાથિ તરુઆરીરે. સુ. ૧૩
 ન ચક્ષુ મેરની ચલિધરે, ન ચક્ષુ દુ સર્પ શેપરે;
 ન ચક્ષુ મુનિ મત્ર સાધનારે, છમસિરિ અક્ષર લેખરે. સુ. ૧૪
 પરગતિ હુઓ તવ દેવતારે, વિમલેશ્વર સુર જોહરે;
 કહઈ માગો નાગિ રાજુઆરે, તુલ્ક મનિ ભાવઈ તેહરે. સુ. ૧૫
 દેવેશ્વર તવ જોલીયારે, કાંતીયા પ્રાસાદરે;
 શ્રી સેરીસમ આણુવોરે, દિધ વિદ્યા વરસ વાદરે. સુ. ૧૬
 મનયગિરિ મુખિ માગીકરે, સિદ્ધાંત વૃત્તિ કરે સારરે;
 પરગતિ શુભે સુર તે સહીરે, દિધ મુગ શક્તિ આપારરે. સુ. ૧૭
 હેમ હરખિત તવ જોલીયારે, દિધ મુગ વિદ્યા એહરે;
 વચનબલિ નૃપ યુગપુરે, સાસન દીપાવધ તેહરે. સુ. ૧૮
 હેમ વચને આતિ હરખીકરે, સુર હુઓ સંગુદરે;
 વિદ્યા ત્રિણિ દેઈ કરીરે, કાધી પુખ્તની વૃદ્ધિરે. સુ. ૧૯

ખરૂ મહિના નમ્રં અતિ કરી, આવયં શાસનં સુરસુંદરી;
 શુર વાદિનમ્રં ઉભી રહી, સુખવિત વાંગુલી સુખિંથી કહી. ૨૨
 હેમાંયાર્ય તાંદરો શિષ્ય, તેહનમ્રં પદવી આગો ઋષિ;
 તેહથી જનશાસન ગાજસમ્રં, જસ પડહો જગિમાં વાજસમ્રં. ૨૩
 અમું કહીનમ્રં દેવી ગમ, શુર ધ્યાનમ્રં(મી)ક્રિષ્ણા મહામહી;
 મનમાં વાત હવી તે પ્યમ્રં, આગમં દૂધ નમ્રં શાકર ભલી. ૨૪
 આગમં સિંધ એને પાખર્યો, કનક કંથરા નમ્રં અમૃત ભર્યો;
 આગમં શુર ચેલામાં નેદ, શાસન દેવીમ્રં દેખાડ્યો તેહ. ૨૫
 હરખ્યો શુર ઉઠિલ તેણીવાગ, સાથિં સહુ લીધો પરિવાર;
 આબ્યા નાગપુરિ મુર્છાદ, વસમ્રં વિવહારી જહાં ધનદં. ૨૬
 શુર જાની તિહાં કરમ્રં વખાણુ, સઘ ચતુવિધ સુંણુમ્રં સુખણુ;
 ધર્મ કથા કહમ્રં ચિહુ પ્રકાર, દાન, શીલ, તપ, ભાવના સાર. ૨૭
 જે હનુઆ એકા અવતાર, તે આગધર્મ સોમ્રં આર,
 યોવન વયિં ઇત્રી વસી દરમ્રં, બાર ભેદ તપ આદરમ્રં; ૨૮
 ભલી ભાવના ચોણુ ધ્યાન, ધન પામી દિધં પાત્રમ્રં દાન.
 સાને ક્ષેત્રે વિત વાવરમ્રં, મિંબ પ્રનિલ યાત્રા કરમ્રં. ૨૯
 જે ધનખરચુ જમણુમ્રં દાથિં, જહાં જાવ નિહાં આવમ્રં સાથિં
 શુરગિર્યા નિહાં એણીપરિકહી, અશ્વ સંસારી તે સદહમ્રં. ૩૦
 શુર ઉપદેશ સુંણી શુભ ધ્યાન, ધનદ ખગ્યર્ન બહુ નિષાંન;
 સંવન અઆર બાસડ્યો જસને, એહ મહોત્સવ કરાગ્યો તસમે. ૩૧
 હેમ સુરિ નમ્રં થાપી કરી, અઆબ્યા તે પાટણ પરવરી;
 પતન (નો) રાજ્ય જેસંગ જેદ, ગય રેવાડી વચદીએ તેદ ૩૨

હેમાચાર્ય દીડા તિહાં, હર્ષ હુઓ તવ હર્ષા માંહિં;
 જોયા તે જોવાનઈ હસી, ધર્મ કયા કાઈ કહું ઉવસી. ૩૩
 હેમ વચન હરખીનાઈ કહઈ, દયા, ઘનથી નર સુંખ લહઈ
 રાય કહઈ હું શુર અવધારિ, નિત્ય આવેતું મુહુલ મઝારિ. ૩૪
 નૃપ વચને હરખો મુનિરાય, રાજ સભામાં નિતિ જાય;
 ધર્મ સુણાવઈ જેસંગ તણુઈ, હેતુ યુગતિ ધ્યાંતઈ ધણુઈ. ૩૫
 સ્વામી ખટુ દર્શણુ નિરખઈ, સાચો ખોટો શ્રેય પરખઈ,
 સુધો વર્ગ આદરીઈ આજ, કૂડા ધર્મ તજે મહારાજ. ૩૬
 કૂડા શુર નઈ કૂડા દેવ, કૂડા શ્રેયની મ કહે સેવ,
 મિથ્યા ધર્મ કરતા વધી, પુણ્ય સકય જાયે પરજલી. ૩૭
 ગલીઈ ધોયો શ્રમ કાગડો, કિમ ઉગલ્ય હેતી બાપડો;
 તિમ શ્રમ મિથ્યા કરતો ધમ, કહો કિમ હોસઈ આપડું કર્મ. ૩૮
 તેણિ કારણિં શ્રેય પરિખ્યા કરું, સુધો ધર્મ તુહો આપડું,
 જશેમતિ શ્રમ પરિખ્યા કરી, બધવ પ્રણ જેણુઈ કીધુ દિરી. ૩૯
 સંખપુરી સંખ શ્રેષ્ઠિ વિચાર, જશેમતિ તેહનઈ ધરિ નારી,
 જીને નવિ માને બરતાર, સાહ પરપયો તવ બીજી નારી. ૪૦
 નવ યોવન નઈ નાદી નારી, તે આવી ગરલ નઈ ધરખારિ;
 ટહપુરપ તિહાં હરખઈ હમઇ, રાતિ દિવસ નવિ રપાહો ખસઇ. ૪૧
 શુભકાર કરઈ સ્ત્રી તણુઈ, જે બોલે તે શ્રેયઈ સંજુઈ,
 ટહ પુરપ નઈ નાદનારી, દુહાદો યોગ મિલઈ સંમાર. ૪૨

હૃદી.

સા મેરી સુલખણી, ચઢી તે રાન ચઢિ,
 હુ તુલ પૂછુ રે પડિતા, સ્ત્રી બલી કંઈ સોકિ ૪૪
 સ્ત્રી એકજ કંઈ, સોકિ અનતા કંઈ,
 નિત્ય મરીય નિત્ય મારીય, હમડા પગ પગ હં. ૪૫
 સ્ત્રી આપમ એક મરણ, શોકી દિધ સોચાર,
 દોષણ પેહુ તણખનુ, અનર્થ વારોવાર. ૪૬
 કાણો કોનો કૂબડો, સોકી વિના પીઉહત,
 સોકી સરીખુ કામદેવ, દેન મ દેષસ કત ૪૭
 ધરની પડા જીમ દોષ ધરનિ, કણુવ સરીખુ કત,
 કહો કિમ આખો ઉગરઈ, બરડી આચુમ અત ૪૮
 પરવસ પીકિ પરનસ ધન પરધરિ બોલણુ આસ,
 પર હતિ ને કંઈ, એ ચિહ્ન પડ્યા નિરાસ. ૪૯
 પરહતિ ગઈ ને પ્રમ। ખિણુખિણુ સારે તેહ,
 સાનઈ સાખણિ શોકડી, નરહ નસાડયો નેહ. ૫૦

અથ કુનિહાં

ખેર ખેર નહત, કંઈ હાકુર લૂસણો,
 હહત નારી કુનારી, (કે) ખેર ખેર રસણો
 ગલીઓ બઈલિ હહન કંઈ પથઈ બઈસણો,
 કુનિ કુનિ હા (હા) બાઈ હહત શોકડી શાન કંઈ ગુમડ આસણો. ૫૧
 સીહન કંઈ સરિસાઈ મેહા ગજણો
 બૂપતિ કે સરીસન, રણુઈ દન બજણો
 શાયતહી ખિણુખણિ કે તાજો તાજણો,
 કુનિ હા હા બાઈ મમની કે સિરિ રસવક્રમ લુછન લાજણો ૫૨

છંદ-અડઅદ્વિ.

કુંઝર કડણિ કુ કડં છમ સવધ, ગાજ વિજ કેશગી સરિ સવધ,
 ઘૂકો બાણુ છમ ક્ષત્રી સવધ, ગયો નાથ સુકુવીની સવધ. ૫૩
 માતો ગપંદ વિધે છમ સલ્લે, બોલ કુબોલ સોલક જેમ સલ્લે;

દ્વિહા.

નેહ નાકો નર નારિમાં, સંગતિ શોક વિરામ;
 હૃદયદય દૂડી પાપિણી, સુ કીર્તિ શુભ નામ. ૫૪

કવિત્ત

ઇદ્ર વારણી નામ, સોઈ પણિ ખાતાં કડુઈ;
 મીઠું નામજ સાર, ખામ તો ખારં નડયું.
 શીલી તાપ કરેતિ, ગતી પણ બખી નવિ નાઈ;
 દેવા માગઈ બીખ, પગે અપહારે ભાપ;
 બોજ રાજ કરંઈ વર્તેતરં, શોક બહન નમમાં લહી.
 નામ અતોપમ એક, પરિણામઈ માઈ સહી. ૫૫

વાહ્યા તે કિમ વીસરઈ, જેસું ધણો સનેહ;
 વિસાર્યા ન વિસરઈ, ગરવા તણા સનેહ. ૫૯
 ક્યાંહાં કોયલ ક્યાંહાં અબવનં, ક્યાંહાં મોરા ક્યાંહાં મેહ;
 રાતિ દિવમ તે સભરઈ, જેમ આપીડા મેહ. ૬૦
 સજન થોડા હંસ જેમ, વિરલા કંઠી દિસંત;
 દુર્જન કાલા કાગ જેમ, મંદિયલિ ધણા ભમંતિ. ૬૧
 તમણુ સરિસો નેહડો, મકરિસ હમડા ગમાર;
 ગાયે નાખી ગુણુ જેમ, વલ્લતી ન કરે સાર. ૬૨
 જો આવે દમ બવા, જો નાવે સો વીસ;
 જેણે ચિત્ત ઉતારીયા, તે સું કંઠી રીસ. ૬૩
 સનેહ વિણુસીકેં રસણુ, મઠ વિનાસિ પોલિ;
 અણુમાનિતો પશેહણો, આ વેટે અધોલી. ૬૪
 પીહડો મુજ સનેહ તજ્યો, હુઓ તે જાણુ ગમાર;
 જે નર માની વકડા, તે નર યથા ખૂહાર. ૬૫
 નદીતે વક વોલા બણી, પર્વત ઉડા ખોહ;
 પાંકા નર ને વિધન ધણા, ગેહલી મુખિ મ શેય. ૬૬
 એણુધ અવસરિ તિલા આવીઓ, મંત્ર સુવાદી નેહ;
 જશોમતી પ્રેમઈ કરી, વેગઈ તેડ્યો 'તેહ.' ૬૭
 કમં કથા માડી કંઠી, તેહનઈ અધ દયાય;
 મંત્ર મૂલ દીધું અસું, જેણુધ નર પોરી યાઈ. ૬૮
 જશોમતી પ્રેમઈ કરી, રાંધ્યા અન અપાર;
 મંત્ર મવ માંહિં ધરિક, બુજાઓ ભંરતાર. ૬૯
 પુરપ ટવી પોરી થયો, નાકા કાઠી મુંહ;
 લાખી કાટિ લટકનો, લાખા શિંગ નઈ પુંહ. ૭૦

હાલ.

હમચીની.

પુ'છ ૧નયાવધ શિગ હવાવે, દેખઈ નાની નારી,
 તે ગઈ રાજ સમામાં વેગઈ, નૃપ આગવી પોકારીરે. હમચડી. ૭૧
 શ્વામી માહરો કંત અનોપમ, સોડી કીધો પોડી;
 જૂપ તેડો તસ સીખ દેખનેઈ, હોદો સિરની ચોટીરે-હ. ૭૨
 જશોમતી તેડી જૂપાવઈ, પૂછી પૂરવ વાતો;
 તઈ પોડી કા કીધો ભુડી, જો પોતાનો નાચોરે-હ. ૭૩
 જસોમતીકહઈસુ શિરુસ્વાંભિ, મઈ અપારાધ ન કીધુ;
 સોકિં કાંમથુ કીધુ મુઝનઈ, નર તાણી નઈ લીધુરે-હ. ૭૪
 મુઝનઈ નવિ માનઈ બોલાવઈ, તવ હુ રોસિં બરાણી,
 કરતા સું મઈ કીધો પોડીઓ, અવર કલા નવિ જાણીરે-હ. ૭૫

(પાછીલી હું પસ્તાણી હો)

સોકિતથુઈ પાપિ થયો પોડી, ૬૬ કરઈ એ કાથો,
 એહનું મસ્તગ મુડિ રાજ, ગાધઈઈ સેધ ધામીરે-હ. ૭૬
 ૪નૃપતિ નારિ વિખોડઈ એહું, એહું નઈ વડતિ વારઈ;
 જસોમતિનઈ ૧બવદબવાળો, તે પશિ તેહનઈ આરંધરે-હ. ૭૭
 જસોમતિપાવઈનિજ પીઢનઈ, વનચારિ જલ પદઈ;
 એથુઈ અવસારિ એક નારિસું, ૧૩ ૭વિવહારી જાવરે-હ. ૭૮
 જશોમતી દેખી નઈ પૂઝઈ, વિદાવરની નારી,
 કુણ કારણિએદીસઈ દુખિણી, મુરઈ વનહ મઝારીરે-હ. ૭૯

૧ હવાવધ. ૨ હો ૩ કીધો ૪ નરપતિ. ૫ વનઈ.

૬ બલાવ. ૭ વિદાવર.

- વિદાધર કહ્યું સુણિ હો, ^૧અમલા, કંત પશુ એણિ કીધો;
^૨અસદ ટલીનઈ પુરપજ હોવઈ, સોય મંત્ર નવિ લીધોરે-હ. ૮૦
 અનુકંપા આવઈ તસ નારી, બોલઈ પ્રુદ્ધિ વિચારી;
 પશુ ટલી જીમ પુરપજ ચાય, સોઈ પ્રુદ્ધિ વદિલિ સારીરે-હ. ૮૧
 વિદાધર કહ્યું સુણિ અમલા, એહનો એક ઉપાય;
 એ બપડી તિહાં એક મૂકડું, તેહયી માંણસ યાધરે-હ. ૮૨
 વિમલ વિમલ વહી તવ ચાલું, શબ્દ મહઈ તિહાં નારી;
 તેણુઈ ક્ષેત્રઈ જ્યાં વન વેલી, લીધાં સુદી બાહારીરે-હ. ૮૩
 છોડ એકેકો દાયે લઈ, પીઉનઈ ચારિ ચરાવઈ;
^૪સુદ્ધ મલઆબુ મુખિ જીહારઈ, તવ પોઠી નર ચાધરે-હ. ૮૪
 જસોમતી હૂઈ તવ સુખિચી, પીઉચું પ્રીતિજ વાધી;
 બહુ વન વનસ્પતિ સોધતાં, સુદ્ધ આપધિ લાધીરે-હ. ૮૫
 તિમ તુ ધ્યાન ધરીનઈ સ્વામી, ષટ દર્શન પરખીનઈ;
 સુદ્ધ ધર્મ રાગ આદરીઈ, કૂડો શ્રેષ્ઠ તજીનઈરે-હ. ૮૬
 સુદ્ધ દેવની પૂજા કીનઈ, સહઈ ગુર પાય નમીનઈ;
 સુદ્ધ ધમ આરાધો રાગ, અનિ અનુકંપા કીનઈરે-હ. ૮૭
 સિદ્ધરાય હરખો મનમાહિં, હેમ વચન ચિતિ લાગો;
 સુદ્ધ ધર્મ શ્રવણે સાંભલતાં, ક્રમતિ કદમદ બાગેરે-હ. ૮૮
 એણુખવસરિનૃપ અશ્વ ચઢીને, સિદ્ધપુરી માંહિં નાય;
 ઇસ તણો પ્રાસાદજ ઉચો, રૂઢગાલ નીપાયરે-હ. ૮૯
 પાસઈ આણુ મંત્રી મોટો, રાજવિહાર કરાવઈ;
 મરતિ વીર તણી તિલા માંડો, શ્રી જીનના ગુણ માધરે-હ. ૯૦

સેવી શારદા કેરાચર્યું, વંશી પંચાંગ, કરીઉં વ્યાકર્ણું; ..
 આપ્તું રાગના, કેરું હાથિ, તપ હઠઠઈ હરખો બહુ ભાતિ. ૩૩
 તેડ્યાં પંડિત, જોસી; જાણું, ૧ જોઈયાકર્ણું ૨ કરું અપ્રમાણું; ..
 પંડિત કહઈ સાચું તો કહું, જો વ્યાકર્ણું, પરિખ્યા લહું. ૩૪
 દારમેર, અનોખા, દેસ, મરખિપણું જન નહીં લવમેસ; ..
 ચંદ્ર કાંતિ, મરતિ સરસ્વતી, તેજ ત્રિણિ ભુવન છપતી. ૩૫
 તે દેવીનું, ભુવન અખંડ, તે આગણિ, જસ ભરીકું કુંડ; ..
 શાસ્ત્રતણી, નર પરિખ્યા કર, ૩ તો પુસ્તક લેઈ જસમાં ધર. ૩૬

દ્વંદ્વ.

જોણ વચ્ચને તપ ચિંતો તો, બુદ્ધિ વિચારઈ તોમ; ..
 વપર વિના એતાવલી, દીસત્ર મચ્છર, હાંમ. ૩૭

અઉપધ.

પાપીનઈ ન ગમઈ પુણ્યવંત, નિર્ધનને ન ગમઈ ધનવંત; ..
 નીચ કુસિનર કઠીઈ જોહ, ઉંચ કુસીને હેમઈ તેહ. ૩૮
 મુરખિને ન ગમે મહામનિ, ન ગમે મણિધને જીમ સની; ..
 મયજાને ન ગમઈ આવ્યાર, ન ગમે કીરખી નઈ દતાર. ૩૯
 ન ગમે રાગીને બૂખાલ, ૪ ન ગમે આસસુ નમ ઉજમાલ; ..
 સોભાગી નઈ સહુ કો નમઈ, રોભાગી નઈ તે નવિ ગમઈ; ૪૦
 મીઠી (સ્વરે) વાણી વિસ્તારઈ, સુર વિદુણો નિહાં ધર્પી કરઈ; ..
 કપટી કપટ કરિ જગિમાંદિ, નિઃકપટી નઈ હેલઈ ત્યાંદિ. ૪૧
 નિર્જન દીણઈ લગવંત, ૫ વપર નમ સુરા નવમતંત; ..
 ન ગમઈ જાહાણ મુનિવરનાંમ, વપર વિના જો મચ્છર હાંમ. ૪૨

૧ જન ૨ કરી પ્રમાણ. ૩ તે પુસ્તક લેઈ તેડમાં ધરો.
 ૪ નરે આપીડિ મુનર ઉજમાલ. ૫ કાપરસરાને ન મલત.

ફહા

મઝર ભરીઆ બભણા, બોલઈ મુખથી ચ ગ,
કાગન પોથી કિમ રહઈ, કરતા પાણી સ ગ, ૪૩

ચરિપાઠ

નૃપ પૂઠાઈ આચાર્ય તણે, વાદી વિપ્ર શિરુ મુખિ બચઈ,
હેમ કહે નૃપ વાર મ લાય, પોથી જલમા મુકે રાય ૪૪
તેડયા પડિત દેહમાન, પુસ્તક લેઈ ચાલ્યા પરધાન,
આવ્યા શારદ દેહરે જહા, પુસ્તક મુક્યુ પાણી ચાલિ ૪૫
જમ હસા સગ દીડા કરઈ, તિમ જલ પોથી ઝીલઈ તરઈ,
મઢી પુસ્તક જોયું જસઈ, બીરુ કિંહા ન દીસઈ રેકીસઈ ૪૬
પિપ્રતણા મુખ ઝખા ચામ આવ્યા જહા બધરે સિદ્ધરાય
બોલ્યા પડિતનઈ પ્રધાન, જગમા સાચુ હેમ યાન ૪૭
એહલુ વ્યાકર્ણ કુણ જગિ કરઈ, જેહની પોથી જલમા તરઈ,
કમિકાલઈ એ સવચ સહી, અસી વાત તિહા વિપ્રઈ દહી ૪૮
એણે પચને નૃપ હર્ષ અપાર, તેડયા શાસ્ત્રણા લિખનાર,
ત્રિણસઈ સહીઆ જે સાર, ત્રિણવરસતે તિહા લિખઈ અપાર ૪૯
સોવન અક્ષર પોથી બવી, અક્ષરદેસ માલિ મોડહી,
વાચઈ કોપી નાસે રીસ, હરખઈ પુરપ હલાવઈ સીસ ૫૦
સારસ્વત ઈંદ્રિ અનઈ પાણિણી, માન મ વહઈરો તેંદનામણી,
તત્ત રાકટાપન વિખ્યાત, તેહના દર્તા જોયે હાય. ૫૧
અધાનઈ જો કહામણું, સોય કવી મમ નાખો વણું,
સવા લાખ હવે પ્રગટિહ હેમ, તે વાચીનઈ દુળ પ્રેમ. ૫૨

ચાલી રવાણિ સરદાં પકવાન,	દીઠી ન ગમઠે ખીચડી ધાન,	
ચીર પટોયા ચાલુ જોતિ,	તિહારઈ ન ગમઈ ખામર પોત	૫૩
મેર શિખર જે રંગિ રમઈ,	દુઝા દુઝાર તસ નવિ ગમઈ	
આતઈ મણિ મોતી જાગર	ન ગમઈ તસ દુઝે દાતાર	૫૪
હસઈ માનમરોવઝ હલિવ,	ન ગમઈ ખીજે ચાનકિં રહિવ,	
નાગે પામરો ચદન ઝાડ,	તો તસ ન ગમઈ ઉચા તાડ	૫૫
તિમ એ જગમા વ્યાકર્ણુ હેમ,	દીઈ ઉપજઈ પડિત ગ્રેમ	
હેમ તણી વાણી જગિ સાર,	અદાર દેસ દુકિ વિસ્તાર	૫૬
હેમ હેમ જ પઈ જગિ રનામ	સિદ્ધરાય જોલમ ગુણુ આમ,	
હેમ રાય અનગા નહીં અસ,	જેલવી પ્રીતિ અઝ નખમસ	૫૭
હેમ વચન સુણિ તર રાય,	પાપ બીર જેસમદે થાય	
આહેડો વારો વાગરી,	માયર જન મનઈ તિહા કરી	૫૮
વરસઈ કોડી સોનઈમા માન,	સિદ્ધરાય કરઈ પુણ્યદાન	
અકર મુકીઉ મીણુ નામિ,	બુતરિલાખ હેમબલ્લકાડિગામિ	૫૯
અકર નવાનો જે કર થાય,	એક સો ગયેનું હણ્યાવ પાપ	
અકર ઉતારઈ તે નર ધન્ય,	કાડિ ગાય છોડ્યાવુ પુણ્ય	૬૦
અસ્મા અકર મુક્યા બહુરાય,	હેમાચાર્ય તણુ પસાય,	
નૃપ સન્મુખ દુઝો જવસાર,	હેમસરિ તથ કરો વિહાર	૬૧

ફૂલો.

વેદાર કરતો મુનિ તરઈ,	તામઈ	નરની	કાડિ,	
પેર રહઈતા દીરતિ ધટઈ,	સયમ	લામઈ	જોડિ	૬૨

ચરિત્ર

સુપુરુષ સોપારી નર્મ પાન, ૧૬૫ વરહાથી નર્મ વિતાન;
વક્ત્રી કેવડો જાગિ નિષ્પાત, દૂરિ ગયા સોભઈ એ સાત. ૬૩

ફહા.

તેણુઈ ઝારણિ મુનિવર વડો, હેમાચારજ નેહ;
મહિ મહલિ વિચરઈ સદા, પુરજન તારઈ તેહ. ૬૪

સિંધે સોરઠ નર્મ ખાવો, દક્ષણ વાગડ દેસ,
હેમ સૂરિ તિહાં વિચરીઆ, બવિજન દિષ ઉપદેશ ૬૫

એણુઈ અવસાનિ એક દેવતા, આવી કરઈ મધ્ય રાતિ;
આવર દેસ તુલો પરીહરિ, હેમ રહો ગુજરાતિ. ૬૬

તુલનઈ લાભ ૧તિહા ધણો, જૂઝઈ બહુ નરનારિ,
સુર ૧વચને ગુર આવીઆ, પાટણ નગર મજારિ. ૬૭

જેસગ જઈ પાઓ નગ્યો, પુરજન હુચો ઉછાય;
હેમ સૂરિ પાટણિ રથા, ઉત્સવ અધિકો થાય. ૬૮

સિદ્ધરાય હરખ્યો ધણુ, ધન્ય મુઝ ચક્રલક : વસ;
જેણુઈ કુચિ ગુર હેમજ કવો, જસો સરોવર હંસ. ૬૯

વસ વડો ચક્રવક્ર તણો, બીમદેવ મહારાજ;
દોષ પુત્ર તેહનઈ હવા, કણુ અનઈ ખીમરાજ. ૭૦

કણુ તણો જેસગ હવો, ખીમરાજ સુત સાર,
દેવ પ્રાશાદન પુત્ર બલો, બુદ્ધિ તણો મંડાર. ૭૧

હાલ

ઝોણીપરિં રાજ કરત દેશી-રાગ-ગાડી.

તેહનો	તિહુયણુ	પાલરે	ત્રિસુત	તેહનઈ,	
દોષ	મૃતા	શીલઈ	બલીએ—		૭૨
જયેદો	કુમરનિરદરે,	બીજો		મહીપાત,	
કીર્તિપાત	ત્રિજો	સહીએ—			૭૩
પ્રેમસદેવી	ધેયરે,	જેસગ		સેનાધી,	
કૃષ્ણદેવ	નઇ	તે	વરીએ—		૭૪
દેવવદેવી	જેહરે,	નગરી		કાબેરી,	
પૂરણરામ	નઇ	તે	વરીએ—		૭૫
તપ	બધવ	મિ	બહધન્યરે,	દેવી	કારમેરી,
પત	જોડાડુ	જનમીઆરે—			૭૬
એક	દિન	કુમર	નિરદરે.	અશઈ	તે ચકયો,
રાજ	સભામા	આવીઓ	એ—		૭૭
દોઢો	હેમ	સરીદરે,	હધડધ	હરખીઓ	
પ્રેમ	કરી	ગર	નિરખીઓએ—		૭૮
ધન્ય	જૈન	મુર્ખીદરે,	સમતા	રમ	બર્ષો
કુમતિ	શુભિ	ઋષિ	પાતનોએ—		૭૯
દેખી	હેમ	સરીદરે,	રાગ	રજીઓ,	
ગયો	પોસાનઈ	વાલવાએ—			૮૦
મધો	મિ	કર	જોડીરે,	સંચુતો	દેસનઈ,
ચિન્ત	ચમકયો	અતિધણુએ—			૮૧

વલતું	કુંભરનિરંદરે,	પૂછી	સાધુ	નઈ,	
કવચુ	ગુણે	નર	શોભીએએ—		૮૨
હેમ	કહઈ	સુણો	રાયરે,	નર	નઈ સત્વગુણ;
પરદારા	સંગ	નવિ	કરશેએ—		૮૩
તારામાંહિં	જીમ	અંદરે,	લગ્નિ	ગીતમ,	
અભયકુમર	બુધિ	વડોએ—			૮૪
મંત્ર	માહિં	નવકારરે,	ઝડઈ	શાલીબદ;	
ઈંદ્ર	વડો	સુરમાં	વધીએ—		૮૫
બૂપતિમાં	જીમ	રામરે,	સીતા	'સતીયમાં;	
પંખીમાં	જીમ	હસશેએ—			૮૬
ગડમાં	લંકા	કેદરે,	ગુણમાં	સત્વ	ગુણ;
હેમ	કહઈ	નૃપ	જાણીએ—		૮૭
ખીજો	ગુણ	નવિ	હોયરે,	તે	એણિનવિ અડઈ;
સત્વગુણે	નર	શોભીએએ—			૮૮
જેમ	એકલગો	સીંદરે,	ન	સદ્ય	સ્નામનઈ;
સત્વ	ગુણઈ	વનમાં	ફિરશે—		૮૯
જીમ	એકલગો	સરરે,	ઘાવઈ	નિમીરનઈ;	
ગગનિ	મંડલ	કરઈ	ઉજલુરે—		૯૦
મોટા	પર્વત	પોદરે,	વજ	તે	નાંનકું;
ચસ્વયં	કુંગર	ચૂસેએ—			૯૧

કવિત.

ધણા મ જાણી કામિની, સીંદણી સીંદ એકજ જાગે;
આવઈ નદી કા દૂકડે, પસ. નર. નાગ, પત્રાઈ.

હુંડણિ જાઇ લાખ, તોહઈ પરસેન ન ઠેવઈ
 જે વનમા એક સીંહ તિહા કો પાપ ન મેલહઈ
 તે માગઈ કહુ કામિની, સત્ત સહીત જણિ એક
 સહસરયુ સાહમે ત્રિહર, કરૂ મો મમ અનેક ૮૨

હાલ-પાછલી

સત્ત હિથા નર જેહરે, તેખઈ નવિ ગુણ,
 જો ગુણ ખીજા અતિ ધણા એ— ૮૩

કાપા વિન જામ હસરે, તરઆર દય વિના
 વારિ વિના જામ જાનહીએ— ૮૪

વર વિદુણી જામ જાનરે, વેણા તુખ વિના
 પુરુષાતન વિણ નર ગિરોએ— ૮૫

ચક્ર નિહુણી રાતિરે, હમી વિણ હતી
 યોગ વિના યોગી જરોએ— ૮૬

હુંડુ વિના જામ ગાનરે, રૂપ એન વિના
 મજલ વિણ જામ આખડી એ— ૮૭

દેવન દેવ વિનાયરે, ગુણ વિણ મગ્ગ અરપો
 અવરી ખીર વિના રજસીએ— ૮૮

તિમ સત્ત હીરો જેહરે, નર નવિ રોનીઈ
 મગ ન સીઝઈ તેહયી એ— ૮૯

ફહી

સર સુખ બવ પય જણ કાય ના ૫૨૫મ
 નિમન લખ લેખઈ ની મૂરો એકજ ખામ ૧૦૦

ચરિત્ર.

- કયા કહું તુલ સુરા તણી, મુંહુયો નર પડિત જે ગુણી;
હસનીનાપુર પાંડવ વસઇ, યજ્ઞ કરેવા મન ઉવસઈ. ૧
- પ્રથમ અગ્નુંન બલીઓ જેહ, રાય યુધિઝિર તેડયો તેહ;
રે બધેવ તું ચઇ પ્રસન્ન, આણિ કુમારં ઇહાં મોવન્ન. ૨
- બધેવ વચને હરખ્યો સહી, આશ્યો અગ્નુંન વેગઈ વહી;
સેતુબધ રામેસર છહાં, વેગઈ અગ્નુંન આળ્યો તિહાં. ૩
- એણુઈઅવસરિએક કોતુગ ચાય, અડડયો રથ આયો નવિ જાય;
ચિહુંદસિ અનુર નિહાવઈ યોધ, કાટ પાપાણુ ન દીસઇ રોધ. ૪
- સૂક્ષ્મ નજરઈ જોયું જસે, વારતાં તોડ દીકક તસઇ;
ઉઠિર એક દીકો અનુદલ, તેહનઈ પૂછ તાંતુ મૂલ. ૫
- હઇઠે વિચારઇ અગ્નુંન વીર, સથા તરી જે સાયર નીર;
તે મહિમા નવિ પાણીપાહાણુ, સોય શક્તિ નૃપરામ સુખણુ. ૬
- સોય દ્રષ્ટાત મિશ્યો તે ખડ, નવિ રથઈ તાનુ ઉદરો;
દેવ, દાનવ, વક્ષ, યોધા જેહ, પ્રતિગ ચઇ બોશ્યો તેહ. ૭
- ઉઠિર ટવી હુઓ હનુમંત, મધુર વચને બોશ્યો મુણુવંત;
રે અગ્નુંન તું જઈ કિહા, નૃપ રામઈ મુઝ મુંડયો રઈહાં. ૮
- જેણુઈ રામિં માર્યો રાવણો, લોહ મગ્રામ હવો અતિધણો;
નેણુઈ રામિ ઇહાં બાધીપાજ, અવર પુરૂષ રઈહાં જાતું તાજ. ૯
- વેગઈ બોશ્યો અગ્નુંન ધીર, માજવિરે તું હનુમંત વીર;
મઝજાતું સકહી એણુઇ પથિ, મોવન લેતું સહી એકાંતિ. ૧૦
- તઇં પણિ મેળ્યો કાકુર રાય, તો કિમ છડેસ યજ્ઞદકાંમ;
પુણ્ય કાજ તહો પણિ કરે, કોષ કાંવી ફરિ પરિદરે. ૧૧

પદમપુદાણુકલિહિ છમ્મએમ	કરત કરાવધ અનુમોદન રજેમ	
સાહાય દિધંતસ મરિયુ પ્રુપ્પ,	કૃષ્ણુ મુખિ રેસુણિહ કાનિ	૧૨
તવ બોદ્યો કપિ કેમે નાય,	સાભનિ અશુન પાકન બ્રાત	
જે તાદરે કચનસુ કાજ,	બીજી વાગમ જ માહારાજ	૧૩
અશુન કદમ સણિ પવનપુત્ર,	હવધ કહુ દુઝ છેમે ઉત્ર,	
સમધદાગ્નુ સુણિ કપિરાજ,	કદમતો બાધુ બીજી પાજ	૧૪
હડીઓ અશુન સુભા સુખણુ	ખખીજ કરમ બહુ મુઠે બાણુ	
પરિખ્યા કારણિ તિહા હનુબુપ,	સાત તાડ તિહા કરમ સરપ	૧૫
પાજ ઉપગિ પડીહિ ઉછબી,	બાણુ પાજ વાકી નવિવની	
સકત કના સત્વ દીકું જસ,	કરમેડી હનુ બોદ્યો તસર	૧૬
સ્વામી તિહાદધ કનકધ કામ,	કનણુ મય કરમ સમામ	
વિધંસોનુ દુઝ આપુ ખમરી	મધ સત્વ જોવા પરિખ્યા કરી	૧૭
કચન લેમ પાછો વધ્યો,	આની રાય યુધિદિર મધ્યો,	
સોવન દીધુ બધવ હાથિ,	સુભા પ્રસસધ તે મદુભાતિ	૧૮
ધીરવતના સહુ ગુણુ ગાય	એકવધ સત્વમ કામ ન થાય	
વાપ સીધ ગજ બલીઆ બુ	પશુઆ નામ ધરાવધ સહુ	૧૯
એકધ પમડધ રથ નવિ દિરધ	એક કરિ બાગી નવિ કરધ,	
એકહાથિધિમ ઉતથુતુ ચાર	એક પમધ કિમ ચાન્યો નય	૨૦
જે નરનારી મિનધ સુસગિ,	તો સુત સુદર ઉપનધ અગિ,	
તિથુ સત્વગુણુ પરદારા લીય	જુહા નય તિહા પામધ લીય	૨૧

ફૂલો

પરનારી નર જે તજધ, તસ થરિ જાય જવકાર,

પગારા સગ જે કરધ તે કનર થયા ખુઆર

૨૨

૧ એદ ૨ તેદ ૩ મ્હે કુખુ એમ ૪ જે ૫ પાજ
કરધ ૬ વખુ ૭ તે સુત ઉપને સુદર ૮ દુઆ ૯ પમેતે નર

હાલ.

આખ્યાનની. રાગ રાઘવિણિ.

પરદરાસું પ્રીતિ કરતાં,	કંઠ	છેલ	ચાપ,	
રેર નરગધં તે પકધં,	ધમ	શાસ્ત્ર બોલધ	ચાપ.	૨૩
આગધ તો અહિલ્યા સંધાતિ,	ઈદ્રિ	પાખ્યો	મોહ;	
સહસ લગ પોતધ હવો,	અસુચી	વહીધ	મોપ.	૨૪
અમર ગુફની અગનારે,	જઈ	રહરિ લાખો	ચંદ;	
ફિન ફિન કસા તે ખિલુ પાખ્યો,	હવહ	પોતધ	મદ.	૨૫
રવિધરણી કહઈ રોહિણી,	કુણુ	દૂખ છધ	મનમાંદિ;	
દુઝ પીક અમૃત આવીઓ,	હ	દુખ્ય	કાંપ.	૨૬
રોહણી કહઈ રવિ ધરણી સુણો,	મુઝ	પીક કસકી	હોપ;	
એક દિવસ સાળે માસમા,	તેણુધ	કારણુ દુખ્ય	જોય;	૨૭
રાંમ ધરણી સાધવી,	દસકધર	લાખ્યો	પાસ;	
સર્વ સેના કુદુખ સાથિં,	નેદિ	પાખ્યો	નાસ.	૨૮
સતી શિરોમણિ દુષ્ટી,	કેચકંધ	કાધુ	જોર;	
સો ભાત અગનિ બાળીઆ,	પામીઆ	વેદન	ધોર.	૨૯
નૃપ મણિરચની મતિ ગધ,	જેણુધ	ક્યું પાતિગ	કાંમ;	
સ્ત્રી કાણ બંધવ મારીઓ,	તેણુધ	વંસ કાળો	સાંમ.	૩૦
ચંડ પ્રવોતન ચૂકીઓ,	સહુ	મૂઢમાંદિ	મોટ;	
મૃગાવતી નધ કારણિ,	જેણુધ	ચણાખ્યો	કોટ.	૩૧
પર યોધ રમતા વનિ ગયા,	પરદર	કાધી	પ્રીતિ.	
અર્જુનધ આવી તે હણ્યા,	સો નરગ	પાખ્યા	નીની.	૩૨

૨ ધમ શાસ્ત્રે બોવાપ. ૨ જઈ લાખો હરિચંદ.

દ્રહી.

છર્ધ પુરય નરમળ ગયા,	લાયુ	પરતગિ	પાપ,	
તેણું કારણિ પરત્વી તજો,	વાર	આતમ	અજ,	૩૩
કાયધ તાતણે ગાડી,	તિમ	પરનારી	નેહ,	
સહયુર કહધ નર બાપડા,	સીદ	વિડબધ	દેહ,	૩૪
કાયધ કુબધ વારિ જમ.	નિમ	પરનારી	નેહ,	
સહયુર કહધ નર બાપડા,	સીદ	વિડબધ	દેહ	૩૫
તાકધ જાકધ તાડનો,	તિમ	પરનારી	નેહ	
મહધગુર કહધ નર બાપડા,	સીદ	વિડબધ	દેહ,	૩૬
તરસ્યા પાણી ખાર જળ,	સુ	સુખ પામધ	દેહ,	
ઋષભ કહે નર ચેતજો,	ત્યજ	પરનારી	નેહ	૩૭

કુનીઆ.

પરનારીસુ જીહકે ચિત ન લાધધ,
 જો ચિત લાચુ હોધ તો નચિત ન જાધધ,
 જો નિત જાચુ હોધ તો નિદન સોધધ,
 કુનિલાલા બાધ, કપ્પહી પમિધ પાસિતો,
 મસ્તગ ખોલીધ

કવિત્વ.

સ્વાંન કરઇ લધુનીતિ, પાપ પશ્ચિ ઉગો એકદ્ધ,
 વસ્ત્ર ન ભીજઇ કેણિ, સોમ મણિ પ્રકૃતિ વિશેષઇ,
 માખી હાય ધસંત ઉટ સુખ હસુ રાખઇ,
 છંડી નાગરવેલી, કટક બાહ્યલડો બખઇ,
 સુધ ચાટઇ આગુલી, કામ વિટાવઇ કુભ નઇ,
 મુનિ હેમ કહધરે ગુણીયણો, શીખ ન લાગઇ સહઇ જનઇ. ૪૨

ફહાં.

૨શીખ તણુઇ સહજ જનહી, જીમ મય ચરતિ ડુગાય;
 અબા મધ્ય રહઇ જોટલી, ઘુહઇ કથા ન જાય. ૪૩
 તિમ નીચા નર નઇ વલી, હીજઇ બહુ ઉપદેશ;
 પરબ્રીથી ૨નવિ વેગલો, છડઇ નહીં લવદેશ. ૪૪
 પરદારા જસ વતહી, તે સુખ સેજજ ન હોય,
 પરનારીથી વેગવા, તસ ધરિ સિલા હોય ૪૫

ચક્રિપદ.

કવિ કાસિ સોની સમામ, શીલઇ અંબ રહ્યો અભિરામ;
 માગ્યો મેહ વૃદ્ધ અતિગણો, જોયો મહિમા શીખલજ તણો. ૪૬
 સતી સુભદ્રાની સુણો વાત, જેહનો જગિ જાણે અવદાત;
 રૂપ ચાવણિ તાતણે તોલી, હાટી નીર ઉઘાડી રપોલી. ૪૭
 નારદ વેદી લગાવઇ ઘણી, એ પરતગિ છઇ આતમતણી,
 તોહઇ મોક્ષ ગયા તમ ગુણો, જોયો મહિમા શીખલજ તણો. ૪૮

નૃપ અતિ શોકાતૂર જાણી, એક પુરોદિત બેઠ્યો વાણી,
 સ્વામીકહણ આ મહારાજીજી મંગાથી જન્મ આણી જઈ. ૫૯
 પગિ અણુદાંણું નઈ પાલાં, લેઈ મંગા જલ સુકુમાવા,
 જઈ સોમેશ્વર નઈ પૂજે, નવિ દીસઈ ઉપાય દૂજે. ૭૦
 અરથી સાંસાં ન કરઈ કામ, જલ પાજ બધાવઈ મમ,
 નાચ્યો ધમિર યુકિ મામ, અરથી જેસંગ ચાલ્યો તામ ૭૧
 આળ્યો સોમેશ્વર જીહાં ઇસ, પૂજી રાય નમાવઈ સીસ,
 આપો પુત્ર બધો તજી સીસ, મમ જૂઠું સિખ્યુ જગદીસ. ૭૨
 પદ મહીના પૂજઈ જગદીસ, પછે અતિ બેઠ્યા ઇસ,
 રાજસું પડિઓ બઝિં સહી, પુત્ર નહીં તુઝ કર્મઈ. ૭૩
 વધી શબ્દ કહું તુઝ આજ, લેસે કુમરનિગંદહ રાજ,
 એણે વચને રાજ રહો, તું ઇસ થઈ સુ બધો ૭૪

કવિત્વ.

વિગતઈ બૂલ્યો વિશ્વબર, લાંક ન દીધું નારી,
 લક આપ્યો સીહનઈ. વસઈ વગડઈ મંસ આહારી,
 ન રહી નાગરવેલી, રૂપ તાડને દીધા,
 નપન તુઝસુ નારી, લેખન મૂનઈ દીધાં,
 સ્વર ન દિધો શુદ્ધ વચન, કંઠ કોકિલા કીધું તુઝ,
 નૃપજેસંગ એણીપર ઉચરઈ, કામિં કામિં બૂલ્યો ચતુર્ભૂજ. ૭૫
 ચતુર્ભૂજ (તુ) અતિ ચૂકીઓ, રંગ અતિ ચુજ દીધુ,
 અખલ પિહર ઇજલા, કેવડી કાટો કીધો
 આપુ (તે) અધ પાગલા, બૂપતિ અમરા ચોડો,
 જનસ રજઈ અસવાગ, તાસ લેઈ કીધો ચોડો
 દીવઈ ઈંદ્ર વારણા, તો ઉદરઈ કહું કાકરિક;
 જેસંગ વિસબરા, (તે) ચણુવતાઈ ચણુ દર્યો. ૭૬

વિસંભરા વેયાં નહી, તો અંતર એવડુ કીધું;
 પ્રેમલ બહુલાં પુષ્પ, તાસ તો ફલહ ન દીધું.
 ફલર્થ અબાકિદા, સમ ફવે નાલીઅરી;
 કોદવામાં કલીયો નહિ, ગોટલર્થ ગુથીજ કરી.
 કનક દીડું કૃપણાં, દાતા દુખવ સરણ્ય.
 નૃપજેસગ એણીપરિહરણી, તાદરી લીધા કુંજુ લહર્થ. ૭૭
 સોવન ન કીધું સુગધ, વાસના એકજલ આપી,
 અવર વક્ષ શવઈ ધણું, કેલિ તો નાખે કાપી.
 હરિ વધન જે બકન, રસના એક તસ આસી,
 શેવનાગ જે સાપ, તામ મુખિ સહસ લેઈ ધાસી.
 મૂરખ દીધી સુદરી, અતુર ધરિ સખની સારથ સહી,
 નિરધનકું બહુ બાપ, જેસગ ધરિ એકથ નહી. ૭૮

હાલ પાછલી.

એણે વચને ધમ્મર લાગ્યો, દૂખ નૃપનો અંશ ન ભાજ્યો,
 વિખ્યું મધ નવિ લોખાય, વિષ્ણુ અક્ષર દીડું ન જાય. ૭૯
 હુઈ જેહનઈ જેહવુ કર્મ, આપછ તેહને તેટલો જમ;
 જગમાં એક સાચો ધર્મ, મૂર્ખ જન લાગો બમ. ૮૦
 તુલો ધર્મ વિના કિમ પામો, જૂઓ નિરધન વિપ્ર સુદામો;
 તેણે વિપ્રે દાનજ દીધું, તેહનું ફવ પરતગિ લીધું. ૮૧
 હરિ વિક્રમ સરિખા જેહ, કરમિં દૂખ પામ્યાં તેહ;
 દેવ, દાનવ નમ્ર યક્ષગય, પુણ્ય ખૂટતછ દૂખિઆ થાય. ૮૨
 જે સમર સરીખો રાય, સુત સાહિ હજાર કહઈયાય;
 એક વેલા મરણજ થાય, કીધા પાપ કર્મ નવિ જાય. ૮૩

કવિત્વ.

કરમિ રાવણુ રાય, રાહ ધડ સમ ગમાયો,
 ઇશ્વર સરિખો દેવ, સોન બિનડી નચારો,
 કરમિ નલ હરિચદ, ચદ કનકહ પામે,
 પાંડુ સૂત વનિ પેખિ, રામ ધરણિ હુઓ વિગેગ
 મુજ મગારો ભીખ, ભોજ ભોગવધ ભોગ
 ઇદ્ર અહિલ્યાઈ સુ રાગિયો, બ્રહ્મા ધ્યાનઈ ચુકરો
 ઝડપભ કહઈ રાય રક કર્મ કો નવિ મુકીરો, ૮૪

હાલ પાછલી.

દુઝ નેસગ કર્મ અસાર તાહઈ પુત્ર નહી નિરધાર
 ધણુ રખેદણો નૃપ આપ, સહી પૂર્વ ભવનુ પાપ ૮૫
 અસ્થુ રાય વિચારી આગો સહુ મુગ્ધન લોક વધારો
 નૃપ મદિરમાહિ મિધા રો, ધરનારી નાહ મોનાગો ૮૬
 નૃપ રદન પ્રતો ભાખઇ તજ પૂત્ર મિના કુલ રાખઇ,

દ્વિહી.

વાંઝિ પુત્રાર્થ થવિ ચઢી, હું કાં જનમી માયે;
 પુત્ર ન હોડિલ્યો ખાલણુઈ, વહુઅ ન લાગી પાય. ૯૨
 મદિર મોટાં ધન ધણાં, દાથી લક્ષ મેમાણુ,
 જસ ધરિ જાલક નવિ રમઇ, તે ધરિ સદા મસાણુ. ૯૩
 મદિર સુનાં જાવ વિણુ, સુતથી વંસ ફલતિ;
 સુત હોણું ધર જોહનું, તે કુલ સહીજ ગલતિ. ૯૪

કવિત.

દાન વિવખઇ ગવઇ, ગવઇ સદઇ દાન પ્રમાદિં;
 મતિ વિના પડિત ગવઇ, ગવઇ મુખ લજ્જા વિવાદઈ;
 લોભિઈ ગુણુહ ગવઇ, ગવઇ પુણ્ય અસતિઈ દાતા,
 પડિત મૂરખમા ગવઇ, ગવઇ તપ માયા ચિતઇ,
 સ્ત્રી સગિં શિશ્યવજ ગવઇ, દૂરિ ગયા નેહજ ગવઇ;
 કવિ ઝપમ કહઇરિ ગ્રાણીઆણો, પુત્ર વિના તિમ કુલ ગવઇ. ૯૫

દ્વિહી.

દીપક જીમ વલી તેજ વિણુ, સેન વિના જીમ રાય;
 પુત્ર વિના ધરિ તે તર્યો, ખીર વિના જીમ ગાય. ૯૬

પુત્ર વિના ધર તે તર્યો,	અર્યો	લૂણો	પ્રાસ,	
સુત વિષુ તેહવો જાણ્યો,	જેહવો	સસારનો	વાસ	૯
બાલિક વિષુ જીમ પારણ,	કવ	વિહો	મેહ	
સપતિ, નિષુ જીમ પાણો,	ગય	ચોવન	તેહ.	૮૮
યોગ વિના યોગી અર્યો	મન	નિહુણ	ધ્યાન	
ગુરુ વિષુ ગચ્છન શોભીષ,	વર	વિહુણી	જાન	૧૦૦
દાતા નિષુ જીમ ચાચન,	પ્રાણ	વિહુણી	દેહ	
પૂત્ર વિના ધર તે તર્યો	બાખઈ	જેસગ	એહ	૧
ફલ વિહુણો તરઅર અર્યો,	ચદ્ર	વિહુણી	ગતિ,	
શુણુ વિષુ નામ ન શોભીઈ	ચોત	વિહુણી	ભાતિ	૨
હુણુ વિહુણી રસવતી,	ધન	વિહુણુ	હાટ	
ગયવર દત વિના જર્યો,	સત્ર	વિહુણો	પાડ	૩
કાજન વિષુ આપો જતી,	પગિમન	વિહુણા	કૃલ	
ગતિ વિષુ દયવર નહીં જતો	તે નવિ	પામછ	મૂન	૪
પુરુષાતન વિષુ નર કિર્યો	વે.	હીણો	ખબ	
દેવન દેવ વિના કિર્યો,	વિષુ	લીલછ	રબ	૫
પખ વિના પખી અર્યો,	સરેવર	વિણ	હસ	
પુત્ર વિના તે કુલ તર્યો,	નવિ	શોભઈ	વસ	૬

શીવ સન્યાસી બાંભણા, મત્ર તંત્ર ના જાણુ; ૮
 એક પુત્ર જો મુઝ દિઈ, આપું રાજસહાણુ. ૮
 કોડિ ઉપાય નૃપ કરધ, પશ્ચિ નો હુધ એક બાલ; ૧૦
 તાંબ વિચાર વાંકો કરધ, કુંભતિ ભજઈ જૂપાલ. ૧૦
 અઘોતરસો બુદ્ધિ વસઈ, રાવણ તણઈ કપાલ; ૧૧
 એકઈ બુદ્ધિ ન ઉઠી, રોહનધ શીટણ કાલ. ૧૧
 ભણ્યો મુણ્યો જેસંગદે, ઉઘો કરધ વિચાર; ૧૨
 મારું કુંભરનિરંદનઈ, જીમ સૂત દિધ મહારાજ. ૧૨

ચઉપધ

સ્વારથ ભૂત પાપી સંસાર, લોભાઈ પાતિગ કરઈ અપાર; ૧૨
 લોભઈ ભરત બાહુબલિ બિડઈ, લોભિં કંસ પિતાનઈ નડઈ. ૧૨
 કનકદેતુ મારઈ નિજ પુત્ર, જાણ્યું લેસ્યે મુઝ ધરસૂત; ૧૪
 લોભ લગઈ સુરપુરી કુમાર, રહણ્યો પિતા તેણે નિરધાર. ૧૪
 કાણી રાજા લોભી થયો, પિતા હણી નધ ઝનરગિ ગયો; ૧૫
 સૂબ્રમરાય ચઢી નર જેહ, અતિ લોભઈ દૂખ પાંખ્યો તેહ; ૧૫
 સ્વારથ ભૂત દીમધ જગસૂત, કાંમે સુલણી મારઈ પુત્ર; ૧૬
 કાંમિંધ લોક હુઈ વલી અધ, ભૂપતિ મરાવઈ કુંભરનિરંદ. ૧૬
 કિમ પોયણિ ઉગઈ પાપાણિ, કિમ સુપુરપ વંછધ પરદાણિ; ૧૭
 કિમ સોનધવલી લાગઈ સાંમિં, કિમ રહધ મુનિવર એકઈ કાંમિં. ૧૭
 કિમ અમૃત યામ વિપ રૂપ, કિમ દેખતો ઝંપાવઈ રૂપ; ૧૮
 કિમ અવધૂત વંછધ મનિ લીલ, ચૂલિભદ્ર કિમ છંડઈ શીલ. ૧૮

મણિધરનર્થ માયર્થ મણી જેહ, શારંગ નાભિ કસ્તૂરી જેહ;
 નાગદાદ વાધણી વનિ ચાય, શ્રવતાં દોહી કિમ જાય. ૧૯
 કિમ પૃથ્વી હાલછે જગિ મેર, કિમ રેદિનકરથી હુધ અધેર;
 ધણેા ઉપાય જેસંગદે કરઈ, કુમારપાત્ર રકિમ માર્યો મરઈ. ૨૦
 જેસંગ કોપ કરઇ અદ્ભુત, બહુ તેડયા પોતાના દૂત;
 જાઓ વેગઈ વીટા દ્યયલી, કુમારપાત્રકુલ નાંખો દલી. ૨૧
 ધાયા સુર સુખઠ મહાજલિ, વેગઈ જઇ વીટી દમયિલી;
 માર્યો રાજા નિહુયણપાત્ર, કુમારપાત્ર નાડો સગકાસિ. ૨૨
 ન્હાડો આગ્યો પાટણમાંહિ, ખબર ખોજ લહી વૃષ નિહાં;
 બહુ કોપ્યો જેસંગ નરનાય, કારણ વિના વૃષ કરતો ધાત. ૨૩

ગાહા.

તંનત્થી ધર, તંનત્થી દેવસં; રાવસં પિતં નત્થી;
 જેજે અકારણિ કુવિયા, ખસા દોતિનિન હુતિ. ૨૪

ફલ.

કારણ વિના કોઈ અસંખ્ય, કારણ કોપ સંખ્યાય;
 કારણ પડીછ કોપ નહિ, તે ઈવિરસા અપિરાય ૨૫
 કારણ વિના કોપે સહિ, મુઓ અસંખ્યા પાંતિ;
 તે દુઃખ મનમાં મં કરે કાંઈ અનિ ૨૬

ચતુર હુધ તે ધરું વિવેક, ફલ અરથઈ નર છડે દેસ;
 ગાંમ કાછું ફલ તજી અભિરામ, દેસ કાછું તજી સહી ગાંમ. ૨૮
 આતમ કાછું છાંડી જઈ દેવ, ઉમા નવિ રહીઈ લવલેસ;
 અસ્યું વિમાસી ફૂંમરનિરંદ, આલ્યો હરિઈ ધરી આણુંદ. ૨૯
 કૃષ્ણ રૂપેવ બનેવી જીહાં, આવી ફૂંમરનિરંદ તિહાં;
 ભેટી શીસ નમાવી રહો, વધી વૃતાંત માંડી નઈ કહો. ૩૦
 કૃષ્ણ કહઈ સુંણિ ફૂંમરનિરંદ, સરીખાં દિન નદિ તારા, ચંદ્ર;
 સરીખા વેસા, સરીખું કાલ, સરીખા વાસર નહિ બૂપાસ. ૩૧
 સુર, નર, નારી, અરિહા, ઇસ, તેલનઈ સરીખિ નહિઅ જગીસ;
 વાસુદેવ, બલદેવા જોડિ, કાનીઈ ચહી પાંખ્યા ખોડિ. ૩૨
 એક દિન રાજ કરઈ નૃપરાંમ, એક દિન જીહ તે પુર ગામ;
 એક દિન રાવણુ સખત જગીસ, એકદિન બુધિ હુધ તસ સીસ. ૩૩
 એક દિન પાંડવ રંગી રમઈ, એક દિન તે નર વનમાં ભમઈ;
 એક દિન રાગ રમઈ ભરથરી, એક દિન આલ્યો સહુ પરિહરી. ૩૪
 જે નૃપમુંજ દિઈ બહુ સીખ, એક દિન તેણુ માગી ભીખ;
 હરિચંદ સરિખો સાહસ ધીર, એક દિન વહનું કુંબધરિ નીર. ૩૫
 જે શ્રેણિક જગિબલીઓ હુઓ, એક દિન તે કડ પંજરિ મૂઓ;
 જે વિક્રમ જગમાં વિખ્યાત, એક દિન હેવા તસ પગ હાથ. ૩૬
 એણુદ્રટાંતઈ રસમળ્યો રાય, સરિખા દિન ન કાઈના જાય;
 આજ લંપી બહસો એકકાઈ, એક દિન તુઝ સરિ જન ધરાય. ૩૭
 કાવિં પુણ્ય પ્રગટ જન થસઈ, સદસ આપન વેતહરી જસઈ;
 મ કરિસ ચિંતા ઈદાં રાય, નાર બનું જે તાહરા પાય. ૩૮

- શુભ યાનક જાણી નૃપ રહ્યો, રાય જેસગદે તે પશ્ચિ લલિઓ
છાનું હેર આન્યુ જસઈ, અવનૂત થઈ નૃપ નાડો તસઈ ૩૮
- આળ્યો નૃપ પુરપાટણુ માહિ, કુણુમેર પ્રાસાદહ છહા
તિહા ભગડના લેનો નૃપ યાય મન કેટનો જ્વયિમા જાય ૪૦
- જાણુ હનુ જેસગદે જસઁ, ભગડા છમના તેડયા તસઈ,
આન્યા રાવન ગરદા બાન, રાય કરઈ તિહા પાય પખાન ૪૧
- ધુઈ ચરણુ જામ આકાર, ભરડા પગિ લખ્યણુ નહિ સાર
કુમારપાન પગિ આ-નો હાથિ, મયગન મઠ લિખ્યા બહુભાતિ ૪૨
- સાયર સીહ તણો આકાર ધજ તોરણુ ના ધનુપ અપાર
સખ ચક્ર નઇ ચરમહપાય, ચિતિ ચમકો જેસગરાય ૪૩
- આળ્યો રાવત અતિ સાકડે, વિષવગ વોકો ધાતો ધડે,
મયગન પડયો અગનડીમાહિ, બન પ્રાકમ ન રદીસઇ કિહા ૪૪
- નૃપ જેસગદે કરઇ વિચાન, તેડયા મત્રી નમ્ર પ્રધાન
આરે સુમટ સુરા ચરો આ ભગડનઇ ધિદા રૂધયો ૪૫
- અસુ કહી નૃપ કામીંઇ જાન બોજન ભરડા કરઈ તસગાય
કુમારપાન ચિતિ ચમકો તિહા બુદિ નિભાસઇ હઇડા માહિ ૪૬
- સહી મુઝ ઉપરિ માડ્યુ કૂડ જાણુનો આ ઝાતિ મૂક
આવી પડીક સકટ માહિ, હા ન દીસઇ જાવા ઠકિહા ૪૭
- છમ મયગન ફરસેડીકાય, પડઈ અગનડી અચમ દાય
પરિમન વાહો બમર જેહ, કમનમાહિ જાણો તેહ ૪૮
- આખિઇ વાહો પસુ પનગ, અગનિમાહિ પરમનઇ અગ
કણું પસિઇ મૂગ હુઓ અગણુ મકા પડીઓ જોઇ પરાગ ૪૯

તિમ હું રસના રસ લોવપી, આરી બધડો જીહાં ધરરપી,
 તો હું હુઓ પસુની જોડી. મન થકી બુદ્ધિ નાકિ દોડિ. ૫૦
 મૂઠ પુરવ હું નર નહીં જૂપ, દેખતો જંખાઓ કૂપ;
 હવઈ નીકલવા કરું ઉપાય, તો હું સાચો રાવતરાય ૫૧
 અસું વિમામઇ રાજા જમઈ, જમતા ભોજન પાંકુ વમઇ;
 ઉભો થઇ નઇ અતિ ઉત્કંઠ, ભગડા સહુ હડસેવઇ ધકઇ. ૫૨
 ભરડા સભા છાંટીઇ જવ ભરી, હાક્યો રાવત ફિટિ ફિટકરી;
 ખરડી ડીમઈ તે નાઠો જવ, વચતો સોય પ્રગટ નવિ થાય. ૫૩
 સિદ્ધરાય આજ્યો તિહા તસઇ, કુમારપાન ન દીસઇ કિસઇ;
 મંત્રીને તવ પૂજઈ જૂપ, ૨કુમરનિરદ કિહા ભરડા રૂપ. ૫૪
 તવ મત્રી કહઈ સુણિ હો રાય, એક ભરડો ઈહા મુચુ જાય,
 તે ઉમડીઓ સભા મઝારિ, ભરડઇ હાકી કહ્યો ખારિ. ૫૫
 સિદ્ધરાય ખિજ્યો બહુ તામ, મત્રી મૂઠ બિગાડયું કામ,
 નહી સંકટ છૂટો વનિ ગયો, તે મૃગપતિ કિમ જાઇ અહો. ૫૬
 મીજ્યો રાય સેનાપતિ બણી, મત્રીનઇ નાખ્યા અવગુણી,
 રે મૂઠો વિણુસાડયું કામ, હું જેસમ તુલ્લ ૨થવીસ દામ. ૫૭
 જો જઇ ઝાયો કુમરનિરદ, તો તુલ્લ સિરથી જસઇ ડડ;
 જો જઇ વિણુઝાવિ ખાજવલ્યો, તો ધરધરણીનઈ નવિ મયો. ૫૮
 ખીજ્યોનૃપજવ બોલ્યો અર્યો, મેન લઈ સેનાપતિ ધર્યો;
 કુમારપાનના જોતો પાય, અની કુંભાર તણુઇ ધરિ જાય. ૫૯
 વિટિહ ધર પ્રજપતિ તણું, અવી કુંભાર મ બોવેસ ધણુ,
 તુલ મદિરમાં કુમરનિરદ, આપિ ડેમુઝનઈ કરિ આનદ. ૬૦

અલી બલુઈ ધીરજ આલી, સહી તુલગુપ્ત તણી મતિ ફિરી;
 ને ડડઈ તો ડડિ નિસંક, ફાકટ કુંભર' મદેસ કલંક.
 કાયા કીજઈ ખડો ખંડ, ચોર તણી વલી દીજઈ ડડ;
 , કહુ પતીજ કરં વલી સોય, કુંભારપાત્ર ને ધરમાં હોય.
 ચોખાં વચન કહઈ કુંભાર, સેનાપતિ મનિ કરઈ વિચાર;
 , તેડયા સુભટ સહુ સજ કરી, કુંભારતણું ધર નેયું ફિરી.
 નેતાં નૃપ નવિ લાધો તિહાં, ખિણુખેદ હુઓ મન માંહિ;
 નીચું મુખ કરી તે વસ્થો, પાગ્રુ રમાંહિં પાછો તે વસ્થો.
 ખખરિ કરી નરજેસંગ તણઈ, સુણી વાત નૃપ બહુ અવગુણઈ;
 , મુખ સેધ સુ' પાછો વસ્થો, કુંભારપાત્ર ને તુલ નવિ મસ્થો.
 ખીજ્યો નૃપતિ જાણ્યો જસઈ, સેનાની વલીઓ તિહાં તસઈ;
 ખખરિ કરેવા કુંભરહ તણી, આપો ધરિ પ્રભપતિ બણી.
 એણુખવસેરિતિહાં અલી કુંભાર, બંડ થકી કાઢિઓ કુંભાર;
 , સ્વામિ તુઝ રાખ્યો નવિ જાય, ને રાખુ' તો (મુજ) રસધરિય.
 હવડાં તુઝ રંડો પરદેસ, ઉભો છલાં મ રહઈ - લવસેસ;
 , કહુ વચન કહું છું આજ, તું અપરાધ ખમે મહારાજ.
 કુંભર કહઈ મુણિ પરભપતિ, તુઝ સમ લોકો જગમાં નથી;
 અમયદાનનો તું દાતાર, મઝ પ્રાંત લગગલ હ' -

અર્યુ' કહી નઈ ચાલ્યો જાય, વયગી ભાગો નહોતો જાય;
 વેગઈ જા'ણુ સેનાની ચાય, અદી કટક તવ કેડિઈ થાય. ૭૨
 કુમારપાલ તવ જૂઈ ફિરી, આવતાં દીઠા ગજ પુરી;
 તવ વેગઈ નૃપ સગવ પવાય, સેનાની પુ'ડિઈ જાય. ૭૩
 કુમારપાલ ભયકર થયો, ભીમસિંધ હાવી સરણિ ગયો,
 રાખિ રાખિ નર પુ'ડિ કૃપાવ, આચ્યું સેન જેસંગ મૂપાલ. ૭૪
 ભીમસિંધ મનિ કરઈ વિચાર, જીવ ઉગાર એ 'ધર્મ' સાર;
 આંહી કશ્ણા રાખ્યો રાય, અખર ખાડ ઘાલ્યો તસકાય. ૭૫
 વેગઈ સેનાની આવ્યો તિહા, કુમારપાલ નવિ દીસઈ કિહાં;
 પૂછઈ હાતીનઈ કરિ અલો, ઘહા આવ્યો નૃપકલ્હર કિહાંગયો. ૭૬
 હાસી ભીમ બોલ્યો મહામતી, ઘહાં નર કોઈ આવ્યો નથી;
 નવિ માનો તો જીવો જાણુ જો હુઈ તો જેસંગ આંહુ. ૭૭
 તવ સેનાપતિ ખીજી કરી, ખેત્ર આપુ તેણુ જોયું ફિરી;
 ખોર કાંખરા બહુ હઈ જહા, બાને અણી પરાયા તિહા. ૭૮
 કટકઈ આપી કરી અતિધણી, કલા કેવલી બહુ આપણી,
 એક ન રવાણુ આયુધ અણી, રાખણુ હારો ત્રિભુવન ધણી. ૭૯

ફૂલો.

જીસકુ રખઈ સાઈબા, માર ન સકઈ કોય;
 બાલ ન વડો ડતાં નગ, જો જગ વયરી હોય. ૮૦
 જીસકુ મારઈ મામ આ, રાખ ન સકઈ કોય;
 જમરા ચોટી ન ચૂકસે, જો જગ ઉણુ હોય. ૮૧

સુર સુભટ રણિ જહુ મધ્યા, વીટયો કુંભરનિરદ;
 રૂપ માર્યો તિહાં કિમ મરઈ, રાખણુ દાર જીણુદ.
 સેનાની જખો યથો, સુભટ હુઆ ખીન ખેદ,
 મુખ લેઈ પાંઝા વધ્યા, પાણી ગયા કુ મેદ. ૮
 કટક ગયું જવ જાણીડ, તવ હાથી સજ યાય,
 જાખર પાંઝા તિહા કરી, કાઢિઉં મૂજર રાય. ૯
 સ્વામી છુ સુપુરૂષ સહી, મછ કીધી તુઝ બાધ;
 જાંખરમાહિ ધાલીઓ, ખમજો તે અપરાધ. ૧૫
 કુ મારપાલ ઐણીપરિ કહઈ, સામવિ સુપુરૂષ વાત;
 તઈ મુઝ રાખ્યો જીવતો, તુ મઝા બધેવ તાત. ૧૬
 નિત ઉડી ઘનહ દીધ, સોના ખડી લાખ;
 એક જીવ ઉગારિધ, તેહનું પુણ્ય અસખ. ૧૭
 હાંન દિધું નહ તપ તપે, જલઈ નાહઈ સો વાર,
 કુમર કહઈ એ નર જાણ્યો, હયા રિના સહુ ધાર. ૧૮
 કઈ ન શોભઈ કુડવઈ, શોભઈ મુચુતાં ઘાન,
 કર નવિ શોભઈ કંકણે, શોભઈ દેતા દાન. ૧૯
 કાયા ન શોભઈ ચદનિં, શોભઈ કરણા સાર,
 તાસ સરીરે લેખઈ સહી, કરતા પરકિપાર. ૨૦
 તઈ રાખ્યો મુઝ રબીમઝા, ઉડી આપ પરાંણ.
 તું ઉપગારી જગિ થયો વગે, તુ જગિ સખતો જામ. ૨૧
 રેહ અર્મનિ વાણુરી, કરી પદધરિતુ પાપ.
 મુણુ ઉસકત વહી, તુદઈ થયુ ન જાપ. ૨૨

ભીમસેન સતોષીઓ નૃપ આલ્યો પરદેશ,
જવ હુ રાજ લલકસ વધી, તવ છુઝ બકિત કરેસ. ૯૨

હાલ

પરંતમાહિ વડો મેર હોઈ—એ દેસી—રાગ દેશાખ, ગગ કેદારો.

અસુ કહીનઈ આલ્યો રાય, ગામ નગર પુર જોતો જાય,
કૌતગ એક અનોપમ થાય, ઉદિર એક દીડો તસ કાય ૯૩
તે દરમાહિ પધમીનઈ લાનઈ, લેછ સોનઈઆ બાહરિ આનઈ,
હેમ ટકા માડ્યા એકવીસ, નાચિઈ ઉદિર કરઈ જગીસ. ૯૪
કૌતગ જોછ નર ભૂપાન, લેછ સોનઈઆ કરતો આય,
તવ ઉદિર ઉદીરઈ હુછ દાન. વેગઈ મરણુ ૧કરઈ તતકાય ૯૫
હછહછ નૃપ કરતો મુખિ ત્યાહિ ખિન ખેદ હુઓ મનમાહિ,
હુ જગિ પાપિ મોટો મૂઠ બણ્યો ગણ્યો ૨હુઓ મતિમદ. ૯૬
મઈમનિ કીધો અરથોઅ વિચાર ઉદિર નહીં વણુજ વ્યપાર,
નવી કરવી કાઢ જમણુનાર, દાન દેવુ તસ નહિ નિરધાર. ૯૭
તીર્થ નવિ કરવી એહનઈ યાત્ર, નવિ પોખેહવા ધૃણ્ણ પાત્ર,
એહનઈ નવિ કરવી ભોગનિ વાત, તો સ્યુ કરસ્યે કનકની ધાત. ૯૮
પણિ પાપી જગિ મોહની જાન, મોહે લખમણુ કીધો કાય,
અમુ પુરોહિત વારઈ નિજબાન, મોહઈ મુનિસર દેતો આય ૯૯
રોતો રામ રડાવછ રાન, મનમા ચિતછ સીતા ધ્યાન,
અનિમદ મોહઈ વહઈસરિ નહ, સુરપતિ જોષ દેછ નિદાન ૧૦૦
ઉમયા મોહો ઇશ્વર નાઓ નદિખેણુ કોશા ધરિ ઠરાઓ,
લાહુ મોહઈ અખાડો જાઓ, અરણુક કપિ પરમથી રાઓ ૧

દુરુખર્ષિ રત્નો જે સશીરામ, મળ્યુ લહી તે દુરગતિ જાય,
 આર્દ્રકુમાર તાતલુછી બધાય, કત મોહી સ્ત્રી પ્રક ખાય
 એક હસાનઇ એક રડાનઇ એક બોલાવઈ મનમા જે ભાવઇ
 એક ધન મોહ્યા પાપ કરા) એક દેહ મોહ્યા મસજ ખાવઇ
 મોહઈ મુઝી માતા આપ સુતનઇ કહી બોનાવઇ ખાપ,
 પુત્રીનઇ કહઈ આને માય, મોહઈ મુખિ અનહુ બોનાય. ૧
 મોહઇ મુઝયા ગરદા બાન, મોહઇ ઉદિર કીધો કાન,
 પશ્ચાતાપ કરઇ જૂપાન, તિહાથી આપ્યો કુમારપાન, ૫
 આપ્યો ઉદિગ ગામ મઝારિ, જઈ ગ્યો દેવશ્રીઆ ધરિઆરિ,
 પ્રાદિ તે પુષ્પનતી નારી, તેણુઇ કીધી નૂપતી મનોહારી ૬
 પધિ જાણી ભકિત કરી માર, બોજન જૂપતિ સખરો આહાર,
 પ્રીત્યો કર્યો મધ અપાર, હરખ્યો નૂપ બોયો તેણીવાર ૭
 જે નર મુગતિતણા ભજનાર, તેહનઇ અગિ પડઇ ગુણુમાર,
 તે નર કરતા પર ઉપકાર, તે ન ગણુઇ નર આપ પરાય. ૮
 સારદધન લખમી દતાર, તે ન જૂઇ કુન ના આચાર
 દેતા ન કરઈ સોય નિચાર, જમ જગમા તરુઅર સહકાર ૯
 તરુઅર કંપ મગિખી સારી દાતા દેવશ્રીઆ જે નારી,
 જૂખ્યા નવિ જાય બીખારી, માનવ પરિખ્યાની કરનારી ૧૦
 દીડો દૂમર નરેશ્વર છહારઇ, બોજનભકિત કરીઅનિ તિહારઇ,
 ખુશી યયો રૂપ હઠડામાહિ, મધુગ વચનિ મુખિ બોલ્યો તાહિ ૧૧
 જે મુઝ રાજ દીડ જગનાથિ નિનક પ્રાવઇ નિદાગઈ દાથિ
 અસ્યુ કહીને આપ્યો ત્યાહિ, આપ્યો ગામ તે દધયવીમાહિ ૧૨

ચરિત્ર

રાવ દધિની આલો જસઈ,	જાણુ હવુ જસઈ નર તસઈ,	
સુભટ મોકલ્યા જે મહાનનિ	તેણુધ વીંગી આની દધિલી	૧૩
આહુલ વ્યાકુલ નૃપતિ થાય	સજન તણુઈ મરણુઈ તવ જાય,	
રાખિ રાખિ પ્રજના ધણી,	હણુના મુખ નર આઝા બણી	૧૪
તવ રસજનધ આની દયા,	કુમારપાન પરિ કીધી મના,	
ષટ માહિ નર ધાતો મોય,	તે થાનકિ નનિ જાણુધ કોય.	૧૫
મુખ મહુ આઝા પુરમાહિ	કુમારપાન નહી દીમે વ્યાહિ,	
ગઠ મઠ મહિ જોતા ફિરવ,	કુમારપાન માહના પરિ શ્રઈ,	૧૬
જોતા પ્રિદા ન દિસઈ ઝંઝમવ	સજન તણે ધરિ આઝા તસઈ,	
વેગઈ જવ જાદો કુભાગ	શ્રદ્ધ કુમારપાનની યસાર	૧૭
સજન શ્રદ્ધ સેનાપતિ શ્રે	ધોળીનો ઉખાણો પારો,	
શ્રી માયિ નનિ ચાઈ જમે,	ગાધવડીને ફૂટઈ તસે	૧૮
તિમ તુહો ગય ન જો જાન,	ધગ લૂંવા કર ઉપાય,	
પણ મરિ ગાજે જસઅરાય	તિહા પ્રજા લૂટી નરી જાય	૧૯
મુર થઈ મોદ્યો કુભાગ,	સેનાપતિ મનિ કર્ગ વિચાર,	
કુમારપાન મડી નાસી ગયો	વરિ કુભાગ તણુઈ નવિ ગ્યો.	૨૦
સેનાપતિ સેન લેજ નયો,	નૃપ જમઅને આની મદ્યો,	
કરજોડી નિનવીઓ ગય	કુમારપાન પકિમ જા રો જાય	૨૧
એણુધ અનસગિ મજન કુભાર,	કુમારપાનની કરતો સાર	
ઈ યજી તવ કાદ્યો રાય,	નિપ્ર વોમિગ મિત્રો તમ કાય.	૨૨
ત્રિણિ મિત્રી તવ કર્ગ વિચાર,	ખીજો મજન પિતા તેણીવાર,	
ફિરિ વાત કરો મનિ કોડિ,	લાડ દેસ દીમ(જ)ઈ મિત્રોડ	૨૩

મૃગયો ભખાઈ નઈ મસ, મંસ જન મૃગનુ નાઈ;
 નાંદિ ધરજ ચિત, નેત્ર સ્ત્રી ઉપમ કહાવઈ.
 તાપસ વાહલો ચર્મ, શૃંગ ગાંધિ ચોગિ બધઈ;
 શૃમણો જાઈ મૃગ, સુકન તવ નિધિ સંધઈ.
 કરતૂરી નાભિ રહઈ, પ્રેમલ જગિમાં વિસ્તરઈ;
 'સુણો ભૂપ મૃગ હમિ કહઈ,' નિગુણ જનમ મુઝ કાં કરઈ. ૩૧

ફહા.

મૃગ વચન શ્રવણે સુણિ, કરતો રામ વિચાર;
 ગુણ હીણા નર પસું પરિ, ગાઈ ભાસ અવતાર. ૩૨

કવિત્વ.

તરણ ભખું દેહ ખીર, નિરવહ્ય તરણી ઉતાર;
 ધૂતળ ખાઈ સાર, શુભ જગતના કાર.
 છાંય કરજ પવિત્ર, રોગ મુતરછેજ ટાક;
 દિવસઈ દેખું મહં, આખી સદા અનુઆધુ.
 તેત્રીસ કોડિ સુર પૂજક, પંડિત પૂજી શુણ સ્તવઈ;
 સુણી ભૂપતિ અવરી રેભણઈ, નિગુણ જનમિ કાં મોકિવઈ. ૩૩

ફહા.

અવરી વચન શ્રવણે સુંણી, નૃપ બોલ્યો મુખિ વાંધિ;
 ગુણ હીણો નર બે વલી, ગદંબ સમ કરી જાણી. ૩૪

કવિત્વ.

ગદંબ કહઈ હું સાર, હઈ રતિ મહારજ સરખી,
 અંદન કે છંટ છાંદાર, જાર સિરિ લીલં હરખી.

કવિત્વ.

દોકડઈ દીયે તેહ, દોકડઈ દુખ પશિ નાય,
 દોકડઈ દરિજન ઘસ, દોકડઈ દેવ વસિ યાઇ ૪૮
 દોકડઈ મહિપતિ મિત્ર, દોકડઈ દદ પશિ ભાગઈ,
 દોકડા દેસ વિદેસ, જગન જન પાએ નમઈ
 આવો આવો સહુકો કહઈ, ઉભા થઈ આદર કરઈ
 દોકડા વિહુણી પુસિ જેમ, કુપ જાન મનમાહિ રહઈ ૫૦

ફહા.

કુઆ તણી જીમ હાહડી, ફિરી ફૂપિંજ સમાય
 ધન વિન રેહુંમી કરી કરે, બોલો ગૂજરણ ૫૧

હાલ-પાછલી.

તવ વિપ્ર કહઈ સુજોવાત એ, મુઠ વિદ્યા જગિ વિખ્યાત એ
 બીખ બીખારીને માત એ, ટુ ચિતા મ કરસિ નાય એ, ૫૨
 બીખ સાધ તણી કલ્પવેલિ એ, કાઢી દુરગતિ નારી ઠેલીએ,
 રાય નમાવઈ સીસ એ, બીખ આપઈ પગમ જગીસએ ૫૩
 સુર નર વિદ્યાજૂંદ એ, ચક્રી હલધર નઈ ધેર એ,
 ગજ કેસરી લાગઈ પાય એ, તે તો બીખ તણો મહિમાએ ૫૪
 વાત કહી વિપ્રઈ ધણી એ, પઠઈ ચાલો તે બીક્ષા ભણી એ
 જઈ પછો નગરમાહિ એ, મન કરજો વલા-યો તિહાઈ એ ૫૫
 અન ઉદક સહુ લાવીઓ એ, તપ આગનિતેપશિ આ સૂઓ એ,
 વિપ્ર બીખારી જીવ એ, તેણુઈ ઓન્નો કરજો દિવ્ય એ ૫૬

રાટી ભાત સેધ કરી એ, ભરી ચાલનઈ નૃપ આગલિધરિએ; ૫૭
 કાલ નઈ ભાવ જોધ કરીએ, રાય આહાર લીધ પેટજ ભરીએ.
 રચણી રચધ રવિ ગરો એ, તવ કપટ નિદ્રાઈ નૃપ થયો એ, ૫૮
 ભોજન લાલચી બંબણો એ, તેણે ખાધુ કરબો અતિ ઘણો એ.
 પેટ ભરી પૂરણ થયો એ, તવ રાય તણુઈ પાસે ગયો એ; ૫૯
 સ્વામી કરબો આંધુડિ એ, તુલો ખાઈ સતોળો પ્રાંધુડિ એ.
 રાય કહઈ સુણો મિત્ર એ, ન ઘટઈ તુઝ કરબો અત્રએ; ૬૦
 ખાધા કરબો મુઝ તણ એ, હવઈ ચુ ખાઈ ચાલ લાવચી એ.
 નેણુઈ દીધુ તેણુઈ દેવરાય એ, કિરપી ઘાતાર ન થાય એ; ૬૧
 પર આગવિ ઉડિહ હાય એ, સુ જાણુઈ દીધાની વાત એ,
 રવિપ્ર કહઈ સુણો દેવાત એ, કહું કરંબા તણો અવધાત એ, ૬૨
 મુઝ ઉધાડો એ દીહ એ, તેણુઈ કારણિ આહાર પહોલોલીએ.
 મુઝનઇ પચીઓ આહાર એ, તવ જાંવો કરબો સાર એ; ૬૩
 હવઈ લાગ્યો કરબો તુલ કહધરે, મમ હવકો નૃપ મુઝનઈ દીઓએ.

દૂહા.

હવકો મુઝનઇ મમ દીઓ, મધ કાધી તુલ સાર; ૬૪
 વિખ કરબો જાણી કરી, કાધા પ્રથમ આહાર.
 ભૂપઇ અવસર જોખપો, નવિ જોલ્યો મહારાજ; ૬૫
 વચન વાદ કરતડા, પ્રીતિ ઘટઈ સહી આજ.
 વચન વાદ સ્ત્રી એકાંતિઈ, વણુજહ દુરિ ગયાંઈ, ૬૬
 અવસર સુકો લોભિ પડિહ, મિત્રી એમ પચાપ.

ભોજન કરી કરાવીય, સુખ દુખ મુંઝી કહંતિ;
 દીનધં'લીનધં' ગ્રેમસ્યં, મિત્રી એમ ૧૫૫૮. ૬૭
 તિલુધ કરણિં તિહાં વિપ્રને, સતોળ્યા બહુ ભાતિ,
 ખડગ લેધ નૃપ ચાલીઓ, આળ્યો જહાં ખભાતિ ૬૮

હાલ

નંદનકુ ત્રિસલા હુલસાવધં-એ દેશી-રાગ-આશાઉરી.

મંત્ર નપર નૃપ આળ્યો વેગધં, બધડો પુણ્ય પ્રસાદિધરે;
 દોડો અદિમસ્તગિ ગજેટો, નાયતો બહુ નાદિધરે-ખં. ૬૯
 એણુધમિવસરિમુનિહેમાચારજ, અરણુ ભોમિ તિહાં આવધરે,
 અદિમસ્તગિ દોડો ગજુટો, સળવ સુકન મનિ ભાવધરે-ખં. ૭૦
 ડાણું જમણું જોતાં દોડો, કુમરનિરંદ સોભાગિરે,
 તેણુધ પણિ હેમાચાર્ય દોડો, વિનય કરી પગિ લાગીરે-ખં. ૭૧
 સ્વામી હું પૃથ્વી રડવડીઓ, રાજ કરિં નવિ અદીધરે;
 પુણ્ય હીન દુખ પાંખો બહુલું, કમિં હુ પણિ નડીધરે-ખં. ૭૨
 હેમ સરિ તવ હરખી જોલ્યા, નૃપ મનિ ચિંતા ટાવોરે,
 અદિ મસ્તગિ દોડો ગજેટો, એણે સુકુને જૂપાયોરે-ખં. ૭૩
 સંવત એકાદસ નવાંણું, મહાવર્ધિ' વૃઝ કાશરે,
 અઠધિઆદિલનધપુખનક્ષત્રધં, મધ્યાન માદિ રાજોરે-ખં. ૭૪
 એણેવચને હરખ્યો નૃપ હધધ, લાગો મુનિવર પાયોરે,
 વચનપ્રમાણુ હ સધં સહીતાદરે, વુ સત્યો નકપિ રાયોરે-ખં. ૭૫
 એણે અવસરિ તિહાંઉદયમત્રી, આળ્યો વદન કમિધરે,
 કુંભારપાવ તવ પૂજધંચુરનધં, એ રહધ છે કુંણુ ધમિરે-ખં. ૭૬

હેમ કહઈ મુણિ કુંભરનિરદો, એ જનસાસન ચંદોરે;
 મરદેશઈ શ્રીમાલી વંસિં, ઉદુ નામ વણિદોરે-ખં. ૭૭
 ધૂત લેવા આલ્યો ચક્રમાસઈ, ખેત્ર [આગલિ આબોરે;
 તિહાંએકંકુણખી સુકુનજ બેદી, તેણે ઉદુ બોલાબોરે-ખં. ૭૮
 વણિગ વાત કહુ એક સાચી, ઇહાં તુઝ ઝાલિ ન મલસ્યેરે;
 કરણાવતીએ ગૂર્જર દેસે, તિહાં તુઝ ભાગ્ય ફલસ્યેરે-ખં. ૭૯
 આર પુત્રસુ તેપણિ આબો, બાહક, અંબક, સોહયોરે,
 ચક્રિયઉ પુત્ર આહક કહઈ, કપટ રહીત તે બોયોરે-ખં. ૮૦
 આર પુત્ર નઈ સાધિ લેઈ, આબો ગૂર્જરમાંહિરે;
 મણિધરનઈ માયઈ એકદેવી, દીડી બમડી લાંહિરે-ખં. ૮૧
 વણિગ વિચાર કરે જવ હઈઈ, તવ એક સુકની બોલધરે;
 કઈ રાગ કષ મુદ્રા થાસઈ, નર નહી તુઝકો તોયેરે-ખં. ૮૨
 સુકુનનમી નઈ તેપણિઆબો, નૃપ જેસગને મિલીઓરે;
 મંત્રી મુદ્રા આપી તેહને, પુણ્યતઃ તસ ફલીઓરે-ખં. ૮૩
 ઉદયન મંત્રી નામ ધરાવઈ, તે વંદન ઇહા આબોરે;
 નૃપ સમગ્રાવી કુંભરનિરંદને, ઉદયન હાથિ ભસાબોરે-ખં. ૮૪

હૃહા.

૧ઉદયન હાથિ ભવાવીઓ, કુમરનિરદહ રાય; ૮૫
 ભોજન ભક્તિ ભલી કરઈ, ૨ભગતિ કરઈ તસ હાય.

હાલ.

પ્રણમું તુહ સીમંધરજી-એ દેશી.

એણુઈ અવસરિ જેસગનેજી, કીધું દૂતેરે જાણુ,
 કુંભરનિરદ ખંભાયતિગાજી, મત્રી ધરિ રહઈ ઠાણુ.

૧ કુમરનિરંદ ભવાવેયો, સોપ્યો ઉદય હાથિ, ૨ સેવ કરઈ દિનરાતિ

નરેસર માનો સાચેરી વાત, તિહા જઇ ઝાનો જીવનોજી,
 આનસ તજી નરનાથ—એ અચની. ૮
 કૃક ચઢ્યા જેસગનાજી, ચાલઈ તે દિનર તિ
 કુમારપાનો જાનનાજી, વીંટી નયર ખભાતિ—ન ૯
 જાણુ હવુ મત્રી તણુધજી, તેડયો કુમરનિરદ
 જા હુ નાસી જીવતોજી, તુઝ ઝાવેવા દુદન ૧૦
 પકિઈ પાનિ યુનો દીઓજી, નાજો તાહરછેરે કામિ
 પકારણિ પકિઈનવિરાખીઓજી, તો હુ પમુઆ કામ—ન ૧૧
 કુમર કહઈ મત્રી સરજી, મ કરો ખોળીરે વાત
 મુખિ કિરિયાતુ તે દીધજી, જે રોપોતાનો તાતન ૧૨
 તાત સરીખો હુ સહીજી, નિહુયણુપાન નધ દામિ,
 મુઝ નવિ રાખઈ મદિરઈજી, તે મુઝ દિન નઈ કામિ—ન ૧૩
 તાહરા ગુણુ જગમા ધણુજી, મુઝ હમડઈ ન મમાય
 ધરતી મગન જે કહેજી, તુહઈ લખ્યા ન જાય—ન ૧૪
 તઈ મુઝ રાખો જીવનોજી, કાધો પરકપગાર,
 કાજ કરઈ ફૂલઈ નહીજી, નર ઉતમ આચાર—ન ૧૫

કવિત્વ

સોય પુરૂષ જગિ સાર જાણુ— વિરના લખઈ,
 દાન શીત તપ સર વિવેક નિત ઈની વપધ
 આપ અવગુણુ આખિ, વિવિધ ગુણુ વિચા કરો
 નદન ન ધરતો ઝેસ, બુદ્ધિકાજી ઝોરો.
 ન ન માન, ન ન સોમ અવગુણુ ગુણુપગ, ખનજાણુદાર
 કડી નામ ન ફૂલજા તે ઘરિયા સસાર ૧

૧ વેશ પાછ ૨ પોતાની માન ૩ નર જગમા ૪ સર.

ફહા.

સાર પુરપ જગિ તું સહી, તઈ કાધુ શુભ કામ;
 નિજ મુખિ તું કિમ ઉચરઈ, પોતાના ગુણુ આમ. ૯૫
 તું ગુણુવંત ગુણે ભર્યો, તાહર વચન પ્રમાણુ;
 તુઝ વચને નાસું સહી, નિજ રાખવા પ્રાણુ. ૯૬

ઢાલ-પાછલી

મરણુતણો ભય મનિ ધરીછ, નાહો કુંભર નિરંદ;
 ગયો પોસાલછ પાધરોછ, રાખો હેમસરિંદ-ન. ૯૭
 નર પૂર્યાદય જાણી કરીછ, રાખઈ મૂનિવર ત્યાહિં;
 કુંભારપાલને ધાલીઓછ, રોખી શુંહરામાંહિ-ન. ૯૮
 પુસ્તગ ખડક્યા બારણેછ, બધકા હેમસરિંદ;
 સેનાનિ તિહા આવીઓછ, પૂછિઈ કુંભરનિરંદ-ન. ૯૯
 હેમસરિ તવ ઈમ કહછછ, દીસેં નહી નર કિહાંઈ;
 જો તુલસ સોધ્યો નવિ જડ્યોછ, તે ધાલ્યો આ માહિ-ન. ૧૦૦
 સોધ્યો કુંભર નરેશ્વરછ, નવિ લાધો નર કિહાંઈ;
 સુર સુભટ ઝાંખા થીઆછ, ખિણુ ખેદ મનમાંહિ-ન. ૧
 સુર સુભટ પાછા વસ્યાછ, કદિઓ કુંભર નરેસ;
 તું ઉત્તો ઈદિં મમ રહછછ, નાસીગ પરદેસ-ન. ૨

ફહા.

પરદેસઈ પંચી ફર, તુંમનિ નહિ સહદેસ;
 સાત જોત તજવા સહી, તું સણી ૮૫ ઉપદેશ. ૩

અઉપધ

તજે નગર જહા વયરી ધણા,	તજે વાદ જહા નહિ આપણા	
તજે મુદુલ તે અતિગમજરા	તજીઈ નેહ નિના દીખરા	૧
તજે વૃક્ષ થયો જે ખીણુ	તજે ધર્મ દયા જે દિણુ	
રાય તજે પરનારી ભોગ,	એ સાનિ તજો મરોગ	૨
ચાર ખોત નવા સામનો,	સદસ હાથ ગજયી વેગનો	
શત હાથિ હય તજવો નાય,	રાખયી રહીં ૧૫૨ હાથ	૩
વયરી વિરૂઢિ વિખધર નાગ,	તેહયી યોજઈ દેસહ ત્યાગ	
ઉભા રહી નવિ પિગઈ નીર,	હુ મુખ લહીઈ આપ શરીર	૪

હાલ-પાઝિસી.

કુમારપાલ નૃપ તિહાં ગયોજી,	પૂછિહિ	ખાજીમ	પાડ;	
ઇંમજ ઇંમજ મૂખિ તે કહઈજી	ઘૂણાવઈ		નિલાડ-સુ.	૧૨
ટોસિ વચા અવજો સુણીજી,	ખીજ્યો	નૃપ	મનમાંહિ;	
ચિણા તોસાવી તિહાં લીધજી.	બધો	હુગઇ	ત્યાંહિં-સુ.	૧૩
ચિણા બખી પાણી પીડંજી,	ઉઠિ	આથોરે	રાય;	
કિરપી કુટકજ વાણીકજી,	ટપની	કેડિ	ધાય-સુ.	૧૪
પાલવ મંદીનઈ રાખીઓજી,	મુખથી	બોલધરે	ગાસિ,	
ધનવિણુ આજ્યો વુઠુરવાજી,	ધિમ્	જામ્	વુઝ બાસિ-સુ.	૧૫
કુમારપાલ નૃપ ઇંમ કહઈજી,	મ	કરીસ	રોડ પુકાર;	
હવડાં નાણુ નવિ મવઈજી,	દેસુ	તૂઝ	નિરધાર.	૧૬
સમઝાઓ સમજઈ નહિજી,	મેલ્યુ	માણુસ	તાંમ;	
ચિણા ૧ તોસાવીનઈ બખ્યાજી,	હવઇ	ન કિઇ	મુઝ દાંમ-સુ.	૧૭
બૂપતિ કહઈ નર સામયોજી,	મુઝ	હુઓ	સખડી પ્રેમ;	
મઇ પૂછી જોયુ એહનઇજી,	એ કહઈ	ઇંમજ	ઇમિ-સુ.	૧૮
મઇ નણુ કસ્ટ દીધજી,	લીધા	તામ	ચિણાય;	
એ વક્તો ખાધા પધીજી,	કીજઈ	કીસો	ઉપાય-સુ.	૧૯
લોકમ્ વાર્યો વાંણીઓજી,	પણિ	નવિ	માનધરે બોલ;	
ખીજ્યો કુમર નરેન્દ્રજી,	પાપી	પાહણુ	નિટોલ-સુ.	૨૦
વાર્યો ન રહઇ વાણીઓજી,	તવ	હુઉ	નૃપ દમ;	
વજ પડોસરિ વાણીઓજી,	જેહમાં	એહવા	પુરપ-સુ.	૨૦

ખાઈ કદમ્બતા ન સાકનોજી, નવિ મુકધ નિરધાર
 ઘોઘ લાગધ વાણીઓજી, એહને એ ઉપચાર—મુ ૨૧
 ગનઈ અહી તવ નાખીઓજી, પછધ રહો મતિમદ
 પુરજન લોકના દેખતાજી, આતો કુમરનિરદ—મુ ૨૨

ફહા

આરો કુમર નરેસરજી, કીધુ આપ વિચાર
 દેણુ સમુ જુડ નહિંજી, દેણુધ દુખ અપાર ૨૩

કવિત્વ.

દેણુ તણો જગ દાસ વાસ પણિ દેણુધ મુકધ,
 દેણુ દેહજ ખોઈ, દેણુથી ભોજન મુકધ
 દેણુ દીન મુખ હોઈ દેણુથી દીસધ કુખીઓ,
 દેણુધ ઉવટ વા, દેણુથી સુધ ન સુખીઓ
 દેણુથી કીર્તિ ખાગની, નરગ ગતિ નરપી કહી
 નીચ ચોની અવતાર, છુગધ ખસુ પીગધ યહી ૨૪

ફહા

પીઠ વહીનઈ છુગચે પરવસિ તેહની દે
 તે ભોગવતા દોહેલું જહા કુખનો નહિ હેદ ૨૫
 પરધન લેધ એકનરા મરતા અમૃત આતાર,
 પરખવ ભઈસા ખર યધ, સિરિ વહધસાધ બહુ બાર ૨૬
 શાનિ ગવિ ધૂન યોનથી, વિખ ૧ખાધુ તે ખામ
 પરધન પણિ નવિ રાખીઈ, દેણુ તણો જગિ દાસ ૨૭

ધંમ ચિંતી નૃપ ચાલીઓ, કીધો યોગી ૩૫;
ખડગે હાથિ લેઈ કરી, ભર્યાયિ આઓ ભૂપ. ૨૮

હાલ.

રાંમ ભણુધ હરિ હીધએ. એ દેસી—રાગ રામગિરી.

ભર્યાયિમાંહીરે આવીઓ, મલીહ સુકુનનો ભણુરે;
વિનય કરી તસ પૂછીઈ, કહીઈ રાજ મંડાણુરે. બ. ૨૯
શ્રી મુનિસુવ્રત દેહરધ, બધી તે કાલી દેવિરે;
દોષ સખદ દેવી કરધ, માધી સારધ તતખેવરે. બ. ૩૦
ત્રિણિ સખદ કલસિં કર્યા, દંડ સખદ તે વ્યારરે;
વચન સુણિ કહઈ સુણ હેવી, કહું વ્રજ સુકન વિચારરે. બ. ૩૧
દોષ સખદરે દીવઈ કીઆ, તેહનો એહ વિચારરે;
હીંદુઅ સિરિ વહધ આગન્યા, આંણુ ન ખંડઈ કૃમારરે. બ. ૩૨
ત્રિણિ સખદરે કલસી કીઆ, તે ત્રિહુ ભુવનમાં નાંમરે;
સ્વર્ગ નઈ મૃત્યુ પાતાલમાં, ગાય તાહરા ગુણુ આમરે. બ. ૩૩
વ્યાર સખદરે દંડઈ કીઓ, કહું વ્રજ અર્થ તે આત્મરે;
લાખ એદાદસ વાજી બલા, હેસધં ચિહુ ખંડિ રાજરે. બ. ૩૪
સખદ સુણી નૃપ સંચર્યો, આલ્યો કુમરનિરંદરે;
કુલાગ નંગરમાં આવીઓ, સર્વાર્થ તિહાં યોગેંદ્રરે. બ. ૩૫
ગિઈ કરજેડીરે નૃપ નમ્યો, યોગી કેરઈ તે પાયરે;
હું વ્રજ પૂછુંરે પડિતા, કહીઈ રાજ તે યાયરે. બ. ૩૬
યોગી રમણઈ સુણિ રાજીઆ, માહરઈ મંત્ર છધ આજરે;
એકદિધં રખહુ માત્રનધ, એક દિધં દિવ્ય રાજરે. બ. ૩૭

કુંભરનિરંદ એણીપરિ કહઈ, નહી મુઝ દાંમનું કામરે;
 મુજ દિઈ ગુજર દેસડો, પાઠણ કેરું તે રાજરે. બ. ૩૮
 તવ યોગી તસ સીખવઈ, મંત્ર આરાધન ત્યાંહીરે;
 કુંભરનિરંદ સીખી કરી, આબ્યો સમસાંન માંહીરે. બ. ૩૯
 કાલી ચઉદસી રાતડી, દીપું મૃતક એકરે;
 અગણિ કુંડ તેહનઈ દિઈ, આયુષ દિઈ અનેક. બ. ૪૦
 વીર વકાશેરે આવીઓ, કાટો ખેતરપાલરે;
 તે છલી નૃપનઈ પાડવા, કરતો રૂપ વિકરાલરે. બ. ૪૧
 તિહારઈ લખમી લીલાવતી, દેવી પરતગિ ચાપરે;
 આજ થકી વર્ષ પાચમઈ, સહી છું ગૂજર રાયરે. બ. ૪૨
 સોઇ શખહરે વીરઈ સુંધ્યા લાગો ભૂપતિ પાપરે;
 વિદ્યા સકલ તે સાધી કરી, ખેતલ થાંનક જામરે. બ. ૪૩

ફહા.

વીર વક્તઇ ઈમ કહિઉં, સાંભલિ કુંભર નિરંદ;
 રાજ કરે સપરિવારસું, જીમ તારામાંહિ ચંદ. ૪૪
 શખદ સુંણિ નૃપ નાચીઓ, ઉલટ અગિ ન માપ;
 અરયો હર્ષ હુઇ અસિપરિ, તો જીવ દુખીઓ ન થાપ. ૪૫
 નારી નામિં હરખતો, લાય ધનનઈ કાંમિ;
 આવસ ધણું અગિ વલી, જીન પૂજા નઈ કાંમિ. ૪૬
 હાસ વિનોદ કરતાં સુંણી, જીવ ધરધ તિહાં કાંન;
 સત્ર સિદ્ધાન્ત સંલુતાં વલી, ન રહઈ ચોથું ધ્યાન. ૪૭
 રંભાદપ દેખી કરી, ફાટી આંખિઈ જોય;
 શ્રી નવકાર ગણુંતઅં, નપણું નીલ જોય. ૪૮

ભારીકરમી જીવડા, જીમ નારીનું ધ્યાન;
 તિમ કરધ પરમેશ્વર તણુ, પામઈ અમર વિમાન. ૪૯
 પર નિધા કરતાં વધી, જીભઈ વાધઈ જોર;
 શ્રી જીનવર ગુણુ ગાવતાં, આલસ અંગ અધોર. ૫૦

હાલ.

ગગ વસંત—નાહલો નીરગુણુરે.

જીન તુઝ નાંમ નિધાંનરે, એ ધન કોઈ ન આય;
 દેહડી જલતાં સાથિં આવઈ, વિષુસી કિમઈ ન જાય. જ. ૫૧
 ચોરન ચોરધ અગનિન જાલધ ધૂરત કોઈ ન ધૂતારઈ;
 વાઢિઈ વહઈતાં વિધન નથાય, ધૂતધ કહી ન હારઈ. જ. ૫૨
 એ ધન ખાતા કહીધ નખુટધ, વણુજ કરિ નવિ રહારઈ;
 કૂવસન પડતા એનવિ વિણુસુધ રસી ન લીઈ રાય. જ. ૫૩
 ચાડતાણુ ઇહાં કહિઈ ન માલધ, ચોગી ધાત ન ધાલધ;
 સુરનર કિનર અસુર વિધાધર, એ ધનસું નવિ ચાલધ. જ. ૫૪
 એ ધનતું હેરે નવિ થાય, હુટા સોય ન લૂટાઈ,
 સાપરજલ પ્રભવધ નધ એહને,, અનથ કોઈ ન ઉઠધ. જ. ૫૫
 એ ધનથી પેલુ ધન આવધ, રાજ નહિ સૂખ ભોગ,
 કુમારપાળ નૃપ મનિ એણીપરિ ચિતઈ, પૂજ્ય સકલ સંયોગ. જ. ૫૬

હાલ.

મોહ કર્મ મૂઝને ધણુ, જીવ રહઈ નહી ધમિ;
 તૃપ્ત્યા વાણો નરપતિ, રહીકું ગાંભો ગામિ. ૫૭
 અસુ કહી નૃપ સચર્યો, લીધું ચોગી વેસ;
 કાંતીપુરમાં આજ્યો, કલ્યાણુકારક વધી દેસ. ૫૮

ઢાલ

રામ ભણઈ હરિ ઉડીધએ—એ દેશી ,

શુર વિના ગચ્છ નિન નિન મ્હા એ દેશી—ગમ આસાઉરી

કલ્યાણુમારક વલી દેસમા આ ગો કુમર નિરદારે,
કીતગ ભૂઈ વૃષ રાજીઓ, ધરતો અતિહી આણુદોરે કી ૫૮
સરિ વિણુ પુરય પડો તિહા, પ્રમિની કરધ (કાને) વિચારોરે
એ સિરિ વેણી અતિવડી, કાને કુડયા સારોરે કી ૬૦
કાઠી મોગી અતિધણી, એ છઈ પાનનો મોગીરે,
દત અઢઈ નર સોખલા, સુણીયો મીતુમ ચોગીરે કી ૬૧
ચોગીઈ ' પૂછિઉ નારને, ભણ્યો કિમ વિચારોરે
તે પણિ મર્મ પ્રકાસીઈ, તે તુલુ જુદિ અપારે કી, ૬૨
પહઈની મહઈ સુણો પથીઆ વેણી વાસગ આકારે
અધિધ ધાસ જ કુડયા, તવ મઈ ભણ્યો વિચારોરે કી ૬૩
ત્રીજ કહઈ નાદય ઉજયુ, કાઠીનો આકારોરે,
ચુનઈ બર્મોજ અણીકો, ભણ્યો પાનનો મોગીરે કી ૬૪
પાયમી કહઈ સુણો ચોગીઆ, કુ તુમ વાત એકાનોરે
આગની ટચી નખ મોડી ભર્મ, તેણે નર મોખના દતોરે કી ૬૫

દૂહા.

મીતગ દેખી હરખીઓ આ-ચો સરોવર પાથી
તિહા એક દેન જીવન અછે, મમગ પૂજ નિદાની ૬૬

ચરિત્ર

મસ્તગ પૂજા દેખી રાય, હૃદયમાહિ ૧ વિમાસણ યાય,
 પૂજારાનધ પૂછય રજસધ, સિર પૂજા તે કારણ કિસધ, ૬૭
 પૂજાર બોલ્યા તસ દાય, આગઈ એક મકરધ્વજ રાય,
 તેણુધ ખણ્યાબુ સરોવર સાર, અમૃત સાગર નામ અપાર, ૬૮
 સરોવર પાણીઈ બરીયુ જસધ, કમન અનોપમ પ્રગીઠ તસધ,
 તેહમા મસ્તગ બોમધ સોય, એકધ જૂઝધ છધ સદુ કોઈ ૬૯
 વાત હવી મકરધ્વજ શ્રદ્ધા, બહુ પડિત પણ બાઠા તિહા,
 જૂપઈ પૂછીઠ મન સદેહ, કહુ મસ્તગ સુ કહધછઈ એહ ૭૦
 તવ પડિત હુઆ અતિ બાવ, ઉત્તર તવિ દીધો જૂપાય,
 હુતા પડિત અતિ વાચાય, તવ મનિમદ્દ હુઆ સમકાન. ૭૧

દૃષ્ટા.

સમગ્રાવિ નવિ બોલ્યા, ઉત્તર ન થયો ત્યાહિ.
 અવસર આબ્યો જાનવે, તે ચોક્કા જગમાહિ ૭૨
 અવસર વાહન વાહીઓ, રોસ ન દીધો ધાઓ,
 રોસ ગયો રસ વિસમ્યો, પઞ્ચ ધાડ ન થાઉ ૭૩
 કવિતા પડિત જગિ ધણા, યુગવે નારિ બાલ,
 પ્રાદિ પડિત તે નહિ, સમગ્રાનધ જૂપાલ. ૭૪
 ધરિ સુગ રણિ પડિતા, ગામ જેમા ગોહિ.
 રાજ સમામા બોનતા, ચરચર ધૂને હોડિ ૭૫
 મુંદડઈ માચ્યુ ને દીધ, નાપધ રાખ્યો સરણુ,
 પૂછયા ઉત્તર ને દીધ, તે જગિ વિરલા તણુ. ૭૬
 પૂછીયો હાર નવિ થયો, પડિત પચ સદાધ,
 સાન બોન પ્રાહિ વધી, ખટકઈ હૃદયમાહિ. ૭૭

ઝેણુધ વચને નર સમઝયાતિહાં, લોભિ આય ઘટયાં નર સહી;
 તુષ્યા રહીત હુઆ નર જોદ, આકિઝંખી દીસધ સહી તેહ. ૧૦૦
 અર્થ ખરો લાધો (જગ) ત્યાંહિ, હરખ્યા પડિત હઠગિમાંહિ;
 આવી રાયને કર્યો જુદાર, ભાખ્યો સખદ તણોજ વિચાર. ૧
 તેણે વચને નૃપ હુઓ ખુશી, 'ભુવન કરાવ્યું' મન ઉલ્લસી;
 મસ્તગ પાહાણુતણું તિહાંધરી, પૂજ તેહની આણુ કરી. ૨

ફહા.

કુંભર નિરંદ કયા સુંણી, હુઓ તે હઠધ પ્રસન્ન;
 સહી લોભધ જગ ખુડીઓ, લોભ તજધ તે ધન્ય. ૩

ચઉપધ.

શાસ્ત્રઈ કલ્યાણઈ અધા આક, પહધયો રચણી ન લહઈ વાટ;
 તેહયી ભારે દિનઆંધમો, ત્રીજો રાત્રી દિવસ પાંગસો. ૪
 ચઉચઉજનમ જનપ્યો જે અંધ, માની પાંચમો કહું નિરંધ;
 છડો કોધી આંધો કહીઓ, જીણઈ પંચ કુપંચ નંવિ લલો. ૫
 કામાંધ કલો સાનમો, લોભી લોપણુ વિના આકમો;
 જેણુધ વંચ્યો સકલ સંસાર, ધિગ્ ધિગ્ લોભીનો અવતાર. ૬
 લોભિં જાય પુવં પ્રીતિ, લોભઈ નાસઈ ગુણુની રીતિ;
 લોભઈ ન રહધ નાથ નધ નીતિ, લોભધ જાય ફલની રીતિ. ૭
 લોભઈ નર સઘવઇ દેવાય, લોભી વંચધ પુત્ર પિતાય;
 ધર્મ દેવ ગુરુ કરઈ નિષેધ, ન લહધ તત્વસું બેદાબેદ. ૮

ફહા.

તત્વ રવાન જાણુધ નહી, લોભી મયલું મન;
 કુંભારપાલ ઝેણીપરિં કહઈ, લોભ તજે તે ધન. ૯

અમું વિચારી ચાલીઓ,	આગ્યો	જહાં	મલખાર,	
કોલખ પાટણનો રાજ્યો,	ભક્તિ	કરેજ	અપાર.	૧૦
જે સુપુરપ ઉત્તમ નરા,	ચક્રધ	નહીજ	લગાર,	
મૂરખિ રમણી નપિ ઉવખા,	જમ	કોપલ	સહકાર.	૧૧
માન સરોવર હમનધ,	જણી	૧મન	ગુણવંત,	
એ બધા ગુણ વાધસ્પધ,	આદર	કરે	અત્યંત.	૧૨
પુરપ કુપુરપ ન ઉવખધ,	મૂરખિ	જેહ	ગમાર,	
ભમરધ જે ચપો તજ્યો,	ગુણ	નવિ	સ્વલ્પા લગાર.	૧૩
શશિ નવિ દોડો અંધલે,	ગુણ	નવિ	મલીઆ ચંદ;	
લૂચધ ધનુપ ન ખચીકિ,	જે	પોતધ	બલમદ.	૧૪
મૂઢે નાદ ન જણીઓ,	બહુરંધ	ન દીધો	ચિત્ત,	
બીધી મુતાદલ તજધ,	ગુણવત	ન ગયો	વિત્ત.	૧૫
ગુણવત કુમારનિરંદ છે,	દીક્ષ	હર્ષ	ન માય,	
પેખી ભક્તિ કરે ધણી,	કોવંબ	નગરનો	રાય.	૧૬
કુમારનિરંદ એણીપરિ કદમ,	સુંધિ	પ્રથવિના	નાથ;	
તધ મુઝ ભક્તિ કરિ ધણી,	જમ	પોતાનો	તાત.	૧૭
બાપ તણો ગુણ દીકરો,	કિમ	ઉસંકપ	ધાય;	
ખંધિ કરી તીર્થ કરધ,	તો હુઃ	રણીકિ	રાય.	૧૮
તું મુઝ તાત ચકી વડો,	દુખમા	દીધુ	સુંખ;	
ગુણ ઓસકપ કિમ યમું,	તુઝ	ગુણ	સોય અવખ.	૧૯
અમું દહી નપ ચાનીઓ,	આગ્યો	જહાં	ઉજેણિ,	
તિકાં મદામપ પ્રસાદઅજંધ,	જેવા	લાગો	તેણિ.	૨૦

ઢાલ

કુમરીઆની-રાગ રામગિરી.

પ્રાપ પ્રાશાદમા જ્ઞેયતા	ફીડી માપની ફિણુરે	
અક્ષર લેખ પશ્ચિ તિહા લખ્યો,	મહિલ અસ્યુ તિહા કહણુરે-રા	૨૧
સવત અચાર નવાણુરે,	હોરયે કુમરનિરદરે,	૧
વિક્રમ તપ પરે તે સરી,	સકન લોક આણુદરે-રા	૨૨
પ્રાચી જનિખાળ ચાનીઓ,	આવ્યો ઉજ્જણિ માહિરે	
વોશિર મિત્ર પશ્ચિ તિહા મર્યો,	મર્યોરાગસજનનછસાદિરે-રા	૨૩
કુકુળ પરિવાર ત્યાહા મની,	ચાહ્યો ગુજ્જર જૂપરે,	
ગામ દેરાસરમા આવિયો,	દીઠ જોગિઅ કપડે-રા	૨૪
કુમરનિરંદ જાહ તસ નખ્યો,	મૂછયા આર અવદાતરે,	
જ્ઞાન નહ દાન ગાની,	મદ્ય ધ્યાનની વાતરે-રા	૨૫
જ્ઞાનનો અર્થ ઘટ નિમલો,	દાની જીવકુમારીરે,	
ગાન તે જીન નિરોમતા	ધ્યાન વિવચ નિવારે-રા	૨૬
વચન કુણી તપ હરખીઓ,	બવા જોન કહ્ય અપારે,	
સોય પુરુષ જગિ આદરધ,	જેહનઠ અદ્ય સસારે-રા	૨૭
બહુન કરમી જગિ જીવડા,	હણુમ્ પરતણા જતરે,	
સોમ વિવચ નર રેવિધુના,	હમ્મ કપા અત્યતરે-રા	૨૮
આર લોખાં ગતિ ચક્ર બમઈ,	નદી મુક્તિનો પથરે,	
માય યોગીઅ મદી મદ્ય ખર,	હરખો રાત અત્યતરે-રા	૨૯
અનિહિ પ્રચરસી સચરો,	આરો ચિરોઃ માદિરે,	
શાંતિ પ્રશાન્તા જાહ નખ્યો,	રામચંદ્ર મુનિ ત્યાદિરે-ગ	૩૦

ખિ કરજેડી પુલીઈ, કહું નગરીની આદિરે; ૧૧
પુવં કયા તે મુનિ કહે, બોલે મધુરકર્ધ સાદિરે—૨૧. ૧૩૧

દ્વહા.

મધૂર વચન મુનિવર કહઈ, સુંણિ પૃથ્વીના નાથ; ૧
આગઈ રઘુવંસઈ હવો, ચિત્રાંગદ નરનાથ; ૩૨
તિહારઈ એક યોગી આવીયો, વાધ વડુઓ તસ હાથિ;
અમૃત ફલ એક લેઈ કરી, દીધું તપ નથ હાથિ. ૩૩

હાસ.

મુનિવર મારગિ ચાલતાં—એ દેશી.

તપ રજ્યો તવ ઈમ કહઈ, સુંણિ યોગી નાથ;
કવણુ વસ્તુ વૃક્ષ આહીઈ, કહો તે મુખવાત—૧. ૩૪
તવ યોગી મુખે ઈમ કહઈ, સુંણિ પૃથ્વીરાય;
વિદ્યા એક અધૂરડી, (તે) વૃક્ષી સંધાય—૧. ૩૫
સૂરો રૂપિં રઅરો, મુણુ અતિ અભિરામ;
બત્રીસ લક્ષણુ નર વધી, થાય તેહથી કાંમ—૧. ૩૬

અહિપર્ધ.

બત્રીસ લક્ષણુ કહીઈ જોઈ, સુંણુયો સદુ સમાપતિ તેહ;
દીકં કપોલ નથ ત્રીગું મુખ, એ ત્રિણિ પુદુલા પાંચ મુખ. ૩૭
નાભિ મલ્લનઈ ત્રીજો સાદ, ત્રિણિ ગંબીર લલઈ જસવાદ;
કંઠ, પુહિ, જન્ધાનઈ ત્રિંગ, લઘુથી નર પુખ્ત અંગ. ૩૮

અગુન, દત, નખ, કેસ તમ્બ, તન લોચન કર હીઉ નામ,	પચ પાતલધી મુખ બહુ ૧આપ	
નાસિધ ખંધનધ નરના નખ એ ૫૨ ઉચ્છ અતિ સોભાય,	પાયે લામે લહધ ધન લાખ ૩૮	
અધર આખિ છામા તાનુ, હાય, પાય તનિ રાતધિવણિ,	મ્હા ૨હીઉ છઠ મુખ દિન દિન ઉતતિ ઉચ્ચતિ થાય ૪૦	
હાય હયેની રગત અત્યત, નીલી મધ્ય પીલી અસાર,	નર ગુગ્ગની ઉપમ હુ તે સિરિ જત ધરાવધ ત્રિણિ ૪૧	
હાય હયેની મની હોય અગ્નિ તલિ વાયસ પાય સલગન અગુનીમિની તેજેય	તે નર ધુ અતિ ધનનત ૪૨	
હિં સહિત નર જે આગુની,	જુધ લપટ કધ મમ આદાર ૪૩	
છત્ર દડ સહિત આકાર, તે નર ચક્રિ માધ સહી,	વહધો પોદુચાહ દુર્ગતિ સોય મૂલ રેગધ તસ મરણુજ થાય ૪૪	
હય, ગય, રથ, ટામ, પાનખી, આયુધ એક તણો આકાર	તે નર પ્રાહિ કિરપી હોય તે નર દાતા દુધ વની ૪૫	
ત્રાપો સાયર પ્રનહણુ હોય હસ, ઉખન, મુન આકાર,	આમર રેખા સોભધ સાર એ વાત સામુદ્રિક કહી ૪૬	
મંદિર પુષ્પ તણી માનાય હરે નર દત તણે અધિકાર,	એણી રેખાધ નર હુધ મુખી, તે તર નવિ હારધ નિરધાર ૪૭	
દત સહિત વાયક જનમીઓ તે બાતિક કુવો ખય કરે,	૨૫ સોવનનો ભોગી સોય તે નર કરસણનો વ્યાપાર ૪૮	
	એણે આકારિ રાગ થાય સુણુઓ સામુદ્રિક વિચાર ૪૯	
	મ્હં સન મનીનામા લગીઓ મિધ વરસધ આવ્યા દુખ દરધ ૫૦	

સાત વરસ દશ વરસ મજારિ, પડી ઉગતઈ બધું વિચાર;
 બત્રીસ પૂરા ઉગઈ જોય, તે તે નર સહી રાજા હોય. ૫૦
 જે નરનઈ હુઈ ત્રીસદ દંત, તે નરયાઈ લખખી વંત;
 અઢવીસ દંતિ હુઈ સુખી, એકવીસ દંતિ નર હુઈ દુખી. ૫૧
 એકવીસથી ઉગઈ ઓઝાય, ને તે નર અધમાવન યાય;
 તિશયુ દાઢા હુઈ જોહની, નખર પ્રગતિ હુઈ રોતેહની. ૫૨
 નાના કાકા ચિરજા વધી, વિસખા દંત રણા નીકડી;
 અધમ શવ સાંદામુ નયિ જોઈ, તે નર ધર્મ વિહુણો હોય. ૫૩
 જોહના દંત અછઈ અતિદિ, અમુવ, ઉપમ તસ મુચકંદલ ફૂલ;
 રિનગર મુગધ કાકિ હુઈ જોહની, કાર્તિ ધણી હુઈ તેહની. ૫૪
 ખર, હાથીના સરિખા દંત, તે નર ઉતમ નઈ ધનવંત;
 હરિ ફૂર્મના સરીખી પુદિ, લખમિ પાય પડઈ તસ ઉદિ. ૫૫
 કુંભ કોટિ અને વાટવી, તે રાજા હુઈ મહામહી;
 સૂક વાયસ બગમે નઈ મોર, અસી કોટિ નર દરિદ્ર અધોર. ૫૬
 જસ મુખચદ રસરીખુ હોય, તે નર પ્રાંદિ ધરખી જોહાય;
 ઉદિર, મૂગ સરીખું મુખ, તે પાપી નવી પામઈ સખ. ૫૭
 શખા કાચી નઈ સાંમલી, તે પાપીથી લખખી ટલી;
 જાડી છબ અનઈ પાતલી, અસની જાખી નઈ અતિમિલી. ૫૮
 રાતી રસના જોહનઈ હોઈ, ભોજન ભોગ લડઈ નર સોય;
 રાતઈ તાવુઈ રાખી વરઈ, પાવઈ તાવુઈ કુલ દાય કરઈ. ૫૯
 પીથી તાવવિ રાય અત્યત, ધોવઈ તાવુઈ નર જલવંત;
 કાઝખ પીઠ મરિખા હોઈ નખ, તે નર પામઈ ખડુનું સખ. ૬૦

૧ દંદ-દરિદ્ર ૨ મરિમું. ૩ જોય. ૪ વાલી. ૫ કાણુ
 દોષ તેા કુવ ખપ કરઈ.

સુખા ગરિખા જો નખ હોઈ, વાકા લૂખા ધોના સોય,
 ચપટા નખ તે નવી નર બના, દૂખીઆ દીન બમઈ એકવા ૬૧
 એક ધારિં નર રાગ થાઈ, મિથ ધારિ બોગી કહેવાય,
 લખુસકાઈ જસ બહુ ધાગ, તે દારીદ્રિ મ કગિ વિચાર ૬૨
 વીર્યે મીનગંધે તો સુખી લાખ સરિમઈ ગધડ દૂખી,
 દુધ તથા મત્ત સરીખો ગંધ, તેહને સીમુ અતિ પ્રતિમંધ ૬૩
 કદર્પ કમલ મ સરીખોહોઈ, પૃથ્વી રાગ થાઈ મોય
 કદર્પ હવન સરિખો હવડ, ચતુરપાદપલ ભોગવડ ૬૪
 માસ ગંધ તો હોઈ ચોર, લોહી ગંધ તો ઝગમગ અધોર,
 હસ્તીમદ સરીખો ગંધાઈ, ખારઈ વીર્યઈ દુખીહ ચાય ૬૫
 દુધ સરીખઈ વણિું રાય, કનઈ વીર્યઈ યોગી ચાય,
 અધમ વીર્ય (તે) કડુ કહિઉ, સામુદ્રિક શાસ્ત્ર એ લહિઉ ૬૬
 વાધ સિધ હસ્તીનુ અગ, તેહનહ આગારિ જોહનુ નિગ,
 તે બોગી યોગી નહિ કુદા, પામ ઇત્રીના સુખ સદા ૬૭
 કુકે નિગઈ રાગ હોઈ, ચૂન લબ દારિદ્રી જોય,
 વિગ પાતરે અતિ સોભાગ તે નર ઉપરિ નારી રાગ ૬૮
 અમતા પરવાન ને રગિ, રધિર હુઈ નર જોહને અગિ,
 મોગી હુઈ નર તેહ ધનાઢય, સોય પુરપતુ વડુ નિઠાઢ ૬૯
 લોહી કમલ સરીખુ હોઈ, મહુ કમ્યા નર પરણિ સોય,
 સ્વાન, ઉટ, પાડર શીઆન, એણે રધિર નર દૂખ ચિરકાલ ૭૦
 વાનર(વાધ)સીંહસરીખાકહડિ, તેહથી લખમી આવી વલકડી,
 નીચ કહ, મૃગ, દાદુ પે, તે નર ગાળ થાઈ પનેડિ ૭૧

૧ મધ ૨ વચના ૩ તે નર ભોગિને ધનાઢય ૪ વડ

૫ ને.

ફહા.

સામુદ્રિક શાસ્ત્રી કલાં, એ લખણુ બનીસ; ,
 વસી લણણુ નીતિ રાસમાં, ભાખ્યા દોદસ વીસ. ૭૨
 અકેકુ સીક, બગ તણુ, ચરણાચુદનાં ચાર;
 પંચ સખજી વાયસ તણાં, સ્વાંન તણાં ખટ સાર. ૭૩
 ત્રિણિ ગુણુ ગદંબ તણા, પ્રધાન પુરૂપના ચાર;
 એકેક ગુણુ આકે તણા, લીજઈ નર નિરધાર. ૭૪
 હંસ, મોર, મૃગ, મીન. જાણી, કોસ કોસિસ લોકકાર;
 એકેક ગુણુદ એહનો અદષ, વાધધ બુદિ અપાર. ૭૫

અઉપધં

સાહમીક ગુણુસિંધસીકા તણો, એક ગુણુદવધ બમલાંનો સુલો;
 સંવરઈ ઇત્રી રહઈ એક ધ્યાન, એણી બુદિઈ નર મિયેં નિધાન. ૭૬
 'ચણાંચુદના સિઈ ગુણુ ચાર, યુદ્ધ કરેં નર યઈ દુશિઆર;
 જાગેં વહઈયો પોખાધ સજન, ભોગ કરઈ બધ જેનું તન. ૭૭
 'હાનો ભોગ લીકાધખણુ, કાચે ધર કરતો આપણુ;
 અપરમાદી નવિ હેતરાય, પાંચે ગુણુ વાયસ લેવાય. ૭૮
 ધણુ જામઈ ચોઝઈ પશિસરઈ, સ્વાંમી ભક્તિ સદા રતે કરઈ;
 સુનિદ્રા સજનને સર, સ્વાંન તણાં લખણુ ખટપૂર. ૭૯
 ત્રિણિ ગુણુ ગદંબના ચાર, થાકે વહઈ વાંસઈ બાર;
 તાકિ તાપ મનમાં નવિ મરઈ, મગ લગે સતોળઈ ચરઈ. ૮૦

- એક દીઠ મન હિલસા, હમણ વદન હરખાઇ હમણ,
વધી વિમ્સાઇ લોચન દો પ્રેમાઇ કરીએ ૫૬
- દેખી નર ઉપજાઇ નેહો, હુઠ શીતેલ ટાટી દેહો
સહી સનેહી જાણો પૂર્વબન તણોએ ૫૭
- પૂર્વ સનેહ મણ્યો તસમ, કુમારખાલ દીયો જસમ,
સનેહ રસિ મદનશેર ચ્યેઇ ધરિ ગયોએ. ૫
- બોજન બગતિ બધી મરી, કનક યાત્ર કરિગિઇ બરી
આગલિ ધરી વધી વસ્તુ નિવિધ ભાતિનીએ ૬૦
- કુમર નિગદહ ચિત્ત હર્ષો ગૂઢા લેઈ નૃપ સચરો,
બહુ દુર્ષો નમરીમા નૃપ એકતોએ ૬૦
- કર્મયોગે મિનગ થયો, મદનશેઠ મરણ્યઈ ગયો
દ્રવ્ય મલો નગરી બૂપઈ તેહનોએ, ૬૧
- રમત ગમત કથા પદ્મસિ કુમારપાન આનો ધરિ,
બહુધરિ ત્રાના દીસે આરણ્યએ ૬૨
- પુછઈ કુમર તિહા રલો મદન પુરુષ આ કિહા ગયો,
જન કહે મરણ્ય થયો વેતસ શેઠનોએ ૬૩
- શેઠ તણે સુત નહી જસે, બૂપઈ ધન લીધુ તસે,
કરણા રસિધ રાય કુમરનરેવરએ ૬૪
- ધિગુ ધિગુ ખાપી નૃપ અસ્થા, ફરઈ બુજગ બોગી જસ્યા,
નર કસ્યા પરદખણુ કારણિ સરજ્યાએ ૬૫
- વાય ગિધ વિવધર સકુ તેહના મન મઇના બહુ,
બખઈ સકુ તદુત મચ્છ જીમ મનિકરીએ ૬૬

૧ નરદ. ૨ ધરિ લાઇ ૩ એ ૪ કુમરનરદ ત્યાહા શેઠએ.

વખદ મન મયથો યોગ, વંછઈ ધનવંતાં રોગ; ૧
 મૃતસોગ વાંછે મદ્દ મસાણીઆએ. ૬૭
 નારદ વેદિ વછે ધણી, દુર્ભિક્ષ વંછઈ કંણુધણી;
 છલમણી જોતી આલઈ શાકિનીએ. ૬૮
 દોષિ વંછઈ છિદ્રને, અમતી વધ ભરતારને;
 તિમ મનિ નૃપ વંછછે મૃત્ય નિરવંસી એ. ૬૯

ફહા.

વસ નહી જસ પાછલિ, નૃપ વંછછે તસ મરણ્ય;
 ધિગ્ ધિગ્ પાપી તે નરા, કરતા પરધન હરણ્ય. ૭૦
 પુણ્ય યોગ પામું વળી, ગૂજર દેસતું રાજ;
 જોહનઈ સુત નહી પાઠલિં, તે ધન નહી મુઝ કાજ. ૭૧

હાલ.

કસારી મનમોહક એ દેસી-હલાવાની.

અસ્યું કહીઅ આલ્યો રાય, પાટલપુરમાહિં જાય;
 નૃપ ન રહછે યિર ત્યાંહિં, આલ્યો રાજગૃહિમાહિં ૭૨
 રજેયાં નગરી આરામો, જોયા શાલિભદ્ર કાંમો;
 જઈ વધભાર ગિરિ ચઢીઓ, જિન (વર) પાએ એ પડીઓ. ૭૩
 તિહાં ચક્રી નૃપ આલ્યો, કામર દેસમાં માલ્યો;
 રમતો ભમતો એ રાય, નાગપાટણુમાંહિ જાઈ. ૭૪
 નગર ભમઈ નૃપ આપો, રાજ્ય કરછે તિહાં સાપો;
 કૈનુગ કુમર નિરદો, આલ્યો જીહાં ખાલયદો. ૭૫

જાતિ તે ચર્મકારો બોલ્યો વચ ૧ તે સારો
નહીં ધન લીઠં એ રાય, વાણુડી પહરો એ પાપ ૭૬

દહાં.

એણે વચને નૃપ દગખીઓ મુખા દિધ મુજ દાન
મધુર વચન મુખથી રકલઈ, અનર્થ આદર બહુ માન ૭૭
ફલહી ગીતવતી સતી કાળો અનર્થ સુકુમાન,
ફાહો નામ સમતા રસિ, માન રહિત બૂપાન ૭૮
ફલહો નિરધન નિવહાગ, સુધતપીઆ ચોડા આહાર
ફલહા તે જગિ જાણુજો, મધુર વચન દાતા ૭૯
દાતા ને મધુરો વની, મધ દીડઓ ચર્મકાર
ગુણ લેષ રૂપ આનીઓ આગનિ સુલિ અધિકાર ૮૦

અઉપધ

કુમારપાન નૃપ ચર્મો જસર્થ આતિ અજ્ઞાન દીઠું તસર્થ
લેઈ કુળ બધાં તેણુધ દય, કુમારપાલ તિહા અજ્ઞા ખાય ૮૧
અદાર ભાર વનરૂપિત માહિ, અગ્રો સરાદ ન દીસધ મિદા,
પચવરણુ રસ અમૃત જરો જમતા રોગ ન થાઈ કિરો ૮૨
ઘોલી અ માડાળરીઓ ભરીઓ અમૃત મૃત માહિ બેરો કરો
મેલ્યા વહધયરા અર્થ દનર્થ સરો, રસ જમતા મદી મરો હરો ૮૩
કરધ સરડ ચાટડ આગુલી દેખી દાદ દેવોની મથી
અબ તજો રસ ઈચ્છધ સોધ, જમતા દીપ ન આપધ કાઇ ૮૪
પુણ્યઈ લહી આળા કાતવી પુણ્ય ૧ ગેવી તે પાતની
પુણ્યઈ પાર તે યદુતની મિલી, બવનો રોમ ગયો નીચી ૮૫

અંબતણા મુણુ કેતાં કહું,	ફરસ કરતાં બહુ સુખ લહું;	
સકલ વસ્ત્રમાં આંખો સાર,	દેખીતો સુંદર આકાર.	૮૬
પ્રેમય જોડને પુહુવિ ન માય,	તેણું ગધિઈ સુખ સાતા થાય;	
પુર તણો કોયલ મનિ ધરધ,	ખાતી બધકી ટહુકા કરધ.	૮૭
પત્ર સકોમલ સહી કહધવાય,	ધરિ ધરિ તોરણિ તે બધાય;	
છાયા શીતલ સોગ નિહારિ,	ફલધ અંબ તે ઉણ્યા કાલિ.	૮૮
પવન લૂ અનધ તડકો તાપ,	તેણું દ્વિમ મુખ કાઠમ આપ;	
નદી નિવાણુ સકધ જોણિવાર,	અમૃત રસ રતન અબો પાય.	૮૯
જીણુ દિન યાકઈ મહીપી ગાય,	તેણું દિન રસ એ અબો પાય;	
ફૂલમ કાલિ મોટા દાતાર,	ટૂકા માહિં આંખો રસહધકાર.	૯૦
અંબ તણા ગુણુ દીસઈ જસા,	નર ઉત્તમ અંગિ આંખો તિસ્થા;	
તેહની કીરતિ જગિ વિસ્તરધ,	સોય પુરપ સધસામાં સરઈ.	૯૧
અંબ જસ્યો ઐયાસ કુમાર,	જોણી વેલા કો નહીં દાતાર;	
તેણીવેલા દિધસૂરસ આહાર,	પ્રતિ લાભ્યો તીર્થકર સાર.	૯૨
હવડાં એક જગડૂ દાનાર,	પડિધ કાલિ થયો સહધકાર;	
ત્રિણુ વરસ કર્યો (અન્ન) સગાલ,	મારી ઢેલ્યો દૂત દૂકાલ.	૯૩
જોણી વેલા હડબડીઆ રાય,	અન્ન વરાસઈ અગુલ ખાય;	
છત્રપતિ નર હુતા જોહ,	જમડુનઈ ધરિ આબ્યા તેહ.	૯૪
લીજધ ધન નધ દીજધ અંન,	વણીગ કીજધ જીવ જતન;	
જગડૂ કહેં દિઠં અંન અબાર.	હિ સાહમા કંણુના ઝંઝાર.	૯૫
કણુ કોકર ઉઘાડ્યા જસઈ,	લીખીતપત્ર નિદાં પગટયાનમઈ;	
એ કણુ સંપત્તો પુંજ્યને કાજ,	એડનો ધન મુઠ લેલ તાજ.	૯૬

નરપતિ નર તવ કર્યો વિચાર,	આવ્યા જગદુ કલ્પ તેણીવાર;	
આપો ૧કણ મમ કરો વિચાર,	ગાંધ રંક બલ નહીજ લગાર.	૯૭
આઠ સહસ મૂઢા તેણીવાર,	લેધ ગયો વિસદાદે રાય;	
સિધ દેસનો રાય હમીર,	બાર સહસ મૂઢા દિધ વીર.	૯૮
ગંજણુવર્ધ મોટો સુલતાન,	ઐકવીસ સહસા મૂઢા દિધધાન;	
માલવપતિ નઇ સહસ અદાર,	સાઠ પરતાપ બત્રીસ હજાર.	૯૯
અવર અનેક પ્રયવીના નાય,	જગદુર્ધ ઉડાવ્યા હાય;	
સંવત અચ્ચાર નઇ બારોતર,	દિધ દાંન છઠાં પનરોતરો.	૧૦૦
અન્ન દુકાલ તે અતિ આકલો,	ધૂન અછરણુ માંદિ ^૧ બાથો;	
દૂધ દહીમાંદિ ^૨ ડબકાં ખાય,	પાણી પુર તણાયો જાય;	૧
નાદો દુર્બિક્ષ જાણ્યો જસર્ધ,	સોડલા સુત નર ધાયો તસર્ધ;	
લેધ લાડુઆ આડો ફિરખ,	રોટી મારિ રાવલહરનો કરે.	૨
કિહાં જાય છો નાસી કરી,	કરિ પ્રાકમ તું પાછો ફિરી;	
જાવા ન દિઉં તુઝનર્ધ કિહાં,	હું બાંધી તુઝ રાખું ઇલાં.	૩
દાને તરણું લેધ દુકાલ,	છોડિ છોડિ જગદુ કૃપાલ;	
તેં મુઝને લગળ્યો ખરે,	હવે નાવું છઠાં પનરતરો.	૪
અરથો કાલ કરી નર્ધ ગયો,	જગદુનો જસ મહિમા રથો;	
શ્રીમાલી વંસે સિંધુગાર,	જનમ લગે કાધો પરકપકાર.	૫
અસ્યા પુરપ ૪ નર હુઈ જોહ,	અંબ સરીખાં કહીધ તેહ;	
અંબ તણો ગુણુ બહુ લેવાય,	ગુણુ લેધ તૃપ આંખા ખાય.	૬
એતલઈ તિહાં આંખો રખવાલ,	બરક દેધ યુખિ પદાધી ગાલ;	
અરે ! મૂઢ કિમ આંખા ખાય ?	બાંધી મરતગિ, મુકું ધાય.	૭

૧ અન્ન. ૨ અનેર્થી કર્ધ. ૩ તે મુજ લગળ્યો હાંચો ખરો.
૪ જગમાંદિ. ૫ બોથો.

અણુમણિઈ જલ ઝીવેજેહ,	અણુમણિઈ ફલ ખાય તેહ;	
અણુમિલતઈ સંધાતિ જય,	મુર્ખ દૂહવધ પૃથ્વીરાય.	૮
કૃપ કડિ ઉવઝનિં સર્પ,	દાંડતાં સાહમું નવિ જૂઝ;	
અણુમમઝયો બોલઇમુખ્યકી,	એ સાતઇ નર યાઈ દૂખી.	૯
અણુસમજયો બોયો રખવાય,	કુમારપાળ સિરિ ઉગી જાન;	
લેઇ પૂરૂપ હાથિં ઝાલીઓ,	અબા થડિ બાધી ચાવીઓ.	૧૦
જરયો અપરાધ તરયો નર દંડ,	અપ દોષ દુખ દિધ તે લંડ;	
બહુ અપરાધ દેખી નર સાર,	ચોડી રીસ ન ધરઇ બહુખાર.	૧૧
સાર પુરૂપ ગૂજરાત બૂખાય,	માયો કુટિઓ નર્દા રખવાસ;	
અંજાનઇ થડિ બાધી કરી,	કુમારપાળ ચાલ્યો પરવારિ.	૧૨
આગલિપુરૂપમિલ્યો ગહમગહી,	ત્રિયા વિયોગઈ ચોગી થયો,	
વિનય કરી બોલ્યો તેણુઈ દાય,	સુણિ સ્વામી તુ પૃથ્વીરાય.	૧૩
મુઝ ધરનારી પદમની જેહ,	નગર ઘણીઇ લીધી તેહ;	
તવ મનમાંહિ હુઓ ખિણુખેદ,	રાતિ દિવસ હું ન લહું બેદ.	૧૪
સી સી સરીખી હુતિ ધમગિ,	ભગતિ કરતી તેં બહુ પરિ,	
મુઝ વીસારી નવિ વીસરઈ,	નીર કુલ નિત યોયણુ બરઈ.	૧૫

દૂહા.

- ૪

નિત જૂરં દૂખીઓ ફરં,	જેહ તે ગાઓ ગામિ;	
સીતાતણુઇ વિયોગડે,	કિમ રોયો જમિ રામ.	૧૬
રામ રડતે વનિ રડું,	રડયા તેહ મૃગપાય;	
રોયા તે વનના પંખિયા,	ગેના રયણિ વિયાય;	૧૭

૧ ગુજ્જર. ૨ પૂરૂપ કથાય ૩ સીતા વિગ્રહયો રાત્રવ, કેમ રોયો વનિરાનિ.

રામ રડ્ય લખમણુ યુઝવે, ગેહેજા રામ મ રાય;
 ગાઇ સીતા અમે લાવસું, લે લોટા મુખ ધોય ૧૮
 રાધવ રદન તમે મમ કરો, વનિ ગેહેલા યાર્યો રામ;
 એ જેહવી લખિ આણસ્યું, નેહવું સીતા ધરસ્યું નામ. ૧૯
 જલ જલ કમલ ન નીપજે, વનિ વનિ અગર ન હોય;
 ધરિ ધરિ સીત ન સંપજે, વીર વિચારી જોય. ૨૦
 આખા મંડણુ વીજલી, પર્વત મંડણુ મોર;
 ધર મંડણુ મુખારજા, મુખ મંડણુ તખોત. ૨૧
 જસ ધરિ ઘોડી હાંસલી; આંખડીઆલી નારી,
 તે ધરિ સદા અજૂ આલકું, મુરખિ તેજ જ નિવારી. ૨૨
 એક નર મુખીઓ તે દુખી, જેહનધ નહિ ધરિ નારી,
 કરિ દીવો કલસજ કરી, કુંજુ ઉભી રહસ ધારી. ૨૩
 તેણું કારણિ રૂકરધ રહ, અંન પાન ધીઆ તાણું;
 આગાઇ કિમ દોષો રડિઓ, નારી માર કાણું. ૨૪
 ઉમયા વાવી ઇચને, સીતા વાલી રામ;
 દોષા વલ્લહી મારણી, રાધવા વાલી સ્યામ. ૨૫
 તિમ મુઝ વાહલી-પદમની, ચઢી પીહારઇ હાથિ;
 દિવસ દુખઇ કરી નીગળું, પણિ નવિ જનય રાતિ. ૨
 કનક તણી ક્યોલડી બાગી પત્થર લગ્ગ,
 સગુણ નિરગુણ સુંમરધ, અમી વગ્રણુ કગ્ગ. ૨
 એણે દુખીઇ યોગી થયો, છુતું તેણું આધાર;
 રૂંમરનિરંદ આગસિયસઈ, તે મઈ વાસઈ નારી. ૨

ચરિત્ર.

કુંભારપાત્ર થોડે દિન દસઘ, તિહારઘ બલ માહારં ચાતરમે;
 દવડાં હું યોગી થઈ રહું, સુપુરુષ વિણ હું કદનઈ કહું. ૨૨
 સુંણી વાત બૂપતિ ઉચરઈ, જોડની વાંછા તુપણિ કરઈ;
 તે મુઝ કુંભરનિરંદહ નાંમ, પણિ કો પુદ્ગલ રાજ ન ગાંમ. ૨૩
 નાગો નાગાનઈ સુ કરઈ, દુખીઈ દુખીઆ ખૂરી મરઈ;
 તું યોગી નઈ હું બીખાર, કેહીપરિ કરું તાહરી સાર. ૨૪
 સુપુરુષ જાણી તેં મુઝ કહિઉ, મુઝથી કાંમ રૂકિસુ નવિ થયું;
 તું હું જગમાં પુરુષ અસાર, વાચના ભંગ તણો કરનાર. ૨૫
 આસ કરી નર આપ્યા જોહ, વલ્લભ નરાસ નર પાછો તેહ;
 સોય સાજ તેહનઈ નવિ કરી, લગ્ન સોય સાહમાનઈ સહી. ૨૬
 સરોવર જાણી નર બહુ ધરયા, નીર ન પામ્યા પાછા અસ્થા;
 જોણી વાતાઘ સર સોય મિન્કાર, પુરુષ તણુઈ નહીં બાજ લગાર. ૨૭
 જે તરખર મુઝ રૂઝા રૂઝાં, અરથી લોક તિહાં થણા મિલ્યા;
 કાદિ ગલાલ્લખ ન દીઈ સોય, લધુતાપણું તે તરવર હોય. ૨૮
 જે ધનવંત આ લખ લે ખાત, રવાયક મિલ્લત તિહાં ગરદાખાત;
 કર ખંચીઈ નહ કિરપી થાય, તો જસ મહિમા તેહનો જાય. ૨૯
 વિકટ કામ સરાનઈ કહિઉ, આલસપણિ જો તે નવિ થયું;
 સો પુરુષ કાયરમાં સરઈ, મરપણું આલ્હુ તસ વહી. ૩૦
 એણુઈ પ્રહાંતઘ સુણિ નર ગુણી, તું દુખ રોયો મુઝ વૃષ બણી,
 મઈ તુઝ કદ ન ભાંગઈ જોઈ, તો હું સુપુરુષ સાનો હોઈ. ૩૧
 શાસ્ત્રીઈ વાત મનઈ જીજ સહી, સોય કથા તઈ મુઝનજ કહી;
 તે વિવરી બાપું જાત, સુપુરુષે જોલ તજેવા સાત. ૩૨

ધર ધગણીની મ કરિસ વાત, ધન ખોયાની મ કરિસ ૧નાત
 ધાત કર્યાની મ કરેસ ગૂજ, કહધતા દ્વખ ઉપજમે તુઝ ૩૩
 માન બ્રટ કુણુ ઠામિ થયો, વાત કરતા મહિમા ગયો,
 માન મુહુત ન દીધુ ક્યાહિ, સુપુરુષ જાણી રહે મનમાહિ ૩૪
 દરિદ્રપણાની મ કરિસ કયા, સોય વાત તુ કરજે ગતા,
 જોણી વાતઘ અનરથ બહુ થાય, મ કરિસ કવિ તુઝ લાગે, પાપ ૩૫
 રકલીયક સુપુરુષ આગનિ કહે, નિશ્ચે ક્રમ જો થાતુ લહે,
 ઠામિ ઠામિ જો લવન્ય કરે, તો તે નર મૂરખમા સરે ૩૬
 તુ પડિત નહી મૂર્ખમાહિ મનની વાત ન ભાખઇ કિહા,
 જોતા જોતા ભમતા નેટ, સુપુરુષ જાણી પાચો પેટ ૩૭
 જો ભગવતતુ કીધું હસ્યઈ ગૂજર દેસતુ રાજ મુઝ થમ્મઈ,
 તો તુઝ દ્વખનો આણુ છેહ, જીમ સુખ પમિ તાહરી દેહ ૩૮
 શુભ વચને સતોખી તિહા જા સુપુરુષ તુઝ મદિર જહા,
 તાહરી વાત મુઝ નવિ વીસરઈ જહા લગઈ જીવ કાયામા ધરઈ ૩૯
 અસ્તુ કહીને આત્યો જસે, શોક ઝસરીહા મિનીઓ તમઈ,
 કુમારપાલ દીડો તેણુઈ હાય પદ્મ જનકઈ જીમણે પાપ ૪૦
 તામ સરહીઓ મોશો ત્યાહિ આમડ સ્વામી હથવીમાહિ
 કુમારપાલ પગિ પદ્મજ હતુ, ધણુઈ કાતે થયુ તવ જતુ ૪૧
 સહી તું કુમારપાન મહારાજ, ચોડઈ દિવસ તુઝ ચાસ્યઈ રાજ,
 પડિત જોતિવીએ સુખિ વાત, અદ્વર દેસનો ચામસ નાય ૪૨
 સ્વામી તવ કરજે મુજ સાર, ફેરી કરના ગો અનાર
 મોગીનીપરિ ધરિ ધરિ જમુ, જૂખ્યો તરસ્યો રાતિ જમુ ૪૩

વત્રી વાહણુઈ ઉરી સંચરે, ખાંધછ મોટા કોથણ ધરે;
 મયલછે વસ્ત્રછે પૃથવી બમું, ઉદર પુરણા એણીપરિ કરે. ૪૪
 મધુર વચન મુખથી મોતો, આનમ અયમ તિહાં ખોતો;
 કુમારપાલ તવ કરઈ વિચાર, વિનયવંત એ પુરય સુસાર. ૪૫
 વિનયે દેવ દેવી વમિ ચાય, વિનયે નામનાહું વિખ જાય;
 વિનયે વાઘ ગજ બધીઆજેહ, નીચા નમણા ચાઈ તેહ. ૪૬
 વિનયે કરી શુર વિદ્યા દિગ, વિવિધ વસ્ત વિનયે પાંખીઈ;
 વિનયે વેદિ રણિ ન કરઈસર, વિનયે ન મરછે વીઠી અંકુર. ૪૭
 વિનયવંત સરહીઓ જોહ, વચને ઘરીક કરતો રોહ;
 સખદ સુંહુતાં અતિ આહુંદ, હરખી જોશ્યો કુંભરનિરંદ. ૪૮
 અરે! પુરપા મિતા પરહરિ, ગખે તુ મન નિશ્ચય કરી;
 વિનય કર્યો તુઝ ફલસઈ નેટ, હુ રાગ તું નમરી શેક. ૪૯
 અસુ કહી નહ આશ્યો રાય, જાનો પથઈ ભૂખ્યો ચાય;
 ધૂળે કાયા કરતો દૂખ, નિશ્ચિ દિવસ નર વેઈ ભૂખ. ૫૦
 પેટ પાટા બાંધી કરી, નગરમાદિ આશ્યો પરવરી;
 તિહાં એક કલમણી સાહમી મલી, કુમારપાલ દેખીનઈ ટલી. ૫૧
 પંડિત ભૂખનાઈ સરિ નામ, લગવી રસુક્યા તેહછ હાંમ;
 કુંભારપાલ જોશ્યો ઉલસી, હિંમ રોટી એક થઈ મનિપ્રસી. ૫૨
 તવ તે કવળણુ જોલી અગ, દીસછ હાથી કોઈ જડંગ;
 ઉભો અંન માગછ એણુકામિ, હુ જાઈ સુત જોજન કામિ. ૫૩
 અવગુણુ પુંહિં જો શુણુ કરછ, પર અરથઈ નર પોતઈ મરછ;
 અધમજાતિ નર અબળ ન ખાય, ખાપી કુલનછ નહિ હિંસાય. ૫૪

ગામ, ભણસ, બહુ માગીજડી, તેદયો બની નવિ બાડી બોકડી,
 પશ્ચિ પોતાની લગ્ન રાખિ, દીન વચન મુખથી નવિ બાખિ ૭૬
 કારણુઈ પડછ જે ગખઈલાજ, તે નગ પામે પોદુ રાજ,
 કવિયણુ કહછ વિભામિ જોછ, માગ્યા સમુ ન માહુ પ્રેય, ૭૭
 અસ્થુ વિભાસી આલ્યો વની, આગનિ જતા જનનજ મિત્રી,
 કુમારપાન વિભાસછ લાલિ, ચાની આપો જનનજ માલિ. ૭૮
 કાધુ જનનગી શેઠ જૂદાર, ઉભો તિહા રલો તેણીવાર
 જમવા ઉનરી જીહારે જન, કુમારપાન તિહા માડવા કાન ૭૯
 કાઠક બીડી નછ મજ થયો, વાસો ચોને મનિ ગહગલો,
 સકન પુરપ અધોને નાન કુમારપાન તિહા ધૂધ પાય. ૮૦

કુહા.

કબલી માણસ લાખ સદઈ, ખીક લાખ સવાય,
 કખીક માણસ કોડિ લદઈ, જખ વાઓ વામ ક વાય ૮૧
 દેવ નચાવે જેણીપરિ, તિમ નાચે રક રાય
 કુમારપાન નર સારીખા, પરના ધૂઈ પાય ૮૨

સકલ પુરુષજાતિઆ તેણીવાર, ન કરી કુમારપાલની સારઃ
મદ્દ મતિ નર નારી જાલ, જૂખ્યો રાખ્યો નર જૂખાલ. ૮૫
આગમ હવો એક કિરપી શેઠ, જીહાં જીઓ તિહાં કાધી વેઠ;
કિરપી સઘલામાંહિં સરખં, સગેવર પાલ રમોછ કરખં. ૮૬

હાલ.

રાગ-ગોડી-રાગ વસત.

એક	પંથી	રે, આવી મરોવર પાલિ જમતો;	
તેણે	અવસરિ	રે, હુડી તિહાં આગ્યો મરોવર ભમતો.	૮૭
નર	સાહમુ	રે, પહમહું કરી વિનય વિવેકમં જૂઠં;	
નર	કિરપી	રે, તિહાં અંસ નનીપાછ નિશુણાં સોષ.	૮૮
તવ	બહો	રે, હુડી પગ ઉધા ધાલી;	
નર	જૂડો	રે, તુલઈ તસ રાજ (ન) રોટી નાપી.	૮૯
પછમં	જોતો	રે, રોતો તે માગે પુંછ હલાવી;	
પણિ	પાપી	રે, પુરયા તસ તુલઈ મદમર ન આવી.	૯૦
તવ	હુડી	રે, સતો તે પડતો પેટ દેખાડી;	
પણિ	રંકડો	રે, રોટી નવિ નાખઈ કડમો ફાડી.	૯૧
તવ	ઉડીઆં	રે, આગ્યો નર સાંદમો આસી આવેં;	
પણિ	તોહે	રે, ફુટ નરિ આપછ બહો ખાવમં.	૯૨
પછમં	ફૂતો	રે, જૂખ્યો પગ કણું હલાવમં;	
તે	બહો	રે, ઝાડમ તસ કરણા નહીં મનમાંહિં.	૯૩
તવ	હુડી	રે, લાજ્યો મુંડી આસનમ તિહાં સતો;	
તવ	વિરૂઓ	રે, ખીછ દેખાલ મારમ વૂતો.	૯૪

તવ હુંડી રે, આલ્યો તે તિહાં પંચી નંધ રોઈ,
તિમ ભાંનવી રે, જગમાં તે સરીખા દુષ્ટ રોઈ. ૯૫

દ્રહા.

દુષ્ટી તે જગિ ભાંણીઈ, મતિ હીણા નર મંદ;
વિવેક હીન ભાંણી કરી, ખાજો કુંમરનિરંદ. ૯૬
ચીર પીતાંબર પામરી, સાર પટોણા પટ;
સકલ વસ્ત્ર કવિં લહીઈ, વિવેક ન લહીઈ હટ. ૯૭
વિવેક કિરયો નરનંદ હીઈ, જે પંડિત દાતાર;
વિવેક રશિખ્યો નર ભાં નહી, કિરખી અને ગમાર. ૯૮
ભક્તિ કરી મધં એહની, એણુમં મુજ ખજારિ ન લીધ;
વિવેક હીણુ ભાંણી કરી, કુંમરમં કોધન કીધ. ૯૯

અંતિમ.

રોધ્યાં અંન ધીમું વિવેક, વણિગુ વિવેક ન ચૂકઈ રેખ; ૧૧૮
 અંન પાન ધૃત નઈ ચાલનું, ભૂષ તણુઈ દીધું અતિ ધણું. ૧૧૯
 નેત્રે દીધુ તેણુઈ દેવાય, નદી ખણિ જલ પ્રગટ ચાપ; ૧૨૦
 મોટા કુંગર અધ્ય મઝારિ, ખણુતાં દીપ ન લલીઈ વારિ. ૧૨૧
 ફડલીઓ જાનિં છતાર, નદી સરિખો નર મહા સાર; ૧૨૨
 રાસસુણ્યાવિણુશુભમતિ નેહ, કર્મ યોગે પડઈ છે તેહ. ૧૨૩

હાલ

વિચરત વિચરત આવીઓ, પ્રણમુ મી મંધરજી-એ દેશી.

કર્મ યોગઈ મહમજી પડઈ એ, આતમ નઈ ગુણ એહ; ૧
 દાન શીલ તપ ભાવનારે, પરઉપગારી તેહ આતમજી-
 ગુભ મતિ આણેરે. ૭

કાંઈ કરજે તત્ત્વ વિચાર, મમ હારીસ નર અવતાર; ૮
 કાંઈ કરજે પર ઉપકાર, નર ભવનુ એ દસ સાર-આ. ૯
 વિનીતપણું સહમજઈ અછેરે, જન પૂજની ટેવ; ૧૦
 પર અવગુણુ નવિ ઉચરઈ, સુપુરવની કરો સેવ-આ. ૧૧
 દયા ધણી જસ જીવમારે, દાખિણનું ગુણુ સાર; ૧૨
 અદ્ય કસાઈ ઉપરામઘ રે, સહમજી થોડો આહાર-આ. ૧૩
 શાસ્ત્ર સમ્પદ સહમજી રચઈ રે, ઉપજઈ આપ વિવેક; ૧૪
 સહમજી અમૃત જોહતો રે, કહિણુ વચન નહીં એક-આ. ૧૫
 અદ્ય રાગ નર નેહનઈ રે, સહમજી થોડો દેવ; ૧૬
 પ્રેમ ધરઈ મનમાં ધણો રે, દેખી મુનિવર વેષ-આ. ૧૭
 હાસ, વિનોદ, કુડા નહી રે, સહમજી થોડો ભોગ; ૧૮
 અદ્ય માંન માયા તસી રે, પ્રાહિં થોડો સોમ-આ. ૧૯

સહધર્મ જૂઠું નવિ ગમધં રે, પ્રાંહિં યોડો સોભ;
 બવ્ય જીવ જંગમાં અસ્યાજી, સહધ જમ તેહની સોભ-આ. ૧૪
 ગુર ઉપદેસ વિના વલી રે, કર્મ યોગધ ગુણ હોધ;
 વિવિધ જાતિના પંખીઆ રે, પંચ વર્ણ તન જોય-આ. ૧૫
 નીલકંઠ કુણ્ડલ ચીતરો રે, કાગ કીઆ કુણ્ડલ શાંભ;
 સુપુરપને શુક પંખીઆ રે, સહજો જપતા રાંભ-આ. ૧૬
 હસ્તી હંતુસસ કુણ્ડલ ધણા રે, અધક હુઆ કિમ ઉંટ;
 દિવ્ય રૂપ નર એકનું રે, જનમ તણાં એક દુંટ-આ. ૧૭
 સીદણી જણિયું બાચકું રે, જણતાં દોડો સાંપ;
 તિહાં થકી અતિ ઉછાલ્યો રે, લીધું મસ્તગિ ભાગ-આ. ૧૮
 તેહનધ કહો કુંજ શીખવે રે, સહધજતણા ગુણ દેહ;
 અમૃત અંબ કડું આ કર્યારે, સહધજી હુઆ એહ-આ. ૧૯
 સહધજી સુપુરપ રૂઆડો રે, સહધજી નહોં વિરાન;
 સહધજી મુખ મધુર લવે રે, સહધજી દેતાં દાન-આ. ૨૦
 સહધજી દાન સુપુરપ દીધ રે, કુડલીઓ સીરાજ;
 રામ પ્રશંસી અતિ ધણું રે, વણિગ વિવેકી આજ-આ. ૨૧

અઉપધ.

દ્વલ્લ

અમ્યું કહી નૃપ સંચર્યો, યોડો દ્વસમ કાલ;
એણું અવસરિ નેમંગરે, મરણ કરમ મુખાય. ૨૪

અઉપમ

જેસંગ મરણ કરમ જેણીયાર, વેગમં તેજા મંત્રી આર;
કૃષ્ણ દેવ કાન્હડદે જેહ. સાંતુ સાજણુ તેજા તેહ. ૨૫
રામ કહમ સુણિ પગની વાત, યુગ કંઠિઈ તુલેા વાલો હામ;
કુમારપાલ ન દેવું રાજ, અમ્યું વચન બાખમ મહારાજ. ૨૬
રામ વચન રાખેવા કાંમિ, કંઠિઈ કર વાહમ તેણું કામિ;
તવ હરખો જેસંગદેરાવ, મરણ હલી નિજ ધાંનકિ જામ. ૨૭
સમા સમન મંત્રીજન મળી, મસાણુ બોમિ લેધે મંપા વળી;
અગર રકપૂર યુગધી સહમ, આણી વેગ લગાવી અહમ. ૨૮

હાલ.

રાંમ બણમ હરિ ઉડીધ—એ દેસી-રાગ સમગિરિ.

સોના વરણીરે અહમ બલમ, રૂપવરણી તે ધુહ રે;
કુંકુમ વરણી રે દેહડી, અગનિ પરમલીઅ તેહરે. ૨૯
માંન મ કરમોરે માનવી, કિસ્યો કાયાનો તે ગર્વરે;
સુરનર કિનર રાજ્યા, અતિ મૃતિકા સર્વરે-માં. ૩૦
જે સિરિ રચી રચી બાધતા, સાલ સખરા તે પાગરે,
તે નર પોદ્યારે પાધરઈ, આય હિ સરિ કાગરે-માં. ૩૧

- જે નર ગણે જોવતા વાવરતા મુખમા પાનરે,
તે નર અગનિરે પોદીઆ, કાયા કાજન વાનરે-મા ૩૨
૧. ચીર પીતાંબર પદમરણુઈ, કદિઈ કનકના તે હારે,
તે નર અતિ માગી થયા, જોતાં કાઈ નવિ મારે-મા ૩૩
- જે સિરિ છત્ર ધરાવતા ચડતા ગજવર અધિરે,
તે નર અતિરે લેછ ગયા, રેલછ દોરડા બધરે-મા ૩૪
- ચડસાં સદસ અતે હરી પાયક છતુ તે કાઠિરે
તે નર અતિરે એકલા, સૂતા ચીવર એકિરે-મા ૩૫
- જે જા તે તિહા રહ્યુ. પાતિગ પુષ્પ બે સાધિરે,
એક સરખજ દેહનુ. પુષ્પ કરો નિજ હાથિરે-મા ૩૬
- જેહસુ દરી દરી જોવતા કન્યા જોજનસારે
તે નર કાનિ માગી થયા, ધડતા પાત્ર કુબારે-મા ૩૭
- અપકવરણીરે દેહડી, કદલી કોમન નધરે,
તે નર સૂતારે મજા પડછ બોલમડી ડાગરે-મા ૩૮
- દેહ વિડંગથુ નર સુણી મ કરિસ તૃપ્ત્યા તુ લાખરે,
જેસગ સરિખોરે રાજીઆ, બાલી કર્યો તિહા રાખરે-મા ૩૯

ભરત નનાયુભાઈ સાથિ, યમુદેવ બ્યદેવારે,
 કાવિ સાય સમેગી આધ્યા, સુર કરતા જસ મેનારે-મા ૪૧
 ભરત મિત્રીયુ હરિ હણુ મતા, કરણુ સરિખા કેતારે,
 પાડવ પય કોરવ સો સુતા, 'ખિરદ' વહતા જોતારે-મા ૪૨
 નન દમેગ નઈ ગય હરિયદ્ય, હડીઆ સો પણિ હાવ્યારે,
 ગવણુ રામ સરિખા સગ, કાવિ તે પણિ આધ્યારે-મા ૪૩
 દિશાનનદ ગય નિકમ સરિખા, મન દોઢ સિરિ રાણોરે,
 સગરતથા સુત સાદિ હનરદ, મો પણિ જુમિ મખાણારે-મા ૪૪
 ગૂજર દેસ પણી નરનાયક, ચિદ્દ નામ ધરાવધરે,
 પુણ્ય સુખૂગ્ધ આપસુ તુટઇ, તે નર માગી આવઇ રે-મા ૪૫

ફલ્લો.

૬૧ /

મરણુ હનુ જોમ મદે, દેસે વાગી વાત,
 એક નિમ શ્રવણે સુણી, કુમારપાળ નરનાય. ૪૬

હાલ.

૭૧ /

રામ-ધન્યામી-વિનાનાની

રાય જહારમ રગમા જોડો, કથુ તે શન્દ પછડો,
 પાટણિ નહિ કો રાય, પૂજન પાડુકા આપ. ૪૭
 હડીઆ કુમરનિરદો, આળો હજોણી છંદો,
 મિલીઆ વોશિર વિત્રો, સજન કુબાર મિત્રો. ૪૮
 સજન કુડુ ન નેઈ સાથિ, આનઈ દિવસ નઈ રાતિ
 પુહુતો સિદ્ધપુરી માહિ કુ મ નઇ મુકીક તાહિ ૪૯

ફહા.

સિદ્ધપુરીથી	સંયર્થો,	૧ પાટણપુરમાં	જાય;	
કુમારપાપ	નિરંદ	સુકન	અનોપન	માય. ૫૦
વેશા વહધસી ને વારિ	ધટ,	મદિરા	માટી	અંન;
એ વટ જો સાંઢમાં મિલમ,		તો પામમ	બહુ	ધન. ૫૧
અગન પુષ્પ દીપક ફહી,		ધૃત	શીફલ	આરીસ;
એ સાતમ સાંઢમાં મિલમ,		તો ત્રિણિ	છત્રંદ	શીય. ૫૨
જીવ કરેવો ચીવરી,		વાંનર	હરણાં	રતેહ;
કવિ અણુ કહમ નખનમ વસી,		જીમણાં	જામ	તેહ. ૫૩
સાંઢ સારસ નમ ખર તુરી,		લાઝી	ડાવાં	હુતિ;
સુકવિ કવિમુખ ઇંમ કહમ,		અફસા	વૃક્ષ	ફલતિ. ૫૪
શુકન વિચાર શાસ્ત્રિં ધણા,		સુદષ્ટમ	સુપન	અતેક,
પરઉપકાર	કારણમ,	વિવરી	કહું	અરોય. ૫૫

અઉપમ.

સુકવિ વિચાર સુપન તે કહમ,	પહધસપોહોરિ સુપનંતર લહમ;	
તેહનું ફલ એક વરસાઈ હોય,	ખીને પુદુર આઝમાસિં જોય. ૫૬	
ત્રીજમપોહોર સુપન નર લહિકં,	તેહનું ફલ ત્રિહું માસે કહિકં;	
ચોથમ પોહોરિ સુપન ને થયું,	એક માસિં તેહનું ફલ કહિકં. ૫૭	
સર ઉગમતિ વેશા લણું,	દસ દિવસે તેહનું ફલ કહિકં;	
વાત પિત શ્વેતમજ સડી,	સુપન હુમ તે લેખમ નડી. ૫૮	
ટપમ, ગાય, પરવન નમ કરી,	તાર પ્રાસાદ અમમ પરવરી;	
રમ, મરમ, વિષ્ટા ચોપડે,	અગમ્ય નિધાન પ્રગટ થમ જડે ૫૯	

- રાગ, હસ્તી, ઘોડો, ગાય, ટપખ કંચન જે દેખાય,
તેહને કુંટંબ તણી વૃદ્ધિ યાય, ૧ સુખ ભર કલસદા તસ ગાય. ૬૦
- દધિ, તખોલને વસ્ત્ર અમુલ, બકૂલ, ગાંધ, કંદુકનાં ફલ;
મોતી, કમલ, ચંદન સખ, દીકરી લક્ષ્મી લલઇ અસખ્ય ૬૧
- શીર જલ ફલીઓ અતિ ભસો, તે ઉપરિ ચડીઓ એકો;
પછે વલી ભગે નિદ્રા ચક્રી, ધન પામઈ તે યાઇ સુખી. ૬૨
- આંખો, બીલી, કોઠ નિધાન, ફલ ફળીઆ દેખઇ સુભવાન;
સોય પુરુષને વિદ્યા ફલે, ફલ્યાં દેખિ યાત્રા સુખ મિલે. ૬૩
- પ્રાશાદ વિષય આવતું કરઈ, પછઈ સમુદ્ર જુભઈ તરઈ;
નિદ્રા મધ્ય અસ્તુ દેખાય, દાસ ટલી તે રાગ યાય. ૬૪
- કંઠ્યા, દીપ, ફલ, જન ફલ, દીકરી પામઇ મંત્ર અમુલ;
માનવ પગની માટી ખાય, સોવન પચ્ચઈ લાભજ યાય. ૬૫
- બાહુ મંસ ભખે નરકોય, સોનન સહસ લલઇ નર સોય;
મસ્તક તણી જે માટી ખાય, સોવન લાખ તસ પ્રમદ યાય. ૬૬
- જન, ખડગ નઈ વાણુહી જોય, સુખને લાખા દેખઈ સોય,
પંથ કરેવો તેહને યાય, દેસ વિદેસ તે જોતો જાય. ૬૭
- પ્રવહણ બહસી સાગર તરઈ, દેખી સુખન ઉચાચો ભરઈ,
પાછો વમઇ તવ લાવઈ ધન, તેહથી સુખ પામઈ નિજ રતન. ૬૮
- પશ્ચા સજા દેખઇ નિજ દત, તેહની લખખી સહી નાસંત;
પીડા ઉપજઈ તેહને સહી, શાસ્ત્રિ વાત અસી સાંભળી. ૬૯
- ભઈસા ઉટડી ઉપરિ ચડી, દખણ દસઈ નર કરતો હડી,
ચોડા કલમાં બાંધી તસ યાય, મારઈ કરકઇ રંગજ ગાય. ૭૦

ખર હંદઈ અસવારજ થાય, ચઢી સોય દખલુ દસ જાય,
 ૦ અસ્યું સુપન નર દેખઈ સોય, ચોડઈ કાલિ તસ મરણજ હોય ૭૧
 સરસ વસ્ત ને ધૂત તેય, અગ વિલેપન દરાવઈ હેય.
 ૧ સો તેહનઈ વધી વાકુ જોય, મગલુ લદઈ નર નિશ્ચઈ મોય. ૭૨
 શતાં ચીવર પહોરી નારી, રક્ત વિલેપન હાથિ વિચારી,
 ૨ કાયા ચીવર કાયા વિલેપ, માહમુમિનઈ કમ જમધરિ ખેપ, ૭૩
 ધોયાં વચ્ચે ચી પહોરી કરી, નેત વિલેપ હાથિઈ કરી,
 ૩ સુપને સુતાં દેખઈ અસ્યું, સધવઈથી ધન આનઈ ધસ્યું. ૭૪
 નિદાવસિ નર આખો મિનિ, કામક પુરપનઈ બાધી વધી,
 તેહનઈ પુત્રતણું દસ જડઈ, પછિ તેહનઈ ઉચવવુ પડઈ ૭૫

હાલ

તે ગિરઆ બાઈ તે ગિરઆ—એ દેસી—રાગ આગાડરી.

નંદનકું નિશવા દૂલરાવતી—એ દેસી

ધોસો સર્પે નઈ જમણુ હાથિ, સુપનઈ ડસતો દેખઈરે,
 દસમઈ દિવસતે સહસ સોનૈયા, ગણિ વિધ પતસ મેખઈરે. ૭૬
 સુપન વિચાર સુખો નર સદુઈ—આંડણી.
 કોય પખી નાઈ કુરકુની, સુપનઈ બાધી જમઈરે,
 ૭૭ સોય સુકુલની પાંખઈ કન્યા, કર્મ બોમળી બામઈરે—સુ. ૭૭
 સૂર રાશીનુ મંડવ દેખઈ, દમડઈ દર્મ ન બાયરે;
 ૭૮ વ્યાધિ રોગ તમ દુરિ પપાઈ, દેહ કનમય ચાયરે—સુ ૭૮

વૃષભ, તુરંગ, ગજ, રથ સુપનઈ, તે ઉપરિ ચઢી રોધરિ; ૧
 દેસ દેસની લખમી આવી, સોય પુરય ધરિ જુધરિ-સુ. ૧૭૯
 સુપનઈ દધિકો દિધ આપનઈ, તો ધરિ ઋધિ ભરાધરિ;
 ધરિ આવી કો ધૂતઈ નાહઈ, તસ ધરિ કંદલ યાધરિ-સુ. ૮૦
 સુપનઈ દધિ ખાતાં જસવાધઈ, જલો તલો ડંક વાધરિ;
 વીંછી નાગ ડસ્યા તે રૂડા, ધન પામે પુણ્ય સાધરિ-સુ. ૮૧
 સરોવરમાંહિ નર નિદ્રામાંહિ, જકમલપતિ ખીર ખાધરિ;
 રોય સુપન જગમાંહિ મોટું, પૃથ્વીરાય યાધરિ-સુ. ૮૨
 સુપનવિચાર કહિઓમઈ માંડી, તેહમાં સુપન જે રવાંધરિ;
 સોયસુપન શ્રીકુમરનિરંદનઈ નિદ્રામાંહિ ઇસારરિ-સુ. ૮૩

ફહી.

શુભ સુંકનઈ નૃપ આવીઓ, પછી પાટણમાંહિ;
 કૃષ્ણદેવનઈ જમ મિલ્યો, ભગની પ્રેમલ ત્યાંહિ. ૮૪

હાલ.

ભમરાની-રાગ ગોડી.

પ્રેમલદેવી પ્રેમસું મન ભમરારે, મુંકઈ જલ અધોલ લાલ મન ભમરારે.
 દૂર્ગા દેવી તેહમાં મ. ઝીલઈ કરઈ કસોલ લા. ૮૫
 કુમારપાલ જોઈ કરી મ. જોલ્યો મધૂરી રવાણી લા.
 જો મુઝ રાજ ગુજરતાઈ મ. એ તું મુઝ મસ્તિગિનાય લા. ૮૬
 દૂર્ગા હડી પ્રેમસું મ. જાછી ઉત્તમ અગિ લા.
 નાયક દૂધનઈ રમઈ મ. શબ્દ કરઈ મનિ રંગિ લા. ૮૭

જેનપાલ લખગી તણી સા. મરુતિ કરાવી દોષ-ગુ. ૪૩
 કોલખપાટણનો જે ધણી સા. બહુ સંતોખીઓ સોય-ગુ. ૪૪
 જેણીયોગીમુખિબાખ્યા સા. ચતુર બોલ વિચાર-ગુ. ૪૫
 કંડ ખપર દિધ કનકના સા. કંઠિ રચણનો હાર-ગુ. ૪૬
 રામચંદ્ર મુનિ તેડીઆ સા. નૃપ કાગો નૃપ પામ-ગુ. ૪૭
 સોવન પુષ્પ વધારીઆ સા. બહુ પ્રસસો રતાય-ગુ. ૪૮
 કાસી દેસનો વાંછીઓ મા. જેણુઈ રાખ્યો ધરિ રાય-ગુ. ૪૯
 સોલગાંમ તસ રસોખીઆ સા. ગૂણુ ઓસકંઠ થાય-ગુ. ૫૦
 બાલચંદ્ર તિહાં નેડીઓ સા. જાતિઈ . તે ચર્મકાર-ગુ. ૫૧
 સામંતરાય તસ થાપીઓ સા. આપ્યા ગાંમ તસ બાર-ગુ. ૫૨
 સોય પુરૂષ સંભારીઓ સા. આંબાનો રખવાલ-ગુ. ૫૩
 નિજ વન તાંમ બલાવતો સા. સુખિ રંગમાડઈ કાલ-ગુ. ૫૪
 ત્રિયા વિયોગી જે હતો સા. તે આગ્યો તેણુઈ દારિ-ગુ. ૫૫
 સાસરવાસો બહુ કરી સા. સુખી પદમની નારી-ગુ. ૫૬

તેલની વૃત્તિ વધારતો સા રહ્યા મંદિર ખાસ-ગુ.

ગુ. ૫૬

ઉદિર મરણી જહાં થયુ સા. એક જીવન તિહાં સાર-ગુ.

તેલનું નામ તિહાં થાપીલું સા. ઉદરીઆ વિહાર-ગુ. ૫૭

જીવન પાકી તિહાં તેડીઆ સા. જોણુ કરી રાજની વાત-ગુ.

મોવન રનાન કરાવીલું સા. ગરાસ ગાંમ તસ વાત-ગુ. ૫૮

સિરવિણુ પુગ્ગ તણિ કયા સા. જોણુ કહી પંચમ નારી-ગુ.

ગામ આકેક તેલનઈ દીડિં સા. વાત વિનોદ સંભારિ-ગુ. ૫૯

સોય પૂનર તેડીઆ સા. જોણુ કહી મસ્તગ વાત-ગુ.

સોવન સદમ તેલનઈ દિઈ સા. કંચન કુંજલવા સાત-ગુ. ૬૦

જોણુ કરિઆ ગુણુ જોટ્યો સા. તસ સંભાર્યા ત્યાંહિં-ગુ.

નંપ સંતોષી ૧ જાણુપરિ સા. જસ વાંચો જગમાંહિં-ગુ. ૬૧

ભૂપલ દેવી, પટરાંણી સા. પરણી પદમની નારિ-ગુ.

પદ્માવતિ સોલ કંચાસું સા. સા આણિ પરિઆરિ-ગુ. ૬૨

અદાર દેસ પોતમ બલા સા. હસ્તિ સહસ ધંધાર-ગુ.

અચાર લાખ વાજી બલા સા. રંચ પચાસ હજાર-ગુ. ૬૩

અકુતરિ નર જુદિ બલી સા. સુરા સામંતરાય-ગુ.

અદાર લાખ પાલા બલા સા. આગલિથીલું ભય-ગુ. ૬૪

અંતિમ.

એટલું રામ 'કુ'મરનિરંદ, પ્રગટ ઉદય જીમ ગગનિ દિયુંદ;

સખલ પ્રતાપી મોટા રાય, ચઢી દુરંગમ ખાહિર જાય. ૬૫

રંગઈ ભંગ હુઆ તિહાં રાય, કૃષ્ણદેવ હસ્યો તેણે કાય;

મર્મ વચન મુખિ જોલ્યો આલ, કુમારપાલ સરિ ઉઠી ઝાલ. ૬૬

રાખી તામ બનેલી લાજ, કિહા મેયુ દિન પહાંજુ આજ,
અલગો તેડી કરસું કાજ, અસ્યો વિચાર કરવ મહારાજ. ૬૭
રાજબુવન રૂપ આગો જસઈ, વેગ બનેલી તેડ્યો તસઈ,
વિનય મ્હી નઈ બોલ્યો ગય, વડો બનેલી બાપજ દાય ૬૮
એણુઈ દામિ આગોથઈ મારિ, પશુ મમ હસસો સમા મારિ,
ગુલહસંતા મુજ વિલુપ્તકાજ, મુખ કોય ન માનઇ લાજ ૬૯
કમં મમં નઇ જન્મજ વાત, નપિ ક્ષીઇ પૂર્વ અવદાત,
જીવતણી ગતિ નવિ લલઇવાય, સરીખા દિન નહોં ગકલ રાય. ૭૦

દહી.

સરિખા દિન સરિખા વની, નોહઇ સુર, નર ઈંદ્ર,
જહા સપદ તિહા આપજ, અદત પદત રવિચંદ ૭૧
તરઅર સદ નહોં સરીખડા, જો નહિ દોનતિ સાર,
જેહ ચઈ નર ને પડઇ, ન પડઇ પીસણુદાર ૭૨
જેણુઇ પથર સલા દાકણુ, હેમ સમા લોહ ધાય,
મુકુટ ચઈ મસ્તકિ ચઢ્યા, જીન પ્રતિમા પૂજાય ૭૩
જેણુઇ વસ્ત્રિ વેદન પસહી તે પામ્યો રૂપ અગ
મુક્તારહ વીધાવીક, તે પામ્યા સ્ત્રી સગ ૭૪
છિદ્ર લહી ચઢિક તાવડઇ, વડ ધરિક તસ નામ
જસ તેહનો જગમા ધરો સમરઈ આપુ ગામ ૭૫
જેણુઇ ખાષઇ ધુમર ખમ્યા તે ઘેરી ગુણ મામ
નહીતર પોરી સાદીઆ, જસ હીણુ નર નામ ૭૬

એણુમ્ દ્રશ્યંતમ્ સમજજે, મમ જો નૃપની આદિ;
 એક સાહ નર્મ જીજો સેવડો, સું જોમ્મ જોની આદિ. ૭૭
 નદી નિરંદ્ર કપિ ફૂલ, મુકતાદય કમલાણ્,
 એતાં આદિ ન જોમ્મ, શુણ્ લીજમ્ ગુરુઆણિ. ૭૮
 ગૂણ્ લીજમ્એ પચના, સુણ્ચો શાસ્ત્રજ ભાવ;
 જીમ દીવો તિમ નરપતિ, બેડુનો એક સ્વભાવ. ૭૯
 જોણુમ્ ઉપાયો દીનડો, ન કરમ્ તેહની સાર;
 તઈ થાપ્યો નૃપ મુજ તણુમ્, મ કરીસ મૂજ પતીઆર. ૮૦
 કાકણિ પાસા જીમ કલ્હા, લખમી ચેવન ક્ષાય;
 શાસ્ત્ર શસ્ત્ર પતીઆર ઝ્યો, ખિણુમા વયરી થાય. ૮૧
 નદી નખયો નરપતિ, નારી વચન વિલાસ;
 નિર્ગુણ્ નીચન નીચનો, સો કીજમ્ વિશાસ. ૮૨
 નૃપ વારઈ બહુ પ્રેમસું, તુ મમ લોપીસ લાજ,
 ભગની કંત વડ નાતરમ્, મઈ સુખું તુલ રાજ. ૮૩
 દ્વયે સિચ્યો લીંમડો, તોહે ન મળિ થાય;
 અહિનઈ અમૃત પાઈઈ, તો સહી વિષ નવી જાય. ૮૪
 વાર્યા ન રહઈ કૃષ્ણદેવ, સુચમ્ પૂરવ ભાવ,
 મુકઈ નહીં સુર નર પશુ, આપ આપયો સમાવ. ૮૫
 મધુરમ્ વચને વારતા, કરતો રકોટિલ વાત;
 સુકવિ કહઈ નર સામલો, રાખ્યા ન રહઈ સાત. ૮૬
 કમલા, ચેવન, લખાડ, કાલ, અતીસાર, ગજકણ્;
 પ્રાણી રાખ્યો નવિ રહઈ, જોનવ આવમ્ જન મરણ. ૮૭

રાખ્યો ન રદઈ કૃષ્ણ દેવ, તામ વિચારઇ રાય,
બાંડ બીસ દુઝઈ તદા, જેવ તે પાકુ ખાય ૮૮

ચરિત્ર.

અસું વિચારી નર બૃષાવ, તેડયા નર નારી તનકાન,
અરે સેવમે કહું છુ અલેહા, કૃષ્ણદેવ શ્વષ મનો તુલો ૮૯
તેન અગિ ચોનો જઈ સુર દાડ સવે મર્યો ચક્રૂર,
લેઇ આગા આવ્યા તિદા, કૃષ્ણદેવ બનેલી શુદા. ૯૦
વિનય મીનઈ વનગા વાડ, રમગડી બાળ્યા હાડમહાડ,
તેહની મયા કોથત કરઇ, જમ જવઇ નર નવિ મરઇ ૯૧
કૃષ્ણદેવ કરઇ મનિ શોક, જોયો જુલકેરો દોષ,
જેહની રસના લાખી હસઇ, તે નર નારિ દુખીઆ ઘસઇ ૯૨
કમનપ્રભ આચાર્ય જેહ, તીર્થ કર હલ મેનઇ તેહ,
મરચુ લગી મુનિ મુમતિ જાઇ, તેતો રસનાતજો પસાય ૯૩
પૂરવભાંડ શ્રીનરપ્રભ જીજુઃ વૃષભ મુખિ ચિતવતા બધે,
લાગૂં પાપ જે ચોખુ મન, વરસ દિવસ નવિ પામ્યા અન. ૯૪
મરિઅચિ ભરતનજો તતજેહ, અસત્ય વચન મુખિ બોલ્યો તેહ,
બહુ સસાર વધાર્યો નિહાઈ, જવ બમ્બો તસ ચક્રમતિ માહિ ૯૫
વિક્રમ રાગ સાહસુ જોય, જમઇ બહુ દુખ પામ્યો સોય,
શનીસરસાચિ સાહનઈ લાગ્યો, ચઇ ચક્રરગ દુખકા ભોગવ્યો ૯૬

ફૂલો.

જવનમા દાધા રખડા, ફલ્યા દીસઇ કાલઇ,
કુવચન દાધા ન દેશલઇ, સાનઇ હમડામાહિ ૯૭

૧ જ્યાહારે ૨ ભરડી. ૩ હાડેહાડિ ૪ દુર્ગતિ ૫ ચિતવિક.

૬ સ્થાનો ૭ દવના ૮ પક્ષવઇ

જન્મતણી જે પ્રીતડી, એક કુષયનઈ ગામ;
 સૂવચન સોય ન વિસરઇ, જીમ સુપુરુષ નિજ માય. ૯૮
 સરગ નરગ મુખ જીભથી, જીભઈ નર મુખ હોય;
 જીભા વચિ નહીં જેહની, તે દૂખીઆ બચ હોય. ૯૯
 કૃષ્ણદેવ દૂખીકે થયો, ધૂમ વેરી મોય;
 કુમારપાલને સહુ નમઇ, આંજુ ન ખડક કોય. ૧૦૦
 લખમી લીલા બહુ ધરી, તૃપ ન કરઇ અન્યાય;
 અકર નહીં જસ ગામમાં, ડડ ન લીધ (બા) રાય. ૧

હાલ.

પ્રણમું તુલ સીમધરજી—એ દેસી.

ડડ નહીં જસ રાજમાજી, ડડ તે દેવલિ હોય;
 બધ નહીં જસ ગાંમમાંજી, બધજી જાયજી સોય;
 સુણો નર ? સાચો કુમરનિરંદ,
 અધિક પ્રતાપી શોભતોજી, જીમ મગનિઅ દિલ્લ-સુ. ૨
 બધન બાલી કુંચુઇજી, બધન મસ્તગિ વેણિ;
 બધન ધોરિક પેટનઈજી, પણિ નવિ બધન કેણિ-સુ. ૩
 વંકાઇ લોકમાં નહીંજી, વકા વડખીલી કંમાણિ;
 નાના નહિં મુખ લોકમાંજી, ના પર કરવા હાણિ-સુ. ૪
 હરઇ નહીં કો રેહઇજી, હરઇ ત્રિવાપર ચિત;
 મારિ ચગદ નહીં ગાંમમાંજી, તે શોહકાર વદતિ-સુ. ૫

મારિ શબ્દ જૂઆ ધરીછ, કંઈ દીમધ રણુમાહિં,
 કુમારપાનના ગામમાછ, મારિ શબ્દ નહી કીકાઈ-સુ ૧
 નગરે લોક નપુસકાછ, પરચી ગમનહ તાછ,
 બહુ બોના નર બહુ વસાછ, રેપરગૂણુ બોનણુ મત્ત-સુ ૭
 મુગા વસાછ બહુ ગામમાછ, પગ અનગુણુ નછરે દામિ,
 તસકર બહુ તસ ગામમાછ, ગુણુ ચેરેવા રેદામિ-સુ ૮

દ્રહી.

ગુણુ બોતેઈ સદુ પરતણુ, અવગુણુ નહી સસારિ,
 વસાછ લોક મુખ્યવત તિહા, ઝિદ રહિત નર નારિ. ૯

અંતિપદ

ઝિદ રહીત વસાછ નર લાહિ, ઝિદ આ જઈ મંથુ મોતીમાહિ,
 દમન નહી જસ નગર મઝારિ, ગજ આરિ દમન લહઈ તસ કારિ ૧૦
 મેલો ન દીસાછ કે નર કિહાઈ, રાહુ ગનઈ જઈ રીતે જતિહાઈ
 આયવા અદ્ર મહણુ પણિ હોઈ, કંઈ વર વહુકર મહણુ સોય ૧૧
 અસુ નગર તે પાણુ કહું, ઉંદ્રપુરીથી અધિકુ લહુ,
 રાજ કુમરનિર દહ છહા, બાવન દહાજસ પનગરસુ તિહા, ૧૨
 હેમાચારજ સરિખા જતિ, હેમ બ્યામણુ ધણા હરી મતિ
 હેમખિબ હરિ મરતિ ધણી, હા મુખિ દાનહ દેવા બણી ૧૩
 હીછછ પ્રહિ બહુજન વસાઈ, અનઈ હસાનઘ આપણુ દસાઈ,
 હરીઆલીના બહુ મહા નાર, હઠીઆ લોહ પતણા વહઈનાર ૧૪
 હાક્યા વદઈ એહવા નર ધણા, હાથી હયનરની નહી મણા,
 હથી મુઘી હથીઆરહ ધણી, હીરા જાતિ હઈ અતિધણી ૧૫

હેમ અસુ નર હંસ નહિ મળ્યા,	હીરા મતિ પટોના તણ્યા,	
હાથિ મોકના પુર જન લોક,	હરિ સરિખા નર વસઈ અરોડ	૧૬
હેમાયની વસ્ત અનેક,	હાસ નરનઈ જીહા વિશે	
હેમતિ રિતુના ભોગી સહુ,	હુમિ મોક વસઈ તિહા બહુ	૧૭
હરી વસી હરિઅડ બહુ વસઈ,	હાનિ હીદુ અતિ ઉનસઈ,	
હકતણા જીહા બહુવહનનાર,	હા' હેસ્મી હરિ જી સાર	૧૮
હાની હન નવિ લાધઈ પાર,	હડીમાર હડીઆ વરકાર,	
હસા દોની હોલા હર્ષ,	કો નવિ ઉપાય તમ મરણ	૧૯
હરિ હમ હોનામઆ જીવ,	તે સુખીઆ જાનિ ચગ સદૈવ,	
હરખી હરિનકી નારિ,	હસા ગમની પુગ્દ મઝારિ	૨૦
હસ્ત વદન હય ગતિ હસ્તની,	હમહઈ હાનઈ ગતિ મનિ,	
એ બાવન હહા પુરમાહિ	બાવન વના તે ફૂરિ ત્યાહિ	૨૧
વિકન વિટન વાકા નર જીહા,	નિસન સાત નિગોં તિહા,	
વક નિશેધી નહા પુરમાહિ	વિખીત બાખી મહ્યા તિહાઈ	૨૨
વયરી વિધન નગી વફા વાત,	વચક નર નહોં વિશ્વાસધાત,	
વહિ પાડા વંચના કરનાર,	તે પુરમાહિ નહિ નિરધાર	૨૩
વાસી ભોજન ઓ નવિ કરઈ.	વર વાણી પુરજન પરિહરઈ	
વઢા વડીઆ નરજો પણિ હતા,	બૂપઈ તે વાર્યા બોનતા	૨૪
વિવા વિરધના જે ધણી,	બૂપઈ તે નાખ્યા અવગુણી	
વચન મુખા નવિબોનઈ કોય,	વાદ ફનાદ રનવિ બોનઈ મેય	૨૫
વાસના બુડી જે નર નાગી	તે નવિ લામઈ પુગ્દ મઝારિ	
વાત નહી જીહા નદા તણી	કાડીઆ વહી મતિના મણી	૨૬

વિનીતા જે શીનઈથી ખમઈ,	અની નારી એ તિહ નવિ વમઈ,	
વધી વિમયારી નર નવિ મિતે,	વગણી વરમ થઈ નવિ ટનઈ	૨૭
પ્રમવધ નહી વ્યતર વ્યતરી,	જેણુધ નગરમે ન વસઈ વાસરી,	
વિધર વીછી સરિખા નરા,	નગર થઈ તે રહી બાહરા	૨૮
વારણી પાન તણા કરણુદાર	વાર વાનના બાજનહાર	
વૃષ હરી નમં વાદિ જેહ	પાણુમાહીથી મદયા તેહ	૨૯
વણુજ કુવણુજ તિહા નવિ દોષ	વિન રીમઈ નવિ આજ કોય,	
વહી પુરપણુહા નહી વિનગણા	રિકન નર પ્રાદિ નહી ધણા	૩૦
વચન વડાનુ ખડધ જેહ,	પુરથી રૂદ્રી મીઆ નર તેહ	
વાધ્યુ મોનઈવાર્ધા નવિ રહઈ	અસ્થા પુર ન કાયા તિહા સહઈ	૩૧
વેર વગડ નહી ધરિ બારિ	પ્રાદિ ચોડી વિધવા નારિ	
મુનિ મુઢી જહા વાણુડી,	સાન રોગ તે પૂરમા નહી	૩૨
વાયો વેદ ન નહી વનવાય,	વણુવરાધ્ય(નહી)નસિ રૂપન થાય	
વિષ્ટ કુહાડધ વાય કુવાય,	દોષ વસ્ત નહી તેણુધ કાય	૩૩
એહ બાવન વરયા વના	સુણુગો બોન કુલું રજે નવા	
કુમારપાનઈ વહી પરહર્યો,	બાવન હના પૂર બાહિર કર્યો	૩૪
લક લનાડી લગ્ન રહીત,	કેમચક લપટ લખણુ સહીત	
લોણુય લુટિ લેણુ ખાનાર	પુર બાહિર કાયા તેણુવાર	૩૫
લક્ષણુહીણો લોખી લતખોર	લહેણું નાપઈ કહિણુ કોર	
લોપઈ વચન રાયનુ જેહ	પાણુમા ન વસઈ તેહ,	૩૬
લુણુ હરામ તણા કગનાર,	લખણુ કદ લણુ ખાનાર,	
લણુતાપણુ નર પાખ્યા જેહ	લખાયા નવિ લાજઈ તે	૩૭

લપોડસંખ વાસરીઆ હતા, સદધ્યુર્જ જૂહું જે જોતતા,
 લાંબી જીભ અનપ લાંપડા, સમા યજી કાઢ્યા બાપડા. ૩૮
 સોયન યુગમાં મયયું દોષ, ગવ મળામાં નદી નર સોય;
 હત લપડાક અનપ લાકડી, એ ત્રિણિ નઈ વેજા પડી. ૩૯
 લસકરપરની જીદાં નદી બીલીક, લાત્રી લાવાં ન હણુષ લીખ;
 દેસ્યા ૧૭૩ડીના નર નદી, લોખી સેણીઆ નાડા તરી. ૪૦
 સિંગ રનલાંક્ર સદણુષજમખ, તે પાટણપુરમાંહિ નવિ જમખ;
 લોખનાં નાંણાં રનહીં નિહા, લૂખા પુરપ ન દીસઈ ૪કિહાં. ૪૧
 સેદનારા યોગ ૫પુરપ જીદા, લૂખસ કિંધાતા તુછ તિહાં;
 લાંપક લોટખ નહ નર કોઈ, લૂખું ન જમઈ પુર જન સોષ. ૪૨
 લીધો જોસ ન યુકેષ જેહ, જૂપક લાકી કાઢ્યા તેહ;
 લાયો રખદ નવિ જાંણુષ કોપ, લુંકી સરીખા નર નહીં કોપ. ૪૩
 લાડત ખેર લખ લખતા જેહ, પ્રાંહિ પાટણમાંહિં ન રહ્યા તેહ;
 લાંદા, લેપડુ લકડકાડ, બાવનમાં તે કહ્યા તિહાં લાડ. ૪૪
 ફહી.

લાડ નહીં જસ દેસમાં, કાઢ્યા કીણુ કોર;
 પાણિ મધ્ય જાછ તે વસ્યાં, જીદાં જાઝાં રહઈ ચોર ૪૫
 હાલ.

ગિરિમ દેવી નઈ વીનવું-એ દેસી-સગ-ગોડી.

સાંસો કાધો સામલીયા-એ દેસી.

તસકરમાંહિ નર તે રહ્યા રહ, પઝછ ન રડારો રાય;
 સપુરપ તે તાકક જરથો રહ, તરથોન યુકેષ લાય. ૪૬
 બાંખઈ કૂમર નરેશ્વરે-એ આંકણી.

૧ નર નારિ. ૨ દેખાડ ૩ નવિમહિ. ૪ કહી. ૫ નર લાહાં
 ૬ કીધો.

વાહુબલિ તે તાકયો ઘણુંરંધ, પશ્ચિ નવિ હણીકે બ્રાત;
 નિજ કુલ સાંહમું જોઈ કરીરંધ, દિધ સિરિ પોતઠ હાય-આં. ૪૩
 ઉદાધ રાય આગઈ હવોરે, સગલો સોય સુખધ;
 ચંડપ્રધોતન ઝંબીકરંધ, પશ્ચિ હણીઆ નવિ પ્રાંણ-આં. ૪૮
 અષ્ટાપદ ગિરિ ઉપરિરે, વાલિ ચાંપ્યો પાય;
 રાવણ રાય અકલાવીકરે, પશ્ચિ નવિ રાખ્યો રતાહ-આં. ૪૯
 તિમ ઉત્તમ નર નરપતિરે. ઋદય વિચારઈ આપ. ...
 ઉંદિર કલતું સું મારવુરે, કોપ્યો હણિધર સાપ-આં. ૫૦
 રૂઢલીદસ વનતું બલ કિસુરે, કોપ્યો જહાં કોહાર;
 ન ખમઈ નાલ તે કમલતુંરંધ; હસ્તી સુદિ પ્રહાર-આં. ૫૧
 ફોલ ઉપરિ સું કરેરે, ગાદા ધણુ નો ધાય;
 સરોવર પાંણીઆ રેલતારે, કીટક કુલ રોક્ષાય-આ. ૫૨
 છાગ, શયા કુલ નવિ ખમઈરે, પંચાયણુની હાલ;
 પરાલ પૂલ તે નવિ સહધરે, દાવાનલની ઝલ-આ. ૫૩
 કણુની જાતિમાં આકરોરે, કઠિણ કોર ગુઆર;
 પશ્ચિ ધંટા મનિ તે કિર્યોરે, દલત ન લાગઈ વાર-આ. ૫૪
 નર મરિખ નમલા સરિરે, મુકંધ સખલો ધાય;
 કુંભ પ્રહાર તે વજનોરે, કરતાં ન રહે લાય-આ. ૫૫

હાલ.

લાવની-રાગ મલ્હાર-ઉત્થાવાનો.

આણુ ન ખડક નૃપની કોઈ,	પાલઈ નિર્મલ ગગ્ગ લાવરે;	
એણુ અિસરિએકગાવંઆયો,	જુલા બાઈડો મહારાજ-લા.	૫૮
તેણુપ્રગધર્વએકગમઆત્રાપ્યો,	માયો મેધ મલ્હાર-લા.	
ચિહ્નં દસિધીતવ વીજ ચમકઈ,	વૂડો મેધ અપાર-મા.	૫૯
વાન સુધી તવ હેમાચારજ,	આવ્યા નૃપ નઈ સંગિ-લા.	
મતમ મુરદ આનાપ્યોઆગિ,	કાજ દલઈ મનિ રગિ-મા.	૬૦
સ્વરનામેદ કહઈનૃપ આગવિ,	કુપજનાના હામ-લા.	
પડગ રાગ પટ યાનકિં યાય,	નામ કદઈ અભિરામ-લા.	૬૧
કંઠ ઉદર રસના નાં તાડુ,	મસ્તગ છંદુ નાક-લા.	
રૂપડગનાદ ખટ યાનકિઉપજે,	હેમ સરિ મુખિ વાક-મા.	૬૨
ઝપમ રાગ રિદમધી ઉપજઈ,	નાક થકી મધાર-લા.	
મધ્યમનાભિપચમ ત્રિકુ દામિ,	દંઠ દુદય સરિ સાર-લા.	૬૩
સિંધુ સોય નિવાડઈ નિરખો,	સધલધીઅ નિવાદ-લા.	
પડગ સ્વરઈ બોલઈમુખિ મોરો,	ઝપમ તે કુટ કુટ નાદ-લા.	૬૪
રાજહસ લવઈ ગધાર,	ઉગવાલકા મધ્યમ સાદ-લા.	
પચમ ડોકિલ સારસ ધર્ષવત,	કીર નિવાદ નાદ-લા.	૬૫
પડગ સ્વરપ્રબોલપ્રમુખિ માદલ,	ગોમહીપ ઝપમજ નાદ-લા.	
સંપ થકી ગધાર ભવે રો,	મધ્યમ ઝલરી સાદ-મા.	૬૬
પંચમ ગોહીઅસિ ડગર,	મહાભેરીય નિવાદ-લા.	
વાજલ ભાનિ કહીપ્રબે સાતઈ,	ઉપજઈ સુદર નાદ-લા.	૬૭

બાહુબળિ તે તાકો ધણુ રહ, પશ્ચિ નવિ દણીક જાન,
 નિજ કુલ સાદમુ જ્ઞેય કરી રહ, દિધ સિરિ પોતઘ હાય-બા ૪૩
 ઉદ્દાધ રાય આગર્થ દવેરે, મનતે સોય મુનષ્ય
 ચક્રપ્રવોતન ઝામીકરે, પશ્ચિ દણીઆ નવિ પ્રાણુ-બા ૪૪
 અષ્ટાપદ ગિરિ ઉપરિરે વાનિ ચાપ્યો પાય
 રાવણુ રાય અક-શવીકરે, પશ્ચિ નવિ રાખ્યો પતાક-બા ૪૫

વચને દેહરં ચકુરે, ખાત્ર લાગેરે મંસ;
 તે તવ જોધીઆરે, સાભાવિ રામ સુવમેરે-ન. ૭૮
 ૧૬૪ તે જૂવન નણેરે, જીદાં સોમેશ્વર ધસ;
 ૧૬૫ મસ ન ખાઈરે, નૃપ મમ કર્યો કાંઈ રીમેરે-ન. ૭૯
 ૧ વચને નૃપ દરખીએરે, ચક્ષીક કુમરનિરંદ,
 નૃપ કમી તવ નેડીઆરે, સાથિ હેમ સુરિંદ-ન. ૮૦
 નિક સુખામણુ પાવખીરે, બધસો મુનિવરરાય,
 હેમ કહઈ નૃપ જે જતીરે, તે ચાવિ નિજ પાયરે-ન. ૮૧
 પુલ્હા આગાવથી સંચરે, અહાં જામુ ગિરિનાર;
 શ્રી મેનુજય આવસુરે, ધસ તણુધ દરખારે-ન. ૮૨
 નૃપ ચાલ્યો પાટણુ બણીરે, મુનિ સેતુજય જાવરે;
 જીદાં સોમેશ્વર દેહરંરે, તિહા બિધ એખા ચાપોરે-ન. ૮૩
 એણુધ અવસરિ દેવી ધણારધ, જોડ્યા આદ્યુ એમ,
 પુલ્હા નમી નૃપ હથર તણુધરે, નવિ નમઈ મુનિ હેમેરે-ન. ૮૪
 જૂપરબણુધ સુણો મુનિવરરધ, પુલ્હા નવિ ખાતોરે ધસ,
 એ જગિ મોટો દેવતારે, સઈ નવિ નામો (તહો) સીસોરે-ન. ૮૫
 હેમ સુરિ મુખિ ધમ કહધરે, હરિ. બહા, જીન, ધસ,
 જે સેળ્યો શિવપદ છિરે, તાસ નમાવુ હું સીસોરે-ન. ૮૬

હાલ

પાંડવ પાત્ર પ્રગટ થયા-એ દેશી-ગગ વિરધ

મુનિ વચને નૃપ દરખીક, જોડ્યો મુખિ તતખેવરે;
 હેમ સુરિંદ સરીખો ચુર, ધસ સરીખો મુઝ દેવરધ-મુ. ૮૭

નાદિ મોહી રહ્યા નર નારી,	પસુઆ	પખી	જેહ	
જાતો કાન ન જાણુછ દેવા	નાદિ	લીણા	તેહ-લા	૧૮
સુખીઆનઈ દુઃખ નાદ વિનોહી	સુખીઆનુ	દુઃખ	જાન-લા	
સકલ પ્રાણીનઈ તે મનોહારી	કલ્યા	કૃત	કલ્યાન-યા	૧૯
નવ નવ રમ ઉપામે નાદ	ગાનવત્યમ	જસ	નામ-લા	
પંચમ વેદ મહુ પશુ એહનઈ	પથીનો		વિસરામ-વા	૨૦

હહા

હમ હમ નાદ અપરમપાર	સુષુતા	રીઝઈ	લાવ	
સરોવર મોહ્યા હસવા	મૃગહ	ચરતા	ભાનિ	૭૧
નાદ પીઅતો જે મરઈ	તેહની	કા રૂઝ	માય	
વિસહર વેહમ કગડાઈ	મૃગહ	મેરવા	જાય	૭૨
અસ્યો નાદ અવણે સુણી,	હરખો	કુમરનિરદ		
એક કલ્મેડી તપ વિનવે	ધન્ય	તુ	હેમસુરિંદ	૭૩
હેમ સુરિ તપ આગનિ,	વાચમ	શાસ્ત્ર	અતેક,	
એણુછ અવમરિ નદેશથી	આખો	નર	તિહા એક	૭૪

નૃપ વચને દેહરેં ચયુરે, ખાવા લાગોરે મંસ,
 હેમ સુરિ તવ જોલીઆરે, સાંભવિ રાપ સુવસોરે-૧. ૭૮
 જાંઘ જોઘાં તે જૂવન નધેરે, જીર્ણ સોમેશ્વર ઇસ;
 નિહાં લમણ મસ ન ખાધધેરે, નૃપ મમ કર્યો ઠાંઠ રીસોરે-૧. ૭૯
 એણે વચને નૃપ હરખીઓરે, ચઢીક કુંભરનિરંદ,
 વિનય કડી તવ નેડીઆરે, સાથિ હેમ સુરિ-૧. ૮૦
 નિકે સુખામણુ પાવખીરે, બધસો મુનિવરરાય,
 દેમ કહધ નૃપ જે જાલીરે, તે ચાસિ નિજ પાયરે-૧. ૮૧
 પુલો આર્ગવથી સંચરે, અલો નાસુ ગિરિનાર;
 થી સેતુજય આવસુરે, ઇસ તણુધ કરણસોરે-૧. ૮૨
 નૃપ ચાણો પાટણુ બણીરે, મુનિ સેતુજય બપરે;
 જીહા મોમેશ્વર દેહરે, તિહા બિષ એકમ યાથેરે-૧. ૮૩
 એણુધ અવમરિ દોગી ધણારધ, જોડ્યા કાતાયુ એમ,
 પુણ નગી નૃપ ઇશ્વર તણુધરે, નવિ નમઈ મુનિ હેમોરે-૧. ૮૪
 બૂપૈભણુધ સુણો મુનિવરરધ, પુણ નવિ નાનોરે ઇસ;
 એ જામિ મોટો દેવતારે, સર્જનવિ નામો (તલેસ) સીસોરે-૧. ૮૫
 હેમ સુરિ મુખિ ઇમ કહધરે, હરિ, બ્રહ્મ, જીન, ઇસ;
 જે એળો શિવપદ દિધરે, તાસ નમાવુ હું સીસોરે-૧. ૮૬

હાલ

પાંડવ પાંચ પ્રગટ થયા-એ દેશી-ગગ વિરા

મુનિ વચને નૃપ હરખીક, જોડ્યો મુખિ તતખેવરે;
 હેમ સુરિંદ સરીખો ચર, ઇસ સરીખો મુઝ દેવરધ-મુ. ૮૭

૧ વારિહરે. ૨ કહે

હાલ

એમ વિધરીતિં પત્તપતાં-એ દેસી.

- નરપતિ નર નેડાવીઆ, ખટ દશંધુ ના નાયોરે;
વાતોરે પૂજી નપ તસ દેવનીએ. ૯૭
- એક કહો દેવ નારાયણ, ઈમિ ધ્રુવા નધં નમીધરે;
બમીધરે જીમ મ્યારધ નવિ ખાંણિમાંએ. ૯૮
- એક કહધ સસિ સર નધ, નિત હુગી નધ પૂજોરે,
હુજોરે દેવ ન નમીધ દો વલી એ. ૯૯
- હેમસરિ નધં પૂજીઓ, કહુ મુનિવર ગુહ સાચુ રધ,
સચુરે કુણુ મગતિ દેખી કરીએ. ૧૦૦
- હેમ કહધ મુણો નરપતી, મોય દેવ નધં પૂજોરે,
જુઓ રે દોષ અદાર જસ વેગયાએ. ૧
- કોપ; માન, માયા, નહી, મૂરખપણું નહી જોહમાં રધ,
તેહમા રે મહ આક્રમ જો વેગદાએ. ૨
- લેખ નહી જસ દેવમા, નહી મોક નહી પ્રેમ રધ;
તેમ રે ગતિ અરતિ નિદ્રા નહીએ. ૩
- મિથ્યા મુખિ નવિ બોલવુ, નવિ પ્રાર્થના હાતો રધ,
વાતોરે ન કરધ જે ચોરી તણી એ. ૪
- હાસ વિનોહ કીડા નહી, ભવ મચ્છર ને ઠાયે રધ,
ચાયેરે દોષ અદાર જે દેવના એ. ૫
- દેવ અરયો આશાધીધ, ગુર નિચય સાચોરે,
સચો રે ધર્મ કહીઓ જે કેવલી એ. ૬
- જીવ દયા જસ ધર્મમા, નહી પ્રાર્થના હાતોરે;
નાથો રે સોય ધર્મ ગુહો આદરો એ. ૭

અભિપ્રાય

સુર નર નામક પાપ પડ્યું,	દેવમોષિ અભિમાનિઈ ચડ્યું,	
પંચસદર્થ પુસ્તક પોરી બરી,	નગરમધ્ય રજેશુધ જોયું ફિરી	૨૫
ઉદરિ પાગે બાધી કરી,	એક કરિ કૂદતો ધરી	
નિસરણી લીધી એક હાથિ,	મિરદાઉવી જોનંધ બહુ ભાતિ	૨૬
પેટ પાટાનુ મરણ કદમ્,	મુઝ વિદ્યા ઉદરિ નવિ રહ્યું,	
રખે પેટ એ કાળી જામ,	છેમ મુખિ જોનંધ પડિત રામ	૨૭
કુદતો રાજ્યો તે માટિ	છાનો પડિત પર્વત ધાટિ,	
સ્વર્ગ મૃત્યુ જામ પાતાનિ,	કુદલક કહુ તતમય	૨૮
નિસરણીનો મહિમા અરો,	એ પડિત આકાસઈ વરો,	
તેહને જાની આણી ધડા	બૂચર લોક વસઈ યજ્ઞહા	૨૯
ને આગે પડિત ડોનતો,	મુખિ વાણી એવવી મોનતો,	
રખયો પડિત નગર મજારિ	પડિત ધરિ મુમ્મ જન આરિ	૩૦
ખડ ખાક ને પાણી પીછ,	નહી મરિ આવી ઉત્તર દીક	
એમ કરતો આગે દરખારિ,	રાજા કીધી મનોહારિ	૩૧
પડિત કદમ્ રે રાજા મુલો,	તુઝ નગરીમા વાદી ધણો	
મુઝ સાથિ જોનંધ હમ્ એય,	તુ પડિત રસોધી નમ્ જોય	૩૨
કું પદાર્થ તો પોડી જાય,	તે હારિ તો વાગમ્ પાય,	
એણે વચને બહુ હરખો રામ	હેમસરિ તેડ્યા રતમ હામ	૩૩
આત્યો મુનિવર રૂપ દરખારિ,	આરિ જોયે સમાદ મજારિ,	
કહુ રે રાજા વાદી કુણુ નામ,	તે સાથિ જોતુ રાખમામ	૩૪

૧ તેણુ. ૨ કરિ ૩ રૂતો ૪ સાગીને એય ૫ હાર્યો.

રાવ કલ્પ ઝાઝા તે બચ, પુહો મુનિવર દોસો એકતા;
 એકસોસાપગ હાર્યો સહી, મોય કયા તિહાં વીવરી કહી. ૩૫
 એક મીટડી સાયર મગિ, ઈંડા પ્રસન્ન મન નહ રગિ,
 સદુદ વેળી આવી તિહાં જગઈ, પખી ઈંડાં તાપ્યા તસઈ. ૩૬
 આભિચિ નરન મીટડી જણી, તેલુધ બવ પ્રાકમ બહુ પખિણી,
 ધરધ રેલુકા સાયર મગરિ, સમુદ્ર જલ લેધ નાખે બાદરિ. ૩૭
 ચંચ દિધ સામગ જયમાહિં, પગના પ્રહાર કરઈ બહુ તિહાં,
 કરી પોકાર મેલ્યા પખીઆ, સારસ હસટોવધ તિહાં કામા, ૩૮
 બગના વાપસનધ કોકિન મોર, ચડી ચસ નહ છવ ચકોર,
 લાવા તીતરનઈ ચીમરી, ગીધ પખિણી રેતસઈ જરી. ૩૯
 આબોયો શુરક તિહાં ધરી નિવેક, હવસી જોયણુ પાખ અનેક,
 તિણે પખીઈ બહુ પર્વત ધરી, સાયર જય નાખ્યા તે ફિરી. ૪૦
 અકયાણો ઉદધી તિહાં જસઈ, વિપ્રરપ ધરિહ તિહાં તસઈ,
 આવી નમીક પખી પાખ, રૂણ કારિણુ દિઓ સાયર ધાય. ૪૧
 શુરક પખીક જોલ્યો તિહાં, અલ પખીના ઈંડા કિહાં,
 આપો કહં કરસુ સમાય, પુહા સાયરતો યતુ' હમ. ૪૨
 મુજ્યો આયગ જે ધનવત, લાબો ઈંડા પુરા તંત,
 આપી પ્રાણો વલ્યો જસે, પુરવધ સોય પચાર્યો તસે. ૪૩

ફહી.

પુરવધ સોય પચારીઓ, સાયર હં ધનવંત,
 પખી આગસિ હારતા, લલ્લજ દુઈ અન્નવત. ૪૪
 ન પખીક સાયર બાણઈ, કુમર તો ગરજેલુ,
 ધનહીણુ પખી આગવા, ફૂણુ ન ગંભ્યા કેણી. ૪૫

ધણીશ્યા એ ૧૫ ખીચ્યા, પણિ બહુયો પરિવાર,	
તુ સમુદ્ર એકનો વહી, નવિ જીવો નિરધાર	૪૬
એહ વચન સાગરતાલ, બાખાઈ કૃમરનિરદહ,	
એ સન્યાસી બહુ મિત્ર્યા ગુણ એક હેમસરિદ	૪૭
હેમ કહઈ સાચુ કહુ રાહુસુ હારઈ એક	
પણિ હુ નહીં નપએકનો મુઝ પરિવાર અતે	૪૮
અરિહ તસિદ્ધમુનિકેવથી ગણધર, સધ સુગણ	
એ પરિવારસદુ મુઝતણો, નેહની જગિવદમિયાણુ	૪૯
તુ પણિ ધર્મરાગઅઝઈ, તત્વતણો રૂઢુ જાણુ	
સાચ પખાઈ તુ નરપતી, ગુઝથી વચન પ્રમાણુ	૫૦

ચઉપધ

વચનવાદ ન કરસ્યો સહી, ગમત્યા અર્થ પૂઠો મહમત્તી,
પૂછયાનો ૫૩ ઉત્તર હોય, સદી પડિત નર સાચો હોય. ૫૬

હૃદી

સન્યાસી ઉશાય —

તૂરીઆ તેજ નધ નદીઅ જલ, પુત્રપ હી વાચા સાર,
સ્ત્રીનું મડલુ આબરણ, મનઈ મડલ્યોજ હાર. ૫૭

હેમ રકવિત

કિયો ગય સકલહાર, નારી જો હોય નીલજ,
કિયો તુરિકો તેજ, રહે આમડી વજ,
કિયો નદીકો નીર વની ઉન્હાલો સુકે,
કિયો પુરૂ કો બોય મોત્યા નહી ચૂકધ,
નધતૂરીઅ તેજ નિતી અસજ, સલિન નાહો સૂક્યો,
હેમ ન માનઈ તેહ નર, જે પુરૂપહી વાચા ચૂક્યો. ૫૮

હૃદી

શ્યોગી ઉશાય —

મુનિઆ મડલુ કટ્ટો, પૃથવી મંડલુ પુરૂ,
પુરૂપા મડલુ લક્ષ્મી, વચન સોય સહ હર્ષ. ૫૯

કવિત

હેમનાણી —

કિયો હર્ષ નર હર, જો હુ આનમ નહુ રજ્યો,
કિયો મનાઈ કુજ, કોષ તન ચિતધિ મજ્યો

કિર્યો પૂર્યવીધં પુરય, કુમંતિઅ નમં વિદ્યાની;
 કિર્યો નર મંડણુ દ્રવ્ય, કૃષણુ ગુણુ નહીઅ નર દાંની
 ન ન કાયા કટ ન ન નર મંડણુ, કરપી ધરિ ઇસો ધન;
 હેમ કહધ ર્યો વચન સાર, 'લેહુ' ન રંજ્યો મન. ૧૦

ફહાં.

સંન્યાસી ઉવાચ:—

ધર પુત્રે રણુ બધવે, કરતું મંડણુ દાંન;
 દેવબોધિ પેડિત બણુધ, સુકૃત સાર સ્નાન. ૧૧

કવિત.

હેમવાચ:—

કિમ્ સાર સનાંન, હીડં જો મયજ ન છંડક;
 કિર્યો તે પુત્ર કપુત્ર, કીર્તિ જો કુલની અંડક.
 કિર્યો રણુમાંહિ જાત, લેહું દીસો બલગાત્ર;
 કિર્યો કર મંડણુ દાંન, પોખમ લેહું કુપાત્ર.
 ન ન સ્નાન ન ન બધવ, પુત્ર કપુત્ર નહિ ધરિ બસો;
 કરિ કુપાંતક દાંનથી, દૂરગતિ રજેમધ એકસો. ૧૨

તેહના બાંધ્યા જે જગિ લલઇ, તાસ તણો સ્વાંમી કુંજુ કલઇ,
 તેહનું વાહન અતિ બલવત, તેણુમ આપ્યો જગિજેહનો અંત ૬૫
 તેહનમ બાધ્યા જે વસિ કરઇ, તે વલઇયો મુગતિ સંચરઇ;
 જન્મ મરણ જરાનદી છલા, કવિ કલઇ તે સુખ પામઇ કિલાં. ૬૬
 એહનો અર્થ—કલઇ.

અઉપમ.

હેમવાણી —

✓અલીમુખ વાહન વાહન જેહ, તેહનું વાહન કલીમ તેહ;
 નેહનો ખેટો તેહનું પુત્ર, કંવણુ સોય દીઉ મૂજ ઉત્ર. ૬૭
 તેહનું ભખણુ તાસ સુતાય, રતેહનો પુત્ર બલીઉ કલઇવાય;
 કહુ કવિ તે સાધિ ઉપજઇ, સો વસિ કીપઇ શુભ ગતિભજઇ. ૬૮
 અર્થ—ઉમન વસિ કરવું.

અઉપમ

૪યોગી ઉવાચ —

સુરપતિ વાહન કેરો સત, તામ સામિની કેરો પુત્ર; ✓
 તાસ પિતા મસ્તગિ જે રલઇ, કુંજુથી સોય કલકજ લલઇ. ૬૯
 તાસ રિપુનો કામજ લલઇ, તામ ધરીનમ કુંજુ જગિ રલઇ,
 તેહનો કુંજુ આવઇ જગિ ભાર, તાસ રિપું કાકુર કિરતાર; ૭૦
 તેહની નારી સાધિં નેહ, ઝાઝુ દૂખ પામે નર તેહ.
 જે નર તેહથી અવગો રલઇ, કાણુથી મોય કવકિજ દેહ; ૭૧
 દેવ બોધિ કલઇ તે સુખ લલઇ, લખામીઠે તે સુખીયો હોઇ.
 એહનો અર્થ—દ્રવ્ય છાડવું.

૧ વાહન ૨ તાસ ૩ મનિ વગિ કમળ તે સુખી યાઇ.
 ૪ પડિતોવાચ. ૫ સામાનિક. ૬ કેહે.

ચઉપધ.

હેમવાણી:—

આદિપ્યર વિષ્ણુ સદ્ગુણે જામઈ, મધ્ય પ્યર વિષ્ણુ આઝી ગમઈ;
અંત અપ્યરવિષ્ણુ કો મૂમ કરો, તે અળગા ધર્મિ પરિહરો.
અર્થ—પાવડી.

ચઉપધ.

સન્યાસી ઉવાચ:—

સિરિ ઉપનિ કરી જઈ વસી, કૃષ્ણ જલદી ઝીલઈ ઉત્તરી;
મૂખવિષ્ણુ શ્રામા દીસઈ દોષ, તેહનું કરિકું ન સોપઈ કાપ.
પાંડિતજન નહ આવિછ કોમી, તેહના માર્યા નાવઈ કાંમિ;
નપુંસકની નારી ચહ, ઉત્તપતિ તેહની લોટઈ સહી.

ચઉપધ.

હેમવાણી:—

આદિપ્યર વિષ્ણુ હરિની કથા, મધ્ય પ્યર વિષ્ણુ લેવું મિથ્યા;
અંતપ્યર વિષ્ણુ મસ્તિગ જોઈ, તુઝ હરીઆલી રજોદજ જોય.
અર્થ—ત્રેખણ.

અંકપદ.

હેમવાણી:—

સુખીક તે જે સમતાવંત,	દુખીક તે જે દીણ કરંત;	
ઉત્તમ તે જે સાચું ગમઈ,	હીણ જાતિ તે જે પરનધ દમઈ.	૧
પૂજાનો પડુતર કરઈ,	હેમ વચન સહુકો સદહઈ;	
દેવબોધ તિહા ઝાખો થાય,	એણુક અવસરિ તિહાં બોલ્યો રાય	૭
કાંઈક વિદ્યા ખીજી રમુ,	દેવબોધ ઉઠિઉ અભિનવો;	
સ્વાંખી ગારડ વિદ્યા રમો,	જો હારં તો પોઠી ગમું;	૮
તિણુઈ તિહાં વિદ્યા કીધી અસી,	ઉદિર મોટા આબ્યા ધરી;	
હેમઈ ઉઠાડ્યા તિહા સાપ,	મત્ર તણો તિહાં કીધું જાપ.	૯
તવ પડિત તેડ્યા વિનોલ,	રાજ સભામાં ચયો કલ્લોલ,	
હેમઈ તેડાવ્યા માગર,	નાહ નોલ નવિ કરિઓ પ્રહાર.	૧૦
પડિતકું મુખ ઝાંખું થયુ,	ફાકટ માન સભામાં લલ્લું;	
દવઈ મુનિવરનઈ કિમ જાપસુ,	દેવબોધ : વિભાસઈ અસુ.	૧૧
વિગર ચિંત નર હુઓ જાંમ,	કુમારપાલ નૃપ બોલ્યો તાંમ;	
સ્વાંખી તુ વાહણે આવયો,	રાજ સભામાં પ્રગટ થયો.	૧૨

ફહા.

એણે વચને પડિત વડ્યો,	આગ્યો જવ પરખાતિ;	
ધર્મ કયા કહઈ નૃપનાણુક,	રંજ્યો પૃથ્વીનાથ.	૧૩
સેવ ધર્મ વખાણીઓ,	દેવ વખાણ્યો ઇસિ;	
ગુર સંસારી બંબણા,	તીર્થ ગંગા નીર.	૧૪

ગંગા ગીરુ હરિ નમું, બંધુ' તો અહ્યા નામ;
આસ્યા વચન પંડિત કહઈ, સભા વિસરજી . . તામ; ૧૫

હાલ.

વાસુ પૂજ્ય જીન પુણ્ય પ્રકાસ્યો-એ-દેસી-રામ-આશાહરી.

સભાવિસરજી સહુ કો વલીઆ, તપ તેકા. દેવબોધા;
વાત વિનોદ કરતાં આન્યા, દેહરાસરિ બહુ. ચોધા. ૧૬

કુ'મારપાસ શુભચનાન કરી નછ, પૂજ્ય હરિ; પ્રતિભાંધ;
શાંતીનાથની પ્રતિમા પાસઈ, પ્રણમી લાગો પાવ. ૧૭

દેવ બોધ સંન્યાસી તિહારઈ, ખીજી બોધો તામ;
ચપાવન વચ્ચે રચો ધણેરો, જીન પ્રતિમા કુંજી કાંમિ. ૧૮

આદિ ધરમ સૈવ એ તાહરે, ધન્યવર તાહરે દેવ;
શાસિ, દાસિ ધૃત જાંડી રામ, ધર્મસિ તણી સી દેવ. ૧૯

માતાપુ' થન પાંન તજી નઈ, વિરહી નઈ કુણુ ધાવક;
મણિ મુક્તાફલ દાર તજીકો, કદરણ ૧કો ધાલઈ. ૨૦

અંગા નીર તજી કો રાગ, વહુ' નીર કાં પીજઈ;
ઉંચ પુરપની સંગતિ મુકી, નીચ તણી કાં કીજઈ. ૨૧

દ્વિતી.

જેન ધર્મ જન નિજ નર્મ, નિહુકરિ આધા ઠેલિ,
હરિહર વિપ્રા ગગાજલ, શૈવ ધર્મ મ મેહુલિ ૨૪

હાલ.

રાગ-ધન્યાસી-દેખો પુણ્ય પ્રધાન-એ-દેસી.

દ્વિતી ન માનઈ રાય, તવ દેવા પ્રરતગિ થાય,
હરિ, હર, બ્રહ્મા જોહ, ત્રોહે મુખિ તે બોધીઆએ. ૨૫

સાત્રનિ કુમરનિરદ પૂરવ ધર્મ ન છડીએ,
જગમા તત્તવ વિચાર, હરિ હર બ્રહ્મા જાહવીએ ૨૬

પ્રીત બાધધ જવ દેવ, પિતરીઆ સાતધ આવીઆએ,
મુખિ કહઈ કુમરનિરદ, અવર ધર્મ તુ મમ કરઈ એ. ૨૭

દુર્ગતિથી ઉધાર, એણુધ ધર્મ અહનધ થયોએ,
મ કરિસ બીજો એય, જો હુધ અહ કુણ તણો એ ૨૮

અસુ કહી કુલ સાત, દેવ સધાતિ ઉત્પત્તા એ;
બૂપ તણુઈ ચિતાય, તેડયો ઉદયન વાણીઓ એ. ૨૯

દ્વિતી.

તેડયો ઉદયન વાણીઓ કહી તસ પૂર્વ કથાય,
મત્રી કહધ ચિતા કરી, જો સિરિ મુનિવર રાય. ૩૦

જાન જાણાન્યુ સુરિનઈ, બાખ્યો સદુ અવદત
મુનિવર કહધ ઈદા આણ્યો, જાન હુધ પ્રભાત. ૩૧

હાલ

રાગ મધ્ધાર ચતુર ચપાનની એ દેસી

હાગીઓ સુર સોહામણો,	હુલિ	તવ	પ્રભ તરે	
ઉદયન કુમરનિરદસુ,	નિજ	ગુર	મન્દ્ર મનરે	૩૨
કુમરનિરદસ કેસરી	જેલો	ગગનિ	દિશુ દરે,	
બહુ પરિસારસું પરિવર્યો,	જાણે	પુનિમ	ચદરે-કુ	૩૩
ગુર વદન કરી નૃપ ઠવઈ	સુથુલ	ધર્મ	કથાયરે,	
શુનિ કરઈ પવનની સાધના	રિઝવવા	નિજ	રાયરે-કુ	૩૪
ગાદી માત આસણુ તવઈ,	બઈદો	તિહા	સરિરાયરે,	
ગુર થા અતરીક આસણુઈ	નૃપનઈ	કીતુમ	ચાયરે-કુ	૩૫
મધુર વચન દીઈ દેસના	કમ્લો	જીવ	દયાયરે,	
જગ હરે નૃપ પરતણા,	સુખી	તે	નવિ ચાયરે-કુ,	૩૬
દેવ અસ્થોઅ આરાધીધ	નહી	કામ	કથાયરે	
ગુર નિમય નઈ સેવીએ,	જીમ	ભવના	દૂખ જાયરે-કુ	૩૭
કુચર, કુદેવ, કુધમનો,	નવિ	કીજઈ	સગરે,	
સુરખિ માનીએ કિમ તરઈ,	જેહનઈ	એહસું	રગરે-કુ	૩૮

તત્ત્વ વાત જુઝઘ નહોં, દેવ સહુકો કહઈં;
 હેમ કહધરે મુરખિ ઘણા, દેવ ન કો સાચો ૧૯૬૪, ૩૯
 આક, ધતરીઓ, અગથીઓ, પૂજ પાતરી ચઢાવઈં;
 રૂપાસા ગલમાંહિં, ઇસ તવ ખુસીઉ થાવઈં;
 ત્રાહિ પોટસા રાખ, બાબલ એક ખાડો બાંડઈં;
 ધરિ ધરિ માંગે બીખ, કહું દેવ કમ ગાડો ૧;
 બોલો બોલો સહુકો કહઈં, બોલો તે સાચે સહી;
 હેમ કહધ નઈ દેવ, દેવપણું ચાલ્યું વહી. ૪૦

વ્યાધયમં પાથરઈ, હાથિં ડમર વગવઈં;
 આગઈં રૂપ અપાર, ઉર બબૂત લગાવઈં;
 પૂરઈ સીંગી નાદ, સીસ બહુ જગ વધારઈં;
 મસ્તકિ રાખે ગંગ, ધ્યાન ચિત ઉનસું લાવે;
 નામ ધરાવે દેવતા, કરણિતા એહવિ કરઈં;
 હેમ કહઈ એ દેવ નઈ, પૂજત હી કહો કિમ તરઈ. ૪૧

ઇસ ન પૂજ્યો દેવ, બીખ ૨જોખ ધરિ ધરિ માગી;
 જોઈ આગઈ નાચિ, હુઆ સો બડા અભાગી;
 અશીમ એર વછનાગ, ભંગ બહુ ખાવઈ ભંગી;
 જોગી કહાવઈ આપ, પૂજવઈ લોક કુલિંગી;
 કાંમ જલાયા જગી કહઈ, ત્રિયા વિના નહી એકલો;
 હેમ કહધ રૂરે નૃપતિ, ઇશ્વર દેવ તે નહોં બસો. ૪૨

દ્વિતી.

બયો નહોં એ દેવતા, તારઈ નહોં નૃપ તોપ;
 અગનિ હરિજઈ અગ્નિકા, જગમાં જુદું જોય. ૪૩

વિવિધ પ્રકારનાં પૂતલાં, નાંમ ધરાવછ દેવ;
 શુભવિધુ ગદેલા માનવી, સુ કરતા તસ સેવ. ૪૪

કવિતા.

દેવ અગનને ધસ હરિ ઉચ્છગે નારી,
 ઉમથા ઇચ્છે મંસ હાથિ ખાગ મુખિ મારી;
 પાણી તીરથ જાસ અગનમાર તેજ ધર્મ;
 ગુર સંયોગી જાસ નામ કદાવે બલ્લ;
 પાત્ર કાગાપુંછ પૂજે સિસ નમાવે સાપને;
 મુનિ હેમ કહેરે નરપતિ કેદિપરિ તારે આપને.

ફલો.

તારઈ નહીં નર તિહાં લગઈ, ન કરઈ તત્ત્વ વિચાર;
 મુદ્દ દેવ ગૂર ધર્મ વિધુ, કેા નવિ પામછ પાર. ૪૫
 રાગ રહિત તે દેવના, અપરિમહી ગુર સાર;
 બહુ દયા જાસ ધર્મમાં, એ નિશુદ્ધ તત્ત્વ અપાર. ૪૬
 એરો વચને વપ હરખીડ, રંછ રાજ સમાધ;
 ગુર વ્યાખ્યાન હી તિહાં, રેલન રે રે ... ૪૭

જન નઇ નામઇ સીસરે, મુખિ દેતા(અતિ) આસીસ રે;
નૃપ ! જીવયો કોડિ વરીસરે, કંઈ શુદ્ધ ધર્મની આસ રે;

જન નાંમિં હુધ જગીસરે.—હે૦ ૫૦

નરમ થકી અહંતા નીકલ્યારે, શ્રી જન ધર્મ પસાય;
વારુ છુ મોટા રાયરે, તાહરાં પુરવજ સુખીયા યાયરે.

તેતો જન ધરમ મહેમાયરે હે૦ ૫૧

ચહવિસે જન પ્રતિમારે, બોલે મધુરી વાણી;
જન ધર્મ નઈ જે તજરે, બીજા ધર્મિં જામરે,

તે લહધરપઈ યોગતિ ખાંચીરે હે૦ ૫૨

તેહનઈઆભવિપરભવિ હાંણીરે, મજ જન ધર્મ ચિંતિ આંણી.
રાજા મનિ હરખો ધણીરે, લાગો ગુર નહ પાય,

શુભમતિ સાચી આંણીરે,—હે૦ ૫૩

બારવત મુઝ થાપીઈ રે, ઇમ જુઝયો નરવર રાયરે,
સહુ કુમતિ કદામહ જાયરે, હવઈ મતિ મવલી નવિ યાયરે,
વત ધર્મ દિઈ મુનિરાયરે, હે૦ ૫૪

ફહી.

દાંન શીલ તપ ભાવના, નૃપ આદરતો જોય;
શ્રી ગુર વચન સુંણી કરી, ધરમ વાસીત હોય. ૫૫

એક દિવસ વ્યાખ્યાનમાં, ચાલ્યો વત વિચાર;
શુધ્ધો આવક તે કહું, જે પાલક વત આર. ૫૬

કુમારપાલ નઈ ગુર કહિ. સિક અગિં વત આર;
સમકિત સુધું આરાધીઈ, આવકનાં વત આર. ૫૭

દાલ.

પ્રથમું તુલ સીમધરેજ એ દેશી.

પદધર્મિ વ્રતઃ ઈમ પાલીકજ, વસનો ન કીજધરે ધાત; ૧
 આરંભઈ જયણા કહીજ, ઈમ બોલ્યા જગનાથ. ૫૮
 સુંણો નૃપ ધર્મ દયાઈરે હોય, આંકણી;
 દયા વિના ન વહીજ, મગતિ પહોતા ન કોય-સું. ૫૯
 કૃમીવાસાદિક કીડકાંજ, કાયા જીવ અનેક;
 અનુકપાઈ કાલતાંજ, દોષ ન લાગઈ રેખ-સું. ૬૦
 જીવ દયા રજગિ પાલતાંજ, છુટો મજ અવતાર;
 પર ભવિ નર ભવ રાજબોજ, થયો તે મેધકુમાર. ૬૧
 પરદેહી નઈ પીડતાંજ, આપ મુખી કિમ થાય;
 જીવ કાલકસર મારતોજ, સતત નરગિ જાય-સું. ૬૨
 ત્રિજુ વ્રત ઈમ પાલીકજ, શૃયા મ બોલેરે વાચ;
 નારદ સરગિ સંચર્યોજ, જે મુખિ બોલ્યો સાચ-સું. ૬૩
 કુંભરનિરંદક સાંભસોજ, શૃયા સમું નહી પાપ;
 કપેબો પર્વતરાય વસુજ, પાંચો સોય સંતાપ-સું. ૬૪
 શેઠ, પુત્ર નઈ કારણિજ, બાપી કૂડીરે સાંખ;
 પતિ બોઈ પાણી ગણુરે, જે ઉપરાજ્યું લાંખ-સું. ૬૫
 ત્રિજુ વ્રત ઈમ પાલીકજ, જીમ શ્રાવક જનઘસ;
 સોવન કદ સદધર્મ લહીજ, તસ્કર બયા નિરાસ-સું. ૬૬
 અથવા વંચક ગેહનઈજ, સુંણ્યો સોય કયાય;
 જસ અપજસ તે પાંગીડજ, સુંણિ શૃંગીના રાય-સું. ૬૭

ધહ લોકઈ દુખ પામસઈજી,	જે રહરસ્યધ પગ ધન,	
લોકખર જગિ ચોરટોજી,	કિમ દુખ પામ્યો તન-સુ	૬૮
ચડિયુ નત ઈમ પાનીધજી,	જીમ ક્યાડીરે પુરપ,	
ચહ જોઇ ચિત વાલીડજી,	પામ્યો સુખ અતિ સરસ-સુ	૬૯
હેમ કહઈ સુખ તે લહઈજી,	જે જગિ પાવઇરે સીન,	
વંકચૂવ તણીપરિજી,	તે નર પાનઇ લીન-સુ	૭૦
વિનય નિડખ્યો રાવજોજી,	ખોયા વસા નરવીસ,	
ખોયુ રાજ લકાતજી,	ખોયા સધયા સીસ-સુ	૭૧
પંચમ વ્રત ઇમ પાવતાજી,	જીમ પેચડદેરે શાહ,	
માનવ દેસ મત્રી થયોજી	લોભિ ન પડ્યો ત્યાહ-સુ	૭૨
હેમ કહઈ નૃપ સામનોજી,	ધન સચિધ દુખ હોઇ,	
મમ્મજી નદિ નહ સાગરાજી,	કિમ દુખ પામ્યા મોય-સુ.	૭૩
છહ વ્રત ઈમ પાનીધજી,	દમિનુ કીજઈરે માન,	
કાકરંધ રાજ મિદ્યોજી,	રાખ્યુ ચોખુ ધ્યાન-સુ	૭૪
માન વડે દુખ પામીઓજી,	દેખો કાણીરે રાય,	
શુદ્ધ બારણઈ તે જલ્યોજી,	છડી નગિ જાય-સુ	૭૫
સતમ વ્રત ઈમ પાનીધજી,	જીમ જગિ રાજરે ધર્મ,	
પુરનમવિ રોગી હતોજી.	અગડ લેઈ દહધ કર્મ-સુ	૭૬
યુગન હુઆ જો નારકીજી,	કરતા બખ્ય અબખ્ય,	
મુજ પડ્યો જીરઇ બહુજી,	વારઇ પોતઇ રોખ્ય-સુ	૭૭
અનરયડંડ તે ટાલીધજી,	રાખો રમનારે રહાદ	
સરસેન મહાસેનજી.	મજીનો પુર્વ કથાય-સુ.	૭૮

- કઠિણુવચન મુખિ બોનતાજી, મહસેન જીમધરે રોગ,
મધુરવચન મુખિ બાખતાજી, સુસેન શુભ ભોગ-સુ ૭
- નુસુ વ્રત ઈમ પાનતાજી, સામાયક વ્રત સાર
પરભવિ દ્વિષણી ડોકરીજી, નૃપ કુંભર નિરધાર-સુ ૮૦
- સામાયક વ્રત બીજીયીજી, પસર્યું મુણ્ય અપાર
સયમ લે/ મુગતિ ગઈજી, છુગી સ્ત્રી અવતાર-સુ ૮૧
- સામાયક વ્રત નદતાજી, પામ્યો ગજ અવતાર
સુધનરોક વિવહારીઓજી, મિથ્યા ધર્મ અસાર-સુ ૮૨
- દેસાવગાસિ વ્રત બનુજી, પાનઇ તે જગિ સાર,
સુમિત્ર રલો જગિ જીવતોજી, ફલીઉં વ્રત અપાર-સુ ૮૩
- પ્રતિહારઈ દ્વિષ પામીઉજી, જો નહીં વ્રત પચખાણુ
સુમિત્ર ધમિ તે મુઓજી ખિણુમા જોવા પ્રાણુ-સુ ૮૪
- પ્રેમવ્રત અચારમુજી, પાનઇ સાગરચદ
નમસેન સરિ બાનતાજી, હમઝ અતિ આણુદ કુ ૮૫
- શ્રાવકચૂસણી પિતા કહિઓજી, પૌત્ર વ્રત નો ધાર
અન્ય દોષ જાણી કહીજી, નિર્ધ આગેયણુ સાર-સુ ૮૬
- વ્રત વિના દુખ પામીઉજી, અણિક નહીં પચખાણુ
પૌત્ર એક અગિ નહીજી, તેણુમ સુખ ન લલક પ્રાણુ-સુ ૮૭
- બારમુ વ્રત ઈમ પાનીઇજી, કોજઇ અતિથિ સવિભાગ,
ધનરોક મુખીઓ ચળોજી મુગતિ પામ્યો ભાગ-સુ ૮૮
- નર સગમ જોવાવીઓજી, દીધુ મુનિનર દાન
શાવિમદ્ર નર તે થોજી, પામ્યો બનુજ નિધાન-સુ ૮૯

દાંન તણે ગુણે ટવવીજી, મુખ પામ્યો નયસાર;
 પરભવિ અરિહાં તે ચયોજી, પામ્યો ભવ જલ પાર-સુ ૮૦
 પ્રેમઐ ધૂત વિહરાવીઈજી, ધન ધન તે દતાર;
 મધ્યમતણે જીવ તે હવોજી, મિથ્યાત્વી ધનસાર-સુ. ૮૧
 દિધા વિના નવિ પામીજી, જીમ દ્રુમક અવતાર;
 વાસી રાજગૃહી તણોજી, જમતાં ન લલ્લો આહાર-સુ. ૮૨

ફહા

એણુધ દ્રધાંતઈ જાણ્યો, ધન મંચીઈ દુખ હોય;
 દીધા વિન નવિ પામીઈ, હલ્ય વિચારી જોય. ૮૩

ચક્રપદ.

પુણ્ય વિના નવિ પામઈ કોઈ, નર દીધાણુ ફલ ઘું જોય;
 એક નર બધ સધ પાલખી, એક ઉપાડી થાઈ દુખી. ૮૪
 એકનંધ હાથી હવર હારિ, એકનંધ એક એક જાણુ ખારિ;
 એક નરનંધ મહિર માલીઆ, એક ઝુપડીઈ સો જાલીઆ. ૮૫
 એકનંધ નારી દોસઈ ધણી, એક નર નારી વિના રેવણી;
 એક નર જોગન અમૃત આહાર, એકનંધ બધસિ તણો વિચાર. ૮૬
 એકનંધ પલંગ પછેડી પાટ, એકનંધ ન મલઈ તુટી ખાટ;
 એકનંધ પહરણિ પપટાલા, એક નરનંધ ન મલઈ કાંમલા. ૮૭
 એક નારી મનિ મોતી હાર, એકનંધ ચીડીયા નહીં નિરધાર;
 દીધાના ફલ જોયો વળી, મૂલદેવ ધરિ સપદ મિલી. ૮૮
 એક રાગ એક મૂલી વહઈ, દત્ત વિહુણા ઈમ(સુખ)દુખ સહઈ;
 પગિ દાઝઈ નઈ માંચઈ જીવઈ, રાતિ દિવસ પર મહિર રસઈ. ૮૯

દાંનિ રંજય દેવતા એ, દાંનિં સુરતર જાર તો-દાં. .
 દાંનિંય પ્રૂમ પાંખીય એ, દાંન વડું સંસારિ તો-દાં. ૧૮
 દાનદી હયવર હાથીઆ એ, મુખિજોય મુનિવર કાડિતો-દાં.
 ઉડી ઉલગ કેય કરય એ, ઉમા બિધ કરજોડિ તો-દાં. ૧૯
 અમયદાંન સુપાત્રથી એ, નિશ્ચય મોક્ષ વહત તો-દાં.
 ઉચિત અનુકંપા કીર્તિ થકીએ, જન કહઈ ભોગ લહત તો-દાં. ૨૦
 અનંત તીર્થકર જે હુવા એ, તેણુય મુખિ ભાખ્યું દાંન તો-દાં.
 જેણુયં ધરમિ દાંનવારીડએ, સાદાં નહી તેજને વાન તો-દાં. ૨૧

ફહા.

દાંન દેય અજૂઆલીયં, એ પ્રત છેલ્લું સાર;
 કુંસારપાલ નૃપ સાંભળોએ, આવકનાં પ્રત જાર. ૨૨

હાલ.

હોડી સીમધેરસામીયા-એ દેસી રાગ પ્રભાત.

શ્રેણિક પરિં જન પુજય, ભગતિ ગુરતણીરે નૃપ કૃષ્ણની પરિણ
 ધર્મ વિષય જીમ કામદેવ, શ્રેયાંસની પરિં દાંન દીજીય ધરિતો. ૨૩
 જુજિ હું કુંભર નરેશ્વર, તુઝ સમો નૃપ છય કુંજ આજતો
 લીલા લક્ષ્મી લહી કરી, કરો ધર્મનુરે વધી અદ્ભુત કાજતો-પુ. ૨૪
 રોક સદ્ગુણ તણી પરિં, પાલોનિર્મલુરે તુલ્કો સ્વયંયુ શીલતો;
 તપ આરાધો ધનાપરિંય, જીમળાભવિરે પરમવલ્લભ જલુ લીલતો-પુ. ૨૫
 મરતતણી પરિં ભાવના; લૂખાધરે જીમ પુંડરીક રાયતો,
 દરગઢ પરિં આર્જીય; સમતારસરે અતિ અગિઉછાહ તો-પુ. ૨૬

ધર્મ એ યુગત્વ ને જીન કલા, મુનિનર તથોરે વધી દસ પ્રકાર તો,
આવક ધર્મ પ્રકાશીઉ, અગિ ધરોરે નૃપ વ્રત ને બારતો-પુ. ૨૭

હૃદય

ગૂરુ વચને નૃપ હરખીઉ, અગિધ ધરધ વ્રત બાર,
સમકિત રુપ આરાધનું ચૂકઈ નહીં નીરધાર. ૨૮

શ્રી મુનિ હેમસુરિદ મુખિ, નૃપ કીધું પચ્ચખાણ,
ટીપ પરમાણિધ ને વિખ્યા, તે સધનુ પરમાણ ૨૯

ત્રિણિ તત્વ આરાધીધ, શ્રીદેવ ગુર નમ ધર્મ;
સમકિત મુધુ રાખીધ, જીમલહીન સિવ સમ્મ. ૩૦

દેવ શ્રી અરિહંત છધ, દોષ બહારધ દરિ,
ચિહ્ન પ્રમરધ સદહષ્ટતા, અષ્ટ કર્મ કરઈ ચૂર. ૩૧

નામિધ જિન પહોણુ નમુ, બાવ જિના બગવંત,
દ્રવ્ય જિન ચક્રથી થાપના, સહુ સેવુ એક ચિત. ૩૨

કળધિ અઠ્યાવિસનો ધણી, વાણી ગુણ પાત્રિસ;
સમોસરણિ બધા પ્રણુ, જગત નમાવધ સીસ. ૩૩

અતિશય ચક્રિતીસ જીન તણા, રગિ છિં ઉપદેશ;
વપર વિરોધ મમાવતા, યમધ સસવન કિસેશ. ૩૪

દેવ અરિહંત અર્યો નમુ, ગુર વદુ નિમય,
ગુણુ જત્રીસઈ શોભતા, મુનિવર રૂઝે માહત. ૩૫

પાંચ ધરી વસિ કરઈ, નવ વિધ બબ સાર,
આગ કપાય પરિહરઈ, મહાવ્રત પંચ ધાર. ૩૬

રાય કહ્યું 'ચુર માહર, શ્રી મુનિ હેમચરિંદ; ૩૬
 કુમત નિસિદ નઈ યાગવા, ઉદયો, મુનિમ ચંદ્ર ૩૭
 શેવ સંન્યાસી બંબણા, ભટ પંડિતની જોડિ; ૩૮
 હેમ સુરિ મુનિ આગવિ, રણા સુ ચિત્તરજોડિ. ૩૯
 મયગણનો મદ તિહાં મયમ્, છતાં નવિ જાગ્યો સીંદ; ૪૦
 અંધકાર બલ તિહાં લગમ્, છતાં નવિ ઉગ્યો દીલ. ૪૧
 ભટ બંબણા મદ તિહાં લગમ્, ન મળ્યો જૈન મુક્તાન; ૪૨
 હેમ તણું મુખ દેખનાં, વાદી મેહલ્યું માંચુ. ૪૩
 રાય કહ્યું 'ચુર માહરો, સકલ લોક સિથુગાર; ૪૪
 હેમ સુરિ મુઝ મસ્તગિં, અવર નહીં નિરધાર. ૪૫
 ધર્મ કહિઓ જે કેવલી, તે મોરધ મનિ સતિ; ૪૬
 દયા મૂલ આપા બલી, હું સેવું એક ચિતિ. ૪૭
 તત્વ ત્રિણિ આરાધીધ, શ્રી દેવ ચુર નઈ ધર્મ; ૪૮
 અતત્વ ત્રિણિ પરિહર, સમજો આવક મર્મ. ૪૯

એ ચ્યારધ મિથ્યાતજ હોઇ, મિથ્યા ધર્મ મ કર્યો કોઇ,
 મિથ્યા ધર્મ કરતા વહી, મુગિત નારી ન લલઇ નિર્મલી ૪૭
 એણે બેદે સમકિત લ્યરી, બ્યાર નતની ટીપજ કરી,
 મત બ્યાર કહુ તુજા ફિરી, સુવયો મહુ ચિત્ત ચોખુ કરી. ૪૮
 પલ્લવનું વ્રત તે પ્રાણાતિપાન, વ્રમ જીવની ન કરું ધાત,
 આગંબઈ તો જાણ્યા કહી પ્રથમ વ્રત ઇમ પાતું મહી. ૪૯
 કૃમીવાયાદિક ક્રોડા જેહ શરીરમાયી કાઢ્ય તેહ;
 આપધ અર્થ અનુકંપા જેહ કર ઉપગાર મનિ રંગણીતેહ ૫૦
 પાંચ અતિ ચાર દૂરિ ઠકરીડ, જાને આગ્રપતો સહી પરિહર,
 વાટ વસઇ રીસઇ ધા કર્યો, ગાઢઈ બધનઈ પસુ આઢ્યો. ૫૧
 અતિધણે જે ભારજ ભર્યો, કણું કબલ જે છેદન કર્યો,
 ભાત પાણીનો કહોડ વિછેદ, પેતેહનઇ ઉપજઇ અધિકોછે ૫૨

દૂહા.

એહ ન ઉપાધ વહી, જીમ કહઇ શ્રી જીનરાજ,
 જીવ દયાનઇ કારણિ, ગુર કહઇ એક કથાય. ૫૩

અહિપધ.

ગુર માડી કહઇ એક કથાય, અમરપુરિ સુગ્રીવહ રાય,
 વિમના તસ પટરાણી સાર, અમરસિધે કુંખિ અવતાર. ૫૪
 શુભ લગનિ તે જાણો પુત્ર, વાધ્યુ પિતાનણુ ધરસત્ર,
 અનુકમિં ચોવન વય હુઓ, રમતા ગય રેવાડી ગયો. ૫૫

૧ આપ બર્થે અનુકંપા કાજે. ૨ દાઝ. ૩ પરિહર. ૪ એ નિરંચે મનમાદિક કર. ૫ તેહને ઉપાયો મહુ એહ. ૬ ભાષે.

દોડો છાગ એક બાંબણુ હાથિ, તે ત્રાડી બોલ્યો . બહુભાતિ;
 ૧અમરસિંધઈ તેડયો તેહ. કુણુ અરથઈ લેમ જામ એહ. ૪૧
 તવ બોલ્યો બાંબણુ ડોકરો, મઈતા યગન આરંબ્યો ખરો. .
 તેણુઈ કારણિ મારી બોકડો, અમરપુરી સુર યાત્રયઈ વડો. ૪૭
 મુઝનઈ પુણ્યયાત્રયઈ અતિધણુ, કલિકં ન જામ રુપુણ્ય તસતાણુ;
 તેણુઈ કારણિ મઈ માંડયો યામ, એ પણિ સખીઓ યાત્રઈ છાગ. ૫૮
 અમરસિંહ કહી મ કરિ કુકર્મ, જીવ હણતાં નો હોઈ ધર્મ;
 અગનિમાંહિં કો નાંખઈ ત્રિણુ, વિશ્વાનર વાધઈ બહુ વણુ. ૫૯
 સોહીઈ ખરડયા જીમ કર પાપ, તે રમતી ઉજડ ક્રિમ યાપ;
 સમુદ્ર મધ્ય કો નાંખઈ ખાર, સદી નવિ મીટો દુર્ધ લગ્નર. ૬૦

સીંહ સાથિં ઝુઝાઈ મૃગયો, સાપણિ સરિ નાચાઈ મ્હાલો; ૬૭
 કંઠક સેને ને ઉધાય, તો જીવ હજુતો સુખીઓ યાય. ૬૮
 મહંથીસ પ્રાણી મ કરીસ પાપ, આગમ એ તુઝ બોકડ બાપ; ૬૯
 પૂર્વિ યગન કર્યા એણે બહુ, તે અવસત કહું તુઝ સહુ. ૭૦
 સાહમું લલિત સરોવર જેહ, તુઝ તાતે ખણામું તેહ; ૭૧
 કુડ ખણી વૃક્ષ રાખ્યો તાય, ઊગતણા તિહાં બાધ્યા પાય ૭૨
 તેણુપ પાપિ થયો એ જાગ, તમ મહી આપ્યો કરવા યાગ; ૭૩
 પુર્વ કથા મુનિ બાખમ જસમ, જાતિ રમરણ લહઈઅજ તસમ. ૭૪
 વાતન માનમ બંબણ અભાંણ, તવ મુનિવર બાખમ ઇધાણ, ૭૫
 તુઝ ધરમા ધન ગાટિહ જેહ, જા દેખાડઈ બોકડ એહ. ૭૬
 લોભી બંબ રહીઆત થયો, ઇગ તણુપ ધરિ લઈ ગયો, ૭૭
 જ્ઞાનિ બોકડો છુદ્ધિ અપાર, સોવન કદા દેખાડી સાર. ૭૮
 બાખણ સાચી માની વત, એહહી માફરો પુરવ તાત; ૭૯
 આવી મુનિનઈ લાગો પાય, સંયમ લેધનમ મુગતિં જાય. ૮૦
 અણસણ તામ કરે બોકડો, દેવયોગિ હુઓ સુર વડો, ૮૧
 અમરસિંહ પુણ્ય પોતમ મહી, આણ્યો તે પ્રદેશે વહી. ૮૨
 જોગી એક મિથ્યો સિદ્ધનાથ, કુમરતણો તેણુપ આણ્યો હાથ; ૮૩
 છાંદી ખડગ મારેવા રહ્યો, ઇગદેવ તવ પ્રમટ થયો. ૮૪
 તેણે ચોગીનુ કાધુ કામ, કુમરતણુપ રાખ્યો અભિરામ, ૮૫
 અનુકમિ તે પામ્યો રાજ, જીવદયા કર્યો મહારાજ. ૮૬
 મેરપ્રભ હાથી અવતાર, ચરો એક રાખ્યો નિરધાર; ૮૭
 પુણ્ય રૂપ રહ્યો સહકાર, શ્રેણિક ધરિ થયો મેધ કુમાર. ૮૮

આગમઃ હુંઓ એક મેધરથ રાય, તેણુમ રાખી પારેવા કાય;
 દેવતાઈ તસ સાચો કહિઓ, થઇ તીર્થકર મુગતિં ગયો. ૭૮
 મુનિવર મેતારય મોટા કલો, પરકાજી તેણુમ પરિસો સલો;
 દયાવંત ૧જન નેમકુંભાર, પ્રાંણુ કાજી તજ્યો સંસાર. ૭૯
 તેણુમ કારણુનુપ કીજમ મયા, જન ધર્મમાં સાચી દયા;
 એણે વચને નુપ હરખ્યો બહુ, પાપી જન વાર્યા તિહાં સહુ. ૮૦
 આહોડી, માછી, ખાટકી, પાપ યતાં જોડના ધર થકી;
 તેડી તે રાખ્યા આકરી, જીવદયા તેણુમ આદરી. ૮૧
 નદી કૂપ સરોવર વાવ, તિહાં મેહલ્યાં ગલણ્યાં બંધાય;
 અણુગલ પાંચીનાં બહુ પાપ, સાંજિ શાસ્ત્ર કહિઓ રવિચાર. ૮૨
 સાત ગાંભ બાલિધં સંતાપ, વરસ દિવસ માછીનું પાપ;
 અણુમલ પાંણી એક દિન પીધ, એટલુ પાતિયં અગિં લીધં. ૮૩
 તેણે કારણુ નુપ વારે બહુ, પુરજન લોક તિહાં તેડ્યા સહુ;
 નુપ કહે જન વંછીમુખ સોય, જીવ ધાત મમ કરજો દાય. ૮૪
 જીવદયા તે સાચો ધર્મ, કોય ન કરસ્યો પાનિય કર્મ;
 વોખો જીવ પાતોજ અમારિ, પડો ફિરધ નીન દેસ મજારિ. ૮૫
 વાજી સુંદર લાખ અખ્યાર, ગાય બેંસ અસીદઅ દાખર;
 એક સદ્ધનમ એકસો કરી, મલ્યાં વારિ પીધ તે ફિરી. ૮૬
 અરસી દયા વરતધ જગમાંદિં, જીવ ન મારધ દે નર કિહંધ;
 રાય તણુ નર નિતિ ફિરધ, જીવ તણી તે રાખ્યા કરધ. ૮૭
 એણુમ અવસરિ મેવાડ દેસ, તિહાં એક નગરતણુનિ નિવેસ;
 અસધ વિવહારી ગાંભ મજારિ, માર્યું જામ ધરની નાગિ. ૮૮

નારિ' કીધી ફૂડી વાત, કાઢી જૂ મારી તિહાં ઘાત;
 હાંક્યું ન રહ્યું પાતિગ કર્મ, હાંક્યું ન રહ્યું વલી અધર્મ. ૮૯
 હાંક્યો ન રહ્યો કોઈ કપાય, લમણ બખ્યું તે સહી ગંધાય;
 હાંક્યું ન રહ્યું મદિરાપાન, હાંક્યું ન રહ્યું વલી વિદ્યાન. ૯૦
 અતીસાર વ્યસની નઈ આડ, હાંક્યો ન રહ્યો વલી લખાડ;
 હાંક્યું ખમ રહ્યું ન વિસર્ય, ખુણ્યું બેડો ખુણ્યું કર્યું. ૯૧
 અંગિ અજરણ નાહનું જ્યાસ, છાનો નહોં બોલ્યું તતકાસ;
 હાંક્યું ન રહ્યું પાતિક મદ, વાત ગમ જીહાં કુંભરનિરંદ. ૯૨
 કુમારપાલ કોપિ ઘડઘડ્યો, બાણે અગનિ રબડુ ધૂત પડ્યો;
 ફણ પાપી જૂ માર્યું જેહ, બાધી વેગઈ અણિ તેહ. ૯૩
 ખીજ રાય દોઝાયા દાસ, બાધી શાહ આપરો નૃપ પાસ;
 કુમારપાસઈ દોડો રંજસઈ, ધિગધિગ રાય કર્યું તિહાં તસઈ. ૯૪
 રે ! પાપી ! કિમ માર્યો જાંત, વણિગ તવ બોલ્યો દુર દાંત.
 કોકટ કોથ કરંસું રાય ? હણ્યું સોય મુઝ કરડ્યું ખાય. ૯૫
 રાય કહઈ તુ કરડેં હણ્યું, દુ મારં અન્યા અવગુણ્યું;
 તો તુઝ મુઝ કેરો નહી દોય, પ્રાણી વેતજી તુંમ કરિસ રોય. ૯૬
 તેડયા વેગઈ તિહાં તમાર, ઉતારણા મ લાયે વાર;
 આ વણિગ ના હણ્યો પ્રાણ, જીમ કો અવર ન ખડ્યું આંણ. ૯૭
 બાંધી શેક નઈ આલ્યા જસઈ, મંત્રી મહર્ષતા બોલ્યા તસઈ;
 સ્વામી તું કીડી નવિ હણ્યું, નર મારેવું કિ મુખિ બણ્યું. ૯૮
 બોમિપડિઉં ધન કરનવિ કર્યું, તે નર ચોરી કેહીપરિ કર્યું;
 નવ યોવન પરણી પરિહર્યું, તે નર પર મદિર કિમ કર્યું. ૯૯

લવણુ શાકથી અલગો રહ્યો, કદ મળે તે કુદીપરિ રહ્યો,
 જે નવિ દુઃખથી છોડી જત, તે ધ્રિ મનવનઈ મારત ૧૦૦
 કૃપાવંત યાજે દીપતો, શેઠ તણુષ તે રાખ્યો જીવનો,
 અલુપિવહારી કહ્યું મુખિજાનઈ, કુમારપાસ નૃપ જોડ્યો તસઈ ૧
 મારતો તો, ખાછે રૂઢિરહ્યો, જે જીન મદિર મોડુ કર્યો;
 વિવહારી નથી જઈ તિહાં કહ્યું, ગાય વચન તેણુષ સદ્યુ ૨
 મુક્યો વિવહારી ગયો મામિ, ભુવન કરાવ્યું તેણુષ હામિ,
 જીન મરતિ માંડી અભિરામ, જૂઠું વિહાર ધરાવ્યું નામ ૩

દ્વિતી.

શ્રીજીનભુવન કરાવીહું, જરો દસા આપ;
 કુમારપામના રાજમાં, કે ન કર્યો વધી પાપ. ૪

હાલ.

અરણિ મુનિવર રાજ્યો-એ દેસી-રાગ-ધર્મરાડી

પાપ ન કર્યો મે નગરમાં, ન કર્યો જીવની ધાતરે,
 અતુકમિ તિહા આવીઆ, પાપ દિવસ ન રાતરે

ત્રુતક

નવરાતિ પર્વદ પ્રવલ જાણી, પૂજારા આપ્યા સહી,
 નર દાય જોડી, માન જોડી, અર્ચક જોડી ગહગહી,
 સ્વામી દેખ્યા જોડ મામિ, કટેવરી નામિ લડું,
 મહીષ જોડ જોડ સખ્યા, તેહ તુહા મંડી કહું. ૫

હાલ

સાત સદાઈ દિન સાતમે. આઠમઝ આઠ સદાઈરે;
નવમઝ દિન નવસઝ લહુ, રાય વિભાસઈ (૭) કાષરે,

ત્રુટક

કાંઈ વિભાસઝ ફૂગર જૂપતિ, મહિય મોટા આપીઈ;
દેવી જોજન જોગ દેષ, રાજ અવિચય થાપીઈ,
અસ્થુ અરચકહિ તિહા જોડ્યા, ભૂપ મનિ ભાવઈ નહીં,
રાય ઉત્તર ઘિ પાડે, ભરડકનઈ પોને તહિ. ૬

હાલ.

કુમરનિરંદહ જોલીઓ, મુંજી ભરડા મુંજ વાતરે,
જૈન ધર્મ મુજ ચિત વસ્યો, ન કરે કોટક ધાતરે,

ત્રુટક

ધાત ન કરે જો કોટક, મહિય મોગ કિમ દિહિ,
કાંઈ ભરડા ભરમ જૂસો, સમજની પોતઈ હીકે,
જો આદધ અગ પાડા, શવના તુલ દીજીઈ,
સમજાવિ અરચક દેવી તાહરી પ્રાણુધાત નવિ કીજીઈ. ૭

હાલ

મહીન ન આપઈ નરપતી, ખીજ દેવીઅ તામરે,
આવી વેગઈ હિાવલી, જીદા નૃપ સચ્ચા કામરે,

ત્રુટક

હામ સુવા નૃપતિ કેરો, દેવી તિહા જોવઈ અસી,
મહી માહરા આપિ રાગ, અવર વાત કંદઈ કરી,

જેહમ ખીજસ તુહમ દેહસ, માહરા મહી ૧ રહમ કહી
અનેક રાગ છલા હુઆ, પૂગ કો બાગમ નહી ૮

હાલ.

વિનય કરી નૃપ બોલીએ, સાબલિ નગરીની દેવીરે,
બોળન બકિતગુઝ બહુ કર, લાહુ સાકર સેનરે

તુલક

સેવ સાકર તુહો લીજત, પ્રાણુનાત ન કીજત,
ધર્મ જાણી પશુઅપાડા, માગેવા કિમ દીજત
જીવતા જે તુહો રાખો, મહી ૧ તુહા આપુ સહી
મારવા મુઝનીમ દેવ્યા, જીવ જત કરા કહી, ૮

હાલ

કોપી તામ દેવાગના, પરિસો કીધો પ્રતિજૂદરે
નપન કરી તિહા રાતગ, મસ્તમ માર્યુ ત્રિશૂનરે,

તુલક

ત્રિશૂન માર્યુ જામ મસ્તમ, તામ નૃપ દોડી થયો
અગિ વેદન વેગ વાધી, દેહ વાન સધતો મયો
નૃપ મનિ મયો જાપો, દેહચિત્તા નવિ કરધ,
જેન ધર્મ હુ નવો પામ્યો, રખે અપગમ વિસ્તરધ ૧૦

હાલ.

ચિતાગુઝ નૃપ નિદા ચર્મ, હલ્લન નેડીક તામરે
જૂપ કહમ સુજો મધવા, જે તું દોડી કાંમ,

ત્રુટક.

કાંમ જો તું દેવી કરે, ત્રિશૂલ તાકી મારીધં;
અંગિ વેદન કાચ કોઢી, અનધ ગીરા વડારીકે;
તેહ ચિંતા નહીં મંત્રી, ચિંતા મુજ ધર્મેજ તણી;
રખે દેશે વાત વાગધ, પતિ જન સો આપણી. ૧૧

ઢાલ.

મંત્રી તામ રવિચારીકે, આવ્યા શ્રી ગુર પાસરે;
વાત સજરે માંડી કહી, ગુર બોલ્યા ઉત્તાસરે,

ત્રુટક.

ઉવાસ આણી ગુર બોલ્યા, ચિંતા મંત્રી મમ કરો;
મંત્ર જલ આ તુહો મેઈ, નૃપ તણાં મુખમાં ધરો;
સકલ અગિ નીર છોટો, પાસ નામ મનમાં જપો,
કષ્ટ કોઈ જોણે દૂરિ રનાસે. પૂવ કર્મ તિહાં ખપો. ૧૨.

ઢાલ.

મંત્રી જલ મેઈ કરી, બાટલું રાવનું અગરે;
વેદન રોગ દૂરિ ગયો, દેહ થઈ કુકુમ રંગરે;

ત્રુટક.

દેહ કુંકુમ રંગ જોહનો, ભૂપ મનિ ઉત્તર થયો;
જહુ સેન લેઈ રાવ ચટ્ટીઆ, ગુર તણે પાસે ગયો;
રહો વાંદી જસિં ઉભો, નારિ એક રોની મુણ્ડ,
આતિ મધુર વચને રામ પૂછધ, હેમ સરિ મુનિવર તણુધ. ૧૩

ઠાલ:

અરે જાની તિહાં બોલીઆ, સાંભલિ ચાલુક રાયરે;
 જે તુંહાં રાતિ દેવાંગના, માર્યો મસ્તગ ધાયરે;

તુટક:

ધાય મસ્તગિ સગલ માર્યો, વેદન અંગિ વાધી ધણું;
 તેહ દેવી કહાં બાંધી, પાપ ભોગવે આપણું;
 નપ કહધ અરે તુંહો મુનિવર, દયા આણી છોડીઈ;
 દેવાંગના દુખ કાપ દીજધ, તરણ કાદ ન મોડીઈ;

ઠાલ:

અરે કહધ નપ સુણિ રાજઆ, મુંઝ મસતો આંહારે;
 હક ન કરધ મુઝમું વધી, કરધ વધી જીવની સારે;

રમે રાગ તરી પ્રભ, દેવી પશ્ચિ તેદવી થઈ;
હેમ વચને રેદેવી છુટી, ફિરક મહિઅવિ મહમહી. ૧૧

દ્વલ્લ

- મહિઅવિ દેવિ નિત ફિરક, કરતી જીવન સાર;
૧. શ્રી ગુર ચરણ પસાકવે, વરતૈ નેનેકાર ૧૭
તેમસે વાચાવમે, નેણક કુચિ એક ન હોય;
કંઠા હીણી વાડિ જીમ, રપમ ચપઈ ઇસકુ કાય. ૧૮
એકજ સરજ ઉગીઓ, સુપુરપ હેમસુરિંદ;
કુમતિ તિમિરનઈ ટાલવા, રઉઓ પુનિમચંદ. ૧૯
મપમ કહે જન સો જરો, સરમ મૃત્ય પાતાલિ;
હેમસુરિંદ સારિખા, દ્વલ્લ દ્વસમ કાલ. ૨૦
કલિકાવઈ નર બિ હવા, એકતો હેમસુરિંદ;
૨. ખીન્ને મપિરાગ કલો, મોટો કુમરનિરંદ. ૨૧
કુમારપાલથી ગુર વડો, નેણક પ્રતિબોધો રાય;
માછી મેહલ્યા વાગરી, કો જગિ જીવ ન સાકધ. ૨૨
બાહેડી વનિ નવિ ફિરક, સુખે ચરઈ મૃગ, ગાય;
માછી મીન ન પરબવધ, સુગર હેમ પસાય. ૨૩
અબ મહીધી મહીધ લખા, વૃષભ તુરંગમ ગાય;
પખી કહધ ચચિરજીવો, હેમસુરિ (મુનિ) રાય. ૨૪
સસલા સહેલા સકરા, હેમતણા ગુણ ગાય;
જલચર ચલચર પખીઆ, પ્રણમક જંગમચર પાય. ૨૫

૧ તેદ ૨ જોમ ૩ જણ. ૪ ઉદ્યો. ૫ સરિંદ
૬ મુનિવર

- ચલચર પશુઆં જન નામઠ, પંખી મુનિવર આંણ; આંણ; ૨૬
 નીરજીવ નૃપનઈ નમઠ, એણુમ રાખ્યા અલ્પ પરાણ. ૨૬
 ઋષભદેવ આગઠ હવા, તિહાં તે કીડ ઉપકાર; ૨૭
 ગૂર ઉપદેશ દેધ રહ્યા, રણ કરી અલ્પ સાર. ૨૭
 અનેક પુરૂષ આગઠ હવા, અમયદાન દાતાર; ૨૮
 તે નર અલ્પ દીક્ષા નહીં, દીકો નૃપ નિરધાર. ૨૮
 કરણાસાગર બહુ હવા, અરથો નહીં એણુમ કાંભિ; ૨૯
 પરતગિ દિધ તે દેવતા, નૃપ આજો અલ્પ કાંભિ. ૨૯
 મેઘકુમર આગેં હવો, જતુ ઉમાર્યો એક; ૩૦
 કુમરનિરંદ જગમાં વડો, રાખ્યા જતુ અનેક. ૩૦
 વીર જિજ્ઞંસ જહાં વિચરતો, જીવ ન મરે તેણે કાંભિ; ૩૧
 કુમરનરંદ ઉગારતો, રાખ્યા જીવ અનરંધ ગાંભિ. ૩૧

યવચર કહે જનવર વડો, જોણે કદિઓ કરણા ધર્મ;
 પખી કદમ મુઝ ગુર વડો, જોણે સમગ્રઓ મર્મ. ૩૭
 પખી વાદન યાત્રવા, નિહાં બોલ્યો કવિરાજ;
 કરઈ કરાવઈ અનુમોનતા, લાખ સરીખો યાય ૩૮
 આખો રાખો તે બયો સીચો તે શુણવત;
 દુનહ અખાવઈ તેહ શુણી, નિષુ નર માહત ૩૯
 એણે વચને પખી હસ્યા, લાગા કવિઅણુ પાય;
 શ્રી જન હેમ નરપતિનણા, નિત્ય પસુઆ શુણુ ગાય. ૪૦
 કાર્તિ જગમાં વિસ્તારી, કુમારપાલ શુણવત,
 અદાર દેસમાહિ વધી, ન હણુઈ પ્રાણી જત. ૪૧

હાલિ.

પદ્મરથ રાય વીન ગોકાપુરી રાજઓ-એ દેશી-રાગ-મારણી.

જવ ન મારે કોઈ વધી દેશ અદારમારે;
 વાધી પુણ્ય દયામ,
 જવ જત હણુઈ કો પરદેશમારે,
 તે દુખ સમડુ રાય-રયડો નરપતીરે-અંકણી.
 કામી દેસમા વાણુતરી નગરી બસીરે;
 નૃપ પુગવ જયચદ,
 જોયણ સાતસઈ ગાય કરઈ નગ ચિહુ પાંચેર,
 જોહવો ગગનિ દિહુંદ. ૪૨
 આર મહઈ ગયવગ માનઈ બારણુધરે,
 માહિ લાખ રમદાણ.

ત્રીસ લાખ જમ પાના આગવિ ઉવગૂરે,

બાગ રસત નિસાથુ—૩

૪૩

ગમ જમુના (રૂપિ) જોદને લાકડીરે,
તેણે પુગવ નામ,

નીર વિના વૃષતિ નવિ ચાવી સકધરે,

સેન સમન અભિગમ—૩

૪૪

તેણુમ રાજ નિત્ય પાપ કુઠ તિહા અતિવલ્લરે,
જીવ ધાત નહીં પાર,

વાત સુણી તિહા કુમરનિરદ્ધ તેહનીરે,

કરતો હીમ વીચાર—૩

૪૫

‘ચતુર’ ચીતારે તેડી પા લખાવીઓરે,
સરગ નરગ આતેખ

પુણ્ય કરમ (તે) નર દીસમ સરગિ સચરોરે,

પાપી નરમ વિશેષ—૩

૪૬

૩૫ લખાનુ માહિ જયચદ રામનુરે,
આગનિ કુમરનિરદ્ધ,

બધકર જોડી બાખમ જયચદ બૂપનછેરે,

રાખિ જીવ ગોવિંદ—૩

૪૭

કોડિ સોનામ્યા સાદિ જરી ધર્મરે
દોષ હજાર

અમૂલિક કીધુ રામ બેટલ્લરે,

સુપતિ લખ્યો જૂદાર—૩

૪૮

દ્વલ્લ.

જુહાર લખ્યો જયચંદનઈ, ભેટિ કરિઈ બહુ ધન;
વિનય વચન સુંણી રાયનાં, ભૂપતિ હુઓ પ્રસન્ન, ૪૯

હાલ.

રાગ કેદારો-અતિ દ્વપ દેખી-એ દેશી.

પ્રસન્ન-ધઈ નૃપ જોવીઓ, સાભયો મત્રી વાત;
હું સુરખિ રાજા લોલખી, તેણુધ કર્યો પ્રાણીનો ધાત. ૫૦
મંત્રિનેલહધસાયો કુમરનિરદ, જાણે ઉગ્યો પુનિમચંદ;
જેણુધ કીધું જતુ આણુદ, જેણુધ યસ્યો મૃગ, મચ્છ દંદ-મ. ૫૧
કુમર નૃપનઈ દરિસણુઈ, હું તર્યો જયચંદ આપ;
પ્રતિજોધ પેહુ પામીસ વધી, નવિ કરે રે જગમાહિ પાપ-મં, ૫૨
તેડીઆ માછી વાધરી, ખાટકી પાપી જેહ;
પરજંતુ નઈ જે પીડતા, નૃપઈ વાર્યો રે દેસમાં તેહ-મં. ૫૩
એંછ જાસ પાસા બાવીબારે, બાવીઆ પાતિગ દાંમ;
જીવ જંત કો મારધ નહી, પદોધનવધરેજીહા નૃપ દાંમ-મં, ૫૪

દ્વલ્લ.

અમાર પદો વાગઈ નિનિ, નવિ મોડધ તરડાધી;
કુમારપાલ પ્રતિજોધથી, જયચંદ ચયો કૃપાક્ષ. ૫૫
કૃપા રૂપિણી સ્ત્રી વર્યો, જાન પુરગ પન્દાણુ;
આચાર રૂપ છન ધરી, વસ્તાવઈ નૃપ આણુ. ૫૬

પથ પ્રકાશ સત્રાય રૂપ વાગાઈ નિત નાજીત
 મહા ગજમા જીવ જે, તે નૃપ નર્મ સહુ મિત્ર ૫૭
 જીવ જત પળી પસુ ન હણુધ મોય સુમથ
 તે રૂપમ કુમંગનગિનિ જીમ પોતાના પ્રાણ ૫૮

અભિપ્રાય

પ્રાણ ન હણુધ । મહાનરો યા ધર્મ દીપો અભિપ્રાયો
 કુમારપાન મોગે માત ત આઠા દેશ ઉગાર્યા જત ૫૯
 મહાજીવ ગૂજા માનવો માફ દેસ જસ પોતછ હવો
 સોગં મિત્ર કુમણુ ઝી અપાદન્ય વસઈ પરવરી ૬૦
 રાષ્ટ્ર ના અનઈ બલો મન દેશ જેણુધ પ્રીધુ જે
 કચ્છ જાનધા નર્મ મેવાડ જેણુધ યાનિક વનહી પાપ ધાડ ૬૧
 દીપક દેશ જનમદ અમીઝ મકન લોક ગની પીર્ષ નીઝ
 અગર દેશ એ પોતાનણુધ જીવ જત મે તિહા નવિ હણુધ ૬૨
 મહા દેસ અનોરા પજલા જીવ જત મે ન હણુધ તિહા
 ધન આપી મત્રી મન કરી જીવ ધાન કયા પહિરી, ૬૩
 એમ વિગતી દેસઆય મરિ રાદ જે મુખિ કહધવાય
 તો ઉપવામ નજ આદ ઈ જીવુ મોલે આગિન કરધ ૬૪
 એ દિવસ નૃપ કુમંગલ જેહ કાકમમ આનર્ત ઉભો તેહ
 મંગડો નત્રો નિજ પાય ઉખેડો અવગો નરિ થાય ૬૫
 કરેણાસાગર કુ મ નિરદ ગમતાગમ મીનન જીમયદ,
 અનિ અનુપા આશિષ દયા ગમે દુખ પામઈ પરકાય ૬૬

૧ છે ર વડાના નૃપ ઉપાધીગાદ ૪ અભિરામ ૫ ત્યાહા

અસ્થું વિભાગધ આતમ સાખિ,	હ્રમનિમ પર પ્રાંણિનધ રાખિ;	
તન મન પ્રાણુ તેહ શુભ આજી,	જે આવ્યું નૃપતિનધ કાજી.	૧૭
પરકાણિ હુગો વર્દમાન,	ભૂજંગ ડસંતાં ચોખું ધ્યાન;	
મુકોસલ નિજ તાતહ કાજી,	૨તેણુધ નિજ પ્રાંણુ કર્યા તાજી.	૧૮
મુનિ મેતારજ આગે હવો,	પરકાજે તે મુનિવર મુઓ;	
મેધરથ રામપંતનિ જોય,	પર અરથે કાયા દે સોય.	૧૯
સંધ કુમાર આવ્યા પરકાંમિ,	ગજ ત્રોહોપાએ રહો દામ;	
વિક્રમ પરદુખ ગાંજણુ કહો,	તો તસ જગમાં નાંમજ રહો.	૭૦
ચાંમણુ મિત્ર પદુપરિં યથો,	મુનિમુવ્રત પરકાજીં ગયો.	-
હું પરકાણિં આવુ આજ,	આણુ મ કોડાનધી ખાજ.	૭૧
દેહધર્મ તો એહવો અછર્ધ,	અનિંધ કાયા વિણુસધ પાડધ;	
સાણુ પડણુ વિદ્રંમણુ પણું,	જરા રોગતણુ દુખ ધણું.	૭૨
સનતકુમાર સરીખા જેહ,	આત રોગ ખિણુ પગટયા તેહ;	
અપા નગરી નૃપ ધીપાલ,	ઝાટી દેહ યથો તતકાલ.	૭૩
હ્રદાઈ રાજઝગિનઈ જોધ,	મગજ રોગ તસ અગિ હોઈ;	
પુંડરીક રાગ જે રહો,	ખિણુમા દેહ તસ વિણુસી ગયો.	૭૪
અસ્થું વિભાગી પૃથ્વીગય,	શસ્ત્રે તિલાં છેલો નિજ પાય;	
અમ ગમ મ કોડા મુખિ.	ભૂપાઈ અનગો મુકયો મુખિં,	૭૫
અસી દયા નર કુમરનિરદ,	કિસુ વખાણુધ કવિ મતિમંદ;	
એક જમાણુ કર્યા ન જાય,	દવારપ ધડયો એ રાય.	૭૬

દહા.

દયા રથે ગજ ઘડયો. મુખિ ન કદાપતો મારિ;
 પદધનુ વ્રત ધમ પાડતો. ખીજધ મૃગા નિર્વારી. ૭૭

૧ જેણુધ. ૨ રોગ. ૩ યથો.

ચઉપદ્ય

'બીજા' મત જુદા પરિહરધ પચ મૂલની અગડન કરત,
 કન્યાવી બોભાવી ગાય, કુડ કિમ્બ ન બોનધ રાય ૭૮
 ફેડી સાખી ન દેઉ ખરી, ધર્મ કાજ મઠે જયણા કરી,
 થાપણુમોસો સોય નિગેધ, તે નવિ ગાખધી જાણુ વેદ ૭૯
 પંચ અતિચાર તજી જૂપાન, સદસાકર ન દીજા અાલ,
 પશના મર્મ પ્રકાસી દીધ, સ્વતરામન બેદ ન કીધ ૮૦
 ચઉપદ્ય જુદા રો ઉપદેશ, ફેર લેખ જખ્યા પરદેસ
 એ અતિચાર ટાનધ સહી ન ટનધ તો તસ જખણા કહી. ૮૧

ફલ

શ્રીજનવર મુખિ ઈમ કદર્ધ મૂના મમુ નદી પાપ,
 મત વિજાધ ચોરી તજે વાડ આતમ આપ. ૮૨

ચઉપદ્ય

'ત્રીજા' થૂન અન્તાન, તેજુત ધાનન વૃષ ચોખુ ધ્યાન
 વાટપાડું નવિ ખાનગ દીકિ ગારિ છોડી નધ નવિ લીકિ. ૮૩
 'દાંચ' તણું નવિ માનજ કદિકિ, મોર વચન રો મીઠા રજી,
 પચધ બોમિ પડયુ લાગીન, નિમજ તે કધન નવિ રાખીધ ૮૪
 મંદિર દાઝ અનઈ મહીમાદિ, અદુ લખાગી રો દીમધ નિદા
 સોય ધન પુણ્ય ધાનક કડ, ધગની લખી દુ નવિ દર ૮૫
 પાચ અનિ ચાર એદના કુ, ચોર તણુ આણુ નવિ મદુ
 ન દીક સજસ ચોરદ તજી વગુ બેપ નદી લખાજ પજા ૮૬

લોક વિરદ તે ન કરૂં પાપ, ફડાં તોલ નેધ ફડાં માપ; ૧૫
પાંચ અતિચાર એ ટાલીઈ, જે ચાલે તે શુદ્ધ પાલીઈ. ૧૬

હૃદા.

શુદ્ધ મન નૃપ પાસનો, ન લિઈ પરનું ધન; ૧૭
કારણ પડિછ જેણુધ રાખીડ, યિર પોતાનું મન. ૧૮

ચઉપધ.

કિમ મન રાખે નર મહારાજ, સકલચરિત મુખિકહમસું આજ; ૧
મુંથુપો સદુ નર પુરુષ રતન, કુમારપાલ કિમ રાખઈ મન. ૨
પાટણમાંહિં વસે નર એક, બાર મન તસ બલ વિવેક; ૩
કુમેરદત્ત વિવહારી નામ, જેહના જગિ બોલેધ ગુણમાંમ. ૪
લોભઈ સોય ગયો પરગાંમિ, વાંહણુ પચ સઈ બરીઆ દામ; ૫
રાત દિપ બણી તે પચ્યો, ચક્ર કોડિ ધન લેષ વચ્યો. ૬
સાયર વચિ એક કુંગર દીડ, તે વચિં વાદે વાહણુ પધ; ૭
આગલિ પચ ન દીસે ક્યાહાં, ચિંતાતુર કુઓ માલમ લાહાં. ૮
માલમ શેક નર સદુધ મિત્રઈ, વાલ્યા વાહણુ પાછાં નવિ વલધ; ૯
કુમેરદત્ત તિહાં એણીપરિં કહધ, કોઈક બેદ કિસો ધહાં લદધ. ૧૦
એણુધ અવસરિએક હોડીમાંહિં; બધસી પુરુષ નધ આગ્યો તાંહ; ૧૧
કીધુ શેક તણુધન જુદાર, મનરગિ બોલ્યા તેણીવાર. ૧૨
પંચશંગ નામા એક દીપ, તિહાં સતસાગર રાય અજપ; ૧૩
તેણુધ સગર્ભો મૃગવી દણી, લાણુ બાણુ મૃગમાલિક બણી. ૧૪
દીડા પ્રાણુ મૃગવીના ગયા, સતમાગર નૃપ આવી દયા; ૧૫
ધિગ ધિગ રાખનો અવતાર, પાપ કર્મ નિત કરધ અપાર. ૧૬

નૃપનર્થ નરગ કલિકિ તે સહી,	અસ્થા પાપ છુટતું કું કહી,	
બીહનો નૃપ પરતોફલ બણી	અગડ મ્હી છન લખુના તણી	૯૭
નગરીમાલિ વગ્ગનો પદો	ન મ હણુનો નાનો વડો	
દયા કાજ પરચિતા મ્મ	નૃપ શુભ પગનીપા રૂરન	૯૮
જાણ્યા પચમર્ધ જોબનાનાદણુ	સનસાગર નૃપ ફીડ જાણુ	
તેણુઈ બૂપઈ મુઝનઈ મોકરો,	વાહણુની આની તુલ મિનો	૯૯
વાહણુ પચસઈ પદમના જોલ	તુલો નના નનિ દીરો તેલ	
મિલ્યા વાહણુ ઇલા એકલગર	કાદેના હનઈ મ્મ ઉપચાર	૧૦૦
સોય પુકન જોલો મનરગિ	કા એક ચક્રઆ રૂગર શુગિ	
દેવ જીવન એક મોટુ તિલા,	જોડિ દમામા જી તે માલિ	૧
સોય મળનય ગાદઈ ધાય	ભારડ પખી તેણુઈ દાય	
તે ઉડા જાયકા થઈ	તેણુઈ પવનઈ રતે ચાનઈ વહી	૨
પણિ જોલો વાતપડિજ વિરામ	જોલ ચક્ર તેરડા એણુઈ મામિ	
તુલો શોક મુખિ બાજો જોલ	એણુઈ ચાનક નર જાઈ તેલ	૩
શોક કહઈ નર સુજીને તુલો	મુખિ આદેશ ન દેસ અલો	
મઈ ઉચરીઆ જઈ પ્રત આર	કિમ મોયુ મુખિ વચન અમાર	૪
કીડી મ્યુઓ ન કહુ દલો	સરખો જીવઅઠા મવજ તુલનલો	
કલકનઈ કહુ કુ કુણુછલા જાય	મિનના અવજો પુત્ર પિનાય	૫
કુણુનઈ ચાનઈ એણુઈ મામિ	પોને જામ મોણુઈ મામિ	
ના ના મ્મનના ચાકો જોડ	મછો નિદા જીન પ્રનિમા બેટિ	૬
સાગારી અણુમણુ ઉચરી	આર સગણુ મનમાલિ મગી	
ગાદઈ વાજા ત્રણ નિશાણુ	ભારડ પખી પડડ જગાણુ	૭

ઉડ્યા ભારંડ પખી સહુ, તેણી પખઈ પહોંચો પવનજ ખહું.
 તેણુમ રૂપ નઈ નક પાછા વસ્યા, અણુદલવાડમ પાટણ પડ્યા. ૮
 આવ્યાં વાહણુ ભર અચિબણી, નાચિ ભરી તિહાં મુકી ગણી;
 ધાયા ભોલ નગરના ઘણા, વાહણુવટી ઝાંતિહા મલીઆ ધણા. ૯
 દીકા મદિતા દીકા લેકા, દીકા ખલાસીઓના ચોક;
 દીકાં કરિઆણાં બહુમાંહિ, પણિ એક શેઠ ન દીસમ માંહિ. ૧૦
 પૂછમ લોક મદમના સરિનાંમિ, શેઠ તુભાર કહુ કુંજ કાંમ;
 એક કહમ શેઠ આગણિ હસમ, એક કહમ પાછણિ આવસમ. ૧૧
 એક કહમ ન લહુ અવદાત, જાણું પેટ ભર્યાની વાત.
 એક કહમ સાહી વચસમ વાહાણિ, એક કહમ ધૂમ મુખ પાણિ; ૧૨
 કહમનું જમન મિલમનહી જમ, વાગનદેવ મંત્રી કહમ તાંમ;
 શેઠ તણી ગાંત નવિ સમજાય, તે અવસ્યમ જો હોસમ આય. ૧૩
 ચાલી વાત ગમ પાટણુમાંહિ, ચિંતાતુર પહોંચ સહુકો ત્યાંહ;
 મિથ્યા પુરૂષ જો વડવા ચાલ, નૃપ નઈ વિનવીક તતકાલ. ૧૪
 સ્વામી તુહોં આવો તસ ધમરિ, દ્રવ્ય તણી કાંઈ દીગમ મહરિ;
 પૂછમહુ આરણુ કારણુ ભણી, કુમારપાલ વસતું ઉચરઈ. ૧૫
 અસ્યુ વચન નૃપ બોલ્યો તહી, પરતું મન મુઠ કલ્પમ નહી;
 એહની લખમી તે પણિ ખાય, જે નર એહનો પુન પિતાય. ૧૬
 દુર્જન બોલ્યા નર તેણુમ ઠાય, તેણુમ તિહાં ભભેર્યો રાય;
 વીસ કોડિ મોનમ્યા જેહ, કુંજ કારણિ નૃપ મુકા તેહ, ૧૭
 નૃપ એ મોટો કુબેરદત, જેહનમ પોતઈ જામું ચિત;
 વાહણુ પંચસઈ આવ્યા ધદાં, પુકિ ન દીસમ કિહાં. ૧૮

નૃપનૃપ નરગ કહિલું તે સહી, અસ્યા પાપ છુટ્યું કહું કંહી;
 બીલનો નૃપ પરલોકકહ બણી, અગડ કરી જીવ હણવા તણી. ૯૭
 નગરીમાંહિ વળગ્યો પદો, જીવ મ હંણુસ્યો નાનો વડો;
 દયા કાજી પરચિંતા કરમ, નૃપ શુક 'પરદીપમ' ફેરવમ. ૯૮
 ભણ્યા પંચસદ્યો બોબ્યાંવાદણ, સતસાગર નૃપ મીઠું ભણ્ય;
 તેણુઈ બૂપઈ મુજનઈ મોકલ્યો, વાહણુવરી આવી તુલ્ય મિલ્યો. ૯૯
 વાંહણુ પંચસદ્યો મહમત્તાં જોહ, તુલ્યો નવા નવિ દીસ્યો તેહ;
 મિલ્યા વાહણુ છતાં એકદમર, કાઢેવા હવઈ કહું ઉપચાર. ૧૦૦
 સોમ પુરૂષ બોલ્યો મનરંગિ, કો એક ચદ્યોઆ ડૂંગર શાંભિ;
 દેવ જીવન એક મોહું તિહાં, જોડિ દમામાં છમ તે માંહિ. ૧
 સોમ બળવય ગાદઈ ધાય, બારડ પંખી તેણુમ કાય;
 તે ઉડમ બયંકર ચમ, તેણુમ પવનઈ રતે ચાલમ વડી; ૨
 પશ્ચિ કહિં વાતપડિજી વિરાંમ, જોહ ચડમ તેરહમ એણુમ કાંભિ;
 તુલ્યો શોક મુખિ બાખો જોહ, એણુમ માંનક નર ભમ તેહ. ૩
 શોક કહઈ નર સુચ્યો તુલ્યો, મુખિ આદેશ ન દેસું અલો;
 મઈ ઉચરીઆં છઈ મત આર, કિમ બોલું મુખિ વચન અસાર. ૪
 કાડી કંચુઓ ન કહું હણો, સરખો જીવઅહમ સર્વજન તુલ્યવણો;
 કહઈનઈ કહુંકું કૂણુ છતાં ભમ, મિલવા અમળો પુત્ર પિતાપ. ૫
 કંચુનઈ ચાલમ એણુમ કાંભિ, હું પોતે અમલ એણુમ કાંભિ;
 ના ના કદમતિં ચાલ્યો શોક, અમલો તિહાં જીવ પ્રતિગા બેઠિ. ૬
 સાગારી અણુસણુ ઉચરી, આર સરણુ મનમાંહિ ધરી;
 ગામ વાળાં ત્રાજ નિસાણુ, બારડ પંખી પડ્યું બગાણુ. ૭

તેણું કારણિ નવિ લીકું ધન,	ત્રીજા વતનું . કરે જતન;	૧
અરેયું વચનનૃપભાષાં જસઈ,	મંત્રી મહર્ષિના અધિકારસઈ:	૨૦
સ્વામી તુહો મ લેસેયો વધરિ,	પણિ આવો નૃપ તેહનનું ધરિ.	૧૧
તેસ મંદિર દેહરાસર સાર;	જૂહારી સફલ કુરો અવતાર.	૨૧
એણે વચને ચઢીઓ નૃપ તિહાં,	આખો વિવહારી ધર જીહાં;	૧૨
પેપડો નૃપ મંદિરમાં ધસી,	ગુણશ્રી દેખી બોધેયો હસી.	૨૨
જહઘની મુઝ તું માના હામિ,	તાહરં ધન રૂપ નાવધ કામિ;	૨૩
તું મનિ ચિંતા કરજે તાજ,	પરનું ધન મુઝ નાવધ કાજ.	૨૪
એણે વચને ગુણશ્રી તે હરી,	વિવિધ વસ્ત લેખ આગસિ ધરી;	૨૫
રાય કહ્યું મુઝ નહીં કે કામ,	દેખાડો દેહરાસર હામ.	૨૬
ગુણશ્રી માતા આગસિ યધ,	દેહરાસર દેખાડ્યું સહી;	૨૭
નેતા નૃપતિ હર્ષ અપાર,	દીડો ઇંદ્રલુવન આકાર	૨૮
રત્ન જડિત સોવનમય ધાન,	પાંચિદાર તિહાં મણિમય બિંબ;	૨૯
મોતી માક્ષા કમલુ કુંભખા,	નાણે આંખયા સરમહં યકાં.	૩૦
દેખી તે હરખેયો મનિરાય,	અંધેશવંદન કીધું તેણું હાય;	૩૧
મનમાં ચિંત્યું એણું સંસાર.	ધન વિવહારી એ નરનાર.	૩૨
કાંઈક જીવ્યું માહરં ધન્ય,	જે મુઝ નગરઈ અસ્થાં રતન;	૩૩
એ વિવહારી પ્રુષ્ઠ કરી,	પાટણિ કીર્તિ જહુ વિસ્તરી.	૩૪
જેહનધધરિ જિનપ્રતિમાઅસી,	દેહરાસર હરખઈ રહ્યા હસી;	૩૫
સોવનં ધરિ મણિમય માલીઆં,	જમરી ગોખ જડિત જાલીઆ.	૩૬
નાગ તણી શાકા તિહાં સહી,	અસ્વ તણી પાયગ પણિ કહી;	૩૭
રથશાકા રમવાના હામ,	પોષધશાકા અનિ અમિરાંમ.	૪૦

તે દેખી નૃપ હરખમ જસઈ,	નિખીત દીપ તિલા દીગી તસઈ,	
વાચઈ કુમારપાદ ઉતસી	નિરખી ગીપ હુઓ નગ ખુગી	૪
પગ કોડિ સોનન નિધાન	આઠ સહસ ગુન રૂપા માન	
હસ હજાર મણિરત્નની જાતિ	ખિ સહમ દુભ ધૃતતિથ જાતિ	૪
કુબી ચોસઠિ મણુનુ માન	મિષ્ટ સહમ ખાડી રાખમ ધાન	
સોસે કુબે ખારી એ	માન ચકી નવિ ચૂમ્મ કેમ	૪૩
વાજી મુદર સહસ પચાસ,	મી હજાર તિલા બા પા ખાસ	
ખસી સહસ જસ પોતે ગાય	મદિર મોટા પચ સદાય	૪૪
પચસઈ હન નમ પચસઈ હા	વાલણ પચમઈ વહઈ જનવા	
શકટ પાચસઈ આનઈ વહી	એ ધન સદુ પોતાનુ સહી	૪૫
વાચી દીપનઈ ઉગિઓ જસઈ	ગુણુગ્રી રોતી દીવી તમઈ	
તસ બોનાવઈ ખાણુનો રાય	ફણુ કારાણિ તુ ચૂરઈ માય	૪૬
સ્વામી પુત્ર તણી ગતિ એદ	ખિણુખિણુ સાનઈ મુત સમનેદ	
તેણુઈ મરણુ લણુ બે આજ,	તો મુઝ છન્યાનુ સુ કાજ	૪૭
આપધાત કરણુ હવઈ રાય,	પુત્ર તણો વિરહ ખમ્બો ન જાય	
ખનપાન ન રચઈ આજ	મોગ દુખ એ જગમા સાત	૪૮
પહઈના દુખતણી મુણિવાત	ઉદરિ ઉપનો આતો તાન	
જણુતા મુઈ જોહની માય	એ દુખ ખીણુ સહી કહઈવા	૪૯
ત્રિણુ દુખ જે નિધનપણુ,	ચડ્યુ દુખ જે પરવસિપણુ,	
પાયમુ હઈ જગિ મોદુ દુખ,	નર નરધન નઈ જાગી જુખ	૫૦
છડુ દુખ જે મુણુપો સરઈ,	નગ રાગીનઈ મદિવા મરઈ	
સાતમુ દુખ મુણુપો મદુકાય	અતિ પુત્ર મરણુ જસ રાય	૫૧

સ્વાંભી એ દ્રુપ ગેલુપ સસાગ, ખિલુખિલુમાલમ હઠ્યા મઝારિ
 ગુણુશ્રીકલપ ને મુઝ દુખ આજ, પુત્ર સનેહ સાવધ મહારાજ. ૫૨
 રાય કલપ સુંલિ ગુણુશ્રીમાત, વુઝનધ એ દ્રુપ બાખી વાત;
 તેહને તેડયો આયે હામિ, વિલુ સમઝે રધ કુલુ ઠામિ. ૫૩
 વામદેવ તેડી તેણીચાર, બૂપઈ પુઝિલ સક્કલ વિચાર,
 તેણઈ વાત નિહાં માંડી કરી, કુમારજલ નપ કુલુયો સહી. ૫૪
 રત્નકીપથી વલીઆ જસઈ, વાહલુ કુગર બોલ્યા તસઈ;
 નવાં પંચસઈ પહધવાં તિહા, અનપાંન ખૂટાં તે માંહિં. ૫૫
 તે દુખીઆ નર દીહા જસઈ, કુબેરદત્ત બોલ્યો તિહાં તસઈ;
 આપલુ ખાજમ નીર અપાર, એ ભૂખ્યા કિમ લીજઈ આહાર. ૫૬
 પર ભૂખ્યા જો જમીઈ આપ, એ જગમાલિં મોહું પાપ;
 આપો અન અનધ સુખડી, પ્રથમ બાધો પુણ્યની પુડી. ૫૭
 આપ્યુ અન સુખી સહુ થાય, પુણ્યઈ તિહાં એક લવું ઉપાય;
 નૌ નવિ આલઈ આધા જસઈ, શેકમ કુગર રીડો તસઈ. ૫૮
 વાહા જખ કોલ વાચાલ, બારડ પંખી ઉડપા સમકામ;
 તેણઈ પવનઈ નૌ આપ્યા વહી, સહુકો એમઈ આપ્યા સહી. ૫૯
 અનપાંન વિના તિહાં શેર, ક્રેલીપરિંધ તે જવસ્યઈ નેદિ;
 અસી વાત જવ મત્રી કહી, કુમારપાલ બોલ્યો ગહધગહી. ૬૦
 જસપુણ્યઈ તર્થ વાહલુ હનર, તેણુષ કીધી બહુ માનવ સાર;
 રતેહનું દુખ મમ કરે લગાર, તે જવધ છધ સહી નિરધાર. ૬૧

દ્વિહા.

તે જવધ છધ ગુખપરિ, તેહનઈ ન વાય ઉવાય;
 પ્રાંહિં તે જજગિ સાતનુ, વચન તે સાચુ થાય. ૬૨

રામ તપીઓ યુર સી દેન સુપુરુષદ યાન,
 કવિઅણુ કહધ એ સાતનુ, વચન ફાઈ તતકાન. ૬૩
 રામ વચન સાચુ થયુ, આ યુ એક રિમા ૧,
 પુત્રમેરદત નધ સી તિદા, માદિ તે બહુજ નિધાન ૬૪
 આવી મિત્રીઓ રામ નધ, દરખો પુગજન શોક,
 ગ્રાણુધી કમનાવહુઅમુ, નારો સજન શોક ૬૫
 ઝલિ દેખી નધ દરખીઓ, બહુ પ્રસમધ રામ
 એણુધ અવસરિ હવલ શોકનધ, પૂઠઈ પૂર્વ કથાય ૬૬

હાલ.

આજ હવે સુરિદાણુ—એ દેશી

શોક કહધ સુણિ રામ ૧, પૂજા થી જનની કરીએ,
 નામ જપુ અરિદત, પવન વન જોયુ કરીએ ૬૭
 એણુધ અવસરિ એક કુડ દોરે તવ નીરવ બરો એ,
 કીતગ મરણિ માદિ, જવ જોવા નઈ ઉતરો એ ૬૮
 દીડી બારી એક, કિયાડી માદિ પતો એ,
 દીસઈ નગર નિવેસ, પુરત તિદા નવિ મથો એ. ૬૯
 આથો રાગદુઆર, સપ્તમ જુમિ જવ મથો એ,
 દીડી કન્યા એક, જોવાની ઉતો રથો એ. ૭૦
 કુમર મધ સુણો સ્વામી, નિયતપૂરનો રાગઓ જી
 પાતાલજી નધ નામ, જમ મદિમા જમિ ગાગઓ એ ૭૧
 કરમિ દુઓ મતિવીજી, મસ જોતી ને થરો એ
 માણસ માગધ તામ દાઢ ધર્મ રપો મથો એ ૭૨

સ્વાંમી સુશ્ચિ અવગત, પૂર્વ કથા તુમને કહું એ; ,
 એક દિવસ એક જીવ, આણ્યો નૃપ આગવિ હહું એ. , ૭૩
 મંસ ભખેવા કાઝ, ગમણીઆ કરિ તે દીઉ એ;
 પુઝઈ વારેવાર, મારિ મસ નીપાછડં એ. ૭૪
 કમંયોગ તે જીવ, માગરી સેધ મઈ એ; ,
 જોયો ન દીસઈ જત, રમોઈદાર ચિતા થઈ એ. ૭૫
 તેણઈ ભય નૃપનો આણિ, મૃત બાધિક સેધ આવીઓ એ; ,
 અગનિ યોગ તે માસ, વિવિધપરિ નીપાછડં એ. ૭૬
 ભૂપતિ ભોજન કાજ, આવી બાછડો તિહા જસઈ એ;
 પ્રથમ આણ્યુ માસ, થાવીમાદિં મુક્યું તસઈ એ. ૭૭
 ખાવા લાગ્યો જામ, સ્વાદ હવો તવ અતિધણો એ; ,
 પ્રમસીઉ અ સુપકાર, પુઝઈ જતાત તેહ તણોએ એ. ૭૮
 માંડી કહીજ કથાય, સ્વાદ લપટી તે થયો એ;
 આણિ એકેકું બાધ, દયા ધર્મ નૃપનો ગયો એ. , ૭૯

દેહા.

દયા ધર્મ નહીં તેહમા, રસના લપટ જેહ;
 જીભા કારણિ નર રક્ષા, સુથુયો નર કહું તેહ. ૮૦

અહિયઈ.

કુંડરીક સમનનો ધણી જીભઈ ટેલ્યો દુર્ગંતિ ભણી,
 મગાઆયો ગચ્છનો ધણી, તેણુઈ ગતિ પામી બ્યતર તણી. , ૮૧
 માસ ખમણ મુનિ જીભઈ દમ્યો લાડુ લાડુ કરતો ભમ્યો;
 આપાટભૂત રમનાઈ કઠી, ધગી રૂપ નાટકિણી વરી. ૮૨
 તિમ જીમ પરવસિ દુઓ રાય, માગો મારી . માણ્યમ બાધ;
 પુરંજન લોક ગયા હયની. હુ પુત્રી હુ નેહની વધી. ૮૩

હવડાં તે ઇલાં આવસ્યમ્, નારી જા છુજનઈ મારસ્યમ્;
 જે મૂઝ પરણ્યમ્ ગણું સહી, કુંભારપાત્ર ! મઈ હા મુખિ કહી ૮૪
 સાંચો પુખ્ત દેરમાં જસઈ, આગ્યો રાખસ રાજ તસઈ;
 પુત્રીનઈ કદમ્ આણઈ હાય, કોયકે નર કાપા મધાય. ૮૫
 પુત્રીકદમ્ સુણિ મુઝ પિતાય, તુઝઆમણિ કુંજુરદમ્ એણુપ્રાપ;
 એકે કુંભર વર એપ્રમ્ તેહ, ખાવા બણી નર ન મસમ્ તેહ. ૮૬
 રાય કદમ્ સુણિ, પુત્રી કહું, સોંચો વર હું કિદાં નવિ લહુ;
 તઈ કુંજુ જાણ્યો આણું તેહ, પુત્રી વર નસ ન બખુ દેહ. ૮૭
 સમ ખાતો નર દોઠો જસઈ, મુઝ નઈ પ્રગટ કીધો તસઈ;
 પુત્રી પરણાવઈ નરનાથ, કુંબેરદત્ત ન મુકું હાય. ૮૮
 જેતો બૂજ મુંકું એદનો આજ, ગસ નીમ કરો મદારાજ;
 પુત્રીકદમ્ સુણિ મુઝ પિતાય, આપઈ જીવ નૃપનો નવિ થાય. ૮૯

ચરિત્ર

સાતઘ નીલજ સરીખા સદા, પોખે વૃષતિ ન પાંમઘ કદા;
 મુંકંઘ માંન ખિણુ ભૂખ્યાં યન, કાયા પ્રેમ ધરંઘ તૃપ મુઘા. ૯૪
 આગઈ પાપ કર્યાં તુલો બહુ કરો અગડ છમ છટો સહુ;
 પુત્રી વચને વલીઓ રાય, મસ અગડ કીધિ તેણુમ્ હાય. ૯૫
 પુરજનલોકે સહુ આવી વરયો, રાગ રાગ કરંઘ ઉલરયો;
 પુત્રીવર નઈ તેડી કરી, વિમચ વિમાન દીધુ મન ભરી. ૯૬
 સોય વિમાનઘ બઢસી કરી, તુઝ પ્રુષ્યઈ આગ્યો પરવરી;
 રાય કહંઘ વિવહારી બયો, તુ સાહસીક અનઘ શુણુનિયો. ૯૭
 તુઝ આવિઘ હુઓ જ્યજ્યકાર, કરો સકલ કુટંબની સાર;
 હું આગ્યો જુહારવા દેવ, તુઝ રવિવહારી વડો વિવેક. ૯૮
 બહુ પ્રસસી તેણુમ્ હાય, કુમારપાલ નિજ મંદિર જાય;
 કારણઅણુમનુષ્યમનિનવિચર્યો, પ્રત વેઈ તૃપ સાચો પદ્યો. ૯૯

દૂહા.

શુદ્ધ પ્રત તૃપ પાસતુ, ન સિંધ પરનું ધન;
 પ્રત યોધુ કેતૃપ પાસતો, કરતો શીલ જતન. ૧૦૦

ચરિત્ર.

મહાપ્રત કેરો ટાલઈ દોય, પરદારનો યતૃપ સંતોય;
 વિધવા નારીનું પચ્ચખાણુ, પરુઆં ભોમ ન વંછંઘ ભાણિ. ૧
 વિનીતા જોઈ કુમારી હોય, ભોગ ન વંછંઘ યતૃપતિ યોય;
 વિનીતા પરણી આજન્ સડી, અવર દોય તે 'લાગઈ' નહીં.

૧ ત્યાહાં ૨ દીકરે હુ દરખ્યો હેવ ૩ અંગિ આદરે.
 ૪ મુજ. ૫ નરપતિ ૬ લગડી

રૂપાણવા કહીઈ તેહ, કુંભારપાણહ છંડી તેહ;
 આર, માસ નૃપ શીલજ ધરહ, અચ્છા પર્વ તિથિ પરિહરહ.
 અનિ શૂકધ આવહ ઉપવાસ; વચનિ શૂકધ આંગણિ તાસ;
 કાયા શૂકધ નીચી કરહ, દિવસઈ અહાયય મનિ ધરહ.
 પાંચ અતિઆર એહના ધારિ, વિધવા વેશ્યા કુઝાંગના નારિ;
 હાસ વિનોદ કીડા નવિ કરહ, કુંભારપાણ નૃપતિ પરિહરહ.
 ભેશ્વરિપરિ પાણહ એઓ શીલ જોહવુ નિર્મલ ગંગ સક્ષીલ;
 મન વચન કાયા જસ સાર; કારણુ પડિઈ ન બજયો વિકાર.
 તે પટરાણી આઠઈ કહી, કર્મે તે દેવાંગત થઈ;
 મંત્રી સહુ જોડ્યા ગહધગિહી, કુંભારપાણ નૃપ પરણો સહી.
 પ્રીવિણુ રાજનહધ નર નાય, તેણુધ કારણિ મહો કન્યા હાય;
 'મારપાણ કહધ રહુ' એકસો, મત ખડયાયી વિખ તે બસો.

સુપુરુષ નગની સાચી ધાત, નો હાથ જુડી દુર્ધ સાચ;
 ભાતિ પટોત્રાઈ જોહહાઈ લીહ, વચન ચકી નવિ ચૂકઈ સહી. ૧૩
 શેવનાગ સગિ લીધુ ભાગ, તે નવિ છકઈ સહી નિરધાર;
 સૂર્ય કેસદુ અબૂઆયુ કગઈ, કુવ લગઈ પૃથવી દિરઈ. ૧૪
 ધસઈ નાગ ગયઈ જો ધગિજો, નોનેહનઈ અવગો નવિ કરિજો;
 સુપુરુષ નગ માયુ આગઈ, તેણી વાટઈ નવિ પાછો દિરઈ. ૧૫
 દિમાનભદ્ર રાગ જગિ જોહ, વચન પ્રમાણ કરઈ નર તેહ,
 શામિભદ્ર ધનઈ આદ્યુ, વિષમ કમજ તે મધનુ કયુ ૧૬
 શિવકુમાર નવિ શીયઈ રહો, કદિજો ભોવ તેણુઈ નિવંદો,
 જાણુસ્વામિસાહસુ નવિ જોય, વચન નકી નવિ ચૂકઈ સોય ૧૭
 કાઈકે હુ તેહની પાતિનો, પશ્ચિ કો નહી કાયર સાચનો,
 સીહકો તે નવિ થાઈ શીઆન, મત્રી ! મુખિ મમ જોતો આચ. ૧૮

હાહા.

અમ્યા વચન જૂપતિ કદઈ, ન ચલો નરપતિ આપ,
 શીયવત અગિ ધરી, ઠાનુ પૂગવ પાપ. ૧૯
 સોવન તણી કરી પૂતની, પટરાણી તસ નામ,
 થાપી રાજસુવન જસા નત રાણુ અભિરામ ૨૦
 પાચઈ ઇંદ્રી વસી કર, આરાધઈ જન આણ.
 અગિ ધરઈ વત પાવસુ, જે પરિમહ પરિમાણ ૨૧

ચઉપધ

પાચમઈ વન ચોણુ ખાન. મન વસનુ કીમઈ માન;
 નવ વિષ પરિમહનુ પગમાણ, અગડ ન ખાહઈ તે જગિ જાણ ૨૨

૧ લોહન ૨ ચુક ૩ સહ ૪ કામ તેણે ૫ નરપતિ.

હવઈ કહું નય ઋદ્ધિનું માન, યદ કોટી સોવન નિધાન; .
 અથ કોડિ રૂપીઆ લહું, અવર ઋદ્ધિ પશ્ચિ પોતઈ કહું. ૨૩
 મણિ દસ સહસ તુલા ને માન, બીજા કોડિ બદ નિધાન; .
 પાંચ લાખ વાજ જસ ભક્ષા, એક સહસ હાથી ગુણ નિધા. ૨૪
 રથ રૂપા જસ સોલ દગર, ગિસહસ કુંભ ધત તેલહ સાર; .
 બિંદુ સહસ ખાંડી પોતઈ માન, હજ દગર સખ્યા તસ માન. ૨૫
 મંદિર પાંચમે પાંચસઈ હાટ, સકટ પંચસમ્ર મુકર વાટ; .
 સભા પંચસઈ વાહન સાર, સખ્યા નેહની પાંચ દગર. ૨૬
 રઘસી દગર દ્વય જસ ગાય, સકલ સેનની કહું સખ્યાય; .
 અગાર સહસ હાથી ગાજતા, પંચાસ સહસ તિહાં રથ વાજતાં ૨૭
 અમાર લાખ વાજ વિરાર, માણા પુરપ નિદાં લાખ અદાર; .
 સહસ જિંટની સખ્યા જોય, દુઃખારપાલનમ પોતઈ હોય. ૨૮

શિખર એક બાજ્યુ જોટવધ,	જન મીઠું પ્રગટિ તેતવધ,	
પીધુ નીર પોટલીઆ બર્ધા,	બીજા શિખર ઉપરિ ૧તવ ર્ધ્યા	૩૪
યુગનશિખર તિહા બાજ્યુ ૨ગથ,	કનકતણી તિહા પ્રગટિ ખાણુ	
તૃણા તર વાધિ અતિ ઘણી,	ત્રીજુ શિખરજોયુ રેતેણુધ ખણી	૩૫
દોડી રતન નણી જવ ગસિ	આર પુરુષ દરખ્યા ઉવાસ,	
અડથૂ શિખર હવે બાજ્યે મહી,	અસુ વચન મુખિ જોલ્યા ૪તહો	૩૬
અડથો કલક મુજ સુથયો વાત	અતિ તૃણા કીજી નવિ બ્રાત,	
પુણ્ય પામ્યા છો અનિધણુ	તો મન ધીર રાખો આપણુ	૩૭
ત્રિશિ પુરુષ તિહા જોલ્યા અસુ,	અડથા તુ નરિ જાણુધ કિસુ,	
જો તુઝનઈ ધન વાહતુ નહો,	તો ૧સુ કાજી રહો ૧તુ આહિ	૩૮
અડથો તવ ધન હોડથો ચડી	સોય ૭ચન વન દેવધ લહી,	
તેહનધ ઉપાડી મુકીજો,	પોતાનઈ મહિર દૂકીઓ	૩૯
ત્રિશિ પુરુષ દતે વનમા રહ્યા	મહા લોભી તે સધવા ૧૦જ્યા,	
તેજધ ત્રિજો નિહા કીધુ એહ	અડથૂ શિખર બાજ્યુ ૧૧તિહા તેહ	૪૦
શિખર વેદ બાજ્યુ જોટવધ	શિખર પ્રગ યયો તેટવધ,	
જામિ ભસ્મ ધ્યા તેજધ દામિ	ત્રિશિ પુરુષતા જમનઈ ૧૨કામિ.	૪૧
લોભ રહિત નર હુતો જોહ	દોઈ બરિ સુખ પામ્યો તેહ,	
તે પશિ દીસઈ તે સાચનો	અર્યો પરણામ તુહઈ નાચનો	૪૨
મહી તુ સ ભગતિનો બજનાગ	તેજધ વજનઈ નહી લોભ વગારિ	
અસ્યા વચન ગુરના સામની,	બહુ પરિઅહ નપ મુકધ વળી.	૪૩

૧ જઈ ૨ જમ ૩ તિહા ૪ રહી ૫ ર્યે ૬ છે.

૭ વાત ૮ દેવ્ય ૯ જો ૧૦ થયા ૧૧ તડ ૧૨ ગામિ

પંચ અતિમાઝ છઠ્ઠી જેતેલ, ધન ધાન નહ રમ દિર જેલ,
સોનું રૂપું સાતે ધાત, દુપ અકપદની જે મતિ

દેલો.

૧ પંચ અતિચાગ પરિહરમ, આરાધન વ્રત સાગ,
છટું વ્રત ઇચ્છિ ધરમ, હ્રમ પાનમ્ભવપાગ,

તેહનઈ સુચર મિત્યા જોઆંતિ, તેતો બધહિ ઉંચી પંતિ;
 તું પ્રતિજોષ સુંણો નૃપ આપ, જન પ્રાસાદ કરે જાપ પાપ. ૫૪
 તુજ સુખમાં બત્રીસદ દંત, તેતાં ભુવન કરજિ અત્યંત;
 શ્રીજન પ્રતિમા માંડી કરી, ધૂઓ પાપ આલસ પરિહરી. ૫૫
 બત્રીસ થડો બાંધેષ પ્રામાદ, ધજ તોરણ તિહાં ઘટા નાદ;
 સાત હાથ પ્રવાસા તણી, કાંધી પ્રતિમા ત્રિભુવન ધણી. ૫૬
 દોષ ધોસા દોષ કાસા રગિ, બિ રાતા બિહ નીસદ અગિ;
 કંચણ વરણ મોલ જીજુદ, કરમ બિજ તિહાં કુમરનિરંદ ૫૭
 પાપબીડ એહવો નિરીમ, અનતમય મુકયાં બત્રીમ;
 સદોષ વન્ત વલી બીજ જોદ, કુમારપાલ રુકી તેહ. ૫૮

હાલ.

પર્વતમાહિ વડો મેર હોય-એ દેથી.

રાગ દેશાખ.

પાંચ અનીઆર એહના ટાલધ. અચિન દામ તે મગિન નિહાલધ,
 અચિત વગ્ન સચિત પ્રતિજદ, એ ટાલધ નૃપ જાણી અશુદ્ધ. ૫૯
 ઉપક દુપક તુઠ ઓપધી કહીધ, બક્ષ કરતા સુખ કિમ લહીધ;
 ઓવા ઉબી પુખ ન ખાય, પાપડીક પરિ શ્રેમ ન રક્ષાધ, ૬૦
 બ્યાલ અસરિક તેનવિકીજાધ, ઉદય વિના મુખિ અન્ન ન દીજાધ,
 ઓણીપરિ નૃપ રાખધ આચાર, રાજ કરતા પ્રિ સંસાર. ૬૧

ઢહા.

ઇપ્રતિ સમારી નૃપ કદિઓ, પાલધ મત સુસાર;
 કર્મોદાન પનર તજાધ, ધન ધન નૃપ અવનાર. ૬૨

ચરિત્ર.

- કર્માદાન તેણે વિસ્તાર, અગા અનોપમ રાખઈ સાર;
 વનપાટા તે વૃષ નવિ કરઈ, પાતિમ ધન સઘડું પરિહરઈ. ૬૩
- તોડું વ્યાજા ઘેટા જેહ, અગનિ કર્મ નવિ કરતો તેહ;
 સાડી કર્મનો જે આપાર, વદદસિ ગાડલાં નદીં નિરધાર. ૬૪
- બાડી કર્મ ગાડલાં વદદસી, બાડા હેતુ ન જોવું વદધસ;
 ફેડી કર્મ કદીઈ જેહ, સરોવર કુઆ ન ખણાવઈ તેહ. ૬૫
- પુણ્ય કાઠ તો જખણા કદી, દંત વાણિજ તે છડું સહી;
 દંત ચરમ નજ નખસા જેહ, કનુરી મણિ કદીઈ તેહ. ૬૬
- મેલી પોઈ સાઆગરિ જઈ, ચરમ ન સિઈ વૃષ નિમઈ સહી;
 લાખ વાણિજ્ય તે કોઓ નિરેધ, લાખ ધાવડી મહાં મેઝ. ૬૭

ફહા.

કર્મ પત્ત નૃપ પરિહરધ, વગ્ધ સુવર્મ વિચાર,
અષ્ટમ વ્રત અગિ ધરધ, મક્ષ કરધ અવતાર ૭૪

દાસ

તુ' ચડીઓ ધણુ માન મજે-એ દેસી-રાગ ધનાશ્રી.

મત આશુ ઇમ પાવતો એ, રાવર્ધ અનર્થડંડ તો;
ખેતા નાટિક પેખણુ એ, નવિ જૂઈ પાખંડ તો. ૭૫
વાવ છાવી નમિ ખેવનો એ, નૃપ મન વારધ આપ તો,
મેતુંજ બાણ સોગમ એ, નહીં નૃપ તેહનું પાપ તો ૭૬
નૃપ નરિ ખેવધ જૂવદુ એ, ન કરધ ગ્રહુની હાણિતો તો;
નૃપ નવ દરહતી પાડવા એ, દુર્તર્ધ દુખીઆ જાણી તો. ૭૭
રાજકથા નર્ધ સ્ત્રી કથા એ, બકત ધ્યાનો ત્યાગ તો,
દેસ કથા નૃપ જો કરધ એ ૭૮
હોચોલે નવિ દીવનો એ, જલર્ધ જીવધ સું હોય તો;
પાપ કરતા પ્રાણીઓ એ, મોક્ષ ન પહોતો કાપ તો ૭૯
ભીમા ગેરા જોકડા એ, કુકટ નધ માંગર તો,
મધ વહતા નવિ જોવતો એ, એ પેખે સુર સાર તો. ૮૦
ચોર સતી નધ બાવતા એ, નૃપ નવિ જોવા જાવ તે,
મન મવતુ એણુધ થાનકધ એ, અશુભ કર્મ બ્રધાય તો. ૮૧
ચિદ્ધ ભેદે અનર્થડંડ, રાવર્ધ જાણી અસાર તો;
આર્ન ધ્યાન નધ રૂઢ ધ્યાન, પાપેપદેસ હથીયાર તો. ૮૨
માગી કણુદ કષામીઆ એ, નીવ દુવિ જલ જોદ તો;
કાગ વિના નવિ આપતો એ, કુમરનિરદહ તેદ તો. ૮૩

જલ તર ધી તેલના એ, ભોજન ભાવિં દરિ તો;
 ઉખાડા નવિ મુકતો એ, જીવ પડછ અસખ્ય- તો. ૮૪
 સૂડા સાલદી પોપટ એ, પંજર ન રાખછ રાવ તો;
 બંધન સદુનઈ દોહેલું એ, સુખ સદુનઈ જ સદાય તો. ૮
 પાંચ અતીચાર ટાલતો એ, કંદેઈ રાગ કુંભાખિ નો.
 કાચ કુચિછ પાપોપગરણ, ભોગછ બહુ અભિલાખ તો; ૮

દ્વલ્લ.

એ મત ભોખ્યું આડમું, તુંતું સોય નિધાન;
 સામાયિક મત પાલીછ, રાખી ચોખું ધ્યાન. ૮૫

કાલ.

કાજ સીધાં સકલ હવછ સાર-એ દેસી-રામ-સામેરી.

સામાયક મત તપ પાતછ, કીધા કડિલુ કર્મ રનિહાંગાતછ;
 નિત્ય સામાયક પિ કરતો, મુખ્ય નીમ મન રનૃપ ધરતો. ૮૮
 એહના પાંચ અતીચાર આખછ, મન વચન ક્રયા ચિર રાખછ;
 જોણુછ આરત રૂઢ ધ્યાન બ્યાયો, તેણુઈ મુગતિ નવુ પાયો. ૮૯
 અણુ પૂંઠઈ આયો આતછ, મુખિ ઉઘાડછ બોલ આતછ;
 એમ અંગી અતીચાર આવછ, પરમવિ જ્ઞતાં નવિ શાવછ. ૯૦

તે અછડો નિજ નારી સંગિ, સારિન્ધાસા રમતો મન રગિ;
 લેછ સોગડી દેતો દાય, કહઈ મુંડાસરિ આરો ધાય. ૯૩
 ત્રિષ્ટિવાર ચમદ ઇમ કલો, નિજ નારીઈ નવિ સાંસલો;
 નારિ વાર્યો નિજ બરતાર, કડિણુ પચન મમ બોલ્ય અસાર. ૯૪
 માહરી લાજ ન રાખઈતોય, કુમારપાલ સાંદમુ તું જોય;
 મારિ નિવારી તેણુય રાય, તુ કિમ મુનિવર સરિ દિધ ધાય. ૯૫
 કહઈતું હુઈ તે મુજનઈ કહો, પશ્ચિ લાંબી શુભઈ મમ વહો;
 શ્રી ગુરુદેવ નઈ ત્રીજો ધર્મ, નંદા કરતાં પાતમ કર્મ. ૯૬
 નારી વચને ખીજ્યો રાય, પાટૂ પ્રાદાર કર્યો તેણુય રાય;
 જા! તુજ બધવ નઈ કહઈ નારિ, હુસિ મ રાખીસ હઈયા મઝારિ. ૯૭

ફણી

હુસિ મ રાખીસ કામની, કહઈ જઈ બધવ વાત,
 વેગ ચઢાવી લાવજો, દેખાડું મુજ હાય. ૯૮
 નારી કહઈ સુણિ કંત તું, ત્રિણઈ અવગુણ કામ;
 સોજઈ જડો કીટ પંખ, ત્રીજું તું અભિમાન; ૯૯
 શકિત વિના નર કેટલા, માંન કરઈ બહુ પધરિ;
 રણ પંડિત દોસઈ ધણા, અરણ્ય નિજ પધરિ. ૧૦૦

કવિત.

તારા તુલ બવ તિહાં લગઈ, શહાં નવિ ઉગ્રો ચંદ;
 મયગલ મદયલ તિહાં લગઈ, જા સીદ કરઈ ગતિ મંદ. ૧
 અમનિજાલ બલ તિહાં લગઈ, ધનઈ શહાં નીર ન નાંખો;
 મુદમનિ બલ તિહાં લગઈ, મુગુર ચરણ ન પાંખો.

મણિધર મદમય તિહા લગાઈ, ચુકડ ન ઉડિઓ જીહા લની,
ભરતાર નૃપ બન તિહા લગાઈ, જીહા કુમર ભેટિ તુઝ ન હવી ૨

ફરિહા.

કુમારપાન બનીઓ બહુ, તઈ નનિ ચાવધ ત્યાદિ,
વચન વા સાનઈ પ્રર્વ, માન તજો મન માહિ ૩

હાલ

મનોહર હીરજી-એ દેખી-રાગ પરજીઓ

મૂર્ખ માન ન કરસો કોઈ એ દ્રષ્ટાતજ જોઈ,
ગવણુ સરીખો સીસ ગમાવઈ, લકા નગરી જોઈ, ૪
નર સહુ સાબતોરે—

માન મ કરસો ભાઈ, શ્રેષ્ઠ માન મીક મૂગ કણુતા
તો લહી દુરગતિ ખાઈ નરં આચવી
બીમસેનબડ બનીઓ જગમા આત મુધિદિર જોહો,
કુભ કણુ સરિ વ બવમાહિ, બુડણુ લાગો તેહો-નર ૫
કોણી રાજ અતિ અભિમાની, માન ધમી નવિ ખસીઓ
મૂકા બારણુઈ તે નર બનીઓ જઈ નરમાહિક વસીઓ-ન ૬
જરામિધુ પશુ કૃષ્ણુઈ માર્યો, ચમરેદો સુર હાર્યો,
શનતકુમારનઈ રોગઈ પીડયો, કત રહઈ વ વાર્યો-ન ૭

એણે વચને રાણી તપી, આવી પીઠરિ ઉઠી;
ભૂપતણુઈ મુખિ ઇંમ કહ્યું, જીમ કદાવું પુઠિ.

ચઉપધ.

અસ્થું કહીનઈ આવી જસઈ, આહલ્ય એક બોવાયો તસરી,
રે! નેમી! પાટણુગા જઈ, જનણ દરો ગમનઈ સહી ૨૫
લેઈ આચા રાણી તણી, આયો આહલ્ય પાટણુ બણી,
દીઠા લોક લિઠા અદ્ભૂત, પાટણિ આયો આહલ્ય દૂત. ૫૧
મોટી ઝાઠી મુઠિ હીણ, કાલા ગમે કાયા ખીણ;
મોટું માયું હીણ નિવાડ, વક વન નઈ ગાસે ખાડ. ૩૧
રાસમ દત અનઈ હોડાવ, આપિ ગલઈ મુખિ ચૂઈ લાલ;
ઘડર નાક જાણે ડેડકું, અશુભ ગલઈ તે માહિં ચકુ. ૫૧
દુંકી કોટિ લાભો નયો, જાણે પરજતનો વાલો;
હાથ પાવની સોખા ધણી, જાણે ગાડાની પીજણી. ૨
કહઈ કોઈ સરીખો લાક, વાસો જાણે વાહણી વાંક;
પહઈ જૂવકું નઈ અચરો, જાણે ધૂલિ કોચલ ભરો. ૩
કટિ સુયો બાધી હીંડીઓ, જીમ કોડી આપડ બીડીઓ;
રૂપકીણ દીસઈ વિકરાન, એકવડો જે ચણુ મુખિં વાચાલ. ૪
ફાંડુ ઘોલીકે સાધ્યુ બહુ બાતિ, જાણુ કરવતું લીધુ હાથિ;
મસ્તગ કાપ ફરકઈ ચોટલી, પાઠસિ આટની પોટલી. ૫
એ આહલ્યનું અસ્થુ સ્વરૂપ, પોલિ પછડો દરિદ્ર રૂપ;
હાઈ વિચારઈ ઉભો રહી, કોઈ પુરૂષ નઈ પૂછું સહી. ૬
અસ્થું કહી બટ આયો નીમ, જાંભણુ એક મર્યો નર તાંમ;
પૂછી વાન લેહનઈ સરિ નામિ, કુમારપાવ મવસ્યઈ કુંચુ હામિ. ૭
કુમારપાવ આહલ્ય નહવય, બોનનો નરિ આંજણ મદરિ;
નિહયજીપાવ મુન જીવન મૂઓ, જે બામણનો વયરી હુઓ. ૮

કલિયવન મુખિ બોલ્યોજસઈ, દૂતઈ દુખ વીસાર્યો તસઈ,
રે! બાનજી! કહુ સામસિવાત, પૂરા કહોઈ ન થાય માત ૮

દ્વંદ્વ.

સાગર વિપ્રા ડકિણિ જુઆ, અગનિ જમ (જમિ) રાય,
કવિ કહમ સાત અધૂરડા, પૂરા કિમઈ ન થાય ૧૦

ચરિત્ર

અસુ કહી આલ્યો બાબલો, હડી માર દોડો અણુમલો
જમ પૂછઈ બાબલુ તસ વાત, કિહા મિત્તપઈ પાટણનો નાથ ૧૧

ખીજ બોલ્યો તે નર તામ, કુમારપાન તુમ કિસું કામ
તું બીખારી હેર જર્યો, રાય સરીખો સબઈ કિસ્યો ૧૨

ઉધડતો નર બોલ્યો બોન, પડિઈ પરખ્યો ખરો નિટાવ,
પરીકેલુ પૂછુ હું કુણુમાતિ, જમ જણાવઈ એહની જાતિ ૧૩

હડી માર કહીઓ બિનાડ, જગનઈ જુકુ વછઈ આડ,
વેઠ મસાણી બદીવાન, એ સાતમતુ મયનુ ધ્યાન ૧૪

અસુ કહી નર આલો પયો, એક નરઆગતિ અર્થકે મિત્યો
રાય ખજરિપૂછી નર જસઈ, આરો આબડીસ બોલ્યો તસઈ ૧૫

ખીજ દૂત કહમ રે!, દુહા!, ખાય અસુ બોને પાપિષ્ટ,
આલજુ નઈ નદઈ કુણુ કામિ, આમડ છેડિના કહુ તુમ હામ ૧૬

પુત્રી વિકરો પરચી રમ, પરમાતિ પાપીનો સમ,
મૂરખ દેવ તણુ ધન ખાય, જીવ હણી નઈ કિદરિ ભરાય ૧૭

પર નિધા કરતો નર જોહ, પર બોજનઈ તમા તેહ,
કવિ કહમ સો કુભઈ નાહઈ, સાત આબડકેઈ કહી ન જાય ૧૮

અસુ કહી ભા આલ્યો જાય, પડિત બેઠિ હુઈ તસ ઠાય,
પૂછી વાત તસ રાગ તણી તેણુનાખ્યો બાબલુ અવગુણી ૧૯

- દૂત કહ્યું યેણે કારણ વદ્ય, રખે ગયે કે માહરઈ પદ્ય,
 વિનય કરતા વાકો નમય, યાયક યાયક નહે નવિ ગમય ૨૦
 પાડો પડિત લુડી જોહ, હાટ પડોમી કહીય તેહ,
 મીડો મહ્ય અનય માગણા, સાત અદેખા કાને સુણ્યા ૨૧
 અસુ કહી આલ્યો વાચાવ આગલિ એક મહ્યો નર બાલ,
 પૂછિઉં કિહા મલસ્યમ ભૂપાલ, તે નર બોલ્યો આલ પંપાવ ૨૨
 ઝાપો દૂત હુઓ મનમાલિ, નિર્ભય શુદ્ધિ નિચારે તિહા,
 હું ન વહુ સહિ ખેનર કાવ પગેદન સુ જાણુછ બાવ ૨૩
 રાગ બાવિક નિપા ચોગ જમગે જમગા પાડય સોર,
 અગનિ પારંધી કવિયણુ મ્હય, પરવદન સાતય નવિ લલય ૨૪
 અસુ કહી નર આપો જસય, સુતો નર એક દીશે તસઈ,
 જઈ જગાડ્યો લાગી પાન મ્હય કિહા મવસ્યમ પાટણુરાય ૨૫
 તે દારિદ્રી જાતિ કબાડ લેઈ કુદ્યો ઉઠિઉં ધાડ,
 આવિ દેખાડુ પાણુ ઘણી, મય ગયો છય છલણુ બચી ૨૬
 બાબણુ કહયે મુઝ લાગુ પાપ ઉઠિર બીવથી પ્રગટિઓ સાપ,
 સૂસૂરે નર સહી એકનો, તુ કમાડી સુતો બશે ૨૭
 વાધ મિય મિતર કુતિત, માજરીનઈ પાપી નરા,
 ભૂજગ ભખય ઉઠિર એકલા એ સાતય નર સદા બલા ૨૮
 અસુ કહી નર આપો જનય, અમલી એક મિલ્યો તસ દાય,
 પૂછી ખમરી રાગની જસઈ, નાખી ચરમનય બોલ્યો તસઈ ૨૯
 રે ! બાબણુ ! મુઝ નિધી ગાલિ, બાહાણુ પુજનય દેખાન,
 મારય પણિ માર્યું નવિ જનય, બાબણુ તય બોલ્યો તમ મય ૩૦
 રાકતિ પિના બહુ કરતો રીસ સુપુરનઈ નવિ નામઈ સીસ,
 દાન વિદુણો વછય મન, નિયા નિણુ કરતો બાગિમાન ૩૧

શ્રી વીતારાગાય નમઃ

શેઠ દેવચંદ લાલભાઈ જૈન પુસ્તકોદ્ધારે,

સંઘવી ઋષભદાસ કવિકૃત,

શ્રી કુમારપાલ રાજનો રાસ.

ખંડ ૨ જો.

દુહા

પદ્મકું માણસ દીસણું, બીજું માણસ વુંણ
ત્રીજું માણસ બોલકું, ^૧અવર પોસાઈ કુંણ ૪૩
બાબણ કહ્યું પ્રતિહાર નંધ, રૂપિં કાઢુ કરેસ
મેસવિ કુંભરનિરદ નંધ, પૂછિઉં ઉત્તર દેસ. ૩૫

અલ્પપદ્ય

જ્યહાણુ ભાટ પંડિત પ્રધાન, વીણાથી ઉપજ્ય અતિગાન;
દૂત કાર મુખ તિખાં હોય, વચ્ચે વિના ઋદ્ધિ પાંમજ સોય ૩૬
અસ્યાં વચન બાંખજ ભટરાય, દરબારી રવીઆયત યાય;
બોટાડયો જ્યાહણુ નરરાય, બાખી દૂતજ પૂર્વ કથાય- ૩૭
રવાંબી સાંઢમે પૂરણુરાય, બોલ્યાં વચન કહ્યાં નવિ નય
શ્રી દેવગુરુ નંધ ત્રીજો ધર્મ, નવા કરનો નાણુજ સરમ ૩૮
દેવલદેવી ભગની જસઈ, વિનય કરી નૃપ વાર્યો તસઈ
પાટૂ પ્રહાર કરજ તેણુજ ઠાય, પડી બોમી દુધ મૂર્છાય ૩૯
તે રીસાની આવજ દહાં, કુંભારપાલ તુલ જમજ છદાં
હોડો ચડો મમ કરો વિચાર, સર છતજ જો સો અંધકાર ૪૦

સીંહ છનઈ મૃગ મમા સીઆન બોલઈ બરમ્મ મુકમ ફાલ
એણી વાતઈ હુમ સીંહનઇલજ, કુમર નિરદ ચડો મહારાજ ૪
ભગની વાત સુણી બૂપાલ, કુમરનિરદ ચડિંક મમકાલ,
હય ગય રથ પાલક પરવૌ, બેગો ભગની ગ્રેમઈ મર્ગો ૪૨

દાઢ

રાજ-માણી-મુકાવોરે મુજ ઘરનારિ એ દેશી

કુમારપાલ તણી તે ભગની, આરી પટણ માંદિ રે,
બૂપનિ આગનિ નિજ દુખ રોષ રોની ન રહઈ ત્યાહિ રે ૪૩
અરધારો રે બધવ વાત, એણુમ મુક નીર ઉતાર્યુ રે,
જો જાની આણુ તો જીયુ નહી તરિ આપણુ હાર્યુ રે અ ૪૪
ગુરનઇ ગાવિ સુણી નૃપ ખીજો, પ્રયાણુ ભભા વજકાવી રે,
અગ્યાર લાખ લેઈ દન રાજ વીંગી માકજરી આવી રે અ ૪૫
અગ્યાર સદૃસ સાથે ગજ ધુમઇ રથ પાના નહોં પારોરે,
નાનિ ગોવા લોકલીકે રૂષ, કરતા માર અપારો રે અ ૪૬
જાણુ કવુ રાજનઇ જીહારઇ સખ કર્મો રજપૂનો રે,
કટક જોવા કારણિ તેડયા, મેઠાનીઆ નિહા દૂતો રે અ ૪૭
દૂતઇ કટક નિહાણુ ત્યાહિ, પુજણીકે પવાણુઇ રે
નીર ગલી વાવરઇ વિવેકઇ, જીવ જતન નિસાણુઇ રે અ. ૪૮
દૂતઈ સીસ ધુણાણુ ત્યાહિ, કુમર નિરદદ નિરખઇ રે,
તેડી રાય પૂજઇ તસ પ્રેમઇ, હાસ કરઇ કિમ દરખઇ રે અ ૪૯
દૂતઇ વાત કહી મુખિ ગાડી, સામવિ કુમર નિરદો રે,
પુજ પય પદાણુઇ ઠવતો, કિમ હણુરખઇ અગિ ઇદો રે અ. ૫૦
કુમારપાલ નૃપ એણીપરિ બોલઇ, ન હણુ વિણુ અપરાધી રે,
જીવજ ત કીટક જે કયુ નિજુઇ નવિ આણુ વિરાધી રે અ ૫૧

મિત્ર તણુઇ હું, ચદ સમાણો, શત્રુનઇ સૂર સરીખોરે;
 માહર બધ દેખાડું તુલનઈ, સુમતિ કરી તુલે નિરખો રે અ. ૫૨
 કુમારપાલ તિહાં દેખાડઇ, માત કદા અણુનઇ રે;
 સાગિતણુઇ પ્રદારઈ પરોઇ, ગગનિ સેવ્ય ભમાવત્ર રે અ. ૫૩

કુહા.

ચમત્કાર તે પાંખીઆ, વધ્યા તે પાગ દૂત;
 પૂરણરાયનઇ જઇ કહ્યું, વધરી દય અદ્વુત; ૫૪

ચઉપઇ.

વાત સુણી તેડયા વડીર, કાજ કરેવા કુણુ છઇ ધીર,
 લાખ મોવન તમ કરે પસાય, જે જઈ મારઇ પાટણુરમ. ૫૫
 એણાઇ અવસરિ તપ માલી જેઠ, પૂરણરાય સુ જોડો તેઠ;
 સ્વામી એ છઈ યોડુ કાજ, મારે કુંભરનિરદહ આજ. ૫૬
 કરી જૂદાર નર અધો સહી, છુરિકા એક છાની પાણિ મહી
 ચલી આગ્યો કદક મઝારિ, ઝલવા છલ જૂઝ દેણુઇ કારિ. ૫૭
 અણુઇ અવસરિ તપ કુમર જેઠ, અગડ અસી નર ગખઇ તેઠ;
 જાતા જનમંદિર જેણુઇ ગામિ, પૂજા ભમતિ કરઇ તેણે કમિ ૫૮
 આત્મ દેવન ઝમખ અણુદ, પૂજણુ આગ્યો કુમરનિરદ;
 જન મંદિર જઈ બધડો જસઇ, ધાયક માલી પછડો તસઇ. ૫૯
 કુમારપાલ પૂજનઇ કામી, પૂજ લિઇ તપ તેણુઇ કામિ;
 પૂજઈ જન પ્રતિમા મનિરગિ, આણી ઉતઠ અધિકુ અગિ. ૬૦
 એણુઇ અવસરિ તપમાલી જેઠ, જઈ ગમારઇ પછડો તેઠ;
 તપ મારેવા કરઇ ઉપાય, પણિ નવિ દિધુ તપ ધાય. ૬૧
 બાંમણ બંગની ન લલઇ વાત, કૃપી ન સમઝઇ ઉચો દાય;
 અધ નમણુઇ ગર્દભ ગાય, માલી ન મમઝઇ દેવો ધાય. ૬૨

આધા મુધા માર્ધ જસમ, મત્રીઈ નર દીડો તસમ, ૬૦
 બોલાવ્યો માલી તેણુમ કામિ, અડકી ઉભો પુ' કુણુ કામિ
 દાકયો માની તવ લલમ બયો ઉદયન તવ તસ દાયિ અલો ૬૧
 બોની નર તિહા બેયુ જસમ, પાલી પ્રગટ દુધ તે તસમ
 પશ્ચિ મુદ્ધિ માર્થો સિરિ ખધિ, તાણી બાપો અવનયખધિ ૬૨
 ઉદયન બણુમ નર સચુ કલમ, કલયિ જમ જવતો રલમ
 તવ માની બોલ્યો સરિનાગ આ પો નૃપ મારેવા કામિ ૬૩
 પૂરણુરાય મોકલીઓ રહી, પાપ કરેવા આ પો વહી
 આખમ માલી સાચી વાત અનુકપા આવી નરનાય, ૬૪
 છોડાવીઓ નર માલી તણુમ, એ કાપર મુજનમ શુ હણુમ
 જવનગમ પુણ્ય પ્રતાપજ હોમ, તવવગમ સાહમુ ન જૂઠું કોમ ૬૫
 પૂર્વ પુણ્ય જહારમ ખુટસ્યમ નિહારમ બેટા વયરી થસમ
 તેણુમ કારણિ નર કહુ છુ અહો માનીનમ જાવાયો તુલો ૬૬
 સીદડો સેય મુજનમ હણુમ, નવિ કરડમ લોહ લાકડ તણુમ
 કંથ્યાસાગર કુમરનિરદ છોડી મુખો માલી મદ ૬૭
 દેમ દમામ ચઢિઓ રામ, સાકખરીઈ છુટવા જાય ૬૮

કુણુ

જમ સાકખરી દૂડીઓ, પાહરીઓ નિજ દૂત ૬૯
 નૃપ પૂરણુ રણિ આવયો, કરસુ મુદ્ધ અણુત ૭૦

દાવ

રાગ આસાહરી મિધુઓ

અણુત જણી ખીલક ન આણી, ચડીઓ પૂરણુ રાય ૭૧
 જાળ વજમ અખર ગાજમ, બેલુ દસ બેયા થાય
 જાળા જેરી વહ નહેરી વાજમ નખ નિમ્માણે, ૭૨
 મોતમ કાલથી અતિ વિકાલી, કાપર પડીઆ પ્રાણે ૭૩

નાલિ^૧ હવાઇ મુંઝ ધાઇ, ચંદ્ર જાણુની જોડયો
 કાપર કેપઇ કામિની જપઇ, કહઇ મુઝ સકટે છેડો ૭૪
 ગુરજહ ગુપતી મારઇ છપતી, નાંખઇ તોજર વીરો
 બાંજુ વિહ્વલ આંગા તૂટઇ, વેદિ કરઇ વડવીરો ૭૫
 નિજ અવરખી ટોપી તીખી, હસીઇ મલઇ રણિ ભાલઇ;
 સાંહમા ચાવઇ ધા બહુ ધાલઇ, લીલી ભોમી ન હાલઇ ૭૬
 સલઇ સખઇ પત્રસઇ ધાઇ મનમુકી રણુ ઝૂમઇ;
 બેહુનર મક્ષીઆ બેહુલ મક્ષીઆ, રખેહઇ ચમાણુ ન સૂમઇ; ૭૭
 અશુનદે ઉડિઓ મેહવઇ મુંકિઓ, હાથે લાખ કમાંવયો;
 રણુથી ટલરા પાજા વલવા, પૂરણુરાવની આંવયો ૭૮
 ચીરમદે વઢો અંગિ અડતો, કહઇ રણિ રાણુ નાંમો;
 લખલ લાખું લુંણુજ ખાપું, તે કિમ કરં કરામો ૭૯
 વેગે વાગેલો હાથે ભાગો, ચઅણુહાથોડે જાય;
 રવામી કારણિ અડિઓ આરણુ, ન ગણુઇ રંક નઇ રાય ૮૦
 ઇસરદે આવઇ રણુ ઝંપાવઇ, ન કરઇ આતમ સારો;
 રણિ નવિ ટલીઇ કહો કિમ વલીઇ, મરણું એકજ વારો ૮૧
 રણુમાં વડનો અતિ આરડતો, નામિયો દુરો દુણો
 મુંકિ નં દીનઇ હરાંમ ન કીનઇ, કુંમારપાલણુ લુંણો ૮૨
 બીમ ન બાંનઇ રણુમાં ગાનઇ, ન ધરઇ નારી નેહો
 બહુપરિ વડીઇ રણુમાં પડીકં, કુંકમવરણી રેટો ૮૩
 ખિત્રી પાવા અતિ વિગલા, કો નવિ જાઇ બાગી;
 કુંમરનિરંદહ પૂરણુગવંદહ, લોહ કડાકડી લાગી ૮૪
 પાવઇ પાવા ઝૂમઇ ઝાણા, અસ્રને અસ્ર અનેક
 ગવવરઇ ગવનર રથડી રથ બડતી, અપત્ય યુદ્ધ નહિ રેખો. ૮૫

કૃષ્ણ

- અપત્ય યુદ્ધ નવિ દો કરમ, મિડુ રણિ જૂઠઈ રાય,
એણું અવસરિ નૃપ પૂરણે, ચિતમા ચિતા થાય. ૮૬
- અપત્ય યુદ્ધ કર્યો વિના, ડિગ વસિ ચારણ રાન,
બુદ્ધિ અસી પરિ કેવલુ, જમ નૃપ નારો જાય. ૮૭
- જમ છપ બોલુ જૂવટું, નિમ પણિ રણિ સત્રામ,
કાંચક કપા કર્યો વિના, નરિ જીવુ એણું હામિ ૮૮
- પૂરણ ચિતારી આન મન, લીના કનક રતન,
કુ ડગાનના સુખટ નઈ, વહણથી આપે ધન ૮૯
- કામણુ મોહણ વસિકરણ સેહે કાજ સમરથ
જેણે દીડે મુનિવર ચયે, તરણી પસારે હાય ૯૦
- સોવન ધન સુખઈ લીઆ, ન કરમ જ્યો હાય,
સેન નિઈ ચિત્તુ દેખિ કરે, ચિતા રમ નરનાથ ૯૧
- નૃપ દુખિઓ દેખી કરી, બો'યો સામન માહાત,
સુ મિષ્ટ ચિત્તુ દેખિ કરી, ચિતા સી નરનાથ ૯૨
- જહા લગમ તુ હિતો - હી, જહા લગમ કલિપચાયણ,
જહા લગમ હું સેવક અણુ, નિદા લગમ ચિતા મ આણિ ૯૩
- ત્રિજી ત્રિભુવન નમ ત્રિણિ જણુ જીપીમુ એક એક,
સુ ઘણ સાહમો થયો, ચિના મ કરો રેખ ૯૪
- અમો થોડા રિપુ ધણા, કાર જમ ચિતેય,
એકલ સર્વ હિતતા, તારા કાઠિ હયેય ૯૫
- સુર સુખટ નર પચ જણુ, માવર સો પચાસ,
આવી પકથુ સર્વ નાપણુ, મુકિ પીઆગી આસ ૯૬
- સિદ્ધ ન જીવ ચદ જલ, ન જીવ ધરની રિદ્ધ,
એકલો નાજામજે, જાદુ આદમ તિહા સિદ્ધ ૯૭

વાળ વાગેા જણુ મિત્રો, જણુવો અપાણુ,
 મુઝ દીઠઠ જો ડગ ભરઈ, તો જણુથી અપ્રમાણુ ૯૮
 સીદ કહઈ હું વનિ વસુ, મુઝ છેડીડ પરિમાણુ,
 અવરિ ભગ્યા હું ધણી, મુઝ ભગ્યા નહીં દાણુ ૯૯
 સિદડા મોટિ આખડી, પર માર્ગો ન ખાડ,
 પેહેનિ ત્રપે ન ચૂકિયે, ભાગ્યા ઠકિ ન થાઈ ૧૦૦
 એક સમાવ સીદડા તણેા, સુરતણેા ગુણુ એક,
 દિલગીર દવ દેખી કરી દિઠઠ સદરખઈ પેક ૧
 ચદ તણુ મુખ દેખતા, વાપે ઉદધિ નીર,
 સગલ સેન નગ દેખતા, બહુ વાપે બનવીર, ૨

શ્લોક.

વિદેસે વિગા મગો ધરે મગો સુમારપા
 સમાગે ભુગ મગો, અત કારે જિનનામ ૩
 અત સમય અરિહત સદણુ, રણુનઈ સમઈ ભૂતય,
 દોવ દમામા વાગતઈ, સર હુઈ ઉગાઠ ૪
 રણુ વાગઈ સગણુઆ, પાખરઈ કેકાણુ
 સૂગ ધરિ વધામણુ, કાપર પડીઆ પ્રાણુ ૫
 દેખીતા હુનર જરયા, કામિ કાપર ચાપ,
 પડઈ ઉગમણુી યુગડી, તો આચમણુા જય, ૬
 કાપર મલિયા કોડિ, મોડિ ખનિ આણેા
 આઈ નઈ આઈ વધારતા વઢવાતી વાર ન જણે
 હગણુ ધરે હચિયાર, વાટમા વાકા ચાપે,
 રહામા મતે મે સર, વદન તે વાડિમા ધારે
 સોહી દીડે ચઢે ચીતલી, મસ્તગી પુખનો દાવો ધરે
 બડતા બડે બગાણુ, માર્યા પહેલા તે મરે ૭

માર્યા પહેલાં તે મરે, જોડે વડાનું નામ;
 પેડે કામિ કાચર ધિયો, વદન ઉગ્યો તેણે શ્યામ. ૮
 એક પતિ નહ બીજું પ્રાણમું, રાખ સકઈ તિહાં રાખિ;
 ને ઉતયાં અધપાયકઈ, વડાનું ન અદૃષ્ટ લાખિ. ૯
 તેણુઈ કારણિ સામલ કહઈ, સાંભલિ કુંભરનિરંદ;
 તાહરો જસ જગિમાં ધણો, ઘું મમ પાડેસ મંદ. ૧૦
 સુર યજે ઘું સિંહચરિ, હીડ તે કરજે હાથિ;
 આપણનંદ નહી બાળધું, રાજ દીડ જમનાપ ૧૧
 કુમારપાલ મમ ચિંતિ કરી, ચિંત્યું કિંપિ ન હોય;
 જોણુઈ ઘુઝ રાજ સમર્પિયું, ચિંતા કરસયઈ સોય. ૧૨

સુમટ ખોમ દેખઇ તસ દાય, તુલક ધ્યાન ન ચૂકી રાય;
મૂરતિ તણીપરી હઇ ચિર ચઇ, કિમ મુંકઇ મન અંગિ યદી. ૨૦
કિમ સુપુરુષ જીવઇ હેલીઓ, કિમ સાકર ચાઈ એલીઓ;
કિમ મુગપતિ રણિ નાડો જાય, કિમ લીધું વત મુંકઇ રાય. ૨૧
કિમ પૃથવિ દાયઇ જગિ મેર, કિમ દીપકથી હુઇ અધેર
કિમ સોનું અગનિથી જવઇ, કુમારપાળ મનઇ કિમ ચક્રઇ ૨૨

હુહા

લીધું મન નવિ મુકીઉં, નિજ મન રાખ્યું કામિ
પડિકમણું પુરું કરી, ઉઠિઓ મુદ્ધ કામિ ૨૩

ચઉપઇ

જઇ વકાર્યો નૃપ પુરણ, સજ યાજે તુજ આમ્યું મરણ
મુકે પદપતો મુક સિરિ ધાય, પાગલિ ચોગી કરું હું રાય ૨૪
મુક તુક વપર અજઇ એણુઇ કામિ, સુમટમરાવઇ કેહઇ કામિ;
ઉતરી હેડો યાજે સર્જ, અર પુરે સું નહી મુક કર્જ ૨૫
એક ચિતઇ હોડો જવ રાય, પુરણ વિમાસઇ તેણુઇ કારિ;
તેણે દૂત જે સજાતો સાદ, તેણુઇ નિદા મુકયો સિદ્ધનાદ ૨૬
તેણુઇ નાદિ ગજ ભાગો જસઇ, બુદ્ધિ વિમાસઇ બૂપતિ તમઇ
કમરમધ તિહાં છોડી કરી, કાને ધામ્યો લોચો કરી ૨૭
તવ દાથી હુઓ હુશીઆર, મારઇ દાને સુદિ પ્રદાર;
ચાલ્યો ગજવર આગ્યો ત્યાદિ, પુરણગવનો મયગલ જહાં ૨૮
બૂપઇ બૂપ મિત્યા નેટલઇ, કુમર સજ થયો તેટલઇ
દાથી ઉપરથી ઉદકત, પુરણરાય સોર પધીઓ દુરદાંત ૨૯
કુમરનરિદંઇ ૨ અગ્યો પુરણ, જમ સીદઇ સજવઇ દુખમલ દર્પ;
તેણીપરી ગાલ્યો રાજ નિદાં, બાંધી ધામ્યો પાંગરમાદિ ૩૦

ત્રિશ્ચિ લાખ અસવારજ હતા પચ સદઈ ગયવર ગાજતા
 લાખ દશ પાયકનો ધણી, કુમરનિગદઈ કયો રેવણી ૩
 બાધો નૃપતિ અવનઇ જધિ, આગા ગૂજરકેરઈ સધી
 આવી બઈદા પાટણુમાહિ, વેગ બનેરી આણે ત્યાહિ ૩:
 કુમારપાન પચાર્થો ત્યાહિ, તાજરો પૂરણુ સમાસુ માહિ
 સમન કેધઇ મનમા ય્યા કિસ્તુ કરઇ જો પરવસિ પડો ૩૩

હાલ

રાગ આશાઉરી અવસર આજહેરે, એ દેશી
 પરવસિ બહુ ખમઈ રે, પણિ લેખઇ નહીઅ નિરધાર
 નવિ પામઇ સુગતિ દુવાર, નરિ યાપ મુરપતિ સાર
 વ્યતર બુવનપતિ અનતાર ૩૪
 પરવસ દૂખ ખનતા જાતિ બારી, ટાહિ તાપ સિર ભારો
 જીખ તરસ ખમતા નર પોઠી, ઉપરિ સહજતા મારો ૫ ૩૫
 પરવસ વચન ખમતા નર કેતા જણુ જો(ય)ણુ સો જાપ
 ડસ મસા મન્ડ કરકઇ કેના, રણિ સહજતા લોહ ૧ ધાય ૩૬
 પરવસિ સ્ત્રી સગ વિના જાજઈ એણુક મન્ડ ન ખાય
 વિણુ પાઇ મન પરવસિ પાનઇ, લેખઈ તે ન ગણાય ૩૭
 મન વિણુ તપ જપ કિન્દિયા ખોગી, ફાકટ કપ્પ કરિ જઈ
 મન વિણુ દાન દીધ તે મુરખ, સુગતિપુરી નવિધીજઈ ૩૮
 મન વિણુ જીવ ઉગારો જગમા, કાલગમરીઓ નાંમ
 મન વિણુ દાન દીધ તે કપિતા, બેઢુના ન સર્પા કામ ૩૯

કુલ

પરવસિ ખમતા ગ્રાણીઆ મેક્ષનણુ રૂચ ન દોષ,
 મન વિણુ નર પળી પસુ કપ્પ મ કરરો યાય ૪૦

દાલ.

રાગ-ધન્યાશ્રી કેદેશી કર્ણી; એ ટંકા.

- પરવસિ કાયા કલ્પિતે દુલ્લ હેય, તો રોગી સુખ પાવઈછ; ૪૧
 દેહી પખાલી જો નર નિર્મલ, તો મરછ જલમાં જાલવઈછ. ૪૨
- પરવસિ કાયા કલ્પ કૈતાં, મુગતિ તણુમ નહો કામિંછ; ૪૩
 શુર ઉપદેશ સુકાયા નર કૈતાં, તન ઉડમ પુણ્ય કામિંછ. ૪૪
- ભરમ લગાડી જો હુમ છૂટક, તો ખર છાકારઈ સોટઈછ; ૪૫
 મન વિષુ છોતિ કરી સુખ પામઈ, આતુક સરિ નવિ ખોટઈછ. ૪૬
- મન વિષુ જટા વધારઈ સુખીઆ, તો વટ મુગતિઈ જીવેછ; ૪૭
 ઉધમ મુખિ રહઈ તિહા ઝલ્લિ પામઈ, વાગોલ વૃક્ષ ટંગાયછ. ૪૮
- પરવસિ નગન ભૂમિ દૂખ ભાગઈ, તો પમુઆં સુખ થાયછ; ૪૯
 પરવસિ મુની રહઈ બગ પંખી, જનમ મરણ નવિ જાયછ. ૫૦
- પરવસિ આડિછ તરતા દીસઈ, તો બહુ સંખ પુકારઈછ; ૫૧
 કાયા ઉદ કરી સુખ હોઈ, તો મુરુ સરિ હારઈછ. ૫૨
- પરવસિ અગ્નિ જામઈ સુખ પામઈ, પડઈ પત માં દીવઈછ; ૫૩
 શુદ્ધ અદઈ જો જાહુચુ વાધઈ, તો અહિ સુખજરિ જીવઈછ. ૫૪
- પરવસિ પરમાનંદ પાવઈ, તો નાટકીઆ નિરખોછ; ૫૫
 મન વિષુ નારિં વેકુઠ જાય, તો મોરુ સહુ હરખઈછ. ૫૬
- પરવસિ દીધઈ શુભગતિ પાંચઈ, તો તરઅરૂલ આપઈછ; ૫૭
 મન વિન રાંમ જપઈ નર સુખીઆ, તો સુક મુગતિ મદઈછ. ૫૮
- શીલ અદઈ શિવમંદિર, તો નરપતિના વાજઈછ; ૫૯
 એકાકી વિચરઈ સુખ પામઈ, તો સિંહી ચિંતા ભાગીછ. ૬૦
- સુકવિ રહઈ પરમથુ ન કીજઈ, પરવસિપણી વાતોછ; ૬૧
 મન વિષુ ક્રિયા તપ, જપ, જુડો, લેલ વિના કમ દાયોછ. ૬૨

ધુન વિદુણા લાડુ જોવો, વેણુ વિના સણુમારોજ,
 તિમ મન વિદુણુ કરચી તેડવુ, કરનો ન લડુ પારોજ ૫૨
 પુરુષાતન વિણુ પુરુષ ન સોખઈ, તિમ મન વિદુણો ધર્મોજ,
 મૂરખ મન વિણુ કાયા કષ્ટઈ, તે નવિ સમઝડ મર્મોજ ૫૩
 દાન, શીવ, તપ, બાવન, પૂજ, મુન શુદ્ધિ જો હીજઈજ,
 પરમ પુરુષ કહઈ સુણુયો લોગા, મુગતિપુરી ગઢ લીજઈજ ૫૪

દુહા

મુગતિપુરી ગઢ લીજઈ, હીજઈ ધર્મ સુસાર,
 પરવસિ પીડયા દુખ ખમઈ, લેખઈ નહીંજ લગાર. ૫૫
 પરવસિ પણુઈ વેદન ખમઈ, તેહનો સોમો ભાગ,
 આતમ સાખિ જો ખમઈ, લહઈ મુગતિ ભાગ ૫૬
 પ્રાહિ કુત જગિ જીવડા, સહઈજ ન કરઈ ધર્મ,
 પરવસિ પીડયો દુખ ખમઈ, આવઈ ઉદય જમ કર્મ. ૫૭
 પરવસિ પીડયો નરપતી, નવિ ચાલઈ કાઈ પરાણુ,
 કુમારપાવ નૃપના ખમઈ, વચન રુપિઆ બાણુ ૫૮
 બોલાયો બોલઈ નહી, લાજ્યો હૃદય પ્રાહિ,
 ગતિ, મતિ, બવ, પ્રાકમ ગયુ, નાહી શુદ્ધિ સુ ત્યાહિ ૫૯

ઢાલ

શામ આશાઉરી સિધુઓ - રહિ અમણિનો, એ દેશી
 શુદ્ધિ ગઈ પરહતિય ચડો, કિમ છૂટઈ રાવ,
 જીમ પુકિની કાઢના, સી કરઈ ઉવાય શુ ૬૦
 જાણી વત ભૂપઈ જસઈ, બોલ્યો તતતાવ,
 જીમ ધણીની કાઢના, ચાચઈ દેશમા ગતિ શુ ૬૧
 પુન કપુત્ર જો હુઈ તો ખમવું માવ,
 પીપતથી નર જો પડઈ, નવિ દીજઈ વાવ શુ ૬૨

છુડી જઈ સિરિ બાલજો, તો કો નીર ન કાઢય;
 અવરી રત્ન ગલુઅ જો, તો કો પેટ ન ફાડય. પુ. ૬૩
 કંચવ દુહલ્યો કસ ચઢય, ખંડી જીમ ચોલ;
 અગર દહતો ગુણુ કરય, જીમ પાંન તંબોલ. પુ. ૬૪
 છોલી છુંદી છુંબરી, કીધી કટકા કોડી;
 તુલસી મીઠી સેવડી, જેહની નહોં જોડી. પુ. ૬૫
 ચંદન ધાડો પરિમલય, દુર્ગા ન ખોલય;
 બેહુ પરિ વેષો વસનઈ, તુલસી મધુરં ખોલય. પુ. ૬૬
 એહ સમાવ ઉત્તમ તણો, સુષ્ટિ બહમની ખાય;
 અન્યાય તો તુલસી આપણો, કીજય કિમ પેટ ધાય. પુ. ૬૭
 બધેવ વચન સુંદરી બહમનિ, ચય ચાતિ સુગણ્ય;
 ભોલ્યું વચનજ પાલવા, કશં કાંઈ ઇલાણુ. પુ. ૬૮
 કમલાં પુછિઈ જીભી કરી, જણે જીમ કાડી;
 રાજ્ય તે પાણુ આપીઉં. ચઢિઓ સરહ નમાડી. પુ. ૬૯

હુહા.

સરિહ નમાડી સો ગયો, ન કરય ફિરી જવાય;
 પૂરણુરાય નિવારીહ, દેસ સકલમાં પાપ. ૭૦
 શ્રીજીનની આચા વહય, નાંગય મુનિવર રીસ,
 જૈનધર્મ દેખી કરી, ન કરય રાજ્ય રીસ. ૭૧
 એમ દેશે આચા કરય, ધન્ય છું કુમારનિરંદ;
 સામાયકવત પાલતાં, ન થયો રાજ્ય મદ. ૭૨
 આર સામાયક ચિતઓ, સમકિત શુદ્ધ વલી જેહ,
 દેસવત ત્રીજો કહુ, સર્વ વિરતિ જાગિ જેહ. ૭૩

ત્રિણિ સામાયક નૃપ ધરમ, પહમનુ સમકિન સાર,
 જન ગુરુ ધર્મદ કારણિ, મરણુ કીઓ ખુઆ ૭૪
 જન આમાનિક સાયવમ, ગુણ જત્રીસ પ્રકાશ,
 સોવન અદાર ગુરુ તણા, અન્ય નિખાવમ ખાસ ૭૫
 દેસ વૃત્તિ ત્રીજી કહુ, સામાયક શુભ ભણી,
 મત બાર અગિ ધરમ, સરિ વહમ જનનર આણુ ૭૬
 આણુ વહમ અરિહતની, કારણુ પણુમ ન ચનતિ,
 રણિપડિકમણુ તે નૃપ કરમ, નવિ મનિ તેઅ ખસત ૭૭
 ત્રિણિ સામાયક નૃપ ધરમ ચક્રવર્તી ભાવન ભાવિ,
 તુમુ મત નૃપ ઇમ વહમ, સિધ દશમાનો લાભ ૭૮
 ચઉપમ

દેશારગાસિક દશમુ નન, પાનમરણ દેહ કરમ પવિત્ર,
 સેમ મન નૃપ નવિ ખંડો, તિહા અતિયાર પચ ૭૯
 ઉત્તમ કુતનો એ આચાર, નીમી ભૂમિકા નર નિરધાર,
 નિદાધી વરત અણુવામ નદી ઇદામી નરિ મોકવતો નદી ૮૦
 રૂપ દેખાડી પોતાતણુ સા. કરમ અતિ ત્રાડમ ધણુ,
 નાખી કાંકર થમ જો તે નર કૃપિ પડતો દેખતો. ૮૧

દુહા

ઉડમ કૃપિ તે પડમ, જે કરતા વૃત ભમ,
 ભવિ ભવિ દુખીયા તે ભમમ, કુતહો સુર ગુરુ સત ૮૨
 દોપ સકવ વર્જત ભનુ, નન દશમુ જે સાર,
 કારણુ પડિમ નૃપ નવિ ચનો, સુણુયો તે અધિકાર ૮૩

ચઉપમ

અગડ બારી ગુરુનર્મ ઉચરમ, ચક્રમાસમ નવિ કટકમ કરમ,
 વાત દુર્મ પરદેમ જસમે, યુગન ગર્જની આળે તસમ. ૮૪

- સખલ સેન લેખ નિજ હાથિ, ગજ, રથ, યોડા બહુ સંધાતિ;
આંકસ બાજી લેખ કરી, વીંટી મુગવ પાટણુ પુરી. ૨
- આવ્યા મુગલ જાણ્યા જસઈ, દરવાજા લેખ બીડ્યા તસઈ.
ચિંતાતુર હુઆ જન લોક, પાટણુમાંદિ રહ્યા સહી ફેક. ૩
- એક કહધ નર છાંડી જમ્મ, એક કહધ નર માંડી રહીમ;
એક કહધ કાંધ ચાધસ્વધ, એક કહધ જાગી જાગ્યરયપધ. ૪
- એક કહધ એનિસરાય, એક કહધ વૃષ ચદીસ ન જાધ;
એક કહધ વૃષ નાસધ આજ, એક કહધ વૃષ ખિત્રીસી લાજ. ૫
- આગાઈ નાસ રાવતણુ જોહ, રથ સમાધિ ભાગો તેહ;
પથી લોક તસ પૂછધ તિહાં, લેખ કહી નર ૨ નાસક કિહાં. ૬
- બહુ છવ્યા હવધ સુ છવરથો, કુમની રીતિ ૨ તે કિમ ખંડરથો;
સોમ કહધ સુણુથો નર સાર, નાસતાં મુજ ગયો અવતાર. ૭
- જનમ લગઈ નાકાની દેવ, તુ આ કાહી પામ્યો દેવ;
કાલી ટલી એ ધોળી ચધ, સોમ અપસામ નાકાનો સહી. ૮
- અમ્યાં વચન જામ્મધ પુર લોક, ન મલધ ધવણુ પાણી બોક;
શોકતુર હુઆ નર જસધ, કુમારપાલ વીનવીઉ તસઈ. ૯
- જૂપતિ કહધ વિવહારી મુલો, નીમ ગલો સમામહ તણો
લીધું મત નવિ કઈં અસુહ, આર માસ નવિ કીમઈ મુહ. ૧૦
- અસ્થુ વચન નરનાયઈ કહું, મહાજન તિહાં ચિતાતુર થયું;
જમ વીનવીઉ ઉદયન તણુધ, કસું કરેવું અમ આપયુધ. ૧૧
- ઉદયન કહધ મન નિશ્ચલ કરો, ચિંતા દુઃખ મનથી પરિહરો;
જેણુધ દીધું છધ પાટણુરાજ, તે ચિંતા કરસ્વધ સહી આજ. ૧૨
- અસુ કહી ચાલ્યો વાણીઓ, જુદી બોલ દીધી આણીકિ;
ઉદયન મંત્રી મનિ ઉવાસિ, પુહૂતા હેમાચાર્ય ૪ પાસ. ૧૩

ગુરુ વદી બધડો તસઠાય, સ્વામી કરવો કિર્યો ઉપાય;
 પાટણુ વીટિકં મુંગવ ફિરી, ભૂપદ વદવા અગમજ કરી ૧૪
 ધીરજ લોકતાણું નવિ રહઈ. જઈ તે કુમરનિરંદહ કંઠઈ,
 નૃપતિ તો અગડનો ધણી, ન વદઈ તે સમામહ બણી ૧૫
 તે માટઈ મયા કર આજ, જીમ રહઈ કુમારપાલની લાજ,
 દુહા સરિજો ગુરુ માયઈ છતાં, દીધુપણુ ૧ હોરવઈ ગજતા ૧૬
 અરયા વચન સુણીઆં મુનિ હેમ, કુમારપાલ પરિ સખમો પ્રેમ,
 જીનસાસન સોખા નઈ કાજ, તેડી દેવી તિહા ગુરરાજ ૧૭
 ચક્રેશ્વરી આવી તેણી કાર, પ્રેમઈ ગુરુનઈ લાગધપાય,
 દેવી કંઠઈ તેડી કુણુ કામિ, હેમસરિ જોડ્યા તેણુઈ કામિ ૧૮
 વારવાર કહું દુજ ધણુ, સંકટ ટાલો પાટણુતણુ;
 મુદ્ધ અગડ છઈ નર મહારાજ, રાખો જીનસાસનની લાજ ૧૯
 ગુરુ વચને દેવી સજ્જ થઈ, નિસિમર મુંગવ દવમા ગઈ;
 આવી જહા બધડો સુવતાન, નિદ્રા દેઈ દીકું નિગાન ૨૦
 સોવન ઢોલીઓ લેઈ કરી, મુંગલનઈ રચાણો ઉપહારી,
 જઈ મુકયો ગજણુવઈ તિહા, કુમારપાલ નર સુતો જહા ૨૧
 પ્રહ ઉગમતે સ જાગ્યો જસઈ, પાસઈ કાય ન દોડો તસઈ,
 પેખઈ ખિત્રિનો પરિવાર, અસુર લીધ તવ કરઈ વિચાર. ૨૨
 બડા બખત ભૂપતિડા સહી, ઉનડી બાત ન જઈ કહી,
 કેા એક દેવ ફરિતા એહ, એ કાષ્ઠનો હઈ આદમ દેહ ૨૩
 અજળ બાત હુઈ દુની માહિં, અસી ઠોરિ હું આયા કયાહિં;
 અજ મઈ જણા પાઈ કિહા, જીનમ કજજ ગયા મઈ સહી. ૨૪
 છોડછગા નહીં મુજકું આજ, વચર પાતસાહ દોંદરાજ;
 જીમઈ જીનકુ છોડયા બહુત, એ મુઝકુ દિછગા સહી મોહોત ૨૫

અમ્મ વિચાર કરઇ નર જસઇ કુમારપાળ જોલાનઇ તસઇ,
 સામલિ રે મુગન સુનતાન હઇ મ કરિ તુ મયનુ ધ્યાન ૨૬
 તે તુ હઇ મુઠ ચલિક વસ, ખાયાને હણુ નહી જે હંસ,
 જે મુઠ સરજ આબો મીર, તુ તુ માદરો સહી વડવીર ૨૭
 અસ્થા વચન તપ માખઇ ત્યાહ, ખુસી હુઝો મુગન મનમાહિ,
 હુ આ યો વઢના તપ બણી, એણુ મુઠ કરમતિ રાખી બધી ૨૮
 સહી એ રાખ જાતિ સુજાતિ, પોન પિના નરિ નીપઇ માતિ,
 અવગુણ પુમિં તો ગુચ કરઇ, જે સુપુરપ નર હુધ સરઇ ૨૯
 અસ્થ વચન મુગલ હચ્ચરઇ કુમારપાલસુ મૈત્રી કરઇ,
 કટક લેઇ નર પાઝો ફિરઇ, પાનઠ દેશ બણી સચરઇ ૩૦
 કુમારપાળનો ગુણ ચિતિ ધરી, દેસમાહિ અમારિજ કરી,
 જીવદયા જગમા વિસ્તરિ, ગર્જનીખાન યો સવરી, ૩૧
 અનેક જીવ ઉગરીઆ જેહ, કુમારપાલનો મહિમા તેહ
 એમ વ્રત દશમુ અગિ ધરઇ, કારણ પડિઈ નવિ બગજ કરઇ ૩૨
 અમારમા વ્રત અગિ ધરઇ, પર્વ તિથિ તપ પોસો કરઇ,
 ચાર આદાર પચ્ચમે નિરધાર, રાત્રે નિદ્રા નહિ લગાર ૩૩
 નિજ ગુરનઇ નિસામણુ કરઇ, સુનિનન તપ મુખિ આદરન,
 કામિ ગુરસુ જોનઇ રાય, બણઇ ગુણુ કે કરઈ મજાપ ૩૪
 પામ અતિચાર અગિ ટાલી સધારાની જોમી સબાલી
 કડિલ પડિતેહી વાવનઇ, તપ દુતો જહુવિધિ આદરઇ ૩૫
 પરઠવતો તપ જહા માતર, પ્રથમ દ્રષ્ટિ જોઇ ખર,
 અણુજણુહ જસગો કહી, પરઠવતો જયણુઈ સહી ૩૬
 વાર ત્રિણુ કહેતો વેસરે, નિસહિ આવસહિ હચરે,
 કાલવેના તપ વાદઈ દેવ, પોસાની તપ કરતો સેવ ૩૭
 પૃથવી પાણી તેહ વાય, વનરપતિ જહી વસ કાય,

સપટ તેહનું ટાલધ રાય, પાતધ પોસો નિજ મન હાય ૩૭
 દિવસધ નિદ્રા નહોં નૃપ તણુધ, સચારા પોગિસિ નિતિ^૧ બણુધ,
 અવધિઈ સચારધ નહિ જેહ, મિચ્છાદુકક નાવધ તેહ ૩૮
 પોપધ રાય મચારો કગધ, પારિ વહિતો નવિ માચરધ,
 બોજનની નરિ ચિતા કરધ, નૃપ જુનો ઋષિનિ પરિ કગધ ૩૯
 પારી નૃપ હુહાગઈ મચરધ, મની આનમનઈ ચિતિ ધરધ,
 ધણા પુરુષુ નૃપ પારણુ, એહજ ન્યાય અતરનારણુ ૪૦

હુદો

એણીપરિં નૃપ પોતધ ધરધ, મત સતનમા સાર
 હવન નન બોનુ^૨ ખારમુ, ઉત્તમનો આચાર—૧

દાવ

રામ બણુધ હરિહીધએ—દેશી રાગ રામઘી

ખારમુ મન ઈમ પાનનો, દેતો મુનિવર દાન રે,
 પાત્ર પોખીરે બોજન કરધ, હઇંડધ બોખુ ધ્યાન રે બા ૧
 અતિથિ સન્નિભાગ સુમચવધ દેતો જે મુનિ દાય રે,
 તે પણિ અદાર પોતલ લીધ, મુખ કરધ બકુ બાતિ રે બા ૨
 સાધુ બસો અનધ સાધવી, શ્રાવક શ્રાવિકા સોય રે,
 સમ મકલનધ રે પોનના, પની તીર્થ કર હોધ રે બા ૩
 એક દિન કુમર નરેસવર, આન્યો વદન કામિ રે,
 ગુરુ સિરિ ખાસર ઓઢીક, નૃપ^૩ લાગ્યો તેણુધ કામિ રે બા ૪
 વિનય દરિ નૃપ બોલીઓ, સામતો હેમચર્ચીદ રે,
 જે તુમ ખાસર ઓઢીક, લગ્ન કુમરનિરદ રે બા ૫

૧ નૃપ ૨ બાખુ ૩ લગ્નકુમારનરિદરે.

જેમ કહ્યું મુજો નરપતિ, હું ગયો ગાયરી કાંઠિ રે;
 દુઃખલ શ્રાવક સુમનસિ, પાપ નમઠ તેણુક હાંનિ રે. બા. ૬
 ભાવ સદિત નર બોધીઓ, આગ્યો મંદિરમાદિં રે;
 લાજધરિ મુઠ આપીક, ચીવર ખાસર ત્યાંહિં રે. બા. ૭
 મુનિવર સોય મમતા નહીં, કુણુ ખાસર કુણુ ચીર રે;
 ભાવ વડો જગમા વડવીર, ભાવિ રામડી ખીર રે બા. ૮
 તેહના હરખનંદં કારણી, જોડું ખાસર નિત્ય રે;
 તે ધન્ય શ્રાવક છરીક, અઘતર્થ ચિકમાદિય રે બા. ૯
 જે નર બહુ ધન પાંખીઆ, મમઝવાં શાસ્ત્રનો મર્મ રે;
 તે નવિ લખખીઆ વ્યય કર્ય, તો સુ સમજીઆ ધર્મ રે. બા. ૧૦
 આજ વડા છુલો નરપતિ, ન કરો આખીની સાર રે;
 દિનકર તિમિર ન નિગમઠ, કુણુ દાનઘ અધકાર રે બા. ૧૧
 ખાસર દેખીઆ લાજઆ, તો મુનિ માનો વચન રે;
 જે કુલ નિરધન ગાવકા, તેડ ધરિ આપીક ધન રે. બા. ૧૨
 એણે વચને તૃપ હરખિઓ, લાગો મુનિવર પાપરે;
 મુક પડી છુલ દાસનંદ, તે ખમુજો ઋષિસાધરે. બા. ૧૩
 શ્રીગુર વદીઆ તૃપ વળ્યો, આગ્યો આપણુ ધર્મરીરે;
 બહુ ધન શ્રાવક આપીઆ, વણુજ કરો બહુ પધરીરે. બા. ૧૪
 બિહુતરિ લાખ સોવન ટકા, મેલ્યા શ્રાવક ડંડરે;
 પોપ કર્ય બહુ પુરુષનો, પાવઠ મન અખડરે બા. ૧૫
 એહવા જે સાહસી આપણાં, સીદના વથી હોધરે;
 સદસ દીનાર દેઠ કરી, તૃપ તેહનું મુખ જોયરે બા. ૧૬
 કોડિ સોવન ધન વ્યય કર્ય, શ્રાવક બકિત નમ કામિરે;
 સાતઠ ખેત્ર સતોપતો, ધન વાગ્યાં શુભ કામિરે બા. ૧૭

ઠાણ.

સુર ગીતારમ મારમ જોતા એક મુનિવેશિ દોડા એ દેશી રાગ-આશાવરી
સિંધુઉ રાગ વરાડી

પાય અતિયાર એહના બાખ્યા, તે ટાલો નરનારિ,
આહાર અસુઝનો હેતા મુનિવર, દોષ કહ્યું મુનિચાર^૧,
હો બાવિકા પાય અતિયાગ ટાલો-આમલી ૧
અણુદેવા હુદ્ધિ કારણિ કિરપી, આહાર અસુઝતુ કીધું,
ભવિ ભવિ દુખિએ તે નર થાઇ કર નવિ હયો કીધું હો ૨
આહાર અસુઝતુ છછપણિ આગમ્, તે મમ સુઝતુ સારો
અગિ અતિયાર આવઇ બાઇ, પડિત આપ વિચારો હો ૩
વસ્ત હુતી નર પોતા કેરી, તે કિમ પારકી કીધી,
પારકી ફેડી આપણી આખી, બાખી મુનિવર દીધી હો ૪
મધુકરી કામ થયો નર છહા તવ જમ ખુણુખ પછો,
અગિ અતિયાર તેહનમ્ આવઇ, પ્રગટ મમ નમ્ જમીડો હો ૫
અસુર કરી આયો મુનિ તેડણુ, જવ ગયો આહારનો કામ,
જે નર કરમ્ અગિનિ તિતુ એહવા, એહનવે પાપ વિશાન હો ૬
સાવર્મિક, સીદાતા જાણી, ન કી તેહની સાર
રી લખમી તસ મદીગ માદિ, ન કરમ તત્તવ વિચાર હો ૭
દીન ઉધાર ન કીધું જેણુમ્, તે સુખ સસાર,
અતિ ઉડા મન ધરણુ^૩ ધરતા જામસ નરગ મઝાર હો ૮

દુહા

પય અતિયાર એ કલા, ટાલઇ તે નગરાય,
મત બારમ્ અગિ ધરમ્, ન કરમ પાતમ વાત ૧

દાઘ

મંડલાવતી વિજય વિરાજીત એ દેશી રાગ માલવ ગોડી.

પારવત આદર્ય અગિ, ઉચ્છવ મહોચ્છવ અતિહિ મ ડાણ,
 સમકિત શુદ્ધ હિચરીક વચને, કુમર નિરંદરદ ચતુર સુગધ. બા-૧
 મણિમુક્તાશ્લ યાલ ભરીનઇ, વધાગો (મુનિ) હેમસરીદ,
 સંધ ભકિત કીધી મનિ રગિ, દાનિછે વરસઇ કુમરનિરદ બા-૨
 જપજપકાર હુઓ જમમાહિ, ઉગોતતલો સુખિ વધી જેમ,
 ચૈવતજી મુખમદ ધણેરા, અમાવાસ્યા રપધી જેમ. બા-૩
 ધરિ ધરિ તોરણિ મગતમાલા, જૈન ધર્મ દીપઇ અભિરામ,
 અકેસક વસે કુમરનિરદદ, રાજઝણિ ધરાવઇ અભિરામ^૧ બા-૪

કહા.

રાજ ઝણિ નામજ હણુ, હરખ હુઆ નરરાધ,
 જૈન ધર્મ દીપાવરા, કરઇ સો કેહિ ઉપાય ૧
 કુમરનિરદ મુખિધમ કહઇ, જૈન ધર્મ જગિ સાર,
 જે જનધર્મ નઘા કરઇ, તજઇ તે પરિવાર. ૨

અઉપઇ

તજઇ માતા મુકી મદધરિ, નેદનઇ જનવચનસું વપર,
 તજઇ તાત ન લાઇચાર, જૈન ધર્મ જે કરઇ અસાર ૧
 તજઇ બધવ જે પણિ સગો, જૈન ધર્મથી જે ઉમગો;
 તજઇ ભગિની મુકી મામ, નેદનઇ ન રચઇ જનવર નામ ૨
 તજઇ પુત્ર પોતાનો જણિ, જૈન ધર્મની કરતો દાણિ,
 તજઇ પાપી પુત્ર વર્ગ, રાવ કહઇ જમ લદઇ સર્ગ. ૩

કુહા.

સરમ લહીઈ શુભ પરિ. ન કરધ મિથ્યા સંગ; .
 જૈન યતી આવક તણુઈ, દેખી ઉપજઈ રંગ. ૪
 સેવ કરધ આવક તણી, આવક પણિ ધરી દાસ; .
 સજન તે આવક બલો, જુહા આવક તિહાં વાસ. ૫
 સારથી પણિ આવક બલો, આવક બલો અપાર; .
 પંથિ પણિ આવક બલો, બોલઈ તત્ત્વ વિચાર. ૬
 કુંભરનિરંદ એણીપરિ બણુઈ, આવક સમો ન કાઈ. .
 તેણુઈ કારાણે નિજ રાજમાં, જૈન કીઆ નર સોઈ. ૭
 જૈન જૈન સહુકો જપઈ, ન દણુઈ જંતુપરાંણ; .
 રાજ નિઃકટક પાલતો, કોઈ ન ખંડઈ આંણ. ૮
 એણુઈ અવસર સોરઠ મધ્યે, રાય સમર દૂરદાંત; .
 આણુ ન માનઈ બૂપની,^૧ ખીજ્યો નૃપ એકાંતિ. ૯
 ઉદયનનંદી તેડી કરી, નૃપતિ દિલ આદેસ; .
 સોરઠ દેસ આલો તુલો, જીપો સમર નરેશ. ૧૦

દાઘ.

ઘોડીની સુખ બોલ્યો યુનિવર, એ દેશી રાજ ધન્યાશ્રી.

જીપેના કાજ સમર નરેશ્વર. રાય
 ચઢી ઉદયન સોરઠ દેશમાં જાય
 બહુ સેના સંધાનિદી હયગયરય નહોં પારો
 ગડઈ ત્રંબ નિશાણુ, ચઢીઆ બહુ અસવારો; ૧
 દલ પાલીતાંણુઈ, કટક કરઈ મેલ્લાણુ;
 તિહાં ઉદયન ચઢીઓ, સેનુંજ સોય સુગજ;

જન દેખી દુરખ્યો રહો, તે મસ્તગિ નામિ
 દેઈ પ્રદક્ષણા ચેઈ,^૧ વંદન તમ દાર ૨
 ચરીઓ જવ ધ્યાની, નયણે નિરખ્યહ ત્યાંદિ;
 હંદિર એક દીવો, ચાચ્યો લેઈ ખીલ ગાંઠિ;
 તે બરડાઈ દોડો, જઈ મુંઝાવઈ તેહ;
 તવ ઉદયન ચિતઈ, અનરથ સખડો એહો. ૩
 જો અર્ચક ના આવવો, હું ચૂકતો ધ્યાન;
 જો ધ્યાન ન હંડું^૨ તો, લાગઈ દેવ વિમાન;
 જો ધિગ ધિગ મુઝનઈ, મુઝીં તીર્થ સારો.
 સી લખખી તેહની, જોણઈ^૩ ન કીડું ઉધારો; ૪
 શી જનવર બાખ્યું, ન કરઈ તેહ વિચારો;
 પુણ્ય અણગુણે જો કરતા છરણ ઉધારો
 ધમ આતમ નિદિ અમડ કરઈ તિહાં ચારો
 અજાવત એકાચણુ સિયા પાન પરિહારો ૫
 જહા લગિ જીવન કરાવું તિહા લગઈ એ મુઝનીમો
 ઈમ કહી નઈ ઉદયન ચાપઈ સમરજ સીમો
 રણુર જગતઈ હમકઈ દોલ દમાંમો
 રૂપ સમર સંધાતિ લાગો લોહ સંઆમો ૬
 તિહાં ચૂર્જર શુષતિ કુટઈ તોજર^૪ તીરો
 જિદ્દ દન જૂઝઈ બાજઈ નહીં વડવિરો
 કામર તિહાં કંપઈ પાછે પગલે ચાલઈ
 સર રણુમાં ધસીધસી સામા ઘા ઘાલઈ ૭
 જલ્યો ઉદયન સમરરાય તિહાં હારો

તેડી તસ બેટા તેહનમં રાજ બિસાર્યો
 આંશુ કુ મરનિર દો કરમં તે સોરઠ માહિં
 જીવજ ત વલી કર્યે, કોમ ન મારમં ત્યાહિં ૮
 ઇમ મત્રી મોહુ કીધુ રાયતુ ક મ
 જસ પડે વળવ્યો રણુમાં રાખ્યું નામો
 વલી ઉદયન પાછો અગિ અછે બહુ ધાય
 તેણુમં ચિતાતુર મત્રી યયો મનમાહિં ૯
 મુંકમં નિસાસો ઉદયન મત્રી ત્યાહિ
 પૂઠિઈ તસ સુમટે દૂધ ચિંતા મનમાહિ
 બ્રજયા નમં બ્રજયા તુમે કર્યા બહુ કમો
 મરવુ સહી સહુકો સોઠ તણો કુણુ કમો ૧૦
 તવ ઉદયન બોલ્યા મણુ ખીલક નહો વીરો
 મુઝ મનિ એ દુ ખ છમં આર સત્ય સરીરો
 ઉધાર અપૂરવ ગિરિ ગિરનારિ પાળે
 અ બહુ હહ નાયક મુનિ નીજામણુ કાળો ૧૧

કુહા

મુનિ દર્શન સુઝનમં નહો તેણુમં કારણુ દુ ખ થાય
 નિસુધી મુનિ આરાધના સો સુઝમતિ કિમજવ ૧
 ખાતમરણુ આગમં કીચા જીવ અનતી વાર
 મુનિદર્શણુ વિણુ નવિતયો ન લલો એ બવ પાર ૨
 તેણુમં કારણુ ચિતા નહુ ઝુરે દહ્યા મઝારિ
 અત દાલિ મુનિવર નહો જીવ રક્ષમં સસારિ

ચતુષ્ઠી

અસીવાત ઉદયન જવ કહી, સુમત સદ્ બોલ્યા ગદગદી;
સ્વામી ચિંતા મધર કદમ, સુર સકલ સુણી એણીપરિ વદધ. ૧
સ્વામી શ્રીસેતુજ ઉદ્ધાર, પામ બધાનું ગિરિ ગિરનારિ;
કંડ નાયક અંબડ વિખ્યાત, ત્રિશુ બોલ બાહરે હાથિ. ૨

આરૂઢના ઋષિ આહો છોહો, તે મુનિવર નમ્યાણું અહો;
જોતો ઋષિ નવિલા ભઠ જસઈ, વડે પુરુષ એક આપ્યો તસઈ. ૩
તેહનધ પહિરાઓ મુનિ વેધ, ધર્મકથા તેણુમ કહી અનેક;
ધર્મો ભાયા મુમિતિજ સાર, જાણે મુનિવર શુદ્ધ આચાર. ૪
સોય પુરુષ નઈ આપ્યો તિહાં, ઉદયન મંત્રી મહાં છહો;
મુનિ દર્શણ દોહું જસઈ, મંત્રી ઉદયન હરખો તસઈ. ૫

બે હરજોડી લાગ્યો પાપ, છોહો ભલે આબ્યા^૧ ઋષિરાય;
પાપતાપ દૂખ નાહો આજ, તઈ સાધુ દૂખર માહર કાજ. ૬

એમ ઉદયન સુખશાતા લહધ, મુનિવર ધર્મકથા તિહાં કહધ;
ઉદયન આલોધ નિજ પાપ, ખમત ખમણા કરતો આપ. ૭

સાખ ચૌરાશી યોનિં જોહ, ભમતાં પાતમ લાગ્યાં તેહ;
કોઈક જવ ઉપરિ કીધી રિસ, તાસ ખમાવું નભી સીસ. ૮

રાજકાજ પશ્ચિ મયલાં દોપ, લોજિં પાપ કર્યાં ને દોપ;
સંકલ જવડું મુજ ખાગણ, પાપ આલોધ તિહાં આપણું. ૯

ગજ રથ ઘોડા વાડી વજ, ગામ નગર પુર પાટણુ ધન્ય,
ચાર આદાર મુખિ છંડધ અજ, વેસરાવધ પોતાનું તનન. ૧૦

હાદસ મત આલોધ કરી, ચાર સરણા મનમાંહે ધરી;
સમકિત શુદ્ધ કમું તિહાં શીરી, મંત્રી પુદ્ગો દેવની પુરી. ૧૧

મત્રી સ્વર્ગ પ્રહુનો જસઈ, લંઠ પુરુષ વિમાસઈ તસઈ,
 દેખો વેશ તણો મદિમાય, ઉદયન સરીખો નમીડ પાય ૧૨
 જોણુછ વેપઈ પૂજણો બહુ, જોણુછ વેપઈ મુઝ નમીઈ સહુ
 સોય વેપ જો મુઝ જોય, તો મુઝ સરિખો મૂઝ ન કોય ૧૩
 ગર્હબ પામ્યો જો જવ હરી, નવિ ખાઇતો મૂર્ખસિરી,
 દારિદ્રી કરિ ચહિયુ રતન, મહા મૂર્ખ જો ન કરઈ જતન. ૧૪
 મશ્દેસઈ લલ્યુ ગગનીર, નવિ પીડુ નવિ ધોયુ શરીર,
 સોય પુરુષ મૂર્ખમા દુહો, જલ પામી જો તસ્થો રહો. ૧૫
 જોણુછ દ્રષ્ટાતછ સમજો સહુ, વહગ પુરુષ લખાડી બહુ,
 હીજુભતિ શુભ નહો આચાર, કરમિ પામ્યો ચારિત્ર સાર ૧૬
 જો રાખુ તો પડિતપણુ, નાચ્યો ખુદો કરમિ ધણુ,
 અસ્થો વેપ પામ્યો નહો કદા, આવ વિના લંધુ તે મુદા ૧૭
 મન વિહુણો મઈ એદરો વેપ, હવે હુ આણુ હહછ વિવેક
 તો હુ જોડિ એલાચી વલી, વસ ફરસત હુડ કેવની ૧૮
 અપાઠ જૂત વધારછ વાન, નારિક કરતા પામ્યુ^૨ જાન,
 પુરુષ કેસરી પ્રભવો સ્વામિ, ચોરી કરત રહ્યુ મન કામિ ૧૯
 એ તરીખા સ સારહ મકા, હુ તેદના પમની રેણકા,
 તેદના નામ મદિમા ચકી, રાખુ ચાગિ ચાક સુખી ૨૦
 તેણુછ તિહા ચારિત્ર રાખ્યુ હાથ, તે તો વેપ તણો^૩ મદિમાય,
 સમજે ઉપદેશ માણા મર્મ, વેપ વિવેકી ગખછ ધર્મ ૨૧
 વેપ વડો જગમા કદમવાય, પાપ કરતો નર શકાય,
 કુમારગિ પડતુ ગખછ રતી, વેપ વડો નર કદમ કેવની ૨૨
 સોય વેપ આપ્યો બહુ કામિ, લહગ નરનઈ રાખિડ કામિ,
 જન રજવાનઈ પદમર્થો વેપ, વેસ ઉપાય વડો વિવેક ૨૩

એણુધ વેપઈ આગઈ બહુ તર્થા, ઇહ લોકઈ જસ કીરતિ વર્થા;
 પરલોચઈ સુખ પાંખ્યા બહુ, રાય સંપતિ નઈ જોયો સહુ. ૨૪
 પૂર્વ બવિ બીખારી જીવ, માંગી ખાચ સોચ સદીવ;
 દુર્ભિક્ષકાલ હુહ તિહાં તસઈ, ભગતાંઆહાર નવિપાંમથ જસઈ ૨૫
 એણુઈ અવસરિ હોડા બહુ જતી, વણિગ આહાર આપધતસ અતી;
 બીખારી નઈ ઠેલઈ પરાં, જીમ હાંડાજઈ કસિ કુતિરાં ૨૬
 એક દિવસ મુનિ વહઈરી કરી, પોશાલઈ ચાલ્યા પરચરી;
 સંપ્રતિરાય તણો જે જીવ, મુનિ આગલિ જઈ કરતો રીવ ૨૭
 સ્વાંબી બૂખ ખમી નવિ જાય, ઘાં કટકો જીમ આહાર થાય;
 મુનિવર કહઈ અહો આપુ નહીં, મી જીનવર અહો વાર્યા અહીં. ૨૮
 દેતાં લોક ઘણા મુઝ મિલઈ, લેવા તણી તસ સંખ્યા ટલઈ;
 સંબદ પશ્ચિ અહો કરવો થાય, જતો મુનિ અચારહ જાય. ૨૯
 તેણુધ કારણિ નવિ દેસુ અહો, ગૃહરથ ધરિ માગી ખાઉ દુલો;
 અરયું કહીનઈ મુનિવર જાય, જીવ બિખારી હેડિ થાય ૩૦
 મુનિ પોશાલઈ પહોડો જસઈ. દુમક બારણિ બહોડો તસઈ,
 ઋષિ આલોઈ તિહા ગાયરી. વિધિ વિનતી બહુરે પરિ કરી. ૩૧
 સ્વાંબી બાહિર બીખારી એક, માગઈ અન્ન બહુ ધરી વિવેક;
 આચારિણુ દીધું નવિ જાય, પશ્ચિ કંઈણુ અહા સમલી થાય. ૩૨
 શિષ્ય સાધિ ગુરુ બોલ્યો ત્યાંહ, દુમક તણુધ દુલો તેડો અહો;
 બીખારીનઈ તેડી કરી, ગુર પૂછઈ મન કંઈણુધરી. ૩૩
 કહઈ બીખારી તુમ સું કાજ, દુમક કહઈ સામજિ નવિરાય;
 હું જીખ્યો તુ દીધું મુઝ અન્ન, બૂખી ધુજઈ પ્રણી તન્ન. ૩૪
 સંણિ વચન બેલા નવિરાય, જે અલ્પ સરિણું તું પશ્ચિ થાય;
 તુ તુઝનઈ અહો આપું આહાર, શાલિ દાલિ ચેટી ધૃત મર. ૩૫

ઝહઈ બીખારી કિરપો વિચાર, ચાહ વેગ મ લાડ વાર,
 કરવું હુઈ તે મુઝનઈ કરો, પશ્ચિ એક દાતનઈ ઠાંસિ ભરો ૩૬
 અસ્યુ વચન નર બોલ્યો જસઈ, વેગઈ લોચ કયોં તિહા તસઈ,
 ચાસિ દાવિ સરહા પકવાન આપઈ આહાર દેઈ બહુમાન ૩૭
 સરસ આહાર લીધુ શુભપરિ, વેદનતામ દુઈ ઉદરિ,
 મિલ્યા મતી વિવહારી સહુ જોનઈ વેનઈ કીજઈ સહુ ૩૮
 કટુક વચન મુખિ ને બાખતા, ગનઈ અહીનઈ નર નાખતા,
 તે વિવહારી આવી ત્યાહ, ચોલઈ પાય દરખઈ મનમાહિ ૩૯

હુહા

મનમાહિ બહુ દરખાતા નવ દીસિન મુનિરામ
 ભગતિ ધણી તસ દેખતા મુનિ બોલ્યો તસ કામ ૧

હાથ

માગ રામઝિરિ-બીરમધુરી વાણી બોલઈ એ રશી

દુમક મધુર વચન બાખઈ, નર ભક્તિ નિહાળી
 અસ્યુ અરિત સુકૃત પાખઈ કિમ સકું પાલી કુ ૧
 હહઈ દરખ્યો દુમક મુનિચર વેપ સદીઅ વાર,
 હહ લોક કૃપ નેદના અનતા પરબાવિ સોય તર કુ ૨
 પ્રગલ પુણ્ય ને નદી પોતઈ ઉદય વેપ કિદાથી
 અસ્યઈ ધ્યાનઈ ધર્મધ્યાનો કામ કરઈ તિદાથી કુ ૩
 ચાલીડ એઅ વિગતિ પાલી, મયો કુણાલ પ્રતો,
 અદોકશ્રી નૃપ સોય વડુહ, ચોખ્યુ રાજ સતો કુ ૪
 રામ સપ્રતિ નામ પરીડ જનમ જન રાજ
 સવા કોડી છન જિવ ભરિઆ, સવા બાખ પ્રસાદ તાન કુ ૫

ઐંદ્ર ચારિત્ર વેપ મદિમા, લંઠ પુરૂષ ભાખ્યઃ .
લાજ આંખી વેપ વખાણી, ચારિત્ર સોષ રાખ્ય. દુ. ૧

દુહા.

તેણુષ તિહાં વેપજ રાખીકં પાતો શુદ્ધ આચાર;
શુર હાથિં દીક્ષા મહી ? સદૃશ કુર્યો અવતાર^૧. ૧
ઉદયનથી નર તે તર્યો, તેણુષ કરી ઉદયન સાર,
જનસાસન ગંભીર જઇ, અનેક નય વિચાર. ૨

અઉપધ.

અનેક નય જન સાસનમાંહિં, ઉદયન મંત્રી તરીકે ત્યાહ;
સુભગતિ મંત્રી પામ્યો જસધ, કાયા દહન કરી તિહાં તસધ. ૧
અગ્નિ દેહ સરકારી કરી, સુખટ સહ ચાલ્યા પરવરી;
આવ્યા તે નર પાટણમાંહિં, કુંભારપાલ નર બધકો જહાં. ૨
આવી નૃપનધં નાંમ્યું સીસ, કાજ તુહાર કીધુ ધંસ;
સમરરાય અહો માર્યો સહી, તુહનનામિં અલ શેખા યધ. ૩
પણિ એક શોક કુહ મન માહિં, ઉદયન ખરણુ લથુ જે ત્યાહિ;
જૂપ કહધ તેહનો સ્યો સોગ, જે આશાધિ^૨ ગયો પરસોક. ૪

દુહા.

ઉદયન આરાધી ગયો ? કીધુ સરગધ વાસ;
જેહની કીરતિ જગિ રહી, પુણ્ય ગયું રહ્યો વાસ. ૧
જવ્યા તે જગિ જાંણીધ, જેણુધ જાણ્યા^૩ પરસોક.
તેણુષ કારણિં મંત્રીતણો, કાષ મ કરસ્યો સોગ. ૨

દાણ

રાગ-દેદારી-આશાહરી રતનસાર કુમારનો એ દશી

સુખટ સહુ સમઝીનઈ વધીઆ, આ યા બાહડ પ સિરે,
 પૂર્વ કયા તેણુઈ કહી માડીનઈ, મનહ તપઈ ઉનાસીરે, ૧
 આર અગડ હુતિ ઇદ્યનનઈ, તે છુલો અગિઈ લીજઈરે,
 ઓ સેતરજય ઉદાર કરાવી, આખડી સોય કીજઈરે ૨
 ગિરિ ગિરિનારિ પાજ બધાવો, ડંડ નાયક નિર જતોરે,
 તાત વચન તુમ વેગ કરીનઈ, હોયો આપ સનાયોરે ૩
 જે હુમ પુન સપુન સુકુતનો, તાત વચન તે પાસઈરે,
 જનમ્યા સોય શુભિજન લેખઈ, વસતણુઈ અનુઆનઈરે ૪
 નકપમનઈ^૨ કુવિ ભરત બેતરો, હસરથ નઈ કુવિ રામેરે
 પાડુનઈ કુનિ પાડન સગિખા, જેણુઈ કુનિ રાખુ નાંમેરે ૫
 કીરતિપર વધ કુનિ મુઠાસન સિદ્ધાર્થ કુવિ વીરો રે
 વસુરાજ કુલિ કૃષ્ણ સરિખા, તસ કુલિ દહણુ ધીરો રે ૬
 ત્રિભુવન પાન તણુઈ કુનિ દીવો, શ્રવે કુમર નિરદો રે
 ચાચા શેઠ તણુઈ કુનિ દિનકર, નામિ હેમસરીદો રે. ૭
 શ્રેણિકની આના સરિ વદતો, બેટો અમય કુમારો રે,
 પંચરાય તણી મતિ રાખી, શિવકુમાર નર સારો રે ૮
 કુણાવ તણુઈ કુવિ સપ્રતિ રાજ, સમુદ્ર વિજય કુનિ નીમો રે,
 અશ્વસેન કુવિ પાસકુમારહ, વસ દીપા વો કેમો રે ૯
 ગોમદ્રનઈ કુવિ શાનિભદ્ર સરિખા, જેણુઈ અઝૂઆનો વમો રે,
 સોય મરીખા યાગે બાહડ, ઉચ્ચનનઈ કુનિ દસો રે. ૧૦

૧ મણિજે (૨) વણુઈ

કુહા.

હંસ સારખા યદ કરી, રાખો ઉદયન નાંમ;
શ્રી સેતુન્જય તીથર^૧ જઈ, ભુવન કરાવો^૨ તાંમ. ૧

કાલ

રામ કેદાર ગોડી પારધિયાનો એદેશી

એણે વચને નર હરખીઓરે, બાહડ મંત્રી જોહ
લેઈ નૃપની^૩ આગનારે, સેતુજ આલ્યા તેહ
મંત્રીસ્વર સહી કરતો કામ ઉદાર, જોણુક કાધુ ગિરિ ઉદાર આંચલી.
તે તો જૈન શિરોમણિ સાર, મંત્રીસ્વર સહી કરતો કામ ઉદાર
શ્રી સેતુન્જય ઉપરિ અદીરે, તિહા પૂન્યા આદિનાથ;
પ્રામાદ ખાયો મહાવીરે, વાન હવી વિખ્યાત મં. ૧
દેસ દેસના વિવહારીઆરે, પોહોતા સેતુન્જય શુગિ,
અબડ આગતિ આનીઆરે, તે જોલ્યા મનરંગિ મ. ૧
મંત્રી જગમા તુ તરોરે, નિજ સ્વામીનંદ તારિ;
યુદ્ધ કામિ^૪ ધન અહ લીકરે, શ્રમ નિમ અહનંદ તરિ મં. ૩

અઉપઈ

અસ્યાં વચન વિવહારી કહઇ, વાગમઃ હઇકઈ ગહગહી;
કાગવ વેગ અણુવઈ તિહાં, નામ વિખાઇ મંત્રી તેમાંદિ ૧
એણુક અવસરિ ટીંમણા તણો, બીમ કુડેલીઓ આવક સુંણો;
તે આપ્યો પૂનનંદ કામિ, પડસીન સકઇ તેણુક કામિ ૨

અ પાનો નર દીઠો જસમ, વાગમટમ બોલાવ્યો તમમ
સુમટમ તિહા તેડી આશીડ, પાસમ બમસાર્યો વા'ણીઓ ૩
મત્રી પૂછી માડી નામ, પુણ્ય કાજ નર આપમ દમ,

એણમ અવસરિ બીમા મનિ ચાપ બોલમ પાણિ બોલ્યુ નવ જમ ૪
વાગમટ જુદિસાગર કયા, તેણમ બીમનો બાવજ લહો,
બોલા યો તવ પ્રેમમ કરી, કુડલીક બોલ્યો તિહા રીરી ૫

સ્વામી મુઝ સુણિ કર્મ કયાય, પુણ્ય વિના ભવ માહર જમ
વસુ દીમાણુ છહા છમ તામ બીમ કુડલીક માહર નામ ૬

દ્રવ્ય હિણ પોતમ નહો કર્મ, માયા માહમ છમ પદ્ર દુમ,
ધૃત વેચુ પરદેસમ દર ઉર પૂરણ એણિપરિ કર ૭

મવી વૃણિ આગ્યો સિણગાર હોડવુ પાલુ નમ માયમમાર
જુમ સુવુ નમ ધરમા સાપ, એ સહી પેતા ભવતુ પાપ ૮

એ સાતમ દુખ બીમા તણમ સેતુજો પાગ્યો પુણ્ય ધણમ
ધૃત વેચતા વાગજ હુડિ, જડવા દુખ અનમ એક રૂ ૯

એક રૂઓ માનીકરિ ધરિ પૂખ લેમ મધ પૂજ કરી
વલી મુઝ હરિ દુહ એણમ કામિ સાત રૂઆલીજમ પુણ્ય કામિ ૧૦

તવ મત્રી મનિ હરખ્યો ધણ, દેખો ધેવ વાણિગ તણ,
એહનમ જન ઉપરિ બહુ પ્રેમ, કોમ ન કરતો રીસમ એમ ૧૧

મારો તો પદ્ર દુમહ તણી, પુણ્ય કાજમ આપમ આપણો
એહવો ગ્રાવક જગમા જેહ, દેવમ નિર્ધન કીયુ તેહ ૧૨

દેવ અટાર અવતુ કરમ, નદી નીર સાધરમા ધરમ,
સરોવર સુકા દીસમ ધણ, અવત^૫ લક્ષણ દીસમ ધણ ૧૩

(૧) તેલે (૨) પત્રખણખાલે પાસો સિરજાર (૩) એ સાતે ૫૨
વના પાપ (૪) શાવ (૫) અવતા લેખ તે દેવદ તણ

જે પુણ્યવંત અનર્થ દાતાર, આરક બીમો જગમાં સાર;
 અરયું પુરુષ નહ નિર્ધનપણું, દેખી મંત્રીનર્થ દૂખ ધણું ૧૪
 સહી ભગવતનું કાધું દસર્થ, યોડેદિવસે બીમ મુખીક યસર્થ;
 નિર્સોબી પુણ્ય ઉપરિ તમ, પ્રાદિં તે ન હુઈ નિર્ભાગ. ૧૫
 નમી વિનમી વિદ્યાધર જોય, એક ચિંતર્થ હુઆ નર દોષ,
 પૂજર્થ જાપમદેવના પાપ, દેહી જદિ બોલર્થ તમ ઠાપ. ૧૬
 જાપમ મુખી સંકષિ કરી, ધરજેન્દ્ર દેવ બોલ્યો પરવરી,
 સહસ અડતાત્રીસ વિદ્યાદીધ, નમી વિનમી હરખીનર્થ લીધ. ૧૭
 ભગતિ કરી તો નિષ્કલ ન હોઈ, પુણ્યતણુ ફલ પ્રગટ જોઈ,
 બીમો ભગતિ કર્ષ જન તણી, એ ધરિ લક્ષ્મી દીસઈ ધણી ૧૮
 અરયું વિદ્યાસર્થ મત્રો જામ, બીમ વાણીઓ બોલ્યો તામ,
 પુણ્ય કામર્થ લીક સાતર્થ દામ, હુ જર્થસ હવઈ જહાર ગામ ૧૯
 એક ચિત નર દીડો જસઈ, સિરનામુ માડ્યું તિહા તસઈ
 અવર પુરુષ પૂજર્થ તસ ઠામિ, સિરનામુ માડ્યું કુચ્છ કમિ ૨૦
 મંત્રી કહઈ વિવહારી સુણો, એ સખી સખરો આપણો,
 પુણ્યકાજ ધગસતર દીક, તેણુઈ કારણિ સરિનામું કીક ૨૧
 એણે વચને નર હરખ્યા સહુ રવામી બીમ પ્રસસો બહુ
 વિનય ધણો બાહડદે કરઈ, સોવનપત્ર સહઈ આગમિધરઈ, ૨૨
 કાલ ભાવ જૂઈ તહા બીમ, સોવન લેવા ખાધી નીમ,
 બીમ પ્રસસો પાછો વચો, સજન કુડુ બનઈ આવી મન્યો ૨૩
 પણિ દહડામાં ચિંતા ધણી, નારિ અ છઈ ધરમાં વડકણી,
 તેહયી બીમો ખીલઈ જહુ, તે આગણિ હારઈ નર સહુ ૨૪
 અતિ જાક્ષી અનર્થ વાચાલ, ફિરી જપામ દીઈ તતમાવ;
 પ્રાદિં રહઈ તે રીસઈ ભરી, અડયામાદિ યી બોલઈ ફિરી. ૨૫

કુહા.

અણુબોલવી બોલતી, વચિમા કરરતી વાત,
પ્રાદિ બહુ બોલાવતી, જગમા ભૂઝ^૧ સાત ૧

ચરિત્ર

નારી શિષ્ય સેવક દીસે, કવિ બોલ્યાનો લીધ અભિમહો,
છિદ્ર^૨સદિત નિર્ધન સાતમઠ બહુ બોલે કલહન^૩ નવિ ગમઠ. ૧

બહુ બોલી બીમાની નારી, ભીમો બીહમ હમઆ મઝારિ,
પુણ્યમણ^૪ ધનખરચ્યા મઠ દામ, નારીનહો રાખઈ મુખ મામ. ૨

અસુ વિમાસઠ બોલમ બીહમ, ચિનવી વાત ધાલઈ સ્ત્રી હમઈ,
મઈ જમ જૂહાર્યો સેતુજ સ્વામી, ધૃતમાયા વીધુ પુણ્યકામિ ૩

બાગી ચિતા મનમા દની, નારી કુલક યજ^૫ ગુણવતી,
તેણી પ્રમસો નિજ ભરતાર, બહુ^૬ કરિઈ પુણ્ય કાધુ સાર ૪

સખતુ પુણ્ય નમ સખતુ પાપ, પરતગિ ફલ પામઈ નર આપ,
સાતમ ધ્રામ પૂજા ફલ જોડ, પરગતિ પુણ્ય ફલુ નર તેડ ૫

ગુણાતણે ખીતો જાગરો, લગી નીસરીડ બાહિરો
બોમિ ખણી બધસારો ફિરી, પુણ્યઈ લખમી પ્રગટ કરી ૬

કલસ એક પ્રમટયો તિહાસાર, માહિ સોવન આર દાગર,
ભીમો તે ધન હામિ ન સાહિ સોવન લઈ નમ સેતુજ જામ, ૭

ગયો ભીમ બાહડેદે જુહા, મોવન કવસ ધરો તિહા
સ્વામી એ ધન નાવઈ કામિ, એ ધન ખરચો પુણ્યનઈ કામિ ૮

તવ બાહડ મનિ કરમ વિચાર, એકનઈ અપ અહમ સંસાર
સાધુ ધન ધર્યા નવિ ધરઈ, કા હતમ ન દીસમ સરઈ ૯

દુહો.

ઉત્તમ નર જગિ એ સહી, રાખાં વિવહારી વદ
મંત્રી કહ્ય નર સાંભરો, જગમાં અચરિત્ત અઠ ૧

ચરિત્ત

સરપિ સમતા સત્ય જૂવાર, મધપાંતી^૧ નહ તત્ત્વવિચાર
વિષય સમતા ઓનધ વિષય, દલા ધર્મ નર્મ મંસહ લખઈ ૧
સૂરપણું નપુરક તણુધ, અસભમ કામ પવિત્રહ પણુધ
વિવહાર શુદ્ધિ નિર્ધન ધરિમારિ, એ અચરિત્ત જગિ આઠ વિચાર ૨
અચરિત્ત વાત બીમાની ઘણી, જેણુધલખમીનગણુ સરિખીગણી
બહુ પ્રસસી બીમા તણુધ, મધુરે વચને મત્રી બણુધ ૩
સુણો ભીમ બાખા પ્રધાન, કિમ લીનધ નહોં તમહ નિધાન
જે તુલ્લ હાથિ ચદીઈ એહ, કરો સોય સુખ પામઈ દેહ ૪
વક્ત્રી મત્રી બો યો કર જોડિ, એ ધન લેતા નહોં તણ જોડિ
બાહડનધ મનિ એ પ્રગાય, જીમતિમ બીમો સુખિડ થાય ૫
તેણુધ કારણિ દૂહવી નહ કહ્ય, બીમા લવનવ કરનો રહ્ય
લીક નિધાન જાડ તણ ધધરિ, ખાઉ પુણ કર બહુપધરિ ૬

દુહો.

આપી વચન મત્રી કહ્ય, હિતણુદિ દત્ત અપાર
કડવુ જોવી કારણિ, ઉત્તમ કરધ ઉપકાર ૧
પર ઉપગારી વેદ જે, દિધ સુખિ ઉપડ ભવ
રોગ દોષ દૂરિ કરધ, કરધ દેહ નિસ'સ ૨
તિમ કડવું નર કારણિ, જોશી કામ કરેહ;
ઉત્તમ નર કવિઅણુ કહ્ય, લીખ સરિખા તેહ. ૩

કવિત

મુખિ કડવા ગુણવત, તાસતા લીબ પટંતરિ,
 શીતલ ગુણ સહધ મન્ય, પત્ર દિન નહી અંત,
 દ્રામતણે સુલતાન, લખણ અમ ^૧ છત્રીસહ,
 લીબ વડો લઘુરાય, તાસવ ^૨ હોય બત્રીસહ,
 અગનિ દાઝિ ના ^૩ ચિંવરધ, ફલપુલ છાયા સહધ ગુણ પેરધ
 કવિ પથુ ^૪ કહધને સર્પસેય તાસ વિપ નિર્થુય કરધ ^૫

દુહા

નરણુ કરધ તે વિપનણી, દુખ દેધ નિજ પ્રાણ
 પર ઉપગારી તુ સહી, સખતો લીબ મુળણ ^૧
 લીબ સરિખો વાગબદ, કરતો પર ઉપગાર
 બીમતણુ મુખિ ઇમ કહધ, નિધ ધન મકરિ વિચાર ^૨

અઉપધ.

મ કરિ વિચાર બીમા વણીઆ, પુણ્યધ સોનધઆ આણીઆ
 માનિ વચન મુઝ સ્વામીતણુ, વારનાર શુ કહીધ ધણુ ^૧
 બીમ ન લિધ ^૨ નવિ બોવધવાહ, આપ વિચારધ હધડા માહિ,
 અદત્તાન તુ મુજ પચ્ચખાણુ, પ્રત ન ખડુ જીહાં ધટિપરાણુ ^૩
 અસુ વિચાર કરધ મનમાહિ, પ્રમટ થયો કવડપક્ષ તાહિ,
 બીમા એ ધન તાહર સહી, ખાડ ખરયો મન ગદધમઠી ^૪
 સુરવચને બીમો હુક ખુસી, વાત હધધ બાહડનધ વગી,
 મત્રી નધ પ્રસસી કરી, જીનપૂજ ધરિ આચો દિરી ^૫
 સુખી હુક નર આવક બીમ, પાસધ પ્રત નવિ ખડધનીમ,
 ધન ખાપ ખગ્ગધ પુણ્ય કરધ, સેતુગ નામ તહધમાં ધરધ ^૬

(૧) બીમીસ (૨) ગુણ (૩) તોવિર કરે (૪) રૂપા (૫) તપ

કુહા.

મનિ શુદ્ધિ સેત્રુંજ ચદ્ધર્ષ, જન પૂજા ત્રિણિ કાલ; ૧
 જામતણી પરિ તે સુખી, સુશુચો સદ્ વૃદ્ધ બાલ
 સુકવિ કહધ જગિ તે મલા, જેણુ જગિ પોખ્યાં પાન; ૨
 ધન્ય જીવ્યું નર તેહનું, કાપું સેત્રુંજ માત્ર
 શ્રીજન કહધ તીરથ વડુ, શ્રી સેત્રુંજે સાર; ૩
 ગણધર સુનિવર પંડવા, એણુપ ગિરિ પાંખા પાર ૪
 સુધંકુડ જામ જીમમાં, જે નવિ નાલા નીર;
 શ્રીજન કહધ નર જાંશુચો, મવલાં તામ સરીર ૫
 ગૌતમ સરિજો ચુર વલી, કદમ સરિજો દેવ;
 સેત્રુંજ સરિજો ગિરિવલી, પુરુષ લહધ સેવ; ૬
 પુણ્ય યદુ ધન પામીઉં, નવિ કાપું હિદાર
 સેત્રુંજ ગિરિ નવિ ફરસીડ, તેણુમ હાર્યો મનુ અવતાર ૭
 પુરુષ ભણી મંત્રી તિહાં, બાહાદે ચુચવંત
 જુવન નીપાયું જન તણું, ઉંચુ સોય આપંત ૮

અઉપધ

દેવરૂપ કામ ચલાવી કરી, મંત્રી આવ્યો પાટણ ભણી; ૧
 જુવન નીપાયું પુરં જસઠી, વધામણી લેધ આવ્યા તસઠી
 દરખો મંત્રી મનહ જગીસ, સોવન જામ આપી જત્રીસ; ૨
 બીજા દિવસ વધામણી વલી, પડિ પ્રાસાદ તે બૂમિં દલી
 મનિ વિખવાદ અનધ વલી હર્ષ, વધામણી પદધરાવ્યો પુરુષ.
 ચૌસઠિ જામ તે સોના તણી, આજ નર તિહાં વધામણિ ૩
 કાપું જુવન પડ્યું તે દુઃખ, જવંતાં પડ્યું તે સુખ;
 હવઠી શુદ્ધિ હું કહું વિચાલ જામ જનમંદિર રહધ ચિરકાલ ૪

એહવુ આપ વિભારી કરી, મત્રી તિહાં ચાલ્યો પરવરી,
 અવ્યા શ્રી મેત્રુજો જીહા, સુમ સિલાટ તેડાન્યા તિહા, ૫
 પૂછમ મત્રી સુષિ સિલાટ, એ પ્રાચાદ પડયો રયા માટિ,
 કારીગર કહમ સુષિ પ્રધાન પવનમ પડીક દેવ નિમાન ૬
 હવમ ચક્રમારો કરો પ્રાચાદ, હમ પુરી સુ કરતો વાદ
 મધિ એક દોપ અજમ પ્રધાન, પાછનિ જનમ નહોં સતાન ૭
 મત્રી કહમ સામલી સિલાટ, કરિ પ્રાસાદ સુદર શુભ ધાટ,
 કરિ ચક્રમારો ચક્ર વટવાટ, જે દેખાડમ શિવપુર વાટ ૮
 પુત્રી પુત્ર મલા તિ જેહ, સાથિ' કાપ ન આવમ તેહ
 કર્મ પોનિ જો જુડા હોય, તો તે નામ પિનાનુ જોય ૯
 સરિધો પુત્ર જો સુ કીધ, પિતા તણે મરતગિ ધા દીધ,
 ચરિત્ર જુઓ સુરીપુર કુમાર, તેણે તાત માર્યો નિરમાર ૧૦
 હદે સનાટ વિચારો આપ, કસે દુખિયો કીધો આપ,
 કોણિ રામ સામુ જોય, જીવિત સોય પિતાનુ જોય ૧૧
 કો કહમનો નહોં સસારિ, પરદેસી નમ મારમ નારિ,
 કેતા વ્રજ માખુ અવદાત, મધિરથ રામ માર્યો વ્રાત ૧૨
 કનકકેતુ મારમ નિજ બાલ, સુભદ્રાનમ દિધ સાસુ અલ,
 રામ સખ પૃથિવિનો નાથ કલાવતીના કાખા હાય ૧૩
 તેણુમ કારણિ કારીગર જોય, કમિમા માકહલુ નરિ કોલ,
 કહમના બેટા કહમની વડુ, આપ સવારમ મિલીક સદુ ૧૪
 પુત્ર કુટુબ સદુ મિથ્યાવાદ, કીજમ ચક્રમારો પ્રાસાદ
 વેગઈ જીવન કરાવ્યુ ત્યાહ નકપમદેવ બેસાયા માદિ. ૧૫
 સવત માર અનમ અચ્ચાર, સનિવારઈ કીધુ વિસ્તાર,
 ૩ કલસ મળ ન તોરણ જેહ હેમ સરિ પ્રતિષ્ઠેય તેહ ૧૬

ચઢિવીસ પાડી ચઢિવીસ ગામ, પૂજા કાજ ખરચમ દામ,
 તલહદીધી છહા સુભ દામ, ગામ વસાવ્યુ બાહડપુગ નામ. ૧૭
 તિહા એક ત્રિજુનનપાલ વિહાર, પાર્શ્વનાથ ચાખ્યા તિહા સાર,
 જગમા વર્થો જયજયકાર, ધન ધન બાહડદે અવતાર, ૧૮
 પ્રુપ્પકાજ કરી તેણુમં ઠારિ, મત્રી ચલ્યો ગડ ગિરિનારિ
 ત્રિજુ ઉપવાસ આરાધી દેવ અબામ આવી તતખેવ ૧૯
 બોલ્યો મત્રી લાગી પાપ, પાજ કરેવા છમ ધમ્છાપ,
 દેવી કહમ ચિતા કરિ તાજિ, નાખુ ચોખા તિહા કરે પાજ ૨૦
 દેવી વચન હનુ જેતનઈ, સાવજુટ દુધ તેતનઈ,
 મત્રી મુદ્ધર્ત સેમ સાર, પાજ કરાવમ અતિહિ ઉદાર ૨૧
 દોમ દોડિ સતાણુ લાખ, સોનનટક ખરમ્મા દર્પ,
 ધન ધન બહાડદે અવતાર, ઉતાર્યો ઉદયન સિર માર, ૨૨
 પુન જપયાનુ એ પરિમાણુ, જેજુધવહી તાતની સરિઆણુ,
 પિતા તણુમ ઉસકલ મમ, પાટણુઆબો તે ગહમ ગહી ૨૩

હાલ

પાટણુ મત્રી આવીક કીધો રાય જૂદર
 ડડ નામક અબડ કીક, દુઉ તે જયજયકાર

હાલ

ચુનકીની ધનધન સેતુજ ગિરિવર એ દેશી

રાગ-એડી-રાગ-ધનામી

જયજયકાર દુઉ સહી, ત્યાહાઅગડવિચાર્ધઆપ હો
 તાત ઉસકલ મમ કરી, ધોયુ પૂરવ પાપ દો, ૧

એહવું આપ વિમારી કરી, મંત્રી તિહાં આત્યો પરવરી;
 આત્યા શ્રી સેતુંજે છહાં, સુમ સિલાટ તેડાત્યા તિહાં; ૫
 પૂછમ મંત્રી સુંધિ સિલાટ, એ પ્રાચાદ પડયો સ્થા માટિ;
 કાસીગર કહમ સુંધિ પ્રધાન. પવનમ્ પડીલ દેવ વિમાન ૬
 હવમ ચક્રારો કરો પ્રાચાદ, હંડ પુરી સું કરતો વાદ;
 પશિ એક દોપ અછમ પ્રધાન, પાછલિ જનમ નહોં સંતાન ૭
 મંત્રી કહમ સાંભલી સિલાટ, કરિ પ્રાસાદ^૧ સુંદર સુમ ધાટ;
 કરિ ચક્રારો ચક્ર વટવાટ, ને દેખાડમ સિવપુર વાટ ૮
 પુત્રી પુત્ર કલાં તિં જોહ, સાથિં કોપ ન આવમ તેહ;
 કર્મ પોતિ જો છુંડા દોપ, તો તે નાંમ પિતાનું જોપ ૯
 સરિધયો પુત્ર જો મું કીધ, પિતા તણે મરતગિ ધા દીધ;
 અરિત જુઓ સુરીપુર કુમાર, તેણે તાત માર્યો નિરધાર ૧૦
 હડે સલાટ વિમારો આપ, કંસે દુખિયો કીધો આપ;
 કોણિ રાજ સામુ જોવ, છવિત સોપ પિતાનું જોપ ૧૧
 કો કહમનો નહોં સંસારિ, પરદેસી નમ્ મારમ નારિ;
 કેતા વ્રજ બાપુ અવદાત, મણિરથ રામ્ માર્યો જાત ૧૨
 કનકકેતુ મારમ નિજ બાસ, સુભદ્રાનમ્ દિધ સાસુ આસ;
 રાજ સંખ પૃથિવિનો નાથ, કલાવતીના કાખા દાપ ૧૩
 તેણમ કારણિ કારીગર જોવ, કસિમાં કાલદહનું નરિ દોપ;
 કહમના બેટા દહમની વદુ, આપ સવારથ મિલીઈ સદુ ૧૪
 પુત્ર કુટુંબ સદુ મિથ્યાવાદ, કીજમ ચક્રારો પ્રાસાદ;
 વેગઈ જુવન કરાવ્યું ત્યાંદ, ઝપભદ્રેવ બેસાયાં માંદિં. ૧૫
 સંવન બાર અનમ અત્યાર, અનિવારમ્ કીધું વિરતાર;
 કાસ મજ તોરથ જોહ, દેમ અરિ પ્રતિષ્ઠેય તેહ. ૧૬

(૧) કરિ. (૨) પુત્ર સુતાનો નહિં વગાદ.

ચઢીવીસ વાડી ચઢીવીસ ગાંમ, પૂઝા કાજી ખરચમ દાંમ;
 તૈલદરીઈ જહા સુલ કાંમ, ગામ વસાવ્યુ બાહડપુર નાંમ. ૧૭
 તિહાં એક ત્રિભુવનપાલ વિહાર, પાર્શ્વનાથ થાપ્યા તિહાં સાર;
 જગમાં વર્ત્યો જયજયકાર, ધન ધન બાહડદે અવતાર; ૧૮
 પુણ્યકાળ કરી તેજુમં કારિ, મંત્રી ચાલ્યો ગઢ ગિરિનારિ.
 ત્રિશુ ઉપવાસ આરાધી દેવ, અંબામ આવી તતખેવ. ૧૯
 બોલ્યો મંત્રી લાગી પાય, પાજ કરેલા છમ કમ્ભાય,
 દેવી કહમ ચિંતા કરિ તાનિ, નાપુ ચોખા તિહા કર પાજ. ૨૦
 દેવી વચન હવુ જોતવમં, કાવટુટ કુમં તેતવમં,
 મંત્રી મહુર્ત લેમં સાર, પાજ કરાવમ અતિહિ ઉદાર. ૨૧
 દોષ કોડિ સતાણુ લાખ, સોનનટકા ખરચ્યા હર્ષ;
 ધન ધન બાહડદે અવતાર, ઉતાર્યો ઉદયન સિર બાર, ૨૨
 પુત્ર જપ્પાનુ એ પરિમાણુ, જ્યેષ્ઠવહી તાતની સરિઆણુ,
 પિતા તણુમ ઉસકલ થમ, પાટણિ આવ્યો તે મહમ ગહી. ૨૩

હાલ

પાટણિ મંત્રી આવીકે, કીધો ગય જુહાર
 ડંડ નાયક અબડ કીકે, હુલે તે જયજયકાર.

હાલ

ચુનકીની ધનધન સેતુનં ત્રિવિર, એ દેશી

રાજ-ગેહી-રાગ-ધનામી

જયજયકાર હુલે સહી, ત્યાંહા અબડવિચરધઅપહો;
 તાત ઉસકલ થમ કરી, ધોણુ પૂરવ પાપ દો, ૧૪

ધન ધન પુત્ર સુપુત્ર^૧હો, રાખ્યુ ઉદયન નામ હોઃ
 તાત કલ્યાણક કારણે, ભુવન કયું અભિરામ હો ધ.
 અળડ ભૂપનઈ કહી કરી, ભરઅચિમાદિ જાય હો,
 શ્રીમુનિ સુનત દેહરઈ, આળ્યો અતિ ઉચ્છાપ હો ધ
 શ્રીજીન મહિર દીપતુ, સમલીઆ વિહાર હો,
 નામ અરધુ કુણુ કારણિ, સુણ્યો સહુ વિચાર હો ધ. ૪
 સમલી એણઈ ધાનક બછી તરઅર ડાલી હો,
 બાણ આહેડી સાધિક, પખ હણી તતકાલ હો ધ ૫
 સુપુરુષ શ્રાવક (મુનિ) નિહા મિદ્યો, દીપુ તર નવકાર હો,
 સોય મરિ ઘઈ બાધિકા, સિદ્ધલ નૃપ ધરિ અવતાર હો ધ ૬
 શ્રીનવકાર સુણી લહી, જાતિ સમરણ સારહો
 તેણઈ પ્રાસાદ કરાનીક, સમલીઆ વિહાર હો ધ ૭
 તે જીનમહિર બજર^૨, દેખી અળડ ત્યાદિ હો
 પાયો વેગ મડાવીક, ઇચ્છા અતિ મનમાદિ હો ધ ૮
 મપી દેની નર્મદા મેળી પાયા સાધિ હો
 પુરુષ પછઆ લઈ આપીઆ, બોલ્યા બાકરી બાધિ હો ધ. ૯
 મત્રી મનિ બીહનો નહી, કામ અથા યુ તામ હો,
 પ્રગટ ઘઈ દેવામના, નર બોલઈ ગુણુ બામ હો ધ ૧૦
 સાદસીક તુ શીલઈ બતો, અળડ તુ ગુણુવંત હો
 કરિ પ્રાસાદ સુદામણો, મન સુદ અત્યંત હો ધ ૧૧
 બલિ બાકુવ ઉઠાલીઆ, લગન બધું શુભ વાર હો
 શ્રીજીન ભુવન કરાવીઈ, ઉચું દાય અદાર હો ધ. ૧૨
 સવત બાર વીસો તરઈ, સમલીઆ નિહાર હો,
 શ્રી મુનિ સુવન આપીઆ ૨ બાવઈ સંધ ઉદાર હો ધ ૧૩

કુંભરનિરંદહ આવીડ, આવ્યા હેમ સરિંદ હો
 બિંબ પ્રતિષ્ઠા તિહાં કરી, થાંપી મૂરતિ ચંદ હો ધ. ૧૪
 અંબડ કરતો આરતી, હિતરાવધ કુંભરનિરંદ હો;
 બિહુતરિ રૂપ ચામર ધરધ, જીમ જીન આગલિ ધંદ્ર હો ધ. ૧૫
 અંબડ દાનિ વરસતો, આપઈ અસ્વ રતન હો
 આરતી વેલા આપીઆં, બત્રીસ લાખ સૌવન હો ધ. ૧૬
 અંબડ હર્ષ હર્ષ ધણો, ચઢીડ દેવલ શ્રંગ હો;
 હંડ ધજ તસિ આપીડ, નાચ્યો મનનધ રગિ હો ધ. ૧૭
 શિર ઉધાડધ નાચતાં, છલીડ અંબડ ત્યાંદ હો
 ઠાપી દેવી સિંધવા, જે ધિર લરઆયિ માંહિ હો ધ. ૧૮
 જાણ્યું હેમાચારજીં આપ્યો અંત્રીક જાણ હો
 આવ્યા દેવી દેહરધ, કાઉસગમ રહમતસ ઠાપ હો ધ. ૧૯
 નવિ મોની દેવી સિંધવા, ઉડ્યો ચેત્રો તામ હો;
 ઉખલિ ચાવળ ખાંડતો, મૂજધ દેવલ ઠામ હો. ધ. ૨૦
 તોહધ ન માનધ સિંધવા, માર્યો ખીજ ધાપ હો,
 દેવી મૂરતિ થર થરી, તોહધ ન વારી જામ હો. ધ. ૨૧
 અંત્રી જાપ જાપાવીઈ, માર્યો ત્રીજો ધાપ હો;
 આવી ચઢસઠિ યોગની, લાગી મુનિવર પાપ હો. ધ. ૨૨

ચઉપઈ.

પાપ નમી મુનિવર નધ દેવિ, ચઢસઠિ યોગની આવી જેવ
 ચિકટ નામ હું તેહનાં લકુ, તે સધલાં વુઠા વિવરી ઠહું ૧
 તારા ત્રિપુરા નધ તોતલા, વુલજ તારણ નધ મહમજા
 હીંગોલી દેવી હરિચિદ, એકતવિરા તે પ્રસિદ ૨
 ચાંમુંડી ચંડી ચડિત, અપરીઈ ખાલા સાદિત

દેત સંધારણુ દુર્ગા જેહ, સિંધવાહની આવી તેહ
 ખોળમઈ દેવી ખોડીઆર, તેડી આવી તેણુધ દારિ
 વહધરિધ નધ વાધેસ્વરી, માહોંમાંહિ ને રોસઈમરી
 અંખે અંગાધ આકલી, કાલી મહાકાલી સાંકલી
 સિંધવા નધ આવી સચિ આવી, માતર માતંગી નઈ લાવી
 કમખાદેવી નધ કામરા, હાથ દેખાડ્યા હેમઈ ખરા
 જગદંબા નધ જવાલા મુખી, ધનુષધરી દેવી સરવખખી
 દેવી ભવાંની નધ ભદ્રિકા, ગોરી માતા નધ અંખિકા
 માતીદેવી અનધ મદમરી, વસી વડુચી ઉભી કરી
 ગહધલી બહધચરી પદમાવતી, આવી તિહાં મુનિહેમહ જતી
 આસાપુરી આવી કાલિકા, મોટાખોલ ખોલધ મુખિ ચકા
 રૂદાપુરી દેવી દુબલી, આવી ટોલામાંહિ બલી
 ગિરમદેવી નધ ચોરવાડિ, તિલાવની કહધ ધુબ મ પાડિ
 બાલા ભયરવી નધ ઉરવસી, કાલાંતી આવી તિહાં ધસી
 બોરસિદ્ધ અનધ વીરસિદ્ધિ, ગોધંઆસધજ જગમાં પ્રસિદ્ધ ૧૦
 ચારણ સુધિ નધ ઉંમયા જેહ, નર્મદા નાગિલ દેવી તેહ
 સરવાણી મહાદેવી સાર, બાંધી ચઉસઠિ કરધ પોકાર ૧૧-

સુકૃત વિધન 'કરંતડાં, તાહરો નહીં મેહેમાય હો દી ૨
 બોલી તાંય દેવાંગના, એ માહરો અપરાધ હો
 હું અબડ નીકી કરીં, ન કરં તુલસું વાદ હો દી ૩
 છોડી તામ દેવાંગના, લાગી મુનીવર પાય હો
 હેમ પ્રસન્નેયો અતિ ધણું, તું સાચો ઋષિરાય હો દી ૪
 મુનિવર નામ=હિમાચકી, દેવી હુમ સંતુષ્ટ હો
 અબડ વિધન નિવારીઈ. કાંધી પુષ્પની વૃદ્ધિ હો દી ૫

કુહા.

પુષ્પ વૃષ્ટિ પ્રેમઈ કરી, નમી સુદેવી ત્યાંહ;
 અબડ હેમ સરિંદ ગુર, આબ્યા પાટશુમાંદી ૧
 શ્રીગુર પાટશુમાં રહઈ, લાખઈ ધર્મ કથાય
 વલી વ્યાખ્યાન સંધ્યાઈ સદા, ચક્રલક વસી રાય ૨

અઉપઈ

એક દિવસ કહઈ હેમ સરિંદ, પ્રેમઈ સંધ્યાયો^૧ કુંભરનિરંદ;
 સોલ સસા ધરિ લહઈ તોય, જો પૂરવ^૨ જાંચિતપુણ્યહોય ૧
 સુદયુર સેના સુકુલે જન્મ, સધની ભગતિ સદહણુધર્મ,
 સુદ્રવ્ય સેતુનં કરી યાત્ર, પુણ્યઈ લહીઈ મુનિ સુપાત્ર ૨
 સાત ખેત્ર તણું પોખલુ, સત્ય વચન મુખથી લાખલું;
 સમતા કુંડમાં હિં ઝિલપુ, તેહનઈ સુભગતિ વદઈલાં જપુ ૩
 સમાધિ સરીર સુંજપું સિદ્ધાંત, સમકિત શીલ રાખઈ એકાંતિ
 સાસિક^૩ ગુણ તે પુણ્યઈ ગય, પુણ્યઈ મંધપતિ તિલક ધરાય ૪
 સોલ સસા ઈમ વિવરી કલા, પૂર્વ પુણ્ય નર તેણુઈ લલા;
 સોલ સસામાં સંધવી સરઈ, તિલક ધરી સિર યાત્રા ધરઈ ૫

આવકમાદિ વ્રતધર વડધ, તે મુનિનર નધ પાએ પડધ,
 મુનિ નમધ આચાર્ય ધય, આચારજ અરિહતનઇ ધ્યાય ૬
 અરિહંત સિદ્ધતથુધ નિત્ય નમધ, સધનર્ધસધવીના ગુણ ગમધ
 તે સધ તિલક સહી પુણ્ય યાય, પુણ્ય શ્રી સેત્રુજ્ય જાય ૭
 અન્ય તીરથ સેવધ ખગ્ગાસ જેનુ પુણ્ય નોહધ નર તાસ,
 શ્રી સેત્રુજ્ય એક ખિણુ રહધ, તેહધથી પુણ્ય અધિકુ લહધ ૮
 નદીસરવર યાત્રા જાય, તેહનુ પુણ્ય મધ કથુ નજાય,
 તેહથી યુગમ ગણુ પુણ્ય હોય, કુડત દીપ જન નયણે જોય ૯
 ત્રિ ગુણુ પ્રણ્ય હૃદિ તતખેવ રચક દીપના જુદારઇ દેવ
 ગજદત્તી જે યાત્રા જાય, પુણ્ય ચહ ગુણુ તેહનર્ધ યાય ૧૦
 તેહથી યુગમ ગણુ પુણ્ય થસધ,^૧ જ ખુ વૃક્ષધ યાત્રા જસધ,
 તેહથી હગણુ સુકૃત મડ, દેવ જુદારધ ધાતખીખડ ૧૧
 ખાવીસગણુ પુણ્ય તેહનધ સહી, પૂખરદીપ પ્રણ્યામધ ગહધગહી,
 તેહથી સાત ગણુ પુણ્ય સોય, એરેશિખરજન જુદારધ સોય ૧૨
 સમેત શિખર નર જે પણિ જાય, સહસ ગણુ પુણ્ય તેહનર્ધ યાય
 અજન દીપ જુદારધ જેહ, લાખગણુ પુણ્ય લહસ્યધ તેહ ૧૩
 દશ લાખ તિહાથી ગુણુ વિસ્તાર, જુદારધ અષ્ટાષઠ ગિરિનારિ,
 તિહાથી ટ્રાડિગણુ પુણ્ય માન, સેત્રુજ નામ સુણના કાંનિ ૧૪
 હુહા

સેત્રુજ નામ સુણાતડા, હધડધ હર્ષ અપાર,
 સકલ તીર્થ માદિ વહી, શ્રી સિદ્ધાયત સાર ૧

દાસ

રાગ—રામગિરિ રામલાણુધ હરિ ઉઠીધ—એ ઢેરી
 જગમાં તીર્થ છધ ધણાં, તેમા સેત્રુજો સાર રે
 પામ્યા બાવિજન પારે, નિવારી તિહા ગતિ ચારે,

પુહુતો મોક્ષ દુવારે, સેતુજ સેવોરે ભાવિજના એ આંચલી ૧
 જે જન છઢરી પાલતા, સેતરૂંજ વદન જાયરે;
 નદી સેતરૂંજમાં નાહધરે, પોદા પાપ ધોવાયરે;
 એમ ઘટ નિર્મલ થાય રે. સે. ૨.

સમકિત શીલરે રાખતો, પગિ ચાલતાં તે જાય રે
 એકલ આદાર કહાયરે, ભોમિ સંચારી તે થાય રે.
 સચિત પરિહારિ થાય રે. સે. ૩

સેતરૂંજ વધાવો રે કરણિ, હોયો અતિ ઉજમાલરે.
 દેહ પ્રદક્ષિણા માલ રે, કર્મ અપપ્ર તતકાલરે,
 પોતપ્પ પુણ્ય વિશાલરે. સે. ૪

સર્પ કુડ જમ્મ બીમમાં, નાહમ્મ નિર્મલ નીરરે.
 નહો તસ રોગ સરીરરે, જસ ગુણ અતિહિં ગભીરરે,
 ભાખમ્મ આલિલ વીરરે. સે. ૫

પસુ પ્રમુખ જે પખીઆ, જલચર જીવડા જેહરે;
 સેવમ્મ સેતુજો તેહરે, દુખીઆ નહો તસ દેહરે
 ત્રીજમ્મ ભવિસિદ્ધ તેહરે. મે. ૬

સાત છટુ ગિમ્મ અઠમઠ, ગણમ્મ વલી લાખ નોકરરે,
 સેવમ્મ સેતુજો સાર રે, તેહનઠ દોષ અવતારરે;
 તે નિશ્ચય નિર્દારરે. સે. ૭

પાંચ ભારત મહાવિદેહમાં, ઐરવત પંચમ્મ તુ જોયરે,
 તીર્થ અરથોઅ ન કોયરે, લરતઠ પેખી સોયરે;
 દીડમ્મ ત્રિજીવન મોહધરે. સે. ૮

દુહા. -

ભવિજન વદો ભાવચુ, જપો તે ગિરિવર નાંમ;
 આગમ સંધપતિ બહુ હતા, સુણિ તેહના ગુણ મામ.

ઋષભ વચન ભરતઈ સુષ્ણિ, કીર્તિ તે હૃતમ કામ,
 સોવન પ્રાસાદ કરાવીડ, રાખ્યુ જગમા નામ.
 નામતે જગમાં રાખીડ, પુહ્ણી મનની આસ,
 ભરત ગયો કીર્તિ રહી, પુષ્ક ગયા જીમ વાસ
 સેતુજન સધરી જવ હવઈ બૂપતિ ભરતનિરદ
 તાસ કીર્તિ જગમા રહી, જીહા રવિ તારાચદ

લાખ

રાગ—આશાઉરી ગુરુપીતા રથ મારમ જોવા—એ દેશ

ભરત સમય સધ આવે સારો કાડી નવાણુ નિરખો
 લાખ ન્યવારી સહજ ચહિરાસી, નરપતિ દેખી નિરખો
 હો ભવિકા સેતર જ, ગિરિવર સારો,
 નહી સેતર જ સુજન કહી નાહી નામ જુહારો ભ૦ ૧
 આદિનજસા તે ભરતહ પાટિ, મહાજસા તે બીજમ્,
 અતિ બનીઈ નરખો લોગા, અતિમન પાટિ ત્રિજમ્હો ભ૦ ૨
 નિભન અઢયમ પાટિ પેખો, પચમ તે બનિવીર્ધ,
 કીર્તિ-વીર્ધ અનમ્ જલવીર્ધ, જેહનું સજનુ ધીર્ધહો ભ૦ ૩
 એ સાતમ નર નરપતિ સરીખા, સુર સરીખી જેડી
 ભરત અનમ્ એ સાતમ વચિમા, પૂર્વ ગયા છર્ધ કાડી ભ૦ ૪
 દડવીર્ધ હવો અકુમેપાટિ, તેણુઈ ઉદારજ કીડ,
 ભરત તણી પરિ સધરી સાચો, જગમા જહુજસ લોધોહો ભ૦ ૫
 ઇદમ્ સોય પ્રસર્યો જગમાં, નડપમ વસ અજૂ આલ્યો,
 પાપ તિમર તે તેહના નાધ, સેતુજ નયણે નિદાત્યો ભ૦ ૬
 ઋષભપુત્ર તણુઈ એ પાટિ, સિર સેતુ જવ નામમ્,
 જીવન આરિસા માદિ કેવલ, ભરત તણી પરિ પામમ્ ભ૦ ૭

દુહા.

ભરતતથી પરિ પાંખીડ, ઉગલ કેવલ ગ્યાન
યુગ્મ ઉદ્ધાર કરાવીઈ, ખરચ્યું બહુજ નિધાન ૧

ચરિત્ર

તિદાર પછી ત્રિજો ઉદ્ધાર, હસાનેંદ્ર કરમ અપાર
મહેંદ્ર દેવઈ જગિ જસ લીડ. ઉધાર ચક્રચક્ર તે ૧ પશ્ચિ કીડ ૧
અજોંદ્ર હુડ જગિ જોડ, ઉદ્ધાર પંચમો કરનો તેહ
અમરેંદ્ર છૂંદો ઇદ્દાર, સગર ચક્રવર્તિ સતમસાર ૨
પંચાસ કોડિ પંચાણુ લાખ, સહમ પંચોતરિ ઉપરિ ભાખ
એતલા બૂપતિ સંધવી થયા, સગર ચક્રવર્તિ ચારઈ ઠલા ૩
ત્રીમ લાખ દશ લાખહ કોડિ, કીઆ ઉદ્ધાર સગરની જોડી
રાત કનકમય કીધા બિન, રોપી ૨ રાય કીરતિનો ચમ ૪
પછઈ ૩ ઈંદ્ર વ્યતરનો જોડ, જીવન આક્રમુ કરનો તેહ;
ચદ્રજસા જગિ મોટો રામ, તુંમો ઉધાર કર્યો તેણે ઠાય ૫
ચક્રધર રામઈ કીધ, ઉધાર દશમો તિહાં પ્રસિદ્ધ;
અગ્યારમો ઉધારહ રામ, ચાવચદ્ર નેણુઈ રાખ્યું નામ ૬

દુહા

નામ તે જગમાં રાખીડ, રાય યુધિષ્ઠિર જોડ
બીમ અર્જુન નકુલ સહદેવ. સેતરંજ પોહોતા તેહ ૧
જીવન નીધાયું તેણુઈ કાષ્ટમઈ, લેપમઈ ઉધાર ૪ ત્યાંદ;
દાહસ ઉદ્ધાર કરાવીઈ, જસ રહો જગમાંદિ ૨
દીક્ષા ચહી સેતરંજ ચદયા, લણું તે નિર્મલ ગ્યાન
પાંડવ પાંચ મુગતિ ગયા, કરતા એતરંજ ધ્યાન ૩

(૧) તેણે તિહાં કર્યો (૨) ચાપી ગયા (૩) હવે (૪) પ્રતિમા.

ચતુર્થી

પાંડવ વીર વચિ વગમ મયા, મંખ્યા સદસ ચરિત્રાસી ગણ,
 વર્ષ ચારમઠ મિત્તિ જાણ, વીર પત્ની દુઃખ વિહમ રાજ ૧
 ઝોસો આઠે વરમ રેડિ, ત્રિભૂતી દુઃખ જાણ સો,
 ઉમાર તેરમે તેજુધ નિહાં કર્યો, જન માપી (જમ) મરમાવર તપો ૨
 જાણ પાંડવ વચિમા કળા, પચતીસ કોડિતિહાં નરપતિભણ,
 સાંખ પચાણ દશરિ બચા, સદમ પચોતરિ સધવી ધમા ૩
 સવળ બારનઠ ચરિત્રોતરઠ, મત્રો બાદડે તિહાં કર્ષ, ઉદાર
 ઉદાર ચરિત્રોતરઠ અતિદિ વિચાલ, બહુ નીપાપાં તીર્થમાય ૪
 બાર બ્યારીન સધપતિ જ્યો, જનમંદિર કરરધમ મહ મયો,
 અદગ સાખ કોડિ ઝોગજુઆલ, હેમટકા ખરચર્જ વસ્તપાલ ૫
 ઝોગીસ કોડિનઠ જગીસ સાખ, અર્ધુદાયય મિરિનારિ બાખ,
 વરતપાસના કરજી લખ, મવાસાખ બરા-યા મિજ ૬
 સવંત તેરનઈ એકોતરઠ, સા મમરો લખમી વ્યવં કર્ષ,
 ઉદાર પનરમે પગચડ કરિ કસસ ધળ ૭ ઇડ ૭

કુલ

કસસ ધળ ૭ડા બતો, યરચા અતિ ઉદાય,
 જાણ સમરા વચિ વલી, કહુ સંધપતિ સખ્યાય ૮

દાલ

રાજ-સારંગ-મગધ દેસકો રાજરાજેશ્વર ઝો દેશી.

સાહ જાણ નઈ સધવી સમરો, ઝેજુધ કીધુ ઉદાર,
 તે વચિ સધવિ સદસ ચરિત્રાસી, ત્રિષ્ટિ લાખ સમકિત ધાર દો ૧
 જુપતિ સેતુજ્ય સધવિ સાર, શ્રી સિદ્ધાચલ નયણે નિરખ્યો,
 નહિ પમુઆ અવતાર દો, ઝો અચલી ૨

સતર સહસ્ર સંધવી બાવસાર, ખત્રી શૌલ હનર;
 પનર સહસ્ર વિપ્ર વખાણુ, એણુમિરિ પામ્યા પાર હો. ન. ૩
 બાર સહસ્ર કુટુંબિક સંધવી, નેહ સહસ્ર લેક્યા કણુથી;
 પાંચસઠ્ઠ પીસતાલીસ સંધવી, નાતિ કંસાર ગણાવી હો. ન. ૪
 ભરત સમરાવગિસંધવિ અસંખ્યા, તે કેવલી સહુ જણુધ
 એ તીર્થ મહિમા અતિ મોટો, કિમ છદ્મરથ વખાણુધ હો. ન. ૫
 પનર સત્પાસી પાત સાહ બાધર,^૧ દેસમ નર વણિગ બહુમાંન
 સાહ કરમે ઉદાર કરાવમ, ખરચમ બહુઅ નિધાન હો. ન. ૬
 જે પુણ્યવંતા વલી નર હોરમમ, તે સેતુજ ગિરિ જાવમ
 પુણ્ય કામિ ધન ખરચું જેણુધ, સોય સંધાતિ આવમ હો. ન. ૭
 દાન ન દીધુ શીલ ન પાશ્યું, નવિ પોખ્યા વલી પાત્ર
 તે નર રાતિ રોવા તુલો જણો, કીધી ન સેતુજય પાત્ર હો. ન. ૮
 જન પ્રમાદ ન કીધુ, પૂજ્યા નહો જગનાથ
 સેતુગિરિ જેણુધ નયણુ નનિરખ્યો, દીધી બાવલ બાથ હો ન ૯
 દીન ઉદાર ન કીધું જેણુધ, ન લલો શાસ્ત્ર વિચાર;
 ગિરિ સેતુજય જે નવિ ચઢીઆ, આસિ મયો અવતાર હો ન ૧૦
 જનમ સદૃશ કીધુ નર જેણુધ, લખમી મારમ થાપી
 સેતુજય જમ પ્રાસાદ કરાખ્યો, તમ કીર્તિ જગિ વ્યાપી હો ન. ૧૧
 કીરતિ કરણિ તેહની સાચી, જે બલદુખથી તરીઆ
 સેતુજ નામિં બહુ નર સિદ્ધ, મુગતિ મારગ સંચરીઆ હો ન. ૧૨

કુલ.

મુગતિ તણુધ પંચઈ લલા, પાંચું કેવલ ધ્યાન;
 સિદ્ધ અનંત આગમ દવા, કરતા સેતુજ ધ્યાન ૧

દાસ

રાગ-ધન્યાસી સુનિવર મારગ આવતા ઝો દેશી

શ્રી સેતુજ ગુણ ગાઇય, ગાતા હર્ષ અપાર	
સિદ્ધ અનતા ઇલા દવા, પાન્યા ભવ પાર	૧
ધન ધન સેતુજ ગિરવર, ધન ધન ઋષભ શુભ	
પુડરીક ગિરિવર રાજક, દીપ્ત અતિ આશુદધ	૨
ઐનિ પુનિમ દિન વની, ઋષભ ગણધાર	
મુગતિ ગયા પાય કાડિસુ, ટાલી કર્મ વિકારધ	૩
કાલી પુનિમ દિન વની, દ્રાનીક નર્મ વાલીખીય	
મુગતિ ગયા દસ કાડિસુ, જોહના નિર્મલ શીલધ	૪
દાશુશુ સુદિ દસમી દિનઇ, પુટુતી મનની આસ	
નમી વિનમી દોષ કાડિસુ, કાકુ મુગતિમા વાસધ	૫
ઋષભધકી જે કેવલી અસખ્યાના પાટ	
મુગતિ સવાયે સિદ્ધિ ગયા, દુશ નહો વાટધ	૬
ઋષભ વસિ બહુ નરપતી, ધણે ચારિત્ર લીધા	
શ્રી સેતુજ આવી કરી, તિહા ^૧ અવસથ કીધાધ	૭
રામ ભરત બેહુ બધના, લીધુ સયમ ભાર	
મુગતિ ગયા ત્રિશ્વિ કેડિસુ, તમ નહી અવતારધ	૮
નારદ એકાણુ લાખસુ, શ્રી સેતુજ ગુ ગિ	
મુગતિ ગયા સુનિવર નમુ મનનઇ વલી રગિધ	■
સામ પ્રવૃન્ન સુત કૃષ્ણના, બેહુ સયમધારી	
આઠ કાડિ સાઠી સાધસુ, હુઆ મુગતિ દુઆરી ધ૦ ૧૦	
પાયઇ પાડવ નર ભલા, ઇદ્રી દમ કાકુ	
ઋષિ વીસ કાડિસુ સચર્પા, મુગતિ ગદ લીકુ ^૨ ધ૦ ૧૧	

ઋષિ ધાવચ્ચો મુનિપતિ, સંવમ સુખ લીધું
 સહસ મુનિ પરિવારમાં, સેતુજ ગિરિ સીંગો. ધ૦ ૧૨
 મુક તાપસ સંવમ લીડ, સહસ મુનિવર સાથિ
 શ્રી સેતુજય મુગતિ ગયા, વંડ પ્રમાતિ. ધ૦ ૧૩
 રોત્રગ મુરિ રૂચ્ચો, સેતુજ ગિરિ ચડીક
 પંચસય મું પરિવર્ષો, મુગતિ જમ ચડીક. ધ૦ ૧૪
 એ મુનિવર મુગતિ ગયા, કુંજુ કહમ તસપાર
 વલી ભસ્યમ એણુમ તિરયિં, સેતુજ ગિરિ સાર ધ૦ ૧૫

ડુહા.

સાર તીર્થ જગમાં ધણા, તેહમાં સેતુજ સાર
 હેમ કહમ નૃપતિ મુંણે, પૂન્યમ લહીમ બનપાર. ૧
 ગુરુ વચને નૃપ હરખીક, જામ જગિ ભરત નરેસ;
 તિમ ભૂપતિ આણુંદીક, સેતુજ યાત્રા કરેસ. ૨
 તન ધન યોવન કારિમું, જાતા ન લાગઈ વાર
 તેણુઈ કારણિ મેતુજ જમ, સમ્મલ કરે અવતાર. ૩

દાવ.

ભમરાની રાગ-ગોડી.

કુમારપાલનર દેસરી-મનભમરારે, સેતુજય સંવરી થાય. લામ્ર ભમરારે.
 બહુ ઋષિ પરિવા મું, મ. શ્રી સિદ્ધાયત્ર ગય લા. ૧
 નાગ પીક દેવલ હન્વા, મ. માંહિં જાન પ્રતિમા. લા.
 દેસર ચંદન લેઈ કરી, મ. પૂજઈ ચક્રલક રાય. લા. ૨
 વાગ બટાદિક સારિખા, મ. માંહિં મંત્રી ચક્રીસ લા.
 દેહરાસર દેવ પૂજતા, મ. નાંગમ જાનનઈ સીસ લા. ૩

- અદાર સહસ વિવહારિઆ મ. શ્રી જીન દેવલ સાથિ લા. ૨
 ચંદન પુષ્પ લેષ કરી મ. જીન પૂજ્ય નિજ હાથિ લા. ૩
 નગરશેડનો દીકરો મ. આમડે સંધમાંહિ લા. ૪
 સોવનટકા લલછણ કરમ મ. ગાંધ આતક ધરિ જહાં લા. ૫
 ખટ ભાષા ચક્રી કલા મ. નામિં નરદેપાલ લા. ૬
 વસ્તપાલ સુત સધમાં મ. કવિ દાતા કૃપાલ લા. ૭
 કપરદિનાંમ બંડારીયા મ. સધ ભગતિ કરઈ સોય લા. ૮
 અન્ય દૂનલ તસ આગલિં મ. જૂખ્યો ન જાવ કોય લા. ૯
 પ્રહિલાદ લાણો નરપતી મ. માંહિં છાડો સેઠ લા. ૧૦
 સોય લાડુ નિજ કરિ ધરી મ. કરતો સામિ બેટિ લા. ૧૧
 પ્રતાપ મલ્લ પુંઢિઈ લીઉ મ. કુંભારપાલ યે પુત્ર લા. ૧૨
 ચડવા હય ગિરિ રથ દીધ મ. કુણુ વપરિ કુણુ મિત્ર લા. ૧૩
 નગરમેઠ સાથિ બકુ મ. પટ દર્શણુ વેપધાર લા. ૧૪
 કુંભારપાલ નિત તેહની મ. બકુ પરિ કરનો સાર લા. ૧૫
 સોવસ સહસ જોડી ગડધ મ. ભુંગવ બેરી અનેક લા. ૧૬
 પચ • રૂપ વેણુ બકુ મ. તતી તાલ વિશેષ લા. ૧૭
 અચાર સહસ હાથી બના મ. અજન ગિરિની જોડી લા. ૧૮
 રત્ન જડિત અબાડીઆં મ. મોતી માલા દોકિ લા. ૧૯
 અચારે લાખ હય રેપતા મ. હસ પરિ ઠવતા પાલ લા. ૨૦
 ચચ વર્જુ વાણ સહી મ. ધૃત ગોખ દલીદો ખાલ લા. ૨૧
 અદાર લાખ પાલા સહી મ. રથ પંચાસ હમર લા. ૨૨
 જપમ મોવન મધ સીગડા મ. નેવરનો ઝમકાર લા. ૨૩
 વાંકી વચ્છની પુંછડી મ. વાકી વલ્લભી વિરીર લા. ૨૪
 શ્રોકા રથના વાવટા મ. ધમ ગુડીઅ અનેક લા. ૨૫
 વાંકી પુરપની પાપડી મા. વાંકી સીગણિ હાથિ લા. ૨૬
 વાંકી મુંછના માનવી મ. કુંભારપાલ નધ સાથિ લા. ૨૭

વક્ષી વાંકાજ નિંદેરીક મ. ઠાંક દમામાં કંડ લા.
 વાંકી વક્ષીઅ વળવના મ. ઉકધ ચખ્દ અખંડ લા. ૧૭
 વાંકે નયણે નર બદ્ર મ. વાંકા ખપૂઆ અંજિ લા.
 વાંકો પાલખીમાં વલી મ. બધા મનનધ રંગિ લા. ૧૮
 અંબર ધન નૃપ આગસિ મ. અંબ સદસ તસ માનિ લા.
 દીરસોવન મણિ રૂપમધ મ. સુંદર સોબિતચાન લા. ૧૯

હુહા.

વાંન બતો નૃપસંધનો, મિલ્લીઆ પુરુષ અનેક;
 બદ્ધ વ્યાપારી સંધમાં, દગો નહોં તિહાં રેખ. ૧
 ..... દીપે જેમ દીણુંદ;
 પટરાણી પુકે સહી, દીકે અતિ આણુંદ. ૨

હાલ.

ત્રિપતીનો.

જવહરરી શોની વાણિગ મિલ્લીઆ, નાંણુવગી દોસી ફેાલીઆ;
 વક્ષી વણુઝારા પત્નીઆહો, ભવિકા. ૧
 ફડીઆ સાથરીઆ પરતાગી, બક્ષ થયા તે ખાપ માગી;
 ગેહર વણુગ દિધ બગીહો. બ. ૨
 ગાંધી વેદ થણા સુગંધી, અનેક નરનઈં લિઈ ખંધી,
 એક વેચઈં અનધ રંધી હો. બ. ૩
 સંધમાં સાથ સગલ પણિ યાપ, અથ અનેક ગજરથ ચોરાધ;
 બદ્ધ વ્યાપારજ યાપ હો, બ. ૪
 ખપડાંમાં જાનધ દથીઆર, ચાલૂ ચીર પટોલાં સાર;
 વણિગ કરધ વ્યાપાર હો. બ. ૫

માલી . તખોલી મણીહાર, કસારા જડીઆ સોનાર,
 સધમા બહુ સુતાર હો બ ૬
 કદોધ કણુખી કુમાર, નાટકીઆ નાટિકીથી સાર,
 મોચી તણો નહો પાર હો બ ૭

હુહા

અનેક નર નૃપ સધમાં, હહમ તો ન લહુ પાર,
 પટરાણી પુડિય સહી, જેહના રૂપ અપાર. ૧

હાલ

રાગ—હુસેની.

બૂપલહેવી નૃપ ત્રીયા, અગ વિભૂષણ સોલ,
 પહધરણી ચપા ચુનડી, કાપા કુકુમ રેશ્વરે
 નૃપ આલ્યો કુમર નિરદ, જ્યેષ્ઠટાપો મૃગમચ્છદ્દને,
 કાધુ સકલ લોક આણુદ બે, નિવાર્યો દેશ સકલમાહિદ બે ૧
 અદ મુખી મૃગ લોપણી, નિજ નન્યા સિંધુગાર
 હરિ ધણી કટિ પાતલી, લાવણ્યનો નહી પાર બે ૨
 વેણી વાસગ છપીક, હસ હરાલ્યો ચાપિ
 નાગ નગોદર ખીંટલધ, કાનિ જ્યૂકર્ષ આપિ બે ૩
 ભાગર ભમધ છમ મધુકરા, અધર પ્રવાવા રગરે
 દત જરયા દાડિમ કુલિ, અલવિ મોડધ અગ બે ૪
 નાચક સજા ચચડી, કનક કચોલા ગાતિ રે
 તલક કરી મુખ શોભતુ, અર્ધ ચદ જસ બાલ બે ૫
 મોવન અબો મોરીહ, કઠ કાચત ટટુમાર રે
 વમત માસ કીડા ૧ કરધ, કંઠિ કુચમના દાર બે ૬

કમલ નાલ જસી બાંહુડી, કરિ કંકણની માલરે
 કરતલ જસ કૂલડાં, અંગુલ નખ સુકુમાલ બે નૃ. ૧
 કનક કુંભ પયોધરા, રંગિં શોભઇ રંભરે
 ઉપમ જંધા વુઝ કહું, જણો કદલી થંબ બે નૃ. ૮
 ચિત્રાલંકી કામિની, નામિ કમલ ગંબીર રે
 કંચુક ૨ ચુરણી ચુંડી, શીલઇ ગંગનીર બે નૃ. ૯
 પદ પંકજનું જોડનું, ઉડણિ આછા ધાટરે
 હાસ વિનોદ કીડા કરઇ, કામિની આંખિ વાટ બે નૃ. ૧૦
 ચરણે મેહર વાજતાં, કટિમેખલ ખલકંતી રે
 આલી રે ગિરિવર રોટવા, છાંહવાસિદ્ધ અનંત બે નૃ. ૧૧
 બિહુતરિ સાંભ ૧ રામની, પુઠિં સુંદર નારિરે
 અધિક રૂપ રંભા થકી, અસી નહીં સુરખાર બે નૃ. ૧૨

કુહા.

સુરધરિ નારિ અસી નહીં, ઇર્દાનાં રૂપ અપાર
 વેપ બનાવઇ જુજુઆ, પંચવર્ણ સિધુગાર ૧
 નીલા પીલા હિજલા, રાતા વેપ અત્યંત
 પંચ વર્ણ રે પદધરતી, ગોરી સામ શોભંત ૨

અઉપધ.

ગોરી નારિનઇ સાંભ ચુંડી, કાલી કસ્તુરી તનિ અડિ;
 કાલી જમર જમરાનઇવાંનિ, દંત અરિષ્ટદ રત્ન સમાંનિ ૧
 કીડી કાજલ વેણી શાંભ, સાંભ ગોધણે અતિ અભિરામ;
 કાલા કંચુક ચૂડા સ્યાંભ, ગજ બધી હિલાલઇ દામ. ૨

કેતી વેષ પીતો આદર, કેસરતિતક નિજ બાલઈ કરઈ,
 પીતો પિતાનર પદપરણિ સાર, કહ જનાવઈ ચપકદાર ૩
 પીતો નેવર પીતી ઝાળી, જાણ્યુ સરજ હમો ગાતિ,
 પીતો ચૂડા કચન તણા, પીતો કચુક રસીઆમણા ૪
 કેતી રાતો વેષ અપાર, તારા રતનતણા ગવિ દાર,
 રાતુ નિસક રાનો તખોત, રાતી દેહ જીમ કુકુમ રોમ ૫
 રાતી જીમ રાતો દત, રાતો અપર રોમધમ અત્યત,
 રાતો નખનધ રાતો પાય, રાતો મનિ સેતુજમ જમ ૬
 રાતો કચુક રાતો ચીર, રાતો ચર્ચા સોહધ સરીર,
 રાતો કમન કરમાદિધરી, જીન પૂજવા ચાલી સુદરી ૭
 નીલનરણુ કરતી સિંધુગાર, દમણા મર્યાના તાનદાર,
 નીના વદની વડાગરપાન, નીના કચુકના વધી વાન ૮
 નીના ચર્ચા નીના ચીર, હાથિ ચુકલા વદનિર વીર,
 નીનીપાચિનણા ગવિ દાર, હઈકઈ સેતુજમ મિરિનાર ૯
 કેતી નારિ ઉજમ સિંધુગાર, ઉજલ ફૂલ નઈ રકઠિદાર,
 ઉજલ કચુક ઉજલ ચીર, પચનરણુ તિહા બરીઆ હીર ૧૦
 ઉજલ મોતિ કેરા દાર, ઉજલ નેવરના ઝમકાર,
 ઉજલ ચદન ચરચઈ અંગે, ચાની અગલા સેતુજ શૃંગિ ૧૧
 સુદરનારિ સરિખા સિંધુગાર, રૂપતણા મદ કરઈ અપાર,
 ગોરી ન ગમઈ સામની, હસ વિનોદ કરઈ તિહાવની ૧૨
 ગોરી કહઈ સુણિ કવી નારિ, જાણી રહઈ તાહરાઈ હામિ,
 કરમિ કાના કાલી કરી, વુ સુ જોતઈ સાહજી ફિરી ૧૩
 કાલી કહઈ સુણિ ગોરી સહી, કાના ગજ ગાજઈ ગદઈ ગદી,
 કાના ધન ગાજઈ સહુ સરિ, લેચન સોખા કાજવિ કરી ૧૪

કાલા કાન નઈ કાલા નેમ, કાલા પાસ પરિ સહુને પ્રેમ;
 શ્રી મુનિસુત્રત નઈ મલ્લિનાથ, સામલવર્ણ સખલા પૂજત. ૧૫
 કાકી નયણાં વેણી જેઠ, કાલક વરણિ સોબાઈ તેઠ;
 અરિષ્ટ રાત જહુ કાલાં હોય, કાલાં જલ યમુનાનાં જોય. ૧૬
 કાલી કરતૂરી અંગિ ઠવઈ, કાલી કોયલ મધુરં લવઈ;
 કાલાં મરી જગિ કલીઈ જેઠ, ધોલા કપૂર નઈ રાખઈ તેઠ. ૧૭
 કુલા બગલા બગલી બમઈ, કુલા જૂલીઆ નર નવિ ગમઈ;
 કુલાં માણસ રોગઈ યાય, ગોરપણાને રથો મહિમાય. ૧૮
 એણે વચને ગોરી કલકલી, જમડી રહઈ જુડી સાંભલી;
 લિલાલા સરિખું તાહરં રૂપ, સરસું વાદ કરઈ મું દૂપ. ૧૯
 રૂપ વિતા કરતી અભિમાન, કાલા કાપ નઈ કુચુ દિષ માન;
 જમડી રહઈ છું તાહરઈ કાપ, છું ગોરીનો નખ ન પોસાય. ૨૦
 ગોરં અછઈ મંગાનું નીર, ગોરં સુવિધિનાથ સરીર;
 શ્રીચંદ્રપ્રભુ ગોરા સહી, જેઠની કીરતી જગમાં^૧ રહી. ૨૧
 ગોરા હંસ નઈ ગોરા ચંદ, ગોરા ગજ રાખય ગયંદ;
 ગોરાં મૂમ જમણાં ઉતર્વા, મુકન ભલા નર^૨ આવઈ ભર્વા. ૨૨
 ઉજલ ચમર કમલ ગજ હંત, ઉજલ મોતિ અતિ સોભંત;
 પુષ્પ કપૂર દક્ષણવર્ત સખ, જે શ્રમભી આપઈજ અસંખ. ૨૩
 રૂપ ચંદન ચીવર જેઠ, ઉજલ સુનો દિષ રંગ તેઠ;
 રૂપ દહી ધૂન ઉજલ સાર, જમતાં દેઠ દીપઈ નિરધાર. ૨૪

કવિત

થીઠ વાધઈ વાન. કાનપણિ રૂઝિઆ યાય;
 આખિ વાધઈ તેજ, ખરજને ખેડો જાઈ;
 જરા ને વ્યાપાઈ અંગ. ટંગ તન ધાત ન ધુજઈ;

ખાધર્ષ પેટ ભરાસુ હોય, કુપુરુષ અસુ વિચારમ જોય
 સિદ્ધમેત્ર આ વાટજ બણુ, ચોકુ દીક હોમ પુણ ધણુ ૮
 અનેક પુરુષ એકના દતાર, પુણનાથ મર્ષ કલા વિચાર,
 ધણી શ્રાવિકા સધમા સહી, નામ નિધ ચ્યાર કરું ગદમ ગદી ૯
 પુહુતી પુત્રીમામ પાખડી નીના દાતણની આખડી,
 આપનદે ચતુરાઈ બહી, ન કમ્મ જોજન તે એકવી ૧૦
 વીરમની વિમનાદે મની છનઈ યોગ પાતઈ ચાલતી,
 શુણ્ણી બહુ કમનાત્રી જેહ રસચિત વસ્ત ન ખામ તેહ ૧૧
 કોડમદે કનકાદે જોય, ચક્ર નીમ સભરાઈ સોય,

૧૨

ઈમ સ્ત્રીપુરુષ ધણા સધમાહિ, હયવર દાથી જોલ્યા જ્યાંક,
 અરથો સધ તે ચાદો સહી, ગાહ પાય તે હોંકમ વહી ૧૩
 રાતિઈ સધ ન આનમ કદા, જીવ જીવન તપ કરનો સદા,
 પથી ફન સુટી નવિખાય જ્યણા કરતા જાત્રા જાય ૧૪
 જ્યણા વિશુ જીવ નકદમ ધર્મ, જ્યણા કરનો ધોમ કર્મ,
 જીહા જ્યણા તિહા ધર્મ વિશેઠ અસયમ કરતા રૂઠ નહોં રેખ ૧૫
 દાન શીન તપ જાનનમાહિ, જીવનર જ્યણા ભાખી ત્યાહ,
 પોતો પડિકમણુ રસજગય, જ્યણાઈ મરતા રૂઠ થાય ૧૬
 જતિ ધરમમા જ્યણા કહી, જીવજત ઉગારે મહી,
 પદેતા બણતા સદહે, રખે જીવ કુખ મુજથી સહે. ૧૭
 ઉંતા બાંસના વળી, મુનિવર રાખમ મનિ નિર્મલી,
 સચારમ જ્યણાઈ સોય, કુસર પ્રમાણિષ પલમ જોય. ૧૮
 ઉત્તો રદમ સપિ જ્યણા કમ્મ, મંદુર વચન મુખથી ઉચરઈ
 જીવતા નવિ જોવાઈ જેહ, કામ કહે કારિ સાચો તેહ ૧૯
 એણીપરિ જ્યણા કરતો યતી, તેહ નમ પાપ ન લાગમ રતી,
 તિમ આવક જ્યણાઈ ધર્મ, જ્યણા કરનો અવક પરમ ૨૦

(૧) સોવન ધને જરો તેહ (૨) પ્રજય.

પરમ પુરુષ નર મલીઆ જીહાં, અસંવમપણું ન કરતા તિહાં;
 જીવ જંત જોષ પગ બરધ, સેતરંજય સંધાતિ સંચરધ ૨૦
 જે નર સાહમું આવધ સોય, વિવિધ વસ્ત્ર નર દીનધ સોય;
 વેદ મુદ્રિકા પેષ સદાર, જૂપતિ બગતિ કરધ અપાર ૨૧
 બિહુપરિ દાંન દિધ નર ત્યાંહ, સંધ આખ્યો ધધુકા માહિ;
 નગર આખાઇ લદધંજુ કરધ, ચાલમાંહિ સોનધર્ધ ધરધ ૨૨
 જોસકા વિહાર કર્યું છધ જીહાં, વલિય અમારડી આખ્યા તિહાં;
 તિહાં મિધ પર્વત મોટા સહી, દોષ પ્રાસાદ કર્યા મહધગહી ૨૩
 અપમ ભુવન તે સોહામણું, બીજુ પાસ જીજેસર તણુ;
 અસ્યાં ભુવન કીધાં તિહાં દોષ, સેતરંજ ચાલી આખ્યાં સોધ ૨૪
 ભરત તણીપરિ બહુઝદિ જોષ, કહધંત્રા પાર ન પામધ કોષ;
 મધીત્તા મંત્રી બાહુ પરિવાર, ધન ધન રાયતણે અવતાર. ૨૫
 સંધપતિ તિયક કરાખ્યુ ૨ બાલિ, ઉત્તમ કુલની રાખી ચાલી;
 બહુ પુરુષ બણી સધવી થયો, શ્રીસેત્રુજય ચાલી ગયો ૨૬
 દોડો સેત્રુજો જન્મ દટિ, સોવન પુરુષ કર્યા તિહાં વટિ;
 નરપતિ મનિ તિહાં હરખ્યો ધણુ, દીકુ રૂપ જન્મ રવામિતણું. ૨૭
 મણિ મોતિ બરિઆ બહુ આસ, સેતરંજ વધાવધ નર જૂપાસ;
 ત્રિજુ પ્રદક્ષિણા દધ નિહા રાચ, હધધધં હધં પ્રજેરો થાય. ૨૮

હુહા.

હાં ધણો હધધધં ધરી, નાણા નદી સુ નીર;
 સૂર્યકુંડ અધોલીકિ, નિર્મલ તાસ ચરીર. ૧
 નદી સેતરંજ તિહા ભવી, તેજુધ નીરધ જે નાણ;
 સકલ રોગનર્થ ખય કરધ, દેહ કનકમય થાય. ૨
 ગુણ અનંત ગિરિવરતણા, હધધં તે રૂપમ જીજુંદ;
 હેમવચન અણે સંણી, હરખ્યો કુંમર નિરંદ. ૩

આશુઘો નૃપ અતિધણું ગિરિવર કેરમ નાંમિ;
 પામ નમી શ્રવર તણા, પૂજ કરમ તસ ઠાંમિ.
 કેસર ચંદન લેમ કરી, અગર ધૂપ કપૂર;
 દીપક સુંદર સાથીઓ, કરતા પાતક ચૂર.
 કમલો દમણો મરવો કેતકી, કમલ સુમંધી કુલ;
 ચંપક જામ મોગર, પૂજ કરમ બહુ મુલ.
 કુંભ નિરંદ હરખો ધણું, સેતરંજય કેરમ નાંમિ;
 સતર બેઠ પૂજ કરી, ચેષવંદન તસ ઠાંમિ.

અઉપધ

ચેષવંદન તસ રાજા કરમ રસના હેમ પવિત્ર કરમ;
 ધનપાસ પંચાસિકા તિહાં ગુણ્યું કુંભારપાસ નૃપ શ્રાણે સુંબુધ. ૮
 નિઠકરજોડી પૃથ્વીરાય હેમસુરિનમ લાગઈ પાપ;
 કવિ ધનપાસ પંડિત ખર પશ્ચિ કાંઈક પોતમ સ્તુતિ કરે. ૯
 હેમ કદમ સુણો કુંભરનિરંદ એકનમ ઉપનો અતિ આશુઘ
 અગતિરાગ પોપઈ એણુમ અસ્યો મઈ પોપ્યોનવિ જાપમ તસ્યો. ૧૦
 ટીખા તણુમ રી પર્વત તોડિ કિહાં, કુડી કિહાં કનાક શેકાડિ
 કિહાં આંખો કિહાં તરવર આકોડે મૃતિકા કુંભ કિહાંકનાક ધડો. ૧૧
 કિહાં ચંદન કિહાં સુકો ધાસ નૃપની દોડિ કરમ નદિ દાસ
 કિહાં ખાસર કિહાં ચંપક ચીર જામ પાંજી નઈ નગમમખીર. ૧૨
 જામ મયમલ નઈ ન મલમ મૃગો ન મલમ મૃગપતિનમ જામસો
 ન મલમ કીડી પર્વતજાય ન મલમ રંક અનમ વસીમ રાય. ૧૩
 ન મલમ ખગુર નઈ વસી સર ન મલમ વાદો મંગાપૂર
 ન મલમ નિર્ધન નઈ ધનવંત ન મલમ નિગુણ નમ ગુણવંત. ૧૪
 ન મલમ ચંદિદર નમ સીપ, ન મલમ જામ દિનકર નમ દીપ
 ન મલમ કિરપી નઈ દાનાર, ન મલમ મખિજો મોલીદાર. ૧૫

- કિહા પીતલ નાથ કહું કિહા હેમ, કિહાં હરિહર નઈ જનવર દેવ; ૧
કિહા મુનિહેમ કિહા ધનપાલ, તેદની પુદ્ધિ જગિ અતિ વિશાલ. ૧૬
- એદનઈ જન ઉપરિ બહુરાગ, જમ જ જનઈ મુગતિજ માંગ, ૧૭
જમ જૌતમ નઈ વાહયો વીર, જમહ સ નઈ મોતિ હંસા ખીર, ૧૭
- જમ કોપલ વાહયો મહાકાર, જમ ચાતુક વાહયો જલધાર; ૧૮
હેમ કહઈ સંધિ કુમગનિરદ, તિમધનપાલ નઈ કપબ જીવદ. ૧૮
- તેણઈ કારણિ સુધિ પૃથવીરાય, જરાખરી એહનો નવિ માય; ૧૯
મગતિરાગ એહનઈજ વિશાલ, કવિ મોટા જગમા ધનપાલ. ૧૯
- કુમારપાલકહઈ જસગુણધણા, તે ગુણ બોલપ અવરાં સધા; ૨૦
જે ગુણધીય પ્રાહિ હોય, પર કીરતિ ન કરઈ સોય. ૨૦
- પરના ગુણ મહી હેમસરિંદ, પોતાના ગુણ પાડપ મંદ, ૨૧
સાકર કહઇ હું મીરી નહીં, પશિ તે જાની ન રહઇ કહીં ૨૧
- મદન ઉખ્યપણુ જે મજઈ, તોહઈ લોક તેદનઈ નવિ તજઈ, ૨૨
અમૃત કહઇ મુજમા કહુઆસ, તોહઇ લોક ન જંઈ તાસ. ૨૨
- તિમ મુનિ હેમ સરિંદ જતી, મુખ કહઇ મુજમા યજ નથી; ૨૩
ગિરઆ એહના એહ સમાવ, વરસઈ જલ નિચો મધ આમ. ૨૩
- એવો વચને જાણ્યો મહામતિ, હેમ કમો મહિં દુખે અતિ, ૨૪
પરતગિ જુ આલી સરસતિ, જેહમા રોપ ન રોપઈ રતિ. ૨૪

શ્લોક

રોપ ન રોપુ જસ રતી, હું ગાઈ નર સોય,
હેમસરિ સરિયો જતી, જગિ ન દીસઈ કોય. ૨૫

હાલ.

રાગ ચદ્રાવળી—રાગ આમાલગી—ઝેદાર ગોડી—સિંધુઓ

સો મુત ત્રીસલાદેવી સતીનો—એ દેગી

- ૧ મી સન્નુ જ્ય સમો તીર્ય નકોઈ ઈદ્ર સમો સુર કો નવિ હોઈ,
 મોગિમા ચક્રહતિ જગિ જોઈ, ઐરાવલ્ય હાથી જગિ જોઈ ૨
- ખીર સમુદ્ર સાગરમાહિ સારો, ઉત્તમ જગિ એ રામજ વારો
 મુસમ મુસમા સખરો આરો, સીયવળી જગિ સીત સખારો ૨
- અર્જુનસમ જગિકો નહીં બાણી, ગગાજલ સમ કો નહીં પાણી
 સી કુવમા મરદેવ્યા રાણી, પથરમાહિ જમ હીરા ખાણી ૨૮
- અશ્વ અનોપમ રવિના જાણી, રૂપસુઆમાહિ જમસિદ્ધ વખાણી,
 મહિરીસમકો નહીં દુઆણી, હેમ / મસમ કો નહિ નાણી ૨૯
- દિશાનમદસમ કો નહીં માની, શાતિનાથ સમ એ નહીં દાની
 આમિમદસમ કો નહીં બોગી, હેમસુરિદસમ એ નહીં યોગી ૩૦

નવમ રત્ન નવ અંગિ ધરમ. એકજ. ધન સોવનમય કરમ;
 આમર છત્ર મોતીનાં સહી, સિરિ હથિર ધરનો મહામહર્મ. ૩૫
 કનક રૂપ મણિ ચાલહ કરી, માંહિ બહુ - મુગતપ્પલ ભરી;
 શ્રીજન આગલિ મુકધ સહી, ગીતમાંન કરમ હોમો રહી. ૩૬
 એમ જન પૂજા કરતો જસમ, આરણ્ય એક તિહાં ગોલ્પો; તમર્મ;
 એક પુષ્પઈ જન પૂજઈ જોહ, શિવ પદવી ફલ - પાંમઈ તેહ. ૩૭

પરજયા દ્રઢા.

એકહ કુલહ માટિ, દીધ જિનવર સિવપુરસહો;
 એહી કરે કુસટ બપુ, મોલમ જિનવર તથી. ૩૮
 જિન ન જુઈ વિતવાસ, મન જુઈ માનવ તથાં;
 મદનને ચિત ધાર, આડે કચી મોકુલમ. ૩૯
 અરથો દેવ અરિહત, રાગ દેવ નહી રિહમ;
 હાતા હું મહોટો દેવ, કુલે ફેરા ટાલતો. ૪૦
 રડો નાપભ જિથુંદ, રઆડો કુંમર નરેસર;
 પૂજા કરે બહુ પરિ, પુષ્પ ભવે પરમેસ્વર. ૪૧
 એક આદીશ્વર દેવ, દૂળો કુંમર નરેશ્વર;
 અવર ન જાણું કોય, બધ જાણું નર તેહ. ૪૨
 આજ થકી અંતરાય, કર્મ કહિલુ કડકું થયું;
 દીધ નરપતિ દેવ, પુષ્પમાર પ્રગટિહ સહી. ૪૩

હાલ.

રપક-રાગ-આસાહરી-રાગ-મહાર-કાજો.

(સકલ સોરકો, બધ છોડી કરી-એ દેશી)

વેજો પ્રગટ પ્રતાપ નર કુંમરનિરંજનો, વધરીઆ માંન તે વેજગાલમ;
 ભવતભવતદ્રવ્યવેન્દ્રકુંમરનરપતિ, છોરપરિજનનમદનપાલમ-પે. ૪૪

નાગલીયોતિ નર કુમારભૂપાસની, દાનમૂઝઘગિધ પખ્ય પરખ્યો;
 કરતઆસાન યાદુ ચાસ જગિ ચાસતાં, નગરસદુદેશનોતોઢદરખ્યો. ૪૫
 મુકવિ સદુ બજુદ દેવમુનિ પશુગણુદ, અવરનરમેયતાં નજરિનાવધ;
 ઝીલીઆ ગંગાજળ વાવિ સર દેષતાં, તેણીઆદતતે કિમઆવધિ. ૪૬
 હંસમનિદરખીઆ માનમુખદેખતંદ્ર, સર સંમાધિ દેખિ રાયધ;
 મુઝવિદિદરખિક કુમરવપ ભેટતધ, અવરપુરપાજધકુપાયધ. ૪૭

ફક્કી.

ફરે પુરૂષ પર ગંદિરે, જૂપ ન ભેટયો જ્યાહા,
કુમરનિરદ ભેટયા પહી, દસ્ત ન ઝોડયો ક્યાહા પર

અઉપધ.

અસ્થાવચન મુખિ સોલધજસધ, નવ લખ ટકા દીધા તસધ,
ચારણુહરખીકહઈ મુથિનરનાય, મઈ આપ્યો તુઝ જમણો હાય. ૫૩
અર્ચું કહીનધ ચારણુ જાય, મામા હગરણુ અવસરિ આય;
વિધવિધ પુરૂષમનીઆ તેણીવાર, રવાગમટ બોલ્યો રજવકાર ૫૪
ચાર લખ સોવન દીઉ સહી, અષ્ટલખ રાજ રહો કહી,
વાગમટ આપુ કહઈ હું સોલ, મુરનર કરતા કીર્તિ કસ્મોલ. ૫૫
બિધ કરજોડિ બોલધ ધસ, સોવન લખ દીઉ બગીસ,
આવક એક બાપે કર જોડિ, દિઉં સોવન હુ સવાકોડિ. ૫૬
રાજઈ ને તેડયો સહી, મુખ જોઉ દહઈ ગહઈગહી,
મહુઆનો વાસી કહઈવાવ, હાસ પિતા ધાડ માતાય. ૫૭
તેહનો પુત્ર જમડુલા એહ, જેહને ધર્મ ઉપરિ બહુ નેહ,
તેહનઈ માલા દીધી ત્યાહ, તેણેધાલિ માતા ગર્વિ માહિ. ૫૮
જનની સમ નહિં તીરથકોઈ, સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાવઈ જોઈ;
જેણઈ માની પોતાનઈ માય, મક્કલ તીર્થ ધરિ બઈદા યાય. ૫૯
જેણી માતાઈ ઉદરિ ધર્યો, મવમૂત્ર ધોઈ ચોળો કર્યો,
તે માતાના પૂજઈ પાય, ગુણ હસકવ કિમઈ ન યાય. ૬૦
સોવન બસજરિ તોવઈ જોય, અધિ ધરી કરઈ તીરથ સોય,
ઈંદ્રમાલ પહઈરાવઈ માય, ગુણ હસકવ કિમઈ ન યાય. ૬૧

યગ ધોધને પાંચી પીઈ, અમૃત કવચમાલના મુખિં દીઈ;
 દેવ ચીવર પદધરાવધ જોય, ગુણ ઉસંકલ ગુહે ન હોઈ. ૧
 તેજીય કારણિ સા જંગેડૂ જોઈ, માલા હાથ કરઈ નર તેહ;
 મોહું તીરથ જાણી ત્યાંહ, માલાધરી માતા ગજામાંહિ. ૧૩
 રત્ન એક દીધું ગદમગદી, સવાકોડિ તસ મૂલજ સડી;
 તે દેખી નૃપ હરખો બહુ, એ પુણ્ય હેમસરિંદજ સહુ. ૧૪
 અમુ કહી નૃપ ભાગો પાય, છું ગુર પામ્યો પુણ્ય પસાય;
 શ્રીસેતુજો સુધો શ્રેય, શ્રીગુર પુણ્યથી પામ્યો એહ. ૧૫
 જનધર્મ વિષુ પૃથ્વીરાય, નેહથી ન સરઈ એક કાળ;
 અરિહંત વિના અણુણું મહું, સું કાળજ અકલ્પિતપણું. ૧૬

હાલ.

દેખો મુહા પુણ્ય વિચારી-એ દેશી-રાગ શ્રીરાગ.

ચક્રીકુલ નહિય, અભોગ, સરજી સીદ સુર સયોગ;
 રોડ સેનાપતિ સચી અનુમાન, જનધર્મ વિષુન બજતાં ભોગ-અ. ૧૭
 ન બળ ભોગ જૂપતિ કુલ કરો, ખિત્રી કુલ તણી નદી ખાંતી;
 દાસપણું દેજો ધર જાનાં, વરિ બધસારી નીચેરી પાંતી-અ. ૧૮
 દેવ તણું કુમ ન ગમઈ દીહું, અનુરપણું તે કિમું અ કરેવ;
 દરિદ્રપણુનવિ દેખઈ દુખીઆ, જે જન પામ્યો જીનવર દેવ-અ. ૧૯
 ઈંદ્રતણી કો આપઈ પદવી, અભિમયજા ૨પાંમઈ ધનકોડિ;
 રાપ કદમ કો ત્રાદિ મ રામો, જન ધર્મ વિષુ મોટિ ખોડિ-અ. ૨૦

ફક્કા.

અભોગ નદી ચક્રી તણો, પાંચો અનંતી વાર;
 જન ધર્મ પાંખા વડી, ધન તે સદુ અવતાર. ૭૧

ચરિત્ર.

અસ્થા વચન રાગના સુશ્રી, બ્રોહ્મો સકલ મુનિનો ધર્મી,
 ધન ધન રે તુ કુમારનિરદ, ભાવિ પૂજ્ય ત્રયમ શ્રુતુંદ ૭૨
 ધન્ય કુય તિદુષ્કૃપાલહનશ્રુ, ને તુ પામ્યો જનહ પલુ,
 એમ પ્રસન્ની પ્રવેમે ગુર નરનાથ કુમારપાવ સિરે દીપો કાપ ૭૩
 પ્રેમઈ કરી કર ઠીઉ જમઈ, ચારણ એક નિહા બો યે તમઈ,
 સામલિ ? કહું પૃથવીના નાથ, જગમા એ અસભવ વાત ૭૪

દ્વિતીય.

મેધ રૂપ કાલુ ધરી, દીધતો ઉજલ નીર,
 પસુ ગાય તથા ચરઈ, આપઈ અમૃત ખીર ૭૫
 કસ્તુરી કામી હસી, જાપની આઈ શમિ
 અસંભવ એહેપરિમનબદ્ધ, આનઈ રૂણાને કામિ ૭૬
 મુક્તાદય જો જમ વસ્યુ, ફજર તણે કપારિ
 નર નારી નરપતિ પુરી, તેહનું રૂપ નિહાસિ ૭૭
 જલ ઉપજે રજલ તાતૂઓ, વનગઈ ફજર પાપ
 વારણ્યવહી તિહા નવિ સકઈ, એહ અસભવ થાપ ૭૮
 તિમ મુનિદેમસરિદ ગુર, જેહ નમાન્યા પાપ,
 એહ અસભવ મુઝ સદી, તિહા ગનિ લંગી થાપ. ૭૯
 હેમ ? તુહારા ક? નમુ. જાહા અનતિ ત્રદિ,
 જેહ ચપ્પા હેડઈ મુહિ, તિહા ઉપરે સિદ ૮૦
 ગુણ અનત ગુર હેમ તથા, મુઝ મુખિ રસના એક,
 વિવિધ વસ્ત પ્રીત્યા વિના, મોખઈ નહી વિરે. ૮૧

સર્ગ મૃત્યુ પાતાવમા, દેસ વિદેસદ માહિ,
 હેમ સરિ સરિખા જગતિ જગદ નની દીસદ કયાહિ ૮
 ને નિકલક શીલધ બતો, મુખ્ય અગિ કંધ કોડિ,
 અવર પુરુષ જોયા ઘણા, દીસે અગેકિ ખોડિ ૯
 ખોડિ વિના નરે કો નહી આણુ તુલ્ય કુરાય,
 પૂર્વ પુરુષ દેખ્યા બહુ દોન અહિ તે માહિ ૧૪

અઉપધ

સુકરામાયં સુરસુર જેહ પશ્ચિ આપિ નરે કાણો તેહ
 માતુ ધસાણો ગળે મયક હેમ તુનાત કિમ કુધ રક ૮૫
 બબ અપૂજ બધો બસિરાજ, અતુન વદદય કપિ થાય,
 મેરઅદાતા ઈદ અગાધુ અરણુક વાગા કંધે જાણુ ૮૬
 સાપર મથાણો કાનો હરિ મસ્તગિ ફાડિ મરધ કેસરી,
 રાવધુ બસીહ ન રસો ધાધ, સેન મુવિન ઈં વિવુનઈ નાધ ૮૭
 અધક રાહ વની વિકલ ધસ, ચદરૂનઈ અગી રીસ
 ખલકુમાર તે જાજધ વાધ તે ન કદ મુનિ હેમજ ધાધ ૮૮
 રહનેમઈ મરી કુડી વાત, લોભી જરને ન લલા ખાત,
 લોભી કપટ આપાદ આદાર, આદકુમાર માડિ આપાર ૮૯
 કાલીનાગણિ નથાણુ સહી પાડવ પ્રગયા હાન્ય સહી
 દિસાનબદને સનતુ માન પ્રસનચદ ફીક મયજુ ધ્યાન ૯૦
 નરિખેખુ નિઆણુ કરધ કુડરી સવમથી રિરધ
 ખનો પથાણો સવમ વરઈ તદારી તોડિને ઓ નરિ મરધ ૯૧
 સનતકુમારને અગિ રોગ સેમગ અગિ મુનિ મુકો મેમ
 નલિય નહી તાહરી જોડિ નવ ખડો એ જોની ખોડિ ૯૨

ખાહુખલી વિંટયો વેવડી, ક્યવનો રલો પરધરિ પડી,
 ઢંઢણુ નલહધ વઢિઓ આહાર, ગયસુકુમાય સિરિ અગાર ૯૩
 સુરમુખ ઉનો ખાલધ મહુ, નયરાળ કુવસની ખહુ;
 ભીમ બયો રમોધ કરી, હરિચર્ય જલમાગરી બરી. ૯૪
 મજહધઈ નવિ આખ્યો મૂલિ, જે નિજ મસ્તગિ ધાલધધૂલિ,
 ચમરેદો ભાગો તે ફર, હેમ સમોવડિ કેહીપરિ કર. ૯૫

ફકા.

હેમ સમો મુનિવર નહી, જેણુધ પ્રતિ બોખ્યો રાય,
 જલચર ચલચર જીવના, તઈ કીધી રક્ષાય ૯૬
 પખી નઈ પ્રજવધ નહી, જેહનધ મસ્તગિ હેમ;
 ચારણુ કહઈ તુલ દસાંણુધ, મુખને કુઓ પ્રેમ ૯૭
 દરિદ્ર દાસ ભાગી ગયા, વલી ઉચ્ચ દેહી વાન,
 હેમ સરિ મુખ દેખતા, પાખ્યો નવઈ નિધાન. ૯૮
 ચારણુ વચન નૃપ સાબલી, હરખ્યો હમમાહિ;
 હેમસરિ કરી જીજણુ, નવ લખ દીધા ત્યાહિ ૯૯

હાલ અંકાઉલાની

નવ લક્ષ આપી રોકડારે, વખીઓ કુંભરનિર દો,
 તરચર ચીર પહધરાવીચારે, હમધધ અતિ આણુદો,
 હમધધ અતિ આણુદો સુખાણુ, હામિ હામિ મુકઈ સોવન નાણુ,
 પુખ્ત ઉગાયે ભાવના ભાવે, મુદ્રવ્ય ધન મુખેતઈ વાનધે,
 જી સગબજીજરે. ૧૦૦
 ગિરિ ઉપરિ સુધવી ચદયોરે, હાંચો પવંત ત્યાહો,
 હેમાચારજ નૃપ તણુારે, જે પદ ધામવા કયા દો.

એ પદ પામવા કિહા કહ્યું માયું, તેણે હજારો દુઃખ નમ્ય
 તીર્થ ગામ નગર તે સારો, જહાઝ(મહા) પુરુષતથો વિવહારો,
 જી સતનામ જીજરે ૧

રૌત્રુજલ દુઃખ પાયથુરે, નામિ ગદ ગિરનારો,
 કુમા-પાલ સઘ સચર્યોરે, સાચિ બહુ દુનર નારો,
 સાચિ મદુ નર નારિસુ ડહીધ, આમિ ગમિજીન પૂજતા જાધધ,
 શ્રી ગિરિનારિ સુગિ આવધ યાન ભરીજ મોતી વધાવધ,

નસુધાનું મંડળુ તે સહી, ખરી સંપદા તેહની કહી;
 જગમાં જીવ્યા તે પરિભાણુ, સંધપતિ તિલક ધરાવે જાણુ. ૭
 શ્રી સેતુંબ બૂહારે નૃપય, તે તું શ્રીગિરિનારઈ માનિ;
 પંચમ કુંકે સેતુંબનું સાર, પંચમ ગતિ આપછ ગિરિનારિ. ૮
 પેહેસે આરે ગિરિ કંલાસ, બીજમ ઉજ્જયંત નામ પ્રદાસ;
 શ્રીજે રૈવત નામ વિચાર, ચોથે સરણુ પંચમ ગિરિનાર. ૯
 છકક આરઈ સુણિ અભિરામ, નંદભદ્ર ગિરિ હોસ્યે નામ;
 એંગિરિ વર્ણવહિવ કેતો કરે, કેહીપરિ સાવર જૂનાઈ તરે; ૧૦
 અસ્યવચન નિજગુણનાં સણિ, બોલ્યો તવ પૂયળીનો ધણિ;
 રવામી પ્રતિમા વજ્રદ દેહ, કેવણુ પુરૂષઈ ભરાવી એહ. ૧૧
 શુરકહકઅતીત ચક્રીસીજસે, સાગર ત્રીયંકર ત્રીજો તસે;
 ઉભેણી નરવાહન રાય, સમેલસર્પ સાગર તેણુઈ ધાય. ૧૨
 રાજા વંદન આગ્યો જસે, બાર પરખદા બેઠી તસે;
 સભા કેવલી રંગણી જામ, કરભેડી નૃપ બોલ્યો તામ. ૧૩
 રવામી કેવલ કહીછ હસઈ, સાગર જીણેસર બોલ્યા તસે;
 બાવીસમે શ્રીજીનવર નેમ, ઘૂઝ પંચમગતિ દોસઈ જેમ. ૧૪
 શખરદેશના છનની સુંણી, લહી વેદના ચિહ્નગતિ તણી;
 અતિવપરાઈ પૂર્યો રાય, સંયમ લેછ સુરયોડિં જાય. ૧૫
 અલદેવમોડિં ઇંદ્રજ થયો, જહાં સાગરસ્ત આહખો;
 પૂરવ મુણ્ય સંભારી કરી, થોજીન વચન હઠઆખાંદિ ખરી. ૧૬
 વજ્ર રત્ન તિહાં આંણી કરી, નેમનાથની પ્રતિમા ભરી;
 નિજ દેહરાસર તે પણિ ધરી, નિત પૂજા આલસ પરિદરી. ૧૭
 ધણેકાલતિહાં એણીપરિજાય, હદિ આજીયું પૂરે યાય;
 તિહારઈ નિજમનિરૂપો વિચાર. જગમાં મોટો ગિરિ ગિરિનારિ. ૧૮

ત્રિણિપાથ્યાશ્વેક જીનના હસઈ, દીક્ષા કેવલ મુગંતિ જસઈ; .
 એહવું. દેવ વિચારી કરી, ગિરિ ઉપરિ આગ્યે પરવરી. ૧
 ભોમિ માંદિ પ્રાસાદ અપાર, ત્રિણિ ગમારા કીધા સાર;
 રૂપાતથ તે દેહર કરઈ, ત્રિણિ પ્રતિમા તેણુધ્યાનકિધરઈ. ૨
 એક બિંબ રતનમય કયું, બીજું બિંબ તિહાં મધિમય ધરું;
 ત્રીજું બિંબ સોવનમય સાર, કરઈ ચાપના સુર તેણીવાર. ૨૧
 એક તિહાં કંચુ મલાંચું કરે, વજ્ર બિંબ તે માંદિ ધરઈ;
 પૂજ પ્રણમી, વસીક હવઈ, આયુ પુકુચઈ સુર તિહાં ચવઈ. ૨૨
 બહુ સંસારમાંદિ તે બચે, સુખભરિ કાલ ધણે. નીગમ્યો;
 તેમ વીર્ય કર પ્રગટ ચાપ, તિહારઈ તે હુક પુષ્પીરામ. ૨૩
 પછી મહાપદી જે દેસ, સીતસાર નગરીજ નિવેસ;
 પુષ્પસાર નૃપ એહવે નામિ, નેમનાય આગ્યા તેણુધ્યાનકિ. ૨૪
 પુષ્પસાર નૃપ વંદન ગયો, બિ કરનેડી ઉભો રસો;
 સુદેશના જીનની સુણી, આવક થયો મિથ્યા અવગુણી. ૨૫
 નેમઈ તિહાં પૂર્વબધ ક્ષેત્રો, તવ રાજ્ય ગિરિનારિ ગયેદ;
 બહુપરિ જીનની પૂજ કરી, નૃપ આગ્યે નગરીમાં દિરી. ૨૬
 પૂર્વ બધ દુખ કંઈ સુણી, સુતનઈ કીધો નગરી ધણી;
 દીક્ષા બહુ મહાજઈ વરી, મુગતિ ગયો મલ ખેર કરી. ૨૭
 પુષ્પસાર નૃપ મુગતિ જામ, લેપ બિંબ એક તિહાં મંગલ;
 નેમતણ નિર્વાણ જાવ, નવસેનવ વરસ ઉપરિ જાવ. ૨૮
 તિહારઈ કારમેર દેસદ થકો, રત્ન નામ આવક ઉજખ્યો;
 માતા કરવા આગ્યે ત્યાંક, નેમનાય જીન બહા જ્યાંક. ૨૯
 હરખી બહુજલ કરઈ પખાવ, લેપ બિંબ તિહાં ચયું વિસરામ;
 બિણ ખેદ હુજો મનમાંદિ, સાક ઉપવાસ કરે તેણુધ્યાનકિ. ૩૦

પ્રતિગ અગ્નિકા તિહારઘ થઈ, ગુલ વાત આવકનઈ કહી; .
 કેયન મલાંણુમાંહિં પ્રતિભાય, તે બ્રહ્મારઘ તેણુઈ હાય. ૧૨૧
 દેવી વચને આવક રત્ન, વજ્ર બિંબ માંડયું કરી જલ; .
 એ પ્રતિમાનો મહિમા બહુ, તે ત્રિહું જીવને જાંણુષ સદુ. ૧૨૨
 દ્રહી.

ત્રિહુંજીવને ગુણ વિસ્તર્યા, નેમનાથ ગુણવંત; .
 પૂજા શિવસુખ પાંખીઈ, પેખ્યઈ સુખ અનંત. ૧૨૩
 શાસનમાંહિં એ કહું, અન્ય શક્તિઈ એ વાત;
 કૃષ્ણ બલિ તો જીવીઈ, આરાધી નેમનાથ. ૧૨૪
 હાલ.

રીપીતું વેમાવચ કરે એ-દેસી-રાગ ધનાશ્રી.

અમુંઅ સુંણી નૃપ હરખાઉએ, પૂજ્યા નેમ જીવુંદ તો;
 રગિ કુ બથુંએ.
 ઈંદ્રમાલા લેધ હગડધ એ, મનિધરિ અતિહિઆણુંદ તો-૨ં.
 જગદુસાહ તે માલા લીધએ, દેઈ નૃપ કોડિ સવાય તો-૨ં.
 કુંજરનરિદ ધમ કહધ એ, ધન ધન હો વૃઝ આવ તો-૨ં. ૧૨૫
 આમર જત્ર ધન તોરણ એ, હમકમથ કરઈ નૃપ આપતો-૨ં.
 શ્રીજન બગતિ જાવિ કરીએ, મોઢ્યા પૂરવ ચાપ તો-૨ં. ૧૨૬
 ગજરથ અન્ધ આપ્યા ધણુએ, બીજી કનકની કોડિ તો-૨ં.
 સકલ પાળ-ભાગા બણી એ, કરે ત્યાદા પત્યર જોડિ તો-૨ં. ૧૨૭
 શ્રી સંધ બગતિ કાપી ધણીએ, આપીઆ જીવણુ ગીર તો-૨ં.
 શ્રીગુર પાઉલઈ જઈ-નમોએ, નિર્મલ કાપ સરીર તો-૨ં. ૧૨૮
 માંત્રા કરી નૃપ સંચર્યો એ, ચાલીઈ ચઢલક રાય તો-૨ં.
 મારણિ દેવકધ આવીડિ એ, શ્રીચંદ્ર પ્રણુ તસ હાય તો-૨ં. ૧૨૯

પૂજી પ્રજુમી નૃપ લીધ એ, હાથમા તે ઉદમાત્ર તો-૨
 રત્ન દીધુ સવાકોડિતુ એ, જગડુવીધ(માથ) તતમાત્ર તો-૨. ૪૧
 અચરિજ પેષિ નૃપ તિહા એ, પૂછીકે જગડૂ તામ તો-૨.
 સાંમાન વાણીઓ તુ સહી એ, તુઝ કિમ એવડા દામ તો-૨ ૪૨
 જગડુ કહધ સુણી રાજ્યા એ, પ્રાગનમી હસરાજ તો-૨
 રત્ન પામ્ય હના તે કહધ એ, ત્રિષ્ટુ તે પુણ્યનધ કાજ તો-૨. ૪૨
 સધનો સચતસ નવિ મધ્યેએ, રત્ન દીઆ મુઝ તાત તો-૨
 ત્રિષ્ટિઅરમા પુણ્ય કારણિએ, યુગવ રવા મુઝ હાથ તો-૨ ૪૩
 રત્ન અમૂનકે મિ બવાએ, ને મુઝ વિષ્ણુનધ કાજ તો-૨.
 તે લીકે હુ દુહા રીપીકે એ, નવનિધિ તાદરધ નામ તો-૨ ૪૪
 જગત્ર બૂધથુ નૃપ લહી એ, મુકિઆ રત્ન મિ હાથિ તો-૨
 કુમરનિરદહ ત્યાહા નમીએ, અટ્ટી કોડિ આપી હાથ તો-૨. ૪૫

ફક્કા.

અટ્ટી કોડિ આપી રોકડા, બદુલ પ્રસર્યો ત્યાંહ,
 તીરથયાત્રા મુપરિ કરી, આઘ્યા પાટથુ માદિ. ૪૬

અઉપધ

પાટથુમાદિ નૃપમાત્રો જસધ, નગર બડુ સિષ્ણુમાયુ તસધ,
 રચના ગઢ દરવાજાઈ ધણી, કિષમ નગરી લગ્ન તણી ૪૭
 ધન તોરથુ બાધ્યા વિશાત, બાધ્યા કનક તણા બડુ થાલ,
 ઉપરિ વાળે જુગવ બેર, સિષ્ણુગારી સુદર હટસેજ ૪૮
 ગાજધ ગયવર બડુઅ સવંજી વાળે દોલ ગડમડધન નિયાજ
 બદુ આડબર આવધ રાય, મની મહધના સાદમા જાય ૪૯
 મુઝી બેઠિ નમાવધ રીસ, પુરગ્ન સોક દિધ આરસ
 ૫૦. ઉગલધ આરધિય, નાગી ગેદા આપિ થાય ૫૦

ધમી નારી ચૂકી સિંચુગાર, કાને કામલ પાએ દાર;
 ગવર્ધ જાતી કંચૂક કરિ મલો, કેતી હાથ આરિસો મલો. ૫૧
 કેતી કટિથી રંગો સાડલો, નાક ઉપરિ કીધો ચાંદલો;
 કેતી બાલ મહોદધ ધમે, નૃપ નમ્ર જોવા રમન ઉલસઈ. ૫૨
 કેતી કંચૂક પદરિ સગીર, પલ્લિ નહો હેડે ચરણાચીર;
 કેતી કરિ ગ્રાધું પદમંથલું, કેતી મુકંઈ તિલાં રાંધલું. ૫૩
 એક નારી હડી સમકાસિ, કદઈ ધાત્યુ પરનું બાલ;
 એક નારી નગનધ પ્રીમતી, દોડી તે અધવચિ મુકનિ. ૫૪
 ઈમ નારી નૃપ જોના ક્રમિ, મિત્રી પ્રમદા હામો હામિ;
 અનેક પુરવ મિત્યા ગદ્દ બાલ, આજ્ઞા કુમરનરિદ બૂપાલ ૫૫
 પધડો સ્વામિ નગર મજાગિ, મોતિ વધાવધ નરનઈ નારી;
 નૃપ જુઝ ચિત્તું પાસે કિરી, સતોમે શુભ વચને કરી. ૫૬
 મહોત દીઈ બહુ પ્રભ તણઈ, બધમો બધસો નૃપ મુખિ ભણઈ,
 એણીપરિ કુમરનરિદદ શલા, આવી બધડો પાટણમાદિ. ૫૭

કુદા.

પાટણમાદિ નૃપ આવીગો, હુઓ તે અન્યકાર,
 અનુકમિં તિલા આવીઆ, અપ્રાન્દિક દિનસાર. ૫૮

અઢિપદ

સાર દિવસ નિડાંઆજ્ઞા જસે, અવધ મલોત્સવ કરતાં તસે;
 ઉત્તરાધ્યનની જલિ કદઈ, મિ યાત્રા તે શાસ્ત્રન લદઈ ૫૯
 ચિત્ર માસ અષ્ટમ દિન ખલા, આદ દિવમ અસોખાં લલા,
 એજો દિવમે સૂર્યવ આદર્શ, નદીમર સુર મહોત્સવ કઠઈ. ૬૦

ગામ દામિ ધિતિ પૂછી મરી,	જૂપઈ તિહા પ્રતિમા ઉદરી,	
ખહુપરિ પૂજા કાધી ઘણી,	આ-આ સ્વામી પાટણ બણી	૮૧
વાજન કોડિ વગ્નડયા ત્યાહ,	આણી પ્રતિમા પાટણ માંદિ,	
નિજધરિ રત્ન દેહરાસર મરી,	જીવીત સ્વામીપ્રનિમાતિહા ધરી	૮૨
બાગ હમર બસા જે ગામ,	તેહનો જે વહી આવઈ દામ,	
તે જનપૂજા મિમિ સહી	તે ધન જીજઈ યાનકિ નહી	૮૩
ચીવર ચોખા અગિઈ ધરી	જૂપણ ફૂલઈ સોખા કરી	
કેસર ચદન અગર સુધૂપ,	ત્રેણિકપરિ જન પૂજઈ જૂપ	૮૪
જન દેખી હરખાઈ મહુઆતિ,	રત્ન ચઢીઉ દારિદ્રી હાથિ,	
જુડતા જમ જડીઉ વહાણ,	કિમ આનંદ લહઈ તસ પ્રાણ	૮૫
જમ લૂકયો લહઈ અમૃતકુડ,	જૂખ્યા ભોજન ખીરદ ખડ,	
તિમ પ્રતિમા દેખી ઉતસર્ઈ,	જન મૃગતિજન મરીખીવસર્ઈ	૮૬
નિત હી નૃપ પૂજા કરઈ,	શ્રીજન ધ્યાન દહ્યાના ધર્ઈ	
પાય નમુત્યાણ નરપતિ કહી,	દિનપ્રતિ જન રદઈ સહી	૮૭
ખિડુતરિ મામત રાજ વળી,	વડ વિવહારી માથિ મિલી	
હસ્તી ખધિઈ બધસી રા	નિતિ નિદુષણ પ્રાસાદિ જા	૮૮
ધરિ આવી જનપૂજા કરઈ	નિરોધ્યાન લેઈ આગસિ મગઈ,	
સાઝ સમય જન પૂજઈ સહી	દીપધૂપ કરતો ગદઈ ગદી	૮૯
એક દિનસ નૃપ કુમર નરિદ,	પૂજેવા શ્રીસીંગજીદ,	
વણ વાયરુ પટોનુ જોદ,	કુમારપાનઈ મામુ તેદ	૯૦
વેગઈ સેવક બોલો તહી,	પાકુલર-આદિ અ મોમતનહી,	
મજેરા નગરીનો રાય,	પદ્મળીપાકુલ ચિન્હસિ જા	૯૧
મારપાન પૂજાનં કામિ,	હત મોકયો તેજો મામિ,	
નવી બેટિ દીધી તમ દાથિ,	મમન લેખ લીખ્યો જનુ જાનિ	૯૨

દૂતર્થ જઈ વિનવીઓ રાવ, મિદ્ર કરજોડિ લાગો પાવ;
 કુમારપાવ - મોટા અદ્ભુત, સ્વામી હું તસકરો દૂત. ૮૩
 તેણુઈ ઇલા છનપૂજને ક્રમિ, મુઝ મોકલીઓ એણુઈ ઠાંમિ;
 આસો પટોડું અણુવાવડું, વિવિધ ભાતિ નઈ હીરઈ ભડું. ૮૪
 તવ નરપતિ નર બોલ્યો તાંહ, ને અરથી તે આવે આંહ;
 તઈ ફેરવીહ કવણુ વિશેષ, તુઝ પટદૂધ ન આપું એક. ૮૫
 જા તું મારગિ તાહરઈ વલો, મુખ લેધ શું ઉભો રલો;
 માનક્રષ્ટ કરી કાઠિજી જસઇ, હીનકારણિં ક્રવિ બોલ્યો તસઈ. ૮૬
 દાંણી ડાંગીઓ માગણુ ચાક, સારથી નઈ દ્રહવધ તે ધાક;
 દરવાની રાખનો દાસ, દ્રહવી ગુણુ નવિ કહીકિ તાસ. ૮૭
 હાક્યો હડસેયો ને દૂત, વધ્યો દૂત^૧ યથો ભયરવ બૂત;
 આવ્યો કુમરનિરદહ છલાં, આતિ કક્સતો બોલ્યો તિહાં. ૮૮
 સ્વામી એ રાજા દુરદાંત, વૃક્ષનઈ જલ દીપુ નવિ પાંતિ;
 ફાફટ શોભા બોલા કાજી, મુઝ મોકલીહ એહનઈ રાજી. ૮૯
 છુંણિ વચન ખીજ્યો તિહારાવ, બાહડદે તેડયો તસ ઠાવ;
 લેધ કટક જાઈ તેણુઈ ઠાંમિ, કરે રાવ વસધ નેજુઈ ઠાંમિ. ૧૦૦
 એક હજારનઈ સહઈ આર, રહટઈ પુરૂષ મહ્યા તેણીવાર;
 હવ ગવ રથ સર અતેરા બહુ, યુધ કારણુ નર આશ્યા સહુ. ૧
 વીટિહ બબેરાનો કાટ, કરગવ પરિં દેવા દોટ;
 પડ્યું કટક તિહાં જાતું વસહી, વણ્યું સેન રાજનઈ અહી. ૨
 સોવન કોડિ તિહાં લણુ હાથિ, અગ્યાર સલાં વાળુ બહુભાતિ;
 બલા સાલવી આત હજાર, કબજી કરઈ મંત્રી તેણીવાર. ૩
 બાહડદે તિહાં ચઢીહ ગવંદ, ફેરી આગળ્યા કુમરનિરંદ;
 પાડ્યો કોટનઈ વટિં દલ્યો, હલ ગાધઈજી ઘાલી વધ્યો. ૪

આગે કુમરનિરદહ શહા,	ચરણે શિવ નમાવે તિહા	
કરેરાય નધ ધાલે પાય,	કુમારપાદ હરખો તેણુ ઠાય	૫
રાજધટ દીધુ તસ ^૧ નામ	મનીની વાધી બહુ માન ^૨ ,	
નૃપનર્ધ નર્તિ દુહો લવરેશ	આખે સવાનાખ તસ દેશ	૬
કુમારપાન કહે સાભનિ રાય	જનતણી કરજે રક્ષાય	
ઠાણેઅ કરે અનઈ અન્યાય	છોરપરિ પાને પ્રભય	૭
મુઝ અપગધ ખમે નરનાય	ગુઝનઈ ન ધટે એવડી વાત	
શ્રીજનપૂજા કરઈ કાજ,	હત મોકલો તાહરઈ રાજ	૮
તઈ હેલો મુઝ સગો દત	ગુઝનઈ ન ધટે ખત્રિપુત	
પુષ્પનણી એ કુતિ વાત	હરખઈ કાજ કરી જમ નાથ	૯
એજો વચને નૃપ લાખ્યો ધણુ,	અતિ ઝોણુ ભાવઈ આપણુ,	
હુ મૂરખિ નઈ હુ અગાન	પુષ્પ ઠામિ કીધુ અભિમાન	૧૦
જસ્યુ ક્યું હું પામ્યો તસ્યુ,	મુખ લેધ હું ^૩ જોતુ કીસુ,	
બાહરા કરણી સાર વધી	ગુઝવિજુ ખીજો નાખઈ દલી	૧૧
તાહરા શુણો પાર નવિ લહુ	તાહર વચન સરિ ઉપરિ વહુ	
તો અવગણુ પુડિં શુણુ હોય,	અવર પુરવ ડસ સહુ કોય	૧૨
ચહિધઈ ન ઝડઈ પૂરવ વાત,	હુસા ઉપરિ મારઈ લાંત	
વરરચિ વિપઈ જો શુ ક્યું,	માર્ગે મત્રી તો ચિત્ત ધ્યું	૧૩
સરીધ સમતા નાણી માહિ	વરરચિને મગ-યો ત્યાહિ,	
ચરયો ન દીસઈ જમમા તેહ	પાણુ વપર ન લાવઈ જોદ	૧૪
હીપાન તાપસ દખો એક,	તેણે નરનારી દણા અનેક	
નારદ મુહુત તણો વધી મમિ,	દુષદીને મુકી પરગામિ	૧૫
મેણી કુવચન જોસ્યુ ક્યાહિ	ખિણુખિણુ સાલઈદ / ખાદિ,	
વાસુદેવ ત્રિપુટ ચીક મન	સીમું ડોલ્યું સેવક કાનિ	૧૬

માગી વસ્ત જે ન દીર્ઘ કોઇ, તિહાં વિખવાદ ધણેરું હોઇ,
 કોણીનઈ ન દીડ ગજહાર, હલ્લ વિહલ્લનો ટોળો કાર. ૧૭
 ઈમ અનેરા દ્રષ્ટાંત જોય, કવિમાં સાંખી ન રહે કોય,
 સમરથ સુધં તો વાલઇ તદ્દ, શક્તિ વિના કર્મ બાંધઇ તદાં. ૧૮
 પડિપાંત ચૂનો સદુ દીધ, જીમ સ્વાદ તે સદુકો લીધ,
 ખંચઇ હાય પડંતઇ દાય, તે નર નહી જે ન દીર્ઘ ધાય. ૧૯
 તવયગઈ મુનિવર તવ વધરાગ, જીહાં લગઇ જ્યયા નપકઇ લાગ;
 તવયગઈ સતાનઇ તવયગઈ સની, એકદામિ મિદ્યાં જીહાં નથી. ૨૦
 સમતાશીય નીરહી દાતાર, માયા યોબ જસ નહી લગાર;
 માંન રહીત નર જે કહઇવાય, કામ પકઇ સદુ જાણ્યા જાવ. ૨૧

હાલ.

કામ પડિ જે કેસરી, કૂડ નહી મનમાંદિ;
 શક્તિ છતીઈ જે ખમઇ, સીસ નમાવું ત્યાંહ. ૨૨

હાલ.

રાગ—મહાર

(વીરમાતા પ્રતિ કારણિ એદેશી તથા કાયા વાડી કારખી એ દેશી)

સીસ નમાવું તેહનઈ, ગુણુ તેહના ગાસું;
 શક્તિ છતી નર જે ખમ્યા, નિજરૂર્મ અહીઆસું-સી. ૨૩
 નમું રધુવસી રામનઈ, માની કેકઇ માત;
 દેશવટો મનિ નવિ ધરીએ, ગુણુ એહ વિખ્યાત-સી. ૨૪
 ત્રેવીસમે તીર્થકંઠે, સમતારસ જુબરીઓ;
 કમડ જીવર સો (દયા) કરઇ, રોષ તિહાં નવિ ધરીઓ-સી. ૨૫

બ્રાતઈ બ્રાત કઢાવીકિ,	જૂકિ રાય સુભિનો,	
તેણઈ નિજ બધવ રાખીયા,	જે જન્મના રાતુ	૨૬
અવણે ખીલા જીન અમઈ	જેણુ મેર નયા મો,	
શક્તી છતા નવિ ફેરની,	સમતારસ (જો) નાળો—સી	૨૭
ચકીયકી બન બહુચલુ,	બાદુબનિ માદિ,	
બરત સરિ મુકિ મુકતા	આણુ સમતા રમાદિ	૨૮
પગ પૂજુ મુડરીકના,	મહણુ બ્રાત કીધુ,	
ચારિત્ર લેધ રાજ તિહા,	કડરીક નઈ દીડુ—સી	૨૯
ચનત કુમારનછે નિત નમુ,	તપ કરી તન માગો,	
શક્તી છતી નર તેવમા,	પણિ રોગ ન ગાત્યા—સી	૩૦
બ્રહ્મદત્ત ચકીનઈ નમુ,	જેણુ નિષ વધારો	
પથિ ન આપ્યો સાયુઓ	અવણુ તે નવિ ધારો—સી	૩૧
તેહની પાતિનો ત સદી	નૃપ ચકીનક વસી	
દેસ દેઈ મુઝ મ માદરો	મુખિ બણુજ પ્રસરી—સી	૩૨

અસુ પ્રહી નૃપ સચર્યો,	આગ્રો	જીહ્વા	બબેર,	
જીવજત	ઉગારવા,	ફેરવ્યો	દેશ	૭૭૨, ૩૭
અન્યાય અપર ટાક્યો સડી,	દેસ	નગર	નિજ	નામ,
જગત જન સુખીઆ કીઆ,	કુમારપાન	નઈ	નામ,	૩૮
કુમારપાન	નિરહો,	મત્રી	બાહડ	જેહ,
પૂરવિ બમેરા ચકી,	લાવ્યો	સાનવી	તેહ,	૩૯

અઉપધ

હવધ સાનવી સાત હજારિ,	પાળ્યુ	વાસ્થા	તેણીવાર,	
વણધ પટોના તિહા તતખેન	તે	પહરવરવ	પૂજવ નૃપ દેવ	૪૦
ઐમ જીનરની પૂજન પ્રઈ,	અરિહત	નામ	નદનમા ધરધ,	
નિત રાખે નિજ ગુરનુ ધ્યાન,	વિધિ	ગી	સુણતો બાખ્યાન	૪૧
ઐઃ દિવસ નૃપ સમા મજાર,	પડિત	નર	બહા તસ પદાય,	
પૂજવ ગુર નઈ ધર્મ સન્ન,	કલું	રાખી	બાજકુણ્ય નિયિનિ	૪૨
સહસામર ગુર બોધ્યા મહી,	બહવ	અમાસનઈ	પુનિમકહી,	
તન બ્રાહ્મણ મોધ્યા નિહા હસી,	પ્રેનધ	બુદ્ધિ	નહી ગુર જસી	૪૩
જગતજે જે બાજ અમામ,	હેમ	બાખીઈ	પુનિમ તાસ,	
કાના મગને ઉત્તર કલઈ,	મુગ્ધ	તે	સાચુ સદકઈ.	૪૪
ફિર હુઉ તન કુમરનિરદ	હાકી	મોદ્યો	હેમ ચરિંદ,	
પડિત વા પ્રોઠો મઈ,	અમામ	પુનિમ	રાનિ જણાઈ	૪૫
હવ વચન વિચારી તર્કી,	બાજણ	તો	મુઝ હેલવ સદી,	
જીનસામન નઈજે દેનસગી,	તવ	જગમાઈ	ઉગાહ યસગી	૪૬
તેજે પ્રરણિ મુનિ કરધ કિપા	તેડી	દેની	તેણુઈ દાય,	
વાત સન તમ માડી પ્રહી,	નર	બોવી	દેની ગદધગી	૪૭

મ કરીસ. ચિંતા તું નવિરામ, પુનિમ થાપવા કરે ઉપાય;
 આહાથુ બરની પંતિ જમજમ, ન્યન્યકાર જનશાસન થાય. ૪૮
 અસુ. કહીને આવી રાતિ, ઉઘો ચંદ તારા જહુભાતિ;
 દેવી, કુંડલયુધ પસાય, બાર જોયણ અજૂઆણું થાય. ૪૯
 ચેખી તારા ઉજલ ચંદ, હહહહ હરખો કુંભરનિરંદ;
 આંભણીઆ મુખ કરતા મંદ, સકલ લોક હુઓ આણુંદ. ૫૦
 જસ વાંધો જનશાસન તણો, મહિમા સખલ હુઓ ગુર તણો;
 ધણા લોક કહધ જૂઠા બહા, સાચો તે જનશાસન ધર્મ. ૫૧
 જાતો વાદ હુઓ પ્રભાત, હેમાચાર્ય જોડહ હાથ;
 શ્રીસંધ સાચિં ખમાવે સહી, મૃગા આજ મરી પૂનિમે કહી. ૫૨
 જનશાસન રાખેવા લાજ, જૂઠું હું મુખિ જોડ્યો આજ;
 તે તુલ જામું સંધ સુળંણુ, નિમરહધ(ચિર)જનવરનીઆણુ. ૫૩

ફક્કા.

આણુ ન ખડધ જનતણી, પાપર્જાર મુનિ દેમ;
 દયા ધર્મ દીપાવતો, જનશાસન, પરિં પ્રેમ. ૫૪
 શાસન દયા નધ મરણિં, કળહીક કહધ અસત્ય;
 મનમાંહિં સાચું, સદહધ, નિર્મલ રાખધ મતિ. ૫૫

હાલ.

સુપુરુષ તે સહી, ન સુગ મનમાં નહી;
 પાપ કરતો મનમાં સંકાય;
 સંસાર ખીલતો રહ્યો, દોષ નિજ મુખિ કહ્યો,
 તે નર મુગતિમાં કાં ન જાય-ન. ૫૭
 નારિસું નિત રમય, કામ વિરચેદ ગમય,
 જીવ હણ્યુંતો સખલ ધૂળઈ,
 પાપ પરિચલ ધણો, મેલતાં નવિ ખીલઈ,
 સોય બવિગણ્ય બૂઝઈ, તેહનય મુગતિનો સેર સૂઝઈ-ન. ૫૮
 કાંમ પુણ્યનું કરઈ, નિધસપણ્ય આદરય,
 જતનસું ઉપગરણું ન રાખિ,
 વરત મયસા કરય, સક મનિ નવિ ધરઈ,
 સોય(કેમ)મુગતિનોમાગ્યાખઈ, જાતા રહ્યા જીવ પાખઈ-ન. ૫૯

ફટકા.

સાગપરિ મન સરલ બહુ, સ્વામી હેમ સુરિંદ;
 પુનિમ થાપી કારણિ, મનિધરી આણુક. ૬૦
 મિછા દુકક દેય કરી, હુમલ મુનિવર નિકલક;
 સોય પુરુષ હલુઓ સહી, દોષ કામ ધરય સંક. ૬૧
 સુપુરુષ જાણી નૃપ ભણે, સુણિં તું મુનિવર હેમ;
 જૈન (ધર્મ) ઉપરિ શૈવને, દેવ ધણો તે કેમ. ૬૨

હાલ.

રાગ-આશાહરી-પાઝ પાઝ પ્રગટ થયા એ-દેશી.

રાગ-વિરાડી તથા રા-સામેરી.

હેમ કદઈ નૃપ સાંભયોએ, એક દિન ઝપમજણુંદ રે;
 નયરી અયોધ્યા નઈ ચનિ, સમોસર્થા યજુરંત રે-હે. ૬૩

દૂહા.

મોટિમ ખરી નર તેહની, વણ દીધછ નરિ ખાય;
 યાયક જન પંખી પશુ, જૂખ્યો કોઇ ન જાય. ૮૨
 પાત્ર સુનિનઈ ચેખીછ, સુખ દીજઈ પરદેહ;
 ઋષભદેવ કહઈ જન્ય સુંણો, ઇચ્છાનું ફલ એહ. ૮૩

ચરિત્ર.

એણે વચને હરખ્યો ભરતરાય, કરજોડિ બોલ્યો તસ હાય;
 સ્વાંભી પધારો માહરઘ ધરિ, અનપાન દીડેં જહુ પયરિ. ૮૪
 ઋષભ કહઈ સુણિ ચક્રીભરત, તાહારા આહારતણો નહી અર્થ;
 રાજપિંડ મુઠ નાવઘ કામિ, નૃપ ધન ખરયો ખીજઈ કામિ. ૮૫
 એણે વચને હુઉ પિણુ ખેદ, વેગેં બોલ્યો ઇદ્ર સુદેવ;
 ભરત? ભગતિ સ્વાંભીની કરો, સુકૃત તણો ભંડારહ ભરો. ૮૬
 હરિ વચને નૃપ હરખ્યો જહુ, આવકજન મેલ્યા નર સહુ;
 ભાવ ભગતિ કરઈ જાગોકામિ, ગયાં નુકુતરાં ગાંભો ગાંભિ. ૮૭
 કોડિબદ્ધ આવક તિહાં મીલ્યા, અનેક પુરુષ ઘતિહાં ખીજબચ્યા;
 રાંધણીઆ યાકાં રાંધતાં, પુકુચી ન સકે જનર પ્રીસતા. ૮૮
 ભોજન લાલચી જગમાં જહુ, વૃદ્ધબાલ નર ધાધ સહુ;
 ઢેલા ઢેલી કરઘ અતિ ઘણી, વદધ યાલ ડાખરીઆ બણી. ૮૯
 જૂટી લિઈ આખલ પાટલો, મનિ લાજઈ આવક જે ભલો;
 ઈહાં જમવાને નહી આચાર, એ ભોજનચી ખીચ સુસાર. ૯૦
 એમ જમતાં નર લજા જાય, ઈમ જમતાં લાલચીઈં યાય;
 એમ જમતાં હુહ લોલપીપણું, ઈમ જમતાં હેલાધ ધણું. ૯૧
 ઈમ જમતાં જનુ રહઈ ધર્મ, ઈમ જમતાં નર ભાંજે ભર્મ;
 ઈમ જમતાં અંગિઆલસથાય, નર રત્નવાની જાહઈ જાય. ૯૨

સુપુરૂપ અસુ નિમાસઈ ત્યાહ,	જામતા લાજાહ હાડામાહ;	
ભોજન લાખચી ચામ ખુશી,	માગઈ જૂંટી ઉડી લીધ ધસી	૯૩
દિહાડી દિહાડી નર બહુ ધણા,	જામવા પુરૂષ મિલ્યા બહુગુણા,	
લોક લાખચી ભોજન સાર,	જામવા લખકમ્મ ઝાઠ અપાર,	૯૪
રસ લોખચી ધામ નીતિ ઉડી,	જામ માખી મધપૂડા પુડિ,	
વનકેડિ જામ બહુ વાનરા,	જામ સુનમ્મ ખેતઈ ઉદિરા	૯૫
જાણુ' જાણુમ્મ વયગા કીડ,	જામ હરિત ખેતમ્મ વયગા તીડ,	
ખાતા મે પાણુ નવિ જૂમ્મ,	ભરિ પેટ ધરિ આની સમ્મ.	૯૬
ઈમ અણુતેડયા જામવા ધસઈ,	દાન કાજી નર પાજા ખસઈ,	
મોઠામોલ ભોખમ્મ મોઢીઆ,	સોય મરી હોસઈ પોઢીઆ.	૯૭
ગુણુ વિણુ ગર્વ ધમ્મ મનમાદિ,	કોડી એક ન ખરચે કપ્પાહિ,	
પ્રગટ દોસમ્મ પેમમ્મ,	સોય મરી ચાસઈ કૂતિરા	૯૮
દાન શીન તપ નમ્મ ઉપમાર,	ન લહમ્મ શાસ્ત્રતલોજ વિચાર,	
આપ પ્રસસી જામના જાપ,	મરી પુરૂષ રનમ્મ ભઈસા થાય.	૯૯
પરધર ભોજન કાનિ સુણી,	અગિ સાતા ઉપજઈ ધણી,	
જાડમ્મ જમમ્મ કરમ્મ અન્યાય,	મરી પુરૂષ તે ગઈમ થાય	૧૦૦
જે લૂખા ઈંદ્રી વમી રે,	હરખે તિહા આવેનહિં નુહુતરે,	
લોભ રહિન નર આગે પાય,	તેહનો જમજમતમા ગઈહઈવાય	૧
કાયા કગણુ યોચન નમ્મ નાડ,	એહના જાતણુ હારા લાખ;	
જે નર જાણાનમ્મ વસિ કમ્મ,	મોય પુરૂષ સધતામા સિરઈ	૨
સરકૃતરસ તન લગઈ બાવિ,	જવનમ્મ મીઠા નિમુણયા કાન્ય,	
કાબ્યનજો રસ તિહારઈ ગયો,	ગીત નાચ રસ પ્રગટ થયો.	૩
જગીત નાચ રસ તિહારઈ ભગ,	જવ ન દીઠ નારીનુ અગ,	
નપમ્મ કહઈ રબા રસ ગયો,	જૂખ્યા ભોજન જાહારમ્મ મિલ્યો.	૪

૧ એ હરખે ૨ તે ૩ મોલાય. ૪ નાન માન રમ તિહાર ઈમ્મ.

જેહનધ દોષ વિષય અતિ વડૂઆ, બોયે ખાધુ ધુન લાડુઆ;
 અનંતમેર થકી બહુ ધાન, ખાધે નવિ લહે ન માન; ૫
 તેણુઈ કારણિ નર પડિત તેહ, રસના વસિં રાખઈ નર જેહ,
 ખાઈઈ ખારઈ ન ધરઈ ખેદ, વળી સુણ્યો બોજનના ભેદ. ૬

ફહા.

મનમાં ઇચ્છા નવિ ધરઈ, મહેતે પરિ ધરિ જાય;
 લોક વિવહાર રાખી જામઈ, ખાવિં નિર્મલ થાય. ૭
 જસ તેહનો જગમાં વાધઈ, તે નરને નહી દોષ;
 જમતાં હર્ષ ધરી નહીં, નહી મનિ ઇન્દી પોષ. ૮
 એ વિધિ શ્રાવક નહ રમી, પાલઈ તે નર સાર;
 શાસ્ત્ર અનુમારિ વસી કહું. સુપુરુષ જોય વિચાર ૯

થઈપછ.

ત્રીજઈ તેડઈ જીમવા જાય, પેઠમરી નિહા અનં ન ખાય;
 મધલી વસ્ત મખર નવિ લીધ, નવિ છાંડઈ નવિ પાઠી દોષ. ૧૦
 સાદ કરઈ નવિ ત્રાડઈ તહી, બોજન બમનિ વખોડઈ નહી,
 ઋષભ કદઈ વ્રત અગિ ધરઈ, તે નર જીમનાં તારઈ.તરઈ. ૧૧

ફહા.

એણીવિધ શ્રાવક જે જમઈ, તે રનર મોહું પાત;
 તપ જપ કિરીઆ આદરઈ, બાણઈ બણાવઈ શાસ્ત્ર. ૧૨
 પ્રાદિં પુરુષ અરમાં વસી, જગનાંદી ચોડી જાણ્ય
 શ્રાવક સદુ સરિ રેખડ, મુખ મધપ્રાની ખાઈ ૧૩
 આમમ આર્થ વડા લદી, ન કદઈ પરના દોષ
 ધન્ય જીવિ તેહનુ, કરમ અસ્યાનો પોષ ૧૪

૧ તો ઘટ નિર્મલ થાય. ૨ કદી. ૩ ને પણ શવને મિત્તે મમે.

તેણુધ	મરણિ	બરતેસર,	મેયિં	ચામ	અને,	
મેધનણિ	પરિ	વરસતો,	કર નવિ	ખચે	રેખ,	૧૫
વૃક્ષ ફલધ	જમ	પખીઆ,	આની	મિનધ	બહુ ભાતિ,	
તિમ	બરતેમર	આગણુધ,	બોજન	હુધ	પરભાતિ	૧૬
જમતા	આલસ	નવિ કરધ,	દેતો ન	ખચધ	હાથ	
રાધણીઆ	ચાકા	સહી,	તેણુધ	વિનવીઉ	નાથ	૧૭

ચઉપધ.

નાથ તેણે	વીનરીઉ	જમધ,	ગામી પુરુષ	મિત્યા બહુ અહિ,	
શાનક	ભેના	લોક અને,	એમ	જમતા ન રહધ	વિવેક ૧૮
વિવેક	નિના	નવિ શોભધ	પુણ્ય,	વિવેક નિના નવિ શોભધ	ગુણ ૧૯
વિવેક	વિના	તપ ધિરીઆ	કળી,	વિવેક વિના વિષુ સાડધ	મહી ૧૯
વિવેક	વિના	નરિ શોભધ	ધ્યાન,	વિવેક વિના નરિ શોભધ	ગ્યાન ૨૦
વિવેક	વિના	બનુ	નહી દાન,	વિવેક વિના નવિ શોભધ	માન ૨૦
તેણુધ	દાગણિ	નૃપ કરી	વિવેક,	જમ કો નિતી ન લોપધ	રેખ, ૨૧
નીતિ	નિના	નવિ શોભધ	રાજ,	નિતિ નિના મુધર્મદ	મજ ૨૧
નિતી	વિના	ધર શોભા	ખી,	નિતી વિના પતિ ગર્ધખસી,	
નિતી	વિના	કસુ	નહી નાર,	નિતી વિના સી જમણુનાર	૨૨
તેણુધ	બરતેસર	કૃષે	ઉગય	જમ આવક અનગા	ઉનખાય, ૨૩
સુણિ	વચન	બરતેમર	રાય,	ખસી નીતિ દરધ	તેણુધ દાય ૨૩
આવક	મમકિત	ધારી	જેહ,	નાના કાલધર	કલોધ તેહ, ૨૪
બોજન	કાગણુ	ગાખ્યા	સોય,	તે બેલા દુગ્ધ	નહી મેય ૨૪
ઉપખવા	મરણિ	તમગય,		રત્ન મગણી કર	લોધ ગય ૨૫
રેખા	પ્રિણિ	નર હર્ષિ	કરધ,	મમકિત દ્રષ્ટિ મો	પણિસિગિ ૨૫
જે નત	અગે	જેતા	ધરધ,	તેહ નધ તેતી	રેખા કરધ ૨૬
સુપરિ	ભગતિ	કરધ	નરનારે,	ચીવર	ભુગણુ દીધ તમગય ૨૬

કાવચ ભરત ગયો પરસોડ, આદિજસા હુઓ પુણ્ય યોગ,
 તેપણી બગતિ કરછ નર સાર, કહ કહ્યા સોનાના તાર ૨૭
 આકાષાટ અનુક્રમઈ ગયા, તન દોરા સુતરના થયા,
 કાલે તિર્થકર વિરહ થાય, જીનનવદશ વચિ મુનિવર ગયા ૨૮
 કાલે આવક સ્વધાન થયા, ત્રત છંડી ધરમાડી રહ્યા,
 કન્યાદાન પ્રકાસ્યઈ સહી, નિશિ જોજન કરતા ગઢગઢી ૨૯
 સનાન આદ સવત્સરી જેહ, ઉપલ મુપલ રૂઢીય તેહ,
 અનરથ ધણા પ્રકાસ્યછ બહુ, કાલે આવક વક્ષ સહુ ૩૦
 શ્રી શ્રેયાસજીન પ્રકટયા જસઈ, સુધા ધર્મ પ્રકાસ્યો તસઈ,
 મિથ્યા શ્રેય તેણુધ યો નિષેધ, તેણે જ્ઞાણુ મુનિ ઉપરિ ખેધ, ૩૧
 જે જે પૂછઈ કુમરનિરહ, પડઉતર દીર્ઘ હેમસરિંદ,
 શુદ્ધ વાત, ગુરુમુખથી સુણી, અતિ હરખ્યો પાટણુનો ધણી ૩૨

ફહાલ.

કુમર નરેશ્વર ધમ કહઈ, હું ગુરુ અતિગુણુવંત,
 તસુ વચન મુખથી કહઈ, જેહવુ જીન બગવંત ૩૨
 એમ ગુરુ ઉપરિ આસતા, ગુરુ વચન પ્રમાણુ,
 જે પુછે મુનિ ને જસ્યુ, (ઉત્તર દીધ તેહને તસ્યુ.) ૩૪
 એક દિન એકે પુછાઈ, ખેડા મુનિવર જ્યાહ,
 કોહો ગુરુ શાનિ હે કસ્યુ, મુજ કર મુઠિ માહિ ૩૫
 હેમ કહે જીજ દાયામાં, હરડે છે નિરધાર,
 સોય કહછ કો કારણુઈ, મુનિ જોયો તેણીવાર ૩૬
 હય આજો છે હેમાધને, તેણે એ રતો સાધ,
 મોય કહે દરખિએ, નામ તમારે આદિ ૩૭

એક સમય બાપ્પાનમા, ગુરૂ મદદ મુખિ હાય,
 દેવોવ મ તિહા ધમે, નૃપ બાપાદ મુનિ મણ ૩૮
 ગુરૂ કહ્યું પાગણિ દેવક્ય, શ્રીમદ્-પ્રભુસ્વામી,
 દીપક વાગિ ઉદરી અહી, આયો કૌતમ કામિ ૩૯
 તેણીપોતિ બહુ પરજવ્યો, ચદરઉ ને ત્યાહ,
 તેણી કાગણિ નૃપ જાણુરો, મુખિ બાપુ હાય હાય ૪૦
 સોય ચદરઉ ઉવ્યો, દેવમોધ નિજ હાથિ,
 તેણી કાગણિ છઠા કર ધસ્યા, મુણિ ચઢલક નરનાથ ૪૧
 જાનવત ગુરૂ જાણિ કરી, હગ્યો કુમર નરિદ
 સાતવચન મુનિ પુ કહે, જસુ નર વીરજીજીવ ૪૨
 કૌતમ કારણિ નૃપ તિહા, જોવરાન્યુ નિજ ધધરિ,
 શુદ્ધવાત જાણી મરી, નૃપ હગ્યો બહુપરિ. ૪૩

ચરિત્ર.

જાનવત ગુરૂ જાણ્યા જસઈ, મનિ અનુક્રપા આવી તસે,
 રજુરહીત સફકોને કર, સોવનસિદ્ધ વિદ્યા ધરિ ધર, ૪૪
 અસુ વિમાસી આગ્યો તિહા, હેમાચાર્ય બધકા જીહા,
 સોવન સિદ્ધિ પૂછી વિવાય, હેમ કહિ મુણિ પૃથવીરાય ૪૫
 દેવચદ ગુરૂ માહરો જોહ, વુઝનમ વિવા દેસઈ તેહ,
 મુનિવચને ગુરૂ તેડ્યા ત્યાહ, વેગે આન્યા પાટણુ માહિ ૪૬
 નૃપ સાહમઈ જામ જસઈ, ગુરૂ ગોશાવધ આન્યા તસઈ,
 કુમારપાળ તિહા વદન ગયો, સુવિધિ મોક સાબલવા રયો ૪૭
 સખા સકન વિસરજી જસે, કુમારપાળ નૃપ બોલ્યો તસે;
 સ્વામી સોવન વિવા દીઓ, અપરધત મરીઓ કહો ૪૮

અસુ વચન નૃપ બોલ્યોજમઘે, દેવસરિ મુખિ જોત્યા તસઈ; ૪૮
 સ્વાંભી વિદ્યા ઇઈ તુલ્ય સાર, આપે સોય કરો ઉપગાર. ૪૯
 પૂરવે વેલિ ક્યાડી પાસિ, તે તુલો નિરખો મન ઉદાસ; ૫૦
 ગુરૂ પરીક્ષા નઈ કાણ ત્યાહ, લેવરાવી આવક કર માંહ. ૫૦
 ત્રંખા સાથિં વેલોં ધર્યો, સોવન રુદુઓ તે સાલો જર્યો; ૫૧
 સોય આપધિ નૃપ નઈ કરું, એથી અનરથ કાંઈ મમ લડુ. ૫૧
 અસુ વચન ગુરૂ સુણીઈ જસે, દેવચંદ મુનિ ખીજ્યા તસે; ૫૨
 ગુરૂ વાન મુનિ બાખી રહ્યો, કાચા કુંભ બરાબરિ થયો. ૫૨
 દેવ સગીઓ મુનિવર જોહ, મંબીરપણું નવિ આંણુપ તેહ; ૫૩
 તો કુણુ ખીજે નર સોજાગ, એ વિદ્યાનો નહી કુંણુ લાગ. ૫૩
 એ વિદ્યા અનરથનુ મૂલ, એહથી સંયમ થાઈ ધૂલ; ૫૪
 જે અરિવનો અરથિ હોય, સાવધ વચન ન બાખઈ ઝડાય. ૫૪

હાલ.

શમ બણુછ હડીછ એ દેશી રાગ રામગીરી

સાવધ વચન મુનિ નવી કહ્ય, નવિ કહઈ મંત્ર નહ મૂસરે; ૫૫
 આપધ વેદ્ય બાખછ નહ, તો ધરહ્ય સંયમ મૂસરે. સાં ૫૫
 જીવ છકાવરે રાખતો, ન કરહ હિંસાની વાતરે; ૫૬
 મંત્ર તંત્ર મુનિ ત્રવી કહઈ, તસમુનિ કહછજગનાથરે. સાં ૫૬
 નવવિધ પરિમલ પરિમલછ, કારણ પણુઈ પરિહાર રે; ૫૭
 પંચ અર્યોનર પડિવજે, ને કલ્યા સંયમ ધારરે. સાં ૫૭
 જોણુઈ પનિજવર પરિહર્યા, ન કરહ પરપર સાર રે; ૫૮
 યોનિક નિમિત્ત તે નવિ કરઈ, જે સુધો અણુમાર રે. સાં ૫૮

૧ બાખે. ૨ થયો. ૩ સોય. ૪ દોષ. ૫ મહિર. ૬ તસ
 મુનિ કહિછનિ સારરે.

સરીર શોભા મુનિ નવિ કર્ણ, નવિ વંછછ શુભ આહારે;
 સાનાગારવ તે પરિહરછ, છંડછ કામવિકાર રે. સાં ૫૯
 પ્રભાદ પાંગરે પરિહરે, રાખે કરિઆમું, રંગરે,
 વધી વપાવય અપકરછ, કરનો રહે શુર સંગરે. સાં ૬૦
 જે સમુદાયી રે બિસા કરછ, દોષ બમતાવીમ દ્વરિરે,
 જે તપ મંયમ ઉપરાખી, ન પડવા સસાર પૂરિ રે. સાં ૬૧
 જે ખરસરે બિસાવીછ, છપ્પ વિગય તણો આહાર રે;
 નહી તપ સંયમ ઉજાખી, દુગ્ગતિ ભજન હાર રે. માં ૬૨
 મૃગા મુખથી જોયછ નહી, અદન તણું પચ્ચ આણુરે,
 શીત ધરછ નવ વાડિસુ, નવિ ખડે જીન આણુરે. સાં ૬૩
 જે અભિયાસીરે મોક્ષનો, તેણીમ્મ સંયમ ધ્યાન રે,
 મંત્ર સુકન મુનિ જે કહે, તે જોઈ નિજ માન રે. માં ૬૪
 માસ ખમણુને રે પારણે. મુનિ આવે ધરિઆરિ રે,
 નિમિત્ત કહે નર દયામણી, હરખી ભીમની નારિ રે. સાં ૬૫

ફહા.

ભીમનારિ હરખી ધણું, અનથે દુઝો તસ ધર્મરિ;
 પંચ જણા મગણિ ગવા, સુણયો સોય સુપધરિ. માં ૬૬

હાલ

શુરઆશુલ્ય વીરજી ગાઠસુ ત્રિભોવનનાથ, એદેશરિ રાગ વિરાડી તથા
 ધન્યાત્રી

નગર રાજમહી કેશ વાસી, ભીમ બયો નરસાર;
 તવ તે દાવિરાય મધાતિ, કડક મયે વરસ બાર. ૬૭
 મુગતિ પંચનવી પામે નિમ્મે, શુચિ દેસે સરલાત;
 મોટામુનિ મુકે પ્રલખંતની પાત-એ-આંકણી

બીમ સુમત્ર નવિ આનંદ પાછો, ધરિ બેઠું અનપાંત;
 સ્ત્રી કુસવંતી બહુ સીદાય, પશ્ચિ નવિ મુંઘ માંન-ગો. ૬૮
 એણુમઆવસરિ મુનિઆચ્છેઆગણિ, મુખિદીપ્ત ધર્મ લાભ
 કદી અમયા મુખિ દુષ્કબાળે, નયન મૂઘ જીમ આમ-ગો. ૬૯
 રવામી તું સુપ્રગમમાં સારો, કલો કિમ મિત્તસ્થઈ કંત;
 વરસ બાર ગયા વહી વચિમાં, માલઈ દુષ્ક અત્રાંત-ગો. ૭૦
 અનિક્કશ્ચારસ દરિઓ મુનિવર, દુષ્ક બંજે તસ ત્યાંમ;
 વાંદણઈ કંતમિયમ્મદી તાલસે, મધરીસ દુષ્ક મનમાંદિ-ગો. ૭૧

- મિથ્યું વચન મુનિવન્નું જીહારે, ખત્રીય લાગ્યો તાંમ,
ધિગધિગ મુજ જીવ્યા મસ્તગ કીધું કસાઈનું કાંમ; -મો. ૮૦
- દેખી તે મનિ અખલા લાજ, ધિગ ધિગ મુજ અવતાર;
મુજ માટઈ મિં હયા હુઈ દૂખ ધરિ ગયે વાદઈ ધાર-મો. ૮૧
- સોય સરપ દેખી અખલાનું બીમ હુઈ દૂખ યાત;
હયા દોય હુઈ મુજ મસ્તગિ, વધી ધર ધરણીનો ધાત-મો. ૮૨
- ધરણિ વિષુ ધર સૂત નસોબઈ ધરતણુ મડણુ નારિ,
ધરણી વિષુ કોઈ પરકુણો આવી ન ચકઈ બારિ-મો. ૮૩
- ધરજગ વાધઈ ધરણીથી ધરણી ધર સિથુગાર;
ધરણી વિષુ નર લલઈ કોડી શુદ્ધિ ધર્મ ન રદઈ આચાર-મો. ૮૪
- તેણુઈ કારણિ બડબીમ વીચારઈ શુદ્ધિ ધર્મ મડણુ નારિ;
તે અખલા પરલોકિ પુહુતી, ધિગ નર જીવ્યું સંસાર-મો. ૮૫
- બાળપણુ જસ માતા મરણું, ચેવન કાવિં નિજનારી;
અતે પુત્ર મરણુ હુઈ જેહને, ત્રિણિ દૂખવડાવિચારી-મો. ૮૬
- એહવાં દૂખ દેખી કુણુ જીવઈ, જીવ્યા મસ્તગ લાત;
અતિવધરાગ બીમ બરાણું, કરઈ નિજ પ્રોણુનો ધાત-મો. ૮૭
- એમઅનરથ દેખામુનિ તપીઓ, મરણું ગયાં જણું આચાર;
ઋપિ ધિકાર કરઈ નિજ જીવિન, પચખ્યા વેદ આકાર-મો. ૮૮
- પંચ જીવ પરલોકિ પુહુત. બાખમ સરિ. દેવચંદ
તેણુઈ સાવર (નિમિત્ત) નબાખુ આભસિ કુંભરનિરંદ-મો. ૮૯
- શુદ્ધ મુનિ આતમ ગતેગી, ન કમ્મ શુદ્ધ્યનો સંગ;
જહાં પરિગય તિહાં દુઃખ અવતા, ચેયાય વધી મંથમ ભગ-મો. ૯૦

દ્વિતીયા.

- થોડો પરિચો વી, અલચ તણો તુ નારિ,
 ચંદ્રચોતન કિમ દરો વાતિગ ઝાનિ સજારિ ૮૧
 ' અસુ વિચારી આપ તિહા, ચરિ શ્રીદેવચંદ,
 મધુર વચન મુખથી મલઈ, સુષિ તુ કુમરનિરંદ, ૮૨
 સકલ સદ્ધિ પુણ્યઈ લહી, નહી તુન ઉલ્લિખ રાય,
 સોવન સિંધ બાધી સહી છહા પુણ્યરૂપીયા રમાય, ૮૩
 એવો વચને નૃપ દરખાઓ, વધા મુનિવર પાય,
 હવઈ સમધ લૂતાતણો, મુખો સદુ સમુદય ૮૪

ગુર કહઈ કોઠક કરો ઉપાય,	શ્રમ રાગનો રોગ પડાય;	
મંત્રી કહઈ સુંધિ મોટા જતી,	તુલ ટાલી કો ખીજો નથી.	૧
નામ તુમારય વાર થસઈ,	સકલ આપદ નારી જસઈ;	
તું ગુર ગાને મુનિવર જહાં,	ભૂત ભિરવ દૂખ નાવઈ નિહાં,	૨
હેમ કહઈ સુંધિ મંત્રિ આજ,	પાંટણિ જે બહારા મહારાજ;	
તેહનય આપ દગધજઈ એદ,	એહય રોગઈ નર વણુપઈ દેહ.	૩
તેણુય કારણિ નરપતિનું રાજ,	હેમ કહઈ મુઝ આપો આજ;	
શ્રમ રાગનું વિધન પડાય,	સકલ લોક સદુ સુખીઉ થાય.	૪
ભૂપ કહઈ સુંધિ મુનિવર રાય,	તુઝ નવિ મારં માહરઈ ઠાય;	
જો મુઝ કરમિં આઝું દુખ,	તો તુઝ પુણ્યઈ યાસઈ મુખ.	૫
આસાતના ગુરની નવિ કડં,	અવજા કીધી ચિદુ ગનિ રનમ;	
અમું વચન નૃપ બાંખે ત્યાંહ,	ચિતાતુર હુઉ મનમાંહિં.	૬
વિગર ચિંત હુઉ નર જમેં,	નૃપ ચાંનિક ઝનિ બાઝો તસે;	
રાય તણી વ્યથા જે હતી,	તે લાગી મુનિ હેમજ જતિ.	૭
નૃપ ચિંતાતુર હુઉ જસેં.	ગુર કહેં કહોયું આંચો તસેં;	
ફલ એક મોડું આંચુ ત્યાંહ,	મંત્ર બલિ મુનિ પછડો માંહિં.	૮
રોગ તણી અદ્રષ્ટા જેહ,	કોહલામાંદિં ધાતી તેહ;	
તે રહી માંહિ મુનિ નીસરેં,	કાહ કહોયું કૃષિ ધરઈ.	૯
નાહી દેવી ગઈ પૂર બહારય,	હરખા સદુ રુપરજન નરનારિ;	
કુમારપાલ તિહાં બાઝો રાજ,	રોગ અદ્રષ્ટા ગઈ રતે બાજ.	૧૦

હજી.

દેવી તિહાં બાગી ગદ,	મદિમા મુનિવર હેમ;	
કુમારપાલ નૃપ ઉપરિ,	પૂરવિઈ ગુરનઈ પ્રેમ.	૧૧

૧ કરં. ૨ પાટણિ. ૩ ત્યાદાં.

ત્રેમ ધણો	છનધર્મ	પરછ,	તેણું મણિ	નૃપ	હામિ,	
અધ્ય દો	પુણ્ય	ધણ,	છનસામનનઈ		હામિ,	૧૨
તુળા	તનમા	સચર્યો,	મુનિ	સાસન	હામિ,	
ઉડી	ગાય	આરી	પડી,	સક	દેહગ	હામિ, ૧૩
અપરા	આચાર્ય	હનો,	આગ્યો	દેવદ	ગય,	
વિપ્ર	હણી	છવાડીઆ,	છનસામનનઈ		હામિ,	૧૪
અનેક	પુક	આગે	હવા,	છનસામનનઈ	હામિ,	
૧૭મ	મુનિ	હેમે	વવી,	વામન	રાખ્યુ	હામિ, ૧૫
કુમારપાન	ઉગારીઓ,	લન	શિરોમણિ	રાય,		
શામન	દાષે	એદથી,	તેણુ	મુનિ	કગ	કપાલ ૧૬
મત્રમેને	દેવી	ગઈ,	ગજ	કગ	નૃપ	સાર,
યોગ	શામ	નિદા	વાચના	અ ચો	ત્રી	અધિશાર. ૧૭

સાસુ બુડી જે નાગિવા,	કવિ કંદવ કરતી બટુવા;	
કું કુંકાર કરી નઈ ધાય,	ગાપણિની પરિ મળવ કપાય,	૨૩
કુડણિની પરિ લખવખ કરઈ,	સફરી દ્રષ્ટઈ મધલે દેગે;	
કુડી ધસિછ પરિ બડબડઈ,	વલ્ક્યરને મિરિ ગાકર ધડે.	૨૪
મીગમય નવિ પ્રીસઈ અરઈ,	ધૂત વાલડી નીચી નવિ કરઈ,	
માગ્યું પાણી ને નવિ પાય,	કરૂંપી મગવાની તે માય,	૨૫
માઠ મતી સુધી ગખસી,	ગદિત વ્યતર હુછ જીસી,	
લલમીની તે લહુડી બહેણ,	તે નવિ ચાલે કહોને કદણ,	૨૬
એક દિવસ પોતાનો ધણી	પાડિ મુદ્રિકા તેલજ બણી,	
લાધી વહુને તેણુછ ત્યાહ,	લેઈ મુખી એક તાકામાહિ.	૨૭
સસરા તવ સોધછ મુદ્રિકા,	બાહિરથી બોલી બાલીકા,	
સ્વામી મુદ્રા લાધી અહં,	સસરા વીટી લીજે તુલો	૨૮
આપે મુદ્રિકા વહુ જેણીવાર,	હીં સાસુ કરછ પોકાર,	
અહા ધરના માણસ ધન મહે,	ઓરતા ધરમાસુ રહે	૨૯
સાસુ ઈમ બોલી સખણી,	સુતને રીસ ચઢવી ધણી,	
તેણુછ મારી નિજ નારી ત્યાહ,	વાગી બોગવ માયા માહિ,	૩૦
બોમિ પડીતહા ધરણુજ નારિ,	ઉપાડી ગયા પીહરિ મઝારિ,	
પુત્રી વારઈ માત પિતાય,	મમ કરજો તુલો કયેશ કપાય.	૩૧
સાસુ ઉપરિ મ કરો શેય,	એ મુઝ કર્મ તણો છછ દોષ,	
પૂરિ એહ વિગધી ધણ,	કાણુ કર્મ બોગવું આપણ.	૩૨
કાધા કર્મ ન છૂટઈ કોઈ,	કર્મિ નલનછ વીતુ જોય;	
હરિચઈ મુકી નિજ પુરી,	તારા લોચન સાથિ ધરી.	૩૩
મૃગાવતી નઈ ગરૂઈ હરી,	ચદન બાયા સાથિ ધરી,	
અન્યકારી કરમિ નડી,	એણુઃ નઈ સરિ નાડી પડી,	૩૪

પરધરિ ફરવુ મુજ નહી નહી નિગીનો યગ,
 , ચિત્ર ન જોવુ મે સહી, ફેફલ નહીજ લવિગ ૫૮
 ચક્રક્રાંતિ અગિ નહી, નહી મદન નહી વાય,
 તપ જપ કિરીયા પુણ ૫૨, બધી રહુ એક હામ ૫૯
 માયાવચન મયલી કહઈ, સાચુ માને ૧ કત,
 પ્રીતિ પરખ્યાનગી કરણિ, મિની ધરિ આવત. ૧૦
 નિશાસમય નર દો તિહા, આપ્યા છપ જોવાય,
 બાહિર ૧આનઈ કામિની, નર પછો ધરમાહિ ૧૧
 છનિ મોય છપી રહો, નનિ બજઈ ધરનારિ,
 રહુધીર સુત કાવાન નો આપ્યો રમેહુન મતારિ ૧૨

અનીમા મો દીપક પ્રીધા, ચિત્ર તળી શોભાએ,
 થાવ ક્યંથ આરીમા દિરતા, જાણુ દરિનિપાધ-શુ ૧૮
 જનર પુરપેશું ઉંમયા બુઝધી, કરતી ભોગ વિવાસ,
 નિગમનરનારને નખણેનિગમઈ, કદમ્બ એ ધિગ ધરવાસ-શુ ૧૯
 અરયૂ વિમાસીનમ્ તિહા કોખો, કર નરનારિ પ્રહાર,
 નારી હંધ્યા કગતા નહી રહમ્, ઉત્તમ કુપ આચાર-શુ ૨૦
 અરયૂ વિમાસી નઈ સજ્યાય, જવ ઉધો તે જનર,
 મયકદમ ધા મુંકયો તેહને, મગધુ લલો તેણી વાર-શુ. ૨૧
 પરનારીસ્યું પ્રીતિ નિવારો, જો સુખ વછો દેહ
 એજો વ્યસને દુખ પામ્યાદેવા, મિરદ વહતા જોહ-શુ. ૨૨

હૃદય.

મિરદ વહમ્ વ્યસની મહુ, ખિત્રી જો રશ્મિધીર;
 બહુ દુખ પાખો તે વધી, જોયુ રસિ સરીર ૭૩
 એધુધ વ્યવસરિ ઉમયા તિહા, જાગી સહસાકાર,
 પુરુષ ન દોસઈ પાસકા, માર્યો દોસે જનર, ૭૪
 તવ ઉપાડી નીકતી, નાખ્યો કૃપ મઝારિ,
 હેમ કહે નારીતણુ, અકલ ચરિત્ર સસાર ૭૫
 રવિ રસિ તારાહનો લકીઈ તેહ નિવાર,
 પશ્ચિ અઝીના ચરિત્રનો, કો નવિ ર પામમ માર ૭૬
 ઉંમયા નારી ચરિત્ર જુલ, સ્યો સ્યો કરે ઉપાય
 ખીરખાડ (ધત) ભરી લાડુલા, ચાલ ભરી ઉ જાય, ૭૭

અહુપમ

હમણી ઉંમયા તિહા જાય, કેડિં ધરણુ નિજ માટિ યાય;
 તે ચાખી સમસાન મઝારિ, જૂલ પ્રેત તિહા ચાકિની મઝારિ ૭૮

૧ અતિ આડઅર લીન કરતા. ૨ નાભિ. ૩ નારિ.

દેવ દાનવને બહુ વ્યંતરા, ઝોટોમ પીર વેતાવળ નરા; ૧૧
 કહોથી ન ખીછ ઉંમયા નારી, પુટુતી હુંગર ગણ મઝારિ, ૧૨
 માંહી બેડી ચક્રસડી યોગિની, કીડા કરઇ બહધન્યો એકમનિ; ૧૩
 ડંડ પ્રણામ ઉંમયા તિહાં કરઇ, યાવ બધું લેઇ આગલિ ધરઇ, ૧૪
 હરખી બહધન્યો બોલીતાંમ, ઉંમયા તાહરં સીધું કામ; ૧૫
 ઉંમયા કહઇ મુઝ કાંમ નવિયથો, મર પુરૂષ મુઝ મરણિ ગયો, ૧૬
 તેણે કારિણે મુઝ કૃપા કરો, ચક્રસડી યોગનીદુખ મુઝહરો, ૧૭
 તર ઉનપન દીધ વિધા માય, જોહથી વનરક્ષ આશ્વો જામ, ૧૮
 તેણે તરઅર હુ બહસી કરં, વિવિધ પુરુષાં કીડા કરં, ૧૯
 હું કહધની મારી નવિ મરં, વિધા બસે નરના મહહરં, ૨૦
 બોલી વિકટ ખપરા જોહ, મહાગલિ મુઝનમ માંગ્યું દેહ, ૨૧
 તવ ઉંમયા બોલી તેણી વાર, જા બલિ દેસ મુઝ મરતાર, ૨૨
 પશ્ચિ એક અંજન આપો માય, જામ માહરો માંટિ વસિ યાય; ૨૩
 પુઝનઈ બલિ હું આશ્વી દેસ, બોલ્યું વચન તે કિંમં ચૂકેસ, ૨૪
 આપ્યું, અંજન વિદાવલી, તરૂંઅર ઉપરિ બહસી પત્ની; ૨૫
 નિજ મરતાર પશ્ચિ પાછો વસ્યો, દેખી ચરિત મનમાં પરજાયો, ૨૬
 પાછાં ધરિ આઘ્યા નરનારિ, ધરણ વિચારઇ મનહ મઝારિ, ૨૭
 મયો મિત્ર સોમનઈ પાસ, પૂરવ વાત કહી મનિ ઉત્તાસ, ૨૮
 સોમમિત્ર નઈ કહઈ હું પુઝકહું, એણેધરિ વાસ સહી નવિરહું, ૨૯
 જે વિશ્વાસ કરે એ તણા, તે મસ્તગ જોઈ આપણો, ૩૦
 સોમ કહઇ પુઝ કહું ઉપાય, ધરમાંધન મુઝી મગ જાય; ૩૧
 ચંચલ નારિ ધરિ એકલી, ઝહિપુરણ રહે કિમ બલી, ૩૨
 ઝાકણી નઈ જામ વાવલી ચડી, કારેલી નઈ લીજઈ અડી; ૩૩
 જામવિપનઈસાપશ્ચિ મુખપડયો, કોલી ધધસ ને કીડા ચડયો. ૩૪

જેમ કગ્ગે નીલીનો પાસ, ધુસ્ત થયો જેમ તરકરદાસ;
 તિમ એ આગઈ ચમચ નારિ, તું(મુકી) જાઈધન મુદ્દલ મજારિ; ૯૧
 એણી વાતઈ અનરથ ગદુ કરઈ, તાદરઈ પશ્ચિધન વિલુનવિશરઈ,
 ... ... ૯૩

ફલો.

ધન વિણ તાદરઈ નરિ મરઈ, પડિત આપ વિમાસ;
 ચક્ર: વિધાનો ધણી, માગઈ મૂરખ પામ, ૯૪

કવિતા

ચક્રઈ વિધા નાથિ કાય મૂરખ નઈ ઉદઈ,
 વરસઈ કુઓ જઈ, બાવની ઉપગ દ્રોડઈ,
 રૂપે કુઈ સરખ, કરપને ખમે ચલાવઈ,
 જેહના કુપ અતિ ઉંચ, નિચ નઈ સીસ નમાવઈ;
 પૂજનિક સખલી નાતિનો, પાપ પડઈ પાપી તણે,
 હઈ દાસ સદુ કાંતિ તણા, ધન વિણ સદુઈ અવરણે. ૯૫

અઉપધ.

એલવુ દ્રવ્ય તણુ બધાણુ માનવિ મિત્ર ધરણુ ; મુગાણુ,
 તેણુઈ કારણુ ધન લીકિય થઈ, મિત્ર તુલો જીમ ચાકે સુખી. ૯૬
 સોમ તણી બુદ્ધિ હમઝઈ મરઈ, ધન લીધું ધરથી બુદ્ધિ કરી,
 આશ્યો ધરણુ પંથિ તે પ'યો, મિદ્ધ પુરૂષ એક વાડિ મિદ્ધો ૯૭
 વેગઈ ધરણુ રલાગ્યો તસપાય, બાખી સખી પૂર્વ કથાય,
 રવાંમી કર્મ કીઆ મેં કોડિ, બિહત્યાનાં પાતગ ઊડિ. ૯૮
 મિદ્ધ પુરૂષ જોશ્યો તવ ત્યાદ, હું ચિતાગુરુ છુ મનમાદિં,
 સોવન સિદ્ધ મત્ર ઉપાય, ધન વિણુ તે રેન રસઈ વિધાય. ૯૯

ધરણુ કહધ સ્વામી ધન, લીડ, વેત્રી મુઝ કામ અતેર દીડ; ૧
 સિદ્ધ પુરુષ હરખો અનિવણ; ધૈર્ય બહુ એ ધરણુ તારું. ૧૦૦
 ધન નવિ લોણુ ધરણુ સંગાર; દીધી વિદ્યા એક અપાર; ૧
 આતીન આનાગન નઈ વર્તમાન, આપ્યું ત્રિણ કાલનું માન. ૧
 અરણે ધરણુ નમી સંચરધ, મંદાવનમાં એકલો ફિરધ; ૨
 કલ્પદ્રુમ તમધ મુનિવર એક, બધો દીડો મતિ વિરોધ. ૨
 આવઈ વેગઈ નમી તતકાલ, સ્વામી હું મૂરખમતિ બાલ; ૩
 ખિં હત્યા માયધ બલવની, તે પાતમ છોડવો જાતિ. ૩
 મુનિવર કહઈ જપો શ્રીનવકાર, જૈન ધર્મ આરાધો સાર; ૪
 શ્રીસેતુજ્ય તીર્થ જધ, પાપ ધૂઈ જન આમ્રિ રહી. ૪
 વચન અતોપમ કાનિ સુંણી, ચાલ્યો નર સેતુજ બહી; ૫
 ફરસો શિરિવર જૂઠાઓ દેવ, ખિ હત્યાના પાતમ છોડ. ૫
 શ્રીજનધર્મ આરાધધ સાર, વડનિ જાઈ શ્રીનવકાર; ૬
 વિદ્યા શનિ અજધ તસ વહી, પણિ નવિ જાઈ નિજ ધરબણી. ૬
 ઉમયાથી બીહે નર ધણુ, મારીથી બહુ પામ્યા મરણુ; ૭
 મુજ રામ પરદેશી જોહ, નારિ માર્યા નર વધી તેહ. ૭
 રામ બરતરીને બોલવ્યો, જમદગન તાપસ રોલવ્યો; ૮
 સ્ત્રીની વાત નજાઈ કહી, સંક પ્રધોતન કંબો સદી. ૮
 અસુ વિચારી ધરણુ તિહાં, ન ગયો નિજ ધરિ નારી જહાં; ૯
 સ્ત્રી ચરિતો ન સહે પાર, હેમ કહધ સુંણિ રામ વિચાર. ૯
 અસુ વચન બાખઈ મુનિરોષ, કુંભારપાલ મનિ સંકા થાય; ૧૦
 ચર નધ પૂછઈ એ કિમ મિલધ, કીડી કુંજર કેહી પરિ મલધ. ૧૦
 રૂપ નધ સમજાવ્યો તેણીવાર, અકેસરી તેડી તેણીવાર; ૧૧
 ચર કહધ દેવી પછરી કરી બક, કાંડું કુંભારપાલનું સક. ૧૧

- દેવી કહ્યું હુંથી હેમચરિંદ, વિધન કાંઈ હઈ કુંગરનિરંદ;
 સુર કહ્યું કાંઈક કરવું સોય, સંકા રહીત હમ રાગ હોઈ. ૧૨
 ચક્રશ્રી ગોલી તવ ત્યાંહ, આજ ચક્રી અદ્વાયમાહિં;
 પાટણુ નયર વિવહારી એક, ગરણુ ચસઈ તસ એહવો લેખ. ૧૩
 નિહાં પ્રતિબોધસ્મઈ એ રાય, અવર નહી ખીજો કારણો ઉપાય;
 આર્યુ કહીને દેવી ગાય, આઃ દિવસ અનુકમિં યાય. ૧૪
 પાટણુનયર વિવહારી જેહ, કરમિ મરણુ લહઈ નર તેહ;
 પૂંડી નાગી થાઈ સતી, વેગઈ વિનવીક નરપતિ. ૧૫
 રાય કહઈ થયો સધ્યાકાસ, મમ બાલયો અગત્યા બાસ;
 બાહણુઈ હું આવેસસહીત્યાંહ, સતી નારી હસઈ વસી છહાં. ૧૬
 અસ્યું કહી આત્મા નર તેહ, કહઈવા આત્મા હુંતા જેહ;
 નિશા મધ્ય સમઈ જવ થાય, લેઈ ખડગ નઈ રાગ ગઈ. ૧૭
 આગ્યો વેગઈ રાગ તિહાં, સતી બચેવ' બધકી છહાં;
 એણુઈચિવસરિંનિહાંસુણીઓનાદ, ગણે કો સુર કિન્નર સાદ. ૧૮
 નાદિં મોહ્યા નરનઈ નારિ, નાદ વડો એણુઈ સંસાર;
 નાદિં દ્રુપીઆ દ્રુપ નિગમઈ, નાદિં નાગણી કીકારમઈ. ૧૯
 નાદમ સુર બહુ થંબ્યા રહઈ, નાદિં લીધ્યા મુગે દ્રુપ વહઈ;
 આર્યો નાદ સુણ્યો જવ કાંનિ, હકી સતી વિદ્યુત હુઈ ગાંનિ. ૨૦
 આતી સોય સુણી નછ નાદ, આગલિ ધમ્વરનો પ્રાસાદ;
 તેહમાં પંચુલ બધકો ગાય, તેણુઈ નાદિં ડાચે બ્રહ્માય. ૨૧
 સતી જમ બેકી તમ પાસ, નાદ સુંણુઈ મનનછ ઉલ્લાસ;
 રાગઈ મોહી વિદ્યુત થઈ, પંચુલ નછ પ્રારથ્યો સહી. ૨૨
 તેણે કારણિ નર વરજો નાદ, સહજ ઋષિ નવિ કાદઈ સાદ;
 શીલવંત નરનારી જેહ, ઘણો આલાપ કરઈ ન તેહ. ૨૩

ગભ્ર માદિ ઇંદુ છે ખેગ	૩૧	ગલીઓ નિર્વન હો	
કોઈકે મુગ્ધિ નર દતાન,	૩૨	કોઈકે મલો નર સુકમાન	૨૪
કોઈકે ગીતવતી હું સતી		તેણુકે નાદિ ન ખેત્રી જતી	
અદાગારી નર સ્ત્રી અવગુણુ	૩૩	ન કરી ગમ નર નિ મુણુ	૨૫
૧૫ ગુણુને મનીષ સુષીક નાદ		તો મમિ કીડુ હુમા	
૫ ગુણ નર પ્રાચના સ્ત્રી	૩૪	આમી ગદા મુજ અગિયરી	૨૬
૫ ગુણ મનઈ મામની સુકલીષ	૩૫	દીખને મા ખીણુ	
મુજ નાગિ તુજ મિત્રો મનેદ		માદર મમ નદી મદી એદ	૨૭
દીન રગન નાખત સ્ત્રી ત્યાદ		દમ નાગુની દીધ મુખમાદ	
સ્વામી નતી વચન મમ રેવી		મણુપણુ દક્ષિણુ મેદિ	૮

સતી કદમ્બ સાંભળી નરસાર, મુઝનમ પ્રેમ ઘણો ભરતાર,
 માદરમ્બ મિલનું તેદનમ્બ મહી, સું કહું હુ ઈલા રહી. ૩૬
 રામ કદમ્બ સાંભવિરે મળી, તુઝનમ કિમ મિલસે તે પતી,
 આચરણ તાહગ તેહમા ફેર, તો કિમ જનસે એકમ્બ સેર ૩૭
 જીવ કર્મ જીમ જૂજૂ કરમ્, લાખ ચહરાસી યોનિ ફરમ્,
 કુષ્ઠ કેહને મિલમ્બ હઈ ત્યાંહ, મતી વિચારો હહડામાહ. ૩૮
 સતી કદમ્બ મામલિ નરનાથ, ન ગત્યાની તુ મકરિસ વાત,
 સહી બધેયુ સતીઈ આજ, દીધ આદેરા મુઝનમ માહારાજ. ૩૯
 કથું ન ગાનમ અગસા જસઈ, નૃપ એકાતે તેડી તસઈ,
 કા ચૂમ્બ હઈ આ બવલીસ, હુ જાણું છુ તાહરું શીલ. ૪૦
 રમણી વાત ગમ્બ વિસરી, નિજ નરનઈ મુકી નીસરી;
 જમ્બ કીધો પગુનો સગ, મતી શીવ કરેકું તિહાં ભગ. ૪૧
 અસ્યું વચન ભાખઈનગ જસેં, સતી પોખરી ઉડી તસે;
 અરે તોક જૂઝો સસારિ, ચંદન થકી વરસેં અગાર. ૪૨
 માયરમાહિયી હડી ઝાલ, સીરણી જમ્બ જુડણુ બાય,
 ચંદનથી કિંઈ દુર્ગમી, દેખતા હુમ્બ નર અધ. ૪૩
 સાર સુગંધ હુઈ જમ દીગ, સસલાનમ સિરિ દીસમ્બ સીંગ,
 સોના ઉપરિ લાગમ્ શામ, જહ્નયર પ્રગટિઈ અમૃત લામિ. ૪૪
 જે કદમ્બવાય પૃથવી(નો) નાથ, સોય કરમ્બ પાતળની વાત,
 મુઝને કદમ્બ ધરનારિ થાય, કિસ્મુ કફેં જો રપુલ્લીરાય. ૪૫
 નીમ કીકે નૃપ અણહ વિચારી, કર્મ મૂઝ આડેં નારી,
 પટગંણી વિણ કિમ રહમ્બવાય, તેજે કારણિ પ્રાર્થના રાય ૪૬
 ઈમ રાગ નઈ હેની ત્યાહ, મતી અપાવઈ અગનિ માદિં,
 રાપતણ મુખ જાણુ થયુ, લોક માહિં નૃપ પાણી ગયુ ૪૭

વાન દુષ્ટ નર દોરોગિ,	વાજો બૂધનિ નાવધ બાર,	
હૃદય વિચારઈ રેમસુગિ,	હુઓ મ્હંતો કુમરનિરંદ	૪૮
સમ્ય લોક દેખતા આજ,	નર ગદીન કવો મહાગજ,	
છમ એ ધર્મ થઈ નરિજન,	દીર્ઘિયા છમ વાધમ રાય	૪૯
હેમઈ તેડયો કુમરનિરંદ,	વેગઈ ગયો છદા હેમસુગિ,	
ગિલ કરજેડિ બાગો પાય,	રેમઈ નિદા બોલ્યા ઝગિરાય	૫૦
મ ગળ મનિ રામ ગામ,	હેમ નયન જૂઠ મ્હ મરી,	
રામ મ્હંતો હુ મરિખ મદ,	મ્હુ ન માન્યુ હેમસુગિ	૫૧
વાળા દિગમી એવી વાજ,	તે મઈ બોલ સધવી આજ,	
ચરિત્ર ની પાછુ કુતરુ,	જે વુજ વચન હર્ષઈ નવિ ધરુ	૫૨
તે બાખ્યુ તે સાચુ મોય,	ચ્છી ચરિત્ર ન જુમઈ કોય,	
જે જુમઈ તો યોગી હોઈ,	મ્હ માદગીપડિ મદિમા બોઈ	૫૩
એહ વગન બૂપતિના મુખી,	પ્રભ વતેડી પાછુનાગી,	
બાખ્યુ રામ મ્હંતો હેમસુગિ	દોર ગદીન ગ્હ કુમરનિરંદ	૫૪
જેહ મતી અગનિમા બલી,	તે પચુનસ ચ્છી વલી	
સોય મરખ રાજઈ લઠુ	દયા મજી તમ વાનુ મ્હુ	૫૫
બનુ કહ્યુ મગાઈ જમઈ	નારી પોતી હરી તમઈ,	
કૂડ મનક દીકુ પાપણી,	દોમ ગદીન છમ પાછુ ધણી	૫૬
પુરજન યો માનો નહી	તો પચુવનઈ તેડો અર્ધો	
એવો વચને હરખ્યા નરનારિ,	પચુન આગો તેજે મરિ	૫૭
મકેન લોક દેખતા અસઈ,	હેમાચાર્ય બોલ્યા તમઈ,	
વુજ પૂન પાતગ નવિ છેહ,	તો આણુઈબવિ પચુન દેહ	૫૮
આ જાનિ જૂઠ બોનીસજેય,	તો આમવિ દ્વષ વુજને દોય,	
તેણુ કારણિ સત્ય બોને આય,	મુધા મ્હંતો હુ પૂરી પાય	૫૯

પૂછી વાત તવ પંચુડ કટી,	પરોણી પાનમ લાગું સદી;	
સતી તણો મઠે કીધો સંગ,	પરવસિ પગૂર્જિ નિગ્રધું ગંગ.	૬૦
પંચુડવચન કુંડ્યા તિહાં બલા,	નીકલી તયાં હૃદયનાનાં સર્વ;	
રાપ પ્રસંસેષો લોકે ત્યાં,	કીર્તિ પસંદી નિયુવન માંદ.	૬૧
જાનવંત ગુર ગણી કરી,	અંગ તણું આલસ પરદરિ;	
પ્રેમઠે પૂછ્યું ગુરને વાન,	કંઠા સ્વાંગી પૂરવ આરાત.	૬૨
પૂરવભણિં કહેા હું રયો હતો,	કુંભુકુલઠે આગસિ યામસિ હતો;	
કુંભુ કારણિ જેસંગમું વપર,	ઉદયન હેમ ધરે કિમ મહેર.	૬૩
પાંચ બોલ એ પૂછ્યાં જમેં,	હેમાચાર્ય બોલ્યા તમેં;	
વીરથી ચક્રસાદિ વરમેં કહેા,	જગુરસંગી તવ મુગનિ મયો.	૬૪
દસ વાના તે સાથિં ગયાં,	હેમસૂરિ તે વિવરી કલા;	
પદ્મધું મનપર્યવસાન,	બીજુ પરમ જે આવધિ જાન.	૬૫
ત્રીજી પુલાક લખિધ જે ગઇ,	અકબું આદારક સરીર ને સદી,	
પાંચમી કાપકંઠણી તે ગઇ,	છી ઉપસમંત્રણી તે નદી.	૬૬
સાતમો જે છનકલ્પ નિર્ધ,	આઠમો કટુ સવમનો બેદ;	
પરિહાર વિશુદ્ધ શુદ્ધ સંપરાય,	યથાખ્યાન આરિત્ર કટું વિદાય.	૬૭
તુમું નર નદી કેવલજાન,	દશમર્થ વારી મોદા પ્રમાન;	
એ દશ જગ્યુ બતતઈ ગયા,	અથ જ્ઞાન ને લવડાં રજા.	૬૮
પણિ મઠે કરવુ તાદરું કામ,	આગ્યો મિદ્યુગી શુદ્ધ ગામ,	
નદી સરસ્વતી તીરઈ રહી,	સૂરિમત્ર આતંધ્ય સદી.	૬૯
આઠમ તપ કીધો તિહાં જસઈ,	ત્રિયુવનસ્વામીની આગે તસઈ,	
દેવ આઠીજનવ તિહાં કહઈ,	તેણું વચને સ્તવ મુનિવરલલઈ.	૭૦
	હૃદી.	
તેણુ વચને મુનિવર કહેં,	બાખમ પૂરવ બવ વાન;	
દેશ મેવાડમાંદિં હવો,	સુણી પૃથ્વીના ગાય.	૭૧

હાલ

રામ ભણે રિ ઉરીધ-એ દેસી- રાગ રામગીરી

દેશ મેરાઠ માહિ વસે, જયપુર નગર સુસાર રે,
 જય કેરી નૃપ તિહા બેસે, અન્યાનહિ અવગાર રે-દે એઆમયી ૭૨
 નૃપ જ્યેદેશી તણે કુનિ, હુક એક ને નરવીર બા રે,
 સાતઠ વ્યમન સેનનો, તેહો કાઠધ બુધાન રે-દે ૭૩
 આપો નરવીર એના, આપો મેરાઠ સધિ રે,
 આજ પવિપતિ પાદરયાહ, લૂઈ ઝગડછે કરછ બધેરે-દે ૭૪
 એક દિન માવન દેશનો, જાતો સાગથ વાહરે
 બહુ કાહિ સેધરે આરીનો, લૂટિ નરવીર જય રે-દે ૭૫
 હુકબોખીજગોડે જુખબિરો, આપો માનવ માહિ રે,
 નૃપ સતોરીરે જુખપરિ, ધારો નરવીર બ્યાહ રે-દે ૭૬
 પત્રી વીટયોરે વાણીઈ, જનાસી નરવીર રાય રે,
 નારિ સગબારે હાથિ ચરી, મારો તેહને વાપ રે-દે ૭૭

ફહા

ધાન દીક નૃપ નારી નઈ, મિ હત્યા સમકોનિ,
 નારિ સમર્થો મુઠ તિહા, અને વધી ઉદરિ બાન ૭૮

અઉપધ

બાલિકા સ્ત્રી હમ્પીનઈ લાહ, આપો વણિગ માવનમાહિ
 વાત સમ્મલ કરી નૃપનંદ જગઈ, નગરધણી તિહા ખીજયો તમઈ ૭૯
 પાપી તઈ બિહુ હત્યા કરી, તુ બાધસિ દુર્મેતિમા યકરિ
 તાહરે સુખ જોવા અમાણ, તુ મ મ રહઈજો માહરઈ ગનિ ૮૦
 દેશ બાહિર કાગો જગઈ, પુરજન લોકે તેહો તમઈ,
 વારાગઈ તજ તાપસ થયો, કદ કરછ નર વામા દલા ૮૧

કાલે મરણુ સારથપતિ યાવ, તપનલિં હુકિ જેસગ તાવ,
 હયા માટઇ નર વાઝીઓ, જેસગદે હુકિ જ્યનીકિ ૮૨
 પગુઆં પપ્પી માણુસ તપુમ્, જે નર બાવિકિ તેહના હણુર્,
 વધી વિગોગ કરઈ નરનારિ, નુ હઇ છોર તે ધરિમાગિ. ૮૩
 જે હુકિ તો જીવઈ નહી, પાપઈ સાતા નો હઇ કાળી,
 તેણુઈ કારણિંનર જ્યેતોઆપ, જેસગ વાઝીકિ પર્ પાપ ૮૪
 હવઈ કહુ નરનીગ કયાવ, વાટિં મુનિ મેનાપક યાવ,
 ગશોનદ સરિ કહઇ મયાવ, ધર્મ વિના ભર આલિ જાવ ૮૫
 દયા દાન દમ પરઉપગાર, મીન વિના નગ રપો જાનનાર,
 પૂજા પરમપુરુષનુ નામ, નિમુખ્યા ઇસનણા ગુણુઆમ ૮૬
 વચનસાર વિનય નહી જીહા, ઉપશમ નહી આખા ભરમાહિં,
 રગુદ્ગુરુ સગ કિમઇનવિથયો, મથનપરિ તેહનો ભર ગયો. ૮૭

ફહી.

બનન કહઈ સુણો મુનિનક, મુઝમા ગુણ બિડ્યાગ,
 નિર્ગુણુ જામયો મમ કંગે, તાણુ વિપમ મુખાર. ૮૮

કવિતા

વિપમ ભાર જેતરી, સન્ય પૃથવી પશ્ચિ ખડુ,
 શાલિ દાનિ જલ જનાગી, નીપાલ અન્ન વરિ ગડુ,
 રાજ કસદિ સિણુગાર, ધારી ઉપમાન અગિધ,
 ઈરા અઢલ મુઝ પીક, જમન જલ પાગે લાગન,
 વિનાહ વાજન જનન જનતા, મુઝ વિણુ મિદા ચાને નહી,
 નિયાનરનઇ તોનિ, યસોમદ આણો જનહી. ૮૯

ફહી.

ગમ વચન શ્રવણે મુણી, ગુ નહઈ વચન કથિ ખર,
 ગુણુ આગિઈ નહી ઝાક, તે નર પાનજે નિગે. ૯૦

કવિત.

સ્વાંન કહછ હું સાર, પડત પાંડછ જનગું;
 કરં વકારો વેદી, પાછો કિમ્મ ન બાગું;
 મણુ માટેરો આહાર, કપીઆક કુલીષ સાર;
 ન કરં છું છુ દરામ, બોલતો કિમ્મ ન દાર;
 વિષય વિકલ નીતિ નહી, બિહું નહી નિસ એકમે;
 સરિ સુંજો નર નિગુણથી, સ્વાંન કહછ જગિ હું બસો. ૯૧

દૂહા.

સ્વાંન વચન અવજો સુંજી, ગુર કહછ વચન સુધક;
 ગુણ હીણા નર તે તરખા, જેવા મૂરિખ મહિપ. ૯૨

કવિત.

જલપાઠં જગમાંહિં, ત્રીઆસરિ બાર ઉતાર;
 ગજ સાથિં કરં વેદી, કૈત કુલ કહીષ અહાર;
 સુર વાહન હું સાર, સગનો ઘાટ ધડાઈ;
 દૂપ કુંપલિ સાર, ચુઆ તિહાં અંબર બરાઈ;
 જલથી બિહું નહીં કદા, જેણુઈ કારણિં મંદીપજ બણુઈ;
 સરિ સુંજો બીસો બણુઈ, કાગટ કાં મુઝ અવગુણુઈ. ૯૩

દૂહા.

મહિપ વચન અવજો સુંજી, ગુર કહછ બોલ કહું ખરા;
 ગુણ હીણા નર જેહ, તે નર જાણો વાંનરાં. ૯૪

કવિત.

વાનર કહછ હું વીગ, કામ (૧૨) કિમ્મ ન ચૂક;
 હજી ન પાંડ દારિ. વિષય અવગાદિં દૂક.

જનની સું નદી સમ, સનેદ ધણી સમાસ્થુ સાદિં;
 નર આકાર ઝોલખું, લંકે ગદ લીઝો સખાંદિં;
 રાંમદાસ જગમાં જતી, પૂજતો પરતગિ ધણી;
 સુંણો પુરુષ વાંનર બાળુ, મકરિ જોડિ નિર્ગુણ તણી ૯૫

ફહાં.

વાંનર વચન શ્રવણે મુંણી, પુરુ કહય મ કરો વાદ,
 નિર્ગુણ જમલા મુઝ કીઆ, તે મુઝ બહુ અપગ્રાધ. ૯૬
 જગમાં કો અરથો નહીં, નેહુ નિર્ગુણ જોડિ;
 તેણુધ કારણિ અવગુણ તથ, આંણો ગુણની કોડિ. ૯૭
 નરવીર કહય ગુર સાબચો, હું ગુણુહીણ અસાર;
 દાંન સીલ તપ ભાવના, નિહલ ગયો અવતાર. ૯૮
 શ્રવ હિંસા કીધી ધણી, મૃપા તણું મુઝ પાપ;
 ચોરી પરદારા સહી, મંસ બખ્યા મઈ આપ. ૯૯
 જનમ લગય પાપી સહી, ન લહું પુણ્યની વાત;
 યશોભદ્ર ગુર કહે તુમો, વ્યસન નિવારો સાત. ૧૦૦

અભિપ્રય.

સાત જણસ્થના નરવધી રલા, તે કવિતાઈ વિવરી કલા;
 પર્વત પ્રાપ સરીખા જેહ, બહુકર્મ ધનર કહીઈ તેહ. ૧
 પર્વત શિખર સરીખા એક, તિહા વરસાત વરસઈજ અનેક;
 પણિ અકુર નહી લવચેસ, શ્રમ યાત્રિ નવિ ફૂટઈ ફેસ. ૨
 તિમ નર પત્યર સરીખા હોય, બહુ ઉપદેશ સુંણુધ જો સોય;
 પુણ્યની વાત દહઈ નવિધરઈ, દાંનશીલ તપ પમાવના કરઈ. ૩
 મુંમણુ રોડના સાથી જેહ, જહાં જ્યા નિહાં કહય દેહ;
 સુંણી સુંણીને ફૂટા કાંન, તે નર કહીઈ ન દેતા દાંન; ૪

૧ મુનિવર. ૨ ગુનિ. ૩ શ્રવ. ૪ નર. ૫ નવિ આદરઈ.

કુડગિ રાગ નરગિ જ્યેષ્ઠ	જ્ઞાત વચન નરિ માનસ સોય	
પનત શિખર સરીખા એક	નહી ઉપદેશને યોગ્યદ તેક	૫
એક નર ઉખર ભૂમિ જસ્યા	મેર ધણા વોનોદધ તરયા	
ગુડ ઉપદેશ ત આગ દીધ	મહા કપટઈ એક રંગગજતીર્	૬
શ્રમ મુનિનરને મિયોઓ ન્યાર	દર્શિ રહેસના પ્રીઓ મમદોર	
તરકર કજ પચ્ચખાણુદ બાનુ,	ગુરમરે નવિ ખાનુ ગાડનુ	૭
એક જોહરી ભૂમિ મર થની	તીહા મેર જોધઈ પ્રસા વની	
છુટો પરસ તઈ તિહા દુમાન	સલ જુજ દોઠ તો મુમાન	૮
તિમનરનઈ ગુરુદારધમિવધ	તિહારઈ ધમ મારમ માખનઈ,	
ખિણુ એક યનિ વિરદ યાવ	ધમ તણી મતિ તિહાર જન	૯

કાલાનમ ધરતી સરીખા એક,	ચોટે' મેધઈ અન્ન અનેક;	
તિમ ચોટે ઉપદેશઈ બાહુ,	અર્થ ભેદ નર સમજઈ સદુ.	૧૭
ઉદાઝ ધરિ 'શ્રમ પદમાવતી,	'સયમ ધારઈ સીતલ સતી,	
તેણુઝસમત્રાગ્યે નિન્ન ભરતા',	ઉદાઝ રાગઝગિ લલઈ પાર.	૧૮
એકનર સરોવર ધરતી જરયો,	મુનિ મિલઈ પુણ્ય કરઈ ઉત્તરયો;	
ન મક્કઈ તિહારઈ લીઈ કુવાટ,	જગવિણુ સર ધરતી જઈ ફાટ.	૧૯
સરોવર સરીખા આર હનર,	ઝપખ સાથિ લીન સંયમ બાર;	
આદિનાથ તણો વિરહ થાય,	તવ તે સંયમ મુકિ જાય.	૨૦
એક પુંરૂપ ધરતી માલવો,	ચોટઈ મેધઈ સુગાલ હવો;	
તિમનરનઈ હુઈ એક ઉપદેશ,	ન કરઈ પાનિગતો લયમેશ.	૨૧
માલવ ધરતી સરિખા જોઈ,	જ'યુ મેધ મુનિશ્વર સોય;	
પ્રભવ શ્વામી શ્રેણિક મહારાય,	એક વચને સમજયા તેણુઈ કાય.	૨૨
• નેમવાંણી અતિ સોહામણી,	પુન્યસાર રાગઈ સુ'ણી,	
ઝલ્લિ રમણી મુકયો પરિવાર,	મુગનિ ગયો લેઈ સંયમ બાર.	૨૩
કેસી ગણુધર કહઈ કથાય,	કિમ સમજયો પરદેશી રાય;	
યસોબદની વાંણી સુ'ણી,	તિમ નરપીર હુઓ નરગુણી.	૨૪
અસન સાત નિવાર્યાં ત્યાહ,	સ્વામી જીવન માર કિહા;	
મદિરા માંસ નહ પરનારિ,	એહના પાપ ધણા સંસારિ.	૨૫
ન કરે ચોરી નહીં મુઝ ધુત,	પાતું નીમ જો ક્ષત્રિ પુત્ર;	
વેરયા ગમન હું ન કરે રાય,	કરી અગડ નહ છમીયા પાય,	૨૬
ધર્મ ચઢી નર ચાલ્યો જાય,	તિતગદેશ નવલખો કહઈવાય;	
એક સિવા નગરી તિહા ગાંમ,	વમઝ વાણીઓ આદરનામ.	૨૭

હૃદી.

આદર' કીર્તિ અતિધણી,	માઝ્યાં ન કહઈ નાય;	
અનપાંન ચીવર દોઝ,	બૂખ્યો કેલ ન જાય.	૨૮

થોડ પપા	જસ મહિર	પુણ્ય	પ્રસાદ	પાન	
પવિત્ર	પુગલ	પ્રત્યનંધન	પાથરણા	નવાન	૨૮
પરમવચન	પરબારના	પૌત્ર		પરઉવગાર	
પડિકમણ્ણુ	પચ્ચખાણ્ણુ	તિહા	પોત્ર	પાન	અપાર ૩૦
અરો	આદર નર	વાણીઓ	મેરપરિ	ઈ	દાન
નરનીર	લાઈ	તિહા	માગણુ	મરણુ	સમાન ૩૧

કવિતા

માગણુ	મરણુ	સમાન,	સોય તણિ	સુપુરુષ	કેરણ,
તુણ્યા	કહધ	જઘ માગધ,	લાજ	તસ	પાણો દેગધ
ફિરી	મહધ	પગ પ્રાણુ,	નાકમુખ	નિચુ	ધાનધ
હમઉ	હાથ	હડનકધ	જામની	યુગતિ	ન આનધ
શ્રવણુ	સોય	સસધ પકધ,	કનણુ	શન્દ	હોસડ મરી
મન ચિત્ત	મનમાહિ	દેસધ કધ	દેસડ	નહી	૩૨

દ્રહા.

એહવુ	માહુ	માગણુ	બુડી	તે	પરની	આમ	
માગણુથી	નર	તે બતો	જેહનધ	સરિ	સડાસ		૩૩
માગણુ	જો	મથમથ ચડ,	સોવન	ક્યોતો	હાથ		
મામ્યા	જો	મેદિતિ જડધ	તોહધ	જન્મ	અકય થ		૩૪
તેણુધ	કારણિ	નરવીર નિહા,	ખાણો	સુદ	વિચાર		
સેવા	મર	આદર તણી,	નિવહાર	શુદ્ધિ	લોક	આદાર	૩૫
અસુ	નિચારી	આડીઓ	ઉર	બરેવા	કામિ		
ગનગન	સાદિ	બેલીઓ	વિનય	વચન	તસ	દામિ	૩૬
સ્વામી	મુઝને	રાખરો	તુલ	ધરિ	કરસ	મમ	
રખા	કર	દુમ	દેહની	ન	કર	લુણ	દરામ ૩૭

આદર આવક મુખમતિ,	આવી	કરેણીમાર;	
નરવીરને સુપરિ કરિ,	તેડયો	તેણીવાર	૩૮
ભોજન ભગતિ કીધી ભલી,	પૂછી	પૂરવ	વાત,
નરવીર ઈમ માંડી કલો,	વિતક	મહુ	અવદાત. ૩૯
આદર કહઈ સુંણિ વીર તું,	રહઈ	અભારઈ	ધમરિ,
ભોજન ભગતિ નધ લૂગડાં,	દેસુ	મોઈ	સુપધરિ ૪૦
કુંભર રલો ધરિ તેહનધ,	કરતો	કારજ	સર્વ;
એણુઈ અવસરિતિદાં આવીડં,	વડુ	પજૂમણુ	પર્વ. ૪૧

ચઉપધ.

પર્વે પજૂસણુ આગ્યુ સાર,	સાહ આદર સુત મુંદર આર,	
નાગી જમમ વહુઅરો જેહ,	કરી ઉપવાસ નધ બધી તેહ.	૪૨
એણુઈ અવમરિ નરવીરહ જેહ,	કાજ કરી ધરિ આગ્યો તેહ;	
મદિર દોષ ન દીમે તસઈ,	ઉપામરમ નર આગ્યો વસઈ.	૪૩
ઉચ્ચુ નિચું થઇને જૂઈ,	અદર આવક દીડો સોય,	
દૃષ્ટિ કરી વડુ ઉપરિ જસે,	તે બડબડતી ઉડી તસે.	૪૪
હાથી ન લહઈ પુણ્ય નધ પાપ,	ખાઈમ પીધઈ સુખીઓ આપ;	
ઉત્તમ દિવમ પજૂસણુ આજ,	હાસી પેટ ભર્યાસું કાજ.	૪૫
જેહ પજૂમણુ પર્વ વિસાવ.	પોદાં પાપ કરઈ વિમગન,	
જેણુઈ દિન કપસજ એ સાર,	આઠવાર મુંણુનાં નવી અવનાર.	૪૬
અસું પજૂમણુ પુખ્ય ભંડાર,	સકવપર્વ માદિ રતે સાર,	
જીમ પંખીમાં ઉત્તમ દસ,	કુલમાદિ જેમ ઝાપમ વમ,	૪૭
જીમ પાંથીમાં મયા નીર,	જીમ વસેમાં ચાડ ચીર;	
જીમ વાંનરમા વડ હવુ મંત,	જિમાવંતમા જીજુ ભંગવંત.	૪૮

તિમ એ સકલ પર્વમાં કહું, પર્વ પૂજૂંચુ મોહું લહું;
 એણુછે દિવસે લીધ આહાર, સો દાસી નર વડા ગુમાર. ૪૯
 અર્યાં વચન તિહાં વહુઈકેલી, નરવીરને, તવ લેકો સહી;
 ચાલિ દિહું સિરામણુ વુઝ, ધર્મ અક્ષર જામ ઇઈ મુઝ. ૫૦
 દોષ કરંતી દીકી જસં, શોણી બોલાવી તમે;
 કુણુ કારણિ ખીજે છો તુહો, આજ આહાર ન લેસું અહો. ૫૧
 તવ શોણી કહમ મુણિ દાસ, પરાંણી ન કરાવું ઉપવાસ;
 જાંણુછ સસરો માહરો જામ, મુઝ ઉપરિ બહુ ખીજમ તામ. ૫૨
 નરવીર કહો મુણી માહરી માય, કર અપવાસ હું મનકુંઆય;
 તમ ઉપરિ દોષ ખીજે આજ, તમે કરો જામ ધર્મદ કાજ. ૫૩

જે ગેયો ગુડનો ગુણસાગ,	નિજ ગુર પહીયો નકઠઈ આદાગ	
પુત્ર મપુત્ર જે પશ્ચિ હોય,	પિતા પહીયો ન જમઈ મોય.	૬૧
હુ સ્વામી હુ તાદરો દાસ,	તુલ્ય પહીયો કીમ લેહિં ચામ,	
તુલો પધારો છન પૂજવા,	મુઝાઈ 'હર્ય' માથિ આનવા	૬૨
અસ્યાં વચન તે બોલ્યો જમઈ,	શેષ સાથિ લીયો તમઈ,	
કેમર ચંદન અગર સુગંધી,	આવ્યો તે છન મદિર વહી	૬૩
નિસહી શેર કહી તિહા સાર,	ઠઠી પથઠાં છદા છનનુ દાર,	
નિમહી એક કલ્હ મંથ હામિ,	નિસહી એક ચેધવંદન મમિ	૬૪
મૈનચહી છન પૂજા કરઈ,	પૂજા સેધ નઈ જમો ભરઈ,	
નરનીગને સીખામણ દીઈ,	છન પૂજો તુમો હરપિ હઈઈ.	૬૫
ડેસર ચંદન અગર કપૂર,	પૂજા પાનિગ કીઈજ દૂર,	
દમનો મરઝો ચપડ જાય,	કુમમ લેધ પૂજો છનરાય.	૬૬
કુંમરઈ વાત વિચારી અગી,	પરદ્રવિ એ પૂજા કમી,	
ગાંડિ ન છૂઈ પોતાતણી	તો કીર્તિ સુ વાધઈ ધણી	૬૭
પરદ્રવિં કરતા બકુકામ	પશ્ચિ તેષઈ કાઈ ન રહઈ મામ,	
એક પાયડો પોતાતણો	અગચઈ તો જમ હુધ ધણો	૬૮
વડી વાત જગ વાગરી	છોડઈ નહી એક નર નાસરી,	
પરદ્રવિધ હુઈ મોનીગાર,	ન વવઈ શોભા એક લગાર	૬૯
અસું વિમારતી નિહા નગરી	પૂજા નિર્મલ મરિકં સરીર,	
તેડી પાચ અગર વાવ,	ફલ નેનનઈ પૂજા કર.	૭૦
બધી માવણી દુગુ છદા,	નરનીગ વેગઈ આવ્યો તિહા	
કુડી પાચ દીધી નસ હાથિ,	મુદ્ધ અદાર લીઆ ગુભ મતિ	૭૧
આવી પૂજા અજત હણ,	નગીર દહાડઈ અનિ આણુદ,	
શેર સેવક છન પૂજા કરી.	આવ્યા નિજ મદિર પરવરી.	૭૨

ભોજન કાજ બધસમ સાહ, નરવીર બધસિયો શુભ દાહ;
 સાકર દૂધ કરંબો સુખ આલિ, સાહ મીઠાવધ નરવીર યાલિ ૭૩
 બહી જલેખી સાકર જસી, બહુ ગેરી તિહાં પ્રીમધ હસી;
 સેવ સુંદાલી નધ સાંકલી, ધૂત થીણું નધ સાકર બની. ૭૪
 પિડા પાપડ માકર તણાં, વઘી પતાસા લાડુ ઘણા;
 દૂધપાક દવ નધ હેરમી, બહુ સુકુલીણી પ્રીસધ નમી. ૭૫
 ખીર ખાંડ ધૂત પ્રીસધ વઘી, ઉપરિ પોતી તે પાતની,
 ધૂત ખરડી કેલાં કાનવી, અખરી સાકર માંહી બની. ૭૬
 પ્રીસધ મેવા જે જે સાર, દ્રાખ બદામ અખોડ અપાર,
 શ્રીફલ સીંચોડા ચરખી, ચારોલી આંછી તિહાં નવી. ૭૭
 સાલિદાલિ નર્ધ સાકર અનેક, દધી માખણ સું સખલ વિવેક,
 આખ્યા ફોફલ પાન લવીંગ, ભોજન ભગતિ કરધ મનિરંગ. ૭૮

કહા.

ભક્તિ કરી નરવીરની, દીધુ મુનિવર દાંત;
 પોતધ પશ્ચિ ભોજન ક્યું, આરોગી મુગિ પાંત. ૭૯
 એણીપરિ જે નર દેધ જમધ, તેહનુ ભોજન નામ,
 દીધા વિણુ તે જોખ્યું, ભોજન ન કહધ તામ. ૮૦
 ભોજન ભગતિ વિવરી કહી, પુણ્યધ ભોજન સાર,
 હવધ સુપુર્ય સઠું સાંભયો, જોખ્યાં તણો વિચાર. ૮૧

કવિત.

ચોક્કા ખરડી તેવ, સાકર વિણુ નિતધ સારધ,
 પ્રીસધ ભુંડી નારિ, પેઠ કહો કેષપરિ દારધ.
 ઉપરિ પ્રીસધ ધધસ, ઘાસ પશ્ચિ પ્રીસધ પાણી;
 સિંધવ નહી જસરાખ, કમી કહુ કમની કાંણી.
 આદાર અદ્રધ મેરનો, મેર સવા દોહયો મિલધ;
 દતાહીણુ નર જોખ્યાં, ભોજન એહનધ કુંણુ કહધ. ૮૨

ભોજન એહનધ નવિ કહું, એ સદિ જાખ્યું જાણી;
 વધી ચાર બોલજ કહું, પાપિં લહઇ નિર્વાણ. ૮૩
 અપકવદ બાલજુ જવ જમણા, મેલકડાં જહુ ગાઈ,
 દીપે દીપે ધર ચૂધ, આરધ પાપ ફલાઈ. ૮૪
 કુઆ બોલી કામિની, લેવે નિરસ આહાર;
 બાર વહીનઈ જીવતું, એ ત્રિણિ દુઃખ અપાર, ૮૫
 ત્રિણુ દુઃખ જગમાં વડાં, બીજા દુખ અનેક;
 પર ઉપકારજ કરણિ, રિવરી કહુંજ વિશેષ. ૮૬

ચરિત્ર.

;

પહધુ દુખ પાડેસી આડ, બીજું દુખ ધરિ વિખતું ઝાડ;
 ત્રિજું દુખ જે નિત સદધ માર, ચરતું દુખ જે ન જરિ આહાર, ૮૭
 પાંચમુ દુખ પાલા ચાલવુ, છું દુખ ગિતિ માગતું;
 કવિ કહધ માંચધ માંકજુ બહુ, એ સાતાધ દુખ સુંથયો સહુ. ૮૮
 પહધિ દુખ જે પરની આસ, બીજુ દુખ તે ઓછધ વાસ,
 ત્રીજું દુખ જે બહુ રણિ અઘઈ, ચરતું દુખ તે હુ થસિ પડઈ. ૮૯
 પાચમું દુખ જે ન ટલઈ રોગ, વાંછયો ન ર ન જેહને ભોગ;
 કવિઅણુ કહધ નિત ખાદ નીગ, એ દુખ સા ધ દહઈ સરીર, ૯૦
 અધ પુરપ નઈ આગળિં કૂધ, નાહનો બાલ નધ મા તસ મૂધ.
 પડયા દાંત સોપારી છુટિ, આસણુ ઝુંમડું અહુ ઉટિ; ૯૧
 ધર નાજા વચિ ખાતો જડયો, નિર્ધન આરધ બહુજલિ પડયો.
 લૂખું ભોજન ટાહું ચાપ, સાતાધ દુખ મોટા કહવાય; ૯૨

દહા.

એ દુખ પાપિં પાંખીઈ, પ્રખ્યઈ ભોજન ભોગ.
 રૂપ કાંતિ ધન કામની, પુન સજન સયોગ; ૯૩

ઠાસ	છમમે	છાદડી,	છછ રીતિ	બોમ	મત્સા	
છોડ	છતિ	ધરિ	છયવ ત્રિય,	પુણ્યઈ	સાત	છાવ, ૮૪
ગોધૂમ	ગોરસ	ગોનરસ,	ગોખઈ	ગોરી	ગાન	
ઋષભ	મ્હઈ	ગમ	આરણ્ય	એ સુખ	સ્વર્ગ	સમાન ૮૫
સાત	ગગા	પૂણ્યઈ	લહઈ,	પુણ્યઈ	બોજન	બોગ
પુણ્યઈ	મંદ્રી	પરવડ,	પુણ્યઈ	૨તનું	નહીં	ગેગ ૮૬

અઠિપઈ

પહઈનું સુખ	જે ભતિ નર્પા,	ખીજી સુખ	જે ધરિ ઠીકરા	
ત્રીજી સુખ	જે રજુવણ વરા,	ચઢિયું સુખ	જે પોતઈ ધર	૧૭
પાચમુ સુખ	જે બગતિ નારિ,	હડું સુખ	જે ઝોડુ ખારિ,	
સાતમુ સુખ	જે અમણિ જૂત	પુણ્યઈ	એ લહઈ ધરસૂત્ર	૮૮
પહઈનું સુખ	જે નજઈગામિ,	ખીજી સુખ	જે વસઈ દામિ,	
ત્રીજી સુખ	જે માનઈ ભૂપ,	ચઢિયું સુખ	જે રૂપ સરૂપ	૮૯
પાચમુ સુખ	હચાઈ રમઈ,	૧૨ સુખ	વેનાઈ જમઈ,	
કવિ મ્હઈ સાતમુ સુખ	એગમઈ	સકલ ભોક	ધરિ આવી નમઈ	૧૦૦

વેદ વિવેકી લલમ વિચાર,	અણુ પુત્રા તેડ્યા તેણી વાર;	
વિવિધ ઓપાધ મર્યાદિત્વા બના,	સાદ્ ઓપાનઈ પમના તવા.	૫
તવ નરવીરક ક્યોં નિચાર,	ધન્ય ધન્ય મહાનધરમ જગિસાર,	
એક ઉપનાસ છન પૂજા કરી,	તેણુક ઈશ્વર સદુ પૂજાક ફિરી	૫
પણિ મહારઈ પોતઈ પ્રુણ નહી,	તો હુ ધર્મ આરાધુ કહી,	
શ્રીછન શ્રેય તજોજ પસાય,	માદ સરિજો મુજ ચપધ પાય	૬
નરવીર નિર્ભય ચોખુ ધ્યાન,	શ્રીછન વચને ધરતો કાન,	
કીધા ચારધ મોગ સરણ,	શુભ ધ્યાને સેવ કરઈ મરણ	૭
એહજ જન્મુદિપ મજાર,	ભરત ક્ષેત્ર દઈયલી વિચાર,	
તિહુપણ પાપ કાસ્મેરી નારી,	નરવીર ઉપનો ઉદરિ મજારિ	૮
નામ હવુ તસ કુમરનિરદ,	પ્રતાપી છમ ગગને દિહુદ,	
છન પૂજ્યા લેધ પુષ્ક અદર,	અદાર દેશ પામ્યો તેણુક સાર.	૯
શ્રીછન ધર્મ પ્રેસસા કરી,	તેજે શુભશ્રેય તુ પામ્યો ફરી,	
એ રાજા તુઠા પુરવ કથાય,	અદાર મરીનધ ઉદયન થાય	૧૦
યશોભદ્ર હુઆ હેમસરિદ,	આગનિ વ્યતર કુમરનિરદ,	
તિહાથી આ ભારત ક્ષેત્ર મજારિ,	બદલપુર નગર તિહા વિચારિ.	૧૧
રાજા સતાનદ તિહા સહી,	ધરણી ધારણી દેવી કહી,	
તેહનો સુતતે સતબલિ નામ,	કુમારપાલ ઉત્તમ ગુણ હામ.	૧૨
રાજ કરકસો મન ઉલ્લાસ,	પદનાભ તિથિ કર પાસ,	
દીક્ષા લેધ ગણધર ચાધર્યો,	યોગ કાવમા મુગતિ જર્યો	૧૩

ફરિ:

મુગતિ જર્યો નર તુઠા સહી,	સહી અનતી ઝલિ,	
અજ કર્મનઈ ખય કરી,	હેર્યો મુગતિ સિદ્ધ.	૧૪

હાલ.

મકપ્રબાસ-એ દેશી-રાગ-ઓરહ.

સિદ્ધ ગતિરે નરપતિરે,	તુલસી હોમ્યામ નિરધાર;	
રોગ સોગ બય આપદ,	કુગતિ નહીંજ લગાર-આં.	૧૫
સાહિબ સેવક સોય નહીં,	નહીં કો મારણુ હાર;	
ખઈથી ઠેલી નવિ લીછ,	કો કમળો નહીં હાર-સિ.	૧૬
રાય તણો બય તિહાં નહીં,	નહીં અગનિ જ્વલનોર;	
વાય સિંહ વીછી નહીં,	નહીં સર્પ તણો તિહાં સોર-સિ.	૧૭
ડાંસ મસા ગાખી નહીં,	નહીં જૂયક નહીં તીડ;	
અનંત સુખ(સિંહજે)અવનઇ,	નહીં વેદન નહીં પીડ-સિ.	૧૮
સાસ ખાસ ખસ તિહાં નહીં,	નહીં જામધર રોગ;	
જૂખ તરસ બય તિહાં નહીં,	નહીં નરનારિ વિરોધ-સિ.	૧૯
જનમ જરા મરવું નહીં,	અજરામર તેણુમ હંમિ;	
ટાઠ તાપ જલ તિહાં નહીં,	ડંડ નહિ તેણુમ હંમિ.	૨૦
પુછી પુખો છુછો,	નહીં દેવાડું દંધ;	
આડ ધાડ ધર તિહાં નહીં,	નહીં નૃપ કેરી આંખ-મિ.	૨૧
સત્રુ મિત્ર સો તિહાં નહીં,	નહીં તિહાં રાગ નામ દેપ;	
કોપ માન ખામા નહીં,	નહીં નરનારિ નિસેસ-સિ.	૨૨
અનંત જ્ઞાન સિદ્ધ નહીં સહી,	સિદ્ધનામ સુખ અનંત;	
અનંત દર્શન દીપ્તું,	અનંત વીર્ય સિદ્ધ અંત-સિ.	૨૩

ઉપમ મૃદાં તેદની નદી, આંખુ મોક્ષ ધૃતય;
શ્રમ વનિ વસનો બીજકું, સમઝિ કડું ન જા. ૨૫

હાલ.

રાગ-કેદર ગોડી તથા પારધિવાનો-ભોજન ઘોવર ભીમનધરિ-એ દેશી.

બીમ પુરંદર વનિ વસધરે, કરનો વન' ફલ આદાર;
પદમરણિ ખાખર પાનઝરે, નલદધવસ્ત્રવિગાર ભી.એઆંચલી. ૨૬
પાસે પોતે નધ ધરિનારિ, જલુ બાઝક છે તેણે હારિ;
એણુઈ અવસરિ એક નરપતિરે, પોહોતો વનહ મઝારિ-ભી. ૨૭
અન્વ કુલક્ષણ લેઈ ગયોરે. શ્રદાં ભીમો નરનારિ.

... ... ભી. ૨૮
નૃપ તૃપાતુર નિદાં યયોરે, ભોમિ પડ્યો હુધ લહધરિ;
દેખધ ભીમ પુલદરે. તેદનઈ આવી મહધરિ-ભી. ૨૯
લેઈ વન ચૂટિ આંખતોરે, મુંકયો નૃપ મુખ માંહિ;
સજગ હુઓ નૃપ રાજ્યોરે, બોલ્યો નૃપ મુખ ત્યાંહ ભી. ૩૦
તઈ વનરાગ સહી દીઉરે, મુઝનઈ શ્રવિત દાંન,
ગુણુ ઓસંકલ કારણુધરે, તુઝ દેહીવાલુ' વાંન-ભી. ૩૧
અમુ' વચન મુખિ'બાંખતોરે, આપ્યો નૃપ પરિવાર;
બીલ જામસાર્યો પાલખાઈરે, નૃપ વલીઓ તેણુઈ દાંમ-ભી. ૩૨
નૃપ નિજ મંદિર આવીઓરે, આજ્યા તેવ સુગંધ,
બીલ પુરંપ નવરાનીઓરે, બાંધ્યા બાબૂજધ-ભી. ૩૩
પહધરણિ ચિર પિતાંજરે, પહધરણિ સાલૂ સાર;
મુકુટ કુંડલ નધ મુદ્રિકારે, જાણે ઈદ અવતાર-ભી. ૩૪
ભોજન કાજ ભીમડોરે, જામસાર્યો નિજ પાસ;
વિવિધ જાતિનાં સુખડીરે, મુંકઈ કપૂરઈ વાસ ભી. ૩૫
ખીર ખાડ ધૃત લાપસીરે, સાક તણી જલુ જનનિ;
વિવિધ પાક નિહાં પ્રીમનારે, ભોજનની વ્યહુ ભાતિ-ભી. ૩૬

વહી વડાં નાગર ખીડારે, માંદિ સુધ્ય કપર; ૩૫
 સોનવ સેજ પૂઠોતરે, ઉગ્યો ન જાણ્યું સર-મી. ૩૭
 એણીપરિ કાલ ગયો ધણેરે, એક દિન પૂછ્યું રાય; ૩૮
 સાંગી બોધ્ય તે કહ્યું, જે મનમાં ધણાય-મી. ૩૯
 તામ પુસિંદર બોલીઓરે, ન રચ્ય રહ્યું એણ્યું કાંમિ; ૪૦
 તિહાં મુઝ મુઝા નરપતિરે, જહાં મુઝ બીડની નારિ-મી. ૪૧
 જે જીવ વિખમાં ઉપતોરે, ન ગમ્ય અમૃત કુંડ; ૪૨
 માખી ચંદન પ્રસઠરે, સ્વાંન તજ્ય ખીરખંડ-મી. ૪૩
 કનક તણ્ય જામ પંજરરે, સુખ નવિ માંને કામ; ૪૪
 તિમ મુઝને છહાં નવિ રચ્યરે, મુઝ મનિ વસતાં રાગ-મી. ૪૫
 બીડ વચન બૂપઈ સુણીરે, મુઝયો વનહ મઝારિ; ૪૬
 બહુપરિ હરખ્યો બીડડોરે, બેટિ કુધ ધરનારિ-મી. ૪૭
 સજન કુકળનઈ જમ્મિષ્પોરે, પૂછ્યું પૂરવ વાત; ૪૮
 દિવસ આટલા કિહાં રહ્યોરે, બાળો મોય અવદાત-મી. ૪૯
 હું રહ્યો બૂપબુવન સહારે, વવિધ વસ્ત્ર મુઝ ત્યાંહ; ૫૦
 તેહની ઓપમ રી કફરે, જે નહી આ વનમાંહી-મી. ૫૧
 બૂપથ ચીવર મંદિર શુરે, ખાજમની જે વાત; ૫૨
 બહુપરિ પુછે ભીસતેરે, કહી ન સકે અવદાત-મી. ૫૩
 હેમ કહ્યું સુંજો નરપતિરે, જે પણિ અનુભવિ વાત; ૫૪
 સોય બીડ કહી નહી સક્યરે, નગરી સુખ અવદાત-પુ. ૫૫
 સુખ અનંત તપ મુગતિનરે, નવિ અનુભવિઆ તેહ; ૫૬
 દેવસ માંન વિના વશીરે, દેહીપરિ બાપુ તેહ-મી. ૫૭

દહી.

દેહીપરિ બાપુ તે વધી, મુમનિ સિદ્ધા મુખ સાર; ૫૮
 યોજન લાખ પરગતની, ચંદ્ર તણ્યો આઝર-મી. ૫૯

આઠ યોગન વચિ મહિ, હેહકથ માખી પખ,
 અનુન સોના સારીખી, સુખ અનત અસખ-ભી ૪૯
 સિધ્ધ શિયા નગરી વધી, જોયણુ ચોવીસમો ભાગ,
 હેમ કહઈ નરપતિ સુણો, તિહા ગદધ સિધ્ધ નિરાગ-ભી. ૫૦
 તેજ પૂજમર્જ થઈ રહઈ, સિદ્ધ જીવ અરૂપ,
 યોગ અયોગમણુ વધી, જાણુછ સકલ સરૂપ-ભી. ૫૧
 અહિરરાજ નગરી તણુ, નાટિક યાનઈ જોય,
 પાપ પુણ્ય જન જે કગઈ, સિદ્ધ અગમ નહી સોય-ભા. ૫૨
 એક સરૂપ સિદ્ધજ તણુ, તું પશ્ચિ યાજસ સિન,
 હેમ કહઈ નરપતિ સુણો, તિહા અનતિ ગદધ-ભી. ૫૩

અહિપદ.

શ્રીગુરુ વચન સુણી તિહા રાય, અહિકસ વાત કરઈ તસ દાય,
 એકસના નગરી છઈ જહા, નિજ સેવક મેઠવીકિ તિહા. ૫૪
 આદર ધરિ ગયો તે સહી, તેણુછ મદિર એક દામી રહી,
 ચિરહેવી છઈ તેહનુ મામ, પૂરવ વાત નર પૂછઈ તામ ૫૫
 દાસી કહઈ સુણિ સુપુણવાન, આદર દુઓ નર જગિ વિખ્યાન,
 આર પુત્ર તેદનઈ પશ્ચિ સહી, જૈન ધર્મ કરતા ગદધગવી. ૫૬
 નહુ ઝઠહિ તેદનઈ બદુપતિવાર, એક નરવીર ધરિ સેવક આર,
 તેણુછ ઉપવાસ જન પૂજ કરી, કર્મ યોગ ગયો તે મરી. ૫૭
 કારે શેઠ શેઠણી જેહ, ગયા પગતોક આતારી તેહ,
 આર પુત્ર સુંદર જે દતા, કારે મોય દુઆ નર ગતા. ૫૮
 વદુઅરો આર હની ગુણતી, તે પગતોગઈ પોહોતી સતી,
 દુખની વાત કહું સું ધણી, હુ જીવ ગૂડી પાપળી. ૫૯
 પ્રાદિં નર હિતમ જગિ જેહ, અદ્ય આહિપદ મર્જ તેહ,
 ખર મહીના જીવ ડેમરી, કાના કાગ ન ગાઈ મરી. ૬૦

તાડ સિરિ કે ન ર વાય, કેલિ તણુ પા મહીના આય,
 ઈ રૂપ નર આના વહી દુ પુણીથી જી સદી ૬૧
 જોતી વાત ગુરુ દે ર કહી, તેની તે દાસી ગુણિ લહી,
 આ પો સેવક વેલ વહી, કહી કથા રૂપ આગનિ રહી ૬૨
 અતિ દુરખો નર મરનિરદ, સજવ પ્રસરો હેમમરિદ,
 કનિકાનિ અનંત નામજ થયો, નહી જીનપણિ જીનસરિખો કલો ૬૩

ફહા.

જીન સરિખુ મુઝ તઈ કમ્પુ, મુઝમનિ નહી સદેહ,
 હીન જાણી પૂજી વધી, સકા યાગે તેહ ૬૪

અહિપદ

કુણુ ઉધધ કુણુ નર જાગતા, સસાર વેથી ટેહા વાનતા,
 વિષ અમૃત કહો ગહનનો બોદ, કવણુ નરગ ધરી રહેદ, ૬૫
 ગુરુ કહધ મુરખિ નિત ઉધતા, પડિત વિવક્ષત જાગતા;
 સસાર વેરી વાનંદધ તેહ, જોહનધ નહી નુષ્ણનો છેહ ૬૬
 વિર ખાપ પર નિધા મરધ પડિત વચન તે અમૃત સરધ,
 ગહન અરિત તે અનના તણુ, નરગ સોય જે પરવસિ પણુ. ૬૭
 કુણુ અધો કુણુ સુરો લહુ, ગુરતા પણુ તે જોહને કહુ,
 લહુતા દાન નર કુણુ કહીઈ, બહીરે પુરુષ તે કહધનઈ કહીઈ ૬૮
 ગુણુ પિનારાગવરધ તે અધ તેહનધ બાખ્યો પાતગ બધ,
 સ્ત્રી વચને નનિ વિધો જોહ, સુર મુખ નર કહીઈ તેહ, ૬૯
 ગુરપણુ તમ વાવધ સિરધ, જેનર પ્રાર્થના નવિ કરવ,
 લહુતા મથુ માયતા હોય, દેધ દાન મ વહો કોય ૭૦
 પાપ મરતો રાખધ જોહ, પરમ મિત્ર નર કહીઈ તેહ,
 હીત શિક્ષા મુજનો નર મનિ તે નગનધ નપ બહીરો જાણુ ૭૧

કુંજ અધમ કુંજ મુગો વલી, ચપલ કસું નિગિ જીમ વીજલી;
 કુંજુજ નગ જીયો નમ વસિ કર્યો, કુંજ પ્રમંસ્યો સાર કુંજ સર્થો. ૭૨
 અધમ સોય વ્રત લેધ ચલધી, મુગો તે જે અરસરિ ખલધી;
 ચપુલ કહું દુર્ગનની પ્રીતિ, ખિમાવંત રહ્યો નગ જીતિ. ૭૩
 પ્રીય સત્ય વચને નગ વસિ થાય, અદ્ય-ગદ્ધિ દાતાર ગવાય,
 દીધ દાંન પ્રીય વચન અપાર, તે નર કહીધ સાર સસાર. ૭૪

ફહા.

સાર વચન ગુરના મુંજી, હરખ્યો કુમરનિરંદ;
 બધ કરજોડી નૃપ નમ્યો, ૧ધન્ય તુ હેમસરિદ. ૭૫
 તુ ગુર મુજ તાતજ સહી, તું બધેવ તું સ્વામી;
 તું પરમેશ્વર દેવ તુ, તુ આખો મુજ કાંમી. ૭૬
 આગઈ રહ્યો હુ જીવતો, તે સહી તુલ પસાય,
 સકલ વાત તુજથી લહી, કહો કાંધ ધર્મ કથાય. ૭૭

ઠાલ.

રાગ-ભાવળી ગોડી-સુરસુદર કહઈ સરિનાંમિ—એ દેશી.

ગુર ૧કહઈ ધર્મ કથાય, જીવ મુગતિં ક્રેહીપરિ જાય;
 તવ બોલ્યા મુનિ હેમસરિદ, સાબલિ તુ કુમરનિરંદ. ૭૮
 જીન પૂજઈ જે ત્રિષ્ટિ કાલ, આગલિ મુંજ નિવેદ થાસ;
 જે ચેધ વેચાવચ્ચ કરસઈ, તે આતમ આપ ઉધરસઈ. ૭૯
 સાધુ વંદન દેતા દાનો, મહી લહીઈ દેવવદાનો;
 સમકિત સાચિ બહુ રગો, સુર વચને તેહ ન મગો. ૮૦
 સિદ્ધાંતનાળું વલી મુજીવુ, બજીવુ નિત ગાન મુગીવુ;
 મુજ ભાવના અંગિ ધરતાં, નહીં વાર તે મુગતિ જાતાં; ૮૧
 ચ્યાર ભાવના બાળી જેહો, નૃપ લક્ષઈ રાખો તેહો;
 મેત્રી પરમેદદ સોય, કરણા મધ્યસ્થ વલી જોય; ૮૨

ચરિત્રપદ.

આર ભાવના એ તુમ કહી, અર્થ એહનો સુંબુયો સહી;
 પાપ કરી મમ હોજ્યો દુખી, જમ મુકાઇ યાઇ મુખી. ૮૩
 સુશુવંતના સુણુ અહવા બાધ, પ્રભોદ અરથ તો એહવો સહી;
 કરુણા બોલ ન કરએ સુદ, દીન ઉપરિ ઉપમારજ મુદ. ૮૪
 કરર કર્મ તણા કરણુહાર, શ્રીદેવ ગુરના નિંદન હાર;
 તેહનઇ ઉવેખી મુકેવા, તે નરસાંઝી મધ્યમ હવા. ૮૫
 એણીપરિ આરાધઈ અનધર્મ, તે નર ધોધ આધધ કર્મ;
 સુણીવચનહરખ્યો મનમાંહિં, વિવિધ પુણ્ય કરઇ તપ તિહાં. ૮૬
 સાત ખેત્ર તપ પોપછી સહી, ચક્રદસહજુવન કરઈગહમગહી;
 જન્મ દિક્ષા ચાંન નિર્વાણ, તિહાં પ્રાસાદ કરઇ તપ જાંણ. ૮૭
 અર્થ પ્રાસાદ તણી કરઈ સાર, સોલસહસ જૂતા ઉદાર;
 સંપ્રતિ રાપતણી પરિ કરઇ, દેવજનાંમિ આતમ ઉધરઇ. ૮૮
 પચવિસંતી ઉચો અર્યો, તેમિ પ્રાસાદ કરઈ ઉત્તર્યો;
 નીલરતનમઇ માંહિં જિંબ, આપી રોપ્યો કીર્તિ યંબ. ૮૯
 બિહુતરિ અનાજું ફિરજું કરઇ, તિહુમણુ વિહારતસનામજ ધરઇ;
 તારંગાતો દુર્ગ છઈ અહાં, એક પ્રાસાદ કરાજ્યો તિહાં. ૯૦
 ચક્રવીસ હાથ ઉચોજ અચંબ, એકસોએક આંગુણું જિંબ;
 અજીતનાથ યાખ્યા ભગવંત, જસ મુખ દીકઇ સુખ અનંત. ૯૧
 આવી નુપ તંબાવતી માંહિં, દેખાચાંચ દીક્ષા અહાં;
 અલંગ વસહી પોણિ વિશેષ, વીર પ્રાસાદ કર્યો તિહાં એક. ૯૨
 રત્નજિંબ તિહાં આપી સાર, દેખ્યાદુશ (ત્યાં) કરઇ અપાર;
 પુસ્તક તજો કરઇ ભંડાર, કીર્તિ રાપ સદસ અવતાર. ૯૩
 તિહસહિ શિલાકા પુરપ પવિત્ર, નિત સાંભજના કરઇ ચરિત્ર;
 અંધ સંખ્યા સદસ જ્યોતીસ, સોવન અદાર વિખાવઇ ધસ. ૯૪

ते पोथी गज मस्तगि धरी,	बिहुतरि सामंत आगसि धरी;	
संध यतुर्विधसु परवरी,	सुखसु साख भनि योषु करी.	८५
अभार अंग नछ पार उपांग,	सोवन अक्षर सिभावछ अंग,	
योग शास्त्रना पार प्रकास,	वीस वीतराग तवनना भास.	८६
अनीस प्रकास सोवनभछ करी,	बूपछ पोथी हाथे धरी;	
नित्य गुणुवा बूपिं निरधार,	आक्षस नही नर ओक लगार.	८७
सोवन कमल नित्य हाथे धरछ,	तेलुछ लेछ शरनी पूज करछ;	
वरसछ ओकदा संधवी याय,	यात्रा करछ पाठशुनो राय.	८८
लक्ष भोष्ट ओक भासिं करछ,	सुकुन भंडार ते पोतछ भरछ,	
आवक छोडि ते समकित धुषी,	वरसछ भगति करछ तेहतधुषी.	८९
वही दुर्धलनी बिंता करछ,	बिबिध सूपडीकरा भरछ;	
सत्राकार भजवे सार,	राध्यां कोरा आपछ आहार.	१००
पाभी आकभनां पारथुं,	धरिधरि तेजं जय धथुं;	
भान मुहुत जहु आदर करी,	तेज्या आवक धरिधरि द्विरी.	१
आदर मुहुतछ नर जहु भिखछ,	मुहुतछ भानि धमे भसछ;	
मुहुतछ होइल मुहुतछ पान,	मुहुत विना सु भोजन दान.	२
भान मुहुत विना दीछ दान,	तेहथी न लहछ भोक्ष प्रधान;	
आदर विना दीछ अभिनव शैक,	भोक्ष पथ नवि पांभ्यो नेक.	३
मुहुत तथुी नगि मोटी वात,	थेयांस धरि आव्या आदिनाथ,	
सांढभो नछ सरिनाभी करी,	देछ दान तेछे सद्गनि दूवरी.	४
नीया नभयो ओ दानसार,	भोहोते भुनिवर धून सोसार;	
देछ दान तीर्थ कर थयो,	तेहनो नस नग भांदि रबो.	५
भोहोते दान दीछ नर सार,	पांभ्यो तीर्थ कर अवनार;	
विनुष करी प्रतिधाव्या वीर,	अदनयात्रा पाभी तीर.	६

મોટા માસખમણુનો ધણી, આળ્યો સંગમના ધરબણી;
 હરખ્યો હી આપઈ ખીર, સાલિબદ્ર લુઓ સંગમ વીર. ૭
 રંગિ વહધરાવધ રથકાર, મરણુ લહી લહઈ સુર અવતાર;
 તેણુધ કારણિ મમ ચૂકો રેખ, કિસું દાંન જો નહીં વિવેક. ૮
 મૂરખિ દાંન દીધે નર બહુ, વિવેક વિના વિણસાડે સહુ;
 ધરિ આળ્યા નવિ આદર કરધ, વિનય વચન મુખિ નવિ ઉચરધ. ૯
 અભિમાનિ વિણસાડઈ કાંમ, પાત્ર કુપાત્ર ન જાણઈ નાંમ;
 કુંણુ તપીઓ કુંણુ દાંની ગુણી, સરિખા ચંદન મૂલાપણિ. ૧૦
 અંતર નહીં તેહનધ મનિ રેખ, કરતા ભક્તિ પણિતહીજ વિવેક;
 કુંણુ આળ્યો કુંણુ નાળ્યો ભધ, દેઈ તુંદતરં વિસારઈ સદી. ૧૧
 વીસારધ સળલો સંતાપ, ખિણુ ખિણુ પ્રતિ બાંધઈ પાપ;
 વયરતણુ વહી કારણુ હવું, મૂર્ખ વીસારઈ તેડવું. ૧૨
 પહેલો મૂરખ પરધન હરઈ, બીજો તે પરનિંધા કરઈ;
 ત્રિજો કસક સમાવધ ધણો, અકથક પરદેખી અવગુણો. ૧૩
 પાંચમો વંચધ માય નધ બાપ, વિશ્વાસધાતિ મોડું પાપ;
 ક્રમપદ કહધ તે મુરખ હવા, દેઈ તુંદતરં નાવધ તેડવા. ૧૪

- તાપસ તામ તિહા સગતાઆણી, વારી રાખ્યો પ્રાણી,
 બીજુભાસખમણ તિહાપચ્ચાચુ, તપતી વૃદ્ધિ તે બાણી-હો. ૧૭
- માઝઈ જૂપતિ નઈ સામરીયુ, સહી તાપમ વીસરીઓ,
 પાપોનૃપ જઈ પાપ ખમવાઈ, વિનય વિવેક બહુ કરીઉ-હો. ૧૮
- મુઝ આવશુણુ હૃદઈઈમમ વગે, સ્વામી ચરિ પધારો,
 તાપસકહઈ તપની વૃદ્ધિ કીધી માસિ પારખુ મોરે-ટો. ૧૯
- તવજૂપતિકહઈ સામલિ સ્વામિ તુહો છો શુભગતિ ગામી,
 હવઈતુહપારણુ મુઝ ચરિહોમ્મઈ, નુતત હુ સરિનામી-હો. ૨૦
- માસખમણ પારણુ દિનજીહારઈ, તાપમ વીમર્યો તિહારઈ,
 ત્રીજુભાસખમણુનેણુપચ્ચાચુ, તપની વૃદ્ધિ હૃઈ માહરઈ-હો. ૨૧
- ભોજન કામ વોની જવજઈ, તવ સામરીયુ રાય
 પશ્ચાતાપ કરઈ નૃપ લાજઈ પણિ અનુહાણો ધાઈ-હો. ૨૨
- રનામી હુ સખરો અપરાધી, તાહરી ખમરી ન લીધી,
 આગઈ મઈ અન્યાબહુ કીધો, પાપ ગયુ મુને વાંચી-હો. ૨૩
- સ્વામી હુ િનન જીમ પાણી, નાણી અમીઅ મમાણી,
 હવઈ મુઝ મરે વેગ પધારો, તપજી કાય કોમનાણી-હો. ૨૪
- તાપસ કહઈ ત્રિવિધે કરી લીધુ, મામખમણુ મઈ ત્રિજુ
 તુહા પારણુ મુઝ ધરિ કરનુ, મું પહોઈ જીમ મીજુ-હો. ૨૫
- અસુ કહીનૃપ નગરિ પોહોતો, પારણુ વેના સતો,
 તવતાપસ ધમધમીઓ કોવઈ, એ નહી કાની પૂતો-હો. ૨૬
- તવ તાપસહુઓ સગનકાઈ, નૃપ કરઈ મુઝસુ ઠગાઈ,
 એ માહરા તપનુ ફલ હૃઈ, તો નૃપને દુખદાઈ-ટો. ૨૭
- ઈમ નીઆણુ કીધુ જીહારઈ, રાજન આન્યો તિહારઈ,
 આમી તુહા મ આપે મુઝનઈ, ભોજન પેઠે ધરિ માહરઈ-હો. ૨૮

નાપમ મહામમ બોલીસ યાત્રી, નહોતરી નાખીસ યાત્રી
 મમ તુઝ ઉપરિ કીધુ નિઆલુ, તપ રહમજે સભાની-હો ૨૯
 સુણીનયનબૂપતિ ધરિ વનીઓ, અતિ મનમા ક્યકવીઓ-હો.
 કાલે રાય તાપસ મૃત્યુ પામ્યો, દેવ તણો ભવ ફલીઓ-હો ૩૦
 બૂપતિ જન શ્રેષ્ઠિક તપ થાય, તાપસ હુકિ કોણી રાય,
 રાણીચિવણુકુ ખિ અનનરીઓ, પૂર્વ પાપ પમાય-હો ૩૧
 ઉદરિ બામ વધ્યો નર શહારે, કોહનો ઉપનો તિહારે
 નિજ ભરતાર હાજ્યાની માગી, ખાધી જોઈઈ માહરઈ-હો. ૩૨

માટી	દાબ	પાપાણુરે,	ભોજન	તેહના,	
			ભોજન	મોય તેહમા	કરધ એ ૪૦
ચક્રથય	દિન	એકાતરે,	સ્નાન	મંજન	કરધ,
			અનર	પુરુષ નધ	નવિ જૂધ એ ૪૧
સુદર	કરી	સિધુગારે,	નિજનર	નિરખતી,	
			ગર્ભ	અનોપમ ઉપજધ એ	૪૨
મોય	દિવસનો	કાલરે,	સ્ત્રી	રહધ	રતીનતી
			પર્ગ	ગર્ભ ન ઉપજધ એ	૪૩
ચક્રથર્ધ	વામર	ગર્ભરે,	જે	પણુ	ઉપજે,
			અશુભ	અ પ તમ આઉપુ એ	૪૪
પપ	અકમ	દશ બારરે,	ચઉદસ	સોયમઈ	
			બાવ	અનોપમ ઉપજે એ	૪૫
ગોગર	પછી	મધ્ય માહિરે,	ભોગ	બજધ	સહી,
			સમ દિવસ	સુત ઉપજધ એ	૪૬
વિામ દિન	એકી	જાણીરે,	ભોગ	તન	નવિ બજધ,
			નીર્ધ	પુત્રી ઉપજધ એ	૪૭
દિવસ	નહી	સભોગરે,	ગર્ભ	નમયો	હોધ,
			મારગ	શિષુ તેહનો	નહી એ ૪૮
સ્ત્રી	રતિવંતી	જાણીરે,	બાગ	વરસ	પછી
			પ્રસવે	પચ્ચાવન લગાધ એ	૪૯
મોન	વરસની	નારીરે,	પુરુષ	પચવીસનો,	
			તેહનો	સુત સુદર	હુધ એ. ૫૦
નાસિક	અમણી	જાણીરે,	વડઈતી	જવ	હુધ,
			ભોગધ	સુત સુદર	હુધ એ ૫૧

ઠાયો ભોગ વિલાસરે, નક્ષત્ર જવ રેવતી,
 બાવ જનમ મુનિ' ૧૬મે એ ૫૨
 નરતુ વીર્ય વિશેષરે, તો સત ઉપજઈ,
 ગત વણાઈ પુત્રી મ્હી એ ૫૩
 સોણિત શુક સમ બાગીર, તેહથી નીપજઈ,
 બાવ નપુમક ઉપજઈ એ ૫૪

કુહા

બાવ નપુમક ઉપજઈ, સોણિત શુક સમ બાગિ,
 ગર્ભ વિચાર શ્રવણે સુભુ, આવયો મનિ વયરાગ ૫૫

- - -

સતમ માસિં પેસી પાંચસઘં,	ગિરા નાડી હોઇ સાતસઘં,	
નવસઘં નાડી તે ધમણી કરઘં,	અહિ કોડિ રોમગાય વિસ્તરઘં.	૧૩
મવે શરીર પુરં હોઈ તસ્યઘં,	માસ આકમો પચાઈ જર્યઘં,	
ઉઘં માયઘં ઉદરિં રહિં,	નરગતણા દુખ તિહાંપણિ મહઘં.	૧૪
આકિ કોડિ સોય તાતી કરીઘં,	સુર વિંધઈ બહુ પ્રાકમ કરી;	
આઠ ગણું દુખ તેહથી હોઇ,	ગર્ભ તણી વેદન સહુ કોય.	૧૫
મા સુખિણીતો તુઝ સુખહોય,	મા પોઠઈ તો બાસક સોય;	
એણીપરિં જીવહરમાહિ રહઘં,	પરવસિ પડીઓ કોલનઈ કહઘં.	૧૬
નવ મહીના દિન સાઠાં સાત,	માત ઉદરિ તું રહોં અનાથ;	
તિહાં મલમૂતમાહિ તું વરયો,	નારક નરગમાંહિં હોઇ જીયો.	૧૭
કોઇક કમ ચિકટનો ધણી,	ગર્ભમાંહિં ચોધરે વણી;	
એકિં ડીસે બાધ બવ કરઈ,	ચોતીસ વરસ ઉદરમાંહિ દિરઘં.	૧૮
જઘન્યતો અંતર મૂહરત સાર,	બવગ્થિતિ બાપ્યાં વરસ બાગ,	
કાય રિથિતિ વરસ રહઘચોતીસ,	માનવ ગર્ભની સ્થિતિ કહીઈસ,	૧૯
તીર્યંચ ગર્ભ બેચારજી કહઘં,	જઘન્યતો અંતર મૂહરત રહઘં,	
ઉતકૂખુંતો વરમ રહઘ આક,	પસઘં લહિં બધનથી વાટ.	૨૦
મેધ તણો ગર્ભ કેતો રહઘ,	જઘન્યતો અંતર મૂહરત કહઘં;	
ઉતકૂખુંતો રહઘ પદ માસ,	હોદિસો કહઘ ગર્ભાવાસ.	૨૧
તે માટઈ કહો તત્વ વિચાર,	જન્મતણું દુખ અઘઈ અપાર.	
ઉદર ચકી વેદન સોગુણી,	અયના સહસસગુણી પણિ સુંહી,	૨૨
કોડી ગુણી ઝાઝેરી જોય,	જણુતા વેદન બાપી સોય.	
ધણા જીવ પ્રસવતાં મરઘં,	જન્મ તણા દુખ સહુમાં સિરઈ;	૨૩
કોયક જીવનિ કર્મ અનત,	પાપી કાઢયા દીસઘ જંત;	
કોયક ગલઈ છઠ ગર્ભ ચકી,	બમતાં જીવ હુઆ ઈમ દુખી.	૨૪

એહવા ગર્ભતણાં દુખ જાણી, ઉત્તમ નર ગેત્યા નિર્વાણી,
 જખ કુમરધરિ આરે નારિ, પરણી તે ન રહ્યા સંસારિ. ૭૫
 નેમિનાથ નવિ પરણ્યા નારિ, ગર્ભ તણા દુખ કલાં અપાર;
 દેખી ગેત્યો મેન કુમાર, આર નારિ અતે તણ ઉદાર ૭૬
 ગયસુકુમાર દરજી કુમાર, શામિભદ્ર ધનો અશુમાર,
 ચિહ્ન મનિના દુખ ચિતી કરી, છંડા જોગ જેણે દીક્ષા વરી ૭૭
 સકરસ નારી મુકંદ હનુ મન, રામચંદ્ર મરિખા શુશ્રુવંત
 નંદિણેણુ સગિખા નર જેહ, પંચ સભા સ્ત્રી છંડા તેહ ૭૮
 સનનકુમાર મન રાખાઈ હારિ, ચોસડ સહસ્તજેણુ મુકી નારિ,
 અધિકો તે અવતિ સુકુમાર, જત્રીસ નારી મુકી મમકાન ૭૯
 ઈંદ્રજીત મિત્રીય રાય, છડી જોગ તે મુગતિ જાય,
 રાયણુ લખમણુ નિય જમઈ, મરી દોષ તે દુરગતિ જમઈ ૮૦
 જમતા યોની લહઈ નવનવી, તાપસનિ માનવગતિ હવી
 ચિનથા કુખાઈ લીધો અનતાર, દિનદિન વાધઈ મન અપાર ૮૧
 ત્રિણુ માસ દરિ દુઆગમ, ડોહોનો ઉપનો અપવા તામ
 શ્રીકૃષ્ણા હિઆનુ માસ, ખાતા પોહોયઈ મન ધી આસ ૮૨
 ચિનથાઅતિદુખપદુધનસયઈ, અભય કુમાર તેડયો તસ્યવ,
 મિનય કરી કદમ શ્રીકૃષ્ણાય, વેગઈ દુખ જાંતે લુખ મા ૮૩
 અભય કુમાર મુદિનો જડાર, મસ અણાણુ તેણીવાર,
 જૂરપતિ દિઈઈ જાણુ તેહ, તેડી ચિનથા રાણી તેહ ૮૪
 છુરીમ એક દીપી કરમાદિ, કાપી ખાતા લાગી લાદિ,
 નિજમનિ ડોહો પુરો કરી, મુત જન્મે અતિરપદ સિરી ૮૫
 અશોકચંદ્ર દીધુ તસ નામ, ચિલણુ મુત નખાવઈ તામ,
 દારી તેણીવાર લીધો અશોકચંદ્ર કુમાર. ૮૬

આવીરાય રાણીને કહઈ, સુત નાખતાં કરકિમ વહઈ; ૮૭
 ચિલણા કહઈનહીપુત્ર એસાર, ડાહલો ઉપનો અનિહી અસાર.
 જનમ જાનિ ન મુકે જેહ, સહી નરવેદી નહુષ તેહ;
 આગસિ અત્રશ્મઈ કિમમાખ, પહઈલઈ કોલીએ આવી માખ. ૮૮
 કહુઓ કનક જીજ અંકુર, વાધો મીડો નહીં ધતુર;
 ઉપજતો પાવક બાલતો, કિમ સિતલ હોસ્થઈ વાધતો. ૮૯
 તિમ એ પુત્ર કપુત્ર વિચારિ, જેણુષ દુખ દીધું ઉદર મઝારિ;
 આગસિ સુખ સુંદીઈ જૂપાલ, તેણુષ ક્રરણિ નિ નાખ્યો બાલ. ૯૦
 રાજ કહઈમમ બોલિ અસાર, ઉગનો તૂરો સહઈકાર;
 પૂણું ફર્યો, તવ મિડો હોય, સુત સહઈકાર સરિખો જ્નેય. ૯૧
 ઇસ્યું કહી પાલઈ જૂપાલ, ખિણુખિણુ રઈ સુત સુકમાલ;
 કુકડઈ હાથિ ડસીઓ વલી, તેણિ પાડી સુતની આંગલી. ૯૨
 આપઈ બેપજ કરઈ અનેક, પણિ તે રેતો ન રહઈ રેખ;
 મોહું મોહકર્મ જગિ વલી, શ્રેણિક મુખમાં સિઈ અંગુલી ૯૩
 અતુકમિ સુત વેદન ગઈ, દિનદિન સુત વાધઈ પણિ સહી;
 ચોવનવય આજ્યો તે જસ્યઈ, રાજસુતા પરણવી તસ્યઈ. ૯૪
 કુકડઈ અંગુલી કરડી જેણુ, કાણી નામ ધરાણુ તેણુ;
 રાજમદે તે માતો દિરે, હિંઈ વિચાર તે અવલો કરે. ૯૫
 રહ કાલ હુઓ મુઝતાત, રાજ્ય તજવાની ન કરઈ વાત;
 હુ હોટો સુત મોટા જહુ, રાજ્ય ઝાલિ તે લેસ્યે સહુ. ૯૬
 કોણી કુપુત્ર વિચારઈ આપ, એ મુઝ રાજ્ય ન આપઈ આપ;
 એક દિવસ છોછે છલ લહી, એણીકરાયનઈ બાંધ્યો સહી, ૯૭
 લેઈ ધાધ્યો કહપજરમાંહિ, નાડિ પાંચસઈ મારઈ ત્યાંહિ;
 લીધું રાજ્યતાણુ ધરસન, જગમાંહિ કોણી હુઓ કુપુત્ર. ૯૮

દરયાપુત્ર ધરિ જનમયા થકા, જેન વાઙીયા તે બહુ સુખી,
 કુપુત્ર ભુંડા સિરિ પિકાર, જે સુત મ્મંથ પિતાનર્થ પ્રદાર. ૯૯
 દરયાપુત્ર જનમ્યાસ્મઘં મણ, ગેકવીસ કુલની ખોઈ લાજ,
 તમ હ્રિઆપી મરણ મનાય, જે પાપી દુષ્ઠ દેતો તાત. ૧૦૦
 દુખતાઈ ટાણી મદ્દવાય, એકદીન બોજન કરતો રાય,
 સુખસાગર નિજ આનિ કરઈ, બોજન યાન તિહા છાપઈ બરઈ ૧
 પાનક ચરિત તે દેખી કરી, જમધરાય બહુ હરખજંધરી,
 તવ પેખી પોનાની માય, સાબવિ સુત કહુ પૂરવ મ્થાપ ૨
 વૃ મુઝ કહરિ આંગે જસ્યઈ, ધણીમાસનો ડોહયો હુઓ તમ્યઈ,
 જવજનમો તવ હિમવિચારી, મિ નાખ્યો વુઝને પરખારિ ૩
 વુઝને દેખઈ તાહયે તાત, મદિરમા લેઈ આંગે નાય
 મુઝને બહુપરિ નમક દીઓ, વુઝને પ્રેમકરી પારીઓ ૪
 વુઝ ઉકરડા નાખ્યો જમાદિ, કુકડો અગુનિ કરડે ત્યાહિ,
 તે પાનીનઈ પડે વહઈ, ધરઈ તાતમુખિ રેતો મ્મંથ ૫
 રાખીનઈ મનિ સુગ ન થાય, ઈમ ઉછેરો કાળીગય
 દેખી નિજ સુતવ માતર, વુ હરખઈ તો હુમ્મુ કર. ૬
 માત નયનઈમ સુણી અપાર, કહઈ મુઝ જીવિતસિરિ પિકાર,
 એણીપરિ મુઝ ઉછેરો આપ, તે કંઠજરિ ધાત્યે બાપ ૭
 મરવરી આગી આગુની, તેહને નામી મારે વહી,
 સહી હુ દુરંગતિનો બજનારે અવમ થોનિ રોસ્યઈ અવતાર. ૮
 હુ પાપી હું જગમાદિ દુષ્ટ, ઐશ્વિક તાતને દીધું મ્મંથ,
 ખિત્રી કુલની ખોઈ લાજ, મહી પિકાર પડે મુઝરાજ. ૯
 રાજકાદિ સહુ એહની સહી, હુયો રાય અસુમુખિ કરી,
 લેઈ કાદરને ચાત્યો વહી, બાજ પગર કહુ વહ. ૧૦

- શ્રેષ્ઠિકરાય દિન પહિયો જસે, પૂગવ મિત્ર એક તેકયો તસે,
 'કર્મકથા તસ માડી કહી, નાડી માર ખમાઇ નહી ૧૧
 તેણુઈવિપ આણીદીધ પ્રધાન, જાણ્યું તે દીઠિ અવિતદાન,
 રાચતણું દુખ હઠડઈ ધરી, તાવવિખ દિઠિ જાનું કરી. ૧૨
 જવકોણી દીઠો આરતો, તવ શ્રેષ્ઠિક હઠઈ ધુજતો,
 એ સહી મુઝ મારે કોઠાર, ખમ્યો ન જાઇ એવડો પ્રદાર. ૧૩
 તેણુઈકારિણિ શ્રેષ્ઠિકનૃપ તિહા, તાવવિખ દીધું મુખમાહિ,
 મગધદેશ નૃપ મરણિ ગયો, પહિયી નગિ નારકી ચયો. ૧૪
 ભૂપતિ પંજર બાગી કરી, શ્રેષ્ઠિક તાત કાઢ્યો કરિધગી,
 બોલાવ્યો નવિ બોલિં જમેં, કોણીરાય દુખ ધરતો તસે. ૧૫
 પશ્ચાત્તાપ કઠઈ નૃપ આપ, પિતા હાસ્યાનુ મોહું પાપ,
 મિં કાધુ મોહુ કુકર્મ, ક્ષત્રીય કુતનો બોયો ધર્મ. ૧૬
 અસ્ય કહઈરોઇ દુખ ધરઈ, શ્રેષ્ઠિકરાય નર મૂઝો સિરે,
 મુણી દ્રષ્ટાત વિચારે ખડ, કારણ તે તાપસ નોતર, ૧૭
 તેણુકારણઈ પૃથવીનો રાચ. વિરેક નચૂકઈ એકુ કાહિં;
 વિનય ધણો બહુ આદર કરી, તેજા માહમી ધરિધરિ ફિરી. ૧૮
 વધી દુર્ગંડની ચિંતા કરઈ, ભૂખ્યો કોઈ ન જાઇ સિરઈ,
 શત્રુકાર મગધઈ સાર, કાંઈયો કોરા આપઇ આદાર. ૧૯

ફહા.

- આદાર અન્ન આપઇ મહી, ભૂખ્યો કોઈ ન જાઈ,
 પૂરોધર્મ આગધતા, ચ્યાર નામ નૃપ ધાય. ૨૦

અહિપ્રધ.

- વિચારચતુરમુખિ પહેતુનામ, રાજકાગિ ખીજું અભિગમ
 અવિતાગિનિ નૃપગિરૂદ વડઈ, અમૃતરાહન સદૃકા કદઈ. ૨૧

- એવડુ મિરદ લહનટપ જસે, ઘણા દિવસ ગોળી ગયા તસે,
બાહડે અબડે જોહ કાનઈ સર્ગ પહુતા તેહ ૨૦
- ત્રિહુ બોનધ હુઓનટપ જદ, તપ તેજે ને વો પ્રસિદ
ચિતાતુર હુઓ નરનાથ શ્રીચરને કહઈ સુણો મુઝ નાત ૨૩
- પુણ્યઈ ત્રઝમરિખો ગુર લલા પલિ મુઝમે સુતનવિ થયો
તેજે ચિતા અતિહુધ આજ, કટો સ્વામી કુબ બુગના રાગ ૨૪
- શ્રીચર નયન કહઈ સુખિનલ, પુનીનો સુત પ્રતાપમર
રાજગોગિ હીસે હઈ તેહ જોહસૂ તાહરે સમલ સ્નેહ ૨૫
- અસી વાન સુખિ હેમે કહી બાનચદ્ર ચેમે તે લહી
અન્યપાનનિ જઝ મ્હલ તેહ, કુમારપાન બત્રીતે જોહ ૨૬
- બેહુ થયા તિહા એઈ ચિત, મહમેદ તર ચો અત્યત,
હેમપખિ હુઓ રામચદ્ર અન્યપાન પખિ મ નચદ્ર ૨૭
- દિનદિન વયર વધતુ જાય, બાનચદ્ર ડસિ મનમાહિ
હલ જૂઈ સુખિ ફૂઓ લવે, ગરહપરિ જૂક ચિતવે ૨૮
- બાગુ મન ગુરચેના તણુ, આનક બ્યમ થયા અતિધણુ
સપ વિના મન્હકિમયાનસે, છઠાસપ તિહા એપ થાપસે ૨૯
- મપ વિના એ મ્મુ ધરહાટ, સપવિના નવિ સોમઈ નાટ
સપવિના નવિ આનઈ રાજ, સપ વિના વિણસઈ શુભ કાજ ૩૦
- મપ વિના રો બધવતાત સપવિના સી બગિની માત
સપ વિનારો રો ગુરસિધ્ય ખિણુખિણુ પાતગ બધધ વદ્ય ૩૧
- જો સપ નહીં ગરન પાંડવ, તો તેહ ॥ કુવના ખા હસ
રાવણુ ૬૮ બિબીણુ સાચિ, બોન રાખ્ય મજ લકા હાચિ ૩૨
- કોમી હાનિ ન સુ વિદ, હમ કેસો જોવિદનઈ નડઈ,
સપનિ ॥ ૧૫ નદોષ કા ગુરચેના ચડગડના સદા ૩૩

કુહા

ગુરુ ચેતો નીતિ ચડખડઈ,	બેહુમા નહાકો	નેહ,	
બાનચદ્ર છવ જોઅતો,	ગિખ્ય કુશિખ્ય	હુઓ તેહ	૩૪
આગિ શિખ્ય કુસિખ્ય બહુ,	પેખો પચ સહાય		
ગગાગાર્ય તથા દીખીઆ	અનગુણ બહુ	તસમાદિ	૩૫
બોના રો બોને નહીં,	કહુ ન માને	મેય	
મધુરે વચને માગતા,	ઝડકી ધાધ	સોય	૩૬
ગુરુ કહકહ ખપ પાણી તણો,	મુઝ પગિ દેના	કાપ	
શિખ્ય કહવ સહી આત્યારમા	પાણી દીઈ તુહા	બાપ	૩૭
વલી વિનય કરી ગુરુ કહઈ,	લાવો રાગી	ખાત	
વનતુ શિખ્ય મુખિ ઇમ બણે	નિત પાધાની	વાત	૩૮
સાધના શિખ્ય સરિખા સહી	કુહો તે તેર	હાય,	
ગુરુ સાહમા બોનઇ ધસી	મઈન જસ્યા	વિથનાથ	૩૯
મિત્યા કુશિખ્ય એ પચ મહે	શ્રમ પાપી	ગોસાત	
સ્વામી પીર શુશુદને,	જેણે કીધો	પરજન	૪૦
બાપચદ તેહવા સહી,	મિતીઓ પાપ	પસાય	
હેમસરિદ ગુરુ શ્રવતા,	ગા ને બહુ	થાય	૪૧
છન જૂઠ છાનો ફિરઈ,	મગધ્યાની	મતિમદ,	
એણે અવમરિનિહા બોલીઓ,	સ્વામી	કુ મગનિરદ	૪૨

હાલ

ચક્રિપદ

બોધ્યો સ્વામી કુમરારિદ,	વંમે તેડો	હેમસરિદ	
વથા પોગિ પુણ્ય બહુ સહી	એ પુન મનમાદિ	રડી	૪૩
મેટા મિળ પ્રનિળ કાળ,	તેડની છત્ર યદ્ય મુન અન		
વેગિ સ્વામી પ્રનિયો મિળ	ધમ કાદ મ કરા વિનય		૪૪

મહુરત ગાર અહી તન ત્યાહિ,	ઉજવ માડયો પાટણ માહિ,	
મન મનમણિ રૂપા તણા,	મિળ ભાન્યા બૂપિ ઘણા	૪૫
પીતન કાળ અને પાણણ	કીધા મિત્ર ને માન પ્રમાણ	
મિળ પ્રતિષ્ઠા મગતો સાર	કનક નેડિ વાલ કરન અપાર	૪૬
સઘ ચતુર્વિધ જગમા સાર	બૂપતિ ભગનિ મરહજ અપાર	
વેદ મુદ્રિકા શાન માગ,	ચીર પગના ન લહે પાગ	૪૭
પાગ માનકુ નિ વાગડો,	દીર્ઘ શ્રાવ્ય અનિ પાવડી,	
માનિ વરમર્દી શ્રમ જનપાર	બેન નનમતિ તિહા કરધ અપાર	૪૮
એણીપરિ લખમીગો વ્યવ મર,	મોગ મડપ ધાભ્યા સિરધ,	
દીપક તોરણ દીપક બુ	ચિત્ર અદર્યા નિરખઈ સહુ	૪૯
પવિત્ર પીઠિકા તિહા એક કડી	છન પ્રતિમા તે ઉપરિ ધરી,	
સનાન મહોજન આવક મરઈ,	સુકૃત બડાગ ને ચોને ભગઈ	૫૦
બજન વેના મુહુર્ત જમે,	અદાર આચાર્ય મેઢા તસે,	
ખાલચક્ર ધરી ઉગરિ ઠ મો,	અજયપાન તિહા આરી લ મો	૫૧

સ્વામી મુહુર્ત વેલા થઈ, અજન હેમ કરે ગહધગહી,
 પ્રતિમા સકલ પ્રતિઠ જસે, ભીમ વાણીઓ આળ્યો તસે. ૫૭
 હાથિ પ્રતિમા પીતલ તણી ધાયો વેગે નિજ ગુર ભણી,
 સ્વામી મિલ્ય પ્રતિષ્ઠા કરો, રોગ શોક શ્રમ ગાઇ પ્રેરો. ૫૮
 હેમસરિ જોલ્યા ગહગહી. આનક મુહુર્ત વેલા ગઈ,
 એણે વચને ભીમો થયો દીન, ધીમ ધીમ માનવ હુ પુનિ હીન. ૫૯
 પૂણ્યે હીણો ખેતી કરઈ, બલદમરે મુકવણુ પડે,
 પુણ્યહીણુ ભોજન શુભશ્રમઈ, કે નજરઈ કે પાછુ વમઈ ૬૦
 નિકુ પુણ્યહીણુ નર સહી, મનની ઇચ્છા મનમા રહી,
 બક્ષા મનોરથ સહુને ગમે, પુણ્ય વિના મનગા સમે. ૬૧

કવિત્ત.

મન જાણુઈ મયગનઈ ચહુ, હયનર પાપ પરહુ;
 પોહુ પવન પાવખી, અમૃત આહારો ભખુ.
 સ્ત્રી આવી લાગુ કહિ, મોહોપિન્ધાહિ કર વાસ,
 ઉચ્ચ વસ્ત્ર તે અગે, ચહન બાહરમાસ.
 પૂણ્ય તો પોતે નહી આતમ તો ઇચ્છઈ ધણુ;
 કવિ મદન કહકહિ મ પામીઈ, ૧ પુણ્યદિણુ પોતાતણુ. ૬૨

કવિત્ત.

મન જાણુઈ મહીલા વડે, નરપતિ થઈ નવખંડિ,
 રીસ જન ચમરહ આર, ચહુ તો ચચક સહિ.
 કુસુમ મોહોવા સિસિ, નાટક નીતિ નીરખી જઈ,
 આપ વહિ અતિ ઘણો, મહદ વસ્તુ મોહવિ મેવિ જઈ
 પુછી કાજ સહુકે કરઈ, મુગ્ધ મન ચિતિ ધણુ,
 ભીમ કહે કીમ પામીઈ, પૂણ્ય નહી પોતાતણુ. ૬૩

ફલ્લો.

પુણ્યવંતા નર તે સહી, મનોરથ જનમ ફલંત;
 પુણ્યહીણ પ્રાહિં વધી, વાંચ્યાં તે ન મિલંત ૬૪
 મનમાં ઇછા બહુ કરઈ, કરી ન શકે શુભ કાંમ;
 સુપુરુષ કાજ સપક્ષાં કરઈ, રાખે મુખની માંમ. ૬૫
 દાંન શીવ તપ ભાવનાં, કાપાં કાંચન બિંબ;
 શ્રીગુન ભવન કરી ગયા, રહ્યા તે કારતિ થંબ. ૬૬

કવિત્ત.

પ્રથમ પોદ્ધ મિંબ, બલક બાવ બરાબ્યા;
 ઉતુંગ ઉચ્ચ પ્રાસાદ, છૂન ઉચ્ચ કાજ કરાબ્યાં,
 સેતુજગિરિ તિરથ જઇ, દાંન સુપાત્ક દીનો;
 દીન ખીન ઓલખી. અન્ન ઉવરી કીનો,
 સત્ય શીલ તપ તપ્પો, પુણ્યશીલ પ્રભાવના;
 ભીમ કદે નર તે સહી, બાકી વધરી ધાનના. ૬૭

ફલ્લો.

ધાન તજ્યાં વધરી સહી, ભીમ કદઈ મુખિં આપ;
 સ્મૃત સોય નીધું નદી, ઉદર બધું કરી પાપ. ૬૮
 મુનિવર મુખિ એ ઉ શ્રેષ્ઠ, જેહનું આવક નાંમ;
 કર્મ યોગિં નિધન દુઝો, તોહું કરમ દો કાંમ ૬૯
 પ્રતિભા પીતલ કાટની, સોય અંગુષ્ઠ પ્રમાણ;
 દેવલ સોય કર એકનુ. આવક સોય મુખલણ ૭૦
 અસ્યું વચન અવજ્ઞે સુંછી, લીધી પ્રતિભા એક;
 આપ્યો અંજન કારણિં, પશ્ચિ શિર ઉપો લેખ. ૭૧

ચરિત્ર.

અસ્યાંવયન નર બાળમજસિં,	ગુરનેં કદણા આવી તમેં;	
દેખો આવકનો અતિરાગ,	બાલસ ક્યોનો નહિ લાગ	૭૨
અસ્યું વિચારી હૃદય માંહિં,	હેમે ગેયો તેડયો ત્યાંહિં;	
મૂઢૂર્ત ડાયા હૃદ કંઈ છતી,	બોલ્યો બાલચંદ્ર તવ યતિ.	૭૩
સ્વામી હવડાં મૂઢૂર્ત માર,	કહતાં ચૂકો પહિલીવાર,	
હેમેં નિરખી જોયું જમે,	બદા મુખિં મૂરત પડ્યું તમેં.	૭૪
હાય ધસઈ મુનિ ખેડાં ત્યાંહિં,	ખિણ ખેદ હુઓ મનમાંહિં;	
દુસમન ગેસો મઈ નવિ લલો,	સાપ થઈ નઈ સાંભો રલો.	૭૫
અગ્નીસાપ જલ સ્ત્રી હથીઆર,	મ કરો ચોર તણો પતીઆર;	
દુસમનથી ખીલનો નવિ રહે,	તે દુખ જગમાં સધયું લહે.	૭૬
દુસમન ગેસો માલરો જોહ,	ધર્મ મિત્ર કરી જાંવયો તેહ;	
વપરીનો આંધ્યો વિશ્વાસ,	પાડયો મુઝ માડી મૂગ પાસ.	૭૭
હું જગમા મોટા નિરખુહ,	માંગરીજ બસાચુ દુધ;	
વન બસાબુ જો વાંનરાં,	તે માનવ જગિ મૂરખ ખરાં	૭૮
હું મુરખનેં હું અગાન,	અંતકાલ મુઝ નાડી સાંન;	
દુસમન તણઈ બસાચું કાંમ,	લાહાયો બખી મુખ કરીયું સ્યામ.	૭૯
કેવુ એક દુસમન માંહિં કરે,	ધર્મ કાજ હવઈ આદરેં;	
અવસ્ય બાવિ પદારથ જોહ,	દેવે ટાલ્યો ન ટલિં તેહ.	૮૦
જનવરેં જીવ દયા પ્રતિપાસ,	સમો શરણિં બાલઈ ગોશાસ;	
બ્રહ્મદત્ત નયણાં ગણાં નીકળી,	અવસ્ય બાવિ પદારથ વખી	૮૧
નીચ કુલિં ગતિ જનવર થઈ.	વીર દેશના નિષ્ફલ ગઈ;	
ચંદ સરજ મૂલજેજ વિમાંન,	અવસ્ય બાવિ પદારથ માંન.	૮૨
ચરમેદો હુઓ ખિણખેદ,	મસ્તી નાય પાખ્યા સ્ત્રી વેદ;	
યુગલ નારણી દુખ્યા જોહ,	અવસ્ય બાવિ પદારથ તેદ.	૮૩

એ મમે એકસેતે આડ, ઉન્નકૃષ્ટિ દેવી ગિદ્ધિ ગતિ વાર,
 અસંયનિ પૂજણા બહુ, અવસ્થ ભાવિ પદારથ સહુ. ૮૪
 અમર કકાનગરી હુઓ હેવ, રાખઈ રાખ મિત્તા વાસુદેવ,
 એમ નોહિ એ કેમ હન્યુ, અવસ્થ ભાવિ એહને સભગ્યુ. ૮૫
 શ્રીજન રવામી વિચરઈ જહા, મારી ન મરગી ઇત ન નિહા,
 વીર રિચયાં રાજગૃહી જસે, મહિષ પચસ્યે મારિ તસે, ૮૬
 તો અતિશય ચોતીસ ન ગયા, પાત્રીમ મુંજુ ચાણીના રથા,
 અવસ્થ ભાવિ પદારથ વની, તે ટાપી ન સકઈ કેવરી ૮૭
 તો હું હેમ કહઈ સુ કરે, ફેકટ દુખ લક્ષ્યામા પદે,
 ખિણુ ખેદ હવુ કથુ કાજી, હેમઈ ચિતા કીધી ત્યાજી. ૮૮
 એમ મન વાક્ષી અજન કરઈ, ભીમા હાથિ જનપ્રતિમાધરઈ,
 ગુરુધરિ ઋદ્ધિ ભરત્સયધ મહી, પુણ્ય કાળ કરન્થો મહગરી ૮૯
 અસ્યુ કહી મુનિ હેમસરિંદ, વેગે તેડયો કુમરનિરંદ,
 જન મહિર પ્રતિમાનો ભગ, છકિ માસિ વિષ્ણુમધ ગુરુ અગ ૯૦
 હેમ(આયુ)ન્યન અવ્યુ દુકકું, તેણુધ દુખિં નવિ રોઈ રહું,
 પશ્ચિ મુઝને બીજુ દુખ બહુ, ગુહા જાને શ્રેય જામે સહુ. ૯૧
 કુણુ કરસ્યઈ પસુઆની સાર, કેહીપરિ હોત્સયધ મુનિવર વિહાર,
 તીર્થ માત્ર શુભ કલ્પી જોદ, ગુહા જાતે મીઠાસઈ તેહ ૯૨
 એક જન જહનમધ રાજ, કેઈ બહુ હુઆ શુભ કાળ,
 જનપ્રતિમા જનમવન અપાર, કુણુ કરસ્યઈ હવઈ તેહની સાર ૯૩
 માહુ માધવી આવક જોદ, કુણુને દુખ જઈ કદધસ્યઈ તેહ,
 પૌપદ્રમાના પુણ્યના દામ, ગુરુ વિષ્ણુ વણુસધ ધર્મના કામ ૯૪

દ્વિઠી.

ધર્મકાળ વિષ્ણુસઈ સહી, ૧૫ જાન્ય પરવેક,
 હેમ કહઈ તેણુઈ કરણુઈ, ૬ મનિ ધરતે યોગ. ૯૫

ઢાલ

રાગ-ત્રીપદીનો

અસ્યા વચનમુણીયાજીકાનિ, મન વચન કાયા શુભ ધ્યાનિ,
 નૃપ વરસે બહુ દાને, હોરાજના નૃપનરસે બહુદાને આ ૮૬
 આગધના ધ્રુવ દસહ પ્રજર, અનિચાર અને નત ધાર,
 ખામણ કરઈ તેણીચર હો-રા ૮૭
 વોસરાવણ નૃપ પાપ અદારો, તેહનો તુઝ બાપુ અધિકારો,
 સુખ્યો પાપ મિચારો-હો-રા ૮૮

ફૂલો.

પાપ મિચાર પવલી ધ્રુ, જેદશી દુખ અત્યત,
 તેજો કારણિ પાતમ તમે ૧ મમ દણ્યુઓ જત. ૮૯

ઢાલ

રાગ-કેદાર ગોડી-સુર સુદરીનો-એ દેશી અતી દુખ દેખિ
 કામની-એ દેશી

પ્રાણપાત તે નવિ ડીઝઘ, અલીવચન તેમ ન બાપિ,
 પરધન દેખી પ્રાણીઆ, વધીતુ મનરે નર યીરધરી રાખિ ૧૦૦
 હવરતે યોગાનિ મોઝીરિ, તેજો રામો નિ મન દારિ,
 પ્રાણિ પાપ અદાર નિચારી, પ્રાણીડા ભાઈ! આપઈ આપ વિચારી,
 હો પ્રાણીડા આચરી ૧

શ્રી સગ સેવા મનીઈ, દ્રવ્ય તણી મૂર્છા નેદ,
 અતિમેધ મનથી સુકીઈ, સુખ વહીઈ આનમ દેદ-હો પ્રા ૨
 અતિમાન માયા પરિહરો, દાન્યો ત્રિવિધે લાભ,
 મોદમત્ત સુખ નવિ જોઈઈ, નેમુગનિગ્નતાકરછ જોભ-હોપ્રા. ૩

દેવ કનક તે નવિકીજીય દીર્ઘ નદી જ મલક,
 ચાકી તે ચિત્ત નિનારજે, તુતોહોજેગેનમાદિસુસક હોપ્રા ૪
 રતિ અરતિ તે પરહરે, પરતણુ અવરણુવાદ
 માયા મૃવા તે નરિ બોનીઈ, નવિકીજીયરેમિથ્યાતનિમાંગે પ્રા ૫
 દશ આઠ પાતાગ ઝોલખી વારતો આનમ આપ
 મિટલ દુકક તે દેખતો, જે લાગારે ભવિત્રવિપાપ-તે પ્રા ૬

ફક્કા

પાપ અંગે આનોઅતો, કરતો આનમસાર,
 પાપબીડ પાપથુતિ, સરણુ કરમ તિહા વ્યાર, ૭

અઉપર્ધ

વ્યાર સરણુ મનમાદિ ધરજ પહિનુ સરણુ અરિદેતનુ કરમ,
 અરિદેત તે હણુતા કર્મઆ, જે પામ્યા પવ્યમમતિ વાટ ૮
 જેહના અતિમય છે ચોત્રીસ ગણીગુણુ જેહને પાત્રીસ,
 દોષ અદાર રહીત ભગવત મગણુ કર્મ ઝોલવા અગિદેત ૯
 બીજુ શરણુ કરતો સિદ્ધતણુ અનત સુખ જસ નણુંવ ધણુ,
 અનતમનને શાન અનત અનત વીરું સિદ્ધને સહિતન ૧૦
 ત્રીજુ સરણુ કરતો સાધુનુ સમકિતસીન સુધુ જેહનુ
 પંચ મહાનન પાનણુદાર પવ્યમમતિ નણુ શુપતિજ સાર ૧૧
 ચોથુ સરણુ કરતો ધર્મનુ, શાની સરખ મહમ નેહનુ
 જીવધાન અનિ ચારી નહા પરદારા જીન વારમ મહી ૧૨
 અસ્યા મરણુ વ્યારેમનિધરે, દુ કૃતતણુ નિ દેણુ કરમ
 પ્રાણુધાત અનિ ચોરી જેહ પગનારીના પતક તેહ ૧૩
 પાપિ પરિમદી મેમ્બો લક્ષ્ય ખાવો અનતકામ અભક્ષ્ય
 પાપ વિણુજમિ કીધો આપ, વાગ્યા અનર્થદડના પાપ ૧૪

સામાયક પોષધ ત્રત ભંગ,	નિંદુ પાપ કર્યો સ્ત્રીસંગ;	
દેતાં દાન કર્યું અંતરાય	જે મેં દુહવ્યા માતપિનાય.	૧૫
થાપણ મોસો કુડકલંક,	ખુતો પ્રાણી પાતગપંક;	
આસાતના જે કીધી ધણી,	અગિહંત, મિદ્ધ, મુનિ, ધર્મહ તણી	૧૬
જ્ઞાન દર્શન ને અગ્નિ સાર,	આસાતના કીધી જાહુવાર;	
આચાર્ય કિન્નરાય ને યતી,	અસાનના નિહાં કીધી અતિ.	૧૭
ગાધુ, સાધવી, આવક, આવિકા,	ઉલ્લસ જીવ આસાતનાયકા;	
દેવી, દેવ, જીવ પ્રતિભાં તણી,	આમાનના કીધી જે ધણી.	૧૮
મહિયોક પરલોકહ પંથ,	આસાતનાથી બારે જત;	
આભવ દુઃકૃત નિંદુ આપ,	આયોડિ પૂરવભવ પાપ.	૧૯
ભવભવિં પાતગ મારિં જેહ,	કુમારપાલ નૃપ નિંદ્ય તેહ;	
પ્રવિં જીવ એકેત્રીમાંલિ,	તરુઅર લોહદુઝો વણી ત્યાંલિ.	૨૦
ચોહતણાં દુઝાં હથીઆર,	પગુનર કઠિ તેહની ધાર;	
પાપો પગણુ દુઝાં વળી જેહ,	આણુઈ ભવિં વેશશવું તેહ	૨૧
કાપી તરુઅર સણી કરી,	ચાહણુ યંત્ર ધાણી ચંદ્ર ફરી;	
ઉખલ મુશલ દેહ અધિકરણ,	નૃપ વેશીગવધં રાંની મગણ.	૨૨
વેણુ જાતિમાંલિં કપનો,	તેદં તણો સૂત્ર નિપનો;	
તેહનાં પાસાં શુદ્ધ્યા જાત,	તે વેશીરાવધ નર જૂપાય.	૨૩
ભમતાં જીવ યથો સુરસાર,	નિહા મે કીધો ભોગ અપાર;	
પશુ પુરુષ જાગત સ્ત્રી છટ્યાં,	ને પાનગ આતોઈ ટ્યાં.	૨૪
પરમાધામી સુર હું યથો,	પાપ કરને ભવ મુજ ગયો;	
માર્ગ વિધ્યા જાણ્યા નારકી,	કાપી જીવ કર્યાં તિલ્લં દુખી.	૨૫
કર્મ યોગઈ દુઝો નારકી,	વદયો સખલ તિહાં ક્રોધ તાકી;	
રાક્ષ બાંધુ વિકુરવી કઠી,	છેવા નારકી ક્રોધ ભરી	૨૬.

સંયમ' યુક્ત	સત્યરે,	કાયા	મન	વચન.	
		મુનિવર	ચિરંજીવી	, રાખનો	એ; ૫૦
સીતાદિક	પરિસહરે,	મરણાંત		ઉપસરગ.	
		સોય	ખમઈ	ખપિરાજીઓએ.	૫૧
ગુણુ	સત્યાવીસ	એકરે,	હું	પણિ	અનુમોદું;
		દેશવિરત	તિર્થંગ	તણી	એ. ૫૨
આવકના	વત	આરે.	હું	પણિ	અનુમોદું;
		ગુણુગાઉ	મુનિવર	તણીએ	૫૩
દેવનું	દેવપણું	આરે.	હું	પણિ	અનુમોદું;
		ભગતિ કરઈ	સાસન	તણી	એ. ૫૪
જીવ	નારકી	પાસરે,	સમકીત	છે	મહું;
		હું	અનુમોદું	તે સહી	એ. ૫૪
હવથ	સેસ જે	જીવરે,	એકથી	અન્ય	વધી;
		હું	અનુમોદું	તેહનું	એ. ૫૬
દાંત રૂમિ	ગુણુ	જેહરે,	હું	પણિ	અનુમોદું;
		વિનય બચે	જાસ	એકમાં	એ. ૫
અદ્ય	ક્યાય	જીવરે,	પરને		ઉપમારી;
		મન્યપણું	અનુમોદીએ		એ. ૫
જીવ	દયાજી	જેહરે,	દાણિણી		દેહમાં,
			ત્રિપમાંની	અનુમોદીય	એ. ૫

પૃથિવી કાયમાં પછડો સહી, તિહાં મુઝ દેહની પ્રતિમા થઇ.
 જલનોગ્રવ હુઓ જૂખાત, નિહાં પ્રતિમાને હુધ પખાલ; ૬૨
 અથવા પાત્રતણુઈ મુખિનીર, ને અનુમોદું આપ શરીર;
 પુષ્પકાજ હુઝગ્ગિનહમ્મથ, તેહથી ધૂપ જનવરને યાય. ૬૩
 વાઉકાય વસ્યો મુઝજંત, તેહથી સાતા મુનિજન સંત;
 ચંપક જાય અને કેવડો, જન મસ્તગિં ચઢતાં ગુણુવડો. ૬૪
 એ ભવિ બમતાંવાર અનંત, મર્મોપગરણુ દેહનું હુંત;
 હુ અનુમોદું તે પણિ સહી, બધી બાવના રાખું વધી. ૬૫
 જીવઈ બમતાં ચઉગતિ લહી, સમલ વેદના તિહાં પણી થઇ;
 અસ્થું વિચારી થિર મન કરઈ, એકવી બાવના હમડઈ ધરઈ. ૬૬
 આરાધના અણુસણુનૃપ ધરઈ, જેહથી શિવ ગતિ મુરગનિ વરઈ;
 જૂપ ઓલખમર્મ આલમ મરણુ, રાખિં મનિ નવકારજ સરણુ. ૬૭
 અડસડિ અક્ષરનો નવકાર, એકસડિ અક્ષર તિહાં લધુ સાર;
 બારે સાતને નવપદ લહું, આઠ સંપદા તેહની કહું. ૬૮
 સાત પદે થઇ સંપદા સાત, આઠમ નવ પદની કહું વાત;
 બેહુ પદ થઇ એક સંપદા, એ નોકાર મણો તુલ્લ સદા. ૬૯
 ન કદિતાં નિર્મલ હોઈ આપ, ટાલઇ સાત સાગરનું પાપ;
 આખું પદ ઇજાઈ ગુણુઈ, પચાસ સાગર પાતમ હણુઈ; ૭૦
 આખો જે બાખઈ નવકાર, તેદના પુષ્પ નણો નહી પાર;
 પંચ સદ્યાં સાગરનુ કહું, પાતમ સહી તેણુઈ અપ હયું. ૭૧
 વધી કેદવો છઇ શ્રીનવકાર, હુખ ટાલઈ સુખ દીઈ નીરધાર;
 સોસઈ સંસાર ફેપ ઉઢધી, સુખ તરૂઆર તસ પ્રલઈ વધી. ૭૨
 એદવો જગમાં શ્રીનવકાર, કામ કુંભ અમૃત પે સાર;
 કાંમ ગવિ ચિંતામણી સમો, શ્રીનવકાર મુરતરૂ અમિનવો. ૭૩

રાજ કદિ પામ્યા સો સાર, સુરના ભોગ અનનીયાર,
 પશ્ચિ જગિ દુલહો શ્રીનવકાર, જે ઉતારે પેવે પાર. ૭૪
 ઇહ લોકિં સુખનો દાતાર, શિવકુમારનો સુલો વિસ્તાર,
 રાનપૂરીજ વસઈ વાણીઓ, યશોભદ્ર આનંદ જાણીઓ. ૭૫
 શિવકુમાર નર તેહનો પુત્ર, તેજે નરિ રાખ્યુ ધરસૂત્ર,
 માત જામન સેવે દુર મતિ, ધર્મ, દેવ, નવી જાણુય પતી. ૭૬
 અરનો પુત્ર ધરિ વાધઈ જસે, યશોભદ્ર ધરડો હુઓ તમે,
 આત સમય જન તેહને યાય, પુત્ર પિતા નઈ પામિ જાય. ૭૭
 રવામી સિખ દીઓ કહો કામ યશોભદ્ર નર બોલ્યો તામ,
 શિવકુમાર સુત એવ કહે, શ્રીનવકાર મદા મનિ ધરે. ૭૮
 અસ્યુ કહી શુભમતિ નદહસાર, મનવિષ્ણુ સુતે સિખ્યો નવકાર,
 અનુક્રમઈ દિન કેતા જાય, ધન પાધુ ને નિર્ધન યાય. ૭૯
 તામ ત્રિંદી નિહીઓ એક, નામી સિસ ને કર્યો વિવેક
 રવામી લખમી જોઈ આજ, સોય કદમ તુઝ સાર દાજ. ૮૦
 કાલી ચક્રિસનો દિન જસઈ, મરતમ એક અથાલ્યુ તસઈ,
 લેઈ ગો સમસાન મજારિ, મરતમ લાધિ દિધી તડઆરી. ૮૧
 કુમરતજે કદમ કપૂધુ અજો, મરતમ પાપ ઉતાર્યો તજો,
 મન જાપ કરે એકોત્રો, જીમ એ પુરિમો ધાઈ મનો. ૮૨
 અસ્યુ વચનજવ જોગી કદઈ, નિશનમન નરનુ નવિ રહઈ,
 મકે મડીઓ જાણ્યુ જગે, શ્રીનવકાર સભાર્યો તસે. ૮૩
 ત્રિંદીઓ આરાધઈ મત, સન ઉડી ધાઓ કરત
 નવપન્સાધિ નવાવઈ મહઈ, લરી મરતમ પાધુ પકઈ. ૮૪
 મ ૧ જમાનો બીજનાર, પકઈ બધિ કરવા જાઈ પ્રદાર.
 ત્રિંદીઓ પૂછઈ નેણીનાર, કર્યો મંત્ર દુ જાઈ કુમાર. ૮૫

કુમાર્ કહઈ નવિ જાણું કસ્યું. ત્રિવંડીઆ મન સાચું વસ્યું;
 ત્રીજાર જગાળ્યો મંત, મસ્તગ' યોગીનઈ મારંત, ૮૬
 પુરિમો સોંપ હુઓ અતિબલો, ખણિ જૂમિ ઘાલ્યો એકલો.
 આવી નગર ધણીનઈ કહઈ, વધી જતાંન સંખ્યાઓ સહી; ૮૭
 રાય કહઇજાન પુરિસો અહઈ, પુણ્યઈ પાંખો મુઝ રચું કહઈ;
 ભૂપતિ વચન અવલું સ્વણી, પુરિમો તે આપ્યો ઘરમણી. ૮૮
 ખાઈ ખરચઈ વસ્ત્ર પાર, પરતદા ફલીઓ શીનવકાર;
 અનુક્રમિં તેણઈ ચારિત્ર મલો, કર્મ હણીને મુગતિં ગયો. ૮૯

ફહા.

મુગતિં ગયો નર તે સહી, ફલીઓ તમ નવકાર;
 વધી જનદાસજ વાંણીઓ, સુર કરતો તસ સાર. ૯૦
 લેઇ ખીજેઈ આવીયો, મુખિં જપતો નવકાર,
 બલરાજ તથ હરખીઓ, સકલ લોક જવકાર. ૯૧
 તે જનદાસ મુગતિં ગયો, આરાધી જનધર્મ;
 એક વસી સુધી આલિઝા, ફિચ્યાં નવપદ પરમ. ૯૨
 નામેં નારી શ્રીમતી, જપતી શ્રી નવકાર;
 મણીધરની માલા યઇ, રેતેહનો ગંધ અપાર. ૯૩
 ધમ અનેક સુખ રૂપાંખીઆ, હિલોલે બહુ જાંત;
 પરલોકિં પ્રાણી ધણા, પામ્યા સુખ અનંત. ૯૪

હાલ.

રાગ ગોડી-એણીપરિં રાજ કરંતરે—એ દેશી.

આગેં હુડિક ચોર રે, સો નુખ પાંખીઓ;
 પરમવિ યદ્ય યયો બલો એ. ૯૫

જેણુપ દીધો	નવકાર રે,	મિત્રિ	શ્રુતિદાસ;	
		સોય પુરુષ સંકટ પડ્યો	એ.	૮
આળ્યો	હુંડિક યજ્ઞ રે,	શિક્ષા તે	વિકૃતી;	
		કદમ ચક્રચૂર મથુરા કરે	એ.	૯
ભૂપતિ જોડી	હાથ રે,	સ્વામી મગ	દણો;	
		કલિણુ પુલ્હાર કીજી	એ.	૧૦
જોડ્યો	સુર શુભ વાંચુંરિ,	પૂરવ દિસે	જમ;	
		એક પ્રસાદ કરાવીઈ	એ.	૧૧
ભૂપિં માન્યું	તાંમરે,	ભવન	કરાવીઓ,	
		હુંડીકરૂપ ધડાવીઓ	એ.	૧૨
મગ ખધી	શ્રુતિદાસરે,	ચામર	ઢાલંતી;	
		મથુરામાહિ ફેરવે	એ	૧૩
કાકુ	તેહતું રૂંપરે,	હુંડિક	આગસિ;	
		શ્રીનવકાર સુભાવતા	એ.	૧૪
વાજાઈ	ધંટા નાદરે,	પુરજન	રાયસ્થું;	
		ઉછવ કારણિ આવતાં	એ.	૧૫
જસ વાંધ્યો	શ્રુતિદાસરે,	અને વશી	હુંડીકનો,	
		શ્રીનવકાર તણુઈ મુણે	એ.	૧૬

૬૬૧.

શ્રીનવકાર તણુઈ	મુણું,	સુખ પાંચ્યો	એક ચોર;	
ચંડપિંગલ નામે	સહી,	કરતો ખાપ	અધોર.	૧૭
વસંતપૂર નગરી	ધણી,	જીતશત્રુ રાગ	ત્યાંદિ;	
રાણી મદ્રાનો	વજો,	હાર અદિં નર	ત્યાંદિ.	૧૮;
કૃષ્ણવતી ગણિકા	તણુઈ,	ચોરહ દીધો	હાર;	
તે પડીરી જવ	નીકલી,	નૃપ ગાંધ્યો	તેણીનાર,	૧૯

જેણુઘ દીધો	નવકાર રે,	મિત્રિ	અણુદાસ;	
આવ્યો	હુંડિકે	યક્ષ રે,	સોય પુરૂષ સકટ પડ્યો એ,	૮
બૂપઘ	જોડી	હાથ રે,	શિક્ષા તે વિકૃતરી;	
			કદંબ ચકચૂ મથુરા કરં એ.	૯
ઓશો	સુર	શુભ વાંચુંરિ,	સ્વામી મગ દણો,	
			કહિયુ તુહાર કીજી એ.	૧૦
બૂપિં	માન્યું	તાંમરં,	પૂરવ દિસિં જલ,	
			એક પ્રસાદ કરાવીઈ એ.	૧૧
મગ	ખધી	અણુદાસરે,	બવન કરાવીઓ,	
			હુંડીકરૂપ ઘડાવીઓ એ.	૧૨
કાપુ	તેહતું	રૂંપરે,	આમર દાલંતી;	
			મથુરામાંલિ ફેરવ્યો એ	૧૩
વામઘ	ધંટા	નાદરે,	હુંડિક આગસિ,	
			શ્રીનવકારં સુણાવના એ.	૧૪
જસ	વાંચો	અણુદાસરે.	પુરજન રાયશ્યું;	
			ઉછવ કારણિ આવતાં એ.	૧૫
			અર્ને વેત્તી હડોત્તો.	

તરુર ઝહી સુધી દીઝો, ગણિકા દીધું નનકાર,
 બદાકુખિ ઉપનો, પૂરદર સોય કુમાર ૨૦
 રોનો રહધ વની તે નહી ગણિકા આની ત્યાહિ,
 ચાપિગન કહી તેડીઝો, જાન લવુ ખિચુમાહિ ૨૧
 આગલિ બહુ સુખ ભોગરી, આરાધી જન ધર્મ,
 પુરદર સોમ મુગતિ ગો, ટાનિ આદિ ધર્મ, ૨૨
 અનેક જન મુગતિ ગયા, શ્રીનવકાર ગણુતા
 રાજકુખિ રાયસિંધ હવો, બીચ પુવિદહ જંત ૨૩
 નારી તેહની બીવડી, ગણુતી શ્રીનનકાર,
 પદ્મરાય પુત્રી હવી, મુગતિ તણી ભજનાર ૨૪

મોક્ષતણે જે અરથી હોય, મધ્યમ અંકુલીએ ગુણુધ સોય;
 ખીછ ખીછ સંસારદ કાળ, ઋદ્ધિ રમણી તે આપઈ રાગ. ૩૩
 એકવે જગમાં શ્રીનવકાર, કુમારપાત્ર નિત્ય ગુંથે અપાર;
 આરાધના એ દસવિધ કહી, નિશ્ચયમનિ આરાધધ સહી. ૩૪
 આવડે સુદ આરાધના કરધ, બારમિ દેવથેકે અવતરધ;
 જઘન્યથકી પદિલધ સુર થાય, મધ્યમ બેદ કદધ જનરાય. ૩૫
 ખીજ થકી માડી ભવ કરધ, ઇશ્વરમા લગધ જધ અવતરધ;
 યતી હોય તો મુખતિ જાય, જઘન થકી પદિલધ સુર થાય. ૩૬
 મધ્યમ ખીજધ ભવ કરધ, અનુસર વિમાન લગિ અવતરધ;
 તેજુધકારણિ આરાધના અસી, કુમારપાત્ર કરધ ઉદ્ધતી. ૩૭
 દશ પ્રકાર આરાધના કરધ, પાપ કર્યા વધો ઉચ્ચરધ;
 અરિહંત સિદ્ધ સાધુની સાખિ, કહઈ રાપ મન નિશ્ચય રાખિ. ૩૮
 પાપકર્મ સુર સાખિ કહી, આતમ સાખિ વૃષ નિહઈ સહી;
 એમ આયોતા પાતિમ જાય, બારવહી પરિ હસુઓ થાય. ૩૯
 લાજે અભિમાને નવિ કહે, જ્ઞાનમદે મનમાં સમ્ય રહે;
 આશોધ ન શકે તે ગુરકને, યોગતિનાં દુષ્ઠ હોસે તેહને. ૪૦
 મત્ર સાપવિષ જે નવિ કરે, ભવસત્ય મરણ દુષ્ઠ તેહથી સિરે;
 દુર્લાભ બોધી તે નર થાય, અનત સસારી કહધ જનરાય. ૪૧
 તેજુધકારણિ સમઘ્યમમ મરે, રખે કોમ નીઆણું કરે;
 મધ્યમદેવ જનાદિ જેહ, નવધ નીઆણું વારધ તેહ. ૪૨

હાલ.

કાયાવાડી કંરમી-એ દેશી રાગ મલ્હાર

નીઆણું નવ વારધ જે, મમ માગીસ રાગ;
 ઉમપણ મનિ વજિન, સહી વિષુસધ કાજ નીમ.-ની. ૪.

નારીપણું નવિ છોડ્યઈ, નરનો માગે અવતાર;
 કાંમ ધણે મમ વાંછજે, નહી તેહમાં સાર-ની. ૪૪
 કાંમ છા મમ કરો, કામનોદિ ત્યાંદિ;
 મૂરખપણું નવિ ધણિઈ, દારિદ્ર્ય ત્યાંદિ-ની. ૪૫
 નીઆણું નવ ઝે કલાં, પદિલાં ખર જોય;
 નરનારિ મનિ ધારતાં, સમકિત નવિ હોય-ની. ૪૬
 કાંમ ન હોઇ મન વાંછતાં, દેસ વિરતિ ન થાય;
 મૂરખપણું મનિ છાજતાં, ચારિત્ર પલાય-ની. ૪૭
 દરિદ્રપણું મનિ છાજતા, જીવ સુમતિ ન જાય;
 તેણુછારિણિ નપ તિહાં પસી, મન રાખઇ દાંદિ-ની. ૪૮
 નીઆણના જન કહઈ, જોજે ત્રિણિ પ્રકાર;
 રાગ દેપ મોહિં કરઈ, વાધઇ સંસાર; ૪૯
 મંગલતિ રાજે કયું, દૂષિ વિશ્વજીતિ
 મંડપિંગલ મોહિં કરઈ, સંસારિ ખુતિ-ની. ૫૦
 તેણુઈ કારણિ જનવર કહઈ, નીઆણાં અસાર;
 પ્રાર્થના વહી કીજઈ, તે ભાખી વહી ચ્યાર-ની. ૫૧
 દુખમાઆરાનો ખપ હજ્યો, ખપ કરમનો જાણી,
 સમાધિ ખરજી સુપરિ હજ્યો, સમકિત મનિ આણિ-ની. ૫૨

ઈંદ્ર ગુરુ સુર ત્રાયત્રયસંકે, તિહાં ન ઉપજઈ મોટા વંકે;
 પૂરવ ચઢદ ન આરઈ ઉદ્ધ, નવ પૂરવ જણતાં જીન વદઈ. ૫૫
 અમન્ય ઈંદ્ર ન ચાઈ વધી, દીક્ષા તસ નવિ દીઈ કેવલી;
 જીનશાસન વક્ષ ચક્ષિણી, અમન્યપ્ર તેહતણી મતિહણી. ૫૬
 લોકાંતિક સુર તે નવિ ચાપ, સુમકિતિવિણુજવઆલિ જાપ,
 પાત્ર સુસાર મિલક ક્રિમ તને, ચંરિત ન લીઈ શુદ્ધ ગુરુ કને ૫૭
 અંતિ સમાધિ મરણુ નવિ હોય, આરાધના વિણુ વિણુસઈ સોય
 પુજમાત્રાપુત્રે એ કહ્યું, મિં પણિસહી ગુરુવચને લહ્યું, ૫૮

ફક્કા.

સુહગુરુવચને મિં સુણ્યું, અમન્ય તણુઈ નહી એહ;
 ભવ્ય જીવ હલુઆ જીકો. આરાધના કરઈ તેહ, ૫૯

. અઉપધ.

ભવ્યજીવ હલુઓ તુપ આપ, આતમ નિહઈ લોપ પાપ;
 કસપ્રકાર આરાધના કરઈ, રોતો ગુરુચરણે સિર ધરઈ, ૫૦
 તુમ્હ સરિખો ગુરુ કિહા પાંખવો, તુમ્હ મુઝ પુણ્યે મોગજ હવો;
 તેં મુઝ મુકૃત દિખો જીવ, તે જણા માયે વહું સદિવ; ૫૧
 તું સરગિ જાતાં જ અલણુ, મેવકને નીકામે કુંજ;
 હેમ કહીઈ સાંભલિ નરપતિ, તુજને મુક્તજ અછે ગુરુજતી, ૫૨
 તુજને મેક્ષા સુલભ છે રામ, તુજથી વાધ્યો બહુ મહિમાય;
 સદાવક્ત્રજ તુજને જીનમતી, તું મુજને વિસરવો નથી, ૫૩
 સત્ત્વધર્મ મુક્તવચને કર્યો, આવકચેપ સાચો આદર્યો;
 સદા ભગત તું મારો કલો, તું સહી નરપતિ જોરણુ યયો, ૫૪
 અરયું વચન જૂપનિને કહી, રામચંદ્ર ચાપો મદમદી;
 રીખામણુ દીવી સુભ માટે, બાવચંદ્ર મમ દેજે પાટ, ૫૫

સીખદિઈ મુનિવરનઈ જસઈ,	વિપરીત વાત હુઈ જહાં તસઈ	
હેમતણુઈ માથઈ મણી જેહ,	યોગી એકઈ જાણી તેહ,	૬૬
સેવા બુધ્ધિ કરઈ તે જહુ,	આવરજ્યા ગુર મુનિવર સહુ;	
બહુપરિચો કરતો ઝવિ સાયે,	મણિ મસ્તગમણિ નાવેં હાયે,	૬૭
ધણા દિવસ એણીપરિજનય,	એક દિવસ તેણુઈ લલો ઉપાય;	
મુનિવર વંદિરી પાછા વસેં,	વેગિં જઈ યોગી તસ મિસેં,	૬૮
વિનય કરીને પૂછઈ આસ્યું,	કહો મુનિવર તુમ્હેવહિયું કસ્યું	
એમ કહી ઝાલીમાં કર ધર્યો,	લાડુ હાથઈ ફરસજ કર્યો,	૬૯
વિખ વરહ હુતું નખમાંહિ,	વેગઈ પસ્યું લાડુ જ્યાંહિં;	
તે લાડુ મુનિ લેઈ કરી,	પોશાસિં આળ્યો પરિવરી,	૭૦
આશોઈ વેગે ગામરી, મોહક,	ઝાલી આગસિ ધરી;	
ગુરવહિયો આપઈ શિખતણુઈ,	વિખલાડુ આળ્યો આપણુઈ.	૭૧
સેઈ આહાર ગુર ઉપા જસે,	ક્રયા ધૂમજી લાગિ તસેં;	
વેગિં તેડયો તિહાં હાંડીઓ,	કુણુધરથી આહારજ આણીઓ.	૭૨
એસો કહઈ સુંણી સ્વામી-સાર,	શ્રાવક ધરથી આંણ્યો આહાર;	
પણિએક વાઝઈ જોગી મિલ્યો,	લાડુ ફરસી પાછો વસ્યો.	૭૩
તવ મુનિવર કહઈ વીણુકી વાત,	એણુઈ યોગી મુઝ ધાતી ધાત;	
વિશ્વાસઘાત કર્યો મુઝ ધણે,	પારતપી એ પાતિક તણે.	૭૪
સી હત્યાનું મોહું પાપ,	જાત હત્યાનો બહુ સંતાપ;	
અહાહત્યા જેણુઈ મારી ગાય,	તે પાતિ મોહું કહીવાય.	૭૫
તેહ યકી એ પાનિમ સિરઈ,	પસુઆં પુરૂં નપુંસક કરઈ;	
તિહાં યકી મોટા પાતકી,	નગર દહઈ નરગેં નારકી.	૭૬
તેહથી જમિ મોહું પાત,	જે નર કરતા વિશ્વાસઘાત;	
ગતિ ચારિમાં તે નર જમઈ,	વિશ્વાસી જે થરને દમઈ.	૭૭

માયા વચન મુખિ બોલી કરી,	પરના પ્રાણુ લીધ જે હરી,	
અવધ યોનિ જઈ તે ઉપજઈ	મુગ્ધતે નારી સહી તેહને તજઈ.	૭૮
દુરગતિનારિતણે બજનાર,	ચોગી પાસિમ કરધં અપાર,	
વિશ્વામી વિખ દીધું સહી,	આકો આપો વિદ્યા રહી.	૭૯
ધીર સરિખો જે બગવંત,	સચનસરણિ બધઠા ગુણવંત,	
પાગીસ શુણ અતિશય ચોગીસ,	જોસાયે બાયા બગદીસ.	૮૦
મૃશણ સરિખો રાગ જેહ,	જરા કુમારિ માર્યો તેહ;	
અવધ બારી પદારથ એહ,	છંદિ ગણ્યો ન રવિ તેહ.	૮૧
મુનિ વિખ વાહુ સાતઈ ધાત,	ગોપધની દે મ કરો વાત,	
ચેવાને કહઈ કહુ છુ અમહો,	કહિણુ અમહાર રંગ્યો તુમહો.	૮૨
હેમ દેવાગત માર્ગ જસે,	ચપલણિએણિ માનકકરણ્યોતસે,	
દૂધપાત્ર ધરી મેવજ્યો,	તેહમા મણી પડસિ લેહજ્યો.	૮૩
દેહસીખામણુગુહઅણુસણુકરે	અરિહત નામ હદયમા ધરે,	
આરાધના કરતો ઝકિરાય,	પાપ ધૂષ વદી જનપાપ.	૮૪
લાખ ચોરાસી યોનિ જેહ,	બમતા પાતમ લાગ્યા જેહ,	
કોઇ જીવ ઉપર કીધી રીમ.	તામ ખમાવઈ નામી સીસ.	૮૫
પૃથવી પાણી તેહનાય	સાત સાત લાખ તે કહીનાય,	
પ્રત્યેક વનસ્પતી તુ જ્યે	દસ લક્ષ યોનિ નિહા પણિ દોય,	૮૬
ચક્રદેવાખ અનતકાય,	જીવ રિણાસ્યા તેણિ કાય,	
એછદિ તેછદિ જેહ,	નેરીંડી પણ મ્હીછી તેહ,	૮૭
દો દો લાખ યોનિ તેતણી,	આર ગાખ નારકીની ગણી,	
તિર્પંગ્યોનિ કહીઈ લક્ષગ્યા,	નિહા જીવ દંણા કષ હાર;	૮૮
ચક્રદેવાખ જઈ યોનિ માનવી.	નિહા વિરાધના સમઘી હવી,	
દેવ યોનિ કહી લક્ષગ્યાર,	બમતા વચર કર્યા કંઈવાર.	૮૯

વાખ ચોરાસી ચોની એ જોય, જમતા પાતંગ લાગા મોખ,
 છવ એકેદ્રી માર્યા બહુ, નિદી પાપ ખમાવુ મહુ ૧૦
 નાવિ કેરી જાતુ અબાય, તેહ તને કીધા મધ ધાવ,
 મદમન મે બખ્યા સદેન, એ શરીર અનતા જન ૬૧
 ગાજર મુથા સરણુ જોહ, ખાધા મખ્યા બાધ્યા તેહ
 છેધા અનતકાય બગીસ તે પાતિંગ છેડે જગદીસ ૬૨
 વની મિહણી મેછરી નામિ, ટાડા સખ મડોના નતિ,
 મેહરા પુરા ને અતમીઆ, જલોહણી પાતિંગ બહુ કીઆ ૬૩
 વધી હણ્યા તેડરી જન, માકડ કીડા રેતા રોવ
 દિગોપ ગિગોડા જૂઆ, છવ મધમજાને મધુ મુથા ૬૪
 છમન હુધમને ધીમેનિ, માગ જન હખ્યા ફરી ગેનિ,
 માર્યા મગોડા જૂ જોહ, મિત્રા દુકડ હોજો તેહ ૬૫
 છવ હણા ચોરિ દિવ પશુ, પ્રાણ મમાડ્યા વીછી તણા,
 જમરા જમરી માખી તીડ, ડસ મગાનિ કીધી પીડ. ૬૬
 ચાચણુ દીક કમાગી જોહ લણુતા પાનગ લાગા તેહ,
 સોય ખમાવુ જનવગ સાખિ, મન વચન કાયા ચિર મખી. ૬૭
 પચેદ્રી સરિ દીધા ધાપ, ગામ તુરમ મહિંગીગાય,
 પાનર વાવ સમના ઉંગિ, માર્યા અજચિતર કૃતિંગ ૬૮
 આણુઈનવિ પદિ નર બરિજોહ લાગા પાપ ખમાવુ તેહ,
 જાનદશન ચારિત્ર જોય, વિરાધના પ્રાધી તિદાં હોમ ૬૯
 પચમદાનત મિં હુચ્ચરી, વિગવના મિં તેહની કરી
 અથરા અતિચાર મુજજોહ, મિંધ સાખિ ખમાવુ તેહ ૧૦૦
 અથવા પાપોપગરણુ દેહ, હ વોસિંગનુ સપના નેહ,
 પર્મોપગરણુ દેહના થા, હ અગુમોહ અલી પી ગાહ ૧

સકલ જંતુ ખમાવું સહી,	તુમ્હે ખમાવો મુજ ગહગહી,	
મૈત્રી ભાવેં સુખ અનત,	વધર કરતા દુખ લહી જંત.	૨
જગ સધલાને વાણુ સુખી,	ત્રય મ થાયો જગમા દુખી,	
કર્મ ચક્રી મુકાયો સહી,	મુગતિ પામ્યો ગહગહી	૩
અગી ભાવના દહડહ ધરજં,	આર સરણુ મનમાહિં કરઈ;	
દમ્ભિં કારિં પ્રાણી જાણ,	ભવન પતિ મુગ મોગે આય,	૪
સવત એકાદશ પીસ્તાય,	મતિ શુદ્ધિ પુનમ સુનિશાય	
તેણી રાતી જનમ્યો મુનિ હેમ,	ધરિ રિ મંગલમાયા જેમ.	૫
મવત એકાદશ ચોપન જસેં,	હેમઘ દીક્ષા લીધી તમે,	
સંવત ઇઆર છાસાઘ કંચુ,	હેમ તણુછ સરિપદ થયુ.	૬
સવન દાદશ આગણુત્રીશ,	સુરમોહિ પોહોતો મુનિમગ,	
વરસ ચોરાસી આયુ મહી,	શીરતિ જોભા સમવી લહી.	૭
સુર લેતકે મુનિ આયો જમે,	જાગિ દહન કરઈ તપ તમે,	
ચઆ ચદન અગર સુ ધરી,	મુનિ કાયા સચકારિજ કરી.	૮
જરમ આસિકા લેતા ત્યાહિં,	જોહ પડી તન ધગતી માહિ,	
હેમ ખાડ પડયુ તસ નામ,	વા ય ત્રી ગુડના ગુણુ આમ.	૯

છઠ્ઠી

ગુણુ વાધ્યા શ્રીગુડ નણુ,	મફલ -થોં અવતાર,	
દયા રૂપ જન લેખ કરી	મીચો યુવર સહકાર.	૧૦
સગર સર્ગ પરાગતા,	ઉદન મગ મગ મોગ,	
મન્ગ કન્ગ મેડક રડયા,	ચકવી આસ ચક્રોગ.	૧૧
તપ રોગ તિહુ આસએ,	ગુરના ગુણુ સંભારિ,	
નિરહ વેદન માનઈ ધણુ,	દહડા જોય મજારિ.	૧૨

મત્રીશ્વર	પુરજન ગિલી,	પડિતને	પગધાન	
બૂપતિને	મમજીવતા,	દેખાડીજ	નિ ૧૦.	૧૩

હાલ

સિદ્ધ તણ્ડી પરિં એકમે-એ દેશી-ગમ જોડી

ફેઈ પ્રધાન પડિત મ્હજ જે, સુણી તુ કુંમરનરિક,
 જે અબૂઆવી આયમ્બો રે, ધન ધન તેહ દિધુદોરે.
 તૃપ મોહ વારીધ પાઠે નન લઈ નર કોગોરે,
 બૂપતિ અવધારિક-આપણી. ૧૪

સીતા સમરધી રામનેછ, ગોકુલ ગુણુરે ગોવિંદ.
 ઉમયા સમરધી યંત્રનેછ, ઇન્દ્રાણી જીમ ઇન્દ્ર-ન. ૨૧
 ચક્રી સમરધી સરનેછ, સન્નીને જેમ જીવ ચક્રોર
 માતા સમરધી જાવનધછ, યોગી મત્ર અધોર-ન ૨૨
 સારંગ સમરધી નાદનધછ, માનમ મરોવર હંસ,
 ધર સમરધી પરદેરીઆછ, ઉત્તમ જીમ નિજ વસ-ન. ૨૩
 રાજ સમરધી સેનનધછ, મેવક રામીરે નામ,
 નૃપ સમરધી મુનિ હેમનેછ, જીમ નિર્ધન નર દામ ૨૪

કુહા.

મોહ ધરઈ ગુર ઉપરિ, નિસદિન ગુર ગુણુ ગાય,
 હેમ હેમ જપતડા, રાયતણા દિન જાય. ૨૫

હાલ.

ઉવાતાનો રાગ ધન્વાશ્રી

શ્રી ગુર વચન આરાધઈ ભાવ બતો તસ વાધઈ,
 હુઓ અતિહિ સ્વરાગી, ધર્મ વિગયઈ મતિ જાગી ૨૬
 જ્ઞાન બણઈ કરઈ કીયા, અતર ઉપસમ બરીયા,
 નિશ્વસ મન નૃપ આખઈ, પવિત્ર પાત્રને પોખઈ ૨૭
 હુઓ સમય રિચેડી, વિસ્ય તણી મતિ છેદી,
 ડેઈ સંસાર વેલી, તૂળ્યા કાઠઈ ઠેલી. ૨૮
 ગાયસ નહી નૃપ જગમઈ, ધર્મ કરઈ મન રગઈ,
 મરણ્ય તણો ભય જાગી, સુણતો જીનવર વાણી ૨૯
 નિગ્ર ન કરઈ મનનઈ રગઈ, લય તસુ મુગતિસુ લાગઈ,
 સંગતિ માધુની કંગો, સાત જેત ઉદ્ધરતો. ૩૦

હવ મમ્ય નઈ ઉગારે મૃદા સ્વન મુખિ વારે
 મૂર્છા નહી ધુન કેરી, હંદી બાધ્યા એ ઘેરી ૩૧
 અનિત્યપણ્ય ચિત્ત રાખઈ સમાર છાડવો બાખઈ
 વચર વિરોધ સમાનઈ, ધન શુભ ચાનકિં સારઈ ૩૨

કેતા મીતિં ભૂમિં રલા, કેના મુગા મરણ; ૪૨
 કેતા ને વિધર વદ્ય, કહે તિહાં કોહનું સરણ. ૪૨
 કેતા વાધ મુખે પડવા, કેતા સિરિ કૂલીકાટ; ૪૩
 કેના નર સુતા રવા, સ્યું ગાંધી પુણ્ય પોદ. ૪૩
 કેતા નર સૂકી મૂઆ, કેતા સૂલી સરોગ; ૪૪
 કેતા ગજદત્તે મૂઆ, તિહાં કિંહા સાધન યોગ. ૪૪
 કેતા નર દેવે હસ્તા, તાદે ગવા પ્રાણ; ૪૫
 કેતા નર બહિરા મરણ, મુથવું કિહાં વખાણ. ૪૫
 અનેક મરણ એહવા અછે, એતો આતમ સામિં; ૪૬
 તેણે કારણે અવસર લહી, પુણ્ય કરો નિજ દાધિં. ૪૬
 તતુ ધન ધાવન બલ હતાં, એતણહારા એત. ૪૭
 નહિ કરિ રાવણુની પરધે, પચાતાપ રણ એત. ૪૭

કવિત.

નમિ બધી બાહિ મર્યો, ગ્રહીત્ય પાતાસ લોકથી; ૪૮
 નમિં મીયનિ કાલિઅ, શ્રોક છુટત સ્યો કથિં, ૪૮
 ગરી કશકે નહુ દર્યો, સુરથીત તાપ ન વાર્યો; ૪૯
 મણે રાવણુ નમઈ, મેસ સિર બાર હતાર્યો. ૪૯
 રણુમિ પડ્યો રાવણુ કહધ, વ્યવસકતિ સચૂ અબહીકીન, ૫૦
 પરતાપ વડવી પરપચી નર. પડિ દાઉ સુકડે મતિ. ૫૦

દ્વિહા.

પડઇ દાઉ ચૂકઇ નહી, સપુરપ કુમર નરિદ; ૫૧
 પુન્ય કાળ કરતો સદા, હમઝા હેમ સરિદ. ૫૧

ચરિત્ર.

શ્રીગુરનામ જપતો રાય, લોકવ્યવહાર રાખઈ તસ શય; ૫૨
 પ્રતાપક્ષત્તે તેડ્યો તેણીવાર, દેવારાજ તસ કર્યો વિચાર. ૫૨

પૂરવ આયુર્કર્મ ભોગનર,	આબવ પુણ્ય ન,	જાય,	
ખંધક મુનિ સન્નિ મૂઓ,	મગતિ પૂરિમા પૂરા	જાય,	૬૨
પ્રદેરી દુરિધે મૂઓ,	પામ્યો સુરગતિ સાર,		
ખામ મૂરિ શિષ્ય પવસઈ,	ધુગ તે અનતાર		૬૩
પાપિં ગનિ માડી હવી,	કીધુ પુણ્ય ન	જાય,	
રાણુ શ્રમ નરગે જઈ,	આગમિ અરિહા થાય		૬૪
પુણ્યે પુણ્યાદ્યો હનો,	જગિ અતુનિ બધરાય,		
પાપકમ તેણુ ભોગચું,	કામ કુનડ થાન		૬૫
મરણુ તણી ગહન છઠ,	ભાવઈ સાર અસાર,		
જો ઉત્તમ હજૂઆ ભવિ,	ચિંતા નહી લગાર		૬૬
અધમ અમન્ય ઉચો ચઢ્યો,	શ્રમ શ્રમમંદર કામ,		
ઉડી ઉકરો જઈ,	લેસઈ મનનો ભોગ		૬૭
ઉત્તમ નર જગમા જિહા,	જો તસ મરણુ અસાર		
જો શ્રવ ગતિ મારી સહઈ,	ચિંતા મ કરી લગાર.		૬૮
શ્રમ ભૂયો સુક પંખીઓ,	પામ્યો આમ અમાર,		
ફલ આખી આરો પમઈ,	સોય લહઈ મહાર,		૬૯
કુમરનરિંદ શુક સારિખો,	તેડુ લલા રિત ભાર		
મરણુ લહી વ્યંતર થયો,	પિય એક અનતાર.		૭૦

અહિંચ

એકઅનતારનરપતિ(નિ)કલો,	ત્રિણિવર્ગ સાર્ધીને ગયો,	
ધર્મ અર્થ નમ્ર ત્રિજો કામ,	એ માંથી રૂપ રાખુ નામ,	૭૧
ત્રિસવરસ ઉપરિ અર્ધમાસ,	ત્રિહારિ દિનનૃપ રવીલવિવાસ,	
સવત બારને ત્રીસઈ રાય,	કુમા-પાન વ્યતરમા જાય	૭૨

નૃપ દિવંગત દુઝો જસિં, 'અજયપાત્ર નૃપ બેડો તસિં;
 કુમારપાલ પરિં સજ્જો-દેવ. તેણે' અનરથ વણી કર્યાં અનેક.
 પાડ્યાં દેવજી ભાંજ્યા જિંબ, ટાલ્યાં પૌષ્પશાસ્ત્ર યંભ;
 પુણ્ય ચાંક નરપતિનાં જેહ, અજયપાલિ પડાગ્યા તેહ.
 બહુ પ્રસાદ પડાગ્યા જસિં, તારંગ્ય બણી આદ્યા તસિં;
 તવ પાટણુ વ્યવહારી જેહ, મક્ષી વિચાર કરઈ નર તેહ.
 વણિગ કટક ચડ્યાં ફેરવઈ. વણિગ ધનનો મદ જીરવઈ
 વણિગ બધે ચકી છોડવે, વણિગ દરિદ્રપણું નિગમંઈ.
 વણિગ કરમ સકળની સાર, વણિગ કર ઉગાવણુ દાર;
 વણિગ દયાવંત જાણીઆ, દુર્ભિક્ષ ઉતારઈ વાંછીઆ.
 અજ મહિષ ગવરી સાંઢીઆ, મારતાં છોડે વાંછીઆ;
 દાસઈ અકર અને અન્યાય, સોય કરમ જે ન કરમ રાય.

હસ કુનિ પ્રગમ્યો કાગડો,	પડિતનેં કૂવિ નરખ જડો,	
ઉચ્ચસેન કુચેં કસકુમાર,	કુવની કીરતિ ખડલુહાર.	૮૫
અણિકનો સુત કોણીરાય,	જેણે પિતામિત્ર દીનો ધાય,	
કૃષ્ણ કુસે પાનક દીકરો,	પાપી સોય અમચ્ચ નર ખરો.	૮૬
બાગેં હુઓ સુરપ્રીયકુમાર,	તેણુઈ પિતા માર્યો નિરધાર,	
અવમ જીન સ્યું લીજઈનામ,	જેણુઈ કીસા પાતમના કામ.	૮૭
અન્યપાન એ તેહની જોડિ,	કુવ કીરતિમા આણુઈ ખોડિ	
કુમારપાનતુ ખોયુ નામ,	હાથઈ વધન કરતો આમ.	૮૮
અસ્યું વિમાસઘ વણિગજસિ,	એક બનહારી બોદ્યો તસિ,	
આ નગરિએક મણુઓ વસઈ,	કાષ્ઠક મુદ્ધિ નહી તેહમા હસઈ.	૮૯
લક્ક નર તેડો તિહા સહી,	પુછી વાત બોદ્યો મંદગલી,	
સ્વામી વૃપનઈ ગિહા દીહિ,	પિથુ ડુ મોહ માગુ ધન વીહિ.	૯૦
વાણિગ કહધ તુ માગિ જોહ,	મોહ માગુ ધન આપુ તેહ	
પિથુ તુ રાયતણુધ જઘનારધ,	જીનમદિર પડના ઉગાગિ	૯૧
સુણીવચન નર ચાદ્યો જમિ,	માથઈ એગ વીરો તમિ,	
વેપ બનાઓ રાજ તણો,	અતિ આડમર મીધો ધણો.	૯૨
રચનામોહોન કર્યા નિહા મહુ,	લક્ષ પુત્રિં પાડના સહુ,	
તવ મણુઓખીઓતિહા ધણુ,	કલ બોદ્યું સુત તર્જિઆપણુ.	૯૩
જો રચના નિજ તાને કરી,	તે તુ સુન પાડશે જી કડી	
તુમ ઉદરો પાપી કુણુ હોય,	એકવીસ કુનતુ નામજ ખોય.	૯૪
જો જનમ્યા સુત રૂઝ કાગિ,	ને આચ્ચ વધરીને ગમિ,	
આપ કુવિ લગનઈ તાન,	વિગ વિગ એ તુ મ્હારા જાન.	૯૫

દહા

બનયા તે પરમાણુ જે ગામ જમિ જાણીઈ,
 કુનના વિગળજુહાગ રે તે - પાત્રી અભયા ભક્ષા ૮૬
 જેણે ન કીધી સાર રે છનતા જનની તણી,
 પિતા ન પૂજ્યા પાપ ને ઉવરિ વલો ઘાસુઓ ૮૭

દહા.

કર્યુ કરમ રસુત વાપડે કર્યુ કરજન પિતાન,
 કરમિ સાતજ ની મડઈ સુણુજા સકલ સમાપ ૮૮
 દત, કત, કમિની, પશુ સેવક, સિધ્ધ વન આડ
 લહક કદમ, સુત સાતમે, કરમિ એની માડ ૮૯
 કરમ નહી જસ પાધર, મહીપરિ માનઈ પુત્ર
 પ્રપયધ સુત સુદર બેગ, પ્રપયે રહમ ઘરસન ૧૦૦

હંસ કાગને પાસિં ગયો, મરણુ લલો નઈ મંજણુ થયો;
 નદી સંગતિ તરુઆર જે રલા, સોય મમૂલા કેતા ગયા. ૬
 અસતી સંગ કરઈ કુંતાર, તેદના પ્રાંણુ ગયા નિરધાર,
 મુજ સરિખો રાજા જેદ, દાસી સાધિ દુખ પાંખો તેદ. ૭
 એ સંગતિનાં મુખી દ્રષ્ટાંન, નિચ સંગઈ વિજયસાધ નર સંત;
 ચડ સંગતિ ઉચો થાય, સુણિ દ્રષ્ટાંત તું મુજ પિતાય. ૮

કવિત.

મંગતિ વિશેષે સૂત્ર, પુષ્પ પરિ હરિસિરે ચઢીઓ;
 ત્રાંજુ સંગતિ વિશેષ, કનક ધાટમાં ઘડીઓ.
 નગરનદી વાહોવીયા જાય, ગંગામાં મિલીઓ.
 ચદન જમલા જલ, સોય ચુકદિં ચઈ ફલીઓ,
 ધન્યવય લલો મુવરા સિરિં, ધરિ અદિ ગણિં ધાવિયો.
 ઝપમ કલિ રામ સંગતિ, લંકે બિભિષણુ મિલિયો. ૯

ફલો.

લંકે બિભિષણુને દીઓ, જો હુઈ સંગતિ સાર;
 કુસંગ પડ્યા નર જે વસી, તે નર થયા ખુઆર. ૧૦
 મુજ સંગતિ હુઈ રાયની, વસતા આણુઈ ગોમિં,
 તેણુઈ તુજ મંદીર પાડીઓ, તું ખીજઈ કુણુ કોમિં. ૧૧
 જેણુઈ પાલી પોટો કીઓ, પરણાવ્યો બહુ નારિ;
 કુમારપાલ બત્રીજડો; તેહને કા નરિ વારિ, ૧૨
 લંકે કલક સુણિ પુત્ર તું, મજ કિંમ જાણું કાંનિં;
 સાયર વનની નરપતી, એ નહી કોહોને માંની. ૧૩
 જગિ સવલો વસિ એહનિં, એ વાપાં નરિ જાય;
 ચંદ સુરને નરપતી, સહજઈ નીચા યાય. ૧૪

એકમા બાલ પ્રાક્રમ બનુ એહનુ નિરમ નાન,
 હુ સુ વાર એહને, એ મુજ પિતા સમાન ૧૫
 એ ગીખ્યા સદુનિ દોઈ, એ પરમેશ્વર કામિ
 નિશુવનપાન કુનિ ઉપનો, સોનિ ન લાગા સ્યામ ૧૬
 કરજી બીમ આગઈ હવા તેજુઈ કીઆ ઉત્તમ કામ,
 અજયપાલ કરસિ તસુ, હમ રહસ્ય નિજ નામ ૧૭
 એજુઈ વચનઈનપ હરખીઓ, બોઈના તામ સુગનજી
 પુષ્પદામ મુજ પાડવા પરમ પુરાની આજી ૧૮

અઉપધ

પરમ પુરુષના હમીઆ પાવ, શ્રીજનમવન ન પાડાઈ રાન
 રામચંદ્ર આચાર્ય જેહ, અજયપાન નૃપ તેહ તેહ ૧૯
 વિનય કરી રાગ મોનીઓ, બાન્યનિ પદરી દીઓ,
 રામચંદ્ર કહધ સુણી પુરુષણી, નથી આગા નિજ ગુણતણી ૨૦
 રાય કહધ સાજનરે ચલી વચનતોપ મ કરે મહીપતિ
 એળીવાતહ નહી છુઝને શ્રેય જાતો દુખ પામીસ છ દેહ ૨૧
 મુનિવરકહધ સુણી પ્રથનીરાય ગુરુ વચન ન શેષુ જાન
 સીખ દેહ ગુરુ સરગઈ જાય, બાન્યદ્રને પંચી કેહીપરિ ધાય ૨૨
 દસમ દુખાવસન છુ તપકરઈ, શુદ્ધ શીવ મનમાદિ ધરઈ,
 ગુરુ વચનન માનધ જોય અનત સસારી તે નર હોય ૨૩
 કુનવાનુઓ મુનિવર જેહ, ગુરુ વચન ન માનઈ નેહ
 માનવ્રષ્ટ થોડઈ નિ ચયો મરી સોય દુરગતિમાદિ ગયો ૨૪
 વીરતજો શિષ્ય જેહ જમાન ગુરુ વચન કરઈ ત્રિસરાન
 બહુ સસારમિ નર સોય ગુરુ વચન ન લોપો કાય ૨૫

સદસમક્ષ ગુરુ સાદામો થયો, નર્મ થયો મન માંડી રહ્યો; .
 નિન્દવતાંમ તેદનું પશ્ચિ થયું, જો મુરવ્યન તેણુમ નવિ સદ્યું. ૨૬
 ત્રણ રાસીઓ મુનિવર નેહ, ગુરુશોધી પાપી કહું તેહ; .
 સોય ચરિત્ર સંભાર આજ, વચ ન લોપું હું મહારાજ. ૨૭
 અન્યપાલ કહયોમોમે મધણું, કાંદાપણિ મુનિમુકો આપણું;
 બાકચંદ્રનઈ આપો પાર, અનર્થ ઉપાઓ સ્થા મા. ૨૮
 રામચંદ્ર કહઈ સાંભણિરે જૂપ, દેખતાં કિમ જાપાવું કુપ;
 ગુરુ લોપી સુનું સાધુ કાજ, ધણુ ન બોલીસ તુ મહારાજ. ૨૯
 અન્યપાલ તવ કોપજ કરી, સોહસિદ્ધા તિહા ઉડુની કરી;
 રાપ કહઈ મુનિ માહમુ હુઓ, ઘોપવ કે સિદ્ધા ઉપરિ સુઓ. ૩૦
 રામચંદ્ર કહઈમુણિ મહારાજ, વચન ન લોપું ગુરુનું આજ;
 મરતાં મુને નવિઆવઈ લાજ, ગુરુશોધી મું સાધુ કાજ. ૩૧
 અનંતમરણુઆગઈપણિ કર્યા, તેણુમ મુઝકાજ કસાં નવિસયાં;
 એકમરણુ ગુરુકામિં હુ કશં, જિમ જનમ મરણુ નિસ્તરં. ૩૨
 આગે તે નર સિવપુરી મહ્યા, કારણુપણે નર જે નવિ ચહ્યા,
 વીર મરિખા જીવજ નેહ, આજ સંભાર અરિહત નેહ. ૩૩

હાલ.

રાગ-ધવલ ધન્યાસી-રાગ ગોડી

બહુપરિસો	સખયો,	વર્દમાન	જીનધારો;
જસ અવણે	ખીલા,	ચરણે	રાધી ખીરો. ૩૪
ખંધક સરિના	શિષ્ય,	પચસલા	મુનિ નેહ;
ધાણઈ પણિ	ગીલ્યા,	મન નવિ	ઝેલ્યા તેહ. ૩૫
મુનિવર નિત્ય	વદો,	ગિરઓ	ગજ સુંકમાયો,
સિર અગિન	ધરતા,	જે નવિ	કોઓ બાલ. ૩

વની	પુન	ચિનાતી,	કાડી	તાસ	સરીસે,	
ચઠી	દીસ	લમઝે,	વવી ક્રોધે	ન ચઢ્યો	ધીસે	૩૭
વાધર	પિણ	વિગ્ધુ,	મુનિ	મેતારજ	સીસો,	
તોહિ	પિણ	નાની,	દુર્ગન	ઉપરિ	સીસો	૩૮
જખ્ખીજસ	ધરિ	ધરણી,	અતિ	લુખ્યો	નિકરાણો,	
તેણધ	મુણિ	બખીઓ,	ફેમર	અવતી	બાધે	૩૯

ઠાણ

ગીતમ	ચુષ્ણ	જડાર	રે,	સંજુતિ	મુનિ	નમુ;	
				યશોભદ્ર	જગિ	જાણીધ	એ. ૪૮
શામ્ય	પ્રંદુમ્ન	મુત	કૃષ્ણ	રે,	દેવ	મુનિ	નમુ;
				પાંડવ	પાંચ	પરિસા	ખમદ એ. ૪૯
ભાવ	દેવ	ભવ	દેવ	રે,	મુનિવર	થાવચ્ચો,	
				મિરીઓ	મુત	સકડાલનો	એ. ૫૦
ગજ	રિપી	પૂંડરીક	રે,	કુમર	તે	કમવનો,	
				સ્મરાણુ	ભદ્ર	દિનકર	સમો એ. ૫૧
અધિષ્ઠા	આપાદભૂત	રે,		આદ્રકુમાર		વડો,	
				નદી	જેણુ	મુનિવર	નમુ એ. ૫૨
કુલાધ	જગિ	સિંહ	રે,	પરિસહર્ષ	નવિ	ચક્ષો,	
				કુમર	અનાથી	અતિ	ભયો એ. ૫૩
શુભો	સત્ય	મુનિ	દેવ	રે,	નારદ	જગિ	નમુ;
				પૂંડરીક	પંચ	કોઠિસ્થુ	એ. ૫૪

૬૬૧.

એમ	મુનિવર	આગે	હુઆ,	હું	પણિ	તેહનો	ખાવ,	
યોહ	શિયા	મેં	આ	ગળી,	જો	કોપ્યો	ભૂપાવ.	૫૫
મરણુ	તણો	જગિ	કવણુ	ભય,	જેણી	વાટિ	જગ	જાય,
મન	મેં	મુનિ	સંબધુ,	તેણુ	કારણે	ડોપાય.		૫૬
દાન	મુપાત્રહ	જેણે	દીધ,	સિરિ	વડી	જનવર	આંખુ;	
અહા	જીવમ	તિહા	તસ	ખુસી,	મરમ	તો	તાસ	કલ્યાણુ. ૫૭
પરખંડ	કરો	રાજીઓ,	જો	પણિ	સુર	અવતાર;		
જે	જનમ્યા	તે	જગ	સ્વય,	કો	ચિર	નહી	નિરધાર. ૫૮
નાંહનો	મોટો	નરખી,	અગરપુરીનો			રાય;		
રામચંદ્ર	મુનિ	ઈમ	કહયે,	જે	જનમ્યા	તે	જાય.	૫૯

તેજે કારણે વૃષ સુર તરુ, વચન કડ નહિ લોપ,
મરણ ભાગે બીડ તહી ને જીવિતિ પુત્ર એપ ૬૦

ચરિત્ર

કોપ લલો નરપતીનો જસે, રાત્રિદ્ર આરાધ્ય તસે,
અમત આમણા કરતો આપ, પચ સાખિ આનોયા પાપ ૬૧
લાખ ચૈગસી ગોનિ જેહ અમતા ખાતમ લાગા તેડ
ગાંધી છત પરિ પ્રાપ્તી રીસ તાસ ખમાવુ નામી શીસ ૬૨
પૃથવી પાણી તેડ વાજ વનસ્પતી છરી ત્રમકાય
મુક્ત બાદર દુષ્ટિઆ જત તે પાતક હેદે બગરત. ૬૩
પચ મહાવત અગિ ધરી વિરાધના બરિ અમતા કરી
પચ સુમતિ નથુ સુપતિ મોડિ મિઠા દુષ્ટ દેહ કરજોડિ. ૬૪
છલ લોપ રાજતણી વાળાય પરજોડિ સુર પદવી ચાપ,
વિત મરણ નીઆણુ જેદ મિચ્છા દુકક બાણુ તેહ ૬૫
વાળયા ભોગ પચેદી તથા અગિ અતિચાર સાગ્ર ધણુ
આતમ સાખિ આનોય કરી વચર બાવ વૃષસુ પરિહરી ૬૬
આર શરણ મનમાદિ ધરી મના હૃદ પરિ નહિ સુતો દુરિ
ધાસ તરુ પરિ દાધો તેદ દેવજન મુનિ દુષ્ટો તેદ ૬૭
મુનિ વિડબણુ દુષ્ટ જમે, માલચદ બગણો તમે
અનપાલ નિદાણો બદુ કિટ કિટ પુરજન કરતા મદુ ૬૮
આતક કાંત્રી ચોથી ગાય કોતા પાતિમ મોગ કહીરય
એદથી પાપ સિગમણિ મિરે જે પાપી મુનિ હતા કડે ૬૯
મુનિવરમા જે વર રધાન જે આચાર્ય નિમલ નાન
જેની દત્તનો કરનાર કરઈ ઇવ ધણો સસાર ૭૦
મડ હડ અમર બમ સાપ આમ મેનિ જમ પ્રમદમઆપ
ના મધ તિહા ચાઈ દુષ્ટી પાપી ઇવ કીહા મોહી મુખી ૭૧

એકસોમત્ર પાપીમાં સિરિ,	મય - સુકુમાલની દત્તા કરધ;	
અમવ્ય જીવ દઈ કડિ ઘાય,	મારી મોલ ઉદાધ રાય.	૭૨
કવણુ હરયઈ તે નરપતિ દાવ,	જેણું ઉતારી ખધક ખાલ;	
અધમ જીવ જગમાંહિં મોનાર,	મેતારયનો મારણુ દાર.	૭૩
પાપી ઉદાધનો પ્રધાન,	સ્વામીસ્યું કીધું વિગાન,	
વિખ દેતાં પાતગ દવું મોટ,	રિતિ પાટણિં પડયો ધૂત કોટ.	૭૪
અધમ નાગત્રી આભાળી,	પરતિગ પાપ કરધ પાપળી;	
વિખ તુંખ ને દીઈ અમાર,	માર્ગો ધર્મરચિ અણુગાર.	૭૫
પાપી પાવક પ્રેરોદિન જેલ,	અમવ્ય જીવ ક્ષીધ તેલ;	
પિલિં પંચમહિં મુનિવર સોય,	ખધક સરિના સિધ્ય તે હોય.	૭૬
મુનિ હત્યાના એ કરનાર,	એદના પાપ તણો નહી પાર;	
પાપી અન્યપાપ નરનાથ,	ગઢ નાયકની કરતો ધાન.	૭૭
ચોડુ પુણ્ય ને મોહુ પાપ,	નરગદ્દલ પામે નર આપ,	
મુનિ હણ્યાતુ પાતગ જેલ,	પ્રત્યક્ષ ફલ તપ પાંચો તેલ.	૭૮
ન કયું પાટણુ કેઈ રાજ,	લેકમાંહિં ગધ તસ લાજ;	
નગનારી તપ ઉપરિખાગ,	અન્યપાપ સિરિ સહી ધીકાર.	૭૯
બાવચદ્ર દકાણો ખરો,	જીમ કિડાયોકલિં કુતિરો;	
ગંકાણો લાજયો મનમાહેં,	તપ ઉપરિ ખેદાણો ત્પાલિં.	૮૦
પા ૧ તપ સ્યું કીધુ કાજ,	એમ્વીસ પાટની ખોધ લાજ;	
શ્યામતિલાક નિજ બાલિં દવું,	મિં પણુ કલક લથુ અમિનતું.	૮૧
ખેહુ તણા ઉતરીઆ નીર,	શોભા નારી ખેહુ ગંગી,	
ખેહુ કલંકી મૂરખ મંદ,	જીમસાચર નર્મ ખેગે ચદ.	૮૨

દ્રહી.

સાપર - સદેશો મોકલિ, ચંદ પુત્ર જુહાર;
ચંદયા કલંક ન ઉતરઈ, પુત્ર ખંપણુ મુક ખાર. ૮૩

ચરિત્ર.

કલકેવલ દુઆ બેઠું જસિં. બાલગદ્ર મનિ ખીજ્યો તસિં;
 સુપરિ કીધી બહુ સુર સેવ, આગ્યો સર્વાનુભૂતિ દેવ. ૮૪
 બાલચંદ્ર બોલ્યો તસકારિ, હમતિમ જમ જૂપતિને ખારિ;
 સુર રંજ્યો કહઈ કરસ્યું કામ, ટાણું અજયપાલનો કામ. ૮૫
 એથિં અવસરેપાઠણનો રાય, ચઢી વુરંમમ બાહિર જાય,
 વડઅરુઅરતસિઆખોજસિં, સુર વાહ્યાં પછડો તસિં. ૮૬
 અજયપાલ ભૂમિં નાખીઓ, ચરણેં તિલ્લાં ચાંપી રાખીઓ;
 અકલાણો નેં ગયા પરાંણ, દેવિં રાખી મુનિવર આંણ. ૮૭

ફહા.

મુનિ વચને તપ મારીઓ, સહી પાખો પરલોક;
 થોડા દિવસને કારણેં, પાપ ક્યું તપ ફોક. ૮૮
 ઋષભ કહઈ નર લોભીઓ, કરત્ય પાપ જન્મસ;
 રામા રામા ધન ધન કરતાં ગમાડઈ કાસ. ૮૯
 મમતા માયા કારિખી, ફોકટ ધધે કરેસ;
 જો ઋદ્ધિ મેલિ આતધણી, અંતિ તોફ મરેસ. ૯૦
 ઋષભ કહે નર કેટલા, ન કરઈ તત્વ વિચાર;
 થોડા દિવસને કારણેં, સિર સિઈ સઅસો ખાર. ૯૧
 લોભેં જગદ વિગોઈઓ, લોભ ન છડ્યો જાય;
 લોભમ ભરત બાહુબલી, દીઈ સિરતાકી ધાય. ૯૨
 લોભમ જગ અધો બયો, મતિં ગયો વિવેક;
 કોપ કરી તપ ગાલીઓ, કુખ મહમ જાંતુ અનોક. ૯૩
 કોપ છડ્યો નિદ્રા ગદુ. આહર તણો નદી પાર;
 ભોગઈ તપતિ ન પાંગતો, તપુ ફર મનિ નિરધાર. ૯૪

સંયમ પાલઈ સિદ્ધ નમિં,	શીલ ન ખંડ્ય રેખ;	
તોહિ મુગતિ તસ વેગલી,	જો ઘટિ રાગ નેં દેવ.	૯૫
જો હિત વંછ્ય આતમા,	તો મુખિ મધુરં બાખ;	
મધ્યમ કહે જમિં જીવડા,	તે(ને)હસ્થ : મિત્રી રાખિ.	૯૬
પરનિંદા નર પરિહરો,	સ્તુતિ નવિ કીજ્ય આપ;	
એણીપરિં આતમ નિરમલો,	અંગ ન કામઈ પાપ,	૯૭
કવિ કહઈ પાપ ન કીજ્યઈ,	પાપિં મુખ્ય ન હોય;	
પાપિં, નગર દ્વારાવતી,	બહુ દુખ પામી જોય.	૯૮
ધર્મીને ધર્મ જ ગમઈ,	પાપી ગમ્ય મુ પાપ;	
ધર્મી પરભવિ દેવતા,	પાપી પરભવ સાપ.	૯૯
અતિ પાપિં દુખ પામિયો,	અજોપાળ નરનાથ;	
બાલચંદ્ર દુખીયો થયો,	જો નહી ગુરનો હાથ.	૧૦૦
ગુર સાહમો નર જો થયો,	તે નર મુખી ન આપ;	
નિજ પતિ મહિમા નીગમી,	વહિયો દુરગતિ જાણ.	૧
હેમચરિ સાહમો થયો,	બાલચંદ્ર મુનિ જોહ;	
આ ભવિ મુખ્ય ન પામીયો,	પરભવિ દુખીયો તેહ.	૨
એહ ચરિત્ર હેષડઈ મરી,	મુકો પાતિગ વાત;	
રાખો ન્યાય અન્યાય તજો,	વાવરી જામલો હાથ.	૩

ચરિત્ર.

જે ધન દીધું જામણુ હાથે,	અતમાસિ તે આર્થિ સાથિ;	
પાવધન પસાઈ કરી,	ભવમચુદ્ર ગયા નર તરિ,	૪
જીવતણી જે રક્ષા કર્ય,	મૃયા વચન મુખિ નવિ હયરિ;	
પરધન કરી ન કર્ય આશ,	તે નર પામે સુખ નિવાસ.	૫
પર રમણીયા રહે વેગલો,	કોપ માન મેહલો આમલો;	
માયા મોહની અને મિથ્યાન,	પરિહરિ પાપ કર્મની વાત.	૬
સુણીછ શ્રી ગુરુનું બાખ્યાન,	જન પૂજ પરિ ચોખ્ખું ધ્યાન;	
તપગપ કિરીયાં કષ્ટ નિવાન,	તે નર પામ્ય નવય નિવાન.	૭

ફહા.

નવનિંધિ પામી તે નરા, બોલ ધરિ મનિ સોલ;
 દાન શીલ તપ ભાવના, દયામયુર કસોલ્લ. ૮
 પર ઉપગારી વચન સાર, ભવન બિંબ પૂજાય;
 યાત્રા પાત્ર સુ ભાક્ષા, ગ્રાણી નિર્મલ થાય. ૯
 વીર વચન અરિહંત, શુભ વ્યવહાર શુદ્ધ વરીય;
 ઉપસમ અંગાઠ આણુતાં, પામ્યા સુખ અનેક. ૧૦

સાર વચન મુખિ બોલતાંછ, મુખિયો જૂજ ખસસેડી;
 સુર રંછ સોની તણીછ, ગુણે કરી તસ બેટી-સોં ૧૯
 છનપાસાઢ કરાવીઆછ, કીધાં છનવર બિચ્ચ;
 વપ સંપ્રતિ મુખ પામિયોછ, રહ્યા જમ કીરતિ થંભ-સોં ૨૦
 શ્રીમુપાસ છનવર તણી, સીતા કરધ પ્રતિમાય,
 અમર વિમાને તે ગઇછ, સુર જોહના ગુણ ગામ-સોં ૨૧
 છન ; પૂજતા પામિયોછ, મુમતિપૂરીના વાસ,
 નાગકેતુ નરનર્ધ નમુછ, હુ તસ પગલે ઘસ-સોં ૨૨
 તીર્થયાત્રા કરતાંછ, ચક્રી ભરત હંભાસ;
 જોહની કીર્તિ જગિ રહીછ, પામ્યા મુખ નિવાસ-સોં ૨૩
 તીર્થ યાત્રા ચિત બાવતાછ, પામ્યો કેવલસાન;
 ધર્મચંદ નર નિરખતાછ, લહીધ નવય નિધાન-સોં ૨૪
 પીર વચન નામિ સધિછ, આણી સમતારે સાર;
 કીડી ફાંચો નવિ ચંચોછ, પામ્યો સુર અવતાર-સોં ૨૫
 શ્રીછનના ગુણ ગાવનાંછ, મુખીયો રાવણ રાય,
 લંકા ગઢનો રાજ્યોછ, પરમવિ અરિહા થાય-સોં ૨૬
 વ્યવહાર શુદ્ધિ નીત પાલતાંછ, મુખ પામ્યો છનદાસ;
 રોવન કલ સહજ લહિંછ, તરકર મોય નિરાય-સોં ૨૭

ફક્કા.

સોલ બોલ અંગિ ધરો, ૨ મુઝી પર નિંદાય;
 નિદા આપ કરંતડા, છવ મુખીયો સહી થાય, ૨૮
 ખંધિ ચક્રી ગુરૂ મારતો, ચેલો ચતુરસભાજી,
 નિદા આપ કરંતડા, પામ્યો કેવલસાન. ૨૯
 પૂર્વ પુરપ લક્ષ્મી ધરો, ટંગો મન મદ આડ,
 દિનપણ્ય નર પામિંધ, લહીધ દુરમતિ વાટ. ૩૦

કાલ.

પ્રભુમી તુ મ સીમધરુણ ઓ દેશી

- જાતિ મર્દ કરિ વામજોત, કાઢ્યો કટક જ્યાહિ,
 દારી ઉદરિ ઉપજોત, અગિ , કુપક ત્યાહિ
 માન રહિત નર ને થયાજ સુહો નર મુખે મનિ મદ આહ,
 તે પામ્યા સિવવા મુઠ આકણી ૩૧
- લાભ તથો મદ ને પ્રદણ, ગા ભરિ પરભરિ હિયુ
 ભયુગ્ધ મુનિનિ જુઓજ, પામ્યો દુખ નિગવાણ-મુઠ ૩૨
- મરીચિ મુત વાની નણોજ, ધરનો હરખ અપાર,
 ઉત્તમ કુલ કહી નામીયોજ, નીચ કુલિ અનતાર-મુઠ ૩૩
- પ્રભુતા મદ કરતા વધીજ, દમારણુબદ પોઈ લાગ
 શક તણી ઝાલિ દેખતાજ, મનિ લાગ્યો મહારાજ-મુઠ ૩૪
- મૂગની મારી ભૂપતિજ, કરતો મનુરે માન
 તે શ્રેષ્ઠ નરગિ મયોજ, જીવનહિ તપ જપ ધ્યાન-મુઠ ૩૫
- તપ મદ કરતા મુનિનરજ ન લાહે કેવનજાન
 સાસનદેવી નગી નહીજ, મદયુ સુખામા માન-મુઠ ૩૬
- રૂપ પ્રસસિ આપણજ, ચક્રિ સનતકુમાર
 સમ્પત રોગ તન ઉપનાજ, ક્ષીણ નવિ લાગી વાર-મુઠ ૩૭
- મુત મદ કરતો સિદ્ધ થયોજ, ધૂનનદ મુનિ જોહ
 પૂર્વ અર્થ નવિ પામીયોજ, મુરઘ વમોડયો તેહ-મુઠ ૩૮
- મધ્યમ તથો સુત વરસ લગિજ, માનદ દુખીયે થાય
 બાહુબલી સરખો રાજયોજ, વેવડીઈ વિટાય-મુઠ ૩૯
- પીપત તણુ જીમ પાનકુજ ચચત જેમ મજ મન
 ધન યાવન કાયા જીસાજ, મ કરો મનિ અભિમાન-મુઠ ૪૦
- કાચો પિડ ન પોખિઈજ, અમલ ન કીજઈરે આહાર,
 વસિ કીજઈ મન માકોજ, તે લહીઈ બવપાર-મુઠ ૪૧

કાયા હંસ મિં બલદીઆજી, ઋપભ કલઈ મન રાસ;
કર્મ રૂપિઓ સારથીજી, ફેરિં ચિહ્ન ગતિ વાસ-સુ ૪૨
કાશિં જગ ખાધો સહીજી, કુણે ન ખાધોરે કાળ;
કાલ આહોડિ જગિ પડોજી, જોણિ લખીઆ વૃદ્ધ બાલ-સુ ૪૩

ફહા.

આહઈ મદ મુકી કરી, દીઓ સુપાત્રિ દાન;
આરાધો અરિહંતનિ, જીમ ધરિં નવય નિધાન. ૪૪
નવ નિધાન ચક્રી તણા, તે લહીઈ નિજ ધરિ;
તેહથી અધિકાર એક જી. સુણિ જે મોય સુપધરિ. ૪૫
સદગુરુ સેવા સત્ય વાણુ, જીન પૂજા ગુણુ જ્ઞાન;
દયા દાન ગુણુ ઉપસમી, નવઈ અખુટ નિધાન. ૪૬

ચઉપધ.

અખુટ નિધાન લલ્લુ મિ આજ, ગાયો કુમારપાલ મહારાજ;
સકલ કવિનઈ લાગી પાય, કરજોડી કવિજન ગુણુ ગાય. ૪૭
ગાતા ગુણુતાં કવતા કવાંદિં, દુપણુ જે દીસઈ મતિમાદિં;
તે પડિત ટાવેયો વ્રમે, એણીવાત મુખ બલિંરુપ અમે. ૪૮
આગિ જે મોટા કવિરાય, તાસે ચરણરજ ત્રિ ઋપભાય;
લાવણ્ય લંબો ખીમો ખરો, સકલ કવિની કીર્તિ કરો. ૪૯
હંસરાજ પાછો દેવાવ, માલ હેમતી બુદ્ધિ વિશાલ;
સુસાધુ હંસ સમરો સ્પરચંદ, શીનલ વચન જીમ સારદચંદ. ૫૦
એ કવિ મોટા બુદ્ધિ વિશાલ, તે આગલિ હું મુરખ બાલ;
સાયર આગલિ સરોવર નીર, કસી નેડીયા જીણી ખીર. ૫૧
ખીરખાંઃ ધૂન સરિખા જેહ, હું મેવક મુજ શકુર તેહ;
નેદના નામ તણુઈ પમાવ, સ્તત્રીયો કુમારપાલ ઋવિરાય. ૫૨
રાસ રચ્યો મિં રંગઈ કરી, કોધ માન માયા પરિહરી;
પર ઉપકાર નિજ મુખની કાગ, કર્યો રાસ પંડિત સીરનામ. ૫૩

પૂર્વેષ્ટ જે મહા પડિત હવો,	સુરિ મોમ રૂપડિત અભિનવો	
પચાસગિ પાટિ તે કવો,	તપામરૂ સિરિ દીકા થયો	૫૪
તેહનો કિધ્ય સુપુરુષ કહિવાય,	જનમડણુ નામિ ઉવઝાય	
કુમારપાસ પ્રમધજ કર્યો,	સુણુતા નરનારી ચીત કર્યો	૫૫
આત્મઈ સખ્યા અડત્રીસ,	અથ કર્યો ગુરનામી શીંગ	
સવત-ચાહ બાણુઓ ભનો,	કુમારપાન ગારો ગુણુ નીનો	૫૬
કાન્ય શ્લોક ગદ્ય જૂના જેહ,	કેતાએક માહિ આપ્યો તેહ	
કેતાએક ભાવ ગુરમુખથી લખ્યા,	તે મિ જોડી પિનરી કહ્યા	૫૭
સોય મન્ય હવડા વંચાય,	મનમા મત રાખો શકાય	
તે પ્રમધ માહિ છે જરુ,	ઋષભ કહે મે આણ્યુ તસ્યુ	૫૮
કેતાએકગભીર બોત તિહાજેહ,	રાસમાહિ મઈ જાણ્યા તેહ	
કેતાએક ખરપરાઈ વાત,	તે જોડી આણ્યા અવદત,	૫
જન રાત્રિ અનેરા બના,	તિહાથી વચન સુણ્યા કેતના,	
રાસ મધ્યે આણ્યા તેહ	આણ્યુ નિતિશાસ્ત્ર વળી જેહ	૬૦
હેતુ સુમિત દ્રવ્યતહ જેહ,	શાસ્ત્ર અનુસારિ આણ્યા તેહ	
વચન વિરહ કહુ હોઈ જેહ,	મિહાદુકડ બાધુ તેહ	૬૧
કવિત કાન્ય શ્લોક ને દુહા,	રૂપો કવિ જે આગઈ હુઆ	
સરસ સુકોમન આણ્યા જેહ,	રાસમાહિ લેખ આણ્યા તેહ	૬૨
એણુપરિ જોસ ધણુ મનિ ધરી,	રાજઝાધિ ગુણુ માતા કરી,	
મિદ્ધ મમજમાવીઈવરી,	બહા સુતાઈ સાર ગુઝ કરી	૬૩

દ્વિહા.

બહા સુતા ચરણે નમી ગારો કુમરનરિ
 નણુઈ ગુણુઈ જે માખનિ, તે ધરિ અતિ આણુદ ૬૪

હાલ.

રાગ-ગોડી—મનમોહના-એ દેશી.

કુમારપાલના નામથી મનમોહના, મુઝધરિ મંગત ચ્યાર લાલ મનમોહના;
 મનહ મનોરથ મુઝ દુલ્હો-મ નામિં જયજયકાર-લા. ૬૫
 સુંદર ધરણી શામતી-મ. બહિન બધવ જોડિ;-લા.
 બાલ રમે બહુ બારણે-મ. કુટંબ નણી કેઠ કોડિ-લા. ૬૬
 ગાય મહિની દુઝતાં-મ સુરતર ફલીઓ બારિ,-લા.
 સકલ પદારથ નામથી-મ ધિર ચર્ધ લધી નારિ-લા. ૬૭
 ગેગ, શેગ, બય વેગલો-મ કુમારપાવને નામિં;-લા.
 સુર નર કિ-નર બંતરા-મ મમયા આપિ કામિં-લા. ૬૮
 વાધસિંહ ગજવર વિધરા-મ તસ્કર લોહની ખાર,-લા.
 જલ તેઉ તમ નવિ નડે-મ. મ દહે વિમમ વિકાર-લા. ૬૯
 તેણે કારિયુ મઈ ગાઇઓ-મ ગજ ઝગિ મહારાય,-લા.
 મૂરખનિ મનિ ઉપની-ગ. શ્રીગુરુ ચરણ પસાય-લા. ૭૦

ફહા.

શ્રીગુરુ ચરણ પસાઉલિ, મે ગાયા ગુણ આજ;
 હીર મુનિના નામથી, મુઝ સરીઆ સદ્ ગજ. ૭૧

હાલ.

રાગ-મારણી—ગિરિમાં ગોરા-એ દેશી.

સ્વર્ગે સાથજ મોધો નવિ લામિધરે-એદેશી.

કાજ સકલ મુઝ સિદ્ધા હીર નામથીર, હીર સમો નહો કોય, જગમારિ,
 જાં જસ પડહો હો જગિ વાગ્યો રે. ૭૨
 માદિ આજગર જોણે પ્રતિજોધિઓરે, મમજાઓ છનધર્મ, તેદનેરે,
 તેં જન, પસિરેમણી સવી કયો રે. ૭૩

૧ સનમુખ શ્રેયસાહમી કયો રે.

સાહિ અકમર આપમુખિ એમ ઉચ્ચરિરે, ઠહુ માગો ગુર હીર મોપેરે,
 મોઠ ગુહા લીજમ હય હાથીઆરે ૭૪
 હીર પટોવર પીરનો તિહા બોનિઓઝ સુણિ હો અકમરમાહિ ગાજરે
 ગાઠ મડી એક ન લીજમ રે ૭૫
 અહિરમણી નેમહિર હયવર હાથીઆર તેનારિ મુઝકામિ, સાહજરે,
 સાઠ હમ કકીર ખુદાયક ર ૭૬
 એણુઈ વચને સાહઅકમર રજો ચાનિધણુરે નામ જગનગુર જેઠ જગમોરે
 ૧૦ હીરયતિ સો સાહી પડા રે ૭૭

શુદ્ધિ પત્ર.

ખંડ ૧ લો.

પૃષ્ઠ.	ઓળી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ	પૃષ્ઠ	ઓળી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૨	૧૯	ગિનાબાણુ	ગિનાન	૪૩	૨૧	યગદેવ	ચગદેવ
		ગણુ		૪૪	૭	યગનત	ચગનત
૪	૪૦	ખાપ	માપ	૪૪	૧૦	મુખરિ	મુખરિ
૪	૧૪	જોણાધ	જણુ	૪૫	૨૦	બાવ દેવ	બાવદેવ
૫	૨૧	બનાની	બનાની	૪૬	૬	નાજીય	લાજીય
૬	૧૮	કરમપર્ષ	કરમપર્ષ	૪૬	૬	નિ	નિએ
૮	૨	પાધરી	પાધડી	૫૦	૨	તમાગ	શુમાગ
૮	૮	મૂકાલ	મધ	૫૦	૩૩	ચક્ર ગદનો	ચક્રગદનો
૧૧	૨	ચોટુટમ	ચોટુટમ	૫૦	૧૫	દેવ ઈદ્ર	દેવઈદ્ર
૧૧	૧૭	ટમની	ટમની	૫૦	૨૦	મરીરે	સહીરે
૧૬	૧	દેખાધ	દેખાડી	૫૧	૭	વરો	વરો
૨૦	૨૧	આનાયધરે	આનાયધરે	૫૧	૧૨	ધમ	ધર્મ
૨૨	૧૨	માગે	માગી	૫૨	૧૩	હરખિત	હરખિ
૨૨	૨૦	મોનાઈ	મેનાઈ	૫૪	૨૦	નાનારિ	નાદિનારિ
૩૪	૬	મામમધ	રામસન	૫૬	૧૩	બોગગજ	બોગરાજ
૩૫	૧૨	મુઆ	મુઆ	૫૭	૧૧	વિશુસિદ	વિશુસિદ
૩૭	૨	કીઆઈ	કીજીય	૫૭	૧૧	વિનામિ	વિનાસિ
૩૮	૧૬	દુઝેને	દુઝેને	૫૯	૧૬	ધમ	ધર્મ
૪૦	૨૨	બયો	બયો	૬૦	૭	અથ	અર્થ
૮૧	૧૨	તાણીઓ	સાગીઓ	૬૦	૧૨	શહરનઈ	શહરનઈ

સોન સરઝરિ જાણિ વન મિતરિ (૧૬૭૦)

નાદવા મુદિ સુખ જીવ સારી

વાર ગુર ગુપ્ત બરો રાસ નાભે મુદિ

શ્રીગુર સાથિ બહુ જુદિ વિચારી-પુ. ૧૮

દીપ જાળ્યા માદિ ખેન ખરથિ ભુ

દેશ ગુજરાતિઆ સોય ગાયસ્તુ

રાય, રિશન વડો ચતુર ને આવડો

નગર વિસલ તેણુધ વેગે નાસ્તુ-પુ. ૨૦

સેય નમરિ વામિ પ્રાગનસિ વડો

મદિરાજનો સુત તે સીદ સરિખો

તેહ ત્રામાવતી ગર વાસિ રહ્યા

નામ તમ સધવી, સાગથુ ૧૨૭૦-પુ. ૨૧

તેહને નહને ઋષભલસે ક રો

શુદ્ધિ પત્ર.

ખંડ ૧ લો.

પૃષ્ઠ. ઓળી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ	પૃષ્ઠ. ઓળી.	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૨	૧૯	ત્રિનાજ્ઞાનુષ્ઠ	૧૩	૨૧	યગદેવ
		ત્રિનાજ્ઞાન	૪૪	૭	ધનવત
૪	૪.	ખાષ	૪૪	૧૦	સુખગિ
૪	૧૪	જેણાધ	૪૫	૨૦	ભાવ દેવ
૫	૨૧	ભલાની	૪૬	૯	લાજ્ય
૬	૧૮	કરમ્મઈ	૪૬	૬	નિ
૮	૨	પાધરી	૫૦	૩	ગમાગ
૯	૮	મૂકાન	૫૦	૩૩	અદ્ર રૂદ્રનો
૧૧	૨	ચોકુટમ	૫૦	૧૫	દેવ ઇદ્ર
૧૧	૧૭	ટંગની	૧૦	૨૦	મહીરે
૧૬	૧	દેખધ	૫૧	૭	વરો
૨૦	૨૧	આનાયધરે	૫૧	૧૨	ધમ
૨૨	૧૨	માગે	૫૨	૧૩	હરખિત
૨૨	૨૦	મોનાઈ	૫૪	૨૦	નાદનારિ
૩૪	૬	મામઅધ	૫૬	૧૩	ભોગ ગજ
૩૫	૧૨	કડઆ	૫૭	૧૧	વિષુસિવિ
૩૭	૨	કીમઈ	૫૭	૧૧	વિનામિ
૩૮	૧૬	લુએને	૫૯	૧૬	ધમ
૪૦	૨૨	ભયો	૬૦	૭	અથ
૪૧	૧૨	તાંણીઓ	૬૦	૧૧	શકરનઈ

પૃષ્ઠ.	ઓળી	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.	પૃષ્ઠ	ઓળી	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૬૦	૧૬	મર	નર	૭૨	૧૧	તિહાદ્ધ	તિહા રધ
૬૦	૧૭	ગુખતી	ગુપતી	૭૪	૯	સહધ ગુર	સહગુર
૬૦	૨૦	વિશ્વકર્મા	રિશ્વકર્મા	૭૭	૨	ઝપ	ઝુપ
૬૧	૧૪	કાનો	કાકો	૭૮	૧૮	શુક	શુક
૬૧	૧૪	ખ	શીખ	૭૮	૨૪	સપ	રપ
૬૧	૧૮	હામિ	હામિ	૮૦	૬	મગાયો	મગાયો
૬૨	૧૫	માઝ	મારધ	૮૦	૧૫	કમિ	કમિ
૬૨	૧૬	કઝ	કરધ	૮૧	૨૧	મલધ	મલધધ
૬૨	૨૧	જાતવા	આતના	૮૬	૧૪	આરે	અરે
૬૭	૯	કરધ	કહધ	૮૮	૧૮	સુત	સુત
૬૮	૧૩	કુમર નિરદરે	કુમર નિરદરે	૯૦	૧૦	મઝા	મુઝ
૬૯	૧૩	એણિનાવિ	એણિ નરિ	૯૧	૧૫	પૂણધ	પૂણધ
૭૧	૨૪	સકલી	સલી				

કવિત્વ.

ચરતર્થ ન કરં છોતિ, સરોવર નદી ન ડોહલું;
 મુઝથી બીહીષ ન કોષ, ચરમ તો પશમ પદોતું,
 જગનિ કાજ મુઝ દેહ, માંસ મુખ વિગ્રાં કરઈ,
 લોંડી ઓખધ દાજી, અનધવલી કાંમ અનેરહ,
 વિપધર વિપ મુઝ નવિ ચદધ, પવિત્ર ન રહુ બાપરો:
 અધમ નરનધે તોલિ, રાગ મુઝ નઈ કાં કરો. ૩૯

પૃષ્ઠ.	ઓળી.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.	પૃષ્ઠ.	ઓળી.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૯૮	■	દોકડા	દોકડા	૧૩૮	૧૨	પિમં	પામિ
૯૯	૬	કરબો	કરબો	૧૪૧	૧૭	ત્રટી	ત્રુટી
૧૦૦	૧૦	ગંજુટો	ગંજોટો	૧૪૨	૮	ઉનરી	ઉતરી
૧૦૦	૨૧	ઉદયનત્રી	ઉદયનમંત્રી	૧૪૭	૬	કૃષ્ણ દેવ	કૃષ્ણદેવ
૧૦૨	૩	રતિ	રાતિ	૧૫૧	૪	ચંદનધ	ચદનનધ
૧૦૪	૨૩	૧૬સ	૧૬સ	૧૫૧	૧૭	સુપન	સુપન
૧૦૫	૩	વચત	વચન	૧૫૭	૭	સાચ	સાહાચ
૧૧૦	૧૭	દતોરે	દેતોરે	૧૫૮	૨	ચાપના	ચાપના
૧૧૧	૨૩	સહાર્ધ	સયાધ	૧૫૮	૧૧	મૂઝ	મૂઝ
૧૧૫	૧૪	કોલખ નગરનો	કોલખન- ગરનો	૧૬૨	૨૦	તો	તો
				૧૬૪	૬	અગિ	અગિ
૧૨૦	૧૭	અગિ	અગિ	૧૬૫	૧૫	અધન	અધન
૧૨૩	૧૬	મીનતિ	વીનતી	૧૬૮	૧૩	વેદ ન	વેદન
૧૨૪	૧૭	અસખ	અસખ	૧૬૮	૧૭	સહીત	રહીત
૧૨૬	૧૭	મુણો	મુણ્યો	૧૭૨	૧૪	હેમ મુરિ	હેમમુરિ
૧૩૫	૫	કુમારપાલ	કુમારપાલ	૧૭૩	૨	સુવસારે	સુવસારે
૧૩૭	૧૬	આ લાધ	આલધ	૧૭૩	૪	મસ	મસ

પૃષ્ઠ.	ઓળી.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.	પૃષ્ઠ.	ઓળી.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૬૦	૧૬	મર	નર	૭૨	૧૧	તિહાદઈ	તિહા રધ
૬૦	૧૭	ગુખતી	ગુખતી	૭૪	૯	સહમ ગર	સહગર
૬૦	૨૦	વિશ્વકર્મા	વિશ્વકર્મા	૭૭	૨	ઝંપ	ઝુંપ
૬૧	૧૪	કાનો	કાકો	૭૮	૧૮	શુક	શુક
૬૧	૧૪	ખ	શીખ	૭૮	૨૪	સપ	રપ
૬૧	૧૮	કાંમિ	કાંમિ	૮૦	૬	મગાયો	મંગાયો
૬૨	૧૫	માઝ	મારધ	૮૦	૧૫	કર્મિ	કર્મિ
૬૨	૧૬	કઝ	કરધ	૮૧	૨૧	મલધ	મલધ
૬૨	૨૧	જાતલા	જાતલા	૮૬	૧૪	આરે	અરે
૬૭	૯	કરઈ	કહધ	૮૮	૧૯	સુત	સુત
૬૮	૧૩	કુંમર નિરંદરે	કુંમર- નિરંદરે	૯૦	૧૦	મઝા	મુઝ
૬૯	૧૩	એણિનાવિ	એણિ નવિ	૯૧	૧૫	પૂપપહ	પૂપપહ
૭૧	૨૧	સઝી	સઝી				

પૃષ્ઠ ૯૬ કડી ૩૭—કવિતા.

પૂરવિ તાપસકથુ પાત્ર અમ નાણી પૂજે;
 ભોજન પહેલો આહાર દીધતો બખલુ સુઝે.
 માલો જલને કંઈ ભોગ પ્રગટ નહીં છનિ;
 કરં કુટુંબનો પોષ મગનિ રૂલ અરં લેભાણો;
 ઉતર્યો છપ્યો જાડં નહી કૃપ્ત વર્ષ કાગા સદી;
 નિયય જનમિકાં મીઠવો વાપસવાત વિચરિ કઠી.

શ્રી આગમોદય સમિતિ તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલા ગ્રંથોની યાદી.

અંક.	ગ્રંથનું નામ, તેના કર્તા વિગેરે.	મૂલ્ય.
		૩૧ આ. પા.
૧	આવશ્યક ભાગ ૧ શ્રીસુધર્માસ્વામીકૃત, શ્રીભદ્રબાહુસ્વામી કૃત નિર્યુક્તિ અને શ્રીહરિભદ્રરિની દીકા સહિત.	૨-૪-૦
૨	આવશ્યક ભાગ ૨ ઉપર પ્રમાણે.	૩-૦-૦
૩	આવશ્યક ભાગ ૩ "	૩-૮-૦
૪	આવશ્યક ભાગ ૪ "	૧-૦-૦
૫	આચારાંગ ભાગ ૧ શ્રી સુધર્માસ્વામીકૃત, શ્રીભદ્રબાહુ- સ્વામીકૃત નિર્યુક્તિ અને શ્રીશીલાકાવ્યની દીકા સહિત.	૧-૮-૦
૬	આચારાંગ ભાગ ૨ ઉપર પ્રમાણે.	૨-૪-૦
૭	ઔપપાતિકસૂત્ર શ્રીઅમલદેવસૂરિની દીકા સહિત.	૦-૧૨-૦
૮ થી ૧૧	પરમાણુ, નિગોદ, પુદ્ગલ અને જપ છત્રીસી.	૦-૬-૦
૧૨	ભગવતીસૂત્ર ભાગ ૧ શ્રીસુધર્માસ્વામીકૃત, શ્રીઅમલ- દેવસૂરિની દીકા સાથે.	૩-૪-૦
૧૩	ભગવતીસૂત્ર ભાગ ૨ ઉપર પ્રમાણે.	૩-૨-૦
૧૪	ભગવતીસૂત્ર ભાગ ૩ "	૩-૪-૦
૧૫	સમવાયંગ ઉપર પ્રમાણે.	૧-૦-૦
૧૬	નન્દીસૂત્ર શ્રીદેવવાયકગણિકૃત, શ્રીમલ્લયગિરિની દીકા સાથે.	૨-૨-૦
૧૭	ઝોપનિર્યુક્તિ શ્રીસુધર્માસ્વામીકૃત શ્રીભદ્રબાહુસ્વામીકૃત નિર્યુક્તિ અને શ્રીદ્રોણાચાર્યની દીકા સાથે.	૩-૦-૦
* આ નિશ્ચનીવાળાં પુસ્તકો સીલ્લકમાં નથી.		

અક્ર	અથનુ નામ તેના કર્તા વિગેરે	મૂલ્ય
૧૮ x	સુરકતામ શ્રીમુધમાચાર્યકૃત શ્રીશીલામચાર્યની ટીકા માથે	૨ ૧૨ ૦
૧૯ x	પ્રતાપાસ (૧૫૫) શ્રીસ્થામાચાર્યકૃત, શ્રીમનયગિરિની ટીકા માથે	૩ ૧૪ ૦
૨૦ x	પ્રતાપનાથન (કિતરાધ) ઉપર પ્રભાણે	૧ ૧૨ ૦
૨૧ x	સ્થાનામસત્ર (પૂર્વાધ) શ્રીમુધર્માસ્વામીકૃત શ્રીઅમયદેવસરિની ટીકા સાથે	૨ ૧૨ ૦
૨૨ x	સ્થાનામસત્ર (કિતરાધ) ઉપર પ્રભાણે	૪-૦-૦
૨૩ x	અતકૃતશાસ્ત્રી નણુ સુત્રો શ્રીઅમયદેવસરિની ટીકા માથે	૧-૦-૦
૨૪ x	સૂર્યપ્રગલ્ભિ શ્રીમનયગિરિસરિની ટીકા સાથે	૩-૮ ૦
૨૫ x	ગાતાધર્મકથામ પૂર્વ-મુનિવર્ધકૃત શ્રીઅમયદેવસરિની ટીકા માથે	૧ ૧૨ ૦
૨૬ x	પ્રશવ્યાકરણ પૂર્વ-મુનિવર્ધકૃત શ્રીઅમયદેવસરિકૃત ટીકા સાથે	૧ ૧૨ ૦
૨૭ x	સાકુ-મમાચારી-પ્રકરણ પૂર્વ મુનિવર્ધકૃત (વિના મૂલ્યે)	
૨૮ x	ઉપાસકદશા શ્રીઅમયદેવમૂરિની ટીકા માથે	૦ ૧૦ ૦
૨૯ થી ૪૨ એ	અષ્ટક-૧૩૨ણુ તથા એ ૫૩૬શ્લોક સમુચ્ચય કર્તા શ્રીહરિમન્સરિ અતે બીજા	૦-૪-૦
૩૩	નિર્યાવતીસત્ર શ્રીશ્રીઅમયસરિની ટીકા મહિત	૦ ૧૨ ૦
૩૪	વિશેષવચક ગાયત્રી આકારાદિકમ	૦-૫-૦
૩૫	વિચારસાર૧૩૨ણુ શ્રી૧૫૩૨૨સુરિકૃત શ્રી માણિક્યસાગર રમેલી છપા સાથે	૦-૮-૦
૩૬	ગચ્છાચારપચન્ના શ્રીનાનરત્નસરિની ટીકા માથે	૦-૬-૦
૩૭	ધમખિન્દુપ્રકરણુ શ્રીહરિમન્સરિકૃત મુનિઅમયસરિની ટીકા સાથે	૦ ૧૨ ૦

x આ નિશાનીવાળા પુસ્તકો સીલ્લકમા નથી.

- ૭ સરસ્વતીનકામર શ્રીધર્મસિદ્ધસૂરિકૃત તથા શાન્તિ-ભક્તનામર શ્રીકીર્તિરિમનમુનિરાજકૃત. ટીકા તથા ગુજરાતી ભાષાતર સાથે
૮. ધનપાવ-પર્યાશિકા, ટીકા તથા ગુજરાતી ભાષાતર સાથે.
૯. ભક્તનામર-સ્તોત્ર શ્રીમાનનુગસૂરિકૃત, શ્રીગુણાકરચરિ તેમજ ઉપાધ્યાય શ્રીમેધવિજયકૃત ટીકા સાથે.
- ૧૦ જૈનધર્મવરસ્તોત્ર શ્રીભાવપ્રભસૂરિકૃત, સ્વોપચ ટીકા સહિત
૧૧. હીંબડી આદિ બંડારની પ્રતિઓનું સુચી-પત્ર.
- ૧૨ લોકપ્રકાશ (ગુજરાતી ભાષાતર સાથે) દ્રવ્ય લોક પ્રકાશ.
૧૩. શુદ્ધસમાસ.
- ૧૪, પ્રમળ્યાદિ કુલકો.
૧૫. સ્તુતિ-ચતુર્વિંશતિકા શ્રીશામનમુનિરાજકૃત, શ્રીનયવિજય પ્રમુખ ચાર મુનીશ્વરોએ રમેલી ટીકાઓ સહિત.
૧૬. ભવભાવના.

શેઠ દેવચંદ લાલભાઈ જૈન પુસ્તકોદ્ધાર ફંડ તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલા ગ્રંથોની યાદી.

અક,	ગ્રંથનું નામ, તેના કર્તા વિગેરે.	મૂલ્ય.
		રૂ. આ. પા.
૧ x	શ્રીવીતરામસ્તોત્ર શ્રીહિમચદ્રાચાર્યકૃત, શ્રીપ્રભાચદ્રચરિ એ રચેલી તેમજ મુનિશાસ્ત્રીશાસ્ત્રના શિષ્યે રચેલી દીક્ષા સહિત	૦-૮-૦
૨ x	અગણ્યપ્રતિકભણ્યસત્ત્વત્તિ પૂર્વ મુનિચર્યકૃત.	૦-૧-૬
૩ x	આદ્યાદિમાયા શ્રીશુભનિયમગણિકૃત.	૦-૧-૬
૪ x	શ્રીપાક્ષિકસૂત્ર, ખામણા અને પાક્ષિક સૂત્ર ઉપર શ્રીયશોભદ્રચરિત્રકૃત ગીતા સહિત	૦-૧-૦
૫ x	અન્યાત્મમતપરીક્ષા મહામહોપાધ્યાય શ્રીયશોભિન્યકૃત સ્વોપન ગીતા સાથે	૦-૬-૦
૬ x	શ્રીપિણ્ડસક પ્રકરણ શ્રીદરિભદ્રચરિત્રકૃત, શ્રીયશોભિન્ય અને શ્રીયશોભદ્રની દીક્ષા સાથે	૦-૬-૦
૭ x	શ્રીકૃપસૂત્ર શ્રીમદ્રાહુભવામીકૃત, શ્રીવિનયવિન્ય ઉપાધ્યાયની દીક્ષા સહિત	૦-૧૨-૦
૮ x	વદારવૃત્તિ, શ્રીદેવેન્દ્રની દીક્ષા સાથે	૦-૮-૦
૯ x	દાન-દ્વપદ્રુમ (ધન્યાચરિત્ર) શ્રીજિન કીર્તિસૂરિકૃત	૦-૬-૦
૧૦ x	યોગ દ્વિતોસોદી (અગ્રેજમા) શ્રીકુલ વીરચંદ રાધવજી ગાધીકૃત	૦-૫-૦
૧૧ x	જલપકલ્પવૃત્તા મુનિશ્રીગલમડણકૃત	૦-૩-૦

x અક ૧ થી ૨૯ મીલકમા નથી

અક.	અન્યનું નામ, તેના કર્તા વિગેરે	મૂલ્ય.
૧૨ x	યોગદષ્ટિસમુચ્ચય શ્રીહરિભદ્રસરિકૃત, સ્વોપદ્ય દીક્ષાસાથે	૦-૩-૦
૧૩ x	કર્મ વિલેસોદ્ધી (અત્રિજીમા) શ્રીયુત પીરચદ રાખવજી ગાધીકૃત	૦-૫-૦
૧૪ x	આનંદ કાવ્ય મહોદધિ ગૌકિતક ૧૫૦ (યુજગતી કાવ્યોત્તો સંગ્રહ)	૦-૧૦-૦
૧૫ x	શ્રીધર્મપરીક્ષા પકિત પદ્મસાગરકૃત	૦-૫-૦
૧૬ x	શાસ્ત્રવાર્તામુચ્ચય શ્રીહરિભદ્રસરિકૃત, શ્રીયગોવિજય હુપાધ્યાયની દીક્ષા સહિત	૦-૨-૦
૧૭ x	કર્મપ્રકૃતિ શ્રીશિવરામોચાર્યકૃત, શ્રીમધ્વગિરિસરિની દીક્ષા સહિત	૦-૧૪-૦

અ ક	અ થનુ નામ તેના કર્તા વિગેરે	મૂલ્ય.
૧૭ x	મત્રહણી સૂત્ર શ્રીશ્રીચદ્રસંગિત, શ્રીદેવબ્રમ્હરિની ટીકા મહિત	૦ ૧૨ ૦
૨૮ x	સમ્યક્ત્વપરીક્ષા (ઉપદેશ ચતક) શ્રીવિષ્ણુધર્મનિમનસંગિત	૦-૨-૦
૨૮ x	લલિતનિસ્તરા (ચૈત્યવદન સૂત્ર) શ્રીહરિમદ્રસંગિત શ્રીમુનિચદ્રસરિની ટીકા સહિત	૦-૮-૦
૩૦	આનંદકાવ્ય મહોદધિ ઐકિતક યથુ (ગુજરાતી માં મોનો સંગ્રહ)	૦ ૧૨ ૦
૩૧ x	અનુરોગદ્વાર સૂત્ર (પૂર્વાધ) શ્રીદેવચદ્રસંગિત	૦ ૧૦ ૦
૩૨	આનંદ કાવ્ય મહોદધિ ઐકિતક યથુ (ગુજરાતી કાવ્યોનો મત્રહ)	૦ ૧૦ ૦
૩૩ x	ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર ભાગ ૧ શ્રીમદ્રમાહુસ્વામીત નિર્ધુકિત અતે શ્રીશાનિસૂત્રિની ટીકા મહિત	૧-૫-૦
૩૪ x	મત્તયસુદ્ધીચિત્રિ ઓજ્જયનિનકસંગ્રહ,	૦-૭-૦
૩૫ x	સમ્યક્ત્વમત્તિ શ્રીહરિમદ્રસરિત્ત ઓમધતિતકાયાયની ટીકા સહિત	૧-૦-૦
૩૬ x	ઉત્તરાધ્યયન ભાગ ૨, શ્રીમદ્રમાહુસ્વામીત નિર્ધુકિત નયા શ્રીશાનિસૂત્રિની ટીકા સહિત	૧ ૧૨ ૦
૩૭ x	અનુરોગ ૨ સૂત્ર (ઉત્તરાધ) શ્રીદેવચદ્રસરિત્ત	૦-૧-૦
૩૮ x	ગુણસ્થાનકમારોહ શ્રીરત્નશેખરસરિત્ત, સ્વોપચ ટીકા સાથે	૦-૨-૦
૩૯ x	ધર્મસંગ્રહણી ભાગ ૧ શ્રીહરિમદ્રસરિત્ત, શ્રીમલયગિરિની ટીકા સહિત	૧-૮-૦
૪૦ x	ધર્મક/પદ્યમ શ્રીકલ્યાણધર્મગણિત	૧-૦-૦

x આ નિસાનીવાળા પુસ્તકો સીલ્લકમાં નથી.

અ.કે. અન્યતુ' નામ તેના કર્તા વિશેરે. મૂલ્ય.

- ૪૧ x ઉત્તરાર્ધન ભાગ ૩, શ્રીમદ્બ્રહ્મસુત્રાભીકૃત નિર્યુક્તિ
અને શ્રીશાન્તિમૂરિની દીક્ષા સહિત ૧-૧૪-૦
- ૪૨ x ધર્મસંગ્રહણી ભાગ ૨ શ્રીહરિમહાસુરિન, શ્રીમત્પગિરિઆચાર્યની દીક્ષા સહિત. ૧-૪-૦
- ૪૩ આનન્દ કાવ્ય મહોદધિ મૌકિય ૧૬૦ (ગુજરાતી
કાવ્યોનો સંગ્રહ) ૦-૧૨-૦
- ૪૪ ■ પિપ્પલિનિર્ણય શ્રીમદ્બ્રહ્મસુત્રાભીકૃત, શ્રીમત્પગિરિઆચાર્યની દીક્ષા સહિત ૧-૮-૦
- ૪૫ x ધર્મસંગ્રહ (ઉત્તરાર્ધ) શ્રીમાનવિશ્વ ઉપાધ્યાયકૃત ૧-૪-૦
- ૪૬ x ઉપમિતિમવપ્રપંચકથા (પૂર્વાર્ધ) શ્રીસિદ્ધિ મુનિગજકૃત ૨-૦-૦
- ૪૭ x દસવીકસિકસુત્ર શ્રીશામભવમૂરિકૃત, શ્રીહરિમહાસુરિની દીક્ષા સહિત. ૨-૮-૦
- ૪૮ શ્રીહરિનિકમળ મૂલ, શ્રીસત્તમેશ્વરમૂરિની દીક્ષા સહિત. ૨-૦-૦
- ૪૯ x ઉપમિતિમવપ્રપંચકથા (ઉત્તરાર્ધ) શ્રીમિલિ મુનિશામ
કૃત. ૨-૦-૦

અ.ક.	અન્યનું નામ તેના કર્તા વિગેરે.	મૂલ્ય.
૫૮	પ્રવચનસારોદ્ધાર (પૂર્વાર્ધ) શ્રીનેમિચંદ્રસરિત, શ્રીસિદ્ધ- સેનસરિની ટીકા સહિત.	૩-૦-૦
૫૯	તંદુલવેયાલિય (ચલિસરણુ) શ્રીવિનયવિનયની ટીકા સહિત.	૧-૮-૦
૬૦	વિંશતિસ્થાનકચરિત શ્રીજિનહયંગણિકૃત.	૧-૦-૦
૬૧	કલ્પસૂત્ર શ્રીમદ્રખાહુ સ્વામીકૃત, શ્રીવિનયવિનયની ટીકા સહિત.	૨-૦-૦
૬૨	સુખોષસમાચારી શ્રીશ્રીચંદ્રાચાર્યકૃત.	૦-૮-૦
૬૩	સિરિસિરિવાલકકા (શ્રીપાલચરિત) શ્રીગ્નશેખરસૂરિકૃત	૧-૪-૦
૬૪	પ્રવચનસારોદ્ધાર (ઉત્તરાર્ધ) શ્રીનેમિચંદ્રસૂરિકૃત, મટીક.	૪-૦-૦
૬૫	લોકપ્રકાશ ભાગ ૧લોક દ્રવ્યલોકપ્રકાશ સંપૂર્ણ, ઉપાધ્યાય શ્રીવિનયવિનયકૃત	૨-૦-૦
૬૬	આનંદ ગ્રંથ મહોદધિ ઐકતિક ૭ મુ. (ગુજરાતી કાવ્યોનો સંગ્રહ)	૧-૮-૦
૬૭	શ્રીતત્ત્વાર્થાધિગમસૂત્ર (અધ્યાય ૧ થી ૫, પહેલો ભાગ) વાચકવર્ચ ઉમાસ્વામીકૃત, સિદ્ધસેનગણિની ટીકા સહિત.	૬-૦-૦
૬૮	નવપદ લઘુવૃત્તિ, શ્રીદેવગુપ્તસૂરિકૃત સ્વોપગવૃત્તિ	૧-૦-૦
૬૯	સદર પુસ્તક.	
૭૦	શ્રીપત્યવરતુક, શ્રીહરિમદ્રસૂરિ વિરચિત સ્વોપગવ્યાખ્યા સમેત. (ત્રેમમા)	

ઉપાય ૭.

ચૌસરણુપયના

કથાકોશ શ્રીરાજશેખરકૃત.

અષ્ટલક્ષી (અર્ચરત્નાવલી), સમયસુન્દરઉપાધ્યાયકૃત.

જિનપ્રભરિકૃત સ્તોત્રાદિ.

લોકપ્રકાશ (ક્ષેત્ર ક્ષેત્ર વગેરે) (ભાગ ૨ ને ૩ ને)
 નવપદપ્રકરણ
 વિચારરત્નાકર
 તત્ત્વાર્થાધિગમસૂત્ર (ખીજે ભાગ)
 આનંદ કાવ્ય મહોદધિ મૌકિતક ૮ સુ (કુમારપાળરાસ)
 શાસ્ત્રવાર્તાસમુચ્ચય સ્વોપનપ્રતિ શ્રીહરિભદ્રશૃત
 નવ રમરણ (સંગીત)
 પ્રિયકરનૃપકથા
 તત્ત્વાર્થાધિગમસૂત્ર હારિભદ્રિય દીપ

પુસ્તકો મળવાનું ઠેકાણું —

ભાયભેરીઅન, શેઠ દેવચંદ લાલભાઈ જૈન પુસ્તકોદ્યોગ દર,

૧૦-શેઠ દેવચંદ લાલભાઈ ધર્મશાળા,

બડેખા ચક્રો, ગાંધીપુરા,

સુરત

શા. માનચંદ વેલચંદવાળા ગ્રંથો

ધન્યચરિત્ર પૂર્વાર્ધ.	૪-૦-૦
" " ઉત્તરાર્ધ.	૪-૦-૦
નવસ્મરણ તથા તત્ત્વાર્થસૂત્ર	૦-૪-૬
ત્રૈલોક્ય દીપિકા સથહણી	૦-૪-૦

જ્ઞાનખાતાના ગ્રંથો

વીતરાગસ્તોત્ર તથા તત્ત્વાર્થાધિગમ } સૂત્રનું ગુજરાતી ભાષાતર	૦-૧૨-૦
આતુર્ભાસી બ્યાખ્યાન	૦-૪-૦
નવસ્મરણ તથા ગૌતમરાસ	૦-૩-૦
જે અષ્ટક પ્ર૦ જે ૫૬ દશન સમુચ્ચય	૦-૪-૦
પ્રકરણ (૪૯) સમુચ્ચય	૧-૪-૦

૬ લા પુ ૬૩ તથા આ સમિતિના કાર્ક
 માસ્ટર વિજયચંદ મોહનલાલ શાહ.
 શેઠ ૬૦ લા૦ નૈનધર્મશાળા, ગેપીપુરા,
 મુસ્ત-SURAT.

શ્રી જિનદત્તસૂરિ જ્ઞાન ભંડારના પુસ્તકો.

	૩૧.
ગણધર સાર્થસટક	૧)
પ્રાકૃત વ્યાકરણ	૧)
સંદેહ દોલાવણી	૨)
પંચર્ણીંગી	૨૧
સંવેગરંગસાહા પ્ર. ભા.	૨૧
ચૈત્યવંદનકુલક વૃત્તિ	૨૧
પ્રશ્નોત્તરસાર્થસટક	૧)
વિશેષસટક	૦૧
દીવાલી કથપ	૦૧
જ્યોતિહુઅણ વૃત્તિ	૦૧
પંચપ્રતિકમણ્ય	૧)
શ્રાવકનિત્યકૃત્ય	૧)
દાદાસાહેબનું ચરિત્ર	૧૧
દાદાસાહેબનીપુણ	૦)~
દાદાસાહેબનીછાત્રી	૧)
પર્યુષણાસ્તવન	૦૧

કથપસૂત્ર ભાષાંતર આવૃત્તિ બીજી છપાય છે.

બૃહત્સ્તવનાવલી આવૃત્તિ બીજી છપાય છે.

બૃહત્ પર્યુષણા નર્ણય.

દેવદ્રવ્ય નર્ણય.

અનુયોગદ્વારસૂત્ર બોટ.

{

બોટ

જાહેર ખબર

મોહનલાલજી જૈન જ્ઞાન લંકારમાંથી લખેલા તથા છાપેલા ગ્રંથો શહેરમાં તથા બહારગામ લંકારના નિયમ મુજબ વાંચવા માટે આપવામાં આવે છે. તથા નીચેના ગ્રંથો વેચાતા મળે છે

૩૧૦ નામ વગેરે

૪) વ્યવહારસૂત્ર સટીક ભાગ ૧-૨ જે ૧

૪) દશવૈકાલિકસૂત્ર સટીક

૨૧ દ્વાદશપર્વ-કથા સંગ્રહ

૧૧ સૂચગડાંગ સૂત્ર ભાષાતર ભાગ ૧ લો

૧૧ " " " ૨ જે

૨) આવશ્યક સૂત્ર ભાષાતર ભાગ ૧ લો

૮) આચારાંગ સૂત્ર ભાષાતર ભાગ ૨-૩-૪-૫

(દરેકના ૩૮ જે પેહેલો ભાગ ખતાસ)

૧૧ દશવૈકાલિક સૂત્ર ભાષાતર ભાગ ૨ જે

૧૧ " " " ભાગ ૩-૪ થો

મળવાના ઠેકાણા.

શ્રી મોહનલાલજી જૈન
જ્ઞાન લંકાર ગોપીપુરા
સુરત.

શ્રી દેવચંદ લાલભાઈ જૈન
ધર્મશાળા-ગોપીપુરા,
સુરત.

દહા.

વિપ્રધં ત્રેયો નરપતી, નવિ માંનધ મુનિ આંધુ;
 ડાકમડોલા બહુ કરધ, જીમ જલ યોડધ વાહાંધુ.

હાલ.

પાટ કુસુમની પૂજ પડપધ-એ-દેસી-રાગ-આસાડરી.

બૂપવચન નવિ માનેં જીહારધં, તવ કહધ મુનિ દ્રષાંતો;
 આર મિત્ર વસઈ દેરાસાધં, સુંણિ તેહનો અવદાત. ૯
 હો રાજ કુમતિ કદામદ છાંડો, દીધ દ્રષ્ટ કરી તૃપ જૂઠ;
 પુરવ રાગ મનિ ખડો હો રાજ-એ આંચધી.

આર મિત્ર આત્મા ધન કારિણુ. દીડી લોહની ખાંણિ;
 પ્રજલ પોટલા તિહાંપણિખાંધ્યા, ૧ જાંણી વસ્ત સફારહો-હો રા. ૧૦
 અનુકમિ આત્મા તે આધા, દીડી રૂપા (ની) ખાંણિ;
 લોહ નાખી તેણુઈ રૂપુ લીધું, એક કરધ તિહાં કાણિ-હો રા. ૧૧
 અનુકમિ આત્મા નર તિહાંથી, દીડું કચન સારો;
 રૂપુ તજ તેણુઈ સોવન લીધું; લોહન તજધ લોહકારોરે-હો રા. ૧૨
 તિહાં ચકી નર આત્મા આરધ, દીડી રરથણની રાસો;
 કેનક તજ તિણિઈ રલજ લીધાં, લોહ કારઈ લોહ પાસહો-હો રા. ૧૩
 ત્રિણુ મિત્ર નમ્યા તસ ઠપાએ, નાખી લોહ લે રલ;
 કુમતિ કદામદ રલ ન લીધાં, લોહતણુ કરધ જતનહો-હો રા. ૧૪
 અનુકમિ ધરિ આત્મા આરધ, રલ ધણી દુઆ મુખીઆ;
 લોહકાર દુઆ ઘરિદી, કુમતિ કદામદ દુખીઆહો-હો રા. ૧૫

૧ જયા કારેરી ઘું જાણિ. ૨ જ, ૩ ચરણે.

કૃત્તી.

કુંભતિ કદામદ જોડનછે, તે મુખીઆ કિમ માય;

૧ મદ મચ્છર મુંડી કરી, ૨ મુમતી બજો મહારામ,

૧૬

દાસ.

રાગ ધન્યાશ્રી. આવે આવે રિખમનો પુન-એ દેશી.

એણે વયને નૃપ હરખીઓ એ, લાગો મુનિવર પાયુ;
કુંભર નૃપ ગાધછે.

બિંબ ભરાવે કનકમર્ધ એ, શાન્તિનાથ જનરાય-કું. ૧૭

નિજ દેહરાસરિ તેહ હવધ એ, નૃપ પુંજછ મિથુ કાલ-કું.

વાત સુંધિ તવ બામણુઈ એ, ઉઠી મસ્તમ આલ-કું. ૧૮

દેવબોધ તેણુછ તેડીઉ એ, આબો પાટણુમાહિ-કું.

બહુ બોલછ બિરદાઉલી એ, છાત્ર મિલ્યા જબહુ ત્યાંહ-કું. ૧૯

બહુ આડળર આનીઉ એ, કમલ નાલનો ડંડ-કું.

કેલી ૪ પાંનની પાલખીછ એ, તાંતણુછ બધ આખડ-કું. ૨૦

આઠ વરસના છોકરા એ, ખાધિ લિધ ચકડોલ-કું.

આબો રાજ સમા વચિં એ, બોલછ વચન કલ્સોલ-કું. ૨૧

એક બણુછ એ સુરપતિ એ, એક બણુઈ ગોવિંદ-કું.

એક બણુછ વિદ્યાધર એ, એક બણુઈ રવિ ચંદ-કું. ૨૨

પવન સાધના તે લહધરે, ગારઁકિ મંત્ર અનેક-કું.

પિંગલ યોતિક તે બણ્યો એ, વ્યાકર્ણુ વલી વિશેષ-કું. ૨૩

સોવન સિદ્ધ વિદ્યા કનઠ એ, સિદ્ધ સાર જસ મંત્ર-કું.

સેવ કરછ જસ નરપતી એ, પાય નમઠ સુ પવિત-કું. ૨૪